DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

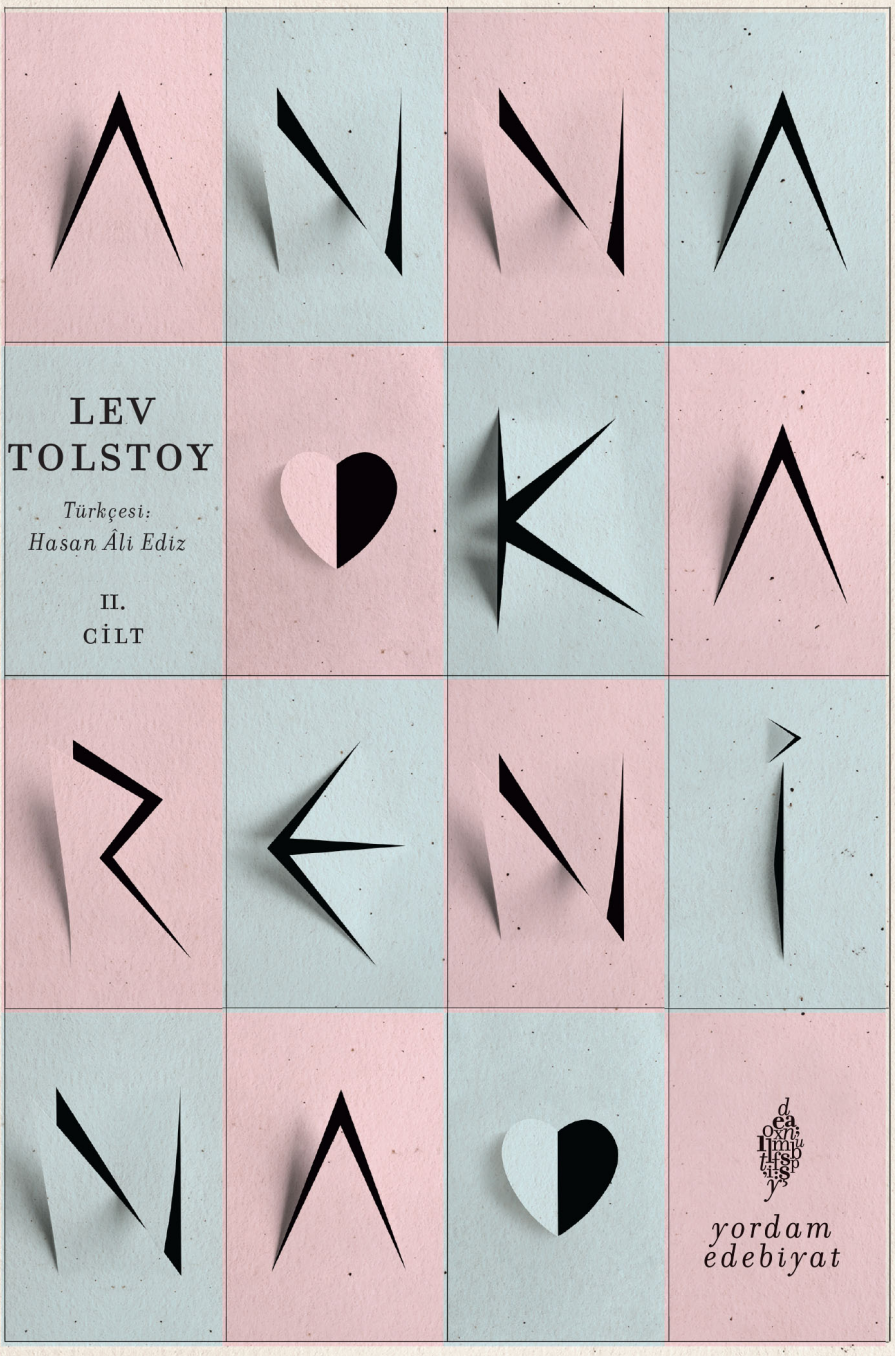
LEV
TOLSTOY
Türkçesi:
Hasan Âli Ediz
II.
CİLT
yordam
edebiyat

Hasan Âli Ediz *(1904, Priboy, Sırbistan - 3 Temmuz 1972, İstanbul)*

70'e yakın çeviriye imza atmış yetkin ve öncü çevirmenlerimizdendir.

Sırbistan'ın Priboy kasabasında doğdu ve on bir yaşına kadar orada yaşadı. Balkan Savaşı'ndan sonra, 1913 yılında, ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti.

Telgrafçı olan babası 1914 yılında askere alınınca ailenin maddi durumu kötüleşti. Hasan Âli Ediz, gündüz okula devam etmek ve akşamları ekmek fırınında çalışmak durumunda kaldı. 1919'da İstanbul'un İngilizler tarafından işgali sırasında işgale karşı bildiri dağıtmaktan tutuklandı. 1921 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi. Maddi yetersizlik sebebiyle Askerî Tıp Akademisi'ne geçti. 1921 yılından 1930'lu yıllara kadar Türkiye Komünist Partisi (TKP) içinde çalışma yürüttü, Merkez Komitesi ve Politbüro'ya seçildi. 1923 1 Mayıs'ında "komünist bildirileri dağıttığı" için tutuklandı. Nisan 1924'te ikinci kez tutuklandı ve Askerî Tıp Akademisi'nden atıldı. İki ay hapiste kaldı. 1925'te Sovyetler Birliği'ne gitti. Gıyabında 15 yıl kürek cezasına çarptırıldı. Orada kaldığı beş yıl içinde bir yandan siyasal faaliyetlerini sürdürürken bir yandan da tıp eğitimine devam etti. Türkiye'ye döndükten sonra, 1930-1935 yılları arasında hapis yattı.

Sonraki yıllarda kendini tümüyle yazarlığa ve çevirmenliğe verdi. Devlet Kitapları Müdürlüğü'ne danışman olarak girdi ve buradan emekli oldu.

Hasan Âli Ediz'in asıl verimi çeviri alanındadır. Milli Eğitim Bakanlığı Dünya Klasikleri dizisinin gerçekleşmesine önemli katkısı oldu. Fransızca, Rusça ve Sırpça bilen Ediz, pek çok klasik ve çağdaş yapıtı Türkçeye kazandırdı.

Ölümünden sonra, Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) tarafından Hasan Âli Ediz Çeviri Ödülü verilmeye başlandı. Ne var ki bu ödül, TYS'nin 12 Eylül Darbesi'nden sonra kapatılmasıyla kesintiye uğradı.

Suç ve Ceza (Dostoyevski),*Anna Karenina* (Tolstoy), *Seçme Öyküler* (Çehov, 2 cilt), *Duman* (Turgenyev), *Mayıs Gecesi* (Gogol), *Dubrovski* (Puşkin), *Soytarı* (Gorki), *Ekmeğimi Kazanırken* (Gorki), *Benim Üniversitelerim* (Gorki); Yordam Edebiyat'ın yayımladığı ve yayımlayacağı Hasan Âli Ediz çevirilerinden bazılarıdır.

Hasan Âli Ediz, çeviri hayatının ilk yıllarından itibaren Çehov öykülerini Türkçeleştirmeye başlamış; 1938'de *Artistin Ölümü*, *Kabuğuna Çekilmiş Adam*; 1939'da *6 No.lu Koğuş*; 1943'te *Bir Ressamın Hikâyesi* (Ve Diğer Hikâyeler); 1955'te *75.000* ve 1971'de *Küçük Köpekli Kadın* adlı seçkilerle bu öyküler Türkçeye kazandırılmıştır. Tüm bu çeviriler Rusça aslından yapılmış olup, toplu basımı 1991 yılında Engin Yayıncılık tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yordam Edebiyat: 18 • **Anna Karenina II** • Lev Tolstoy
ISBN 978-605-172-201-6 (Tk) - ISBN 978-605-172-203-0 • *Türkçesi:* Hasan Âli Ediz
Düzeltme: Dilan Keyvan-Hayri Erdoğan • *Kapak ve İç Tasarım*: Savaş Çekiç
Sayfa Düzeni: Gönül Göner • *Birinci Basım*: Mart 2017 • *İkinci Basım*: Ağustos 2017
© Yordam Kitap, 2016

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat:3 34110 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • **Faks:** 0212 528 19 09
W: www. yordamkitap.com • **E:** info@yordamkitap. com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

---

Baskı: **Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic.Ltd.Şti.** (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No:38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

LEV TOLSTOY

ANNA KARENİNA

ROMAN

TÜRKÇESİ
HASAN ÂLİ EDİZ

İKİNCİ CİLT

yordam
edebiyat

BEŞİNCİ BÖLÜM

I

PRENSES Şçerbatskaya, düğünün, topu topu beş hafta kalan oruçtan önce yapılmasını mümkün görmüyordu, zira bu kadarcık bir süre içinde çeyizin yarısını bile hazırlamaya imkân yoktu. Ama düğünü oruçtan sonraya bırakmanın da çok uzun bir süre beklemelerini gerektirebileceği konusunda Levin'e hak vermezlik edemiyordu, çünkü Prens Şçerbatski'nin yaşlı teyzesi ağır hastaydı, yakında ölebilirdi, o zaman da aile yasa gireceğinden düğün çok ileriye atılırdı. Bu yüzden kızının çeyizini büyük ve küçük olmak üzere ikiye ayırmaya karar veren prenses, en sonunda düğünün oruçtan önceye alınmasına razı oldu. Çeyizin küçük bölümünü hemen hazırlatmaya, büyük bölümünü de sonra yollamaya karar verdi; buna razı olup olmadığına bir türlü ciddi bir cevap vermediği için Levin'e çok gücendi. Genç çift düğünden sonra hemen köye gideceğinden bu tasarı daha uygun düşüyordu, çünkü çeyizin büyük bölümüne köyde ihtiyaç olmayacaktı.

Levin, hayatta başlıca ve biricik önemli şeyin kendisi ve kendi mutluluğu olduğunu, şimdi kendisinin hiçbir şey düşünmemesi, hiçbir çaba harcamaması gerektiğini, her şeyin kendi yerine başkaları tarafından yapıldığını varsayarak yine aynı taşkın ruh hâlini sürdürüyordu. Gelecek üzerine herhangi bir tasarısı, bir amacı bile yoktu; sonunda her şeyin çok iyi olacağı inancıyla bunlar üzerine karar vermeyi de başkalarına bırakmıştı. Yapması gereken her şeyde ona kardeşi Sergey İvanoviç, Stepan Arkadyeviç ve prenses kılavuzluk ediyordu. Ona sadece kendisine yapılan bütün önerileri kabul etmek kalıyordu. Kardeşi onun adına borç para buldu. Prenses düğünden sonra köye dönmesini öğütledi, Stepan Arkadyeviç de yurt

dışına gitmesini salık verdi. Levin bunların hepsine peki dedi. 'Canınız nasıl isterse, nasıl hoşunuza giderse öyle yapın! Ben mutluyum, mutluluğum da sizin yaptıklarınızla ne artar, ne eksilir,' diye düşünüyordu. Stepan Arkadyeviç'in yurt dışına gitmelerini salık verdiğini Kiti'ye söylediği zaman, onun buna yanaşmayışına ve gelecekleriyle ilgili kendine göre belirli birtakım istekleri bulunuşuna çok şaştı. Kiti, köyde Levin'in sevdiği bir işi bulunduğunu biliyordu. Levin'in görüşüne göre Kiti o işi anlamak şöyle dursun, anlamaya da niyetli değildi. Bununla birlikte Kiti'nin o işten anlamaması, bu işi son derece önemsemesine engel olmuyordu. Bunun yanı sıra da Kiti, yuvalarını köyde kuracaklarını biliyor ve hayatlarını geçirmeyecekleri yurt dışına değil, yuvalarının bulunacağı yere gitmek istiyordu. Kiti'nin niyetini belirtişindeki bu kesinlik Levin'i şaşırttı. Ama her ikisi de kendisi için bir olduğundan, sanki bu Stepan Arkadyeviç'in göreviymiş gibi hemen ondan köye gitmesini ve zevkine çok güvendiği bir insan olarak, her şeyi dilediği gibi düzenlemesini rica etti.

Stepan Arkadyeviç köyde genç çift için bütün hazırlıkları yapıp döndükten sonra, Levin'e:

"Bana bak," dedi, "günah çıkarttığını gösteren bir belge var mı elinde peki?"

"Hayır. Ne olacak?"

"Onsuz evlenemezsin."

"Ay, ay, ay!" dedi Levin. "Ben şaraplı ekmek yeme ayininde bulunmayalı dokuz yıl oluyor yanılmıyorsam! Hiç bunu düşünmemiştim!"

Stepan Arkadyeviç gülerek:

"Çok hoşsun doğrusu," dedi. "Bir de bana nihilist dersin! Ama böyle olmaz, biliyorsun. Günah çıkartıp, şaraplı ekmek yeme ayininde bulunman gerek."

"Ne zaman? Topu topu dört gün kaldı."

Ama Stepan Arkadyeviç bu işi yoluna koydu ve Levin oruç tutmaya başladı. Ne var ki, başkalarının dinsel inançlarına saygı duymakla birlikte kendisi inançsız olduğu için, kiliseye gidip her türlü ayine katılmak ona müthiş sıkıcı geliyordu. Hele duygularının yumuşadığı, her şeye karşı bir duyarlık kazandığı şimdiki halinde bu

kaçınılmaz ikiyüzlülük ona sadece acı vermekle kalmıyor, büsbütün olanaksız da görünüyordu. Şimdi, tam ululuğunun doruğuna ulaştığı, hayatı çiçeklendiği sırada yalan söylemek ya da başkalarının inançlarıyla alay etmek zorunda kalmak! Levin kendinde, ne onu, ne de ötekini yapabilecek gücü buluyordu. Ama şaraplı ekmek yeme ayininde bulunmadan bulunmuş gibi bir belge elde etmenin mümkün olup olmadığını Stepan Arkadyeviç'e kaç kere sorduysa, Stepan Arkadyeviç her seferinde ona bunun olamayacağı karşılığını verdi.

"Hem ne çıkar canım; iki gün! Papaz da öyle tatlı bir ihtiyar ki, senin dişini söker de ruhun bile duymaz."

Katıldığı ilk ayinde, kilisede ayakta dururken, Levin gençlik anılarını, on altı on yedi yaşları arasında geçirdiği güçlü dinsel duyguları hafızasında canlandırmaya çalıştı. Ne var ki, hemencecik de bunun kendisi için büsbütün imkânsız olduğuna aklı yattı. Onun üzerine, bütün bu olanlara, tıpkı kapı kapı dolaşıp ziyaretlerde bulunmak gibi anlamsız, boş bir görenek gözüyle bakmaya çalıştı, ama bunu da beceremeyeceğini hissetti. Din konusunda Levin'in de çağdaşlarının çoğu gibi, kesinlik kazanmamış görüşleri vardı. Dine inanmamakla birlikte, dinin baştan aşağı yanlış olduğuna da iyice aklı yatmış değildi. Bu nedenle, ne, yapmakta olduğu şeyin önemliliğine inanabildiği, ne de bunlara boş bir formalite gözüyle, önemsemeden bakabildiği için, şaraplı ekmek yeme ayinine hazırlandığı bütün süre boyunca, anlamadığı ve bundan ötürü, içinden gelen bir sesin dediği gibi, sahtecilik demek olan, kötü olan bir şey yapmanın huzursuzluğunu, utancını içinde duydu.

Ayin sırasında, kâh kendi görüşleriyle çatışmayan düşünceler bulmaya çalışarak dualara kulak veriyor, kâh bu duaları anlayamadığını, bunları reddetmek zorunda kaldığını hissederek dinlememeye çalışıyor, ama kendi düşünceleriyle, gözlemleriyle ve kilisede aylak aylak durduğu sürece, kafasından bir sel gibi akıp geçen olağanüstü canlılıktaki anılarıyla oyalanıyordu.

Şaraplı ekmek ayini müziğini, akşam dualarını ve akşam ilahilerini ayakta dinledi, ertesi gün ise her zamankinden erken kalkıp, sabah dualarını dinlemek ve günah çıkartmak için, çayını içmeden, saat sekizde kiliseye gitti.

Kilisede, dilenen bir asker, iki ihtiyar kadın ve din adamlarından başka kimse yoktu.

İnce cüppesinin altında uzun sırtı iki parça hâlinde açıkça seçilen genç diyakoz onu karşıladı ve hemen duvarın yanında duran ufak tefek bir masaya giderek, dua kitabından okumaya başladı. Diyakoz okurken, özellikle de, sık sık ve hızlı hızlı, "Yarabbi, bizlerden merhametini esirgeme!" diye tekrarladığı sırada –kelimeler "Esirgeme..." diye yankılanıyordu– Levin'e, kafası sanki sımsıkı kapatılıp mühürlenmiş de, eğer şimdi kımıldatılır, dokunulursa zihni allak bullak olurmuş gibi geldi; bundan ötürü de, diyakozun arkasında ayakta dururken okunanları dinlemeksizin ya da anlamaya çalışmaksızın kendi kendine düşünmeyi sürdürdü. Bir gün önce köşedeki masada nasıl oturduklarını hatırlayarak, 'Kiti'nin ne harikulade, ne anlamlı elleri var!' diye aklından geçirdi. Şu son zamanlarda hep olduğu gibi, konuşacak bir şey bulamamışlardı; Kiti elini masanın üstüne koyarak durmadan açıp kapamış, en sonunda kendi elinin hareketlerine kendi gülmeye başlamıştı. Levin onun elini nasıl öptüğünü, sonra da pespembe avucundaki birbirine yaklaşan çizgileri nasıl incelediğini hatırladı. Yine, 'Yarabbi bizlerden merhametini esirgeme!' diye düşündü, eğilerek selam verdi, istavroz çıkardı ve bu arada diyakozun kolay eğilip bükülebilen sırtının hareketlerini seyretti. 'Sonra da Kiti benim elimi alıp, avucumdaki çizgilere bakmış, "Ne güzel elin var!" demişti.' Levin bir kendi eline, bir de diyakozun güdük eline baktı. 'Eh, artık az kaldı, neredeyse bitecek,' diye aklından geçirdi. 'Yok, yeni baştan başlayacağa benziyor,' diye düşündü. Dualara kulak vererek, 'Hayır, şimdi bitiyor; işte, selam veriyor. En sonunda hep selam verilir.'

Diyakoz, kadife manşet içindeki eliyle, üç rublelik banknotu usulcacık aldı ve kaydedeceğini söyleyerek, boş kilisenin yassı taş döşeli zemininde, yeni çizmelerini takırdatarak çevik adımlarla yürüyüp mihrap yerine girdi. Bir dakika sonra mihrap yerinden başını çıkarıp Levin'e gelmesini işaret etti. O ana kadar hapsolmuş düşünceler Levin'in kafasında kaynaşmaya başladı, ama Levin çabucak düşünceleri uzaklaştırdı. 'Nasıl olsa bir yoluna girecek bu iş,' diye düşündü ve mihrap yerine doğru yürüdü. Minberin mer-

divenlerini çıktı, sağa dönünce papazı gördü. Seyrek kırçıl sakallı, iyilik okunan yorgun gözleriyle, ufak tefek, yaşlı bir adam olan papaz, kilise rahlesinin yanında ayakta durmuş, *Şaraplı Ekmek Yeme Ayini* kitabının yapraklarını çeviriyordu. Papaz hafifçe eğilerek Levin'i selamladı ve o klişeleşmiş dua tonuyla hemen duaları okumaya koyuldu. Bitirince yerlere kadar eğilerek selamını verdi ve yüzünü Levin'e döndürdü.

Eliyle çarmıhta İsa heykelini göstererek:

"Mesih, kendini göstermeden burada, itiraflarınızı kabul ediyor," dedi. Gözlerini Levin'in yüzünden öteye çevirip, ellerini omzundan aşağı sarkan ipek atkının altında bağlayarak:

"Kutsal Ortodoks Kilisesinin bütün akidelerine inanıyor musunuz?" diye devam etti.

Levin, kendi kulağına tatsız gelen bir sesle:

"Her şeyden şüphe ederdim, hâlâ da ediyorum," diye karşılık verdi ve sustu.

Papaz, Levin'in başka bir şey söyleyip söylemeyeceğini anlamak için birkaç saniye bekledi, sonra gözlerini kapadı ve apaçık bir Vladimir ili şivesiyle, 'o'ları belirterek, hızlı hızlı konuştu:

"Şüphe insanoğlunun zaafıdır, yalnız, bize güç vermesi için merhametli rabbimize dua etmemiz gerekir."

Zaman kaybetmekten korkuyormuşçasına, konuşmasını bir an bile aksatmadan ekledi:

"Özellikle nedir günahlarınız?"

"Benim başlıca günahım şüphedir. Her şeyden şüphe ederim ve hemen hemen hep şüphe içindeyimdir."

"Şüphe insanoğlunun zaafıdır," diye tekrarladı papaz. "Özellikle neden şüphe ediyordunuz?"

"Her şeyden. Bazen Tanrı'nın varlığından bile şüphe ediyorum," diye ağzından kaçırdı Levin; aynı anda da söylediklerinin uygunsuzluğundan dehşete düştü. Ne var ki sözleri papazın üzerinde hiçbir etki uyandırmamışa benziyordu.

Papaz, hemen belli belirsiz bir gülümsemeyle:

"Tanrı'nın varlığından ne gibi bir şüpheye düşebilirsiniz?" diye sordu.

Levin susuyordu.

Papaz o klişeleşmiş ses tonuyla, hızlı hızlı devam etti:

"O'nun yarattıklarını gördüğünüz hâlde, yaradandan ne gibi bir şüpheniz olabilir? Gök kubbeyi ışıklarla donatan kim? Yeryüzünü bütün güzelliklerle bezeyen kim?" Karşılık bekler gibi bakarak: "Bir Yaradan olmadan bütün bunlar nasıl olabilir?" diye sordu Levin'e.

Levin bir papazla felsefi tartışmaya girişmenin yakışıksız kaçacağını düşündü, bundan ötürü de sadece kendisine yöneltilen sorulara cevap verdi:

"Bilmiyorum."

Papaz tatlı bir hayretle:

"Bilmiyor musunuz?" dedi. "O hâlde her şeyi Tanrı'nın yarattığından nasıl şüphe edebilirsiniz?"

"Hiçbir şey anlamıyorum bundan," diyen Levin kıpkırmızı kesildi, kelimelerinin budalaca kaçtığını, budalaca kaçmamasına da bu durumda imkân olmadığını hissetti.

"Tanrı'ya dua ediniz ve yalvarınız O'na! Papalar bile şüpheye düşmüşler ve inançlarını güçlendirsin diye Tanrı'ya dua etmişlerdir. Şeytanın gücü büyüktür ve bizim ona kapılmamamız gerekir. Tanrı'ya dua ediniz ve yalvarınız O'na," diye acele acele tekrarladı papaz. Düşünceye dalmış gibi bir an durdu ve gülümseyerek ekledi:

"Cemaatimden, manevi oğlum Prens Şçerbatski'nin kızıyla evleneceğinizi duydum. Çok güzel bir kızdır!"

Levin, papaz adına kızararak:

"Evet," diye cevap verdi. 'Günah çıkartırken ne diye bunu soruyor bana?' diye düşündü

Papaz, Levin'in aklından geçen düşünceye karşılık verirmiş gibi, şöyle dedi:

"Evlenmek üzeresiniz, Tanrı isterse çocuklarınız da olabilir, öyle değil mi? Peki eğer sizi günah işlemeye, inançsızlığa kışkırtan şeytanı kendi içinizde yenemezseniz, yavrularınızı nasıl yetiştirebilirsiniz?" diye yumuşak bir sitemle sordu. "Eğer çocuğunuzu severseniz, o zaman iyi bir baba olarak yavrunuz için sadece servet, refah ve şeref istemekle kalmayacak, aynı zamanda onun günahlardan arınmasını, ruhunun gerçek ışığıyla aydınlanmasını

da isteyeceksiniz. Öyle değil mi? Masum yavrunuz size, 'Babacığım dünyadaki bütün bu hoşuma giden şeyleri, yeryüzünü, suyu, güneşi, çiçekleri, otları kim yarattı?' diye soracak olursa ne cevap vereceksiniz? 'Bilmiyorum' mu diyeceksiniz? Rabbimiz o sınırsız merhametiyle size her şeyi açık ettiğine göre bilmemek sizin elinizde değildir. Çocuğunuz size, 'Öbür dünyada beni ne bekliyor?' diye de sorabilir. Kendiniz bir şey bilmezken ona ne diyeceksiniz? Nasıl cevap vereceksiniz ona? Dünyanın ve şeytanın ayartmalarına teslim mi edeceksiniz onu? Bu doğru değil!" diyerek durdu ve başını yana eğerek, sevecen gözleriyle Levin'e baktı.

Bu sefer Levin karşılık vermedi; ama papazla tartışmaya girmek istemediği için değil de, şimdiye kadar kimse ona böyle sorular yöneltmemiş olduğu için. Ayrıca, çocuğu ona böyle sorular soracak hâle gelene kadar, ona verilecek cevapları düşünmek için de bol bol vakti olacaktı.

"Hayatınızın bir dönüm noktasına ayak basıyorsunuz," diye sürdürdü papaz. "Bu dönemde yolunuzu seçmek ve o yoldan ayrılmamak zorundasınız, onun için Tanrı'ya dua edin ki, sizden yardımını, merhametini esirgemesin," diye bağladı sözünü.

"Rabbimiz İsa Mesih, insanlara olan cömertçe şefkati içinde seni affetsin..." diyerek günahların affolunduğunu ilan eden papaz, Levin'i kutsayıp bıraktı.

Levin o gün eve döndüğünde, bu tatsız işi atlatmış olmanın verdiği gönül rahatlığını duydu. Ayrıca, onda, bu iyi yürekli, bu sevecen ihtiyarın söylediklerinin hiç de başlangıçta sandığı gibi aptalca olmadığı ve bu sözlerde iyice açıklanması gereken bir şeyler bulunduğu üzerine belli belirsiz bir düşünce de vardı.

'Şimdi değil, tabii,' diye düşündü Levin, daha sonra ruhunda duru ve arı olmayan bir taraf bulunduğunu, din yönünden kendisinin de tıpkı başkalarında görüp de beğenmediği, arkadaşı Sviyajski'de ayıpladığı, aynı durum içinde olduğunu şimdi eskisinden daha çok hissediyordu.

O akşamı sözlüsüyle birlikte Dolli'lerde geçirdi ve çok neşelendi. Duyduğu sevinci Stepan Arkadyeviç'e anlatırken Levin, çember içinden atlama öğretilen ve en sonunda kendisinden istenileni an-

layıp da yerine getirince sevincinden kuyruğunu sallayıp, birtakım sesler çıkararak masalara, pencerelere zıplayan bir köpek gibi keyifli olduğunu söyledi.

II

DÜĞÜN günü Levin göreneğe uyarak (Prensesle Darya Aleksandrovna, Levin'in göreneklere harfi harfine bağlı kalması için diretmişlerdi.) sözlüsünü görmedi ve öğle yemeğini otelinde, üç bekâr arkadaşıyla birlikte yedi; Levin'in odasında bir rastlantı ile bir araya gelen bu üç bekârdan biri Sergey İvanoviç, öbürü şimdi doğal bilimler profesörü olan, Levin'in eski üniversite arkadaşı Katavasov, üçüncüsü de, Moskova sulh mahkemesi yargıçlarından, Levin'in sağdıcı ve ayı avı arkadaşı Çirikov'du. Yemek pek eğlenceli geçiyordu. Sergey İvanoviç'in bütün neşesi üstündeydi. Katavasov'un tuhaflıkları da onu son derece eğlendiriyordu. Tuhaflıklarının boşa gitmediğini, beğenildiğini hisseden Katavasov da artık nesi var nesi yoksa ortaya döküyordu. Çirikov, konuşan kim olursa olsun, hepsini coşkun bir neşe içinde destekliyordu.

Katavasov, ders vermekten kalma alışkanlığıyla kelimeleri uzata uzata:

"Alın işte!" dedi. "Dostumuz Kostantin Dmitriç ne yetenekli bir insandı eskiden! Şimdi yanımızda bulunandan söz etmiyorum; onun yeteneği meteneği kalmadı artık. O vakitler bilime tutkundu, üniversiteden ayrıldığı sırada insanlığa ilgi duyuyordu, oysa şimdi yeteneklerinin yarısını kendi kendini aldatmaya, öbür yarısını da bu aldatışı haklı göstermeye adamış durumda."

Sergey İvaniç:

"Sizden daha inatçı bir evlilik düşmanını görmedim hayatımda," dedi.

"Yoo... Ben evlilik düşmanı değilim. Yalnız iş bölümünden yanayım! Yapılacak başka işleri olmayanlar, ellerinden başka iş gelmeyenler döl yetiştirmeli, onların yetiştirdiği dölü okutup adam etmek, mutlu kılmakla da başkaları uğraşmalı. Ben bu açıdan ba-

kıyorum buna. Bu iki zanaatı birbirine karıştırmak isteyen sürüyle hevesli vardır, ama ben onlardan değilim!"

Levin:

"Sizin âşık olduğunuzu öğrendiğim zaman öyle bir sevineceğim ki!" dedi. "Ne olursunuz, düğününüze beni çağırın."

"Zaten âşığım şimdi."

Levin:

"Evet, bir yumuşakçaya!" dedi. Sonra kardeşine dönerek: "Biliyor musun," dedi. "Mihail Semyonoviç beslenme ve bilmem ne üzerine bir kitap hazırlıyor..."

"Hadi, hadi, lafı değiştirmeyin bakalım! Hangi konu üzerine kitap yazdığımın ne önemi var? Hem, yumuşakçaları gerçekten de severim ben."

"Ama bu, karınızı sevmenize engel değil ki!"

"Yumuşakçalar değil, ama karım engel olur."

"Neden?"

"Eh, yakında kendiniz anlarsınız! Şimdi siz çiftçilikten, avlanmaktan hoşlanıyorsunuz... hele biraz bekleyin de... görürsünüz!"

Çirikov:

"Bugün Arhip gelmişti," dedi, "Prudno'da bir dolu geyik bulunduğunu söyledi, iki tane de ayı varmış."

"Eh, ne yapalım, bensiz avlayacaksınız onları."

"Nah işte!" dedi Sergey İvaniç. "Bundan sonra ayı avına elveda, karın izin vermeyecektir!"

Levin gülümsedi. Karısının kendisini ayı avına gitmekten alıkoyması düşüncesi ona öylesine tatlı gelmişti ki, bundan sonra ömrü boyunca ayı görmemeye, bu zevkten yoksun kalmaya hazırdı.

Çirikov:

"Ama yine de şu iki ayının sizsiz öldürülecek oluşu yazık," dedi. "Son defakini hatırlıyor musunuz, hani Hapilovo'dakini? Bu da esaslı bir av partisi olurdu!"

Levin, Kiti'siz herhangi bir yerde iyi bir şey olabileceği konusunda onu hayal kırıklığına uğratmak istemedi, onun için de hiç sesini çıkarmadı.

Sergey İvaniç:

"Bekârlık yaşamına bu biçimde veda etmenin bir görenek hâline gelişi boşuna değildir," dedi. "Ne kadar mutlu olursan ol özgürlüğünün ardından üzülmezlik edemezsin."

Çirikov:

"Hadi hadi, kendinizi Gogol'ün oyunundaki, şu pencereden atlamak isteyen damat gibi hissettiğinizi itiraf edin," diye alay etti.

Katavasov:

"Tabii öyle hissediyor, ama bunu kabul etmeyi bir türlü kendine yediremiyor," diyerek bir kahkaha koyuverdi.

Çirikov gülümseyerek:

"Alın... işte pencere açık. Şimdiden tezi yok, hemen tutuverelim Tver'in yolunu! Ayılardan biri dişi. Ta inine kadar götürür bizi. Sahi söylüyorum, hadi beş trenine yetişelim. Burada kalanlar da ne hâlleri varsa görsünler!"

Levin gülümsedi:

"Şerefim üzerine yemin ederim ki, özgürlüğümden ötürü en ufak bir üzüntü bulamıyorum yüreğimde."

Katavasov:

"Ah, ama şu anda yüreğiniz öylesine karmakarışık ki, zaten hiçbir şey bulamazsınız içinde! Bekleyin, bekleyin hele biraz yatışsın da yüreğiniz, o zaman bulursunuz!"

"Hayır; eğer öyle olsaydı, duygularıma ve (Levin, Katavasov'un yanında 'aşk' kelimesini kullanmak istemedi) mutluluğuma rağmen, özgürlüğümü kaybetmenin üzüntüsünü şimdi de bir parçacık duymam gerekirdi. Oysa tam tersine, ben özgürlüğümü kaybettiğime seviniyorum asıl!"

Katavasov:

"Çok kötü! Kurtuluş umudu yok!" dedi. "Eh, bari biz de onun iyileşmesi dileğiyle kadeh kaldıralım ya da hiç değilse, hayallerinin yüzde birinin gerçekleşmesini dileyelim. Kaldı ki, bu bile yeryüzünde görülmemiş bir mutluluk olur!"

Misafirler, giyinip kuşanmış olarak düğünde tam zamanında bulunabilmek için, yemek biter bitmez kalkıp gittiler.

Levin yalnız başına kalınca, üç bekâr arkadaşının konuşmalarını hatırlayarak, sözünü ettikleri özgürlüğü kaybetme üzüntüsünün

yüreğinde bulunup bulunmadığını bir kere daha sordu kendine. Kendi sorusuna kendi güldü. 'Özgürlük mü? Özgürlük neye yarar ki? Mutluluk sadece Kiti'yi sevmekten, onun dilediklerini dilemekten, onun düşündüklerini düşünmekten, yani hiç özgür olmamaktan ibarettir; budur mutluluk!'

Aniden bir ses, 'Peki ama onun düşüncelerini, dileklerini, duygularını biliyor muyum ben?' diye fısıldadı. Yüzündeki gülümseyiş silindi ve Levin düşünceli bir hâl aldı. Birdenbire tuhaf bir duyguya kapıldı. Bir korku ve kuşku... Her şeye karşı yüreğine bir kuşku düştü.

'Ya beni sevmiyorsa? Ya sırf evlenmiş olmak için evleniyorsa benimle? Ya ne yaptığını kendi de bilmiyorsa,' diye sordu kendine. 'Bakarsın aklı başına gelir, beni sevmediği, hiçbir zaman da sevemeyeceği ancak evlendikten sonra dank eder kafasına...' Kiti ile ilgili tuhaf ve çok kötü düşünceler de gelmeye başladı aklına. Sanki Vronski'yle Kiti'yi bir arada, daha dün akşam görmüş gibi, bir yıl önce duyduğu kıskançlık aynen tazelenmişti. Kiti'nin ona her şeyi olduğu gibi anlatmadığından kuşkulanıyordu.

Hızla ayağa fırladı. Umutsuzluktan ileri gelen bir karamsarlık içinde, 'Hayır, bu böyle olmaz!' diye söylendi. 'Ona gideceğim; soracağım ona, son defa diyeceğim ki: İkimiz de serbestiz, serbest kalmakla da daha iyi etmiş olmaz mıyız? Her şey, sürüp giden bir şerefsizlikten, sonsuz bir acıdan, sadakatsizlikten daha iyidir!' Yüreği karamsarlıkla, acıyla ve herkese karşı, kendine, Kiti'ye karşı bir öfkeyle dolu olarak otelden çıktı, arabayla Kiti'nin evine gitti.

Kiti'yi arka odalardan birinde buldu. Kiti bir sandığın üstüne oturmuştu; hizmetçisiyle birlikte bazı hazırlıklar yapıyor, sandalyelerin arkalarına asılmış, yerlere yayılmış renk renk, yığın yığın elbiseleri ayırıyordu.

Levin'i görünce:

"Ah!" diye bir çığlık attı ve yüzü sevinçle aydınlandı. "Nasıl oldu da sen... nasıl oldu da siz (bu son güne kadar Kiti ona kâh 'sen', kâh 'siz' diye hitap ederdi)? Hiç beklemiyordum doğrusu! Kızlık elbiselerimi ayırıyordum... hangisini kime vereyim diye..."

Levin canı sıkkın bir hâlde hizmetçiye şöyle bir bakarak:

"A, bak, bu çok iyi!" dedi.

Kiti:

"Gidebilirsin Dunyaşa, ben gerekirse çağırırım seni," dedi. Hizmetçi gider gitmez de artık Levin'e kesinlikle "sen" diye hitap ederek:

"Nen var senin, Kostya?" diye sordu. Levin'in hem heyecanlı, hem canı sıkkın yüzünü, ondaki değişikliği fark etmiş, büyük bir korkuya kapılmıştı.

Levin, Kiti'nin karşısına geçip yalvarırcasına gözlerinin içine bakarak, umutsuz bir sesle:

"Kiti! Acı çekiyorum! Yalnız başıma katlanamayacağım buna," diye bağırdı. Kiti'ye söylemek niyetinde olduğu şeyden hiçbir sonuç çıkmayacağını daha şimdiden, Kiti'nin sevgi ve doğruluk okunan yüzünden anlamıştı, ama yine de, kuşkularını dağıtacak sözleri Kiti'nin ağzından duymak istiyordu. "Hâlâ geç kalınmamış olduğunu söylemeye geldim... Bu iş durdurulabilir, hata düzeltilebilir hâlâ!"

"Ne? Hiçbir şey anlamıyorum. Nen var senin?"

"Binlerce kere söylediğim ve bir türlü düşünmekten kendimi alamadığım şey... yani, sana layık olmayışım! Benimle evlenmeye isteyerek razı olmamışsındır; bu muhakkak. Düşün biraz... hata etmiş bulunuyorsun. İyice düşün! Sen beni sevemezsin... Ben... sen söyle daha iyi..." diyerek Kiti'nin yüzüne bakmadan devam etti. "Bu beni yıkacaktır, tabii. El âlem istediğini söylesin; mutsuz olmaktansa her şeye razıyım... Hem, şimdi daha vakit varken bunun böyle olması daha iyi!"

Kiti büyük bir korku içinde:

"Hiçbir şey anlamıyorum," dedi. "Yani, vaz mı geçiyor... istemiyor musun?"

"Evet, eğer beni sevmiyorsan."

Kiti öfkesinden kıpkırmızı kesilerek:

"Aklını kaçırmışsın sen!" diye bağırdı. Ama Levin'in yüzü öyle acınacak hâldeydi ki, kendini tutarak, koltuğun üstündeki elbiseleri atıp, onun yanı başına oturdu.

"Nedir aklından geçenler senin? Anlat bana hepsini."

"Beni sevemeyeceğini düşünüyorum. Benim neyimi seveceksin?"

"Ah, Tanrı'm, ne yapacağım ben?.." diyerek ağlamaya başladı Kiti.

Levin:

"Ah, ne yaptım ben!.." diye bağırarak Kiti'nin önünde diz çöktü, ellerini öpmeye başladı.

Beş dakika sonra, prenses içeri girdiğinde onları tamamıyla barışmış buldu. Kiti sadece Levin'i sevgisine inandırmakla kalmamış, aynı zamanda, Levin'in sorması üzerine, onu niye sevdiğini de açıklamıştı. Levin'e onu tamamıyla anladığı, onun nelerden hoşlandığını bildiği ve onun hoşlandığı her şey iyi olduğu için kendisini sevdiğini söyledi. Bu açıklamaya da Levin'in iyice aklı yattı. Prenses içeri girdiğinde, Levin'le Kiti sandığın üstüne yan yana oturmuşlar, elbiseleri ayırıyorlar, bir yandan da Kiti, Levin'den evlilik teklifi aldığı gün giydiği kahverengi elbiseyi Dunyaşa'ya vermek istediği, buna karşılık Levin de o elbisenin kimseye verilmemesi gerektiğinde direttiği, Dunyaşa'ya kahverengi yerine mavi elbisesini vermesini söylediği için tartışıyorlardı.

"Nasıl anlamıyorsun? Dunyaşa esmer, o elbise gitmez ona... Ben her şeyi düşündüm."

Levin'in oraya neden geldiğini öğrendiği zaman, prenses yarı şaka, yarı ciddi ona çıkıştı ve gidip giyinmesini, Kiti'nin berberi Charles'ın neredeyse geleceğini, orada oturup da kızının saç tuvaletinin yapılmasını geciktirmemesini söyledi.

"Zaten kaç gündür ağzına bir lokma koyduğu yok kızın, bu yüzden güzelliğini kaybetti; bir de sen gelip saçmalarınla sinirlerini bozuyorsun onun! Hadi bakalım, sen çekil git, çekil git!"

Levin, suçlu ve utanmış, ama yatışmış, rahatlamış bir hâlde oteline döndü. Ağabeyi, Darya Aleksandrovna, Stepan Arkadyeviç, hepsi de tören kostümlerini giymiş olarak, ikonla kutsamak üzere onu bekliyorlardı. Kaybedecek zamanları yoktu. Darya Aleksandrovna tekrar evine dönüp, saçları pomatlanmış ve kıvrılmış olan oğlunu getirmek zorundaydı, zira gelinin arabasında elinde ikonla oğlu gidecekti. Sonra sağdıcı getirmek için de bir araba gönderil-

mesi gerekiyordu, Sergey İvanoviç'i götürecek olan araba da geri gönderilecekti. Kısacası, düşünülüp yerine getirilmesi gereken bir sürü karmaşık iş vardı ortada. Saat altı buçuğa geldiğinden, kaybedecek hiç zamanlarının olmadığı açıktı.

İkonla kutsama töreni sönük geçti. Karısının yanında, gülünç denecek kadar ağırbaşlı bir pozda duran Stepan Arkadyeviç ikonu aldı, Levin'e yere eğilmesini söyledi, o tatlı, alaycı gülümseyişiyle damadı kutsadı ve üç kere öptü. Darya Aleksandrovna da aynı şeyi yaptı, sonra hemen kendini yine bir gidiş telaşına kaptırdı, hangi arabanın nereye gönderileceğiyle ilgili karışık sorunlara daldı.

"O hâlde şöyle yaparız: Sen, onu almak üzere bizim arabamızla gidersin. Sergey İvanoviç de lütfedip önden gider, sonra arabayı geri yollar."

"Pek tabii, memnuniyetle!"

Stepan Arkadyeviç:

"Biz de hemen onunla geliriz... Eşyalar gönderildi mi?" diye sordu.

Levin:

"Evet, gönderildi," diye karşılık verdi ve Kuzma'ya kendi giyeceği elbiseleri çıkarmasını söyledi.

III

DÜĞÜN için pırıl pırıl aydınlatılmış kilisenin dışında, büyük bölümünü kadınların meydana getirdiği bir kalabalık toplanmıştı. Geç kalıp da ortalarda yer tutamayanlar, kilisenin pencereleri önünde kümeleniyor, pencerelerin demir parmaklıklarına gözlerini uydurabilmek için birbirleriyle itişip kakışıyorlardı.

Daha şimdiden, yol boyunca jandarmaların sıraya soktuğu yirmiden fazla araba birikmişti. Üniforması içinde son derece şık duran bir polis amiri, ayaza aldırış etmeksizin ana giriş kapısı önünde dikiliyordu. Durmadan yeni yeni arabalar geliyor, kâh uzun eteklerini kaldırmış çiçekli bayanlar, kâh keplerini ya da siyah şapkalarını çıkararak erkekler, kiliseye giriyorlardı. İçeride, ikonların önündeki bütün mumlardan başka, her iki avizenin bütün mum-

ları da yakılmıştı. İkonostasis'in* al renkli arka zemini üzerindeki altın sırmalar, ikonların yaldız bezemeleri, avizelerle şamdanların gümüşleri, kilise zeminini örten geniş taşlar, halılar, koro yerinin üstünden sarkan sancaklar, minbere çıkan basamaklar, eskilikten kararmış kitaplar, papazların cüppeleriyle koro üyelerinin giydiği beyaz keten cüppeler hep ışık içinde yüzüyordu. Sıcacık kilisenin sağ yanında, kırlangıç kuyruklu frakların, beyaz boyunbağlarının, üniformaların, sırmalı kadifelerin, çuhaların, ipeklerin, saçların, çiçeklerin, çıplak omuz ve kolların, uzun konçlu eldivenlerin meydana getirdiği kalabalıktan canlı ama ağırbaşlı konuşma sesleri yükseliyor ve bu sesler yüksek kubbeden tuhaf bir yankıyla yine aşağı dökülüyordu. Kapı açılıp kapandıkça duyulan her gıcırtıyla birlikte konuşmalar duruyor, gelinle güveyi görmek için bütün başlar merakla o yana dönüyordu. Ne var ki kapı on seferden fazla açıldığı hâlde, her seferinde giren, ya sağ taraftaki davetliler grubuna katılan bir konuk ya da kapı önündeki polisin gönlünü ederek veya bir yolunu bulup gizlice içeri süzülerek sol taraftaki yabancılar kalabalığına katılan bir seyirci olmuştu. Böylece gerek konuklar, gerek bunların dışında kalan kalabalık, beklemenin bütün aşamalarını geçirmiş oldu.

Önceleri gelinle güveyin hemen geleceğini tahmin ettikleri için, gecikmelerini önemsemediler. Sonra gittikçe daha sık kapıya bakmaya ve acaba bir şey mi oldu diye aralarında konuşmaya başladılar. Nihayet bu uzun gecikme iyice can sıkıcı bir hâl alınca, akrabalarla konuklar, gelinle güveyi kafalarından çıkarmışlar da kendilerini tamamıyla konuşmalarına vermişler gibi görünmek çabasına düştüler.

Başdiyakoz, oradakilere zamanının değerli olduğunu anlatmak ister gibi, sabırsızlıkla öksürüp, pencere camlarını zangır zangır titretti. Beklemekten sıkılmaya başlayan koroda kâh prova sesleri kâh burunlarını silenlerin hımkırmaları duyuluyordu. Papaz, güveyin gelip gelmediğini anlamak için ikide birde ya korodakilerden birini ya da diyakozu yolluyor, sık sık da kendisi, mor

* İkonostasis: Doğu kiliselerinde, en kutsal yeri halkın durduğu yerden ayıran üç kapılı ve üstü aziz resimleriyle dolu bölüm. *–H. Âli Ediz*

cüppesi ve sırmalı hamaili içinde yan kapıya gidip, güveyin yolunu gözlüyordu. Nihayet bayanlardan biri saatine göz atarak: "İşte bu çok tuhaf doğrusu!" dedi, bunun üzerine bütün konuklar da huzursuzlanarak yüksek sesle şaşkınlık ve hoşnutsuzluklarını belli etmeye başladılar. Güveyin sağdıçlarından biri ne olup bittiğini anlamaya gitti.

Bu arada Kiti çoktan hazırlanmış, beyaz gelinliği, uzun duvağı, başında portakal çiçeklerinden tacı ile yanında kendisine yengelik edecek yaşlı bir hanım ve ablası Lvova olduğu hâlde, Şçerbatski'lerin evinde, salonun penceresi önünde yarım saatten fazla bir süreden beri dışarıyı gözlüyor, sağdıcın gelip kendisine güveyin kiliseye vardığını bildirmesini bekliyordu.

Bu sırada Levin ise pantolonunu giymiş, ama ceketsiz ve yeleksiz olarak oteldeki odasında bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, hiç durmadan başını kapıdan uzatarak koridora bakıyordu. Koridorda, beklediği adamdan eser göremeyince umutsuzluk içinde geri döndü ve ellerini deli gibi sallayıp, sakin sakin sigarasını içmekte olan Stepan Arkadyeviç'e dönerek:

"Hiç böylesine korkunç bir duruma, böylesine budala bir duruma düşmüş bir adam var mıdır acaba?" diye sordu.

Stepan Arkadyeviç yatıştırıcı bir gülümsemeyle:

"Evet, budalaca bir durum," dedi. "Ama meraklanma, şimdi getirirler."

Levin öfkesini tutarak:

"Ah, zaten elimden bir şey gelmez ki!" dedi. "Şu önü açık saçma yelekler de, ne olmayacak şey yani!" diyerek gömleğinin buruşuk önüne baktı. "Ya eşyaları istasyona götürdülerse," diye umutsuzluk içinde söylendi.

"Sen de benimkini giyersin o zaman."

"Bunu çoktan yapmam gerekirdi."

"Gülünç bir kılıkta görünmen doğru olmaz... Dur hele! Her şey kendiliğinden düzelir."

Mesele şuydu: Levin yaşlı uşağı Kuzma'dan elbisesini istediği zaman, Kuzma ona frak takımını, yeleğini, daha neleri gerekli gördüyse hepsini getirmişti.

"Ya gömlek nerede?" diye bağırmıştı Levin.

Kuzma sakin bir gülümsemeyle:

"Sırtınızda ya gömlek," demişti.

Kuzma, temiz bir gömlek bırakmayı akıl edememiş, daha önceden kendisine söylendiği gibi bütün eşyayı toparlayarak, Şçerbatski'lerin evine götürmüş, geride yalnız frak takımını bırakmıştı. Genç çift aynı akşam Şçerbatski'lerin evinden yola çıkacaktı. Levin'in sabahtan beri sırtında olan gömlek çok buruştuğundan, modaya uygun biçilmiş kısa yelekle giyilecek gibi değildi. Şçerbatski'lerin evi çok uzak olduğu için oradan istetmemişler, bir gömlek satın alsın diye Kuzma'yı çarşıya yollamışlardı. Ne var ki günlerden pazar olduğu için, geri dönen uşak bütün dükkânların kapalı olduğunu bildirmişti. Stepan Arkadyeviç'in gömleklerinden birini getirmişler, ama bu da Levin'e hem çok bol, hem de çok kısa gelmişti. En sonunda uşağı Şçerbatski'lerin evine yollamaktan başka çare bulamamışlar, bütün denklerin çözülmesi gerekmişti. Güvey, kafesteki yırtıcı bir hayvan gibi odasında bir aşağı bir yukarı gezinir, ikide birde başını kapıdan uzatıp koridora göz atar ve Kiti'ye söylemiş olduğu bütün o saçma sapan şeyleri dehşet içinde hatırlayıp şimdi Kiti'nin aklından neler geçirebileceğini düşünürken, kilisede herkes onu bekliyordu.

Suçlu Kuzma nihayet, elinde gömlekle, soluk soluğa, yel gibi odadan içeri daldı:

"Tam zamanında yetiştim," dedi. "Sandığı arabaya yüklüyorlardı."

Üç dakika sonra Levin, daha fazla sinirlenmemek için saatine bakmadan, yıldırım gibi koşuyordu koridorda.

Levin'in ardı sıra, ondan daha telaşsız giden Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Bununla hiçbir şeyi düzeltemezsin," diyordu. "Her şey kendiliğinden düzelir, her şey kendiliğinden düzelir... Sen beni dinle!"

IV

LEVİN gelini kapının önünde karşılayıp onunla birlikte kiliseye girerken, kalabalıktan şu konuşmalar duyuluyordu:

"Geldiler! İşte güvey! Hangisi? Şu daha gençten olanı mı? Vah canım vah, gelinin yüzünde renk kalmamış."

Stepan Arkadyeviç karısına gecikmelerinin nedenini anlatıyor, konuklar da gülümseyerek birbirleriyle fısıldaşıyorlardı. Levin hiçbir şeyi, hiç kimseyi görmüyordu; gözlerini bir an bile gelininden ayırmıyordu.

Herkes gelinin son birkaç gün içinde çok bozulduğunu, gelinlik elbisesi içinde bile her zamanki güzelliğini bulamadığını söylüyordu; ama Levin öyle düşünmüyordu. Kiti'nin, uzun duvakla beyaz çiçeklerin örttüğü yüksek saç tuvaletine, uzun boynunun iki yanını kapayıp yalnız gerdanını açıkta bırakarak bu boyuna daha da bir bakire havası veren beyaz, farbalalı dik yakasına ve şaşılacak kadar ince beline bakıyor, onu her zamankinden daha güzel buluyordu. Bu çiçekler, Paris'ten getirtilmiş bu gelinlik onun güzelliğine bir şeyler kattığı için değil, kılığının bütün bu özene bezene düzenlenmiş zenginliğine rağmen, tatlı yüzü ve dudakları hâlâ masumca bir doğruluk ifadesi taşıdığı için onu güzel buluyordu.

Kiti, Levin'e:

"Kaçtığını düşünmeye başlamıştım," diyerek gülümsedi.

Levin kızararak:

"Başıma öyle budalaca şeyler geldi ki, anlatmaya utanıyorum," dedi ve kendisine doğru yaklaşan Sergey İvanoviç'e dönmek zorunda kaldı.

Sergey İvanoviç güleç bir yüzle, başını iki yana sallayarak:

"Şu senin gömlek hikâyesi çok hoş doğrusu!" dedi.

Kendisine söyleneni anlayamayacak durumda olan Levin:

"Evet, evet," diye cevap verdi.

Stepan Arkadyeviç yapmacık bir kederle:

"Eh, hadi bakalım, Kostya, şimdi önemli bir nokta üzerinde karar vermek düşüyor sana. Şu anda, rahatça kavrayabilirsin bunun önemini. Hiç kullanılmamış yeni mum mu taşıyacaksınız elinizde,

yoksa kullanılmış mum mu? Bunu sordular bana. İkisi arasında on rublelik bir fark var," diye gülümseyerek ekledi Stepan Arkadyeviç. "Gerçi ben karar verdim, ama ne olur ne olmaz, belki sen kararımı beğenmezsin diye düşündüm."

Levin bunun bir şaka olduğunu bildiği hâlde yine de gülümseyemedi.

"Ee, yeni mum mu kullanılacak, eski mum mu? Al sana bir mesele!"

"Evet, evet! Yeni mum."

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Eh, bu meselenin çözümlendiğine sevindim," dedi. Levin kendisine dalgın dalgın bakarak geline doğru çekilince, Stepan Arkadyeviç, Çirikov'a dönerek:

"Böyle zamanlarda insanlar ne kadar da aptallaşıyor!" dedi.

Yanlarına yaklaşan Kontes Nordstan:

"Bak karışmam Kiti, halıya ilkin sen bas!" dedi. Sonra Levin'e dönerek ekledi:

"Sevimli bir insansınız."

Kiti'nin yaşlı halalarından Marya Dmitriyevna geline sordu:

"Korkmuyorsun değil mi?"

Kiti'nin ablası Lvova:

"Üşüyor musun?" diye sordu. "Solgun görünüyorsun. Dur bakayım, indir başını aşağı," dedi ve dolgun güzel kollarını kaldırarak, Kiti'nin başındaki çiçekleri düzeltti.

Dolli onlara doğru ilerledi, bir şey söyleyecek oldu, ama konuşamadı, ağlamaya ve anormal bir biçimde gülmeye başladı.

Kiti de en az Levin kadar dalgın bakışlarla oradakilere bakıyordu. Kendisine söylenen bütün sözlere, ancak, şu anda kendisine pek tabii gelen bir mutluluk gülümseyişiyle cevap verebiliyordu.

Bu sırada kilise adamları, törende kullanılan resmî elbiselerini giydiler, papazla diyakoz da ilerleyip, kilisenin ana kapısına yakın bulunan rahleye doğru gittiler. Papaz dönüp Levin'e bir şey söyledi, ama Levin onun ne dediğini duymadı.

Sağdıcı, Levin'e:

"Gelini elinden tut da götür," dedi.

Uzun bir süre Levin'e ne yapacağını anlatamadılar, gereken biçimde davranmasını sağlayıncaya kadar akla karayı seçtiler. Artık tam onunla uğraşmaktan vazgeçmek üzerelerken –çünkü Levin ya gelinin yanlış kolunu tutuyor ya da tutmak için yanlış elini kullanıyordu– Levin, gelinin sağ elini, durumunu değiştirmeksizin sağ eliyle tutması gerektiğini anladı. Nihayet gelinin elini doğru dürüst tutunca, papaz onların önünde birkaç adım ilerledi ve rahlenin başında durdu. Dostları ve akrabalar kalabalığı da, konuşmalarının uğultusu, uzun eteklerinin hışırtısı arasında, onların ardı sıra ilerledi. Birisi durup eğildi, gelinin eteğini düzeltti. Kilise öyle bir sessizliğe bürünmüştü ki, yere düşen mum damlalarının sesi bile duyulabiliyordu.

Başında papaz başlığı bulunan, kulaklarının arkasında ikiye ayrılmış gümüşi saçları pırıl pırıl parlayan yaşlı papaz, arkasında altın işlemeli bir haç bulunan, ağır, gümüş sırmalı ayin kaftanının altından küçük, ihtiyar ellerini çıkardı ve rahlenin üstünde bir şeyleri elledi.

Stepan Arkadyeviç sakına sakına papaza yaklaşıp bir şeyler fısıldadı ve Levin'e bir işaret yaparak yine geri çekildi.

Papaz, çiçeklerle süslenmiş iki mumu yaktı, eriyen mumun ağır ağır damlaması için ikisini de eğik tutarak, genç çifte döndü. Bu, Levin'in günahını çıkartmış olan yaşlı papazın ta kendisiydi. Gelinle güveye yorgun, kederli gözlerle baktı, içini çekti ve sağ elini ayin kaftanının altından çıkarıp havaya kaldırarak güveyi, arkasından gelini kutsadı; yalnız, bitiştirdiği parmaklarını Kiti'nin eğik başına koyarken, davranışında belli belirsiz bir sevecenlik vardı. Sonra mumları gelinle güveye verdi, buhurdanı aldı ve ağır ağır onlardan uzaklaştı.

Levin, 'Acaba bu gerçek mi?' diye düşündü, başını çevirip gelene baktı. Kiti'yi azıcık tepeden, profilden görebiliyordu; onun dudaklarının ve kirpiklerinin belli belirsiz hareketinden de, bakışını hissettiğini anladı. Kiti başını çevirmedi, yalnız kırmalı dik yakası, minnacık pembe kulağına kadar yükseldi. Levin onun iç çekecekken kendini tuttuğunu ve mumu kavrayan, uzun eldivenli elinin titrediğini gördü.

Gömlek telaşı, gecikmesi, dostlarıyla, akrabalarıyla konuşmaları, onların hoşnutsuzlukları, kendi gülünç durumu; hepsi, hepsi bir anda kaybolup gitmiş, içini korkuyla karışık bir sevinç kaplamıştı.

Bukle bukle saçları tam ortadan ayrılmış, gümüş sırmalı bir kaftan giyen uzun boylu, yakışıklı başdiyakoz, omzundan aşağı sarkan ipek atkıyı iki parmağıyla ve alışık bir hareketle kaldırarak, canlı adımlarla geldi, papazın karşısında durdu.

"Rabbin adı mübarek ola!" diye hava dalgalarını titreştirerek, birbiri ardınca, tantanalı sesler ortalığa yayıldı.

Yaşlı papaz hâlâ rahlenin üstünde bir şeyle oynamayı sürdürerek, düdük gibi çıkan cılız sesiyle:

"Rabbimizin adı ezelden mübarektir, şimdi de mübarektir, ebede kadar da mübarek olacaktır," diye karşılık verdi. Bunun arkasından, görünmeyen koronun hep birlikte söylediği bir hava yükselerek, bütün kiliseyi, ta pencerelerinden tonozlu çatısına kadar, dalga dalga engin nağmelerle doldurdu, yükseldi, bir an durdu, sonra ağır ağır söndü.

Her zamanki gibi, ruhun ebedî selamet ve rahatlığı için, Sinod için, Çar için ve şu sırada evlilik yeminlerini etmekte olan, Tanrı'nın kulları Konstantin ile Yekaterina için dualar edildi.

Başdiyakozun sesiyle âdeta bütün kilise bir ağızdan nefes alır gibiydi:

"Onlara kusursuz sevgiyi, başarı ve yardımını ihsan eyle Yarabbi. Senden bunu niyaz ederiz!"

Levin kelimelere kulak verdi ve duyduğu kelimeler onu son derece etkiledi. Son korkularını, kuşkularını hatırlayarak 'Yardıma, sadece yardıma ihtiyacım olduğunu nereden de anladılar?' diye şaştı. 'Ben ne biliyorum ki? Bu korkunç durumda yardımsız ne yapabilirim ki? Evet, şu sırada sadece yardıma ihtiyacım var!'

Diyakoz duasını bitirince, papaz elinde bir kitap tutarak gelinle güveye döndü; yumuşak, ahenkli bir sesle okumaya başladı:

"Bugüne kadar ayrı olanları birleştiren ve onlara dağılmaz evlilik birliğini ihsan eden ulu Tanrı; İshak ve Rebeka'yı kutsayan, onların soyundan gelenlerle de ahdini sabit tutan sen ey ulu Tan-

rı, bu kulların Konstantin ile Yekaterina'yı da takdis et ve onları doğruluk yolunda ardından ayırma! Zira sen cömert ve rahimsindir, kullarını seversin sen Yarabbi! Baba, Oğul ve Ruhulkudüs olan sana ebedî hamdolsun."

Görünmeyen korodan yükselen bir ses yine havada dalgalandı: "Amin!"

Levin, 'Bugüne kadar ayrı olanları birleştiren,' diye düşünüyordu; 'bu kelimelerde ne derin bir anlam var, şu anki duygularıma ne kadar da uyuyor bu kelimeler! Acaba Kiti de aynı şeyleri duyuyor mu?'

Levin başını çevirince Kiti'yle göz göze geldi.

Ve bu gözlerdeki ifadeden, kendisi gibi Kiti'nin de o kelimeleri anladığını çıkardı; oysa yanılıyordu Levin. Kiti duaların hemen hemen bir kelimesini bile anlamadığı gibi, aslında onları dinlemiyordu da. Ruhunu dolduran biricik duygu öylesine derindi ve her an gittikçe öylesine güçleniyordu ki, Kiti ne bir şey işitebiliyor, ne de işittiğinden bir şey anlayabiliyordu. Bu duygu, son bir buçuk aydır ruhunda süregelen ve bu altı hafta içinde kendisi için hem neşe, hem de işkence kaynağı olan şeyin, muradına ermiş bulunmasının yarattığı sevinçti. O gün, Arbat Caddesindeki evin salonunda, sırtında kahverengi entarisiyle, hiçbir şey söylemeden Levin'e yaklaşıp kendisini ona verdiği gün ve saat, ruhunda bütün eski yaşamıyla tam bir kopma olmuş ve büsbütün başka, kendisinin hiç bilmediği yeni, gerçekte ise eskisinin devamı olan bir hayat başlamıştı. O altı hafta, hayatının en mutlu, aynı zamanda da en acılı zamanı olmuştu. Bütün hayatı, bütün istekleri ve umutları, hâlâ iyice anlayamadığı bu bir tek adam üzerinde toplanmış, bu adama, kâh kendisini çeken, kâh iten –adamın kendisinden daha da anlaşılmaz– bir duyguyla bağlanmıştı. Bu arada, dış görünüş bakımından yine eski hayatının koşulları içinde yaşamaya devam etmiş ve kendi durumundan ötürü –bütün geçmişine, geçmişiyle ilgili her şeye karşı; alışkanlıklara, kendisini sevmiş ve hâlâ da sevmekte olan insanlara, onun kayıtsızlığından o derece incinen annesine, vaktiyle dünya yüzünde her şeyden ve herkesten çok sevdiği babacığına karşı içinde beliren o yenilmez vurdumduymazlıktan ötürü– dehşete düşmüştü. Bir an gelmiş, bu kayıtsızlığından ötürü

dehşet duymuş, bir an gelmiş, kendisinde bu kayıtsızlığı yaratan şeyden ötürü sevinç duymuştu. Bu adamla birlikte süreceği yaşamdan başka ne bir şey düşünebiliyor, ne de bir şey isteyebiliyordu; ama o hayat henüz başlamadığından, onu kafasında doğru dürüst canlandıramıyordu bile. Ortada sadece bir bekleyiş hâli, yeni ve bilinmeyen bir şeyin yarattığı sevinçle korku vardı; şimdi ise o bekleyiş hâli, o bilinmezlik ve eski hayatını bırakmış olmanın yarattığı pişmanlık hâli neredeyse sona ermek, yenisi de başlamak üzereydi. Bu yeni hayat, bilinmezliği yüzünden ister istemez korkunç olacaktı, ama ister korkunç olsun, ister olmasın, onun ruhunda daha altı hafta öncesinden gerçeklik kazanmış bir şeydi bu değişiklik ve burada olup bitenler, onun ruhunda çoktan tamamlanmış bulunan şeyin son defa resmî olarak doğrulanışından başka bir şey değildi.

Tekrar rahleye dönen papaz, biraz zorluk çekerek Kiti'nin ufak yüzüğünü aldı ve Levin'den elini uzatmasını rica ederek, yüzüğü onun parmağının birinci boğumuna geçirdi:

"Tanrı'nın kulu Konstantin, Tanrı'nın kulu Yekaterina'ya bağlanıyor," diyerek Kiti'nin acınacak kadar ince, pembe narin parmağına Levin'in koca yüzüğünü taktıktan sonra aynı sözleri tekrarladı.

Evli çift birkaç sefer ne yapmaları gerektiğini tahmin etmeye çalıştılar, ama her seferinde bir yanlışlık yaptılar ve yanlışlarını, papazın fısıltısıyla düzelttiler. Papaz, töreni gerektiği gibi tamamlayıp, istavroz çıkararak yüzükleri kutsadıktan sonra büyük yüzüğü Kiti'ye, küçüğünü de Levin'e verdi; Levin'le Kiti yine ne yapacaklarını şaşırdılar, yüzükler iki sefer aralarında el değiştirdi, ama yine de gerekli olanı yapılmamıştı.

Dolli, Çirikov ve Stepan Arkadyeviç onlara yardım etmek için ileri çıktılar. Bir şaşkınlık ortalığı kapladı, fısıldaşmalar, gülümsemeler oldu, ama genç çiftin yüzündeki, ağırbaşlı, sevimli ifade değişmedi; tam tersine, ellerini şaşırırken yüzleri eskisinden de ağırbaşlı, eskisinden de ciddi bir ifade aldı ve Stepan Arkadyeviç'in dudaklarında, onlara her birinin kendi yüzüğünü takması gerektiğini fısıldadığı sırada beliren gülümseme, elinde olmaksızın silindi. Stepan Arkadyeviç, ne cins olursa olsun, herhangi bir gülümseyişin onları incitebileceğini hissetmişti.

Levin'le Kiti yüzük değiştirme işini bitirdikten sonra, papaz okumaya başladı:

"Sen daha baştan insanları er kişi ve hatun kişi olarak yarattın ve insan soyunu üretsin diye, kadını kocaya eş olarak sen verdin. Ey ulu Tanrı'm, onun için bu kulların Konstantin ve Yekaterina'yı mübarek kıl, birleşmelerini imanla pekiştir, yüreklerini sevgiyle birleştir..."

Levin, evlilik üzerine olan bütün düşüncelerinin, yaşantısını nasıl düzenleyeceği konusu ile ilgili bütün hayallerinin, baştan başa bir çocukluk olduğunu ve bütün bunların, şimdiye kadar anlayamadığı ve şimdi, başına gelmesine rağmen, daha da az anladığı şeyler olduğunu gittikçe daha iyi hissetmeye başladı. Göğsünden boğazına doğru bir yumruk yükseldi, yükseldi ve tutulamayan yaşlarla doldu gözleri.

V

BÜTÜN Moskova kilisede toplanmıştı; bütün akrabalar, yakın dostlar hep oradaydı. Pırıl pırıl ışıklandırılmış kilisede şık giyimli kadınlarla kızların, beyaz kravatlı ve fraklı ya da üniformalı erkeklerin meydana getirdiği kalabalık arasında, nezaket kuralları dışına çıkılmaksızın alçak sesle yapılan konuşmalar hiç kesilmiyordu. Düğünlere her zaman büyük ilgi duyan kadınlar, törenin en ufak bir ayrıntısını bile kaçırmamak için bütün dikkatlerini oraya verdiklerinden, konuşmalar genellikle erkekler arasında oluyordu.

Geline en yakın grupta iki ablası, büyük ablası Dolli ile yurt dışından daha yeni gelmiş olan çalımlı ve güzel küçük ablası Lvova bulunuyordu.

Korsunskaya:

"Ne oluyor böyle? Mari düğünde morlar giymiş, âdeta siyahlar giyer gibi?"

Drubetskaya:

"O çehreyle ancak bu renk kurtarır onu da ondan," diye karşılık verdi. "Töreni neden akşama aldıklarını anlamıyorum; ancak tüccarlar..."

Korsunskaya:

"Böylesi daha hoş. Ben de akşam vakti nikâhlanmıştım..." diye cevap verdi ve evlendiği gün kendisinin ne kadar güzel, kocasının kendisine ne budalaca tutkun olduğunu, şimdi ise her şeyin nasıl değiştiğini hatırlayarak iç geçirdi.

Kont Sinyavin, kendisinde gözü olan sevimli Prenses Çarskaya'ya:

"On defadan fazla sağdıçlık eden hiç evlenemezmiş derler ya, ben de kendimi sağlama almak için onuncu kez sağdıç olmak istedim, ama geç kaldım," dedi...

Prenses Çarskaya sadece hafif bir gülümsemeyle karşılık verdi. Kiti'ye bakıyor, şimdi Kiti'nin durduğu yerde kendisinin Kont Sinyavin'in yanında ne zaman ve nasıl duracağını, o zaman ona bu şakasını nasıl hatırlatacağını düşünüyordu.

Şçerbatski, yaşlı Frolayn Nikolayeva'ya, geline uğur getirsin diye, tacı Kiti'nin saç topuzu üzerine koymayı aklından geçirdiğini söyledi.*

Uzun süreden beri oltasına düşürmeye çalıştığı yaşlı dul adam kendisiyle evlenirse, düğünü en sade biçimde yapmayı çoktan kafasına koymuş olan Nikolayeva:

"Saçını topuz yapmaması gerekirdi," diye cevap verdi. "Ben, süs ve gösterişi sevmiyorum."

Sergey İvanoviç, Darya Dmitriyevna ile konuşuyor, ona şaka yollu, yeni evliler arasında düğünden sonra bir yerlere gitme göreneğinin yaygınlaştığını, çünkü yeni evlilerin daima sıkılganlık duyduklarını anlatıyordu.

"Kardeşiniz haklı olarak gurur duyabilir. Kiti çok tatlı bir kız. Herhâlde kardeşinize imreniyorsunuzdur."

Sergey İvanoviç:

"Bunlar benden geçti, Darya Aleksandrovna," diye cevap verdi ve birdenbire yüzüne ağırbaşlı, hüzünlü bir ifade çöktü.

Stepan Arkadyeviç, baldızına, boşanma üzerine bir şakasını anlatıyordu.

---

* Törenin belirli bir yerinde, gelinle güveyin sağdıçları, ellerindeki ağır metal taçları, gelinle güveyin başları üzerinde tutarlar; eğer taçları çiftin başlarına koyarlarsa, bu uğur sayılır. *–H. Âli Ediz*

Baldızı onun anlattıklarına kulak vermeksizin:

"Kiti'nin tacını düzeltmek gerek," dedi.

Kontes Nordstan, Lvova'ya:

"Kiti'nin bu kadar bozulmuş olması ne yazık," dedi. "Ama yine de Levin onun küçük parmağı bile olamaz, öyle değil mi?"

Lvova:

"Hayır," diye karşılık verdi. "Ben Levin'i çok beğeniyorum; şu an sadece *beau-frere*'im* olacağı için değil. Davranışları ne kadar da yerinde! Böyle durumlarda, yerinde davranışlarda bulunmak, gülünç olmamak çok zordur, oysa onun ne gülünç, ne de yapmacıklı bir hâli var; duygulandığı da besbelli."

"Bu evliliği bekliyordunuz herhâlde?"

"Aşağı yukarı. Kiti öteden beri severdi onu."

"Ee, bakalım hangisi halıya önce basacak.** Ben Kiti'ye tembih etmiştim."

Lvova:

"Bunun hiç önemi yok," diye cevap verdi. "Bizim ailede kadınların hiçbiri kocasının sözünden çıkmaz; yaradılışımız böyledir bizim."

"Ben halıya mahsus Vasili'den önce basmıştım. Ya sen Dolli?"

Dolli yanı başlarında duruyordu, söylediklerini işitmişti, ama karşılık vermedi. Çok duygulanmıştı, gözleri dolu doluydu, ağlamadan hiçbir şey söyleyecek durumda değildi. Kiti ile Levin'in evlenmesi onu sevindiriyordu, ama düşünceleri geçmişe kayıyor, kendi düğünü aklına geliyor, gözü ikide birde, yüzü neşeden pırıldayan Stepan Arkadyeviç'e gidiyor ve şimdi yaşadığı anı unutarak, kendi gençliğinden, kendi masum aşkından başka bir şey hatırlamıyordu. Yalnız kendini değil, bütün yakın kadın dostlarını, tanışlarını da hatırlıyordu: Kiti gibi, yüreklerinde umut ve korkuyla düğün tacının altında durup, geçmişi bırakarak esrarlı geleceğe adım attıkları, hayatlarının o biricik zafer anındaki hâlleri içinde düşünüyordu onları. Gelinlikleri aklına gelenler arasında, boşanmak üzere ol-

---

* Aslında Fransızca yazılmıştır. Burada "enişte" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

** Törenin belirli bir yerinde gelinle güvey küçük bir halının üstünde dururlar. Bu halıya önce basanın, evlilikte eşine söz geçireceğine inanılır. *–H. Âli Ediz*

duğunu daha geçenlerde duyduğu sevgili Anna'sı da vardı. O da bir vakitler başında duvağı, portakal çiçeklerinden tacıyla, bütün saflığıyla orada durmuştu. Ya şimdi?

"Ne kadar korkunç!" diye mırıldandı.

Nikâh törenini, bütün ayrıntılarıyla izleyen yalnız kız kardeşler, akrabalar ve dostlar değildi, aynı zamanda, büsbütün yabancı olan –ve heyecandan solukları kesilmiş bulunan, herhangi bir şeyi, hatta gelinle güveyin yüzlerindeki en küçük bir ifade değişikliğini bile kaçırmaktan korkan ve erkeklerin törene karşı ilgisizliğine kızan– bütün kadın seyirciler de bu töreni yakından izliyorlardı. Bunlar, durmadan şakalaşan, olur olmaz yorumlarda bulunan erkeklerin laflarına cevap vermiyorlar, hatta çoğunlukla onların söylediklerini duymuyorlardı bile.

"Niye böyle ağlamaklı bir hâli var? Yoksa zorla mı evlendiriyorlar onu?"

"Böyle anlı şanlı bir adamla hiç zorla evleniyor olabilir mi? Herhâlde prens olmalı?"

"Şu beyaz saten elbiseli gelinin kız kardeşi mi?.. Dinle şimdi bak, 'Karılar, kocalarınıza itaat ediniz!' diye nasıl kükreyecek diyakoz."

"Çudovski korosu mu bu?"

"Hayır, Sinod'un korosu."

"Uşağa sordum. Kocanın, gelini hemen alıp, kendi memleketindeki yurtluğuna götüreceğini söyledi. Anlattıklarına göre çok zenginmiş. Zaten kızı onun için vermişler."

"Hayır, ikisi de birbirine uygun; güzel bir çift."

"Marya Vasilyevna, bir de kabarık eteklerin, biraz vücuttan uzaklaştırılarak elle tutulduğunu iddia ederdiniz! Kiremit renkli elbise giyen kadına bakın, bir elçi karısı olduğunu söylüyorlar. Etekliği nasıl da bir o yana, bir bu yana dalgalanıyor!"

"Ne şeker şey gelin, süslü bir kuzu gibi! Siz ne derseniz deyin, biz kadınlar acırız kızlara."

Bir yolunu bulup da kiliseden içeri süzülebilen kadın seyirciler, aralarında böyle konuşuyorlardı.

VI

TÖRENİN yemin bölümü bittikten sonra papaz çömezlerinden biri rahlenin önüne pembe bir ipekli kumaş parçası serdi. Koro, bas ile tenorun sürekli olarak nöbetleşe okudukları, incelikle işlenmiş, karışık, zor bir ilahi söylemeye başladı ve papaz dönerek, gelinle güveye ipek yaygıya gelmelerini işaret etti. Bu yaygıya* kim önce basarsa bunun, evde onun sözünün geçeceğinin bir belirtisi sayılacağını ikisi de, birçok sefer birçok kişiden dinlemiş oldukları hâlde, yaygıya kadarki birkaç adımlık yolu alırlarken, ne Levin ne de Kiti bunu düşünebildi. Yaygıya ilkin Levin'in bastığını iddia edenlerle, ikisinin birlikte bastığını ileri sürenlerin yüksek sesle yaptıkları tartışmaları, konuşmaları da duymadılar.

Evlenmek isteyip istemedikleri ya da başka biriyle sözlü olup olmadıkları konusundaki bilinen sorulardan ve Levin'le Kiti'nin bu sorulara verdikleri, kendi kulaklarına yabancı gelen cevaplardan sonra törenin ikinci bölümü başladı. Kiti, okunan duanın kelimelerini dinliyor, anlamlarını çıkarmaya çalışıyor, ama çıkaramıyordu. Tören ilerledikçe onun da yüreğini, bir zafer duygusu, sıcak bir mutluluk gittikçe daha çok dolduruyor ve dikkatini verebilme olanağından onu büsbütün yoksun bırakıyordu.

Dua ettiler: "Döllerinin bereketli olması, iyiliği ve oğullarıyla kızlarında sevinç bulmaları için iffet içinde yaşasınlar." Tanrı'nın, kadını Adem'in kaburgasından yarattığını belirttiler: "Bunun için kişi anasını, babasını bırakacak ve kadına yapışacaktır ve bir beden olacaklardır."** Bunun büyük bir sır olduğunu söylediler: "Bu sır büyüktür."*** Tanrı'nın onları da İshak gibi, Rebeka gibi, Yusuf gibi, Musa gibi, Sepphora gibi verimli ve mübarek kılması, onların da çocuklarının çocuklarını görmeleri için dua ettiler. Kiti bu sözleri dinlerken: 'Her şey olması gerektiği gibi olur. Bütün bunlar ne güzel şeyler,' diye düşündü. 'Bütün bunların başka türlü olmasına

---

* Eserin bundan önceki 19, 23 ve 30. sayfalarında bu söz "halı" diye geçmektedir. Yazar bu sayfada "yaygı" olarak yazdığı için biz de eserin aslına sadık kalarak burada "yaygı" diyoruz. *–H. Âli Ediz*

** Tevrat: Tekvin, 2: 24. *–H. Âli Ediz*

*** İncil: Efesoslulara. 5: 32. *–H. Âli Ediz*

imkân yok.' Sevinç taşan yüzünde mutlu bir gülümseyiş parıldadı ve ona bakan herkesin yüzünde, ellerinde olmaksızın aynı gülümseyiş belirdi.

Papaz düğün taçlarını gelinle güveyin başlarına koyduktan sonra, Şçerbatski'nin üç düğmeli eldiven içindeki eli titreyerek, tacı Kiti'nin başı üzerinde yüksekte tuttuğu sırada, öğütleyici sesler duyuldu:

"Büsbütün geçiriniz!"

Kiti gülümseyerek fısıldadı:

"Hadi, koysanıza!"

Levin dönüp Kiti'ye baktı; kızın yüzündeki sevinç pırıltısı Levin'i derinden etkiledi ve o farkına varmadan, Kiti'nin duygusu ona da bulaştı. Levin de Kiti gibi sevinç ve mutluluk duydu.

Kutsal kitaptan okunan parçaları ve davetliler dışındaki halkın büyük bir sabırsızlıkla beklediği, başdiyakozun sesinin son ayette dalga dalga dökülüşünü mutluluk içinde dinlediler. Suyla karıştırılmış sıcak kırmızı şarabı yassı bir tastan neşe ile içtiler ve papaz, omuzlarından sarkan ipek atkıları geriye atıp da, onları ellerinden tutarak, bas seslerin okuduğu "Sevin, Ey İşaya!" ilahisi eşliğinde rahlenin öbür tarafına götürdüğü sırada, ruhlarının daha da yüceldiğini duydular. Taçların gelinle güveyin başları üzerinde durmasına yardım ederek, ayakları gelinin yerlerde sürünen uzun eteklerine dolaşarak onların ardı sıra yürüyen ve kâh az geride kalıp, kâh papaz durdukça, gelinle güveye toslayan Şçerbastski ile Çirikov da nedenini bilmedikleri bir sevinç duyuyor, gülümsüyorlardı. Kiti'nin ruhunda tutuşan sevinç kıvılcımı, kilisede bulunanların hepsine yayılmış gibiydi. Levin'e, sanki papazla diyakoz da kendisiyle birlikte gülümsemek istiyorlarmış gibi geldi.

Papaz, taçları genç çiftin başlarından kaldırdıktan sonra, son duayı okudu ve yeni evlileri kutladı. Levin, Kiti'ye baktı, onu şimdiye kadar hiç böyle görmemişti. Kiti, yüzünü aydınlatan bu yepyeni mutluluk pırıltısıyla çok güzeldi. Kiti'ye bir şeyler söylemek isteğiyle tutuşuyordu, ama törenin sona erip ermediğini bilemiyordu. Papaz, onu bu zor durumdan kurtardı. Sevecen bir gülümseyişle, yavaşça:

"Karınızı öpünüz, siz de kocanızı öpünüz," dedi ve mumları ellerinden aldı.

Levin, Kiti'yi, gülümseyen dudaklarından usulcacık öptü, ona kolunu verdi ve yeni, tuhaf bir yakınlaşma duygusuyla, onu kiliseden çıkardı. Bunun gerçek olduğuna inanmıyor, inanamıyordu. Ancak ikisinin şaşkın, utangaç bakışları karşılaştığı zaman bunun gerçekliğini anladı, çünkü artık bir olduklarını hissetti.

Aynı gece, yemekten sonra genç evliler, köye gitmek üzere yola çıktılar.

VII

VRONSKİ'YLE Anna üç aydan beri Avrupa'da birlikte geziyorlardı. Venedik'i, Roma'yı, Napoli'yi baştan başa dolaşmışlar ve bir süre kalmayı düşündükleri küçük bir İtalyan kasabasına henüz gelmişlerdi.

Pomatlı gür saçları ensesinden yukarı doğru bir çizgi ile ikiye ayrılmış, fraklı, patiskadan yapılmış geniş plastronlu, tombalak göbeğinin üstünde bir deste saat kösteği madalyonu sallanan çok yakışıklı bir başgarson, kendisine bir şeyler soran bir baya, elleri cebinde, küçümser bir eda ile gözlerini kısarak, sert sert karşılık veriyordu. Öbür yandaki giriş kapısının dışından merdivenlere doğru yaklaşan ayak seslerini duyan başgarson geri döndü ve oteldeki en iyi odaları tutan Rus kontunu görünce saygı ile ellerini ceplerinden çıkardı, eğilerek selam verdi ve hademenin geldiğini, *palazzo*'nun kiralanması işinin çözümlendiğini haber verdi. Kâhya kontratı imzalamaya hazırmış.

Vronski:

"Ah, bunu duyduğuma sevindim," dedi, "Madam burada mı?"

Garson:

"Madam yürüyüşe çıkmışlardı, ama şimdi dönmüş bulunuyorlar," diye cevap verdi.

Vronski, geniş kenarlı yumuşak şapkasını başından çıkardı. Mendiliyle terli alnını ve başının dazlak yerini örtmesi için, kulaklarının yarısına inecek kadar arkaya taradığı saçlarını sildi. Hâlâ orada durarak kendisini dikkatle süzen adama dalgın dalgın şöyle bir baktı ve yoluna gitmeye hazırlandı.

Başgarson:

"Bu Bay Rus'muş, sizi soruyordu," dedi.

Vronski, hiçbir yerde tanıdıklarından kurtulamamanın yarattığı bir sinirlilikle, tekdüze yaşantısına bir parça renk katacak bir değişiklik isteğinden doğan karışık bir duygu içinde, önce geri çekilip sonra durmuş olan adama tekrar baktı ve aynı anda ikisinin de gözleri parladı.

"Golenişçev!"

"Vronski!"

Bu gerçekten de, Vronski'nin harp okulundan arkadaşı olan Golenişçev'di. Golenişçev harp okulundayken bir liberaldi. Harp okulundan sivil bir rütbe ile ayrılmış ve hiç askerlik yapmamıştı. Harp okulundan ayrıldıktan sonra Golenişçev ile Vronski'nin yolları büsbütün ayrılmış, ondan sonra da topu topu bir kez karşılaşmışlardı.

O karşılaşmada Vronski, Golenişçev'in oldukça mağrur bir liberal tutum benimsemiş olduğunu, bundan ötürü de onun meslek ve unvanını hor göreceğini anlamıştı. İşte bu yüzden o karşılaşmada Vronski, Golenişçev'e, takınmasını çok iyi bildiği o soğuk, mağrur edayı takınmıştı ve bu eda şu anlama geliyordu: "Hayatta tuttuğum yolu ister beğen ister beğenme, bana vız gelir, ama sen eğer beni tanımak istiyorsan, bana saygılı davranmak zorundasın." Golenişçev, Vronski'nin bu edasını hiç umursamamıştı, bu bakımdan, bu karşılaşmanın onları birbirine daha da yabancılaştırması beklenirdi. Oysa şimdi, birbirlerini tanıyınca gözleri parlamış, ikisi de sevinçli sesler çıkarmışlardı. Vronski'nin, Golenişçev'i gördüğüne böylesine sevineceği aklına bile gelmezdi, ama Vronski içinin ne derece sıkıldığını belki kendi de bilmiyordu. Son karşılaşmalarının bıraktığı tatsız izlenimi unuttu, duyduğu sevinci açıkça belli eden bir yüzle elini eski okul arkadaşına uzattı. Golenişçev'in yüzündeki huzursuz ifadenin yerini de tıpkı Vronski'nin yüzündekine benzer bir sevinç ifadesi aldı.

Vronski, sağlıklı, bembeyaz dişlerini meydana çıkaran, dostça bir gülümsemeyle:

"Sizi gördüğüme ne kadar sevindim," dedi.

"Vronski dediklerini duydum, ama hangisi olduğunu bilmiyordum. Çok, çok sevindim."

"Haydi, içeri girelim. Ee, ne yapıyorsunuz, bakalım?"

"İki yıldan beri burada yaşıyorum. Çalışıyorum."

Vronski ilgilenerek:

"Ya," dedi. "Hadi içeri girelim."

Sonra da uşaklardan gizlemek istediği şeyi Rusça söyleyeceğine, Ruslara özgü o alışkanlıkla, Fransızca konuşmaya başladı.

"Karenina ile tanışır mısın? Birlikte yolculuk ediyoruz. Şimdi onu görmeye gidiyorum," dedi Fransızca; bir yandan da Golenişçev'in yüzünü, araştıran bakışlarla dikkatle süzüyordu.

Golenişçev, (bildiği hâlde) ilgisizce:

"Ya! Bilmiyordum," diye karşılık verdi. Sonra ekledi:

"Geleli çok mu oldu?"

Vronski arkadaşının yüzünü yine dikkatle inceleyerek cevap verdi:

"Ben mi? Dört gün oluyor."

Vronski, arkadaşının yüzündeki ifadenin ne anlama geldiğini ve onun konuyu değiştirdiğini fark ederek, kendi kendine, 'Evet temiz bir insan, meseleye gerektiği gibi bakıyor,' dedi. 'Onu Anna'yla tanıştırabilirim. Meseleye gerektiği gibi bakıyor.'

Vronski, Anna'yla birlikte yurt dışında geçirdiği şu üç aylık süre içinde, ne zaman yeni birileriyle tanışacak olsa, kendi kendine hep, bu yeni tanıştığı kişinin, onun Anna ile olan ilişkisine ne gözle bakacağını sormaktaydı. Çoğunlukla da karşılaştığı erkeklerin bu işe gerektiği gibi baktıklarını görmüştü. Ama eğer kendisine ve bu işe gerektiği gibi bakanlara, böyle bakmanın ne anlama geldiğini soracak olsalar, Vronski de, ötekiler de karşılık vermekte büyük bir zorluk çekerlerdi.

Aslında, Vronski'nin meseleye "gerektiği gibi" baktıklarını sandığı kişilerin hiçbir görüşleri yoktu, genellikle onlar, sadece, hayatı dört bir yandan kuşatan bütün karmaşık ve çözülmez meselelerle ilgili olarak terbiyeli kişilerin davrandıkları gibi davranıyorlardı; imalardan, tatsız sorulardan kaçınarak, terbiye sınırları dışına çıkmıyorlardı. Durumun önem ve anlamını tamamıyla anlamışlar,

bunu kabul ediyor, hatta onaylıyorlarmış da, üzerinde konuşmayı gereksiz ve yersiz sayıyorlarmış gibi bir hâl takınıyorlardı.

Vronski, Golenişçev'in bu çeşit kişilerden biri olduğunu hemen sezmiş, o yüzden de onunla karşılaştığına iki kat sevinmişti. Gerçekten de Golenişçev, Anna'yla tanıştırıldığı zaman tam Vronski'nin kendisinden bekleyebileceği biçimde davrandı. Konuşmalarda, sıkıcı bir durum yaratabilecek her türlü konudan kendisini hiç zorlamadan kaçındığı besbelliydi.

Golenişçev daha önce Anna'yı hiç görmemişti, güzelliğine, bundan da çok, durumunu böylesine rahatlıkla kabul edişine hayran oldu. Vronski, Golenişçev'i içeri buyur edince Anna kızardı ve o saf, alımlı yüzüne yayılan bu çocuksu kızarmayla Golenişçev'i âdeta büyüledi. Ama Golenişçev'in asıl hoşuna giden şey, Anna'nın hemencecik, âdeta mahsus yapıyormuş gibi, yabancı bir adamın kafasında yanlış anlamaya meydan vermemek için, Vronski'ye düpedüz Aleksey diye seslenmesi ve onunla birlikte burada *palazzo* denilen, yeni tuttukları bir eve taşınmak üzere bulunduklarını söylemesi oldu. Anna'nın, kendi durumu karşısında takındığı bu dolambaçsız ve sade tutum Golenişçev'in hoşuna gitti. Golenişçev, iyi yürekli, neşeli ve enerjik tavırlı Anna'ya bakarak, Vronski'yle Karenin'i de tanıdığından, Anna'yı çok iyi anladığını sanır gibi oldu. Anna'nın bir türlü anlayamadığı şeyi, kocasının mutsuzluğuna sebep olduğu, kocasını ve oğlunu bırakıp gittiği, kendi adını lekelediği hâlde nasıl olup da hâlâ kendisini canlı, neşeli ve mutlu hissedebildiğini anladığını sandı.

Golenişçev, Vronski'nin tuttuğu *palazzo*'yu kastederek:

"Kılavuz kitaplarında adı geçiyor," dedi. "Nefis bir Tintoretto var orada... son dönem tablolarından biri."

Vronski, Anna'ya dönerek:

"Biliyor musunuz ne yapalım? Hava çok güzel, gidip eve bir daha bakalım," dedi.

"Çok sevinirim; gideyim de şapkamı giyeyim." Kapı ağzında durup, Vronski'ye sorar gibi bakarak, "Hava çok mu sıcak sence?" dedi ve yine yüzü kıpkırmızı kesildi.

Vronski, Anna'nın gözlerinden, kendisinin Golenişçev'e karşı nasıl davranmak istediğini bilmediğini, bundan ötürü de Vronski'nin istediği gibi davranıp davranmadığından korktuğunu anladı...

Vronski, Anna'ya, yumuşak bir bakışla uzun uzun baktı:

"Hayır, o kadar sıcak değil," dedi.

Anna'ya öyle geldi ki, sanki her şeyi, en önemlisi de, Vronski'nin kendisinden hoşnut olduğunu anlamıştı. Vronski'ye gülümsedi ve hızlı adımlarla kapıdan çıktı.

İki arkadaş birbirlerine baktılar. Anna'ya hayran kaldığına şüphe bulunmayan Golenişçev, sanki Anna üzerine bir şeyler söylemek istiyor, ama söylemek istediğini bulamıyor, Vronski ise bunun söylenmesini hem istiyor, hem bundan korkuyormuş gibi ikisinin de yüzünde bir şaşkınlık belirmişti.

Vronski bir konuşma kapısı açmak için:

"Demek böyle ha!.. Demek buraya yerleştin, öyle mi?" dedi. Golenişçev'in bir şeyler yazdığını kendisine söylediklerini hatırlayarak, "Hâlâ, hep o işle mi uğraşıyorsun?" diye devam etti.

Golenişçev, sorulan sorudan duyduğu sevinçle kızararak:

"Evet, *İki İlke*'nin ikinci bölümünü yazıyorum," dedi. "Daha doğrusu, şimdilik yazıyor değilim de, belge toplayarak hazırlık yapıyorum. Kitap çok daha geniş olacak ve hemen bütün sorunları içine alacak. Bizde Rusya'da, Bizans'ın mirasçıları olduğumuzu anlamak istemiyorlar." Ve Golenişçev, ateşli, uzun bir açıklamaya girişti.

Yazarının, ünlü bir kitap gibi sözünü ettiği *İki İlke*'nin birinci bölümünden bile haberi bulunmayışına Vronski'nin önceleri canı sıkılır gibi oldu. Ama Golenişçev düşüncelerini açıkladıkça, Vronski, *İki İlke*'yi hiç bilmediği hâlde açıklanan düşünceleri izleyebildiğini görerek daha bir ilgilendi, çünkü Golenişçev güzel konuşuyordu. Bununla birlikte Golenişçev'in, kendisini saran konu üzerinde sinirli bir hava içinde konuştuğunu görerek buna hem şaştı hem de üzüldü. Golenişçev konuştukça, gözleri daha öfkeyle parlıyor, var diye düşündüğü karşı koyanlarına gitgide daha acele cevaplar yetiştiriyor, yüzü de gittikçe daha heyecanlı, daha sinirli bir görünüm alıyordu. Golenişçev'i, ince yapılı, canlı, iyi yürekli, soylu, daima sınıfının başında giden bir öğrenci olarak hatırlayan

Vronski, onun sinirli hâline bir mana veremiyor ve bu hoşuna gitmiyordu. En hoşuna gitmeyen taraf da, iyi bir çevreden olan Golenişçev gibi bir adamın, sinirlendiği ve kızdığı birtakım değersiz yazarlarla kendini aynı düzeye koymasıydı. Buna değer miydi? Bunu beğenmiyordu Vronski, ama Golenişçev'in mutsuz olduğunu sezerek yine de acıyordu ona. Anna'nın içeri girdiğini bile fark etmeden acele acele, hararetle görüşlerini açıklamaya devam ettiği sırada, Golenişçev'in hareketli ve yakışıklı denilebilecek yüzünde mutsuzluk, hatta neredeyse delilik belirtileri açıkça görülüyordu.

Anna, şapkasını giymiş ve pelerinini omuzlarına atmış bir hâlde, güzel elinde güneş şemsiyesini hızlı hızlı sallayarak gelip de yanında durduğu zaman, Vronski rahat bir nefes aldı. Golenişçev'in ona dikili şikâyetçi bakışlarından kendisini kurtardı ve canlılık dolu, mutluluk dolu, alımlı dostuna yeniden tazelenen bir aşkla baktı. Golenişçev güçlükle kendine gelebildi ve ilkin bir süre dalgın ve suratı asık kaldı, ama (o sırada herkese dostça duygular besleyen) Anna, o dolambaçsız ve canlı hâliyle çok geçmeden onun neşesini yerine getirdi. Anna çeşitli konuşma konularını denedikten sonra, Golenişçev'i resim konusuna sürükledi ve bu konuda çok güzel konuşan Golenişçev'i dikkatle dinledi. Tuttukları eve yürüyerek gittiler, evi gezdiler.

Dönüşte Anna, Golenişçev'e:

"Bir şeye çok seviniyorum," dedi. "Aleksey'in iyi bir *atelier*'si olacak." Bir başlarına oturacakları o evde Golenişçev'in kendileriyle sıkı fıkı olacağını, bu bakımdan artık ondan gizlenmek gerekmediğini anladığı için, Vronski'ye Rusça olarak ve "sen" diye seslenerek, "O odayı mutlaka sen almalısın," dedi. Golenişçev hızla Vronski'ye dönerek:

"Resim yapar mısınız?" diye sordu.

Vronski kızararak:

"Evet, çok eskiden heveslenmiştim, şimdi biraz yapmaya başladım," diye karşılık verdi.

Anna sevinçli bir gülümseyişle:

"Çok istidatlıdır," dedi. "Tabii, ben pek anlamam, ama anlayanlar öyle söylüyor."

VIII

ANNA, özgürlüğünün ve sağlığına hızla kavuşmasının bu birinci döneminde kendisini affedilmeyecek kadar mutlu ve yaşama sevinciyle dopdolu hissediyordu. Kocasının mutsuzluğunu hatırlamak onun mutluluğunu zehirlemiyordu. Bir yandan bu anı, üzerinde durup düşünülemeyecek kadar korkunçtu, öbür yandan da kocasının mutsuzluğu Anna'ya öylesine büyük bir mutluluk veriyordu ki, bu mutluluk içinde pişmanlık duymasına imkân yoktu. Hastalanışından sonra bütün başına gelenleri hatırlamak; kocasıyla barışması, bozuşmaları, Vronski'nin yaralanış haberi, Vronski'nin ona gelişi, boşanma hazırlıkları, kocasının evinden, oğlundan ayrılışı, bütün bunlar ona, yurt dışında uyanıp da kendini Vronski'yle yalnız bulduğu zaman kurtulduğu bir kâbus gibi geliyordu. Kocasının uğradığı kötülük Anna'da savuşturulmuş bir bela duygusuna, hani, boğulma tehlikesiyle karşı karşıya kalan bir adamın, kendisine sarılan başka birini silkip attıktan sonra duyabileceğine benzer bir duygu uyandırıyordu. Silkilip atılan öteki adam boğulmuştu. Bu, tabii, kötü bir davranıştı, ama kurtulmak için başka çare yoktu ve bu korkunç ayrıntıları hatırlamamak daha iyiydi.

Davranışıyla ilgili avutucu bir düşünce, son bozuşmanın ilk dakikasında gelmişti Anna'nın aklına; şimdi geçmişi düşünürken bu düşünceyi de hatırladı. 'Onun mutsuzluğunun kaçınılmaz nedeniydim ben,' diye düşündü. 'Ama onun bu mutsuzluğundan yararlanmak istemem. Ben de acı çekiyorum, çekeceğim de; en değer verdiğim şeylerimi, temiz adımla oğlumu kaybediyorum. Kötülük ettim, onun için mutlu olmak istemiyorum, boşanmak istemiyorum. Adıma sürdüğüm lekeden ve oğlumdan ayrılışımdan ötürü acı çekmeye devam edeceğim.' Ama Anna acı çekmeyi ne kadar yürekten isterse istesin, acı çekmiyordu. Ona ayıbını duyuracak bir şey de yoktu. Her ikisinde de bol bol bulunan seziş yeteneği sayesinde, yurt dışında Rus hanımlarla karşılaşmaktan kaçınabilmişler, böylelikle de kendilerini hileci durumuna düşürmekten kurtulmuşlar ve her yerde onların durumlarını çok iyi, hatta kendilerinden daha iyi anlar görünen kişilerle karşılaşmışlardı. Sevdi-

ği oğlundan ayrılmış olmak bile başlangıçta üzmüyordu Anna'yı. Küçük kızı –"onun" çocuğu– öylesine tatlıydı ve Anna'ya kalan biricik şey olduğu için Anna'nın kalbini öylesine kazanmıştı ki, oğlu pek seyrek aklına geliyordu.

Sağlığına kavuşmasının arttırdığı yaşama isteği öylesine güçlü ve yaşayış koşulları öylesine yeni, öylesine hoştu ki, Anna kendini affedilmez bir mutluluk içinde hissediyordu. Vronski'yi, hem Vronski olduğu için, hem de Vronski ona âşık olduğu için seviyordu. Vronski'ye tamamıyla sahip oluşu Anna için sürekli bir sevinç kaynağıydı. Vronski'nin yakınlığı her zaman hoşuna gidiyordu. Vronski'nin, gittikçe daha iyi, daha yakından tanıdığı karakterinin bütün özellikleri, Anna'ya, anlatılamayacak kadar hoş geliyordu. Vronski'nin sivil elbise içinde değişen görünüşü Anna'yı, sanki tutkun bir genç kızmış gibi büyülüyordu. Vronski'nin söylediği her şeyde, her düşündüğünde, her yaptığında, Anna ona özgü bir soyluluk, bir yükseklik buluyordu. Vronski'ye hayranlığı, sık sık Anna'nın kendisini de ürkütüyordu; onda güzel olmayan bir taraf arıyor ama bulamıyordu. Kendini onun yanında bir hiç saydığını Vronski'ye belli etmekten korkuyordu. Vronski bunu bilirse, ona sevgisi kalmazmış gibi geliyordu Anna'ya. Şu sıralarda Anna hiçbir şeyden –buna bir sebep olmadığı hâlde– Vronski'nin aşkını kaybetmekten korktuğu kadar korkmuyordu. Bununla birlikte Anna, Vronski'nin kendisine davranışından ötürü ona şükran duymaktan ve bu davranışlara ne büyük değer verdiğini ona göstermekten kendini alamıyordu. Anna'nın görüşüne göre, siyasi bir kariyer yapmayı kesinlikle kafasına koymuş olan ve çarpıcı bir kariyer yapacağına şüphe bulunmayan Vronski, tutkularını onun uğrunda feda etmiş ve asla en küçük bir üzüntü göstermemişti. Anna'ya, hatta eskisinden de saygılı bir sevgi gösteriyor ve ona durumunun biçimsizliğini asla hissettirmemek gerektiği düşüncesi, kafasından bir an bile çıkmıyordu. Son derece erkek yaradılışlı bir adam olan Vronski, Anna'ya itiraz etmek şöyle dursun, Anna ile ilişkisinde, âdeta kendi iradesi hiç yokmuş ve Anna'nın isteklerini o daha söylemeden anlayıp yerine getirmekten başka bir şey düşünmüyormuş gibi davranıyordu. Vronski'nin ona gösterdiği aşırı dikkat, onu

hapsettiği bu ilgi havası kimi zaman Anna'yı sıktığı hâlde, yine de onun bu davranışını beğenmekten kendini alamıyordu.

Bu arada Vronski, bunca zamandır istediği şey büsbütün gerçekleşmiş olduğu hâlde, tam anlamıyla mutlu değildi. İsteklerinin gerçekleşmesinin kendisine sağlayacağını umduğu mutluluk dağından sadece bir toz zerresi aldığını çok geçmeden hissetti. Bu isteğinin gerçekleşmesi ona, mutluluğu, isteklerinin gerçekleşmesi olarak gören insanların o sonsuz hatasını gösterdi. Hayatını Anna'nınkiyle birleştirip sivil elbiseyi giydikten sonra, bir süre, o güne kadar hiç tatmadığı, genel olarak özgürlüğün ve aşkta özgürlüğün bütün güzelliklerini hissetti, mutluydu, ama bu çok sürmedi. Çok geçmeden yüreğinde yeni heyecanlara bir istek ve can sıkıntısı uyandığını hissetti. Elinde olmayarak, geçici her kaprise bir heyecan, bir amaç diye sarılmaya başladı. Yurt dışında tam bir özgürlük içinde, Petersburg'da zamanı dolduran toplumsal yaşayış koşullarından uzakta bulundukları için, günün on altı saatini bir şeyle doldurmak gerekiyordu. Bundan önceki Avrupa gezilerinde Vronski'yi avutan bekâr yaşamı eğlenceleri düşünülemezdi bile, çünkü katılmak denemesinde bulunduğu bu çeşit bir eğlence, arkadaşlarıyla birlikte bir akşam yemeğinde bulunmak isteği, yarattığı sonuçla ölçüştürülemeyecek kadar önemsiz olmasına rağmen, Anna'da ani bir ruhsal çöküntüye yol açmıştı. Yerel sosyeteyle ve Ruslarla ilişki kurmaları da, durumlarının belirsizliği yüzünden mümkün değildi. İlgi çekici şeyleri gezip görmek de, her şeyin gezilip görülmüş olması gerçeği bir yana, bir Rus ve akıllı bir adam olan Vronski için, İngilizlerin bu gibi şeylere vermesini bildikleri ölçüde büyük bir önem taşımıyordu.

Aç bir hayvan nasıl kendisine besin sağlayabilmek umuduyla her önüne çıkan şeye atılırsa, Vronski de, bilinçdışı bir davranışla kâh yeni kitaplara, kâh resimlere sarılıyordu.

Gençlik çağından beri resme düşkün olduğu, parasını nereye harcayacağını da bilmediğinden gravür koleksiyonu yapmaya başladığı için, şimdi resim üzerinde karar kıldı ve doyurulmak isteyen o boş kalmış yedek isteklerini bu noktada toplayarak resim yapmaya başladı.

Sanattan anlama ve doğru olarak, ince bir zevkle sanatı taklit etme yeteneği vardı. Bir resim sanatçısı için gerekli olan şeylerin de kendisinde bulunduğunu sanıyordu. Nasıl bir tür –dinsel mi, tarihsel mi, gerçekçi mi, yoksa yaşam konulu resimler mi– seçeceği konusunda bir süre duraksadıktan sonra resim yapmaya başladı. Bütün türlerden anlıyor, her türden ilham alabiliyordu. Ama resim türlerinin çeşidini hiç de bilmeden, yapacağı resmin hangi ekole bağlı olduğuna önem vermeden, doğrudan doğruya kendi ruhundan ilham almanın mümkün olduğunu bir türlü düşünemiyordu. O bu konuda hiçbir şey bilmediği ve ilhamını doğrudan doğruya hayattan değil de, dolaylı olarak, resimde tasvir edilen hayattan aldığı için, ilhamı kolaylıkla, çabucak geliyor ve taklit etmek istediği ekolün resimlerine çok benzeyen resimler yapmayı aynı derecede kolaylıkla, aynı derecede çabuklukla başarıyordu.

Hepsinden çok, zarif ve etkili Fransız resim türünü beğeniyordu. Bu türde de, Anna'nın İtalyan kılığında bir portresini yapmaya başladı ve gerek kendisi, gerek bütün görenler, resmi son derece başarılı buldu.

IX

SÜSLEMELİ yüksek tavanlarıyla, freskli duvarlarıyla, mozaikli döşemeleriyle, yüksek pencerelerinden sarkan sarı kumaştan ağır perdeleriyle, şömine ve konsolların üzerindeki vazolarıyla, oymalı kapılarıyla, duvarları yağlı boya tablolarla süslü kasvetli salonlarıyla, eski ve bakımsız *palazzo* görünüşüyle bu ev, Anna ve Vronski buraya taşındıktan sonra, Vronski'yi tatlı bir hayale sürükledi. Vronski kendisini bir Rus derebeyinden, görevsiz bir hassa subayından çok, sevdiği kadın uğruna dünyadan, ilişkilerinden, tutkularından elini eteğini çekmiş, sanat meraklısı ve sanat koruyucusu bir aydın, alçakgönüllü bir resim sanatçısı olarak hissediyordu.

Vronski'nin, *palazzo*'ya taşınmalarıyla birlikte seçtiği rol çok başarı sağladı ve Vronski, Golenişçev aracılığıyla birkaç ilgi çekici kişiyle de tanışınca, bir süre için kendini kaygısız hissetti. Bir İtal-

yan resim öğretmeninin gözetimi altında yağlı boya peyzaj taslakları yaptı ve Ortaçağ İtalyan yaşamıyla ilgilendi. Ortaçağ İtalyan yaşamı son zamanlarda Vronski'yi öylesine büyüledi ki, şapkasını bile Ortaçağ biçiminde giyip, pelerinini Ortaçağ biçiminde omzuna almaya başladı, bu da ona çok yakıştı.

Bir sabah kendisini görmeye gelen Golenişçev'e:

"Bakın, burada yaşıyoruz da hiçbir şey bilmiyoruz," dedi ve daha bu sabah aldığı bir Rusça gazeteyi ona uzatarak, bu şehirde oturan, yaptığı tablo ile ilgili söylentiler çoktandır ortalıkta dolaşan, tablosu daha bitmeden satılan bir Rus resim sanatçısı üzerine yazılmış olan makaleyi gösterip sordu:

"Mihaylov'un tablosunu gördün mü? Makalede, böyle değerli bir resim sanatçısının, desteksiz ve yardımsız bırakılmasından ötürü hükümete ve akademiye sitem ediliyordu."

Golenişçev:

"Gördüm," diye karşılık verdi. "Tabii, yetenekten yoksun değil, ama yeteneği tamamıyla ters yönde. İsa ve dinsel resim karşısında tamamıyla İvanov Strauss Renan tutumunda."

Anna sordu:

"Tablonun konusu ne?"

"İsa, Pilatus'un önünde, yeni ekolün bütün gerçekçiliğiyle, bir Yahudi olarak tasvir edilmiş."

Tablonun konusu ile ilgili bu soru Golenişçev'i, en sevdiği konulardan birine getirdiği için hemen açıklamalara girişti:

"Böyle büyük bir hataya nasıl düşebildiklerini anlamıyorum. Bütün büyük ustaların eserlerinde İsa'ya hep belirli bir ifade verilmiştir. Onun için, eğer Tanrı'yı değil de, bir ihtilalciyi ya da bir bilgeyi tasvir etmek istiyorlarsa, tarihten bir Sokrates alsınlar, bir Franklin, bir Charlotte Corday alsınlar, ama İsa'ya dokunmasınlar. Onlar kalkıp sanatın dokunmaya cesaret edemediği kişiyi alıyorlar, sonra da..."

Bir Rus Maecenas'ı* olarak, tablosu ister iyi ister kötü olsun, bu resim sanatçısına yardım etmek zorunda olduğunu düşünen Vronski sordu:

---

* Şair Vergilius ile Horace'ın koruyucusu; genellikle sanat ve edebiyat koruyucuları için kullanılan bir terimdir. *–H. Âli Ediz*

"Şu Mihaylov'un gerçekten de o kadar yoksulluk içinde bulunduğu doğru mu peki?"

"Pek değil. Çok iyi bir portre ressamıdır. Yaptığı Vassilçikova'nın portresini gördünüz mü? Ama artık galiba portre yapmak istemiyor, bu bakımdan yoksulluk içinde olması ihtimali vardır. Bana kalırsa..."

Vronski:

"Anna Arkadyevna'nın bir portresini yapmasını rica edemez miyiz kendisinden?" dedi.

Anna:

"Niye benim portremi?" dedi. "Senin yaptığın portreden sonra başka hiçbir portre istemem. Annie'ninkini (küçük kızını bu adla çağırırdı) yapsın daha iyi." Pencereden, çocuğu kucağında bahçede dolaştıran alımlı İtalyan sütanneye baktıktan sonra:

"İşte orada Annie!" diyerek, hemen, fark ettirmeden göz ucuyla Vronski'ye baktı. Vronski'nin, yağlı boya bir portresini yaptığı alımlı sütanne, Anna'nın yaşantısındaki biricik gizli üzüntüydü. Vronski onu resmine model olarak kullanıyor, onun güzelliğine ve Ortaçağ'ı hatırlatan havasına hayranlık duyuyor, Anna ise bu sütanneyi kıskanmaktan korktuğunu kendi kendine itirafa cesaret edemiyor, bu yüzden de gerek sütanneye, gerek onun küçük oğluna, mahsus daha sevecen davranarak onları şımartıyordu. Vronski de önce pencereden dışarı, sonra Anna'nın gözlerinin içine baktı ve hemen Golenişçev'e döndü:

"Sen bu Mihaylov'u tanıyor musun?"

"Kendisiyle karşılaşmıştım. Hiçbir öğrenim, eğitim görmemiş tuhaf adamın biridir. Hani biliyorsunuz, bugünlerde sık sık rastlanan şu yeni türedi yabanilerden, hani şu ateizm, şüphecilik ve maddecilik kavramları içinde *d'emblée** yetiştirilen serbest düşünürlerden biri... Eskiden –Golenişçev, Anna'nın da, Vronski'nin de konuşmak istediklerini fark etmeden ya da fark etmek istemeyerek sözlerini sürdürdü– eskiden serbest düşünür; din, kanun ve ahlak kavramları içinde yetiştirilen adamdı ve düşünüş özgürlüğüne

* (Fr.) "İlk ağızda, birden." –*H. Âli Ediz*

ancak mücadelelerden sonra, çile çektikten sonra ulaşırdı. Şimdi ise, ahlak ve din kanunlarının adını bile duymadan, otoritelerin varlığından haberi olmadan yetişen, sadece her şeyi inkâr eden düşüncelerle yetişen yeni tip birtakım anadan doğma serbest düşünürler, yani yabaniler türedi. İşte o da bu tip kişilerdendir. Moskovalı bir saray hademesinin oğluymuş galiba, anlaşıldığına göre de hiç öğrenim görmemiş. Akademiye girip de üne ulaşınca, aptal olmadığından, öğrenim yapmak istemiş. Ondan sonra da, kendince kültürün kaynağı saydığı şeye, dergilere başvurmuş. Biliyorsunuz, eskiden kendini yetiştirmek isteyen bir adam –örneğin bir Fransız– oturup bütün klasikleri, bütün teologları, bütün trajedi yazarlarını, tarihçileri ve filozofları incelemek zorunda kalırdı, bu iş için nasıl bir kafa çabası harcaması gerektiğini anlarsınız! Oysa günümüzün serbest düşünürü doğruca inkârcı edebiyata dalıveriyor, inkârcı bilimin ruhunu hemencecik kavrayıveriyor, ondan sonra tamam, artık hazırdır! Hem bu kadarla da iş bitmiyor. Yirmi yıl önce olsa, bu serbest düşünür o cinsten edebiyatta, otoritelerle ve yüzlerce yıllık görüşlerle çatışmaların izlerini bulur, bu çatışmalardan, daha başka bir şeyin var olduğunu çıkarırdı; oysa şimdiki hazırlop edebiyatta eski görüşlerle tartışmak zahmetine bile katlanmıyorlar; yalnız *évolution,** doğal ayıklanma (ıstıfa), hayat mücadelesi gibi sözlerle yetiniyorlar, hepsi bu kadar. Ben, makalemde..."

Çoktandır Vronski'yle gizli gizli bakışmakta olan ve Vronski'nin, bu ressamın eğitimiyle hiç mi hiç ilgilenmediğini, kafasında sadece ona yardım etmek ve bir portre ısmarlamak düşüncesi bulunduğunu bilen Anna:

"Bakın ne yapalım!" diye atıldı ve hâlâ harıl harıl konuşmasını sürdüren Golenişçev'in sözünü bile bile keserek, "Biliyor musunuz ne yapalım?" dedi. "Gidip görelim onu!"

Golenişçev kendini toparladı ve hemen razı oldu. Yalnız, ressam şehrin uzak bir mahallesinde oturduğu için, araba tutulmasına karar verildi.

---

* (Fr.) "Evrim (tekâmül)." *–H. Âli Ediz*

Bir saat sonra, Anna, Golenişçev'le yan yana, Vronski de paytonun ön yerinde, yüzü onlara dönük oturmuş olarak, şehrin uzak mahallelerinden birindeki yeni, güzel bir evin kapısına arabayla dayandılar. Yanlarına gelen kapıcının karısından, Mihaylov'un konuklarını stüdyosunda kabul ettiğini, ama şu anda birkaç adım ötedeki pansiyonunda bulunduğunu öğrenince, kapıcının karısına kartvizitlerini vererek, tablolarını kendilerine göstermesi ricasıyla, ressama yolladılar.

X

KONT Vronski'yle Golenişçev'in kartvizitleri geldiği zaman ressam Mihaylov, her zamanki gibi çalışıyordu. Sabahını stüdyosunda, büyük tablo üzerinde geçirmişti.

Eve döndüğünde, para isteyen ev sahibi kadını idare etmesini bilmedi diye karısına öfkelenmişti. Uzun bir çekişmenin sonunda karısına:

"Sana yirmi kere söyledim, onunla tartışma diye. Zaten aptalın birisin, bir de İtalyanca konuşarak tartışmaya başlayınca katmerli bir budala oluyorsun!" dedi.

"Öyleyse sen de borcunu ihmal etme! Benim kabahatim değil ya! Elimde para olsaydı..."

Mihaylov, gözlerinde yaşlarla:

"Rahat bırak beni, Allah aşkına!" diye avaz avaz haykırdı ve elleriyle kulaklarını tıkayarak, bir bölmenin arkasındaki çalışma odasına kaçıp, kapıyı arkasından kilitledi. "Budala karı!" diye kendi kendine söylenerek masaya oturdu, dosyasını açarak henüz bitmemiş bir eskiz üzerinde, büyük bir şevkle hemen çalışmaya koyuldu.

Hiçbir zaman, işi kötü gittiği, özellikle karısıyla tartıştığı zamanlardaki kadar büyük bir şevkle, büyük bir başarıyla çalışmazdı. Çalışmaya devam ederken, 'Ah, Yarabbi! Ah, bir yerlere kaçabilsem,' diye düşünüyordu. Üzerinde çalıştığı eskiz, müthiş öfkeye kapılmış bir adamı canlandırıyordu. Daha önce başka bir eskiz çizmiş, ama beğenmemişti. 'Hayır, öteki daha iyiydi... nerede o?' Tekrar karısının yanına döndü, kaşlarını çatıp, karısının yüzüne

bakmaksızın büyük kızına, onlara verdiği kâğıt parçasının nerede olduğunu sordu. Attığı eskizin çizili olduğu kâğıt bulundu, ama kirlenmiş ve mum yağıyla lekelenmişti. Mihaylov yine de eskizi aldı, masasının üstüne yaydı, geri çekilip gözlerini kısarak incelemeye koyuldu. Birdenbire gülümsedi ve sevinçle kollarını havaya kaldırdı.

"Tamam! Tamam!" dedi ve kurşun kalemini kaparak, hızlı hızlı çizmeye başladı. Mum yağı, eskizdeki adama yeni bir görünüş vermişti.

Tam bu yeni görünüşü çizerken, birdenbire, kendisinden puro satın aldığı tüccarın, çıkık çeneli enerjik yüzü aklına gelerek, eskize bu adamın yüzünü, bu çeneyi koydu. Keyfinden yüksek sesle güldü. Çizdiği yüz, birdenbire, ölü hâlinden, hayali olmaktan kurtularak canlanmış, artık değiştirilemeyecek bir görünüş kazanmıştı. Eskizdeki adam yaşıyordu, duru ve yanılmaya imkân bırakmayacak kadar tam olarak tasvir edilmişti. Gerçi eskiz, figürün durumunun gerektirdiği biçimde düzeltilebilirdi daha; bacakları birbirinden ayırmak mümkün, hatta zorunluydu ve sol kolun durumunu büsbütün değiştirmek gerekiyordu; saçlar da geriye atılabilirdi. Ne var ki, bu düzeltmeleri yaparken figürü değiştirmiyor, sadece figürün karakterini gizleyen şeyleri ortadan kaldırıyordu. Sanki figürün iyice meydana çıkmasına engel olan örtüleri kaldırıyordu. Kalemin her yeni dokunuşu figürü bütün gücüyle, bütün enerjisiyle daha belirgin kılıyor, mum yağı lekesinin etkisiyle birdenbire ressama göründüğü biçimde ortaya çıkarıyordu. Kartvizitleri kendisine getirdikleri sırada, figürü dikkatle tamamlamaktaydı.

"Şimdi geliyorum! Şimdi!"

Karısının yanına gitti. Ürkek ve sevecen bir gülümseyişle:

"Hadi, Saşa, kızma!" dedi. "Kabahat sende de var, bende de var. Her şeyi yoluna koyacağım!"

Karısıyla barıştıktan sonra, kadife yakalı zeytin yeşili bir pardösü giydi, şapkasını başına geçirdi ve stüdyosuna gitti. Başarılı eskizini unutmuştu bile. Şimdi, arabayla gelen bu seçkin Rusların stüdyosunu ziyaretlerinden ötürü seviniyor, heyecan duyuyordu.

Şimdi, sehpasının üzerinde duran tablosuyla ilgili olarak, yüreğinin derinliklerinde, hiç kimsenin hiçbir zaman böyle bir tablo yapmamış olduğu inancı vardı. Kendi tablosunun, Raphael'in bütün tablolarından iyi olduğunu düşünmüyordu, ama kendisinin bu tabloda anlatmak istediği ve anlattığı şeyi hiç kimsenin hiçbir zaman anlatmadığını biliyordu. Bundan kesinlikle emindi, hem de çok öncesinden, daha resmi yapmaya başladığı andan beri. Bununla birlikte başkalarının yargıları, bunlar ne olursa olsun, henüz gözünde çok büyük önem taşıyor ve onu ruhunun ta derinliklerine kadar sarsıyordu. Eleştirmenin, onun tabloda gördüğü en ufak bir şeyi kaçırmadığını gösteren bir yorum, hatta en önemsiz bir yorum bile onu derinden duygulandırıyordu. Her zaman, eleştirmenlerin kendisinden daha anlayışlı olduklarını varsayıyor ve onlardan hep, kendisinin, tablosunda görmediği bir şeyi görmelerini bekliyordu. Çoğu zaman da o şeyi gerçekten onların eleştirilerinde bulduğu kanısına kapılıyordu.

Stüdyosunun kapısına hızlı adımlarla yaklaştı ve heyecanlı olmasına rağmen, kapı üstündeki revakın gölgesinde duran Anna'nın yüzüne vuran yumuşak ışık onu şaşırttı. Anna, Golenişçev'in kendisine harıl harıl anlattığı bir şeyi dikkatle dinliyor, ama aynı zamanda, yaklaşmakta olan ressamı da görmek istediği, her hâlinden belli oluyordu. Ressam, puro satın aldığı adamın çenesini nasıl aklında tutup gerektiği zaman alabileceği bir köşeye sakladıysa, aynı biçimde, onlara yaklaşırken bu izlenimi de nasıl yakalayıp zihnine kazıdığının kendisi de farkında olmadı. Golenişçev'in ressam üzerine anlattıklarından zaten iyi bir izlenim edinmemiş olan ziyaretçiler, ressamı görünce daha büyük bir hayal kırıklığına uğradılar. Orta boylu, tıknaz yapılı, hantal yürüyüşlü olan Mihaylov, kahverengi şapkası, zeytin yeşili pardösüsüyle, dar pantolonuyla (hem de bol pantolonlar çoktandır moda olduğu hâlde), en önemlisi de, ürkeklikle onurunu koruma isteğinin karışımı bir duygu anlatan ablak yüzünün bayağılığıyla hoş olmayan bir izlenim bıraktı.

Kayıtsız bir görünüş takınmaya çalışarak:

"İçeri buyurun, lütfen!" dedi ve hole girerek cebinden bir anahtar çıkarıp kapıyı açtı.

XI

STÜDYOSUNA girince Mihaylov, konuklarını bir kez daha süzdü ve hafızasına, Vronski'nin yüz ifadesini, özellikle elmacık kemiklerini kaydetti. Artistik duygusu, kendisine malzeme toplayarak durmadan çalışmasına, eseriyle ilgili yargı dakikalarının yaklaşmasından ötürü heyecanının gittikçe artmasına rağmen, fark edilmesi zor belirtilerden, çabucak ve ustalıkla, bu üç kişi üzerine kafasında bir fikir kuruverdi.

Bu (Golenişçev), burada yaşayan bir Rus'tu. Mihaylov onun soyadını hatırlamadığı gibi, nerede karşılaştığını, onunla ne konuştuğunu da hatırlamıyordu. Gördüğü bütün yüzleri hatırladığı gibi, onun da sadece yüzünü hatırlıyordu; ama bunun yanı sıra, bu yüzün, yalancı önemlilik taşıyan, anlatım fukarası diye bir kenara attığı yüzler kalabalığı içinden bir yüz olduğunu da hatırlıyordu. Uzun saçlar ve çok açık alın, sadece bir ifade –daracık burun kökü üzerinde toplanan anlamsız, çocuksu, hırçın bir ifade– taşıyan bu yüze yapma bir önemlilik veriyordu. Mihaylov'a göre Vronski'yle Karenina, bütün varlıklı Ruslar gibi sanattan hiç anlamayan, ama sanattan anlar ve sanatsever geçinen, seçkin, varlıklı Ruslar olmalıydılar. 'Büyük bir ihtimalle bütün antik eserleri görmüşlerdir de şimdi yeni ressamların, Alman şarlatanın, Pre-Raphaelite budala İngiliz'in stüdyolarını geziyorlardı, bana da seriyi tamamlamak için uğramışlardır,' diye aklından geçirdi. *Dilettante*'lerin*, modern ressamların stüdyolarını, sonradan, sırf sanatın gerilediğini ve modern resimleri gördükçe insanın eski ustaların eserlerinin taklit edilemez olduğuna daha çok inandığını söyleyebilmek amacıyla ne güzel incelediklerini (Mihaylov'a göre dilettanteler ne kadar zeki olurlarsa, o derece berbat olurlardı) çok iyi bilirdi. Bütün bunları bekliyordu Mihaylov; bütün bunları onların yüzlerinden, düşüncesiz bir kayıtsızlıkla aralarındaki konuşmalarından, mankenlere ve büstlere bakışlarından, onun tablosunu açmasını beklerken ortalıkta ilgisizce dolaşmalarından okuyordu. Ama buna rağmen, Mihaylov, taslaklarını çevirirken, storları açıp örtüleri kaldırırken büyük bir heyecan içindeydi. Bü-

* Dilettante: Sanatla amatör olarak ilgilenen, sanatsever kimse. *–H. Âli Ediz*

tün varlıklı, seçkin Rusların çoğunlukla birer hayvan, birer budala olduklarına inanmasına rağmen, Vronski'den, özellikle Anna'dan hoşlanmış bulunması, heyecanını bir kat daha arttırıyordu.

Ayaklarının o hantal hareketiyle yana çekilip, tablosunu göstererek:

"Eğer lütfederseniz, işte burada!" dedi. Heyecandan dudaklarının titremeye başladığını hissederek: "Bu, 'Pilatus'a Öğüt'tür. Matta İncil'i, bab: 27," diye ekledi. Öteye çekilip, onların arkasında durdu.

Konukların tabloyu sessiz sedasız seyrettikleri birkaç saniye süresince Mihaylov da tabloyu bir yabancı gibi ilgisiz gözlerle süzdü. Bu birkaç saniye içinde, daha bir dakika önce öylesine aşağılık gördüğü bu ziyaretçilerin, özellikle bunların ağzından en yüksek, en adil eleştiriyi duyacağına peşin peşin inandı. Tablosunu yapmakta olduğu üç yıl içinde bu tablo üzerine daha önce düşündüklerinin hepsini unuttu; tablonun, kendisi için kuşkusuz bir kesinlik taşıyan bütün üstün niteliklerini unuttu; tabloyu, ziyaretçilerin vurdumduymaz, dışarıdan bakan gözleriyle, yepyeni bir açıdan gördü ve onda hiçbir iyi taraf bulamadı. Ön planda Pilatus'un küskün yüzüyle İsa'nın sakin yüzünü, ikinci planda da Pilatus'un yanındakilerin çehreleriyle, olan biteni seyreden Yuhanna'nın yüzünü gördü. Bunca araştırma, bunca yanlış, bunca düzeltmeden sonra her birine kendi öz karakterlerini verdiği bütün bu yüzler; ona bunca çileye, bunca acıya mal olan her bir yüz, bütünün ahengini sağlamak kaygısıyla kaç kere yeniden değiştirdiği bütün yüzler; bunca çabadan sonra elde ettiği bütün o renk çeşitleri ve tonları –bunların tümü, şimdi tabloya ziyaretçilerin gözüyle bakarken, ona, binlerce sefer tekrarlanmış bir bayağılık olarak görünüyordu. En sevdiği yüz, tablonun ağırlık merkezi, vereceği anlatımın püf noktasını ilk defa yakaladığı zaman onu kendinden geçirmiş olan İsa'nın yüzü, şimdi onların gözüyle bakınca bütün değerini yitirmişti. Titien'in, Raphael'in, Rubens'in aynı askerlerle aynı Pilatus'larla birlikte resmettiği şu sayısız Mesih'lerin iyi yapılmış (hayır, hatta iyi bile değil –şimdi bir yığın kusur bulunduğunu açıkça görüyordu) tekrarını gördü. Tablo baştan aşağı adi, güçsüz, bayat ve hiç şüphesiz kusurluydu; zayıf ve ahenksizdi. Ziyaretçiler ressamın önünde sahte

bir nezaket gösterip ona göre konuşsalar da, arkasından ona acıyıp gülseler de, yerden göğe kadar hakları vardı.

Sessizlik (bir dakikadan fazla sürmediği hâlde) ona dayanılmaz gelmeye başladı. Sessizliği bozmak ve onlara sakin görünmek için bir çaba harcayarak Golenişçev'e döndü. Onların yüz ifadesindeki hiçbir çizgiyi kaçırmamak için, huzursuz bir eda ile kâh Anna'ya, kâh Vronski'ye bakarak:

"Yanılmıyorsam sizinle tanışmak zevkine ermiştim," dedi.

En küçük bir üzüntü duymadan gözlerini tablodan ayırarak ressama dönen Golenişçev, rahatlıkla konuşmaya başladı:

"Pek tabii! Rossi'de tanışmıştık. Hani, şu İtalyan bayanının yeni Rachel'in şiir okuduğu suarede... Hatırlıyor musunuz?"

Bununla birlikte, Mihaylov'un, tablosu üzerine bir yorum beklediğini fark ederek ekledi:

"Tablonuz son görüşümden beri çok ilerlemiş; o vakit olduğu gibi şimdi de beni en çok etkileyen yanı, Pilatus'un çehresi. İnsan o kadar iyi anlıyor ki bu adamı: İyi yürekli, harikulade bir adam, ama iliklerine kadar memur, ne yaptığını bilmeyen bir insan. Yalnız bana öyle geliyor ki..."

Mihaylov'un hareketli yüzü bir anda aydınlandı; gözleri parladı. Bir şey söyleyecek oldu, ama heyecanından konuşamadı, öksürür gibi yaptı. Golenişçev'in sanat anlayışını aşağı düzeyde bulmasına, Pilatus'un yüzündeki memur ifadesinin gerçeğe uygunluğu üzerine olan haklı yargının önem taşımamasına, en önemli noktalara hiç değinilmeden, böylesine önemsiz olan bu ilk yargının kendisine kırıcı görünebilmesine rağmen Mihaylov bu yoruma çok sevindi. Kendisi Pilatus'un çehresi hakkında tıpkı Golenişçev gibi düşünmüştü. Mihaylov'un doğruluğuna yüzde yüz inandığı bu yorumun, milyonlarca yorumdan biri oluşu gerçeği, onun gözünde bu yorumun değerini azaltmadı. Bu yorumdan ötürü, Golenişçev'e kanı kaynayıverdi ve ruhsal çöküntü durumundan, bir anda coşkunluk durumuna geçti. Tablosu, bütün canlıların o anlatılmaz karmaşıklığıyla aniden canlanıverdi önünde. Mihaylov, kendisinin de Pilatus'u tıpkı böyle anlamış olduğunu söylemek için yine bir çaba harcadı, ama titreyen dudakları iradesine boyun eğmediğinden, tek kelime söyle-

yemedi. Vronski'yle Anna da, biraz ressamı incitmemek için, biraz da, ağızlarından kaçırabildikleri –sanat eserleri üzerine konuşulurken kolaylıkla ağızdan kaçan– saçma bir sözün duyulmaması için, resim sergilerini gezenlerin genellikle konuştukları biçimde, alçak sesle konuşarak bir şeyler söylediler. Mihaylov tablosunun onları da etkilediğini aklından geçirdi. Yanlarına gitti.

Anna:

"İsa'nın yüz ifadesi ne harikulade!" Bütün gördükleri içinde en çok o ifadeyi beğenmiş, tablonun ağırlık merkezini o ifadenin meydana getirdiğini, onun için de bunu övmenin ressamı sevindireceğini tahmin etmişti: "İsa'nın Pilatus'a acıdığı hemen anlaşılıyor."

Bu da Mihaylov'un tablosuyla ve İsa'nın yüz ifadesiyle ilgili olarak ileri sürülebilecek milyonlarca doğru yorumdan biriydi. Anna, İsa'nın Pilatus'a acıdığını söyledi. İsa'nın yüzünde bir acıma ifadesi olması da gerekiyordu. Çünkü onda sevgi, uhrevi bir sükûn, ölüme hazır oluş ve kelimelerin boşluğunu biliş anlatımı da vardı. Biri maddesel hayatın, öbürü de manevi hayatın sembolü olduğuna göre, tabii ki Pilatus'un yüzünde bir memur ifadesi, İsa'nın yüzünde de acıma ifadesi bulunacaktı. Bütün bunlar ve daha bir sürü şey Mihaylov'un kafasının içinden hızla geçti ve yüzü yine büyük bir sevinçle aydınlandı.

Golenişçev, herhâlde bu yorumuyla konunun seçilişini ve yüz ifadesini beğenmediğini göstererek:

"Evet, şu figür nasıl da yapılmış, ne hava verilmiş! İnsan onun çevresinde yürüyebilir," dedi.

Vronski:

"Evet, şaşılacak bir ustalık!" dedi. "Arka plandaki şu figürler nasıl da kendilerini gösteriyor! İşte buna teknik derler!"

Vronski bu son sözü, kendisinin bu tekniğe bir türlü ulaşamamaktan ötürü düştüğü umutsuzlukla ilgili olarak ve aralarında geçen bir konuşmayı ima ederek Golenişçev'e söylemişti.

Golenişçev'le Anna da onu doğruladılar.

"Evet, evet, harikulade!"

Büyük bir coşkunluk içinde bulunmasına rağmen, bu söz Mihaylov'un yüreğine işledi ve ressam, Vronski'ye kızgın kızgın

bakarak birdenbire kaşlarını çattı. Bu "teknik" lafını sık sık duyar, ama bu sözle ne denilmek istendiğini bir türlü anlayamazdı. Bu terimden, yapılan resmin konusundan büsbütün ayrı olarak, yağlı boya ya da kara kalem resim yapmakta, mihaniki bir istidat anlaşıldığını biliyordu. Şimdiki övgüde olduğu gibi, sanki kötü bir şeyin resmi iyi yapılabilirmiş demeye getirilerek, tekniğin, insanın içinden gelen istidada karşı konduğunu sık sık görmüştü. Eserin ruhunu zedelememek için, ana fikri gizleyen örtüler kaldırılırken çok büyük bir dikkat, çok büyük bir titizlik gösterilmesi ve bütün örtülerin kaldırılması gerektiğini biliyordu; ama işte resim sanatı diye bir şey –hiçbir teknik– yoktu ki. Kendisinin gördüğü şeyi bir çocuk ya da aşçı kadın görecek olsa, ana düşünceyi örten kabuğu onlar bile kaldırabilirdi. Hem, en tecrübeli, en usta bir teknik ressam bile, kafasının içinde ele aldığı konunun ana çizgileri belirmedikten sonra, sadece mihaniki bir el alışkanlığıyla hiçbir şey resmedemezdi. Üstelik teknik söz konusu olunca, kendisinin teknik yönden övülecek bir yanı bulunmadığını da biliyordu. Yaptığı, beğenmeyip yeniden yaptığı bütün resimlerde, örtüleri kaldırırken gerekli dikkati gösteremeyişinden ileri gelen, kendi gözüne batan kusurlar –bütüne zarar vermeden bir türlü düzeltemediği kusurlar– bulurdu. Hemen hemen bütün figürlerde, bütün yüzlerde de, tamamıyla kaldırılmamış örtülerin, resmi bozan izlerini görürdü.

Golenişçev:

"Eğer bir yorumda bulunmama izin verirseniz, söylenecek bir şey var," diye başladı.

Mihaylov, zoraki bir gülümseyişle:

"Oh, çok sevinirim, buyurun, söyleyin!" dedi.

"Diyeceğim şu ki, siz İsa'yı bir Tanrı insan değil, insan Tanrı yapmışsınız: Ama asıl yapmak istediğinizin öteki olduğunu biliyorum."

Mihaylov asık bir suratla:

"Ruhumda yeri olmayan bir İsa yapamam ki," dedi.

"Evet; yalnız şu da var ki, eğer düşündüğümü söylememe izin verirseniz... Tablonuz öylesine güzel ki, benim yorumum ona bir zarar veremez, ayrıca bu benim kişisel görüşüm... sizin görüşünüz başka, sizi harekete geçiren düşünce başka bir konu. Ama mesela

İvanov'u alalım. Bana öyle geliyor ki, İsa tarihsel bir sima derecesine indirilecek olduktan sonra, İvanov'un başka bir tarihsel konu, taze, el değmemiş bir konu seçmesi daha doğru olurdu."

"Ama ya bu, resme açık olan en büyük konu ise?"

"İnsan aradıktan sonra başkalarını da bulur. Yalnız, asıl mesele şurada ki, sanatın fikir yürütmeye ve tartışmaya tahammülü yoktur. Oysa İvanov'un tablosu karşısında, inanan için de, inanmayan için de aynı soru ortaya çıkar: 'Bu Tanrı mı, değil mi' ve böylece izlenim birliği mahvolur."

Mihaylov:

"Niye mahvolsun?" dedi. "Bana kalırsa okumuş kişiler için bu gibi sorulara yer yoktur artık."

Golenişçev bunu kabul etmedi ve yine, resimde izlenim birliği düşüncesinin esas olduğu biçimindeki ilk görüşünde direnerek Mihaylov'un görüşünü çürüttü.

Mihaylov allak bullak olmuştu, ama kendi görüşünü savunacak bir şey söyleyemedi.

XII

ANNA ile Vronski, dostlarının zekice gevezeliklerinden canları sıkılarak, uzun süreden beri bakışıyorlardı. Nihayet Vronski, ressamı beklemeden, bir başka, küçük tablonun yanına gitti.

Anna ile Vronski, bir ağızdan:

"Ah, ne güzel şey! Harika! Çok güzel!" diye bağrıştılar.

Mihaylov:

'Bu kadar beğendikleri de ne?' diye aklından geçirdi. Üç yıl önce yaptığı bu tabloyu çoktan unutmuş gitmişti. Aylarca gece ve gündüz bir an bile aklından çıkmadığı zamanlar, bu tablo yüzünden çektiği acıları, onun yüzünden duyduğu sevinçleri hep unutmuştu. Bütün bitirdiği resimleri unuttuğu gibi, onu da unutmuştu. Şimdi ona bakmak bile istemiyordu, buraya da sırf, onu satın almak isteyen bir İngiliz'i beklediği için getirmişti.

"Ah, o önemli bir şey değil, eski bir taslak," dedi.

Golenişçev:

"Ne kadar güzel!" dedi. Herhâlde o da, samimi olarak tablonun güzelliğinin etkisi altında kalmıştı.

Tablo, bir söğüdün gölgesinde oltayla balık avlayan iki oğlan çocuğunu tasvir ediyordu. Büyükçe olanı, zokayı suya yeni atmış, büyük bir dikkatle, mantarı bir çalının arkasından çıkarıyordu. Daha küçük olan ötekisi, karmakarışık sarı saçlı başı ellerinin arasında, dirseklerine dayanarak yüzükoyun otlara uzanmış hülyalı mavi gözlerini suya dikmişti. Ne düşünüyordu acaba?

Bu tablosunun uyandırdığı hayranlık, Mihaylov'da ilk günlerin heyecanını körükledi. Ama o, geçmişle ilgili bu boş duygulardan korkuyor ve bunları sevmiyordu. Bunun için, bu övgülerden hoşlanmasına bakmayarak, ziyaretçilerin dikkatini üçüncü tabloya çekmek istedi.

Ama Vronski bu tablonun satılık olup olmadığını sordu. O anda bu ziyaretin heyecanını yaşayan Mihaylov'a parayla ilgili konulardan söz etmek son derece tatsız geldi.

Kara kara somurtarak:

"Satılmak için kondu buraya," diye cevap verdi.

Ziyaretçiler gittikten sonra Mihaylov, İsa ve Pilatus tablosunun karşısına geçip oturdu, ziyaretçilerinin söylediklerini ve söylemeyip de ima ettiklerini bir bir aklından geçirdi. Ne tuhaftır ki, ziyaretçiler oradayken ve Mihaylov içinden kendini onların yerine koyarak, her şeye onların gözüyle bakarken kendisine öylesine sıkıntı veren şey bir anda bütün önemini kaybediverdi. Tabloya, kendi artistik anlayışıyla bakmaya başladı ve tablosunun kusursuz, dolayısıyla da önemli olduğu kanısına vardı; dikkatini başka her şeyden çekip, çalışmakta olduğu eser üzerinde yoğunlaştırabilmesi için –çünkü başka türlü çalışamazdı– bu kanıya varması şarttı.

Bununla birlikte, İsa'nın ayağının yandan görünüşü yanlış verilmişti. Mihaylov paletini aldı ve çalışmaya başladı. Ayağı düzeltirken, bir yandan da durmadan, ziyaretçilerin dikkat bile etmedikleri, ama kendisinin, mükemmelliğin doruğuna eriştiğine inandığı, arka plandaki Yuhanna figürüne bakıyordu. Ayağı bitirdikten sonra o figüre de bir rötuş yapmak istedi, ama bunu başaramayacak

kadar heyecanlı olduğunu hissetti. Mihaylov duygusuz olduğu zaman da, fazla duygulandığı zaman da, eşyayı gerektiğinden duru gördüğü zaman da çalışamazdı. Duygusuzlukla ilham arasında, ona çalışmak olanağı veren sadece bir aşama vardı. Mihaylov ise bugün aşırı derecede heyecanlıydı. Tabloyu örtmek istedi, ama durdu ve örtüyü eliyle tutarak, mutlu bir gülümseyişle Yuhanna figürünü uzun uzun seyretti. En sonunda, âdeta üzülerek oradan ayrılıyormuşçasına örtüyü tablonun üzerinden aşağı doğru bırakarak yorgun, ama mutlu, evine gitti.

Vronski, Anna ve Golenişçev evlerine dönerlerken pek keyifli, pek neşeliydiler. Mihaylov'dan ve tablolarından söz ediyorlardı. Düşünce ve duygu ile bağlı olmayarak, âdeta fiziksel yetenek anlamını verdikleri ve sanatçının yaşadığı bütün heyecanları adlandırmakta kullanmak istedikleri, yaradılıştan gelen istidat kelimesi, konuşmalarında özellikle sık sık geçiyordu. Çünkü onlar, hiç bilmedikleri, ama üzerinde konuşmak istedikleri şeye bir ad takmak için bu kelimeyi kullanmak zorundaydılar. Mihaylov'un istidadını inkâr edemeyeceklerini, ama bizim Rus resim sanatçılarının ortaklaşa mutsuzluğu olan kültür eksikliği yüzünden istidadının fazla gelişmeyeceğini söylediler. Ama balık tutan çocuklar tablosu hafızalarında iyice yer ettiğinden, ikide bir o konuya döndüler.

Vronski:

"Ne kadar güzel!" diye söylendi. "Nasıl da yakalamış ruhunu konunun, hem ne kadar rahatlıkla! Tablonun ne kadar güzel olduğunu kendi bile anlamıyor. Evet, onu elimden kaçırmamalı ve satın almalıyım."

XIII

MİHAYLOV tablosunu Vronski'ye sattı ve Anna'nın portresini yapmaya razı oldu. Kararlaştırılan günde gelerek çalışmaya başladı.

Beşinci seanstan sonra portre, yalnız Anna'ya çok benzemesiyle değil, aynı zamanda güzelliğiyle de herkesi, özellikle Vronski'yi büyüledi. Mihaylov'un, Anna'nın karakteristik güzelliğini keş-

fedebilmiş olması tuhaftı. Vronski: 'Onun ruhundaki en tatlı ve candan ifadeyi yakalayabilmek için, insanın onu benim kadar tanıması, benim kadar sevmesi gerek,' diye düşünüyordu. Oysa "onun ruhundaki bu en tatlı ve candan ifadeyi", kendisi de bu portreden öğrenmişti. Ne var ki anlatım öylesine aslına uygundu ki, Vronski de, başkaları da, bu ifadeyi eskiden beri bildikleri sanısına kapıldılar.

Vronski, kendi yaptığı Anna portresinden söz ederek:

"Ben bunca zamandır çabalıyorum, yine de bir şey çıkaramıyorum ortaya. Oysa o, şöyle bir bakışta yapıverdi bu portreyi. İşte tekniğin rolü burada ortaya çıkıyor."

Golenişçev, onu avutmak için:

"Sen de elde edeceksin," dedi.

Golenişçev'in görüşüne göre Vronski'de hem istidat, hem de daha önemlisi, yüksek bir sanat görüşü sağlayan kültür vardı. Golenişçev'in, Vronski'nin istidadına olan inancını, onun da, kendi makale ve düşüncelerinde, Vronski'nin övgü ve sempatisine ihtiyaç duyması destekliyor ve Golenişçev övgü ile isteklendirmenin karşılıklı olması gerektiğine inanıyordu.

Mihaylov başkasının evinde, özellikle Vronski'nin *palazzo*'sunda kendi stüdyosundakinden bambaşka bir adam oluyordu. Saygı duymadığı insanlarla içli dışlı olmaktan korkuyormuş gibi, nazik, ama soğuk bir tavır takınıyordu. Vronski'ye "Ekselans" diye hitap ediyor, Anna'nın ve Vronski'nin davetlerine rağmen asla yemeğe kalmadığı gibi, seanslar dışında da gelmiyordu. Anna ona başkalarına ettiğinden çok iltifat ediyor ve yaptığı portreden ötürü kendisine minnettarlık duyuyordu. Vronski ise ona çok nazik davranıyor ve her hâlinden, ressamın, onun resmi üzerine ne düşündüğünü öğrenmek istediği anlaşılıyordu. Golenişçev, Mihaylov'un kafasına gerçek bir sanat anlayışı sokabilmek için eline geçen hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Ne var ki Mihaylov hepsine de aynı biçimde soğuk davranıyordu. Anna onun kendisine bakmaktan hoşlandığını, ama konuşmak istemediğini gözlerinden anlıyordu. Vronski'nin, onun resmi üzerine yaptığı konuşmaları inatçı bir suskunlukla karşılı-

yor, Vronski ona tablosunu gösterdiği zaman da yine aynı inatla susuyordu. Golenişçev'in konuşmalarından sıkıldığı besbelliydi ve ona itiraza hiç kalkışmıyordu.

Genel olarak Mihaylov, bu kapalı, ters ve âdeta düşmanca tutumuyla, onu yakından tanıyınca, hiç de hoşlarına gitmedi. Seanslar bittikten, muhteşem portre onların olduktan ve ziyaretler sona erdikten sonra bayağı sevindiler.

Hepsinin aklına gelmiş olan bir düşünceyi, yani, Mihaylov'un Vronski'yi kıskandığını ilk ortaya atan Golenişçev oldu.

"İstidatlı olduğuna göre, hadi kıskanıyor demeyelim de; yüksek sosyeteden, saraya mensup, üstelik de kont olan (onun gibiler unvandan nefret ederler) zengin bir adamın hiç de öyle özel bir çaba harcamadan, bütün hayatını işine vermiş olan kendisinden daha iyi değilse bile, en aşağı kendisi kadar resim yapabilmesine üzülüyor. Hepsinden önemlisi, ondaki kültür eksikliği."

Vronski, Mihaylov'u savunuyordu, ama içinden de Golenişçev'in söylediklerine inanıyordu. Çünkü onun anlayışına göre, başka dünyadan, kendisininkinden daha aşağı dünyadan bir adam ister istemez onu kıskanacaktı.

Vronski'nin de, Mihaylov'un da, tabiata bakarak yaptıkları Anna portrelerinin Vronski'ye, kendisiyle Mihaylov arasındaki ayrımı göstermiş olması gerekirdi, ama Vronski bu ayrımı görmedi. Yalnız, Mihaylov portresini bitirdikten sonra, Vronski artık kendi yaptığı portrenin gereksizliğine karar vererek Anna'nın portresini bıraktı. Ortaçağ yaşantısıyla ilgili tablosuna devam etti. Kendisi de, Golenişçev de, özellikle Anna, bu tabloyu çok beğeniyorlardı, çünkü bu tablo, bildikleri ünlü tablolara, Mihaylov'un tablosundan daha çok benziyordu.

Bu arada Mihaylov, Anna'nın portresiyle büyülenmiş olmasına rağmen, seanslar sona erince, artık Golenişçev'in sanat üzerine nutuklarını dinlemek zorunda kalmayacağı, Vronski'nin resimlerini kafasından çıkarabileceği için, onlardan daha çok sevinmişti. Mihaylov, Vronski'nin gönül eğlendirme kabilinden resim yapmasına engel olunamayacağını biliyordu; Vronski'nin de, bütün dilettan-

te'lerin de canlarının istediği gibi resim yapmaya hakları bulunduğunu biliyordu, ama bu ona tatsız geliyordu. Bir adamın kendisine balmumundan kocaman bir bebek yapıp onu öpmesine engel olunamazdı. Ama bu adam bebeğini alıp gelir, bir âşığın önüne oturur da, tıpkı o âşığın sevgilisini okşadığı gibi, balmumundan bebeği okşamaya başlarsa, âşığın keyfi kaçardı. İşte Mihaylov da, Vronski'nin tablosunu gördüğü zaman aynı tatsız duyguyu hissetmişti: Bu ona hem gülünç gelmişti hem sinirlendirici; hem acımış hem de incinmişti.

Vronski'nin resme ve Ortaçağ'a duyduğu ilgi uzun sürmedi. Tablosunu tamamlayamayacak kadar resimden anlıyordu. Tablosunu bitirmekten vazgeçti. Resmin, başlangıçta pek fark edilmeyen kusurlarının, resme devam ederse iyice göze batacağını sezer gibi olmuştu. Söyleyecek bir şeyi olmadığını hisseden ve düşüncesinin henüz olgunlaşmadığı, malzeme toplayarak düşüncesini olgunlaştırmaya çalıştığı bahanesiyle kendini aldatan Golenişçev'in başına gelen Vronski'nin de başına gelmişti. Ama bu durum Golenişçev'i sinirlendiriyor, müthiş üzüyordu; oysa Vronski kendi kendini aldatamıyor, kendi kendini yiyemiyor, hele hiç sinirlenemiyordu. O, kesin bir tavırla, hiçbir açıklama, hiçbir bahane ileri sürmeden resim yapmayı bıraktı.

Ama Vronski'yi avutan o iş olmayınca, bir İtalyan kasabasında yaşamak, gerek Vronski'ye, gerek onun resme duyduğu ilgiyi kaybedişine şaşan Anna'ya sıkıcı geliverdi. *Palazzo* onlara birdenbire göze çarpacak kadar eski ve pis göründü; perdelerdeki lekeler, döşemelerdeki çatlaklar, kornişlerdeki kırık kartonpiyerler öylesine göze batacak kadar tatsız ve Golenişçev'in, İtalyan resim öğretmeninin, Alman turistin hiç değişmeyen tekdüzelikleri öylesine usandırıcı geldi ki, bir değişiklik zorunluluğu duydular. Rusya'ya, köye gitmeye karar verdiler. Vronski, Petersburg'da, mülkünü ağabeyininkinden ayırmayı, Anna da oğlunu görmeyi kafasına koymuştu. Yazı Vronski'nin aileden kalma büyük yurtluğunda geçirmek niyetindeydiler.

XIV

LEVİN evleneli üç ay olmuştu. Mutlu olmasına mutluydu, ama bu mutluluk, hiç de kendi umduğu gibi çıkmamıştı. Her adımda eski hayalleri kırılıyor, yeni yeni beklenmedik mutluluk sürprizleriyle karşılaşıyordu. Mutluydu Levin, ama aile hayatına girince, her attığı adımda, bu mutluluğun kendi hayal ettiği mutluluktan bambaşka olduğunu görüyordu. Her attığı adımda, durgun bir gölde ufacık bir kayığın düzgün ve mutlu gidişini hayran hayran seyreden bir adamın, bu kayığa kendi bindikten sonra duyabileceğine benzer bir duyguya kapılıyordu. Bu kayıktaki yolculuğun öyle rahat rahat oturup, kayığı kendi sürüklenişine bırakmaktan ibaret olmadığını; insanın, nereye doğru gittiğine dikkat etmesi, bunu bir an bile unutmaması da gerektiğini; ayaklarının altında su bulunduğunu, alışık olmayan avuçlarının gerçi kabaracağını, ama yine de kürek çekmesi gerektiğini; bu işin, dışarıdan bakılınca kolay gözüktüğünü, ama yapmaya gelince, hem çok tatlı, hem de zor olduğunu görüyordu.

Bekârlığında, başkalarının evlilik hayatlarına bakıp da ufak tefek dargınlıklarını, anlaşmazlıklarını, kıskançlıklarını gördüğü zaman içinden küçümseyerek gülerdi. Gelecekte, kendi evlilik hayatında bu gibi şeylere yer olamayacağı inancındaydı; hatta onun evlilik hayatının dış görünüşü bile her bakımdan başkalarınkinden farklı olacaktı. Oysa şimdi, karısıyla olan yaşamı başkalarınkinden apayrı bir düzende kurulmuş olmak şöyle dursun, tam tersine, tıpatıp, kendisinin eskiden öylesine hor gördüğü, ama şimdi onun iradesi dışında, karşı durulmaz bir önem kazanan o ufak tefek ayrıntılar üzerine kurulmuş bulunuyordu. Levin, bu ayrıntıları düzene sokmanın hiç de önceden sandığı kadar kolay olmadığını görüyordu. Levin, aile hayatı üzerine en gerçek düşünceleri olduğunu sanmasına rağmen, bütün erkekler gibi, farkına varmadan aile hayatını, yalnız –önünde hiçbir engel bulunmayan, onu bozacak her türlü ufak tefek kaygıdan uzak– aşkın en mutlu zevki olarak canlandırmıştı kafasında. Anlayışına göre kendi işini yapması gerekecek, yorgunluğunu da aşkın mutluluğunda çıkaracaktı. Kiti

sevilmekle yetinecekti, o kadar. Ama Levin, bütün erkekler gibi, karısının da çalışması gerektiğini unutuyordu. Ve o şair ruhlu, o güzelim Kiti'nin, evliliklerinin değil ilk haftalarında, hatta ilk günlerinde masa örtülerini, möbleleri, misafir yataklarını, tepsiyi, aşçıyı, yemeği vb. düşünebildiğini, hatırlayabildiğini ve bunlar için çırpınabildiğini görünce şaşırdı. Henüz nişanlı oldukları sırada bir gün Kiti'nin, sanki kendisine gerekli olan şeyleri biliyor, aşkından başka bir şey düşünebiliyormuş gibi, Levin'e yurt dışına çıkmaya niyetli olmayıp, köyde oturmak kararında bulunduğunu söylerken takındığı o kesin tavrı da aynı biçimde Levin'i şaşırtmıştı. O zaman Levin buna çok incinmişti, şimdi de Kiti'nin ufak tefek şeyleri dert edinişi onu birkaç sefer incitiyordu. Ama bunun Kiti için zorunlu olduğunu anladı. Kiti'yi sevdiği için de, onun böyle ev işlerini kendine dert edişinin nedenini anlayamamakla ve bunlarla alay etmekle birlikte, hayranlık duymaktan da kendini alamadı. Kiti'nin, Moskova'dan getirilen möbleleri yerleştirmesiyle, kendisiyle Levin'in odasını yeni bir düzene sokmasıyla, perdeleri asışıyla, misafir odalarını ve Dolli'nin odasını hazırlayışıyla, yaşlı aşçıya yemek ısmarlayışıyla, kilerlerin yönetimini kendi eline alarak Agafya Mihaylovna ile çatışmasıyla alay etti. Levin, yaşlı aşçının Kiti'nin, tecrübesiz, yerine getirilmesi elde olmayan emirlerini dinlerken, onu hayran hayran seyredip gülümsediğini; Agafya Mihaylovna'nın genç hanımının kiler odasındaki emirlerini dinlerken başını düşünceli düşünceli ve sevecenlikle salladığını gördü. Kiti'nin, hizmetçisi Maşa'nın kendisine hep küçük hanım gözüyle bakmaya alıştığı için, şimdi onun emirlerini dinlemediğini yarı gülerek yarı ağlayarak söylemeye geldiği zaman, olağanüstü sevimli olduğunu gördü. Bu Levin'e tatlı ama tuhaf göründü ve Levin, bu olmasaydı daha iyi olurdu, diye düşündü.

Kiti'nin ne büyük bir değişiklik geçirdiğini bilmiyordu; ana evindeyken Kiti'nin canı ara sıra en sevdiği yemek olan kvaslı lahana ya da şekerleme isterdi, ama istediğini yerine getiremezdi, oysa şimdi istediğini ısmarlayabilir, yığınla şekerleme alabilir, istediği kadar para harcayabilir, canının çektiği pastayı ısmarlayabilirdi.

Kiti şimdi tatlı tatlı, Dolli'nin, çocuklarıyla birlikte onlara geleceği günün hayalini kuruyor, en çok da çocuklardan her birinin en çok sevdiği pastayı ısmarlayabileceği, Dolli'nin ise, onun eve verdiği yeni düzeni beğeneceği için o günü iple çekiyordu. Neden ileri geldiğini, nasıl olduğunu kendi de bilmiyordu, ama evini çekip çevirmek onu, karşı konulmaz bir güçle çekiyordu. Baharın yaklaştığını içgüdüsüyle sezerek ve kötü günlerin de olacağını bilerek elinden geldiği kadar yuvasını kuruyor, aynı zamanda hem kurmakta, hem bunun nasıl yapılacağını öğrenmekte acele ediyordu.

Kiti'nin ev işleriyle ilgili ayrıntıları böyle dert edinişi Levin'in ideali olan kusursuz mutluluk anlayışıyla öylesine taban tabana zıttı ki, başlangıçta Levin'in ilk hayal kırıklığı bu oldu; Kiti'nin yuvasına bu düşkünlüğü, aynı zamanda, Levin'in manasını anlayamadığı, ama sevmemek de edemediği yeni ve mutlu sürprizlerden de biriydi.

Bir başka hayal kırıklığı ve mutlu sürpriz de aralarındaki kavgalardı. Karısıyla aralarında sevecen, saygılı ve sevgili ilişkiler dışında herhangi bir ilişkinin doğabileceği Levin'in aklının köşesinden geçmezdi; oysa daha evliliklerinin ilk günlerinde kavga etmişlerdi: Kiti ona karısını sevmediğini, kendinden başka kimseyi sevmediğini söylemiş, ellerini kollarını sallayarak ağlamıştı.

Bu ilk kavga, Levin'in atla yeni çiftlik evine gidip de, kısa yoldan döneyim derken yolu kaybederek yarım saat gecikmesinden çıkmıştı. Levin eve gelirken kafasında Kiti'den, onun aşkından, kendi mutluluğundan başka bir şey yoktu ve eve yaklaştıkça Kiti'ye duyduğu şefkat daha da güçleniyordu. Yüreğinde bu duyguyla, hatta Şçerbatski'lerin evine evlilik teklifinde bulunmak için gittiği zamankinden de daha güçlü bir duyguyla odaya koşmuş, ama birdenbire, Kiti'nin, o zamana kadar hiç rastlamadığı somurtkan yüzüyle karşılaşmıştı. Kiti'yi öpecek olmuş ama Kiti onu itmişti.

"Nen var?"

Kiti sakin görünmeye çalışarak onu iğnelemek amacıyla:

"Senin keyfin yerinde..." diye başlamıştı. Ama bir kere ağzını açınca, ne kadar sitem, ne kadar anlamsız kıskançlık, pencerenin yanında sessizce oturduğu bu yarım saat içinde kafasını kemiren ne varsa hepsi bir sel gibi boşanmıştı ağzından. Düğünden sonra

Kiti'yi kiliseden dışarı çıkarırken anlayamamış olduğu şeyi, şimdi ilk defa olarak açıkça anlamıştı. Kiti'nin kendisine yalnız yakın olmakla kalmayıp şimdi Kiti'nin nerede bitip, kendisinin nerede başladığını bile çıkaramayacağını ilk defa işte o zaman bütün duruluğuyla anlamıştı. Bunu, o anda şiddetle hissettiği ikiye bölünme duygusundan anlamıştı. Bir an müthiş incinmiş, bir an sonra ise Kiti'den incinemeyeceğini, Kiti ile kendisinin aynı kişi olduğunu hissetmişti. Hani adam arkasından şiddetli bir darbe yediği, öfkeyle, hınçla geri dönerek kendisine vuranı aradığı, ama kazara kendi kendine vurduğunu, ortada kızılacak kimse bulunmadığını, acıya katlanmaktan ve acıyı hafifletmeye çalışmaktan başka yapacak şey olmadığını anladığı zaman nasıl bir duyguya kapılırsa, işte Levin de ilk anda öyle bir duyguya kapılmıştı.

Levin sonraları, bu duyguyu hiçbir zaman böylesine güçlü olarak hissetmemişti. Ama bu ilk sefer uzun süre kendine gelemedi. Doğal bir duygu, ondan, kendisini temize çıkarmasını, Kiti'nin haksızlığını ispatlamasını istiyordu. Ama Kiti'nin haksızlığını ispatlamak, onu daha çok sinirlendirmek ve acısının nedeni olan aralarındaki anlaşmazlığı daha da derinleştirmek demekti. Alışılmış bir duygu onu, suçu kendi üzerinden atarak Kiti'ye yüklemeye sürüklüyordu. Bir başka daha duygu, onu, aralarındaki anlaşmazlığın daha fazla genişlemesine meydan vermeyerek, çabuk, elden geldiğince çabuk, bu anlaşmazlığı ortadan kaldırmaya itiyordu. Böylesine haksız bir suçlamanın altında kalmak üzücüydü. Ama temize çıkarak Kiti'yi üzüntüye sokmak daha da kötüydü. Yarı uyur bir hâlde bir yeri ağrıyan ve bu ağrıyan yerini koparıp atmak isteyen, ama kendine gelince bu ağrıyan yerin kendisi olduğunu hisseden bir kişiyi andırıyordu. Bu ağrıyan yere, yalnız acıya katlanması için yardım etmeye çalışmak gerekiyordu. O da bunu yapmaya çalıştı.

Barışmışlardı. Kiti, itiraf etmemekle birlikte hatalı olduğunu anlamış, Levin'e eskisinden de yumuşak davranmaya başlamış ve her ikisi aşklarında yepyeni, iki katlı bir mutluluk tatmışlardı. Ne var ki bu mutluluk, ilkine benzer yeni çatışmaların hem de gittikçe artarak ve en olmayacak, en önemsiz sebeplerle çıkmasını önlemedi. Bu çatışmalar çoğu zaman her ikisinin de, birbirlerinin önem verdik-

leri şeylerin neler olduğunu bilmemelerinden ve yine her ikisinin de bu ilk dönemde çoğu zaman sinirli olmalarından çıkıyordu. Biri sakin, öbürü sinirli olduğu zaman barış bozulmuyordu, ama her ikisinin de huysuzlukları üzerlerinde olduğu zaman bu çatışmalar öylesine önemsiz, öylesine akıl almayacak kadar önemsiz nedenlerden çıkıyordu ki, sonradan ne üzerine kavga ettiklerini bile hatırlamıyorlardı. Bununla birlikte, her ikisinin de sinirleri yatışık olduğu zamanlar, hayattan iki kat tat duyuyorlardı. Ama buna rağmen, evlilik hayatlarının bu ilk dönemi yine de onlara çetin geliyordu.

Bütün bu süre içinde, sanki onları birbirine bağlayan bir zincir karşıt yönlerde çekiliyormuş gibi tuhaf bir gerilim duygusunu hep hissettiler. Bütünüyle ele alınırsa, balayı –yani Levin'in, işittiklerine bakarak çok şeyler umduğu evliliklerinin ilk ayı– sadece tatsız geçmekle kalmadı, aynı zamanda her ikisinin de hafızasında, yaşamlarının en acı, en utanç verici dönemi olarak yer etti. Her ikisi de yaşamlarının daha sonraki döneminde, seyrek olarak keyiflerinin yerinde olduğu, seyrek olarak kendilerini bildikleri o hastalıklı dönemin bütün çirkin ve utanç verici olaylarını hafızalarından silmeye uğraştılar.

Ancak, evliliklerinin üçüncü ayında, bir ay kalmak üzere gittikleri Moskova'dan döndükten sonra yaşamları daha düzgün bir hâl aldı.

XV

MOSKOVA'DAN daha yeni gelmişlerdi, yalnızlıklarından sevinçliydiler. Levin çalışma odasında, yazı masasının başında yazı yazıyordu. Kiti, sırtında, evliliklerinin ilk aylarında giydiği, Levin'in özellikle hiç unutmadığı ve en sevdiği, koyu leylak rengi elbise olduğu hâlde kanepede, hani şu Levin'in babasıyla dedesinin zamanında hep çalışma odasında duran o eski, maroken kaplı kanepede oturmuş, *broderie anglaise** işliyordu. Levin, karısının orada bulunduğunun sevinç verici bilinci içinde düşünüyor ve

* (Fr.) "İngiliz işlemesi." –*H. Âli Ediz*

yazıyordu. Gerek toprakla, gerek içinde yeni tarım sisteminin temellerini açıklayacağı kitapla ilgili çalışmalarını bırakmış değildi; ama kafasındaki bu düşünceler, bu çalışmalar nasıl eskiden, bütün hayatı örten karanlıkla karşılaştırıldığı zaman sudan ve önemsiz görünüyorduysa, şimdi, mutluluğun pırıl pırıl ışıkları içinde yüzen önündeki yaşamla karşılaştırılınca da yine öyle sudan, öyle önemsiz görünüyordu. Levin çalışmasını sürdürüyordu, ama artık dikkatinin ağırlık merkezinin başka yana kaydığını, bunun bir sonucu olarak da işe büsbütün başka ve daha duru bir gözle baktığını hissediyordu. Eskiden bu çalışma onun için hayattan bir kaçış demekti. Eskiden, bu çalışma olmasa yaşantısının çok sıkıcı geçeceğini hissediyordu. Şimdi ise bu çalışmaya, hayatının sürekli parlak olmaması için ihtiyaç duyuyordu. Müsveddeleri tekrar eline alıp eski yazdıklarını okuyunca, eserin üzerinde çalışılmaya değer olduğunu sevinçle gördü. Konu, yeni ve yararlıydı. Eski düşüncelerinin çoğu ona gereksiz ve aşırı göründü, ama konuyu hafızasında tazeleyince gözünden kaçmış olan birçok boşluğu da fark etti. Şimdi, Rusya'daki elverişsiz tarım durumunun nedenleri üzerine yeni bir bölüme başlamıştı. Rusya'da yoksulluğun nedeninin sadece toprak mülkiyetinin kötü dağılımından ve yalancı eğilimlerden ileri gelmediği, son yıllarda bu sonucun doğmasında büyük rol oynayan –nüfusun şehirlerde toplanmasına, lüksün artmasına, dolayısıyla da tarımın zararına olarak fabrikaların gelişmesine ve bu gelişmenin getirdiği kredi ve bunun yoldaşı olan borsa oyunlarına yol açan– özellikle ulaşım yolları, şimendifer gibi Rusya'ya dışarıdan aşılanmış uygarlığa da bağlı bulunduğu tezini savunuyordu. Levin, bir devletin zenginliği normal bir süre içinde artarsa bu gibi fenomenlerin (olguların) ancak, emeğin büyük bölümü tarıma ayrıldıktan, emeğe, hakkı olan –hiç değilse belirli– koşullar sağlandıktan sonra ortaya çıkacağı; yani, bir ulusun zenginliğinin her dalda birbiriyle orantılı ve özellikle öbür zenginlik kaynaklarının tarımı geride bırakmalarına imkân vermeyecek biçimde artması gerektiği; ulaştırma kolaylıklarının da tarımın aşama aşama gelişmesine uygun, ona paralel gelişmesi gerektiği; topraklardan yanlış yararlanmamız yüzünden ekonomik nedenlerden değil de, politik nedenlerden ortaya çıkan demiryol-

larımız için zamanın henüz erken olduğu ve onlardan beklenildiği gibi, tarımın gelişmesini destekleyeceklerine, onu geride bırakarak ve sanayi ile kredi müesseselerinin gelişmesini sağlayarak tarımın gelişmesini durdurdukları; nasıl bir hayvanın yalnız bir organının –hem de vaktinden önce– gelişmesi, o hayvanın genel gelişimini önlüyorsa, Avrupa için kuşkusuzca zorunlu olan ve tam zamanında ortaya çıkan kredi müesseseleri, ulaşım yolları, sanayi çalışmalarının güçlendirilmesi gibi olguların, Rusya'da çözüm isteyen başlıca sorunu –tarımın örgütlenmesi sorununu– geri plana itmek suretiyle, zenginliğin genel artışına sadece zarar verdiği görüşündeydi.

Bu arada, Levin düşündüklerini yazarken, Kiti de Moskova'dan hareketlerinden bir gün önce kendisine patavatsızca kompliman yapan genç Prenses Çarski'ye kocasının gösterdiği, normal olmayan nezaketi aklından geçiriyordu. 'Beni kıskanıyor!' diye düşünüyordu: 'Yarabbim! Şu benim kocam ne tatlı, ne budala adam! Kıskanıyor beni! Onların hiçbirinin benim için aşçı Piyotr'dan farklı olmadığını bilse,' diye düşünürken, kendisine tuhaf gelen bir mülkiyet duygusuyla Levin'in ensesine ve kırmızı boynuna bakıyordu. 'Onu çalışmasından alıkoymak yazık olsa bile (ama nasıl olsa çok vakti var!) yüzüne mutlaka bakmak istiyorum; ona baktığımı hissediyor mu acaba? Onun başını çevirmesini istiyorum... İrademle döndüreceğim onu!' Kiti bakışlarının gücünü bir noktada toplamaya çalışarak, gözlerini faltaşı gibi açtı.

Levin kendi kendine:

'Evet, onlar bütün özü kendilerine çekip yalancı bir parlaklık görünüşü veriyorlar,' diye mırıldandı, yazmayı bıraktı ve Kiti'nin kendisine baktığını hissederek, gülümseyip geriye döndü.

"Ne var?" diye sorarak ayağa kalktı.

Kiti, 'Başını çevirdi,' diye düşündü.

"Bir şey yok; seni döndürmek istedim," derken bir yandan da Levin'in çalışmaktan alıkonuluşuna sinirlenip sinirlenmediğini anlamaya çalışıyordu.

Levin, yüzü pırıl pırıl, mutlu bir gülümsemeyle aydınlanmış bir hâlde Kiti'nin yanına giderek:

"Burada baş başa ne kadar mutluyuz! Yani ben..."

"Ben de senin kadar mutluyum. Bir daha bir yere gitmem, hele Moskova'ya hiç."

"Ne düşünüyordun demin?"

Kiti dudaklarını büzerek:

"Ben mi? Şeyi düşünüyordum. Yok, yok, hadi sen git, yazını yaz, kesme çalışmanı," dedi. "Benim de şu küçük delikleri açmam gerek, görüyor musun?"

Kiti eline makası alıp delikleri açmaya başladı.

Levin onun yanına oturup, küçük makasın dairesel hareketini seyrederek:

"Hayır; ne düşündüğünü bana söyle," dedi.

"Ah! Ne düşüneceğim? Moskova'yı düşünüyordum, senin enseni düşünüyordum."

Levin onun elini öperek:

"Böylesine bir mutluluk nasıl oluyor da bana rastlayabiliyor? Tabii değil bu. Çok, çok güzel bir şey!" dedi.

"Ben tam tersini düşünüyorum; güzel şeyler güzel oldukları oranda tabii görünüyor bana."

Levin, Kiti'nin başını dikkatle yana çevirerek:

"Şurada ufacık bir buklen açılmış," dedi. "Bir bukle. Görüyor musun, bak şurada. Yok, yok, şimdi ciddi işlerle uğraşıyoruz!"

Ne var ki, uğraştıkları ciddi işler yüzüstü kaldı ve Kuzma çayın hazır olduğunu haber vermek için odaya girince Levin'le Kiti suçlu gibi hızla birbirlerinden ayrıldılar.

Levin, Kuzma'ya sordu:

"Kasabadan geldiler mi?"

"Az önce geldiler, paketleri açıyorlar."

Kiti çalışma odasından çıkarken, Levin'e:

"Çabuk gel, yoksa mektupları sensiz okurum," dedi. "Gel de seninle dört elle piyano çalalım."

Yalnız kalan Levin, kâğıtlarını toplayıp, Kiti'nin ona yeni aldığı evrak çantasına koyduktan sonra, hepsi de Kiti'nin o eve gelişiyle birlikte ortaya çıkan, güzel ve şık bir lavaboda ellerini yıkadı. Aklından geçirdiği şeye gülümsedi ve düşündüğünü beğenmeyerek başını iki yana salladı. Pişmanlığa benzer bir duygu yüreğini ke-

miriyordu. Şimdiki yaşayış biçiminde utanç verici, kadınlara yakışır, kendi deyimiyle Capuavari* bir yan vardı. 'Bu biçim bir yaşayış sürmek doğru değil,' diye düşündü. 'Yakında üç ay olacak, bense hemen hemen hiçbir şey yapmıyorum. Bugün belki ilk defadır ki, ciddi olarak çalışmaya oturdum, o da ne işe yaradı sanki? Daha doğru dürüst başlamadan bıraktım. Her zaman yaptığım işler bile; hemen hemen hepsi yüzüstü kaldı. İşler nasıl yürüyor diye çiftliğimi bile gezemiyorum. Ya benim canım Kiti'den ayrılmak istemiyor ya da yalnız kalınca onun canının sıkıldığını görüyorum. Bir de ben evleninceye kadar hayat nasıl olsa kendi kendine şöyle böyle yürür diyor, evlilik öncesi yaşamı pek önemsemiyor, hayatın ciddi olarak asıl evlilikten sonra başlayacağını düşünüyordum. Oysa evleneli neredeyse üç ay oluyor, vaktimi hiçbir zaman böylesine aylak ve bir işe yaramadan geçirmedim. Yok; bu böyle olmaz, başlamam gerek. Tabii ki, Kiti'nin bunda hiç suçu yok; ona sitem edemem. Benim daha kararlı olmam, hareket bağımsızlığımı erkekçe sürdürmem gerekirdi. Böyle giderse buna alışacağım. Kiti'yi de alıştıracağım,' dedi kendi kendine.

Ne var ki, hâlinden hoşnut olmayan bir kişinin başka birine, özellikle, hoşnutsuzluğunun konusuyla en yakın ilişkisi bulunan kişiye sitem etmemesi zordur. Levin de, her ne kadar Kiti'yi suçlu görmese bile (ona hiçbir şeyden ötürü kabahat bulunamazdı) kabahati onun çok havai, çok yüzeysel yetiştirilmesinde bulduğunu belli belirsiz hissediyordu. (Şu budala Çarski; biliyorum, Kiti ona engel olmak istedi, ama nasıl engel olacağını bilemedi.) Evet, ev yönetimine duyduğu ilgi –bu ilgiyi duyduğu muhakkak– elbiselerinde *broderie anglaise*'e duyduğu ilgi bir yana, hiçbir ciddi merakı yok. Ne çiftlik işlerimize, ne köylülere, ne çok iyi anladığı hâlde müziğe, ne de okumaya ilgi duyuyor. Hiçbir şey yapmadığı hâlde, hayatından da memnun. Levin içinden bunu ayıplıyor ve Kiti'nin, eninde sonunda gelecek olan, hem kocasına eşlik edeceği, hem evin hanımlığını yapacağı, hem de çocuklarını karnında taşıyacağı, emzireceği ve eğiteceği bir çalışma dönemine hazırlandığını henüz

* Capua: Eski devirde, halkının zenginliğiyle ve rahatlarına düşkünlüğüyle ün salmış bir İtalyan kasabasının adıdır. *–H. Âli Ediz*

anlamıyordu. Levin, Kiti'nin bunu içgüdüsüyle sezdiğini, yaklaşmakta olan korkunç çabalara hazırlanırken, şimdi neşe içinde yuvasını kurmakta olduğu sırada tattığı mutlu ve kaygısız aşk dakikalarından ötürü kendi kendine sitem etmediğini anlamıyordu.

XVI

LEVİN üst kata çıktığında, karısı, yeni çay takımının arkasında duran yeni gümüş semaverin yanına oturmuş, sık sık mektuplaştığı Dolli'den gelen bir mektubu okuyordu. İhtiyar Agafya Mihaylovna'yı da ufak bir masanın başına oturtmuş, kadına bir bardak çay doldurmuştu.

Agafya Mihaylovna, Kiti'ye dostça gülümseyerek:

"Bakın, hanımınız beni buraya oturttu, kendisiyle oturmamı buyurdu," dedi.

Agafya Mihaylovna'nın bu sözlerine Levin, Kiti ile Agafya Mihaylovna arasında geçenlerde oynanan dramın çözümünü okudu. Levin, evin yeni hanımı, evin idaresini Agafya Mihaylovna'nın elinden alınca, kadının kalbini kırmış olmasına rağmen, Kiti'nin yine de üstün geldiğini ve kendisini ihtiyar kadına sevdirdiğini anladı.

Kiti, Levin'e kargacık burgacık yazıyla yazılmış bir mektup uzattı:

"İşte, senin mektubunu da okudum. O kadından, sanıyorum ağabeyinin... Yok, yok, okumadım. Bu da bizimkilerden, Dolli'den geliyor. Gözünün önüne getir hele! Tanya ile Grişa'yı, Sarmatski'lerde verilen çocuk balosuna götürmüş Dolli; Tanya bir markiz kılığında gitmiş."

Ama Levin onun söylediklerini dinlemiyordu. Ağabeyinin eski metresi Marya Nikolayevna'dan gelen mektubu, yüzü kızararak aldı ve okumaya başladı. Bu, Levin'in Marya Nikolayevna'dan aldığı ikinci mektup oluyordu. Kadın birinci mektubunda, hiçbir suçu olmadığı hâlde Levin'in ağabeyinin onu kovduğunu yazmış ve dokunaklı bir saflıkla, muhtaç durumda bulunmasına rağmen yine de hiçbir şey istemediğini, yalnız Nikolay Dmitriyeviç'in bozuk sağlığı yüzünden onsuz edemeyeceğini düşünmenin kendisine acı

verdiğini ekleyerek, Levin'den ağabeyi ile ilgilenmesini rica etmişti. Şimdi yazdıkları bambaşkaydı. Nikolay Dmitriyeviç'i bulmuş, Moskova'da yine onunla barışmış ve Nikolay Dmitriyeviç'in memurluk aldığı bir taşra kasabasına onunla birlikte gitmiş, Nikolay Dmitriyeviç orada müdürle atışmış, Moskova'ya dönmek üzere yola çıkmışlar, ama Nikolay Dmitriyeviç yolda çok ağır hastalanmış; bir daha ayağa kalkabileceği şüpheliymiş. "Hep sizin sözünüzü ediyor, üstelik artık parası da kalmadı," diye yazıyordu kadın.

Kiti, dudaklarında bir gülümsemeyle:

"Oku şunu... Dolli senden söz ediyor," diye söze başladı, ama kocasının yüzündeki ifadenin değişmiş olduğunu görerek birdenbire sustu.

"Nen var? Ne olmuş?"

"Ağabeyimin, Nikolay'ın ölüm döşeğinde olduğunu yazıyor. Ağabeyime gideceğim."

Kiti'nin yüzü bir anda değişiverdi. Markiz kılığındaki Tanya ve Dolli ile ilgili bütün düşünceleri yok oluvermişti.

"Ne zaman gidiyorsun?" diye sordu.

"Yarın."

"Ben de seninle gelebilir miyim?"

Levin, sitemli sitemli:

"Kiti! Ne diyorsun sen?"

Yaptığı teklifi Levin'in hoş karşılamamış ve buna sinirlenmiş görünmesinden alınan Kiti:

"Ne diyorsun ne demek? Niye gitmeyecekmişim? Sana ayak bağı olmam ki. Ben..."

"Ben ağabeyim ölüm döşeğinde olduğu için gidiyorum. Sen ne diye?.."

"Ne diye mi? Sen niçin gidiyorsan ben de onun için."

'Benim için böyle ciddi bir anda bile bir başına canının sıkılacağını düşünüyor,' diye aklından geçirdi Levin; böylesine önemli bir durumda karısının gösterdiği bu bahane kanını tepesine çıkardı. Sert bir tavırla: "Bu, imkânsız," dedi.

İşin kavgaya döküleceğini gören Agafya Mihaylovna çay bardağını usulca bırakıp çıktı. Kiti onun farkında bile olmadı. Kocasının

son cümlesini söylerken çıkardığı ses tonu, özellikle de bu ses tonundan Levin'in onun sözüne inanmadığı anlaşıldığı için, Kiti'yi yaralamıştı.

Acele acele ve büyük bir öfkeyle konuşarak:

"Bak söylüyorum sana işte," dedi. "Sen gidersen, ben de gelirim; geleceğimi bil! Niye imkânsız oluyormuş? Niye imkânsız diyorsun?"

Levin serinkanlı olmaya çalışarak:

"Nereye gideceğimizi, ne biçim yollardan geçeceğimizi, ne biçim otellerde kalacağımızı Allah bilir de ondan," dedi. "Bana ayak bağı olacaksın."

"Hiç de olmam. Bir şey istediğim yok benim. Senin gidebildiğin yere ben de..."

"O hâlde sadece bu sebepten; orada senin ilişki kuramayacağın o kadın olduğu için..."

"Orada kimin bulunduğunu, ne bulunduğunu bilmiyorum, bilmek de istemiyorum. Yalnız kocamın ağabeyinin ölüm döşeğinde olduğunu, kocamın onu görmeye gideceğini, benim de kocamla birlikte gideceğimi biliyorum, çünkü..."

"Kiti! Kızma. Düşün birazcık: Bu öylesine önemli bir mesele ki, zaafını, yalnız kalmak istemeyişine karıştırdığını düşünmek beni incitiyor. Hadi, yalnız canın sıkılacak senin, onun için gidip Moskova'da kal biraz."

Kiti, yaralanan gururundan ve hırsından ileri gelen gözyaşlarıyla:

"İşte, davranışlarımı her zaman, çirkin, adi düşüncelere bağlarsın sen zaten," dedi. "Ben ne zayıfım, ne de başka bir şey... Dertli anında kocamın yanında olmanın benim için bir borç olduğunu hissediyorum. Oysa sen mahsus beni incitmek istiyorsun, mahsus anlamak istemiyorsun..."

Levin yerinden kalktı, artık öfkesini tutamayarak bağırdı:

"Hayır, korkunç bir şey bu... Bir çeşit kölelik bu!" Ama aynı anda, kendi kendine vurmakta olduğunu hissetti.

Kiti:

"Öyleyse niye evlendin? Serbest kalmak elindeydi. Madem pişman olacaktın, niye evlendin?" dedi ve yerinden fırlayarak koşa koşa salona kaçtı.

Levin onun yanına gittiğinde Kiti hıçkırarak ağlıyordu.

Levin onu kararından caydırmaktan çok, yatıştırmaya yarayacak kelimeler bulmaya çalışarak konuşmaya başladı. Ama Kiti onu hiç dinlemiyor, söylediklerinin hiçbirine yanaşmıyordu. Levin eğildi ve Kiti'nin vermek istemediği elini tuttu. Onun elini öptü, saçlarını öptü, tekrar elini öptü. Kiti hâlâ susuyordu. Ama Levin onun yüzünü iki avucu arasına alıp da, "Kiti!" deyince, Kiti birdenbire kendine geldi, biraz ağladı ve böylece barıştılar. Ertesi gün birlikte gitmelerine karar verildi. Levin karısına, onun kendisiyle, sırf yardım etmek için gelmek istediğine inandığını söyledi, Marya Nikolayevna'nın ağabeyinin yanında bulunuşunun, yakışıksız hiçbir yanı olmadığını kabul etti, ama yüreğinin derinliklerinde, hem Kiti'ye, hem kendine karşı bir hoşnutsuzlukla yola çıkıyordu. Kiti'ye karşı hoşnutsuzluğu, yalnız başına gitmek zorunda olduğu bir sırada Kiti'nin onun yalnız gitmesine bir türlü izin vermeyişinden (hele daha yakın zamanlara kadar, Kiti'nin onu sevebileceği mutluluğunu aklından bile geçirmeye cesaret edemezken, şimdi, Kiti onu çok fazla sevdiği için mutsuz olduğunu düşünmek ne tuhaftı!), kendisine karşı hoşnutsuzluğu da daha fazla bir irade gücü gösterememiş olmasından ileri geliyordu. Kiti'nin, ağabeyinin yanındaki kadını önemsemek gereğini duymayışını ise, yüreğinin derinliğinde hiç doğru bulmuyor ve karşılaşabilecekleri ihtimalleri dehşetle düşünüyordu. Kiti'nin, karısının, adi bir sokak kadınıyla bir odada bulunacağını düşünmek bile bir başına, Levin'i dehşetle, tiksinti ile ürpertiyordu.

XVII

NİKOLAY Levin'in hasta yattığı taşra kasabasındaki otel, en modern yenilikler örnek alınarak ve en mükemmel temizlik, rahatlık, hatta şıklık göz önünde bulundurularak kurulan, ama müşterileri yüzünden akıl almaz bir hızla, onları eski tarz, pisliklerini saklamayan otellerden de beter gösteren, modern yenilik iddiasındaki pis meyhaneler hâline geliveren taşra otellerinden biriydi. Bu otel işte bu hâle gelmiş bulunuyordu ve giriş kapısında sigara içen pis üniformalı, sözde kapıcı yerine gezen asker; dökme

demirden basamakları kayganlaşmış, kasvetli, karanlık merdiven; leş gibi bir frak giymiş, çok saygısız, senli benli davranan garson; pis yemek salonu, yemek salonunda masayı süsleyen, mumdan yapılmış tozlu buket; her tarafta görülen pislik, toz, düzensizlik ile karışan bir çeşit son sistem, modern, kendinden memnun demiryolu telaşı, bütün bunlar Levin'lerde, yeni tattıkları ev yaşamından sonra çok ağır bir duygu yaratmış, özellikle de bu otelin bıraktığı sunilik izlenimi, onları bekleyen şeyle asla bağdaşmamıştı.

Her zaman olduğu gibi kendilerine ne fiyata oda istedikleri sorulduktan sonra, hiçbir iyi odanın boş olmadığı anlaşıldı. İyi odalardan birini bir demiryolu müfettişi, bir başkasını Moskovalı bir avukat, üçüncüsünü de köyden gelen Prenses Astafyeva tutmuştu. Geriye bir tane pis oda kalıyordu; onun bitişiğindeki odanın da akşama boşalacağını vadettiler. Korktukları başına geldi, yani, yüreği ağabeyinin nasıl olduğunu öğrenmek heyecanı ile çarparken koşup ağabeyine gideceği yerde, daha geldikleri anda Kiti'yi düşünmek zorunda kaldığı için karısına kızan Levin, onu odalarına götürdü.

Kiti ona ürkek, suçlu bir bakışla bakarak:

"Git, git!" dedi.

Levin bir kelime söylemeden odadan çıktı ve aynı anda, onların geldiğini duyan, ama içeri girmeye cesaret edemeyen Marya Nikolayevna ile burun buruna geldi. Kadın, Levin'in onu Moskova'da gördüğünden beri hiç değişmemişti: sırtında aynı yünlü entari vardı, kolları, boynu açıktı, iyilik okunan, aptal görünüşlü aynı çopur, ama biraz daha tombullaşmış yüz.

"Ee? Nasıl ağabeyim? Nasıl?"

"Çok kötü. Ayağa kalkamıyor. Hep sizi bekliyordu. O... siz... eşinizle birlikte..."

Levin, ilk ağızda, Marya Nikolayevna'nın şaşkınlığının nedenini anlayamadı, ama kadın hemen onu aydınlattı. Aklından geçeni söyledi:

"Ben giderim... Mutfağa inerim. Nikolay Levin sevinecektir. Sizi duydu, hanımınızı biliyor, yurt dışından hatırlıyor."

Levin, onun karısından söz ettiğini anladı, ama ne cevap vereceğini bilemedi:

"Gidelim, gidelim!"

Ama Levin daha bir adım atmamıştı ki, odalarının kapısı açıldı ve Kiti başını uzatıp baktı: Levin utancından ve hem kendi kendini hem de onu öyle güç bir durumda bırakan karısına öfkesinden kıpkırmızı kesildi; ne var ki, Marya Nikolayevna daha da çok kızarmıştı. Kadın ezilmiş, büzülmüş, yüzü kıpkırmızı kesilerek ağlayacak hâle gelmiş, ne yapacağını, ne diyeceğini bilemediğinden, başörtüsünün ucunu iki eliyle tutarak kırmızı parmaklarıyla bükmeye, çekiştirmeye başlamıştı.

Levin, Kiti'nin, kendisi için anlaşılmaz olan bu korkunç kadına bakışında, ilk anda aç bir merak ifadesi gördü ama bu ancak bir an sürdü.

Kiti:

"Peki, Nikolay Levin nasıl?" diyerek ilkin kocasına, sonra kadına döndü. Levin, tam o sırada sanki kendi işine gidiyormuş gibi, sarsak adımlarla koridordan geçmekte olan bir adama dik dik bakarak:

"Ama böyle koridorda konuşulmaz ki!" dedi.

Kiti, kendini toparlamış olan Marya Nikolayevna'ya dönerek:

"Öyleyse içeri gelin," dedi. Ama kocasının ürkmüş yüzünü görünce:

"Ya da siz gidin; gidin, sonra beni çağırırsın," diye ekledi ve odasına döndü. Levin ağabeyinin odasına gitti.

Ağabeyinin odasında gördükleriyle ve hissettikleriyle karşılaşacağını aklının köşesinden bile geçirmemişti. Nikolay Levin'i, veremlilerin çoğunlukla yaptıklarını duyduğu ve kardeşi onu güzün ziyaret ettiğinde onda da gördüğü, kendisine çok dokunan, o kendi kendini aldatış hâli içinde bulacağını ummuştu. O, yaklaşan ölümün fiziksel belirtilerini daha belirgin, daha bir zayıflık, daha bir çökmüşlük, ama genel durumu hemen hemen aynı bulmayı bekliyordu. Sevgili kardeşini kaybedişinden ötürü duyduğu aynı üzüntüyü, ölüm karşısında o vakit duyduğu dehşetin aynını, yalnız daha da büyüğünü duyacağını ummuş, kendini buna hazırlamıştı; oysa Levin bambaşka bir şey buldu.

Duvarların süslü süpürgelikleri balgamlarla pislenmiş, bitişik odadan, burada konuşulanların oradan rahatça duyulabileceği ince bir bölmeyle ayrılmış, boğucu, pis bir hava ile yüklü küçük, pis bir odada, duvarın dibinden ayrılmış bir karyolada, battaniyenin altında bir beden yatıyordu. Bu bedenin bir kolu battaniyenin dışındaydı ve bir tırmık kadar kocaman eli, omuz başından ta ortasına kadar dümdüz gelen ince uzun kol kemiğiyle, akıl almaz bir biçimde birleşmişti. Baş, yastığın üstünde yan duruyordu. Levin, bu başın şakaklarıyla, gergin derili, âdeta saydam alnındaki terden ıslanmış perçemleri görebiliyordu.

Levin, 'Bu korkunç bedenin ağabeyim Nikolay olacağı akıl alacak şey değil,' diye düşündü. Ama yaklaştı, yüzü gördü ve kuşkuya yer kalmadı. Yüzündeki korkunç değişime rağmen, Levin'in, bu ölü vücudun canlı ağabeyi olduğu korkunç gerçeğini anlaması için, o yaklaşınca yukarı çevrilen bu canlı gözlere bir bakması, yapışkan bıyığın altında kalan ağzın hafif bir kıpırdanışını fark etmesi yetti.

Pırıl pırıl parlayan gözler, yaklaşan kardeşine dik dik ve sitemle baktı. İşte bu bakış, canlı iki adam arasında hemen canlı bir bağlantı kuruverdi. Levin, kendisine dikili gözlerdeki sitemi hemen fark etti ve aynı anda kendi mutluluğundan bir pişmanlık duydu.

Konstantin onu elinden tutunca, Nikolay gülümsedi. Gülümseyiş zayıftı, belli belirsizdi ve bu gülümseyişe rağmen, gözlerdeki sert ifade değişmemişti.

Nikolay büyük bir çaba harcayarak, güçlükle konuştu:

"Beni böyle bulacağını ummuyordun..."

Levin kelimeleri birbirine karıştırarak:

"Evet... hayır," diye karşılık verdi. "Niye bana daha önce, yani düğünüm sırasında haber vermedin? Her yerde aradım seni."

Susmamak için konuşmak gerekiyordu, oysa o ne söyleyeceğini bilemiyordu. Üstelik ağabeyi hiç cevap vermiyor, yalnız gözlerini hiç indirmeden boyuna ona bakıyor, herhâlde her kelimenin altındaki anlamı çıkarmaya çalışıyordu. Ağabeyine, karısının da kendisiyle birlikte geldiğini söyledi. Nikolay hoşnut kaldığını belirtti,

ama durumuyla Kiti'yi korkutmaktan çekindiğini söyledi. Bunu bir sessizlik izledi. Birdenbire Nikolay kıpırdadı ve bir şeyler söylemeye başladı. Levin, onun yüzündeki ifadeye bakarak, çok önemli, çok ciddi bir şey söyleyeceğini sandı, ama Nikolay sağlığından söz etmeye başladı. Doktoruna kabahat buldu, Moskovalı ünlü doktorun olmayışından ötürü üzüntüsünü belirtti. Levin, ağabeyinin hâlâ iyileşmekten umudunu kesmediğini anladı.

Bir anlık bir sessizlikten yararlanan Levin, bir an için bile olsa, bu acı verici duygudan kaçıp kurtulma isteğiyle, gidip karısını getireceğini söyleyerek hemen ayağa kalktı.

"Pekâlâ," dedi Nikolay, "ben de buraya bir çekidüzen verdiririm. Burası pis, herhâlde kokuyordur da. Maşa! Temizle odayı. Ha, odayı temizledikten sonra da sen çekil git," diye kardeşine soran gözlerle bakarak ekledi.

Levin hiç cevap vermedi. Koridora çıkınca duraladı. Karısını getireceğini söylemişti, ama şimdi kendi izlenimlerini, duygularını çözümlerken, tam tersini yapmaya, karısını hastanın yanına gitmemesi için kandırmaya karar verdi. 'Benim çektiğim acıyı ne diye o da çeksin?' diye düşündü.

Kiti, korkulu bir yüzle sordu:

"Ee, nasıl ağabeyin?"

Levin:

"Ah, berbat, berbat! Sen niye geldin sanki?" dedi.

Kiti, ürkek ve acıyan bir ifadeyle kocasına bakarak birkaç saniye sesini çıkarmadı; sonra Levin'in yanına giderek iki eliyle onu dirseğinden tuttu:

"Kostya! Beni onun yanına götür; ikimiz birlikte olursak buna daha kolay katlanabiliriz. Sen yalnız beni onun yanına götür, lütfen onun yanına götür ve sen çekil git," dedi. "Onu görmeden seni görmenin bana daha acı geldiğini anlamalısın. Belki orada hem ona, hem sana bir yardımım dokunabilir. Ne olur izin ver!" diye, sanki bütün mutluluğu buna bağlıymış gibi yalvardı kocasına...

Levin razı olmak zorunda kaldı ve biraz açıldığı, Marya Nikolayevna'yı da büsbütün unutmuş bulunduğu için, Kiti ile birlikte tekrar ağabeyinin yanına döndü.

Kiti hafif adımlarla yürüyerek ve ikide birde kocasına bakıp ona cesur, acıma ifadesi okunan yüzünü göstererek hasta odasına girdi ve acele etmeksizin dönüp, kapıyı gürültüsüzce kapadı. Hiç ses çıkarmayan çabuk adımlarla hastanın yatağına, yatağın, hastayı başını çevirmek zorunda bırakmayacağı tarafına gitti, hastanın iskelet hâline gelmiş kocaman elini hemen kendi taptaze, gencecik elleri arasına aldı, sıktı ve kadınlara özgü o sempatik, insanı sinirlendirmeyen, yumuşak, ama canlı konuşma edasıyla konuşmaya başladı:

"Soden'de karşılaşmıştık, ama tanışmamıştık sizinle. Bir gün yengeniz olacağım hiç aklınızdan geçmemiştir herhâlde."

Nikolay Levin, Kiti içeri girince aydınlanan yüzünde bir gülümsemeyle:

"Beni tanıyamazdınız değil mi?" dedi.

"Tanırdım, tanırdım. Ne iyi ettiniz de bize haber verdiniz. Kostya adınızı bir gün bile ağzından düşürmüyordu, sizi merak etmediği bir gün geçmedi."

Ne var ki hastanın canlılığı çok sürmedi.

Daha Kiti konuşmasını bitirmeden, hastanın yüzüne yine o, ölüm hâlindeki insanların yaşayanlara kıskançlıklarından doğan sert, sitemli ifade geldi:

Kiti, onun çivi gibi bakışlarından gözlerini kaçırıp odada dolaştırarak:

"Korkarım burada rahat değilsinizdir," dedi, kocasına döndü:

"Otel sahibesinden başka oda rica etmemiz gerek, hem, bize daha yakın olsun."

XVIII

LEVİN ağabeyine sakin bakamıyordu; onun yanında tabii ve sakin olamıyordu. Hastanın odasına girdiği zaman elinde olmayarak gözleri ve dikkati bulanıyor, ağabeyinin durumunun ayrıntılarını görmüyor, seçemiyordu. İğrenç kokuyu duyuyor, pisliği, düzensizliği, üzüntülü durumunu görüyor, inlemeleri işitiyor ve bir yardımda bulunmanın elde olmadığını hissediyordu. Hastanın du-

rumunu ayrıntılarıyla anlamaya çalışmak, bedenin battaniye altında ne durumda yattığını, o bir deri bir kemik kalmış bacakların, butların, sırtın nasıl dertop olmuş bir hâlde bulunduğunu, bu bedenin biraz daha rahat ettirilmesinin elde olup olmadığını, durumu iyileştirmek elde olmasa bile daha az kötü kılmak için bir şeyler yapılıp yapılamayacağını düşünmek hiç aklına gelmiyordu. Bütün bu ayrıntıları düşündükçe, sırtında buz gibi bir el dolaşıyordu: Levin, ağabeyinin hayatını uzatmak ya da acılarını dindirmek için hiçbir şey yapılamayacağına kesinlikle inanmıştı. Ama onun bütün yardımları olanaksız gördüğünü hasta seziyor ve bundan ötürü de sinirleniyordu. Bu ise Levin'in acısını bir kat daha arttırıyordu. Hasta odasında bulunmak Levin için bir işkenceydi, bulunmamak ise daha da kötüydü... Bu yüzden de Levin hiç durmadan, çeşitli bahanelerle odadan çıkıyor, ama yalnız kalmaya da dayanamadığı için tekrar içeri giriyordu.

Oysa Kiti hiç de böyle düşünmüyor, hiç de böyle duymuyor, hiç de böyle davranmıyordu. Hastayı görünce ona acımıştı. Acıma ise onun kadın kalbinde, kocasının yüreğinde yarattığı dehşet ve iğrenme duygusunu hiç de yaratmamış, harekete geçme, hastanın durumunu bütün ayrıntılarıyla anlama ve durumuna bir çare bulma isteğini uyandırmıştı. Hastaya yardım etmenin kendisi için bir görev olduğundan en küçük bir kuşkusu bulunmadığı için, bunun imkânından da zerre kadar şüpheye düşmemiş, hemen işe koyulmuştu. Kocasını, sadece düşünmesi bile dehşete düşüren ayrıntıların ta kendisi, hemen Kiti'nin dikkatini çekmişti. Kiti doktor çağırttırmış, eczacıya adam yollamış, yanında getirdiği hizmetçiyle Marya Nikolayevna'ya, toz alma, süpürme, temizleme işini vermişti; kendisi de bir şeyler yıkamış, fırçalayarak, ovalayarak bir şeyler temizlemiş, battaniyenin altına bir şey sermişti. Onun direktifleriyle hastanın odasına bir şeyler getirilmiş, odadan bir şeyler çıkarılmıştı. Kiti birçok sefer, koridorda karşılaştığı adamlara aldırmadan kendi odasına gidip çarşaflar, yastık kılıfları, havlular, gömlekler getirmişti.

Yemek salonunda yemek yiyen bir grup mühendise bakan garson, Kiti'nin çağırtması üzerine birçok sefer asık suratla gelmiş, ama Kiti emirleri son derece nazik bir ısrarla verdiği ve onu bu

ısrarından kurtarmaya imkân olmadığı için, emirlerini yerine getirmezlik edememişti. Levin bütün bu yapılanları hiç doğru bulmuyordu; bunların hastaya bir yararı dokunacağına inanmıyordu. Daha da önemlisi, bunların hastayı kızdıracağından korkuyordu. Oysa hasta bunları kayıtsızlıkla karşılar göründüğü hâlde, hiç kızmamış, yalnız afallamış ve Kiti'nin kendisine ne yaptığıyla ilgilenmişti. Levin, Kiti'nin kendisini yolladığı doktordan döndüğünde, tam Kiti'nin emri üzerine hastanın çamaşırlarını değiştirdikleri sırada kapıyı açmıştı. Hastanın uzun beyaz iskelet hâlindeki, kocaman kürek kemikli sırtı, fırlak kaburgaları ve omurgası çıplaktı; Marya Nikolayevna ile garson pijamasının üstünü hastaya giydirmeye çabalıyor, ama uzun, mecalsiz kolu bir türlü pijamanın koluna sokamıyorlardı. Levin'in ardından acele kapıyı kapayan Kiti o yana bakmıyordu; ama hasta inleyince Kiti ona doğru koştu.

"Çabuk olsanıza," dedi.

Hasta öfkeyle homurdandı:

"Ah, siz gelmeyin, ben kendim yaparım..."

Marya Nikolayevna:

"Ne diyorsunuz?" diye sordu.

Ama Kiti hastanın dediğini işitti ve Nikolay Levin'in, kendisinin önünde çıplak durmaktan utandığını, sıkıldığını anladı.

Kolu düzeltirken:

"Bakmıyorum, bakmıyorum," dedi. Marya Nikolayevna, "Bu yandan gelin de siz düzeltin," diye ekledi.

Kiti, kocasına dönerek:

"Ne olursun, ufak çantamda küçük bir şişe var," dedi. "Hani biliyorsun, çantanın dış gözünde; lütfen getiriver onu, bu arada onlar da buranın temizliğini bitirirler."

Şişeyle dönen Levin, hastayı rahatça yerleştirilmiş ve hastanın çevresindeki her şeyi tamamıyla değişmiş olarak buldu. Odanın ağır kokusunun yerine de, Kiti'nin dudaklarını büzüp, yanaklarını kızarıncaya kadar şişirerek bir pipet yardımıyla üfleyip püskürttüğü sirke ve esansın hoş kokusu almıştı. Ortalıkta toz diye bir şey görünmüyordu, karyolanın altına da bir halı serilmişti. Masanın üzerine ilaç şişeleri, sürahi düzenli bir biçimde dizilmiş, katlan-

mış gerekli çamaşır ile Kiti'nin işlediği *broderie anglaise* konmuştu. Hastanın karyolasının yanındaki bir başka masada mumlar, içecekler ve birtakım tozlar vardı. Hastanın kendisi ise yıkanmış, temizlenmiş, saçları taranmış olarak, temiz çarşaflar arasında, sırtında temiz gömlek ve şaşılacak kadar ince boynunda beyaz bir yakayla, yükseltilmiş yastıklarda yatıyor, yüzünde yeni bir umut ifadesiyle gözlerini dikmiş, Kiti'ye bakıyordu.

Levin'in kulüpte bulup getirdiği doktor, Nikolay Levin'e bakan, hastanın hoşnut kalmadığı o doktor değildi. Yeni doktor stetoskopunu aldı, hastayı dinledi, başını iki yana salladı, reçete yazdı ve büyük bir titizlikle en küçük ayrıntılar üzerinde bile durarak önce ilaçların nasıl alınacağını, sonra da nasıl bir yemek rejimi izleneceğini anlattı. Çiğ ya da rafadan yumurta, maden suyu ile belli bir sıcaklıkta yeni sağılmış süt öğütledi. Doktor gittikten sonra hasta, kardeşine bir şeyler söyledi. Levin ancak bu sözlerin son kelimelerini –"Senin Katya" kelimelerini– çıkarabildi. Onun Kiti'ye bakışından Levin, ağabeyinin Kiti'yi övdüğünü anladı. Nitekim Nikolay Levin, Kiti'yi "Katya" diyerek yanına çağırdı.

"Şimdiden kendimi çok daha iyi hissediyorum," dedi. "Siz olsaydınız çoktan iyileşirdim ben. Ne kadar hoş böyle!" diyerek Kiti'nin elini aldı ve dudaklarına götürdü, ama Kiti'nin hoşlanmayacağından korkmuş gibi, öpmekten caydı, eli bıraktı ve sadece okşadı. Kiti onun elini iki avucu arasına alarak sıktı.

Nikolay Levin:

"Haydi, şimdi beni sol yanıma çeviriniz de gidip yatınız," dedi.

Onun ne dediğini Kiti'den başka kimse anlayamazdı; bir Kiti anladı. Kiti anladı, çünkü hastanın neye ihtiyacı olduğunu anlamak için hiç durmadan yalnız o düşünüyordu.

Kiti kocasına:

"Öbür tarafına," dedi. "Hep öbür tarafına dönük uyuyor. Sen çeviriver onu, uşakları çağırmak uygun değil. Benim gücüm yetmiyor. Siz çevirebilir misiniz?" diye Marya Nikolayevna'ya sordu.

Marya Nikolayevna:

"Ben korkarım," dedi.

O korkunç vücudu kollarının arasına almak, battaniyenin altındaki o hiçbir şey bilmemeyi tercih ettiği yerleri ellemek, Levin için ne kadar korkunç olursa olsun, karısının etkisi altında, Kiti'nin çok iyi bildiği o kararlı yüz ifadesini takındı, kollarını yorganın altına sokarak ağabeyinin bedenini tuttu, ama kendisinin güçlü oluşuna rağmen o dermansız kollarla bacakların tuhaf ağırlığı karşısında şaşaladı. Levin o bir deri bir kemik kalmış kocaman kolun varlığını boynunda duyarak ağabeyini öbür yanına, döndürürken, Kiti çıt çıkarmadan, yastığı çabucacık çevirdi, vurarak kabarttı ve hastanın başını, tekrar şakağına yapışan seyrek saçlarını düzeltti.

Hasta, Levin'in elini avucundan bırakmadı. Levin onun eline bir şey yapmak istediğini, bir yere doğru çektiğini hissetti. Yüreği ezilerek elini bıraktı: Evet, Nikolay Levin kardeşinin elini ağzına götürdü, öptü. Levin hıçkırıklarla sarsıla sarsıla, bir kelime söylemek gücünü bulamayarak kendisini dışarı attı.

XIX

'SEN bunları anlayışlı ve bilgin kişilerden gizleyip, çocuklara ve sıradan insanlara açtın.'* Levin o akşam karısıyla konuşurken, onun hakkında işte böyle düşündü.

İncil'in bu cümlesini düşünmesi kendisini anlayışlı ve bilgin saymasından ileri gelmiyordu. O kendini anlayışlı ve bilgin saymıyordu, ama kendisinin karısından da Agafya Mihaylovna'dan da daha akıllı olduğunu bilmezlik edemezdi. Ölümü düşünürken de, onu, ruhunun bütün gücüyle düşündüğünü de bilmezlik edemezdi. O, düşüncelerini okuduğu birçok parlak zekânın bu konu üzerinde kafa patlattığını, ama bu alanda karısıyla Agafya Mihaylovna'nın bildiklerinin yüzde birini bile bilemediklerini de biliyordu. Bu iki kadın, Agafya Mihaylovna ile ağabeyi Nikolay'ın verdiği, Levin'in de özellikle şimdi kullanmaktan hoşlandığı adla Katya, birbirlerin-

* Matta (11-25) ve Luka (10-12) İncillerinde yer alan bu pasajların aslı şöyledir: "O zaman İsa cevap verdi ve dedi ki: Ey gökyüzünün ve yeryüzünün sahibi peder, sana şükrederim ki, bu şeyleri bilginlerle anlayışlı kişilerden gizledin ve bunları masumlara açtın." –*H. Âli Ediz*

den ne kadar ayrı olurlarsa olsunlar, bu konuda tamamıyla aynıydılar. Her ikisi de, en küçük bir kuşkuya yer bırakmayacak kadar, hayatın ne biçim bir şey olduğunu, ölümün ne olduğunu biliyorlardı ve onlar Levin'in önünde beliren sorulara cevap vermeseler, hatta bunları anlayamasalar bile, her ikisi de bu olayın öneminden zerrece şüphe etmiyorlardı ve daha milyonlarca başka insan gibi, bu olaya bakışları birbirinin kesinkes aynıydı. Ölümün ne olduğunu kesinlikle bildiklerinin delili, ölmekte olanlara karşı, bir saniye bile duraksamadan, nasıl davranılacağını bilmeleri ve onlardan korkmamalarıydı. Levin ve başkaları, gerçi ölüm üzerine birçok şey söyleyebilirlerdi, ama herhâlde bilmiyorlardı, çünkü ölümden korkuyorlardı ve insanlar ölürken yapılması gereken şeyi katiyen bilmiyorlardı. Eğer Levin ağabeyi Nikolay'la yalnız kalsaydı, ona dehşet dolu gözlerle bakar, daha büyük bir dehşetle bekler, ama başkaca ne yapacağını bilemezdi.

Dahası, Levin ne diyeceğini, nasıl bakacağını, nasıl yürüyeceğini de bilmiyordu. Başka şeylerden söz etmek ona, hastaya karşı bir saygısızlıkmış gibi görünüyor, olanaksız geliyordu; ölümden, iç karartıcı şeylerden söz etmek; o da olmazdı. Susmak; o da olmazdı. 'Eğer ona baksam, kendisini incelediğimi sanacağından korkarım; bakmasam, başka şeyler düşündüğümü sanacak. Ayaklarımın ucuna basarak yürüsem, sinirlenecektir; hızlı basmaktan da ben utanıyorum.' Kiti'nin kendini düşünmediği, kendini düşünecek zamanı olmadığı belliydi. Kiti, sadece onu düşünüyor, çünkü bir şeyler biliyordu, bu yüzden de her şey yolunda gidiyordu. Kiti ona kendinden, hatta düğününden söz etmiş, ona gülümsemiş, yakınlık göstermiş, onu okşamış, iyileşen hastalar olduğunu anlatmış ve her şey yolunda gitmişti; demek ki bir şeyler biliyordu Kiti. Kiti'nin ve Agafya Mihaylovna'nın davranışlarının içgüdüsel, hayvansı, akıl dışı bir kaynaktan gelmediğinin ispatı, onların fiziksel ilgi göstermelerinden, acıyı hafifletmelerinden başka, gerek Kiti'nin, gerek Agafya Mihaylovna'nın ölüm hâlindeki adam için fiziksel ilgiden daha önemli ve fiziksel koşullarla hiç ilişkisi bulunmayan başka bir şey istemiş olmaları olgusundaydı. Agafya Mihaylovna ölen o ihtiyar için şöyle demişti: "Eh, Tanrı'ya şükürler olsun! Adamcağız şa-

raplı ekmek aldı ve bedenine kutsal yağ sürüldü; Tanrı her birimize böyle bir ölüm nasip etsin." Katya da, aynı biçimde, çamaşırlarla, hastanın sürekli olarak yatakta yatmaktan ileri gelen yaralarıyla, içecekleriyle uğraşması arasında yine de vakit bulup, daha birinci gün hastayı, şaraplı ekmek almanın ve bedene kutsal yağ sürdürme töreninin zorunluluğuna inandırmıştı.

Gece hastanın odasından kendi iki odalı dairelerine döndükleri zaman Levin başı önünde, ne yapacağını bilmeden oturdu. Akşam yemeğini, yatma hazırlığını, yapacak oldukları şeyleri düşünmek şöyle dursun, karısıyla konuşamıyordu bile. Konuşmaya utanıyordu. Kiti ise tam tersine, her zamankinden de hamarattı. Hatta her zamankinden daha canlıydı. Yemek ısmarlattı, eşyalarını kendi eliyle açtı, yatakların yapılmasına yardım etti, hatta yataklara böcek tozu serpmeyi bile ihmal etmedi. Kiti, yargılama yetilerinin büyük bir hızla çalıştığı, çabuk kavrama ve uyanıklık hâli içindeydi: Hani erkeklerde savaştan ve mücadeleden önce, hayatlarının tehlikeli ve kesin anlarında görülen –erkeğin bütün varını yoğunu, bütün değerini ilk ve son defa ortaya koyduğu, bütün geçmişinin boşa gitmediğini, ama bu anlar için bir hazırlanış olduğunu gösterdiği– o uyanıklık hâli içindeydi.

Kiti her şeyi çabucak yoluna koymuş, daha saat on iki olmadan, her şey derlenip toplanmış buluyordu; hem de öyle temiz, öyle özenilerek yerleştirmişti ki, o iki odalı otel dairesi kendi yuvalarına benzemişti: Yataklar yapılmış, fırçalar, taraklar, aynalar yerli yerine konulmuş, peçeteler yayılmıştı.

Yemek yemek, uyumak, konuşmak Levin'e şimdi bile affolunmaz bir şey gibi geliyor, her davranışı ona yakışıksız görünüyordu. Buna karşılık Kiti fırçalarla tarakları yerleştirdiği hâlde onun bu işleri yapışında hiç de insana uygunsuz görünen bir yan yoktu. Bununla birlikte ne o, ne de öteki yemek yiyebildiler; uzun bir süre uyuyamadılar da, hatta yatmadılar bile.

Kiti, sırtında sabahlığı, katlanır aynasının önüne oturmuş, bir sık tarakla yumuşak, misk kokulu saçlarını tararken:

"Yarın bedenine kutsal yağ sürdürmeye kandırdığıma çok sevindim," dedi. "Bu törende hiç bulunmadım, ama biliyorum. An-

nem söyledi, törende hastanın sağlığa kavuşması için dualar okunurmuş."

Levin onun yuvarlak küçük kafasının arkasındaki saçların ikiye ayrıldığı yeri belirleyen ve Kiti'nin önden arkaya doğru her tarak geçirişinde kapanan incecik çizgiden gözlerini ayırmayarak sordu:

"Onun iyileşebileceğini aklın alıyor mu senin?"

Kiti, kocasına saçlarının arasından, gözünün ucuyla bakarak:

"Doktora sordum; üç günden fazla yaşamayacağını söyledi. Ama nasıl bilebilirler? Ben yine de onu kandırdığıma sevinçliyim," dedi.

Kiti, din üzerine konuştuğu zaman hep yüzünde beliren o kendine özgü, kurnaz ifadeyle ekledi:

"Her şey olabilir."

Nişanlılıkları sırasında din üzerine aralarında geçen konuşmadan beri bu konuda hiçbiri bir konuşma kapısı açmamış, ama Kiti, böyle yapılması gerektiği inancına bağlı kalarak, ibadeti, kiliseye gitmeyi, dualara katılmayı hiç aksatmamıştı. Levin'in tersini iddia etmesine rağmen, Kiti, onun en az kendisi kadar, hatta kendisinden de iyi bir Hristiyan olduğu ve Levin'in, din üzerine bütün söylediklerinin, tıpkı kendi *broderie anglaise*'i için söyledikleri –güya iyi insanların delikleri örerek kapadıkları, onun ise mahsus makasla delik açtığı vb.– gibi, kocasının o saçma, erkekçe kaprislerinden biri olduğu kanısındaydı.

Levin:

"Evet, doğrusu bu kadın, Marya Nikolayevna, bütün bunların altından kalkamazdı," dedi. "Ben... ne yalan söyleyeyim, senin geldiğine çok, çok sevindim. Sen saflığın ta kendisisin..."

Levin onun elini aldı ama öpmedi (ölüme bu kadar yakınken Kiti'nin elini öpmek ona uygunsuz geliyordu); suçlu bir edayla, Kiti'nin parlayan gözlerine bakarak sıkmakla yetindi.

Kiti:

"Yalnız gelseydin perişan olurdun," dedi ve duyduğu hazdan al al olan yanaklarını saklayan ellerini kaldırdı, ensesindeki bukleyi kıvırarak tokayla tutturdu. Konuşmasına devam etti:

"Hayır, o kadın bilmezdi. Ben bereket versin Soden'de epey şey öğrendim."

"Orada da böylesine ağır hastalar mı vardı?"

"Daha ağırları bile vardı."

"Bana en çok dokunanı, ağabeyimin gençlik hâlinin bir türlü gözümün önünden gitmeyişidir. İnanamazsın ne kadar hoştu gençliğinde, ama o zamanlar ben onu anlamıyordum."

Kiti:

"İnanırım, elbette inanırım. Onunla ben, birbirimizle dost olabilirdik gibi geliyor bana!" dedi. Ve söylediklerinden korkarak başını çevirip kocasına baktı, gözleri dolu dolu oldu.

Levin üzgün üzgün:

"Evet, olabilir," dedi. "Hani kimi insanlar için, bu dünyanın insanları değildir, derler. İşte o, gerçekten de o insanlardan biridir."

Kiti ufacık saatine bakarak:

"Neyse, önümüzde daha çok gün var," dedi. "Hadi yatalım."

XX
ÖLÜM

ERTESİ günü hastaya şaraplı ekmek verildi, bedenine kutsal yağ sürüldü. Tören sırasında Nikolay Levin, ateşli ateşli dua etti. Renkli bir masa örtüsüyle örtülü küçük oyun masasının üzerine konulan ikona dikili iri gözlerinde öyle tutkulu bir yakarış, öyle bir umut ifadesi vardı ki, buna bakmak Levin'e korku verdi. Levin bu ateşli yakarışla bu umudun, ağabeyinin böylesine sevdiği hayattan ayrılmasını güçleştirmekten başka bir işe yaramayacağını biliyordu. Levin ağabeyini ve onun düşüncelerinin akış yönünü bilirdi; ağabeyinin dinsizliğinin, dinsiz yaşamanın kendisi için daha kolay oluşundan değil, dünya olaylarının çağdaş bilimsel yorumlanışlarının adım adım dinsel inançlarını ortadan kaldırmış olmasından ileri geldiğini, bundan ötürü de ondaki bu dine dönüş değişikliğinin, aynı düşünce akışının doğurduğu mantıki bir değişme olmayıp, bencil, delice bir iyileşme umuduna geçici olarak sarılışının sonucu olduğunu biliyordu. Levin ayrıca, onun bu umudunu, anlattığı olağanüstü iyileşme hikâyeleriyle Kiti'nin güçlendirdiğini de

biliyordu. Levin bütün bunları biliyor ve umut dolu bu yalvaran bakışları, güçlükle kaldırılarak gergin derili alın üzerinde istavroz çıkaran bir deri bir kemik eli, fırlak omuzları, hastanın istediği hayatı artık içlerine sığdıramayan o hırıltılı boş göğüsleri görmek, ona dayanılmaz bir acı veriyordu. Dinsel tören sırasında Levin de Tanrı'ya yalvardı ve inançsız bir kişi olmasına rağmen, binlerce kere yaptığı şeyi yaptı. Tanrı'ya seslenerek, "Eğer varsan, bu adamı iyileştir (tabii bu, binlerce kere tekrarlanmıştır), hem onu hem de beni kurtarmış olursun," dedi.

Bedene kutsal yağ sürme töreninden sonra hasta, birdenbire kendini çok daha iyi hissetti. Bir saat içinde bir kez bile öksürmedi, gülümsedi, Kiti'ye yaşlı gözlerle teşekkür ederek onun elini öptü, rahat olduğunu, acısı kalmadığını, kendini güçlü hissettiğini ve iştahı olduğunu söyledi. Hatta çorbasını getirdikleri zaman, kendi kendine doğruldu, bir de kotlet istedi. Umutsuz derecede hasta olmasına, iyileşemeyeceği bir bakışta anlaşılmasına rağmen, Kiti de Levin de, o bir saat süresince, yanılmış olabileceklerinden gelme aynı mutlu ve korkulu heyecanı duydular.

"Daha iyi mi?"

"Evet, çok daha iyi."

"Şaşılacak şey."

"Bunda şaşılacak hiçbir şey yok."

"Olsun, biraz daha iyi ya," diye gülümseyerek aralarında fısıldaştılar.

Bu avuntu sürekli olmadı. Hasta sakin bir uykuya daldı, ama yarım saat sonra bir öksürük nöbeti onu uyandırdı. O anda da, gerek çevresindekilerde, gerek kendinde uyanmış olan bütün umutlar uçup gitti. Hastanın çektiği acı, gerçekliğiyle, gerek hastanın kendinde, gerek Kiti ile Levin'de uyanan bütün umutları yerle bir ederek ne bir kuşku, ne de eski umutlardan bir eser bıraktı.

Hasta, sanki hatırlamaktan utanıyormuş gibi, yarım saat önce inandığı şeye hiç değinmeyerek, solumak için, üstü delikli bir kâğıtla örtülü iyot şişesini istedi. Levin ona iyot şişesini verdi. Ağabeyi, gözlerinde, bedenine kutsal yağ sürülürken beliren aynı tutkulu umut ifadesiyle dolu –doktorun, iyodun mucizeler yaratan

niteliği üzerine söylediği sözleri doğrulamasını isteyen– bir bakışla bakmaya başladı. Levin istemeye istemeye doktorun dediklerini doğrularken hasta gözleriyle çevresini araştırarak:

"Katya yok mu?" diye sordu. "Yok, öyleyse söyleyebilirim sana... Ben o komediye onun hatırı için razı oldum. Öylesine iyi kalpli ki Katya! Ama seninle ben kendi kendimizi aldatamayız." Nikolay Levin şişeyi kemikli elleriyle kavrayıp iyotu soluyarak:

"İşte buna inanıyorum ben," dedi.

Akşamın sekizine doğru, Levin'le karısı odalarında çay içtikleri sırada Marya Nikolayevna soluk soluğa içeri girdi. Yüzü sapsarıydı, dudakları titriyordu:

"Ölüyor!" diye fısıldadı. "Korkarım hemen ölüverecek."

İkisi birden hastanın odasına koştular. Nikolay Levin, yatağında doğrulmuş, bir dirseğine dayanmıştı; uzun sırtı eğrilmiş, başı önüne sarkmıştı.

Bir sessizlik oldu, sonra Levin fısıltıyla sordu:

"Ne hissediyorsun?"

Nikolay zorlukla, ama ciğerlerinden koparıp çeker gibi çıkardığı kelimeleri açık seçik söyleyerek:

"Yolcu olduğumu hissediyorum," dedi. Başını kaldırmadan, sadece, bakışları kardeşine kadar erişemeyen gözlerini yukarı doğru çevirerek ekledi: "Katya, sen çekil git!"

Levin ayağa fırlayıp, emreden bir tonla fısıldayarak ona odadan çıkmasını söyledi.

Nikolay tekrar:

"Yolcuyum," dedi.

Levin sırf bir şey söylemiş olmak için:

"Niye böyle şeyler aklına getiriyorsun?" dedi.

Ağabeyi, bu sözü söylemekten hoşlanıyormuş gibi.

"Çünkü yolcuyum," diye tekrarladı. "Sonu geldi."

Marya Nikolayevna onun yanına gitti:

"Yatsanız iyi edersiniz," dedi. "Rahat edersiniz."

Hasta ağır ağır:

"Yakında rahat yatacağım," dedi ve öfkeyle, alayla ekledi: "Ölünce! Eh, yatırın beni, mademki istiyorsunuz."

Levin ağabeyini sırtüstü yatırdı, onun yanına oturdu ve soluğunu tutarak gözlerini onun yüzüne dikti. Ölüm hâlindeki adam gözleri kapalı yatıyordu, ama alnının kasları zaman zaman, bir şey üzerinde derin derin ve dikkatle düşünen bir adamınkiler gibi seğiriyordu. Levin elinde olmaksızın, şu sırada ağabeyine olanlar üzerinde onunla birlikte düşünmeye başladı, ama onu izleyebilmek (ağabeyiyle birlikte yürüyebilmek) için harcadığı bütün kafa çabalarına rağmen bu sakin ve sert yüzün ifadesinden, kaşları üzerindeki kasların oynayışından, kendisi için hâlâ karanlık kalan şeylerin, ölmekte olan bu adam için gittikçe artan bir duruluk kazandığını anladı.

Ölüm hâlindeki adam ara sıra:

"Evet, evet, öyle. Durun biraz," diye mırıldanıyor, sonra susuyordu. Birdenbire, sanki kendisi için bütün meseleler aydınlanmış gibi, birdenbire sakin bir eda ile: "Öyle!" dedi. "Ah Yarabbi!" diye mırıldandı ve derin bir iç çekti.

Marya Nikolayevna onun ayaklarını elledi:

"Soğuyor," diye fısıldadı.

Hasta uzun bir süre, Levin'e çok uzun gelen bir süre, kıpırdamadan yattı. Ama hâlâ yaşıyor ve ara sıra içini çekiyordu. Levin düşünmekten artık yorulmuştu. Kafasını böylesine zorladığı hâlde "öyle"nin ne demek olduğunu hâlâ anlayamamıştı. Ölmekte olan bu adamdan çoktandır geri kalmış olduğunu hissediyordu. Artık ölüm olgusu üzerinde düşünemiyor, bundan sonra yapmak zorunda kalacağı şeyleri, –ağabeyinin gözlerini kapatacağını, onu giydireceğini ve tabut ısmarlayacağını– düşünmemek ise elinden gelmiyordu. Ve ne tuhaftır, büsbütün duygusuzlaştığını hissediyordu. İçinde, ne ağabeyini kaybetme, ne onun için üzülme, ne de hepsinden az, ona acıma duygusu vardı. Eğer o anda, içinde ağabeyine bir duygu vardıysa, bu, kendisinde bulunmayan, ama ölmek üzere bulunan bu adamda olan bilgiyi kıskanma duygusuydu.

Levin, hep sonun gelmesini bekleyerek, uzun bir süre bu biçimde ağabeyinin yanında oturdu. Ama son gelmek bilmedi. Kapı açıldı. Kiti göründü. Levin, onu durdurmak için ayağa kalktı, ama kalkar kalkmaz, aynı anda ölünün kımıldanışını duydu. Nikolay:

"Gitme," dedi ve elini uzattı. Levin elini ona verdi ve karısına öfkeli öfkeli çekilmesini işaret etti.

Ölüm hâlindeki adamın eli elinde olduğu hâlde yarım saat, bir saat, bir saat daha oturdu. Artık şimdi ölümü hiç düşünmüyordu. Kiti'nin ne yaptığını; bitişik odada kimin oturduğunu; doktorun kendi evi olup olmadığını merak ediyordu. Canı yemek yemek, uyumak istiyordu. Elini usulcacık kurtardı, hastanın ayaklarını yokladı. Ayaklar soğuktu, ama hasta hâlâ soluk alıp veriyordu. Levin tekrar, ayaklarının ucuna basarak uzaklaşmayı denedi, ama hasta kımıldanarak:

"Gitme," dedi.

• • •

Ortalık ışımış, hastanın durumunda bir değişiklik olmamıştı. Levin sezdirmeden elini çekti ve ölüm hâlindeki adama bakmaksızın kendi odasına gitti, uyudu. Uyandığında, ağabeyinin, beklediği ölüm haberini alacağı yerde, onun yine eski durumuna döndüğünü öğrendi. Hasta, yatağında oturmaya, öksürmeye, yeniden yemek yemeğe, yeniden konuşmaya koyulmuş, ölümün lafını etmez olmuş, yeniden iyileşme umudu beslemeye başlamış, eskisinden daha huysuz, daha asık suratlı bir hâl almıştı. Ne kardeşi, ne Kiti, hiç kimse onu yatıştıramıyordu. Herkese kızıyor, herkese kırıcı laflar ediyor, acılarından ötürü herkese sitem ediyor ve Moskova'dan ünlü doktorun getirilmesini istiyordu. Kendisini nasıl hissettiği sorularına hep o değişmeyen öfkeli ve sitemli cevapları veriyordu:

"Müthiş acı çekiyorum, dayanılamayacak kadar!"

Hasta, özellikle, artık iyileştirilemeyen yatak yaraları yüzünden gittikçe daha çok acı çekiyor ve çevresindekilere gittikçe daha çok kızıyor, onlara her vesileyle, özellikle de Moskova'dan doktor getirtmedikleri için sitem ediyordu. Kiti ona her türlü yardımda bulunmaya, onu yatıştırmaya çalışıyordu, ama bütün çabaları boşa gidiyordu; Levin de, Kiti'nin, her ne kadar o bunu kabul etmese de, gerek vücutça gerek kafaca yıprandığını görüyordu. Nikolay'ın, kardeşini çağırttığı gece ölümün eşiğine gelmesiyle hepsinde uyandırdığı duygudan eser kalmamıştı. Hepsi de onun yakında mutlaka

öleceğini, daha şimdiden yarı ölü sayıldığını biliyordu. Hepsinin biricik isteği, onun bir an önce ölmesiydi ve hepsi de bunu belli etmemeye çalışıyor, ona şişelerden ilaç vermeye, yeni yeni ilaçlar, doktorlar bulmaya, onu, kendilerini ve birbirlerini aldatmaya çabalıyorlardı. Bütün bunlar, baştan aşağı bir yalandı; iğrenç, saygısızca, rezilce bir yalan. Gerek karakterinden ötürü, gerek ölüm hâlindeki adamı ötekilerin sevdiğinden çok daha fazla sevdiği için de bu yalan en çok Levin'e acı geliyordu.

İki ağabeyini, içlerinden biri daha ölmeden barıştırmayı uzun zamandan beri düşünen Levin, Sergey İvanoviç Koznişev'e bir mektup yazmış ve aldığı cevabı Nikolay'a okumuştu. Sergey İvanoviç, gelemediği için üzüldüğünü yazıyor, ama dokunaklı sözlerle ağabeyinden af diliyordu.

Nikolay hiçbir şey söylemedi:

Levin:

"Ne yazayım?" diye sordu. "İnşallah kızmıyorsundur ona?"

Bu soruya sinirlenen Nikolay: "Yo, hiç de kızmıyorum!" diye cevap verdi. "Yaz da bana bir doktor göndersin."

Çilelerle dolu üç gün daha geçti; hasta hâlâ hep o durumdaydı. Artık onu gören herkes, ölümünü ister hâle gelmişti: Otel personelinden, otel sahibinden, bütün otel müşterilerinden doktora, Marya Nikolayevna'ya, Levin'e ve Kiti'ye kadar herkes. Bu isteği sadece hastanın kendisi göstermiyor, tam tersine, doktor çağrılmadı diye herkese kızıyor, ilaçlarını almaya, yaşamaktan söz etmeye devam ediyordu. Yalnız afyonun onu aralıksız acılarından kurtarıp çok kısa süreli dalgınlık hâlleri içinde rahata kavuşturduğu nadir anlarda bazen, yarı uyur hâlde, kendi yüreğinde herkesten daha güçlü olarak hissettiği şeyi: "Ah, şu bir bitse" ya da "Ne zaman bitecek bu?" diye açığa vuruyordu.

Nikolay Levin'in gittikçe artan acıları, kendilerine düşeni yapıp onu ölüme hazırlıyordu. Hastanın yatağında acı çekmeden yatabileceği bir biçim, acılarını unutabildiği bir an, bedeninde acımayan ve onu canından bezdirmeyen bir tek nokta, bir tek uzuv yoktu. Hatta o bedenle ilgili anılar, izlenimler, düşünceler bile hastada, bedeninin uyandırdığı ölçüde bir tiksinme duygusu uyandırıyor-

du. Başkalarını görmek, başkalarının konuşmaları, kendi anıları... Bütün bunlar ona bir işkence gibi geliyordu. Çevresindekiler bunu hissediyor ve bilinç dışı bir dürtüyle, onun yanında serbestçe konuşmaktan, rahat rahat dolaşmaktan, dilediklerini açığa vurmaktan çekiniyorlardı. Hastanın bütün hayatı artık bir tek duygunun içinde toplanmıştı: acıdan kurtulma isteği.

Görünüşe göre hastada büyük bir devrim –onu ölüme, isteklerinin gerçekleşmesi, bir mutluluk gözüyle bakmaya zorlayan şiddetli bir devrim– olmaktaydı. Eskiden açlık, yorgunluk ve susuzluk gibi acı ya da yoksunluğun yarattığı her istek, bedenin hoşa giden bir hareketiyle gideriliyordu; şimdiyse yoksunluk ve acı giderilemiyor, bunları gidermek için girişilen her deneme sadece yeni bir acı yaratıyordu. Hastanın bütün isteklerinin tek bir istekte –bütün acılardan ve bu acıların kaynağı olan bedenden kurtulma isteğinde– toplanışının nedeni de işte buydu. Ama hastanın bu kurtuluş isteğini dile getirecek kelimeleri yoktu, bundan ötürü de bundan hiç söz etmiyor, yalnız, alışkanlık zoruyla, artık doyurulamayacak olan bu isteklerin doyurulmasını istiyordu. "Beni öte yanıma çevirin," diyor, hemen arkasından, tekrar eski durumuna getirilmeyi istiyordu. "Et suyu verin bana. – Kaldırın bu et suyunu. – Konuşsanıza biraz – Ne susuyorsunuz?" Ve çevresindekiler konuşmaya başlar başlamaz hemen gözlerini kapayarak yorgunluk, ilgisizlik, bıkkınlık gösteriyordu.

Kasabaya gelişlerinin onuncu günü Kiti hastalandı. Başı ağrıyor, midesi bulanıyordu; bütün sabah yataktan çıkamadı.

Doktor hastalığının aşırı yorgunluk ve aşırı heyecandan ileri geldiğini söyleyerek dinlenme ve sükûnet salık verdi.

Bununla birlikte Kiti, öğle yemeğinden sonra kalktı ve her zamanki gibi nakışını alarak hastanın odasına gitti. Kiti içeri girdiği zaman Nikolay Levin ona sert sert baktı, Kiti rahatsız olduğunu söyleyince de küçümser bir eda ile gülümsedi. O gün hasta durmadan burnunu çekti ve acıklı acıklı inledi durdu:

Kiti ona:

"Kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" diye sordu.

Hasta zorlukla:

"Daha kötü," diye cevap verdi. "Canım acıyor!"

"Nereniz acıyor!"

"Her yanım."

Marya Nikolayevna bir fısıltı hâlinde:

"Bugün bitecek, göreceksiniz," dediği hâlde, Levin'in fark ettiği üzere, kulakları çok hassas olan hasta herhâlde bunu duymuş olmalıydı. Levin "Şiişşt," diyerek Marya Nikolayevna'yı susturdu ve başını çevirip hastaya baktı. Nikolay duymuştu, ama kelimeler onun üzerinde hiçbir etki yapmamıştı. Bakışı hâlâ sert, sitemliydi.

Koridora çıkan Levin, arkasından gelen Marya Nikolayevna'ya:

"Nereden tahmin ettiniz?" diye sordu.

"Üstünü başını çekiştirmeye başladı."

"Nasıl yani?"

Marya Nikolayevna yünlü elbisesinin kıvrımlarını çekiştirerek:

"İşte böyle," dedi.

Gerçekten de Levin hastanın bütün gün, âdeta bir şeyi çekip çıkarmak istercesine üstünü başını çekiştirdiğine dikkat etmişti.

Marya Nikolayevna'nın kehaneti doğru çıktı. Geceleyin hasta artık ellerini kaldıramıyor ve bir noktaya diktiği dalgın bakışlarını hiç değiştirmeden, hep önüne bakıyordu. Hatta kardeşi ya da Kiti, kendilerini görebilsin diye üzerine eğildikleri zaman bile hep o biçim bakmaya devam ediyordu. Kiti son duanın okunması için papazı çağırttı.

Papaz duaları okurken, ölüm hâlindeki adamda hiçbir hayat belirtisi görünmüyordu; gözleri kapalıydı. Levin, Kiti ve Marya Nikolayevna karyolanın yanında ayakta duruyorlardı. Papazın okuduğu dua henüz bitmeden ölüm hâlindeki adam gerindi, içini çekti ve gözlerini açtı. Duasını bitiren papaz, haçı Nikolay'ın soğuk alnına değdirdi, sonra yavaşça, tören sırasında boynuna taktığı atkısına sardı ve bir iki dakika ayakta sessizce durduktan sonra, soğumaya başlayan, kanı çekilmiş kocaman ellere dokundu.

"Artık bitti," diyerek gitmeye davrandı, ama birdenbire, ölünün ıslak, yapışkan bıyıkları titredi ve göğsünün derinliklerinde o sessizlik içinde sert, açık duyulan sesi geldi:

"Daha değil!.. Biraz sonra."

Bir dakika sonra Nikolay'ın yüzü aydınlandı, bıyıklarının altında bir gülümseyiş belirdi, çevresini almış olan kadınlar dikkatle, ölüye çekidüzen vermeye koyuldular.

Ağabeyinin görünüşü ve ölümün yakınlığı Levin'in ruhunda, ağabeyinin, evine geldiği o sonbahar akşamında, kendisini kavrayan ölüm bilmecesinin, bununla birlikte de ölümün yakınlık ve kaçınılmazlığının yarattığı aynı dehşet duygusunu tekrar canlandırdı. Bu duygusu şimdi öncekinden çok daha güçlüydü; Levin şimdi ölümün manasını eskisi kadar da anlayamıyor ve ölümün kaçınılmaz oluşu ona her zamankinden de dehşet verici görünüyordu. Ama şimdi, karısının orada bulunuşu yüzünden bu duygu onu umutsuzluğa sürüklemiyordu. Levin şimdi ölüme rağmen, yaşama ve sevme ihtiyacını duyuyordu. Kendisini umutsuzluğa kapılmaktan sevginin kurtardığını ve bu sevginin, umutsuzluğun tehdidi altında daha güçlü, daha temiz bir hâle geldiğini hissediyordu.

Ölümün anlaşılmaz, esrarlı oyunu daha Levin'in gözleri önünde oynanıp bitmeden, onu hayata ve sevgiye çağıran, ölüm kadar anlaşılmaz bir başka bilmece ortaya çıkmıştı.

Doktor, Kiti ile ilgili şüphelerini doğruladı. Kiti'nin rahatsızlığı, gebelik belirtisiydi.

XXI

ALEKSEY Aleksandroviç, kendisinden bütün istenilenin karısını rahat bırakması, varlığıyla onu rahatsız etmemesi olduğunu, karısının da bunu istediğini Betsi ve Stepan Arkadyeviç ile yaptığı konuşmalardan anladığı dakikadan beri, kendini öyle bir şaşkınlık içinde buldu ki, bir başına hiçbir şeye karar veremez, ne istediğini bilemez oldu ve kendini, onun işlerini çekip çevirmekten büyük tat duyanların ellerine bırakarak her şeye peki demeye başladı. Ancak Anna evi bırakıp gittikten ve İngiliz mürebbiye ona yemeği kendisiyle mi, yoksa ayrı mı yiyeceğini sorduktan sonradır ki, Aleksey Aleksandroviç durumunu ilk defa olarak açıkça anladı ve bundan dehşete kapıldı.

Bu durumun en güç yanı, Aleksey Aleksandroviç'in, kendi geçmişiyle şimdi olup biteni bir türlü birleştirememesi ve uzlaştıramamasıydı. Onu rahatsız eden, karısıyla mutlu yaşadığı sıralardaki geçmiş değildi. Bu geçmişten, karısının ihanetini öğrenişe geçiş ona bir kâbus gibi gelmişti, ama o bunu artık atlatmış bulunuyordu; içine düştüğü durum ona çok acı gelmişti, ama bunun anlaşılmaz bir yanı yoktu. Eğer karısı o vakit, ihanetini itiraf ettikten sonra onu bırakıp gitseydi, Aleksey Aleksandroviç üzülür, mutsuz olurdu, ama kendini şimdiki umutsuz, anlaşılmaz durumu içinde bulmazdı. Yakın geçmişteki o bağışlayıcılığını, derinden duygulanışını, hasta karısına ve başkasının çocuğuna duyduğu sevgiyi şimdi başına gelenlerle, yani bütün bunlara karşılıkmış gibi kendi içinde bulduğu yalnızlık, alçalmışlık, hor görülmüşlük, istenmemişlik ve herkes tarafından aşağılanmışlık durumu ile bir türlü bağdaştıramıyordu.

Karısının evi bırakıp gidişini izleyen ilk iki gün, Aleksey Aleksandroviç müracaat sahiplerini kabul etti, özel sekreterini gördü, komite toplantılarına katıldı ve her zamanki gibi yemeğini, yemek salonunda yedi. Bu iki gün süresince, sakin, hatta umursamaz görünmek için, bunu neden yaptığının kendi de farkında olmadan, ruhunun bütün gücünü harcadı. Anna'nın odasının ve eşyalarının ne olacağı konusunda sorulan sorulara cevap verirken, olanları önceden bilen, bütün bunları olağan şeylermiş gibi karşılayan bir insan edası takınmak için elinden geleni yaptı, amacına da ulaştı: Kimse onda en küçük bir umutsuzluk belirtisi göremedi. Ama Anna'nın gidişinin üçüncü günü Korney ona son moda kadın şapkaları satan bir firmanın, Anna'nın ödemeyi unuttuğu bir faturasını getirip de, mağaza tezgâhtarının bizzat geldiğini bildirince, Aleksey Aleksandroviç tezgâhtarı getirmelerini emretti.

Tezgâhtar:

"Rahatsız etmek cesaretini gösterdiğim için affınızı dilerim, efendim. Yok, sayın eşinize başvurmamızı emrediyorsanız, bize kendilerinin adresini vermek lütfunda bulunmanızı rica edecektim," dedi.

Aleksey Aleksandroviç düşünceye daldı –mağaza tezgâhtarına öyle gelmişti–, birdenbire arkasını dönerek masaya oturdu. Başını

ellerinin üzerine bırakarak, uzun bir süre öylece oturdu, birkaç sefer konuşacak oldu, ama vazgeçti.

Efendisinin duygularını anlayan Korney, tezgâhtardan, bir başka sefer uğramasını rica etti. Yine yalnız kalan Aleksey Aleksandroviç, bu dayanıklılık ve istifini bozmama rolüne daha fazla katlanamayacağını anladı. Bekleyen arabanın içeri çekilmesi için emir verdi, kimseyle görüşmek istemediğini söyledi ve öğle yemeğine inmedi.

Mağaza tezgâhtarının yüzünde, Korney'in yüzünde ve son iki gündür her karşılaştığı insanın yüzünde açıkça gördüğü bu genel, bu amansız aşağılama baskısına dayanamayacağını hissetti. Kendisine karşı duyulan tiksintinin önüne geçemeyeceğini hissetti, çünkü bu tiksintinin nedeni onun kötü oluşu değil (çünkü öyle olsa, daha iyi olmaya çalışırdı), içinde bulunduğu alçaltıcı, iğrenç mutsuzluktu. Bu sebepten ötürü, sırf yüreği yaralıdır diye ona merhametsizce davranacaklarını biliyordu. İnsanların onu, tıpkı acıdan bağıran yaralı bir köpeği öteki köpeklerin boğazladıkları gibi mahvedeceklerini hissediyordu. İnsanlardan kurtulmak için biricik yolun, yaralarını saklamak olduğunu biliyordu ve hiç değilse iki güncük, bilinç dışı bir davranışla o da bunu yapmaya çalışmıştı, ama artık bu denk olmayan mücadeleyi sürdüremeyeceğini hissediyordu.

Acısında yapayalnız olduğunu bilmesi de onun umutsuzluğunu derinleştiriyordu. Bütün çektiklerini onunla paylaşabilecek, yüksek bir memur olarak, bir sosyete adamı olarak değil, düpedüz acı çeken bir insan olarak ona acıyacak bir kimsesi yoktu Petersburg'da; yalnız Petersburg'da değil, hiçbir yerde yoktu böyle bir arkadaşı.

Aleksey Aleksandroviç öksüz olarak büyümüştü. İki kardeştiler. Babalarını hatırlamıyorlardı, anneleri Aleksey Aleksandroviç on yaşındayken ölmüştü. Varlıkları azdı. Onları, önemli bir devlet memuru ve bir zamanlar imparatorun gözdesi olan amcaları büyütmüştü.

Lise ve üniversite öğrenimini çok iyi derecelerle bitiren Aleksey Aleksandroviç amcasının yardımıyla hemen önemli bir memurluk elde etmiş ve o andan başlayarak büyük bir tutku ile kendini memurluk hayatına adamıştı. Ne okulda, ne üniversitede, ne de daha sonra memurluk yaşamında yakın bir arkadaş edinmişti. En yakın

dostu kardeşiydi, ama o da dışişlerinde memur olduğundan ömrünü hep dışarılarda geçirmiş ve Aleksey Aleksandroviç evlendikten kısa bir süre sonra dışarıda ölmüştü.

Aleksey Aleksandroviç, illerden birinde vali bulunduğu sıralarda, Anna'nın taşralı, zengin ve soylu halasıyla tanıştı. Bu taşralı kadın, yaşça olmasa bile vali olarak genç sayılan Karenin ile yeğeni Anna arasında bir yakınlık kurmayı başardı ve Karenin'i ya Anna'yı istemek ya da bu şehirden çekip gitmek durumuyla karşı karşıya getirdi. Aleksey Aleksandroviç uzun bir süre kararsızlık içinde bocaladı. Evlenmeden yana olduğu kadar bu evlenmeye karşı da birçok sebep vardı. Üstelik kararsızlık içinde kaldığı bir işi yapmamak kuralını değiştirecek kesin bir sebep de yoktu. Ama Anna'nın halası, bir dostlarının aracılığıyla, kızı lekelediğini, onun için, bir namus borcu olarak onu istemek zorunda bulunduğunu Karenin'e duyurdu. O da Anna'ya evlilik teklifinde bulundu. Nişanlısına ve karısına, yaradılışının elverdiği ölçüde bir yakınlık gösterdi.

Anna'ya duyduğu bağlılık, ruhundaki, insanlarla yakın ilişki kurmak için son ihtiyaçlarını yok etmişti. Ve şimdi Aleksey Aleksandroviç'in bütün tanıdıkları arasında bir tane bile yakın dostu yoktu. Birçok tanıdığı vardı, ama kimse ile candan bir arkadaşlığı yoktu. Aleksey Aleksandroviç'in öğle yemeğine çağırabileceği, kendi ilgilendiği herhangi bir şeyde rol almalarını rica edebileceği, kendisine başvuran birinin korunmasını isteyebileceği, kendileriyle başkalarının ya da hükümet üyelerinin davranışlarını tartışabileceği pek çok kişi vardı; ne var ki, bu kişilerle olan ilişkileri, dışına çıkılması imkânsız, gelenek ve göreneklerle kesin olarak belirtilmiş bir alan içinde kalmaya mahkûmdu. Sonraları yakınlık kurduğu, kişisel dertlerini açabileceği, eski bir üniversite arkadaşı vardı, ama bu arkadaşı şimdi uzak öğrenim bölgelerinden birinin başında bulunuyordu. Petersburg'dakiler içinde ona en yakın olan, kendilerine açılabileceği kişiler, özel kalem müdürüyle doktoruydu.

Özel kalem müdürü Mihail Vasilyeviç Slüdin basit, akıllı, iyi yürekli, dürüst bir adamdı ve Aleksey Aleksandroviç, özel kalem müdürünün kendisine sempatisi olduğunu seziyordu; ne var ki, beş

yıldır süregelen resmî ilişkileri, aralarında içten bir konuşma yapmaları olanağını kaldıran bir engel olarak duruyordu.

Aleksey Aleksandroviç resmî evrakı imzaladıktan sonra uzun bir süre sessiz kalmış, arada sırada Slüdin'e bakmış, birçok sefer konuşmaya niyetlenmiş, ama bir türlü söze başlayamamıştı. Kafasında, konuşmaya başlamak için, "Başıma gelen felaketi duydunuz, değil mi?" cümlesini hazırlamış, ama her zamanki, "O hâlde bunu bana hazırlarsınız" sözlerini söyleyerek özel kalem müdürünün gitmesine izin yermişti.

Ötekisi de, Aleksey Aleksandroviç'e iyi duygular besleyen, doktordu; ama doktorla Aleksey Aleksandroviç çoktandır aralarında, işlerinin başlarından aşkın olduğu, boş vakitlerinin bulunmadığı konusunda, hiç konuşmadan bir anlaşmaya varmış bulunuyorlardı.

Aleksey Aleksandroviç, başta Kontes Lidya İvanovna olmak üzere, kadın ahbaplarını aklına bile getirmiyordu. Bütün kadınlar, sırf kadın oldukları için, ona şimdi korkunç ve iğrenç görünüyordu.

XXII

ALEKSEY Aleksandroviç, Kontes Lidya İvanovna'yı unutmuştu, ama kontes, Aleksey Aleksandroviç'i unutmamıştı. Aleksey Aleksandroviç'in kendini en yalnız hissettiği o en mutsuz anında Kontes Lidya İvanovna, Aleksey Aleksandroviç'i görmeye geldi ve gelişinin haber verilmesini beklemeden onun çalışma odasına girdi. Aleksey Aleksandroviç'i, uzun bir süredir oturmakta olduğu pozda, başı iki eli arasında buldu.

Hızlı hareket etmekten ve heyecandan soluk soluğa bir hâlde, telaşla odaya girerken:

"*J'ai forcé la consigne*,"* dedi. Aleksey Aleksandroviç'in elini iki eli arasına alıp kuvvetle sıkarak ve o çok güzel, hülyalı gözleriyle onun gözlerinin içine bakarak devam etti:

"Hepsini duydum, benim sevgili dostum, Aleksey Aleksandroviç!"

* (Fr.)"Emirleri dinlemedim." –*H. Âli Ediz*

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını çatarak ayağa kalktı ve elini onun ellerinden kurtararak, kontese doğru bir iskemle sürdü:

"Oturmaz mısınız, kontes? Kendimi iyi hissetmediğim için bugün kimseyi kabul edemiyorum," dedi ve bunu söylerken dudakları titredi.

Kontes gözlerini ondan ayırmaksızın:

"Benim sevgili dostum," diye tekrarladı ve birdenbire kaşlarının iç tarafta kalan uçları yükselerek alnında bir üçgen meydana getirdi; sarı, çirkin yüzü daha da çirkin bir görünüş aldı, ama Aleksey Aleksandroviç onun kendisine acıdığını ve ağlamak üzere olduğunu anladı; son derece içlenerek Kontes Lidya İvanovna'nın tombul elini yakalayıp öpmeye başladı.

Kontes Lidya İvanovna, heyecandan kesilen sesiyle:

"Benim sevgili dostum, kendinizi üzüntüye kapıp koyuvermemelisiniz. Üzüntünüz büyük, ama kendinize bir avuntu bulmalısınız," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, kontesin elini bıraktı, ama onun yaşlarla dolmuş gözlerine bakmaya devam etti:

"Yıkıldım, mahvoldum, artık ben insan değilim! Hiçbir yerde, hatta kendimde bile bir dayanak noktası bulamadığım için, durumum daha da kötü."

Kontes içini çekerek:

"Destek bulacaksınız, her ne kadar dostluğuma inanmanızı rica ediyorsam da, bu desteği bende aramayınız," dedi. Aleksey Aleksandroviç'in çok iyi bildiği o heyecanlı bakışlarla ekledi. "Bizim dayanağımız sevgidir. O'nun vasiyet ettiği sevgi. O'nun boyunduruğu hafiftir. O size dayanak, O size yardımcı olacaktır."

Bu sözlerde kontesin, Aleksey Aleksandroviç'in yüce duygularının etkisiyle içlendiğini gösteren bir hava bulunmasına ve Petersburg'da son zamanlarda yaygınlaşan ve kendisine gereksiz görünen bazı yeni, insanı kendinden geçiren mistik ruh durumundan bir şeyler bulunmasına rağmen, şimdi bunları işitmek, Aleksey Aleksandroviç'in hoşuna gitmişti.

"Ben zayıfım. Ben güçsüzüm. Önceden hiçbir şey görmedim, şimdi de hiçbir şey anlamıyorum."

Kontes:

"Benim sevgili dostum," diye tekrarladı.

Aleksey Aleksandroviç:

"Şimdi var olmayan şeyin kaybı değil; o değil," diye devam etti. "Onun için üzülmüyorum. Ama elâlemin önünde, içinde bulunduğum durumdan utanç duymamak da elimden gelmiyor. Kötü, ama elimde değil, yapamıyorum."

Kontes Lidya İvanovna gözlerini kendinden geçercesine yukarı kaldırarak:

"Benim gibi herkesin de hayran kaldığı o büyük bağışlamada bulunan siz değildiniz, tahtını sizin yüreğinize kurmuş olan oydu. Onun için de davranışınızdan ötürü asla utanç duyamazsınız."

Aleksey Aleksandroviç kaşlarını çattı ve ellerini bükerek parmaklarını çıtlatmaya başladı. İncecik sesiyle:

"Bütün ayrıntıları bilmek gerek," dedi. "İnsan gücünün bir sınırı vardır, kontes. Benim gücüm işte bu sınıra dayandı. Bütün gün hep yeni emirler, ev işleriyle ilgili, benim yeni, bir başıma durumumdan doğan (*doğan* kelimesini üstüne basa basa söyledi) işlerle ilgili emirler vermek zorunda kaldım. Uşaklar, mürebbiye, faturalar... Bu mini mini ateş beni yakıp kavurdu. Dayanamadım buna. Öğle yemeğinde... dün, az daha sofradan kalkacaktım. Oğlumun bana bakışına dayanamadım. Bütün bunların ne demek olduğunu sormadı bana, ama sormak istiyordu, ben de onun bakışlarına dayanamadım. Bana bakmaya korkuyordu, ama hepsi bu kadar değil..."

Aleksey Aleksandroviç kendine getirilen faturadan söz etmek istedi, ama sesi titreyerek sustu. Bir şapka ve kurdeleler için gelen o mavi kâğıt üzerine yazılı faturayı, kendi kendine acıma duygusuyla yüreği burkulmadan hatırlayamıyordu.

Kontes Lidya İvanovna:

"Anlıyorum, sevgili dostum," dedi. "Hepsini anlıyorum. Yardımı ve teselliyi bende bulmayacaksınız, ama ben yine de elimden gelirse yardım edebilmek üzere geldim size. Keşke elimden gelseydi de, şu ufak tefek utanç üzüntülerinin yükünü kaldırabilseydim omuzlarınızdan!.. Öyle anlaşılıyor ki, bir kadın sözüne, bir kadın yönetimine ihtiyaç var. Bana güvenir, bu işi bana bırakır mısınız?"

Aleksey Aleksandroviç sesini çıkarmadan, şükranla onun elini sıktı.

"İkimiz birlikte Seryoja ile ilgileniriz. Benim pratik yanım yoktur gerçi, ama yine de üzerime alırım; evinizin kâhya kadını olurum. Bana teşekkür etmeyin. Bunu kendiliğimden yapmıyorum..."

"Size teşekkür etmemek elimde değil."

Kontes Lidya İvanovna:

"Ama dostum, sözünü ettiğiniz duyguya, bir Hristiyan için yücelişin en yüksek mertebesi olan şeyden utanma duygusuna kendinizi kaptırmayınız: '...kim kendini alçaltırsa, yükseltir.'* Hem bana teşekkür edemezsiniz. O'na teşekkür etmeniz ve O'nun yardımını dilemeniz gerek. Bizler yalnız O'nda huzur, teselli ve kurtuluş buluruz," dedi. Ve gözlerini göğe çevirerek –onun sessizliğinden Aleksey Aleksandroviç'in anladığına göre– dua etmeye başladı.

Aleksey Aleksandroviç şimdi onun dediklerini dinliyordu ve önceden kendisine tatsız değilse bile gereksiz gelen deyimler, şimdi ona doğal, aynı zamanda avutucu görünüyordu. Aleksey Aleksandroviç bu yeni moda dinsel coşkunluk ruhunu beğenmiyordu. O, dinle, daha çok politik anlamda ilgilenen bir dinciydi ve birtakım yeni yorumlarla ortaya çıkan bu yeni doktrini, tartışmalara, çözümlemelere yol açışı dolayısıyla beğenmiyordu. Aleksey Aleksandroviç'in bu yeni doktrin karşısındaki tutumu o güne kadar soğuk, hatta düşmanca olmuş ve bu konu üzerinde, kendini buna büsbütün kaptırmış olan Kontes Lidya İvanovna ile hiçbir tartışmaya girişmemiş, onun meydan okurcasına laf atışlarını sessizce geçiştirmişti. Oysa şimdi, Kontes Lidya İvanovna'nın sözlerini ilk defa olarak zevkle dinliyor ve içinden bunlara karşı durmuyordu.

Kontes Lidya İvanovna duasını bitirdikten sonra, Aleksey Aleksandroviç:

"Gerek yaptıklarınızdan, gerek söylediklerinizden ötürü size çok, çok müteşekkirim," dedi.

---

* Yeni Ahit, Matta İncil: 23: 12: Luka İncil'i: 14: 11: 18: 14.
Matta İncil'inde: "Her kim ki kendini yükseltirse, alçaltır ve her kim kendini alçaltırsa yükseltir"; Luka İncil'inde ise: "Her kim ki kendini yükseltirse alçaklaşacak ve her kim ki kendini alçaltırsa yükselecektir" diye yazılıdır. *–H. Âli Ediz*

Kontes Lidya İvanovna, sevgili dostunun ellerini bir kez daha elleri arasına alarak sıktı. Biraz durduktan sonra gülümseyerek, gözyaşlarının son izlerini silip:

"Şimdi işe koyuluyorum. Seryoja'nın yanına gidiyorum. Ancak son çare olarak size başvuracağım," dedi ve kalkıp odadan çıktı.

Kontes Lidya İvanovna, Seryoja'nın dairesine gitti, orada, korkan çocuğun yanaklarını kendi gözyaşlarıyla ıslata ıslata, ona babasının ermiş bir kişi olduğunu, annesinin öldüğünü söyledi.

• • •

Kontes Lidya İvanovna sözünü tuttu. Gerçekten de Aleksey Aleksandroviç'in evinin bütün yönetim ve bakım işlerini üzerine aldı. Ne var ki, pratik yanı bulunmadığını söylerken abartmaya kaçmamıştı. Verdiği bütün emirlerin, yerine getirilmelerine imkân bulunmadığı için değiştirilmesi gerekiyordu; bu emirleri de, kimseye fark ettirmeden şimdi bütün evin idaresini eline almış olan ve efendisini giydirirken, gerekli şeyleri usulünce, yavaş yavaş ona anlatan Aleksey Aleksandroviç'in oda uşağı Korney değiştiriyordu. Bununla birlikte Kontes Lidya İvanovna'nın yardımları son derece yararlı oluyordu: Kontes, Aleksey Aleksandroviç'e, ona olan sevgisini, saygısını duyurmakla, daha çok da, onu gerçek bir Hristiyan yapmakla (kontes böyle olduğuna inanarak avutuyordu kendini), yani onu o duygusuz ve kayıtsız müminlik hâlinden kurtarıp, son zamanlarda bütün Petersburg'a yayılan, Hristiyan doktrininin yeni yorumlanışının hemen hemen ateşli ve sağlam bir taraftarı hâline getirmekle manevi destek sağlıyordu. Aleksey Aleksandroviç'in buna inanması kolay oldu. Lidya İvanovna ve onun görüşünü paylaşan ötekiler gibi Aleksey Aleksandroviç de, imgesel kavramları, öteki kavramlarla ve gerçekle uygun hâle getirilmeyi isteyecek kadar canlı kılan o imgesel derinlikten, o ruhsal yetiden yoksundu. İnançsızlar için var olan ölümün kendisi için var olmayışı ve ölçüsüne bizzat kendisinin karar verdiği tam inanca sahip bulunmakla ruhunun günahtan, daha burada, yeryüzündeyken arınışı ve tam bir kurtuluşa ulaşışı düşüncesinde hiçbir olanaksız, hiçbir akıl almaz taraf bulamıyordu.

Gerçi Aleksey Aleksandroviç, inancıyla ilgili bu düşüncedeki hafifliği, yanlışlığı belli belirsiz sezinliyor gibiydi. Bağışlayışının yüksek bir gücün işi olduğunu hiç düşünmeksizin, bu bağışlama duygusuna kendiliğinden teslim olduğu zaman, –yüreğinde her an İsa'nın bulunduğunu ve resmî kâğıtları imzalarken O'nun iradesini yerine getirmekte olduğunu düşündüğü şimdiki zamandan– daha büyük mutluluk duyduğunu biliyordu. Ne var ki, Aleksey Aleksandroviç böyle düşünmek zorundaydı, o utanç içinde, herkes tarafından hor görülen kendisinin, başkalarını hor görebileceği o imgesel yüceliğe çıkması o derece zorunluydu ki, Aleksey Aleksandroviç, bu yalancı kurtuluşa, sahici kurtuluşmuş gibi dört elle sarıldı.

XXIII

KONTES Lidya İvanovna henüz, çok genç ve heyecanlı bir kızken, dillere destan hovardalardan, zengin, soylu, iyi huylu, neşeli biriyle evlendirilmişti. Evlendiklerinin ikinci ayında kocası onu bırakmış ve karısının coşkun şefkat gösterilerini, alaycı, hatta düşmanca bir tavırla karşılamıştı. Kontun iyi huylu olduğunu bilen, coşkun Lidya'da da bir kusur göremeyen tanıdıkları bunu neye yoracaklarını şaşırmışlardı. O zamandan beri, boşanmamakla birlikte ayrı yaşamışlar ve kocası ne zaman Lidya'yla karşılaştıysa ona hep, o hiç değişmeyen ve nedeni anlaşılamayan iğneleyici alaycılıkla davranmıştı.

Kontes Lidya İvanovna'nın kocasına olan aşkı çoktan ölmüş, o zamandan beri, şuna ya da buna âşık olmaktan hiçbir zaman geri kalmamıştı. Kontes Lidya İvanovna, erkek, kadın, bir anda birçok kişiye birden âşık olurdu; şu ya da bu nedenle sivrilmiş hemen hemen herkese âşıktı. İmparatorluk ailesiyle akrabalık kuran bütün yeni prenslere, prenseslere; bir metropolite, bir piskopos yardımcısına, bir papaza âşıktı. Bir gazeteciye, üç Slav'a, Komisarov'a,* bir bakana, bir doktora, bir İngiliz misyonerine ve Karenin'e âşıktı.

* Suikastçi olduğu sanılan birinin eline vurup tabancasını düşürerek, Çar XII. Aleksandr'ın hayatını kurtaran adam. *–H. Âli Ediz*

Hiç durmadan kâh şiddetini kaybeden, kâh eskisinden de çok şiddetlenen bu aşkları onun saray ve yüksek sosyeteyle olan çok yaygın, çok karmaşık ilişkilerini yürütmesine engel olmuyordu. Ne var ki, Karenin'in başına gelen felaket üzerine onu kanadının altına aldıktan, Karenin'in evinin yönetimini, onun iyiliği için, omuzlarına yüklendikten sonra Lidya İvanovna bütün öbür aşklarının gerçek aşk olmadığını, şimdi sadece Karenin'e gerçekten âşık olduğunu hissetti. Aleksey Aleksandroviç'e olan duygusu, şimdiye kadarki bütün duygularından daha güçlüymüş gibi geliyordu ona. Bu duygusunu çözümleyip, daha önceki aşklarıyla karşılaştırınca, eğer Çar'ın hayatını kurtarmamış olsaydı Komisarov'a, eğer bir Slav davası olmasa Ristiç Kudjitski'ye asla tutulmayacak olduğunu, ama Aleksey Aleksandroviç'i doğrudan doğruya kendisi için, o yüce, o anlaşılmamış ruhundan ötürü, kendisine sevimli gelen sesinin ince ahengi, karakteri, kabarık damarlı yumuşak, beyaz elleri için sevdiğini hissetti. Aleksey Aleksandroviç'i gördüğü zaman sevinmekle kalmıyor, onun yüzünde, bıraktığı etkinin izlerini de arıyordu. Yalnız sözleriyle değil, aynı zamanda bütün kişiliğiyle de onun hoşuna gitmeye çalışıyordu. Aleksey Aleksandroviç için şimdi giyimine her zamankinden çok zaman ayırıyordu. Kendisi evli olmasaydı, Karenin de serbest bulunsaydı neler olabilirdi diye hayaller kurarken yakalardı kendini. Karenin odaya girerken kontesin, heyecandan yüzü kızarır ve Aleksey Aleksandroviç ona, hoşa gidecek bir şey söylediğinde, sevinçle gülümsemekten kendini alamazdı. Kontes Lidya İvanovna günlerden beri büyük bir heyecan içinde yaşıyordu. Anna ile Vronski'nin Petersburg'da olduklarını duymuştu. Aleksey Aleksandroviç'i Anna ile buluşup görüşmekten, hatta onu, o korkunç kadının kendisiyle aynı şehirde bulunduğu ve onunla her an karşı karşıya gelebileceği acı verici bilgisinden bile kurtarmak gerekiyordu.

Lidya İvanovna, Anna ile Vronski'den söz ederken kullandığı deyimle o iğrenç insanların ne yapmak niyetinde olduklarını, arkadaşları yoluyla anlamaya çalıştı; bunu, sevgili dostunun gidiş gelişlerini, onlarla karşılaşmayacağı bir biçimde ayarlayabilmek

için anlamak istiyordu. Lidya İvanovna'nın bilgi toplamasına yardım eden ve Lidya İvanovna sayesinde bir ayrıcalık koparmayı uman, Vronski'nin arkadaşlarından genç bir emir subayı, Lidya İvanovna'ya, Anna ile Vronski'nin işlerini bitirdiklerini, ertesi gün şehirden gideceklerini söyledi. Lidya İvanovna tam yeniden rahat nefes almaya başlamışken, ertesi sabah bir pusula aldı ve el yazısını tanıyarak dehşet içinde kaldı. Anna'nın el yazısıydı bu. Zarf samanlı kâğıt gibi, kalın bir kâğıttandı: Dikdörtgen biçimi sarı mektup kâğıdının üstünde, ismin baş harflerinden meydana gelmiş kocaman bir marka vardı ve mektuptan nefis bir koku yayılıyordu.

"Kim getirdi bunu?"

"Otel uşaklarından biri."

Kontes neden sonra mektubu okumak için oturabildi. Astımlı olan kontese, heyecanlanınca astım nöbeti gelmişti. Kendini toparladıktan sonra, Fransızca yazılmış olan mektubu okudu:

"*Madame la Comtesse*,

Yüreğinizi dolduran Hristiyanlık duyguları, affolunmaz bir cüretkârlık gibi görünen, size yazmak cesaretini bana verdi. Oğlumdan ayrı kalmak mutsuzluğu içindeyim. Şehirden ayrılmadan önce onu bir kere görmeme izin vermenizi istirham ederim. Kendimi size hatırlattığım için beni affediniz. Aleksey Aleksandroviç'e değil de size başvurmam, sadece o yüce gönüllü insana acı vermek istemeyişimdendir. Ona olan dostluğunuzu bildiğim için, beni anlayacağınızı sanıyorum. Seryoja'yı bana mı yollarsınız, yoksa belirli bir saatte ben mi eve geleyim? Ya da onu ev dışında nerede ve ne zaman görebileceğimi bana bildirir misiniz? Bu kararın kendisine bağlı bulunduğu insanın yüce ruhluluğunu bildiğim için, bir ret cevabı beklemiyorum. Oğlumu görmeye nasıl can attığımı, bundan dolayı da yardımınız için size ne kadar müteşekkir kalacağımı tahmin edemezsiniz.

Anna"

Bu mektuptaki her şey Kontes Lidya İvanovna'ya sinirlendirdi: Mektubun özü, "yüce ruhluluk" sözündeki ima, en çok da, mektubun yazılışındaki, Lidya İvanovna'ya laubali görünen eda.

Kontes:

"Cevap verilmeyeceğini söyleyin," dedi ve hemen bloknotunu açarak Aleksey Aleksandroviç'e, sarayda verilen doğum yıldönümü kabul töreninde, saat birde, kendisini göreceğini umduğunu yazdı. Onu biraz hazırlamak için de şunları ekledi:

"Sizinle çok ciddi ve üzücü bir konu üzerinde konuşmam gerekiyor. Nerede buluşacağımızı orada kararlaştırırız. En iyisi benim evimde buluşmamızdır. Çayınızı hazırlarım. Bu zorunludur. O, haçı insanın omuzlarına yükler, ama haçı taşıyacak gücü de yine O verir."

Kontes Lidya İvanovna, genellikle günde iki üç mektup yazardı Aleksey Aleksandroviç'e. Kişisel ilişkilerinde bulunmayan bir incelik ve esrar havası taşıyan bu haberleşme biçimi hoşuna gidiyordu.

XXIV

TEBRİKLER sona eriyordu. Ayrılmakta olanlar tanıdıklarıyla karşılaşınca günün son havadislerinden, yeni terfi edenlerden ve yüksek memurlar arasındaki değişikliklerden söz ediyorlardı.

Sırmalı üniforma giymiş kır saçlı, yaşlı bir adam, kendisine değişiklikler üzerine soru soran uzun boylu, güzel bir nedimeye:

"Kontes Marya Borisovna'yı millî savunma bakanı, Prenses Vatkovskaya'yı da genelkurmay başkanı atasalar nasıl olur?" dedi.

Nedime, gülümseyerek cevap verdi:

"Beni de emir subayı."

"Siz zaten atanmış bulunuyorsunuz. Siz din işlerine bakacaksınız; Karenin de yardımcınız olacak."

Yaşlı adam o sırada yanlarına gelen bir adamla el sıkışarak:

"Nasılsınız, prens?" dedi.

Prens sordu:

"Karenin üzerine ne konuşuyordunuz?"

"Putyatov ile o, Aleksandr Nevski nişanı aldılar."

"Ben daha önce aldığını sanıyordum."

Omzunda çapraz geçirilmiş yeni bir kırmızı hamail, sırtında saray üniforması olduğu hâlde salonun kapı ağzında, devlet konse-

yinin nüfuzlu üyelerinden biriyle duran Karenin'i sırmalı şapkasıyla işaret eden yaşlı adam:

"Hayır; baksanıza ona," dedi, "sevinçten ve mutluluktan, bakır bir mangır gibi pırıl pırıl yanıyor," diye ekledi ve yakışıklı, atletik yapılı bir mabeyincinin elini sıkmak için durdu.

Mabeyinci:

"Yok, canım," dedi. "Yaşlanmış."

"Çok çalışmaktan. Şu sıralarda durmadan projeler kaleme alıyor. Bugünlerde hangi zavallıyı yakalasa, her şeyi bir bir anlatmadan yakasını bırakmıyor."

"Yaşlanmış mı? *Il fait des passions*!* öyle sanıyorum ki, Kontes Lidya İvanovna onu karısından kıskanıyor şimdi."

"A, olmaz, Kontes Lidya İvanovna için kötü konuşmamalısınız."

"Peki, ama onun Karenin'e âşık olması kötü bir şey mi?"

"Karenina'nın burada bulunduğu doğru mu?"

"Yani burada, sarayda değil, Petersburg'da bulunuyor. Dün ona Aleksey Vronski ile Morskaya'da *bras dessus, bras dessous*** giderken rastladım."

Mabeyinci:

"*C'est un homme qui n'a pas...*"*** diye başlayacak oldu, ama çar ailesi üyelerinden birine yol vermek ve eğilerek selamlamak için lafını yarıda kesti.

Aleksey Aleksandroviç, karısının kendisini bırakıp gidişiyle hemen hemen aynı zamanda, herhangi bir yüksek memurun yaşantısında duyabileceği en büyük acıyı tatmış, memurluk hayatı bir duraklama noktasına gelmişti. Memurluk hayatı duraklama noktasına gelmişti ve herkes de bunun farkındaydı, ama bir tek Aleksey Aleksandroviç daha meslek hayatının sonuna geldiğini anlayamamıştı: Ya Stermov'la çatışmasından, ya karısı yüzünden başına gelen talihsizlikten ya da sadece alın yazısının kendisine çizdiği yolun sonuna gelmiş bulunmasından, o yıl onun memurluk yaşantısının sonu geldiğini herkes açıkça anlamış bulunuyordu. Hâlâ önemli bir

---

* (Fr.) "Aşk serüvenleri geçiriyor!" –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Kol kola." –*H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "O öyle bir adam ki..." –*H. Âli Ediz*

makamda bulunuyordu, hâlâ birçok komisyon ve komitede üyeydi, ama o, yapabileceklerinin hepsini yapmış, kendinden daha fazla bir şey beklenemeyecek bir adamdı. O ne söylese ne teklif etse, sanki teklif ettiği, herkesin çoktan bildiği ve hiç kimsenin işine yaramayan bir şeymiş gibi dinliyorlardı onu.

Ama Aleksey Aleksandroviç bunun farkında değildi; tam tersine, hükümet çalışmalarına doğrudan doğruya katılmaktan uzaklaştırılmış bulunduğu için başkalarının yanlış ve kusurlarını her zamankinden daha iyi görüyor ve bunların nasıl düzeltilebileceğini göstermeyi kendine bir görev biliyordu. Karısı onu bırakıp gittikten kısa bir süre sonra Aleksey Aleksandroviç, ileride her idari kol üzerine yazması mukadder olan ve kimseye gerekmeyen sayısız tasarılarından ilkini, adli işlemler üzerine bir memorandum kaleme almaya başlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç, memurluk dünyasındaki umutsuz durumunu görmek, bu durumdan rahatsız olmak şöyle dursun, kendi çalışmalarından ötürü her zamankinden büyük bir memnunluk duyuyordu.

Havari Pavlus: "Evli olmayan kişi Rabbi hoşnut etsin diye, Rab'la ilgili şeyler için tasa çeker, ama evli olan kişi, karısını hoşnut etsin diye, dünya işleri için tasa çeker,"* der. Şimdi bütün davranışları Kutsal Kitap'a göre yönetilen Aleksey Aleksandroviç, bu metni sık sık hatırlıyordu. Karısız kaldığından beri, bu projeleriyle Rabba her zamankinden daha fazla hizmet etmekte olduğunu düşünüyordu.

Aleksey Aleksandroviç'ten kurtulmak isteyen devlet konseyi üyesinin gösterdiği sabırsızlık, onu rahatsız etmiyordu; projelerini açıklamayı ancak, çar ailesinden birinin geçişinden yararlanan konsey üyesi usulcacık sıvışınca bıraktı.

Yalnız kalan Aleksey Aleksandroviç, başını eğdi, düşüncelerini toparlayarak, dalgın dalgın çevresine bakındı ve Kontes Lidya İvanovna ile karşılaşmayı umduğu kapıya doğru gitti.

Güzelce taranmış, kokular sürünmüş favorileri bulunan güçlü kuvvetli mabeyinciye ve yolu üzerinde bulunduğu için yanından

* İncil, Pavlus'un Korintoslulara birinci mektubu: 7: 32-33

geçmek zorunda kaldığı prensin, üniforması içinde sıkılmış gibi duran kırmızı boynuna bakarak, 'Hepsi de vücutça ne kadar güçlü ve sağlıklı,' diye aklından geçirdi. Mabeyincinin baldırlarına bir kere daha yan yan bakarak, 'Dünyada her şeyin kötülük olduğunu söyleyenler ne kadar da haklı söylemişler,' diye düşündü.

Ağır ağır yürüyen Aleksey Aleksandroviç, demin kendisi üzerine konuşmakta olan bayları, o her zamanki yorgun ve çalımlı edasıyla eğilerek selamladı ve kapıya doğru bakarak Kontes Lidya İvanovna'yı araştırmaya başladı.

Karenin soğuk bir baş selamıyla yanından geçtiği sırada, ufak tefek bir ihtiyar, gözlerinde kinli bir pırıltıyla:

"Ah, Aleksey Aleksandroviç!" diye bağırdı. Yeni nişanı işaret ederek: "Sizi tebrik edemedim daha."

Aleksey Aleksandroviç:

"Teşekkür ederim," diye karşılık verdi. Bir alışkanlık olarak, "güzel" kelimesinin üstüne basa basa ekledi:

"Bugün *ne güzel*, bir gün."

Aleksey Aleksandroviç onların kendisine güldüklerini biliyordu, ama onlardan düşmanlıktan başka bir şey de beklemiyordu zaten; artık alışmıştı buna.

İçeri girmekte olan Kontes Lidya İvanovna'nın korsajından fırlayan sarı omuzlarını, kendisini çağıran güzel, hülyalı gözlerini gören Aleksey Aleksandroviç, bakımlı, bembeyaz dişlerini göstererek gülümsedi ve onun yanına gitti.

Son zamanlardaki bütün tuvaletleri gibi bu tuvaleti de Lidya İvanovna'ya büyük bir üzüntüye mal olmuştu. Şimdi giyim kuşamda güttüğü amaç, otuz yıl öncekinin tam tersiydi. O zamanlar eline ne geçerse onunla ve ne kadar mümkünse o kadar çok süslenmeye bakardı. Şimdiyse, tersine, yaşına ve endamına öylesine uygun düşmeyen bir biçimde giyinmek zorunda bulunuyordu ki, bütün tasası, süsleriyle kendi görünüşü arasındaki çelişkinin çok korkunç olmamasına dikkat etmekten ibaretti. Aleksey Aleksandroviç bakımından, Kontes Lidya İvanovna amacına ulaşıyordu, çünkü Aleksey Aleksandroviç onu çekici buluyordu. Gerçekten de Lidya İvanovna, Aleksey Aleksandroviç için, kendisini kuşatan düşman-

lık ve alaycılık denizinde sadece biricik şefkat adası değil, aynı zamanda da biricik sevgi adasıydı.

Aleksey Aleksandroviç çevresini kuşatan alaycı bakışların sıra dayağından geçerken, tıpkı bir bitkinin ışığa yönelişi gibi kendiliğinden, Kontes Lidya İvanovna'nın aşk dolu bakışlarına doğru çekiliyordu.

Kontes Lidya İvanovna gözleriyle kurdelesini işaret ederek:

"Tebrik ederim sizi," dedi.

Aleksey Aleksandroviç, duyduğu sevinçten ötürü gülümsememek için kendini tutarak omuzlarını silkti ve böyle bir şeyin kendisini sevindiremeyeceğini söylemek ister gibi, gözlerini yumdu. Kontes Lidya İvanovna, Aleksey Aleksandroviç asla kabul etmese bile bunun, onun başlıca mutluluk kaynaklarından biri olduğunu biliyordu.

Kontes Lidya İvanovna, Seryoja'yı kastederek:

"Meleğimiz ne alemde?" diye sordu.

Aleksey Aleksandroviç gözlerini açıp, kaşlarını kaldırarak:

"Ondan pek hoşnut olduğumu söyleyemeyeceğim," diye karşılık verdi ve memurluğu dışında kendisini ilgilendiren biricik konu, yani oğlunun eğitimi konusu üzerine düşüncelerini açıklamaya başladı: "Sitnikov da (Sitnikov, Seryoja'nın din dışı eğitiminin kendisine verildiği özel öğretmendi) hoşnut değil ondan. Daha önce de söylediğim gibi, her insanın ve her çocuğun yüreğine dokunması gereken en önemli sorunlara karşı bir soğukluk var Seryoja'da."

Aleksey Aleksandroviç, Kontes Lidya İvanovna'nın yardımıyla hayata ve işine yeniden döndüğü zaman, eline kalan oğlunun eğitimiyle uğraşmayı bir görev bilmişti. Bundan önce eğitim konusu ile hiç ilgilenmemiş olan Aleksey Aleksandroviç, sorunun kuramsal incelemesine bir zaman ayırdı. Antropoloji, pedagoji ve öğretim üzerine bir sürü kitap okuduktan sonra bir eğitim planı çizdi ve Petersburg'un en iyi öğretmenini tutarak işe koyuldu. Bu iş sürekli olarak onun zamanını doldurdu.

Kontes Lidya İvanovna heyecanla:

"Evet, ama onun yüreği?" dedi. "Ben onda babasının yüreğini görüyorum, böyle yüreği olan bir çocuk kötü olamaz."

"Evet, belki... Bana gelince, ben üstüme düşeni yapıyorum. Bütün yapabileceğim de bu kadar."

Kontes Lidya İvanovna biraz durduktan sonra:

"Gelip beni görmelisiniz," dedi. "Zira sizin için üzücü bir konu üzerinde konuşmamız gerekiyor. Sizi bazı anılardan kurtarmak için her şeyimi verirdim, ama ne yazık ki başkaları böyle düşünmüyor. Ondan bir mektup aldım. Kendisi burada, Petersburg'da."

Karısının sözü edilince, Aleksey Aleksandroviç ürperdi ama yüzü hemen, onun bu konudaki kesin çaresizliğini gösteren, ölü, hareketsiz bir görünüm aldı.

"Bunu bekliyordum," dedi.

Lidya İvanovna ona kendinden geçercesine bir sevgiyle baktı, Aleksey Aleksandroviç'in ruhunun yüceliğine duyduğu hayranlıktan gözleri yaşardı.

XXV

ALEKSEY Aleksandroviç, Kontes Lidya İvanovna'nın, antika porselenlerle dolu, duvarlarında portreler asılı, hoş ve rahat, küçük odasına girdiği zaman kontes henüz orada değildi. Elbisesini değiştiriyordu.

Yuvarlak masanın üstüne bir örtü serilmişti, masanın üzerinde Çin işi çay takımı, ispirtolu gümüş bir çaydanlık duruyordu. Aleksey Aleksandroviç, odayı süsleyen sayısız tanıdık portreyi ilgisizce gözden geçirdi ve masaya oturup, orada duran bir İncil'i açtı. Kontesin ipek elbisesinin hışırtısı Aleksey Aleksandroviç'in dikkatini dağıttı.

Kontes Lidya İvanovna, masayla kanepe arasından sıkışarak geçerken, heyecanlı bir gülümsemeyle:

"Eh, şimdi burada rahat rahat oturup, çayımızı içerken konuşabiliriz," dedi.

Kontes, hazırlayıcı birkaç kelime söyledikten sonra, derin derin soluk alarak ve kızararak, mektubu Aleksey Aleksandroviç'e verdi.

Aleksey Aleksandroviç mektubu okuduktan sonra uzun bir süre konuşmadı.

Gözlerini utana utana kaldırarak:

"Bunu reddetmeye hakkım olmadığını sanıyorum," dedi.

"Sevgili dostum! Siz kimseye kötülük kondurmazsınız ki."

"Tam tersine, her şeyin kötü olduğunu görüyorum."

"Ama doğru olur mu?.."

Aleksey Alekşandroviç'in yüzünde, kararsızlık ve anlamadığı bir konuda öğüt, destek ve yol göstericilik beklediğini belli eden bir ifade vardı.

Kontes:

"Hayır," diye onun sözünü kesti. "Her şeyin bir haddi vardır. Ahlaksızlığı anlarım," diye devam etti. Bunu pek de samimi olarak söylememişti, çünkü kadınları ahlaksızlığa sürükleyen şeyin ne olduğunu hiçbir zaman anlayamamıştı. "Ama zulmü anlamam, hem de kime bu zulüm? Size! Sizin bulunduğunuz şehirde nasıl kalabiliyor? Evet, gerçekten de insan yaşadıkça öğreniyor. Ben de sizin yüceliğinizi ve onun alçaklığını anlamayı öğreniyorum."

Rolünden zevk duyduğu anlaşılan Aleksey Aleksandroviç:

"Peki, ama taşı kim fırlatacak?" dedi. "Ben her şeyi bağışladım bir kere, bundan ötürü, bir ana olarak onu, bu derece önem verdiği şeyden, oğluna olan sevgisinden yoksun edemem."

"Ama bu sevgi midir, dostum? Samimi midir? Onu bağışladığınızı varsayalım, gerçekten de onu bağışlamış olun; ama o meleğin duygularıyla oynamaya hakkımız var mı? O annesini öldü sanıyor. Onun için dua ediyor ve Tanrı'dan onun günahlarını bağışlamasını diliyor... Böyle olması da daha iyi. Ya şimdi ne düşünecek?"

Aleksey Aleksandroviç onun görüşünü paylaştığını belli ederek:

"Bunu düşünmemiştim," dedi.

Kontes Lidya İvanovna elleriyle yüzünü kapadı ve sustu. Dua ediyordu.

Duasını bitirip yüzünü açtıktan sonra:

"Eğer bana sorarsanız, ben bunu yapmanızı öğütlemem. Nasıl acı çektiğinizi, bunun yaralarınızı nasıl deştiğini görmediğimi mi sanıyorsunuz? Ama her zaman olduğu gibi, kendinizi düşünmediğinizi düşünelim. Sonu ne olur bunun? Siz daha çok üzülürsünüz, çocuğunuz daha çok acı çeker. Eğer onda hâlâ bir parça insanca

duygu kalmış olsa, kendiliğinden onun istememesi gerekirdi bunu. Hayır, zerre kadar duraksamadan, size buna izin vermemenizi salık veririm, izin verirseniz ona yazacağım."

Ve Aleksey Aleksandroviç razı oldu, kontes de Fransızca olarak aşağıdaki mektubu yazdı:

"Sayın Madam,

Oğlunuza sizi hatırlatmak, oğlunuzun, kendisi için kutsal kalması gereken bir şey üzerine, yüreğinde lanet duygusu uyandırmadan cevap verilemeyecek sorular sormasına yol açabileceğinden, kocanızın isteğinizi reddedişini, Hristiyanlığın sevgi ruhuna vermenizi istirham ederim. Size merhamet etmesi için Tanrı'ya duacıyım.

Kontes Lidya"

Bu mektup, Kontes Lidya İvanovna'nın kendinden bile sakladığı gizli amacı gerçekleştirdi. Anna'nın duygularını derinden yaraladı.

Aleksey Aleksandroviç'e gelince, Lidya İvanovna'dan evine döndükten sonra o gün ne kendini her zamanki işlerine verebildi, ne de daha önce hissetmiş olduğu, kurtuluşa ulaşmış inançlı bir insanın iç huzurunu bulabildi.

Kendisine karşı o kadar suçlu olan, kendisinin ise, Kontes Lidya İvanovna'nın haklı olarak dediği gibi, ermişlere yaraşır biçimde davrandığı karısını düşünmek onu üzmemeliydi, ama Aleksey Aleksandroviç'in içi rahat değildi. Okuduğu kitapları anlayamıyordu; karısıyla olan ilişkileriyle, kendince, karısına karşı işlediği kusurlarla ilgili acı anları kovamıyordu. Yarışlardan eve dönerlerken karısının ona sadakatsizliğini itiraf edişini nasıl karşıladığını (özellikle karısından sadece görünüşü kurtarmasını istemesi ve Vronski'yi düelloya davet etmeyişi) hatırlamak şimdi ona, bir pişmanlık gibi acı veriyordu. Karısına yazdığı mektubu hatırlamak da acı veriyordu ona; özellikle, kimsenin istemediği o bağışlamada bulunuşu ve başkasının çocuğuna gösterdiği yakın ilgi yüreğini utançla, pişmanlıkla dağlıyordu.

Karısıyla bütün geçmişini gözlerinin önüne getirip de, uzun duraksamalardan sonra beceriksiz sözlerle ona yaptığı evlilik teklifini hatırladığı zaman duyduğu utanç ve pişmanlığın şimdi tamamıyla bir benzerini duyuyordu.

Hiç durmadan kendi kendine, 'Ama benim suçum ne?' diye soruyor ve bu soru her seferinde bir başka soru doğuruyordu. Ötekiler –şu Vronski'ler, şu Oblonski'ler, şu tombul baldırlı mabeyinciler– onlar başka türlü mü duyuyorlardı, başka türlü mü seviyorlardı, başka türlü mü evleniyorlardı? Ve o zaman Aleksey Aleksandroviç'in gözlerinin önünden, her zaman ve her yerde elinde olmaksızın onun merakını, dikkatini çeken o erkek yapılı, kanlı canlı, kendine güvenen adamlar saf saf geçiyordu. Aleksey Aleksandroviç bu düşünceleri kafasından kovuyor, geçici hayat için değil, ölümsüz hayat için yaşadığına, ruhunun huzur ve aşkla dolu olduğuna kendi kendini inandırmaya çalışıyordu. Ne var ki bu geçici, önemsiz yaşantıda, kendince birkaç önemsiz hata işlemiş bulunması, sanki inandığı ölümsüz kurtuluş yokmuş gibi, ona acı veriyordu. Ama bu yoldan çıkış uzun sürmedi ve hatırlamak istemediği şeyleri unutmasında yardımcı olan huzur ve yüceliş, Aleksey Aleksandroviç'in ruhuna yeniden yerleşti.

XXVI

KENDİ doğum günü arifesinde yaptığı bir gezintiden, yanakları al al, mutluluk içinde dönen Seryoja, küçüğe tepesinden bakarak gülümseyen uzun boylu, ihtiyar kapıcıya beli büzgülü pardösüsünü vererek:

"Ee, ne var ne yok Kapitoniç?" dedi. "Sargılı memur geldi mi bugün? Babam yanına soktu mu onu?"

Kapıcı neşeli neşeli göz kırparak:

"Soktu," dedi. "Sekreter gider gitmez babanıza haber verdim. Durun ben çıkarayım küçük bey."

Seryoja'nın bir Slav olan eğitmeni, iç odalara açılan kapının önünde durarak:

"Seryoja!" dedi. "Kendiniz çıkarın."

Ama Seryoja, eğitmenin zayıf sesini duyduğu hâlde hiç aldırış etmedi. Kapıcının omuz kayışını yakalayarak durdu, başını kaldırıp onun yüzüne baktı:

"Ee, babam onun istediğini yaptı mı?" Kapıcı evet anlamında başını salladı.

Aleksey Aleksandroviç'den bir şey rica etmek üzere yedi seferdir gelen sargılı memur gerek Seryoja'yı, gerek kapıcıyı ilgilendirmişti. Seryoja bir gün onu holde, kendisi ve çocukları için ölmekten başka yapılacak bir şey kalmadığını söyleyerek, kendisini Aleksey Aleksandroviç'e çıkarması için kapıcıya yalvarırken görmüştü.

Ondan sonra memura holde bir kere daha rastlayan Seryoja'da ona karşı büyük bir ilgi uyanmıştı.

"Ee, çok sevindi mi memur?"

"Sevinmez olur mu? Giderken âdeta uçuyordu."

Seryoja biraz durduktan sonra sordu:

"Bir şey getirdiler mi?"

Kapıcı başını sallayarak:

"Evet, küçük bey, kontesten bir şey geldi," diye fısıltı ile cevap verdi.

Seryoja hemen, kapıcının, doğum günü için Kontes Lidya İvanovna'nın yolladığı hediyeden söz ettiğini anladı.

"Ne diyorsun? Nerede?"

"Korney alıp babanıza götürdü. Herhâlde güzel bir şey olmalı!"

"Büyük mü? Bu kadar var mı?"

"Daha küçük, ama güzel bir şey."

"Kitap mı?"

"Hayır, başka şey."

Ve kapıcı, eğitmenin yaklaşmakta olan ayak seslerini duyarak, omuz kayışından tutmuş ve eldivenden yarı yarıya çıkmış olan küçük eli doğrultup başıyla Lukiç'i işaret ederek:

"Hadi koşun koşun Vasili Lukiç sizi bekliyor," diye ekledi.

Seryoja, vicdanlı Vasili Lukiç'i her zaman yumuşatan o şen, sevgi dolu gülümsemesiyle:

"Vasili Lukiç, hemen, şimdi!" dedi.

Seryoja, yaz bahçesindeki gezinti sırasında Kontes Lidya İvanovna'nın yeğeninden duyduğu sevinçli bir aile haberini, arkadaşı kapıcıyla paylaşmadan edemeyecek kadar çok sevinçli ve çok mutluydu. Bu sevinçli haber, memurla ilgili iyi haberle ve kendi doğum günü için gelen hediyeyle ilgili iyi haberle aynı zamana rastladığından, ona daha da önemli görünüyordu. O gün herkesin mutlu ve neşeli olması gerekirmiş gibi geliyordu Seryoja'ya.

"Babamın Aleksandr Nevski nişanı aldığını biliyor musun?"

"Tabii biliyorum. Babanızı tebrike gelmeye başladılar bile."

"Ee, sevinçli mi babam?"

Kapıcı, sert ve ciddi bir eda ile:

"Çarın lütfuna sevinmemek olur mu hiç? Demek ki bu lütufa layıkmış."

Seryoja, en küçük ayrıntılarına kadar incelemiş olduğu kapıcının yüzüne, özellikle, iki kır favori arasında sarkan –ona hep aşağıdan baktığı için kendisinden başka kimsenin göremediği– çenesine bakarak düşünceye daldı.

"Ya kızın, gelmeyeli çok oldu mu?"

Kapıcının kızı balerindi.

"İş günleri nasıl gelsin? Onların da dersleri var. Sizin de dersiniz var küçük bey, gidin."

Seryoja odaya girince, dersinin başına oturacağı yerde, eğitmenine, kendisine getirilen hediye üzerine olan tahminlerini söyledi, herhâlde bu bir lokomotif olmalıydı.

"Siz ne dersiniz?" diye sordu.

Ama Vasili Lukiç'in bütün düşündüğü, Seryoja'nın gramer dersini hazırlaması gerektiğiydi, zira öğretmeni saat ikide gelecekti.

Seryoja, elinde bir kitapla çalışma masasına oturmuşken, birdenbire sordu:

"Ah, Vasili Lukiç, ne olur yalnız şunu söyleyiverin bana! Aleksandr Nevski nişanından daha büyüğü nedir?.. Babam Aleksandr Nevski nişanı aldı, biliyorsunuzdur, değil mi?"

Vasili Lukiç, Vladimir nişanının, Aleksandr Nevski nişanından yüksek olduğu cevabını verdi.

"Ya ondan yükseği?"

"En yükseği Andrey Pervozvanni nişanıdır."

"Ondan da yükseği?"

"Bilmiyorum."

"Nasıl, siz de bilmiyor musunuz?"

Ve Seryoja dirseklerini masaya dayayarak derin düşüncelere daldı.

Düşünceler son derece karmaşık ve çeşitliydi. Babasının birden Vladimir ve Andrey Pervozvanni nişanlarını alıp, bu yüzden bugün derste daha yumuşak davranacağını, kendisinin de büyüyünce nasıl bütün nişanları, hatta yeni çıkarılacak ve Andrey Pervozvanni nişanından da büyük olacak nişanı bile alacağını aklından geçiriyordu. Daha büyük bir nişan çıkarılır çıkarılmaz hemen onu kazanacaktı. Daha büyüğünü de çıkaracaklar ve çıkarılır çıkarılmaz hemen onu da kazanacaktı.

Zaman buna benzer hayaller içinde akıp geçti. Öğretmen geldiğinde, zaman, yer ve hâl zarflarıyla ilgili ders hazırlanmamıştı; öğretmen yalnız hoşnut olmamakla kalmadı, aynı zamanda üzüldü de. Bu Seryoja'ya dokundu. Dersini öğrenmediği için kendini suçlu bulmuyordu, çünkü ne kadar çalışırsa çalışsın bir türlü yapamıyordu. Öğretmen anlatırken anladığını sanıyor, ama yalnız kalır kalmaz, "birdenbire" kelimesi gibi kısacık bir kelimenin nasıl olup da bir hareketin nasıl yapıldığını bildiren hâl zarfı olabileceğini ne hatırlayabiliyor, ne de anlayabiliyordu. Ama yine de, öğretmeni adına üzüldü ve ona tatlı bir söz söylemek geldi içinden.

Öğretmenin sessizce kitaba göz gezdirdiği bir anı seçti:

"Mihayil İvaniç, sizin isim gününüz ne zaman?" diye damdan düşer gibi sordu.

"Kendi ödevinizi düşünseniz çok daha iyi edersiniz. Doğum günlerinin akıllı kişiler için önemi yoktur. Doğum günü de başka herhangi bir gün gibi, insanın çalışması gereken bir gündür."

Seryoja öğretmene, öğretmenin küçük seyrek sakalına, burnunun üzerinde bıraktığı izden daha aşağı düşmüş olan gözlüğüne dikkatle baktı ve kendini öylesine derin düşüncelere kaptırdı ki, artık öğretmenin ona anlattıklarını duymaz oldu. Öğretmeninin

demin söylediği şeyleri içinden gelerek söylemediğini anlamıştı, bunu, onların söylenişindeki tondan sezmişti. 'Peki, ama niye hepsi de, hep en sıkıcı ve gereksiz şeyleri aynı biçimde söylemek için aralarında anlaşmışlar? Bu adam niye tersliyor beni; niye sevmiyor beni?' diye üzüntülü üzüntülü kendi kendine sordu ve bir karşılık bulamadı.

XXVII

ÖĞRETMENİN dersinden sonra sıra babasının dersine geldi. Seryoja babasını beklerken, masanın başına geçip oturdu ve çakısıyla oynayarak düşüncelere daldı. En sevdiği işlerden biri, gezintileri sırasında annesini aramaktı. Genellikle ölüme, özellikle de Lidya İvanovna'nın kendisine söylemesine, babasının da bunu doğrulamasına rağmen annesinin ölümüne inanmıyordu, bundan ötürü de annesinin öldüğünü kendisine söylemelerinden sonra bile gezintileri sırasında onu arıyordu. Her gösterişli, balık etinde, siyah saçlı kadın annesiydi. Böyle bir kadın gördü mü yüreğinde öyle yumuşak bir duygu uyanırdı ki soluğu kesilir, gözleri dolu dolu olurdu. Her an onun kendisine yaklaşıp, yüzünü örten tülü kaldıracağını umardı. O zaman onun yüzünü olduğu gibi görecekti Seryoja, o da gülümseyecek, Seryoja'yı kucaklayacak ve Seryoja onun kendine özgü kokusunu koklayacak, dokunuşundaki yumuşaklığı duyacak ve tıpkı bir gün annesinin ayakları dibinde yatıp, annesi onu gıdıkladığı zaman, bir yandan katıla katıla gülerken, bir yandan da annesinin parmakları yüzüklü elini ısırdığı zaman olduğu gibi sevinçten hüngür hüngür ağlayacaktı. Sonraları, bir rastlantı ile, yaşlı dadısından annesinin ölmediğini öğrendikten ve babasıyla Lidya İvonavna ona annesinin kötü olduğundan ötürü kendisi için öldüğünü (Seryoja annesini sevdiği için buna hiç inanmıyordu) anlattıktan sonra da annesini aramaya ve beklemeye devam etti. O gün yaz bahçesinde, patikadan kendisine doğru gelen mor peçeli bir kadını acaba o mu diye, içi giderek seyretmişti. O kadın onların yanına gelmemiş, bir yerde gözden kaybolmuştu. Bugün yüreğinde annesine her zamankinden güçlü bir sevginin

kabarıp taştığını duyan Seryoja, düşünceler içinde kaybolmuş bir hâlde şimdi oturduğu yerde babasını beklerken, ışıldayan gözleriyle önüne bakıp onu düşüne düşüne masanın kenarına boydan boya, çakısıyla çentikler açıyordu.

Onu dalgınlığından Vasili Lukiç uyandırdı:

"Babanız geliyor."

Seryoja yerinden fırladı, babasının yanına giderek elini öptü ve dikkatle yüzüne bakarak, Aleksandr Nevski nişanı almış olmasından ileri gelen sevinç izleri aradı.

Koltuğuna oturup, bir Tevrat'ı kendine doğru çekerek açan Aleksey Aleksandroviç sordu:

"İyi gezdin mi?"

Aleksey Aleksandroviç her ne kadar birçok sefer, her Hristiyanın kutsal tarihi çok iyi bilmesi gerektiğini söylemişse de, kendisi ders sırasında, sık sık Tevrat'a bakmak zorunda kalırdı. Bu Seryoja'nın gözünden kaçmamıştı.

Seryoja sandalyesine yan oturup, yasak olduğu hâlde sandalyeyi sallayarak cevap verdi:

"Evet, babacığım, çok eğlendim. Nadenka'yı (Nadenka, Lidya İvanovna'nın yeğeniydi, onu teyzesi büyütüyordu) gördüm. Size yeni bir nişan verdiklerini söyledi. Sevindiniz mi babacığım?"

Aleksey Aleksandroviç:

"İlkin, lütfen şu sandalyeni sallama," dedi. "Sonra da, asıl değerli olan ödül değil, çalışmadır. Bunu anlamanı isterdim. Bak, kendini sıkıya sokarak sırf ödül kazanmak için çalışırsan (Aleksey Aleksandroviç, yüz on sekiz kâğıdı imzalamak olan o sabahki sıkıcı işini yaparken nasıl bir görev duygusuyla kendi kendini tuttuğunu hatırlayarak bunu söyledi) ödülünü de bu çalışmada bulursun."

Seryoja'nın sevgi ve neşeyle ışıldayan gözleri, babasının bakışları altında donuklaştı ve yere indi. Bu Aleksey Aleksandroviç'in her zaman oğluna karşı takındığı ve Seryoja'nın uzun zamandan beri bildiği, ona göre de kendini ayarlamasını öğrenmiş bulunduğu hep o aynı tondu. Seryoja'ya öyle geliyordu ki, babası her zaman onunla, sanki Seryoja bir kitabın içinden çıkma, kendisiyle en ufak bir benzerliği bile bulunmayan, tamamıyla hayalî bir oğlanmış gibi

konuşuyordu ve Seryoja babasının yanındayken her zaman o kitaptan çıkma oğlanın kimliğine bürünmeye çalışıyordu.

Babası:

"Umarım ki söylediklerimi anladın," dedi.

Seryoja o kitaptan çıkma oğlan çocuğu kimliğine bürünerek:

"Evet, babacığım," diye cevap verdi.

Ders, İncil'den birkaç fıkra ezberlemek ve Tevrat'ın baş tarafını tekrarlamaktan ibaretti. Seryoja, İncil'in fıkralarını oldukça iyi biliyordu, ama tam bunları okurken, babasının alnındaki, çok keskin olarak şakağa doğru inen bir kemik çıkıntısına gözü takıldı, şaşırdı, bir fıkranın sonunu, aynı kelime ile başlayan bir başka fıkranın başına getirdi. Seryoja'nın okuduğunu anlamadığı besbelliydi; bu durum Aleksey Aleksandroviç'i sinirlendirdi.

Kaşlarını çattı ve Seryoja'nın birçok sefer dinlediği ve tıpkı, "birdenbire" kelimesinin bir hareketin hâl zarfı olduğunu aklında tutamayışı gibi, çok açık olarak anladığı için hiçbir zaman aklında tutamadığı bir açıklamaya girişti. Seryoja korku ile babasına bakıyor ve sadece, babasının bazen yaptığı gibi, şimdi de söylediklerini ona tekrarlatıp tekrarlatmayacağını düşünüyordu. Bu düşünce onu öylesine korkuttu ki, artık hiçbir şey anlayamaz oldu. Bereket versin babası ona söylediklerini tekrarlatmadı. Tevrat dersine geçti. Seryoja olayları çok güzel anlattı, ama hangi olayların daha sonraki olayların birer belirtisi oldukları sorusuna cevap vermesi gerekince, bu dersi bilmediği için daha önce cezalandırılmış olmasına rağmen, soruların hiçbirine cevap veremedi. Hakkında hiçbir şey söyleyemediği, bocalayıp çakısıyla masasını yonttuğu, sandalyesini salladığı konu, Tufandan önceki eski peygamberlerle ilgiliydi. Seryoja bunlardan, ölmeden cennete giren Henoch'dan* başkasını bilmiyordu. Daha önce başka adları da hatırlıyordu, ama özellikle Henoch onun bütün Tevrat'ta en sevdiği kişi olduğu, kafasında Henoch'un cennete girişiyle ilgili bir düşünce dizisi bulunduğu ve şimdi babasının saat kösteğiyle, yeleğindeki yarı ilikli düğmeye ba-

* Henoch: İdris Peygamber. *İslam Ansiklopedisi*'ne göre "Müslüman müelliflerin hepsi İdris'in, İncil'deki efsaneye göre ölümsüz hayata ermiş olan, ölmeden cennete giren Henoch olduğu düşüncesinde ısrar ederler." *–H. Âli Ediz*

karken kafasında bu düşünceler kaynaştığı için, ötekilerin hepsini unutmuştu.

Seryoja, kendisine sık sık sözünü ettikleri ölüme hiç mi hiç inanmıyordu. Sevdiği insanların ölebileceğine, hele kendisinin öleceğine hiç inanmıyordu. Bu ona tamamıyla olanaksız, akıl almaz bir şey gibi geliyordu. Ama ona herkesin öleceğini söylemişlerdi; Seryoja, sözlerine inandığı kişilere de sormuş, hepsi bunu doğrulamıştı; dadısı bile, istemeye istemeye de olsa, aynı şeyi söylemişti. Ama Henoch ölmemişti işte, demek ki herkes ölmüyordu. 'Peki, ama Tanrı'nın gözünde niye herkes aynı şeye layık olmasın, niye herkes ölmeden cennete alınmasın?' diye düşünüyordu Seryoja. Kötü insanlar, yani Seryoja'nın sevmedikleri ölebilirlerdi, ama iyilerin hepsi de Henoch gibi olabilirdi.

"Ee, bu peygamberler kimlerdi?"

"Henoch, Henos."

Babası yerinden kalkarak:

"Daha önce bunu söylemiştin," dedi. "Bu kötü, Seryoja, çok kötü! Bir Hristiyan için en gerekli olanı öğrenmekte bile sıkıntıyı göze alamazsan, neye ilgi duyacaksın sen? Senden hiç hoşnut değilim, Piyotr İgnatyiç de (bu başöğretmendi) hoşnut değil senden... Seni cezalandırmak zorunda kalacağım."

Babası da öğretmeni de hoşnut değillerdi Seryoja'dan ve Seryoja gerçekten de derslerine iyi çalışmıyordu. Ama onun budala bir çocuk olduğu asla söylenemezdi. Tam tersine, Seryoja, öğretmeninin kendisine örnek diye gösterdiği çocuklardan çok daha zekiydi. Babası, çocuğun kendisine öğretilenleri öğrenmek istemediği düşüncesindeydi. Ne var ki, o bunları öğrenemezdi. Öğrenemezdi, çünkü onun ruhunda, babasıyla öğretmenlerinin ileri sürdükleri isteklerden, kendisi için daha zorunlu birtakım istekler vardı. Bu istekler birbirleriyle çelişme hâlinde, Seryoja da öğretmenleriyle doğrudan doğruya bir çatışma hâlindeydi.

Seryoja, dokuz yaşındaydı, henüz küçük bir çocuktu, ama kendi ruhunu biliyor, ona çok değer veriyor ve göz kapağı gözü nasıl koruyorsa o da ruhunu koruyor, sevgi anahtarıyla yaklaşmayan hiç kimseyi ruhuna sokmuyordu. Öğretmenleri Seryoja'nın oku-

mak istemediğinden yakınıyorlardı, oysa onun ruhu öğrenme aşkıyla dolup taşıyordu. Böylece de Seryoja öğretmenlerinden değil, Kapitoniç'ten, dadısından, Nadenka'dan ve Vasili Lukiç'ten öğreniyordu. Babasıyla öğretmenlerinin, kendi değirmenlerinin çarkını döndürmesini bekledikleri su, çoktandır başka taraflara sızmış, işini oralarda görmekteydi.

Babası Seryoja'yı, Lidya İvanovna'nın yeğeni Nadenka'yı gidip görmesine izin vermemekle cezalandırdı; ama bu ceza Seryoja'nın yararına oldu. Keyfi yerinde olan Vasili Lukiç, Seryoja'ya nasıl yel değirmeni yapılacağını gösterdi. Seryoja bütün akşamüstünü çalışmakla ve insanın ya kanatlarından birine tutunmak ya da kendini buna bağlayarak, üzerinde fırıl fırıl dönebileceği bir yel değirmeninin nasıl yapılabileceğini hayal etmekle geçirdi. Bütün akşam annesini hiç düşünmedi; ama yatağa girince birdenbire annesi aklına geldi ve doğum günü olan yarın, annesinin artık saklanmaktan vazgeçip ona gelmesi için, kendi diliyle dua etti.

"Vasili Lukiç, biliyor musunuz fazladan ne için dua ettim?"

"Derslerini daha iyi öğrenmen için mi?"

"Hayır."

"Oyuncak için mi?"

"Hayır. Bulamazsınız! Çok güzel bir şey için, ama gizlidir! Gerçekleşince söylerim size. Bulamadınız değil mi?"

Çok seyrek gülümseyen Vasili Lukiç, gülümseyerek:

"Hayır, bulamadım," dedi. "Hadi sen söyle bana. Neyse artık yat da mumu söndüreyim."

Seryoja, neşeli neşeli gülerek:

"Oysa ben elde etmek için dua ettiğim şeyi mumsuz daha iyi görüyorum. Bakın, sırrı neredeyse söylemiş oldum size!"

Mumu alıp götürdükleri zaman, Seryoja annesinin sesini duydu, varlığını hissetti. Annesi yanı başında durmuş, sevgi dolu bakışlarla onu okşuyordu. Derken değirmenler ve bir çakı belirdi, sonra hepsi birbirine karıştı ve Seryoja uyudu.

XXVIII

VRONSKİ ile Anna Petersburg'a gelince en iyi otellerden birine indiler; Vronski birinci katta, ayrı olarak, Anna da bebeği, bebeğin sütannesi ve hizmetçiyle dört odalı büyük bir dairede, üst katta kalıyordu.

Geldiklerinin ilk günü Vronski, ağabeyini görmeye gitti. Orada, bir iş için Moskova'dan gelmiş olan annesiyle karşılaştı. Annesiyle yengesi onu her zamanki gibi karşıladılar, yurt dışı gezisini sordular, ortak tanıdıklarından söz ettiler, ama Anna'yla ilişkisinden söz etmediler. Bununla birlikte ertesi sabah Vronski'yi görmeye gelen ağabeyi ona Anna'yı sordu, Aleksey de ağabeyine açıkça Karenina ile olan ilişkisine bir evlilik gözüyle baktığını, Anna'nın boşanmasını sağlamayı umduğunu, o zaman da onunla evleneceğini, bu süre içinde onun herhangi bir başka eş gibi kendi karısı saydığını söyledi ve ağabeyinden annesine ve yengesine böyle söylemesini rica ettikten sonra ekledi:

"El âlem bunu doğru bulmazsa bana vız gelir, ama akrabalarım, benimle akrabalık bağlarını sürdürmek istiyorlarsa, karıma akraba gibi davranmalıdırlar."

Küçük kardeşinin görüşlerine her zaman saygı duyan ağabey, sosyete bu mesele üzerinde bir karara varmadan, kardeşinin haklı olup olmadığını kendiliğinden kestiremiyordu; ama kendi yönünden hiçbir sakınca görmediği için Aleksey'le birlikte Anna'yı görmeye çıktı.

Vronski, ağabeyinin yanında, herkesin yanında olduğu gibi, Anna ile siz diliyle konuştu, ona, yakın bir tanıdığına davranır gibi davrandı, ama ağabeyinin, aralarındaki ilişkiyi bildiği kabul edildiğinden, Anna'nın Vronski'nin malikânesine gitmesinden söz edildi.

Yüksek sosyetedeki bütün tecrübesine rağmen Vronski, içinde bulunduğu yeni durumun bir sonucu olarak tuhaf bir yanılgı içindeydi. Yüksek sosyetenin ona ve Anna'ya kapalı olduğunu herkesten önce onun anlaması gerektiği sanılabilirdi; ama şimdi onun kafasında, eskiden böyleydi, ne var ki, hızlı gelişmelerin yer aldığı zamanımızda ise (Vronski, farkında olmadan şimdi her türlü ile-

riciliğin taraflısı hâline gelmiş bulunuyordu), toplumun görüşü değişmiştir, kendilerinin yüksek sosyeteye kabul edilip edilmeyecekleri sorunu henüz daha çözülmemiştir gibi belirsiz birtakım düşünceler doğmuştu. 'Tabii saray sosyetesi onu içine almayacaktır, ama yakın arkadaşlar durumu gerektiği gibi anlayabilirler ve anlamak zorundadırlar,' diye düşünüyordu.

Pozunu değiştirmeye hiçbir şeyin engel olmadığını bildiğin sürece, bağdaş kurup aynı pozda saatlerce oturabilirsin; ama insan, böyle bağdaş kurmuş bir hâlde oturmak zorunda bulunduğunu bilirse, kaslarına kramp girer, bacak kasları, onları insanın uzatmak istediği yöne doğru zorlanıp çekilmeye, seğirmeye başlar. Sosyete ile ilgili olarak Vronski'ye de işte şimdi böyle oluyordu. Yüreğinin derinliğinde sosyetenin kendilerine kapalı olduğunu bilmesine rağmen, acaba sosyete düşüncesini değiştirir mi, acaba onları kabul eder mi diye anlamaya çalışıyordu. Ne var ki, Vronski çok geçmeden yüksek sosyetenin kendisine açık, ama Anna'ya kapalı olduğunu gördü. Tıpkı kedi fare oyunundaki gibi, kendisini halkanın içine almak için yukarı kaldırılan kollar, Anna'nın girmesini önlemek için hemen indirilivermişti.

Petersburg sosyetesi hanımlarından Vronski'nin ilk karşılaştıklarından biri, kuzini Betsi oldu.

Betsi onu bir sevinç çığlığı ile karşıladı:

"Nihayet! Ya Anna? Ah, çok sevindim! Nereye indiniz? O güzel gezinizden sonra bizim Petersburg'un size ne korkunç görüneceğini tahmin edebiliyorum. Balayınızın Roma'da nasıl geçtiğini gözümün önüne getiriyorum. Peki, boşanma işi ne oldu? Her şeyi yoluna koydunuz mu?"

Vronski, henüz boşanma olmadığını öğrenince Betsi'nin neşesinin kaçtığına dikkat etti.

Betsi:

"Bana taş atacaklarını biliyorum, ama olsun, Anna'yı görmeye geleceğim. Evet, ne olursa olsun geleceğim. Burada uzun bir süre kalmayacaksınız değil mi?"

Betsi gerçekten de o gün Anna'yı görmeye geldi; ama tavrı eskisinden bambaşkaydı. Besbelli gösterdiği cesaretten ötürü gurur

duyuyor ve dostluğa bağlılığını Anna'nın takdir etmesini bekliyordu. Sosyete dedikodularını anlatarak topu topu on dakika oturdu ve giderken şöyle dedi:

"Ne zaman boşanacağınızı hiç söylemediniz bana. Hadi ben göreneğe möreneğe aldırmıyorum diyelim, ama görünüşe sımsıkı bağlı olan öbürleri, evlenene kadar sana soğuk davranacaklardır. Bugünlerde bunu o kadar da kolaylıkla yapıyorlar ki! *Ça se fait*.* Demek cumaya gidiyorsunuz? Yazık ki bir daha birbirimizi göremeyeceğiz!"

Betsi'nin tonundan Vronski'nin, sosyeteden ne bekleyebileceğini anlaması gerekirdi, ama o kendi ailesi arasında yeni bir denemede bulundu. Annesinden hiç umudu yoktu. İlk tanıştığı zaman Anna'ya hayran olan annesinin, oğlunun meslek hayatını mahvettiği için şimdi Anna'ya düşman kesildiğini biliyordu. Ama ağabeyinin karısı Varya'dan çok umudu vardı. Varya'nın, Anna'yı yermeyeceğini, o basit ve kararlı hâliyle Anna'yı görmeye geleceğini, onu evine kabul edeceğini sanıyordu,

Petersburg'a gelişlerinin ikinci günü Vronski, Varya'ya uğradı ve onu yalnız bulunca yüreğini açıp isteğini söyledi.

Varya, Vronski'nin söylediklerini dinledikten sonra:

"Aleksey, seni ne kadar sevdiğimi, senin için her şeyi seve seve yapacağımı bilirsin. Ama sana ve Anna Arkadyevna'ya, (Anna Arkadyevna'yı mahsus üstüne basa basa söylemişti) hiçbir yararım dokunmayacağını bildiğim için, ağzımı açmadım," dedi. Vronski'nin asık yüzüne ürkek ürkek bakarak devam etti:

"Ne olur kimseyi suçladığımı aklına getirme sakın. Asla! Onun yerinde olsam belki ben de aynı şeyi yapardım. Şimdi ayrıntılara girecek değilim, giremem de zaten, ama gerçekleri de olduğu gibi görmek gerek. Onu yoklamamı, onu evime almamı, ona sosyetedeki yerini tekrar kazandırmamı istiyorsun; ama lütfen anla, *yapamam* bunu! Kızlarım büyüyor, sonra kocamın hatırı için sosyeteye karışmam gerekiyor. Anna Arkadyevna'ya gittim diyelim, onu evime çağıramayacağımı kendisi de anlayacaktır ya da davet etsem bile,

* (Fr.) "Bu olağan bir şeydir." –*H. Âli Ediz*

bunu, burada bu meseleye başka gözle bakan kişilerle karşı karşıya gelmemesini sağlayacak biçimde yapmak zorunda kalacağım: O ise bundan alınır. Yükseltemem onu..."

Vronski daha da asık bir suratla:

"Onun, evinize kabul ettiğiniz yüzlerce kadından daha aşağı düştüğünü sanmıyorum," dedi ve yengesinin kararının kesin olduğunu anlayarak sessizce kalktı.

Varya ona ürkek bir gülümsemeyle bakarak:

"Aleksey, darılma sakın bana," dedi. "Lütfen anlayıver, benim suçum yok bunda."

Vronski, yine aynı asık suratla:

"Sana darıldığım yok, yalnız acım iki katına çıktı. Bunun, ayrıca dostluğumuzu bozduğuna da üzülüyorum. Bozmasa bile bunu zayıflatıyor. Benim için de izlenecek başka bir yol olmadığını anlamalısın!"

Vronski bunları söyledikten sonra Varya'nın yanından ayrıldı.

Vronski, daha başka denemelerde bulunmanın boşuna olduğunu, Petersburg'daki şu birkaç gününü, kendilerine o kadar acı gelen herhangi bir tatsız davranışa, bir hakarete uğramamak için eski çevreleriyle ilişki kurmaktan kaçınarak, yabancı bir şehirdeymiş gibi geçirmek zorunda bulunduklarını anladı. Vronski'nin Petersburg'daki durumunun en tatsız yanlarından biri de Aleksey Aleksandroviç'in, görünüşe göre, hiçbir yerden; adının ise hiçbir ağızdan eksik olmayışıydı. Dönüp dolaşıp Aleksey Aleksandroviç'e gelmeyen hiçbir konuşmaya başlamak, onunla karşılaşmadan hiçbir yere gitmek mümkün değildi. Hiç değilse Vronski'ye böyle geliyordu; tıpkı yaralı parmağını ne kadar sakınırsa o kadar sık öteye beriye çarpan biri gibi hissediyordu kendini.

Ayrıca, bütün bu süre içinde, Anna'da yeni ve kendisi için anlaşılmaz bir ruh hâli görmesi de, Vronski'ye Petersburg'da yaşamayı büsbütün ağırlaştırıyordu. Anna kimi zaman Vronski'ye âşık gibi görünüyor, kimi zaman soğuk, sinirli, anlaşılmaz bir hâl alıyordu. Onu üzen bir şey vardı ve Vronski'den bir şeyler saklıyor, Vronski'nin hayatını zehirleyen ve o ince anlayışıyla kendisine daha da fazla acı vermesi gereken hareketleri anlamaz gibi görünüyordu.

XXIX

ANNA'NIN Rusya'ya dönüş amaçlarından biri oğlu ile görüşmekti. İtalya'dan ayrıldığı günden beri bu görüşme düşüncesi onu heyecanlandırmaktan bir an bile geri kalmamıştı. Petersburg'a yaklaştıkça da bu görüşmenin sevinci ve önemi Anna'nın hayalinde gittikçe büyüdü. Bu görüşmenin nasıl sağlanacağını kendi kendine sormadı bile. Oğluyla aynı şehirde olduktan sonra, onu görmek Anna'ya basit ve doğal görünüyordu. Ama Petersburg'a varınca, şimdiki toplumsal konumunu açıkça fark etti ve bu buluşmayı sağlamanın güç olduğunu anladı.

İki gündür Petersburg'daydı. Oğlu bir an bile aklından çıkmamış, ama Anna henüz onu görememişti. Aleksey Aleksandroviç'le karşılaşabileceği o eve, doğruca gitmeye hakkı olmadığını hissediyordu. Onu içeri almayabilir, kendisine hakaret edebilirlerdi. Kocasına yazmak ve böylece onunla herhangi bir ilişki kurmak düşüncesi bile ona acı geliyordu. Anna yalnız kocasını düşünmediği zamanlar huzur içinde olabilirdi. Oğlunun ne zaman ve nerede gezintiye çıktığını öğrenerek onu şöyle bir görmek Anna'ya yetmiyordu. Bu buluşmaya öyle hazırlanmıştı, oğluna söyleyeceği o kadar çok şey vardı, onu kucaklayıp öpmek özlemiyle öylesine doluydu ki... Seryoja'nın ihtiyar dadısı, Anna'ya yardımcı olabilir, ona ne yapmak gerektiğini gösterebilirdi. Ne var ki, dadı şimdi Aleksey Aleksandroviç'in evinde kalmıyordu. Bu kararsızlık ve dadıyı bulma çabaları içinde iki gün geçiverdi.

Aleksey Aleksandroviç'in Kontes Lidya İvanovna'yla yakın dostluğunu öğrenen Anna, üçüncü gün Kontes Lidya İvanovna'ya, kendisine öylesine büyük acılara mal olan mektubu yazmaya karar verdi. Bu mektupta oğlunu görebilmesi izninin kocasının yüce gönüllülüğüne bağlı bulunduğunu mahsus belirtti. Mektup kocasına gösterilirse onun yüce gönüllü koca rolünü oynamaya devam edip, Anna'nın ricasını geri çevirmeyeceğini biliyordu.

Anna'nın mektubunu götüren otel uşağı ona en zalim ve beklemediği bir cevabı –cevap verilmeyeceği cevabını– getirmişti. Anna, otel uşağını çağırtıp da ondan nasıl beklediğinin, sonra

da ona nasıl "hiçbir cevap verilmeyecektir" dendiğinin ayrıntılı hikâyesini dinlediği zamanki kadar hiçbir zaman, kendisini böylesine alçalmış hissetmemişti. Anna küçük düşürülmüş, hakarete uğramıştı, ama Kontes Lidya İvanovna'nın da kendi açısından haklı olduğunu görüyordu. Buna bir başına katlanmak zorunda oluşu acısını daha da arttırıyordu. Bu, onun Vronski'yle paylaşamayacağı ve paylaşmak istemediği bir acıydı. Mutsuzluğunun başlıca sebebi Vronski olduğu hâlde, oğlunu görme meselesini Vronski'nin çok önemsiz bulacağını biliyordu. Vronski'nin hiçbir zaman onun acısının derinliğini anlayacak güçte olamayacağını biliyordu; bundan laf açıldığı zaman takınacağı soğuk tavır yüzünden Vronski'den nefret edebileceğini biliyordu. Anna ise dünyada her şeyden çok bundan korkuyor, bu yüzden de oğluyla ilgili her şeyi Vronski'den saklıyordu.

Anna bütün gününü otelde, oğlunu görmek için bir çare düşünmekle geçirdi ve sonunda kocasına yazmaya karar verdi. Tam bu mektubu yazdığı sırada kendisine Lidya İvanovna'nın mektubunu getirdiler. Kontesin susması Anna'yı yatıştırmış ve yumuşatmıştı, ama kontesin mektubu ve Anna'nın, o mektubun satırları arasında okudukları onu öyle bir çileden çıkardı, oğluna duyduğu meşru ve tutkulu sevgiyle karşılaştırdığı zaman bu garez, ona öylesine çirkin göründü ki, kendini suçlamayı bırakıp başkalarına kızdı.

Kendi kendine: 'Bu soğukluk, bu sahte duygular!' dedi. 'Onlara gerekli olan yalnız bana hakaret etmek, çocuğa da işkence çektirmektir, ben de buna boyun eğeceğim ha? Asla! O benden daha kötü, hiç değilse ben yalan söylemiyorum.'

Ve Anna hemen orada, o anda, ertesi gün oğlunun doğum gününde kocasının evine giderek, gerekirse uşaklara rüşvet vermek, kandırmak yoluyla, ne pahasına olursa olsun oğlunu görmeye ve mutsuz çocuğu saran bu canavarca aldatma havasını yok etmeye karar verdi.

Bir arabaya binip oyuncakçı dükkânına gitti, bir sürü oyuncak aldı ve kendine bir hareket planı çizdi. Sabah erkenden, herhâlde Aleksey Aleksandroviç'in henüz kalkmamış olduğu, saat sekizde oraya gidecekti. Elinde para bulunduracak, kendisini içeri almaları

için bu parayı kapıcı ve uşağa verecek, peçesini kaldırmadan onlara, Seryoja'nın vaftiz babası adına Seryoja'yı kutlamaya geldiğini, oyuncakları çocuğun karyolasına bırakmakla görevli olduğunu söyleyecekti. Kafasında hazırlamadığı biricik şey, oğluna söyleyeceği sözlerdi. Bu konuda o kadar çok düşündüğü hâlde, bir türlü söyleyecek bir şey tasarlayamamıştı.

Anna, ertesi gün sabahın saat sekizinde, kiralık bir paytondan inerek eski evinin ana kapısını çaldı.

Henüz giyinmemiş olan Kapitoniç, sırtında paltosu, ayaklarında galoşları, pencereden bakıp kapının hemen önünde peçeli bir hanımın durduğunu görerek:

"Gidin bakın bakalım, ne istiyor... Bir hanımefendi," dedi.

Anna'nın tanımadığı bir delikanlı olan kapıcı yardımcısı daha kapıyı açar açmaz Anna içeri girdi ve manşonun içinden üç rublelik bir banknot çıkararak çabucak delikanlının eline tutuşturdu.

"Seryoja... Sergey Alekseyeviç," dedi ve yürüyüp gidecek oldu. Kapıcı yardımcısı banknotu gözden geçirdikten sonra, Anna'yı öteki camlı kapının önünde durdurarak sordu:

"Kimi istiyorsunuz?"

Anna onun dediğini duymadı ve cevap vermedi.

Yabancı hanımefendinin şaşkınlığını fark eden Kapitoniç kendi çıktı, ikinci kapıyı Anna'ya açtı ve nazik bir tavırla ne istediğini sordu.

Anna:

"Prens Skorodumov'dan, Sergey Alekseyeviç'e geliyorum," diye cevap verdi.

Kapıcı onu dikkatle süzerek:

"Küçük bey henüz kalkmadılar," dedi.

Anna, dokuz yıl yaşadığı evin hiç değişmemiş holünün kendisini böylesine etkileyeceğini ummamıştı. Kafasında birbiri ardı sıra acı tatlı anılar belirdi ve bir an için orada neden bulunduğunu unuttu.

Anna'nın kürkünü alan Kapitoniç.

"Bekleyecek misiniz efendim?" dedi.

Kapitoniç, Anna'nın kürkünü alırken yüzüne baktı, onu tanıdı ve hiç sesini çıkarmadan derin bir reveransla selamladı.

"İçeri buyurun, Ekselans," dedi.

Anna bir şey söylemek istedi, ama sesi ona boyun eğmedi, bir kelime söyleyemedi; yaşlı adama suçlu suçlu, yalvaran bir bakışla bakıp, hafif ve hızlı adımlarla merdivenden çıkmaya başladı. Kapitoniç öne doğru eğilmiş durumda, galoşları basamaklara takıla takıla, Anna'nın önüne geçmek çabası içinde onun ardından koştu.

"Öğretmen oradadır; belki giyinik değildir, geldiğinizi haber vereyim kendisine."

Anna yaşlı adamın söylediğini anlamadan, alışık olduğu merdiveni çıkmaya devam etti.

Kapıcı soluk soluğa:

"Bu yandan buyurun lütfen! Soldan! Ortalığın dağınıklığının kusuruna bakmayın, lütfen. Kendileri şimdi eski oturma odasına taşınmış bulunuyor. Affınızı dilerim, bir dakika bekleyin, önce ben bir bakayım Ekselans," dedi. Ve Anna'nın önüne geçip, yüksek bir kapıyı açarak, kapının ardında gözden kayboldu. Anna durup bekledi. Dışarı çıkan kapıcı:

"Daha yeni uyanmış," dedi

O tam bunu söylediği anda da, Anna bir çocuk esnemesi duydu. Sadece bu esneme sesinden bile oğlunu tanıdı ve etiyle kemiğiyle onu gözlerinin önünde görür gibi oldu.

"Bırak, bırak, sen git!" dedi ve büyük kapıdan girdi. Kapının sağında bir karyola vardı. Karyolada, hafifçe doğrulmuş bir hâlde, küçük vücudunu arkaya atmış, sırtında önü açık gecelik entarisi bulunan bir çocuk oturuyor ve gerinerek esnemesini tamamlıyordu. Dudakları, tam kapanacakları sırada mutlu, uykulu bir gülümsemeyle kıvrıldı ve çocuk bu gülümseyişle, yavaşçacık, tatlı tatlı kendini sırtüstü yine yatağa bıraktı.

Anna yavaşça onun yanına yaklaşarak:

"Seryoja!" diye fısıldadı.

Ayrı kaldıkları sürece ve son zamanlarda, oğluna olan sevgisi yüreğinde yeniden kabardığı vakitler Anna onu en çok sevdiği za-

manki, dört yaşındaki hâliyle gözlerinin önünde canlandırmıştı. Şimdi ise Seryoja, onu bıraktığı zamanki gibi bile değildi; hele dört yaşındaki küçücük çocuk hâline hiç benzemiyordu, büyümüş, incelmişti. Yarabbi, yüzü ne kadar süzülmüştü, saçları ne kadar kısaydı! Ne uzundu kolları! Anna onu bıraktığından beri ne kadar da değişmişti Seryoja! Ama aynı baş biçimiyle, aynı dudaklarla, aynı yumuşacık boynuyla ve geniş küçük omuzlarla yine de oydu.

Çocuğun kulağının dibinde tekrar fısıldadı:

"Seryoja!"

Seryoja dirseklerinin üzerinde doğruldu, saçları karmakarışık başını sanki birini arıyormuş gibi bir o yana, bir bu yana çevirdi ve gözlerini açtı. Önünde kıpırdamadan duran annesine bir iki saniye sessizce, soran bakışlarla baktı, sonra birdenbire mutluluk dolu bir gülümseyişle, açık tutmakta zorluk çektiği anlaşılan gözlerini kapatarak, kendini, geriye doğru değil, öne doğru, annesinin kollarına bıraktı.

Anna kollarını Seryoja'nın tombul, küçük gövdesine dolayarak, tıkanır gibi.

"Seryoja, benim sevgili yavrum!" dedi.

Seryoja annesinin kolları arasında, o kollara bedeninin çeşitli yerleriyle dokunabilmek için kıvrılıp bükülerek:

"Anneciğim!" dedi.

Kapalı gözleriyle hâlâ uykulu uykulu gülümseyerek küçük, yumuk yumuk ellerini karyolanın arkalığı üzerinden çıkarıp annesinin boynuna doladı, ona iyice sokuldu, onu küçük çocuklara özgü o tatlı, uykulu, ılık kokusuyla sardı ve yüzünü gözünü annesinin boynuna, omuzlarına sürmeye başladı.

Gözlerini açarak:

"Biliyordum," dedi. "Bugün benim doğum günüm. Geleceğini biliyordum. Ben şimdi kalkarım..."

Ve bunu söylerken yine uyumaya başladı.

Anna gözleriyle onu sanki yiyordu; yokluğu sırasında onun nasıl büyümüş ve değişmiş olduğuna dikkat etti. Onun battaniyenin altından çıkan, şimdi o kadar uzamış çıplak bacaklarını, süzülmüş

yanaklarını, eskiden sık sık öptüğü ensesindeki kısa kesilmiş buklelerini hem tanıdı, hem tanımadı. Ama bunların hepsine dokundu, bir kelime söylemedi; boğazı gözyaşlarıyla düğümlenmişti.

Seryoja, uykusu büsbütün açılmış olarak:

"Niye ağlıyorsun anneciğim?" diye sordu.

Ve ağlamaklı bir sesle tekrarladı:

"Anneciğim, neden ağlıyorsun?"

Anna gözyaşlarını yutup, başını öbür yana çevirerek:

"Ben mi? Artık ağlamayacağım... Sevincimden ağlıyorum! Seni görmeyeli o kadar çok oldu ki. Ağlamam canım, ağlamam," dedi. Bir süre susup kendine geldikten sonra: "Haydi, artık vakit geldi, giyin sen," diye ekledi ve Seryoja'nın elini bırakmadan, karyolanın yanındaki, çocuğun elbiselerinin hazır durduğu sandalyeye oturdu.

Tabii ve neşeli görünmeye çalışarak:

"Ben olmadan nasıl giyiniyorsun? Nasıl..." diye konuşmak istedi, ama yapamadı ve başını tekrar öbür yana çevirdi.

"Soğuk suyla yıkanmıyorum. Babam yıkanmamamı söyledi. Vasili Lukiv'i görmedin mi? Şimdi gelir. Bak elbiselerimin üstüne oturmuşsun." Ve Seryoja katıla katıla gülmeye başladı.

Anna ona bakarak gülümsedi. Seryoja tekrar kendini annesinin kucağına atıp, kollarını onun boynuna dolayarak bağırdı:

"Anneciğim! Canım anneciğim! Sevgili anneciğim!"

Seryoja, sanki ancak şimdi, annesinin gülümseyişini görünce olanları açıkça anlamıştı. Annesinin başındaki şapkayı çıkararak:

"Bunu istemiyorum," dedi. Ve annesi şapkasız kalınca, onu sanki yeni görmüş gibi, tekrar öpmeye başladı.

"Ee, benim için ne düşünüyorsun? Öldüğümü düşünmedin, değil mi?"

"Hiçbir zaman inanmadım buna!"

"İnanmadın mı, yavrum?"

Seryoja, en sevdiği sözü tekrarlayarak:

"Biliyordum, biliyordum!" dedi ve saçlarını okşamakta olan eli tutarak avucunu ağzına bastırdı, öpücüklere boğdu.

XXX

BU arada, önceleri bu hanımın kim olduğunu anlamayan, ama konuşmalardan, bunun, kocasını bırakıp giden –kendisi onun gidişinden sonra işe alındığı için tanımadığı– anne olduğunu anlayan Vasili Lukiç, içeri girip girmemekte duraksadı. En sonunda, görevinin Seryoja'yı belli bir saatte kaldırmak olduğuna, bundan ötürü içeride kimin oturduğu –ister çocuğun annesi, ister başkası– üzerinde durup düşünmenin kendi üstüne vazife olmadığına, kendi, görevi neyse onu yapmak zorunda bulunduğuna karar vererek giyindi, kapıya kadar gitti ve kapıyı açtı.

Ama ana oğulun sevişip kucaklaşmaları, çıkardıkları sesler, birbirlerine söyledikleri sözler, bütün bunlar, onu kararından caydırdı.

Başını iki yana salladı, içini çekti ve kapıyı kapadı. Hafifçe öksürerek ve gözlerindeki yaşları silerek, kendi kendine: 'Bir on dakika daha bekleyeyim,' dedi.

Bu sırada evin hizmetçileri büyük bir telaş içindeydiler. Hepsi de evin hanımının geldiğini, Kapitoniç'in onu içeri aldığını, hanımın şimdi çocuk odasında bulunduğunu öğrenmişlerdi. Öte yandan evin beyinin her zaman saat dokuzda çocuk odasına uğradığını, bu bakımdan hepsi de karı kocanın karşılaşmalarının doğru olmadığını, bunu önlemek gerektiğini anlıyorlardı. Oda uşağı Korney, Anna'yı kimin, neden içeri aldığını soruşturmak için kapıcının odasına indi ve onu Kapitoniç'in içeri alıp yukarı çıkardığını duyunca yaşlı adamı iyice azarladı. Kapıcı inat edip hiç sesini çıkarmadı, ama Korney, onun yaptığından ötürü kapı dışarı edilmesi gerektiğini söyleyince, Kapitoniç onun üzerine yürüyüp, ellerini oda uşağının önünde sallayarak gürledi:

"Evet, sen olsan almazdın onu içeriye! Ben on yıldır bu kapıya hizmet ediyorum, şimdiye kadar da iyiliğinden başka şeyini görmedim onun, ama sen olsan, tabii gider: 'Lütfen dışarı buyrun!' derdin. Ah, bilirim, sen yok musun, sen ne politikacısındır sen! Sen kendi işine bak, beyefendiyi sızdırmaya, onun postundan kıl koparmaya devam et delikanlım!"

Korney aşağılayıcı bir eda ile:

"Ne olacak, asker!" dedi ve tam o sırada içeri giren dadıya döndü: "Siz ne dersiniz bu işe, Marya Yefimovna? Kimseye danışmadan almış onu içeriye," diyerek dert yandı. "Aleksey Aleksandroviç şimdi kalkıp çocuk odasına gider."

Dadı:

"Çok kötü, çok!" dedi. "Siz, Korney Vasilyeviç, ne yapıp edip onu –yani beyefendiyi– odasında biraz daha oyalasanız, ben hanımefendiyi öbür kapıdan çıkarsam. Çok kötü, çok!

Dadı içeri girdiği zaman, Seryoja annesine Nadenka'yla dağdan aşağı kayarlarken nasıl yuvarlanıp da üç takla attıklarını anlatıyordu. Anna onun sesinin tatlı musikisini dinliyor, yüzünü, yüz çizgilerinin oynayışını görüyor, ellerini hissediyor, ama söylediklerini anlamıyordu. Gitmesi, ondan ayrılması gerekiyordu. Yalnız bunu düşünüyor, bunu hissediyordu. Kapıya yaklaşan Vasili Lukiç'in ayak seslerini de, öksürdüğünü de duymuştu, daha sonra odaya giren dadının ayak seslerini de duydu; ama taş kesilmiş gibi oturuyor, ne söz söylemeye başlamak, ne yerinden kalkmak gücünü kendinde buluyordu.

Dadı, Anna'nın yanına gidip onun ellerini, omuzlarını öperek konuşmaya başladı:

"Hanımefendiciğim, güvercinim! Tanrı küçüğümüze, doğum gününde ne büyük bir sevinç getirdi! Hiç değişmemişsiniz!"

Anna bir an için kendini toplayarak:

"Ah sevgili dadı, senin bu evde olduğunu bilmiyordum," dedi.

"Burada değilim, kızımın yanında oturuyorum. Sırf küçüğün doğum gününü kutlamak için geldim, sevgili Anna Arkadyevna!"

Dadı birdenbire hüngür hüngür ağlamaya ve tekrar Anna'nın elini öpmeye başladı.

Seryoja bir eliyle annesine, öteki eliyle de dadısına tutunmuş, gözleri sevinçten pırıl pırıl parlayarak, yumuk yumuk çıplak ayaklarıyla halının üstünde zıplıyordu. Sevgili dadısının annesine gösterdiği bu yakınlık, onu sevinç delisi etmişti.

"Anneciğim! Dadım sık sık beni görmeye gelir, her gelişinde de..." diye başlayacak oldu, ama dadısının, annesinin kulağına bir şeyler

fısıldadığını, annesinin yüzünde bir korku ifadesiyle, ona hiç yaraşmayan, utanca benzer bir ifade belirdiğini görerek lafını yarıda kesti.

Anna ayağa kalkıp Seryoja'ya yaklaştı.

"Canım benim," dedi.

Allahaısmarladık diyemedi, ama bunu yüzündeki ifade söyledi ve Seryoja anladı.

Anna, Seryoja'nın bebekliğinde, onu severken kullandığı özel adla çağırarak:

"Sevgili, canım Kutik! Beni unutmayacaksın, değil mi? Sen..." dedi, kaldı.

Sonradan Anna'nın aklına orada söyleyebileceği neler neler geldi! Ama şimdi, hiçbir şey söylemesini bilmiyor ve söyleyemiyordu. Ne var ki, Seryoja onun kendisine söylemek istediği her şeyi anladı. Annesinin mutsuz olduğunu, onu sevdiğini anladı. Hatta dadısının annesinin kulağına fısladığı şeyin ne olduğunu bile anladı. "Her zaman, dokuzda," sözleri kulağına çalınmış, bundan babasından söz edildiğini ve babasıyla annesinin karşılaşmamaları gerektiğini anlamıştı. Bunu anlamıştı ya, anlayamadığı bir şey vardı: Annesinin yüzünde niye öyle bir korku ve utanma belirmişti?.. O suçlu değildi, ama işte babasından korkuyor ve bir şeylerden utanıyordu. Kuşkularını dağıtmak için, içinden bir soru sormak geldi, ama cesaret edemedi; annesinin acı çektiğini anladı ve ona acıdı. Sessizce annesine sokularak fısıldadı:

"Daha gitme. O bu kadar çabuk gelmez."

Annesi, onun söylediklerinin düşündüğü şeyler olup olmadığını anlamak için Seryoja'yı biraz kendinden uzaklaştırdı ve onun ürkmüş yüz ifadesinde yalnız babasından söz etmekle kalmadığını, ama âdeta babası üzerine ne düşünmesi gerektiğini de sormakta olduğunu okudu.

"Sevgili Seryojam," dedi. "Onu sev. O benden daha iyi, daha şefkatlidir, ben ona karşı suçluyum. Büyüdüğün zaman hükmünü verirsin."

Seryoja gözyaşları ve umutsuzluk içinde:

"Senden iyisi yoktur!" diye bağırdı ve annesini omuzlarından tutup, harcadığı çabadan kolları titreyerek, bütün gücüyle bağrına bastı.

Anna:

"Sevgili yavrucuğum!" diyerek, tıpkı Seryoja gibi zayıf, çocuksu bir sesle ağlamaya başladı.

Tam o sırada kapı açıldı ve Vasili Lukiç içeri girdi.

Öbür kapıya doğru yaklaşan ayak sesleri duyuldu ve dadı korku içinde:

"Geliyor!" diye fısıldayarak Anna'nın eline şapkasını tutuşturdu.

Seryoja karyolasına çöktü ve yüzünü elleriyle kapayarak hıçkırmaya başladı. Anna onun ellerini yüzünden çekti, ıslak yanaklarından bir kez daha öptü ve acele adımlarla kapıya doğru yürüdü. Aleksey Aleksandroviç karşıdan geliyordu. Anna'yı görünce durdu ve başını eğdi.

Anna, az önce Aleksey Aleksandroviç'in kendisinden daha iyi, daha şefkatli olduğunu söylediği hâlde, onu, bütün boyunu posunu, bütün ayrıntılarıyla içine alan acele bir bakışla süzdükten sonra, yüreğinde Aleksey Aleksandroviç'e karşı bir tiksinme, bir öfke, oğlundan ötürü de bir kıskançlık duygusu kabardı. Çabucak peçesini indirdi, adımlarını hızlandırarak, âdeta koşarcasına odadan çıktı.

Bir gün önce öylesine sevgi ve hüzünle dükkânda seçtiği oyuncakları çıkarmaya bile vakit bulamadan, hepsini geri götürdü.

XXXI

ANNA, oğlu ile görüşmeyi ne büyük bir güçle istemiş olursa olsun, bu görüşmeyi ne kadar zamandan beridir düşünmüş, kendini buna hazırlamış olursa olsun, bu buluşmanın kendisi üzerinde böylesine güçlü bir etki uyandırabileceğini asla tahmin etmemişti. Oteldeki yalnız dairesine dönünce, neden orada bulunduğunu uzun bir süre anlayamadı. Kendi kendine: 'Evet, bütün bunlar bitti, ben yine bir başımayım,' dedi ve şapkasını çıkarmadan, şöminenin yanı başındaki bir koltuğa oturdu. Gözlerini, pencereler arasındaki bir masanın üstünde duran tunçtan masa saatine dikerek düşüncelere daldı.

Yurt dışından getirdikleri Fransız hizmetçi geldi. Anna'ya, üstünü değişmek isteyip istemediğini sordu. Anna ona şaşkın şaşkın baktı:

"Sonra," dedi.

Bir uşak, kahve isteyip istemediğini sordu. Anna:

"Sonra," dedi.

İtalyan sütannesi, kızı giydirip onunla birlikte içeri girdi ve kızını Anna'ya uzattı. Tombul, iyi beslenmiş çocuk, annesini her görüşünde yaptığı gibi ellerini –elleri öyle yumuk yumuktu ki, bilekleri sanki birer iplikle bağlanıp sıkılmış gibi görünüyordu– aşağı doğru çevirdi ve dişsiz küçücük ağzıyla gülümseyerek ellerini bir balığın yüzgeçleri gibi sallamaya, işlemeli eteğinin kolalı kıvrımlarını hışırdatmaya başladı. Bu küçücük kıza gülümsememek, onu öpmeden durmak, yakalayıp sevinç çığlıkları atarak bütün vücuduyla zıp zıp zıplaması için ona parmak uzatmamak elde değildi; kendisine uzatılan dudakları öpmek anlamında ağzına alan bu küçücük şeye dudaklarını uzatmamak elde değildi. Anna da bütün bunları yaptı. Onu kucağına aldı, hoplattı, mini mini, taptaze yanacıklarını, çıplak dirseklerini öptü; ama bu çocuğu görmek Anna'ya, ona olan duygularının Seryoja'ya olan duygularıyla karşılaştırdığında, sevgiden bile sayılmayacağını daha açık olarak hissettirdi. Bu bebeğin her hâli, her şeyi sevimliydi, ama nedense bütün bunlar Anna'nın gönlünü etkilemiyordu. Anna bir türlü doymak bilmeyen bütün sevgisini, sevmediği bir adamdan olduğu hâlde birinci çocuğuna vermişti; kız, en ağır koşullar altında dünyaya gelmiş ve birinci çocuğa gösterilen ilginin yüzde birini bile görmemişti. Ayrıca, küçük kızda her şey henüz bir umuttu, oysa Seryoja daha şimdiden neredeyse bir adamdı, hem de çok sevilen bir adam. Onun kafasında daha şimdiden düşünceler ve duygular savaş hâlindeydi; Anna oğlunun sözlerini ve bakışlarını hatırlayarak: 'O annesini anlıyor, seviyor ve yargıda bulunuyor,' diye düşündü. Anna ondan yalnız vücutça değil, ruhça da sonsuz olarak ayrı bırakılmıştı ve bunu düzeltmenin imkânı yoktu.

Anna kızını sütannesine verdi, ikisini de yolladı, sonra içinde Seryoja'nın henüz kızı kadarken çekilmiş fotoğrafı bulunan ma-

dalyonu açtı. Ayağa kalktı, şapkasını çıkardı ve masanın üstünden, oğlunun çeşitli yaşlarda çekilmiş fotoğraflarının durduğu albümü aldı. Fotoğrafları birbirleriyle karşılaştırmak istedi ve albümden çıkarmaya başladı. Fotoğrafların hepsini çıkardı. Yalnız bir tanesi, Seryoja'nın son ve en iyi fotoğrafı kaldı. Bu resimde Seryoja kaşları çatık, dudaklarında bir gülümseme, sırtında beyaz bir gömlekle, ata biner gibi bir iskemlede oturuyordu. Bu Seryoja'nın en karakteristik, en güzel anlatımıydı. Beyaz narin parmakları bugün özel bir tutuklukla hareket eden küçük, kıvrak elleriyle birkaç kere fotoğrafın köşesinden tutmaya çalıştı, ama fotoğraf her seferinde parmaklarının arasından kurtuldu ve Anna bir türlü onu çıkaramadı. Masada kitap açacağı olmadığından, Anna, Seryoja'nın fotoğrafının yanındaki fotoğrafı (Bu Vronski'nin, başında şapkayla, saçları uzamış hâliyle Roma'da çektirilmiş fotoğrafıydı) çıkardı ve oğlunun fotoğrafını bununla kenarından kaldırdı. Vronski'nin fotoğrafına bakıp, birdenbire, şimdiki mutsuzluğunun sebebinin o olduğunu hatırlayarak: 'Ah, işte o!' dedi. Sabahtan beri bir kez bile o aklına gelmemişti. Ama şimdi, öylesine yakından tanıdığı ve öylesine sevdiği o erkek yüzü, soylu yüzü görünce birdenbire yüreğinin onun için sevgiyle dolup taştığını hissetti.

Oğluyla ilgili her şeyi ondan sakladığını unutup, birdenbire içinde, ona karşı uyanan sitemli bir duygu ile, 'Peki ama nerede o? Nasıl beni acılarımla yapayalnız bırakıyor?' diye düşündü. Hemen yanına gelmesini rica etmek için birini ona yolladı. Vronski'ye her şeyi anlatacak kelimeleri ve onun söyleyeceği avutucu sevdalı sözleri aklından geçirerek, âdeta kalbi duracakmış gibi bir heyecanla onu beklemeye başladı. Giden adam, Vronski'nin yanında bir misafiri olduğunu, ama hemen geleceğini ve kendisini, az önce Petersburg'a gelen Prens Yaşvin'le birlikte kabul edip edemeyeceğini Anna'dan sormasını emrettiğini bildirdi. Anna: 'Demek yalnız gelmeyecek, oysa dün öğle yemeğinden beri beni görmedi,' diye düşündü. 'Yaşvin'le birlikte gelecek, ben de ona her şeyi anlatmayacağım.' Birdenbire tuhaf bir düşünceye kapıldı: Ya Vronski onu artık sevmiyorsa?

Anna son birkaç günün olaylarını bir bir kafasından geçirince, hemen her şey bu korkunç düşünceyi doğruluyormuş gibi geldi ona: Vronski'nin dün dışarıda yemek yemesi, Petersburg'da kaldıkları sürece ayrı dairelerde oturmakta ısrar edişi, son olarak da şimdi sanki Anna'yla baş başa kalmaktan kaçınıyormuş gibi, yalnız gelmeyişi.

Vronski'nin ilgisizliğine inanç getirirse, nasıl bir duruma düşeceğini gözleri önüne getirecek güçte olmayan Anna, kendi kendine: 'Ama bunu bana söylemeli. Eğer bunu bilirsem, o zaman ne yapacağımı bilirim,' diye düşündü. Vronski'nin kendisini sevmediğini düşünüyor, kendini umutsuzluğa pek yakın hissediyordu, bunun sonucu olarak da tuhaf bir heyecan duyuyordu. Zili çalıp hizmetçiyi çağırdı ve giyinme odasına gitti. Giyinirken, sanki artık onu sevmeyen Vronski, Anna kendisine en yakışan elbisesini giyer, kendisine en yaraşan saç tuvaletini yaparsa, ona tekrar âşık olurmuş gibi, şu son günlerde hiç göstermediği özeni gösterdi.

Daha hazırlanmadan zilin çaldığını duydu.

Salona geçtiği zaman Vronski değil, Yaşvin gözleriyle onu karşıladı. Vronski, Anna'nın masanın üstünde unuttuğu, oğlunun fotoğraflarına göz gezdiriyordu. Anna'ya bakmakta acele etmedi.

Anna kendi küçücük elini sıkılgan Yaşvin'in (Yaşvin'in o koskoca gövdesiyle, kaba saba yüzü göz önüne getirilince bu sıkılganlık çok tuhaf kaçıyordu) kocaman eli içine bırakarak:

"Daha önce tanışmıştık. Geçen yılki yarışmalardan tanışıyoruz," dedi ve "Ver onları bana," diyerek oğlunun fotoğraflarına bakmakta olan Vronski'nin elinden fotoğrafları hızla kapıp, ışıldayan gözleriyle anlamlı anlamlı ona baktı. "Bu yıl yarışlar iyi oldu mu? Onların yerine Roma'da, Corso'daki yarışları seyrettim. Ama yurt dışındaki yaşama önem vermezsiniz siz," diye tatlı bir gülümsemeyle ekledi. "Gerçi sizinle pek seyrek karşılaştık, ama sizi ve nelerden zevk aldığınızı bilirim."

Yaşvin bıyığının sol yanını dişleyerek:

"Bunu duyduğuma çok üzüldüm," dedi. "Çünkü benim zevk aldığım şeyler çoğunlukla kötüdür."

Yaşvin, Anna'yla bir iki dakika konuştuktan sonra, Vronski'nin saate göz attığını fark edince, Anna'ya Petersburg'da çok kalıp kalmayacağını sordu ve kocaman gövdesini doğrultarak kasketini aldı.

Anna, Vronski'ye bakarak şaşkın şaşkın:

"Sanıyorum ki çok değil," dedi.

Yaşvin ayağa kalkarak:

"Demek ki bir daha görüşemeyeceğiz." dedi, sonra Vronski'ye dönerek:

"Nerede yemek yiyorsunuz?" diye ekledi.

Anna, sıkılganlığından ötürü kendi kendine kızmış gibi kararlı bir tavırla, ama yeni birinin karşısında durumunu aydınlatmak zorunda kaldığı zaman hep olduğu üzere kızararak:

"Yemeğe bana geliniz," dedi. "Buranın yemekleri iyi değil, ama hiç olmazsa birbirinizi görmüş olursunuz. Aleksey, bütün alay arkadaşları arasında sizi sevdiği kadar hiç kimseyi sevmez."

Yaşvin, Anna'dan çok hoşlandığını Vronski'ye anlatan bir gülümseyişle:

"Çok sevindim," dedi.

Yaşvin allahaısmarladık deyip çıktı. Vronski geride kaldı.

Anna:

"Sen de gidiyor musun?" diye sordu.

Vronski:

"Geç bile kaldım," dedi ve Yaşvin'in arkasından seslendi:

"Sen gidedur, ben bir dakikada yetişirim sana!"

Anna, Vronski'nin elini tuttu ve gözlerini indirmeden ona bakarak, onu alıkoymak için, söylemesi gereken sözleri aklından geçirdi.

"Dur biraz, sana söyleyeceklerim var," dedi ve Vronski'nin güdük elini kaldırarak kendi boynuna bastırdı. "Onu yemeğe çağırmakla hata mı ettim acaba?"

Vronski inci gibi dişlerini gösteren bir gülümseyişle onun elini öperek:

"Çok iyi ettin," dedi.

Anna onun elini iki eli arasına alıp sıkarak:

"Aleksey, bana karşı değişmedin, değil mi?" diye sordu. "Aleksey, ben burada çok sıkıldım. Ne zaman gidiyoruz?"

Vronski elini kurtararak:

"Yakında, yakında!" dedi. "Buradaki yaşamımızın bana da ne kadar acı verdiğini bilemezsin."

Anna incinmiş bir tavırla:

"Pekâlâ, git öyleyse, git!" dedi ve çabuk çabuk Vronski'nin yanından ayrıldı.

XXXII

VRONSKİ otele döndüğü zaman, Anna daha gelmemişti. Vronski'ye söylediklerine göre, o çıktıktan biraz sonra Anna'yı görmeye bir hanım gelmiş ve Anna o hanımla birlikte gitmişti.

Anna'nın nereye gittiğini söylemeden gitmiş olması, şu ana kadar gelmemesi, sabahleyin de ona bir şey söylemeden bir yerlere gitmiş olması... Bütün bunlar, Anna'nın o sabah, Yaşvin oradayken tuhaf bir heyecan içinde görünüşüne ve oğlunun fotoğraflarını Vronski'nin elinden âdeta koparırcasına çekip alışına eklenince, Vronski derin derin düşünmek zorunda kaldı. Anna'yla açık konuşmak gerektiğine karar verdi. Salonda Anna'yı bekledi. Ama Anna yalnız dönmedi, yaşlı bir kız olan halası Prenses Oblonskaya'yı birlikte getirdi. Sabahleyin Anna'ya uğrayan ve onunla birlikte alışverişe çıkan, bu kadındı. Anna, Vronski'nin yüzündeki endişeli ve sorgu dolu ifadeyi görmezlikten gelerek, neşeli neşeli, yaptığı alışverişleri anlatmaya başladı. Vronski, Anna'nın içinden olağanüstü bir şeyler geçmekte olduğunu gördü: Anna'nın Vronski'ye diktiği zaman, pırıltılı gözlerinin kaçamak bakışlarında derin bir dikkat ifadesi okunuyordu; konuşmalarından ve davranışlarından, yakın ilişkilerinin ilk dönemlerinde Vronski'ye öylesine çekici gelen, şimdi ise onu tasalandırıp korkutan sinirli bir çabukluk ve incelik göze çarpıyordu.

Sofra dört kişilik hazırlanmıştı. Tam, hepsinin küçük yemek odasına geçmeye hazırlandıkları sırada, Prenses Betsi'den Anna'ya bir mesaj getiren Tuşkeviç geldi. Prenses, vedalaşmaya gelemedi-

ği için özür diliyordu; kendisi rahatsızmış, ama Anna'nın saat altı buçuk ile dokuz arasında onu görmeye gelmesini rica ediyordu. Anna'nın hiç kimseyle karşılaşmaması için gerekli tedbirlerin alındığını gösteren, saat belirtilen bu sözler söylenirken Vronski'nin gözü Anna'ya gitti, ama Anna bunu fark etmemiş göründü.

Anna hafif bir gülümsemeyle:

"Özellikle altı buçukla dokuz arası gelemeyeceğim için çok üzgünüm," dedi.

"Prenses çok üzülecek."

"Ben de."

Tuşkeviç:

"Patti'yi dinlemeye gidiyorsunuzdur herhâlde?" dedi.

"Patti mi? İyi aklıma getirdiniz. Bir loca bulabilirsem giderim."

Tuşkeviç atıldı:

"Ben bulabilirim."

Anna:

"Size çok, pek çok müteşekkir kalırım!" dedi. "Bizimle yemeğe kalmaz mıydınız?"

Vronski belli belirsiz omuzlarını silkti. Anna'nın ne yaptığını bir türlü anlamıyordu. Şu yaşlı prensesi ne diye buraya getirmişti. Tuşkeviç'i niye yemeğe alıkoymuştu ve en şaşılacak olanı da, loca tutması için onu niye operaya yolluyordu? Patti'nin, aboneleri için düzenlediği ve Anna'nın bütün sosyete tanıdıklarının bulunacağı bir temsile gitmesi, içinde bulunduğu bu durumda düşünülebilir miydi? Vronski, ona ciddi bir bakışla baktı, ama Anna, Vronski'nin anlamını bir türlü çıkaramadığı, neşeli mi, mutsuz mu olduğu ayırt edilemeyen, yine o aynı meydan okuyan bakışıyla karşılık verdi. Yemekte Anna saldırgan bir neşe içindeydi: hem Tuşkeviç'le, hem de Yaşvin'le cilveleşiyor gibiydi. Sofradan kalkıldıktan sonra Tuşkeviç operada loca tutmaya, Yaşvin de sigara içmeye gitti. Vronski, Yaşvin'le aşağı kata kendi dairesine indi, bir süre oturduktan sonra hemen yukarı çıktı. Anna giyinmişti bile; Paris'te yaptırdığı, yakasının göğüs kısmı açık, kadife süslü hafif ipek elbisesini giymişti. Saçlarının üstüne, yüzünü çerçeveleyen ve parlak güzelliğine daha da güzellik katan zengin bir beyaz dantel koymuştu.

Vronski onun yüzüne bakmamaya çalışarak sordu:

"Sahiden gidiyor musun tiyatroya?"

Anna, Vronski onun yüzüne bakmadığı için bir kez daha alınarak:

"Niçin öyle ürkek ürkek soruyorsun?" dedi. "Hem niye gitmeyecekmişim?"

Anna, Vronski'nin söylediği sözlerin manasını sanki anlamamış gibiydi.

Vronski kaşlarını çatarak:

"Öyle ya, gitmemen için hiçbir sebep yok," dedi.

Anna onun sözlerindeki alaycı edayı mahsus anlamazlıktan gelerek ve uzun konçlu, parfümlü eldivenini rahat rahat kıvırarak cevap verdi:

"Ben de aynı şeyi söylüyorum işte."

Vronski, tıpkı bir zamanlar Anna'nın kocasının ona söylediği gibi, onu uyararak:

"Anna, Allah aşkına, neyiniz var?" dedi.

"Neyi sorduğunuzu anlamıyorum."

"Gidilemeyeceğini biliyorsunuz."

"Neden? Yalnız gitmiyorum ki. Prenses Varvara giyinmeye gitti. O da geliyor benimle."

Vronski büyük bir şaşkınlık ve umutsuzluk içinde omuz silkti.

"Ama bilmiyor musunuz ki," diye başlayacak oldu.

Anna bağırırcasına:

"Bilmek istemiyorum!" dedi. "İstemiyorum. Yaptığıma pişman mıyım? Hayır, hayır, yine de hayır! Yeni baştan başlamak zorunda kalsaydım, yine aynı şeyi yapardım. Bizim için, senin için, benim için sadece bir şeyin önemi var. Birbirimizi sevip sevmediğimiz. Düşünülecek başka hiçbir şey yok. Niye bu arada birbirimizden ayrı yaşıyoruz, niye birbirimizi görmeden yaşıyoruz? Niye tiyatroya gidemeyeyim ben?"

Anna gözlerinde Vronski'nin anlayamadığı tuhaf bir pırıltıyla ona baktı ve bu sefer konuşmasına Rusça olarak devam etti:

"Seni seviyorum ve sen bana karşı değişmedikçe de başka hiçbir şeyin önemi yok benim için. Niye bana bakmıyorsun?"

Vronski ona baktı. Anna'nın yüzünün ve ona her zaman çok yakışan elbisesinin bütün güzelliğini gördü. Ne var ki şimdi Vronski'yi sinirlendiren, Anna'nın bu güzelliği, bu inceliği oldu.

Vronski, sesinde yumuşak bir yalvarışla, ama gözlerinde soğuk bir ifadeyle, yine Fransızca olarak:

"Duygularım değişemez, bunu biliyorsunuz, ama gitmemenizi rica ediyorum sizden, yalvarıyorum," dedi.

Anna onun sözlerini duymadı, yalnız gözlerindeki soğuk ifadeyi gördü. Sinirli sinirli karşılık verdi:

"Ben de sizden neden gitmemem gerektiğini açıklamanızı rica ediyorum," dedi.

"Çünkü bu size..." diye bocaladı Vronski.

"Hiçbir şey anlamıyorum. Yaşvin *n'est pas compromettant*.* Prenses Varvara da ötekilerden kötü değil. Hah, işte kendisi de geldi!"

XXXIII

ANNA'NIN kendi durumunu, bilerek anlamak istemeyişi karşısında, Vronski ilk defa olarak ona, öfkeye yakın bir kırgınlık duydu. Niye bu kadar sinirlendiğini ona söyleyemediği için de bu duygusu güçlendi. Kafasından geçenleri ona açıkça söyleyecek olsaydı, şöyle derdi: 'Yanında herkesçe bilinen prenses olduğu hâlde, bu tuvaletle tiyatroda görünmen, sadece, düşmüş bir kadın olarak durumunu kabul etmen demek değil, aynı zamanda sosyeteye meydan okuman, başka bir deyimle, sosyeteyle bağlarını sonsuz olarak koparman demektir.'

Ne var ki, bunu Anna'ya söyleyemezdi. 'Anna nasıl oluyor da bunu anlayamıyor? İçinden geçenler nedir?' diye kendi kendine sordu. Anna'ya olan saygısının azalmakta, ama aynı zamanda da Anna'nın güzelliğinin, bilinci üzerindeki etkisinin artmakta olduğunu hissetti.

Kaşları çatık olarak kendi dairesine indi ve uzun bacaklarını bir iskemlenin üstüne uzatan ve maden suyu ile konyak içmekte olan Yaşvin'in yanına oturarak, kendine de aynı şeyleri ısmarladı.

---

* (Fr.) "Yaşvin insanı lekeleyecek bir kişi değildir." *–H. Âli Ediz*

Yaşvin arkadaşının asık suratına bakarak:

"Lankovski'nin Güçlü'sünden söz ediyordum," dedi. "İyi bir at, satın almanı salık veririm. Gerçi biraz sağrısı düşük, ama bacaklarıyla başına diyecek yok."

Vronski:

"Ben de alacağımı sanıyorum," dedi.

Atlar üzerine olan bu konuşma onu ilgilendirmişti, ama Anna, bir an bile aklından çıkmamıştı; elinde olmayarak koridordaki ayak seslerine kulak kabartıyor ve şömine üzerinde duran saate göz atıyordu.

"Anna Arkadyevna, tiyatroya gittiklerini bildirmemi emrettiler."

Yaşvin, kıvılcımlar saçan suya bir kadeh konyak daha koydu, içti, ayağa kalktı ve ceketini iliklemeye başladı. Bıyığının altından belli etmeden hafifçe gülümseyerek ve bu gülümseyişle Vronski'nin somurtkanlığının nedenini anladığını, ama bunu önemsemediğini belli ederek:

"Eh, hadi gidelim," dedi.

Vronski asık bir suratla:

"Ben gelmiyorum," diye karşılık verdi.

Yaşvin:

"Ama benim gitmem gerekiyor. Söz verdim," dedi ve çıkarken ekledi: "Allahaısmarladık, öyleyse. Peki, ama bir koltuk al, Krasinski'nin koltuğunu al."

"Hayır. Yapacak işim var."

Yaşvin otelden ayrılırken, 'İnsanın karısı varsa, derdi vardır demektir, ama kadın insanın karısı değilse, o zaman derdi de daha büyük oluyor,' diye aklından geçirdi.

Yalnız kalan Vronski sandalyeden kalktı ve odasında gezinmeye başladı.

'Ne var bu gece? Dördüncü abonman temsili. Yegor karısıyla orada, herhâlde annem de. Yani, bütün Petersburg orada olacak... Anna şimdi içeri girdi, kısa kürkünü çıkardı ve ışığa çıktı... Tuşkeviç, Yaşvin, Prenses Varvara...' diye manzarayı hayalinde canlandırdı. 'Ya ben ne oluyorum? Korkuyor muyum, yoksa onu korumayı Tuşkeviç'e mi verdim? Hangi yandan bakarsan bak, budalaca...'

Vronski elini sallayarak: 'Peki ama beni niye böyle bir duruma sokuyor?' dedi.

Vronski elini sallarken, üstünde maden suyu ile konyak sürahisinin durduğu sehpaya çarptı, sehpa devrilecek gibi oldu. Vronski sehpayı tutayım derken sahiden devirdi, hırslanarak sehpaya bir tekme attı ve zili çaldı.

İçeri giren oda uşağına:

"Eğer benim hizmetimde kalmak istiyorsan, görevlerini unutma. Bir daha böyle şey görmeyeyim. Bunları toplaman gerekirdi," dedi.

Kendisini suçsuz hisseden oda uşağı kendini savunacaktı, ama efendisinin yüzüne bakınca, susmaktan başka yapacak şey olmadığını anladı ve çabucak eğilip halının üstüne diz çökerek, sağlam ve kırık kadehleri, şişeleri toplamaya başladı.

"O senin işin değil! Bir garson yolla da o temizlesin ortalığı, sen benim frakımı çıkar!"

Vronski tiyatroya saat sekiz buçukta girdi. Temsil en ateşli yerindeydi. İhtiyar hademe Vronski'nin kürkünü çıkardı, onu tanıyarak kendisine, "Ekselans," diye seslendi, paltosu için marka almasının gerekli olmadığını, paltosunu istediği zaman sadece, "Fiyodor!" diye seslenmesinin yeteceğini söyledi. Aydınlık koridorda, hademe ile kollarında kürkler, kapıdan içerisini dinlemekte olan iki uşaktan başka kimsecikler yoktu. Aralık kapının ardından, orkestranın ihtiyatlı stakato eşliği ve müzik cümlesini net olarak okumakta olan bir kadın sesi gelmekteydi. Bir hademenin usulca dışarı süzülmesiyle kapı açıldı ve bitmekte olan müzik cümlesi Vronski'nin kulağına açık seçik çarptı. Ama kapı hemen kapandı ve Vronski ne cümlenin sonunu, ne cümleyi izleyen kadansı duyabildi, yalnız gök gürültüsü gibi kopan alkıştan, kadansın bittiğini anladı. Avizelerle, tunçtan havagazı aplikleriyle pırıl pırıl aydınlatılmış salona girdiği zaman gürültü hâlâ sürüp gidiyordu. Sahnede, çıplak omuzlarının ve mücevherlerinin ışıltısı içindeki primadonna, eğilerek ve gülümseyerek, sahne ışıklarının önüne gelişigüzel fırlatılmış buketleri tenorun yardımıyla topluyordu. Primadonna daha sonra, pomattan ışıl ışıl parlayan saçları ortadan ikiye ayrılmış, uzun kollarıyla sah-

ne ışıklarının beri yanından uzanarak primadonnaya bir şey vermeye çalışan bir bayın yanına gitti; bütün halk, parter seyircisiyle birlikte, localardaki seyirciler de kımıldanıyor, öne doğru eğiliyor, bağırıyor, alkışlıyordu. Orkestra şefi, yükseltilmiş yerinden, hediyenin iletilmesine yardım etti ve beyaz kravatını düzeltti. Vronski parterin tam ortasına kadar geldi, durup çevresine bakındı. Bildik çevreye –sahneye, gürültüyle tiyatroyu tıklım tıklım dolduran ve ilginç olmayan, tanıdık, karmakarışık seyirci sürüsüne– her zamankinden daha az ilgi gösterdi.

Localarda, her zamanki gibi, arkalarında aynı cinsten subaylarla, aynı cinsten birtakım hanımlar; kim olduklarını Allah bilir insanlar; renk renk elbiseler giymiş aynı kadınlar, aynı üniformalı, fraklı erkekler; galeride (paradi) aynı pis kalabalık, localarla ön sıra koltuklardaki bütün bu kalabalık içinde sadece kırk kadar gerçek kadın ve erkek oturuyordu. Vronski bakışlarını hemen bu vahaya çevirdi ve hemen, bakışma yoluyla onlarla ilişki kurdu.

O içeri girdiği zaman perde bittiği için, Vronski ağabeyinin locasına gitmeyerek, koltukların ön sıralarına doğru yürümüş, sahnenin ön döşeme ışıkları önünde dizleri bükük olarak dikelmekte ve topuklarıyla orkestra bölmesini dövmekte olan Serpuhovskoy'un yanında, sırtı sahneye dönük olarak durmuştu. Serpuhovskoy, Vronski'yi uzaktan görmüş ve gülümseyerek işaretle yanına çağırmıştı.

Vronski daha Anna'yı görmemişti; mahsus ondan yana bakmamıştı. Ne var ki, herkesin bakışlarının yöneldiği doğrultudan, Anna'nın nerede olduğunu biliyordu. Belli etmeden çevreye göz gezdiriyordu, ama Anna'yı aramıyordu; kendini en kötüye göre hazırlamış olan Vronski, Karenin'i arıyordu. Vronski için bir şans eseri, Karenin o gece tiyatroda değildi.

Serpuhovskoy, Vronski'ye:

"Askerlikten hemen hemen hiçbir şey kalmamış sende! Bir diplomat, bir artist ya da ona benzer bir şey olmuşsun."

Vronski gülümseyerek ve opera dürbününü ağır ağır çıkararak cevap verdi:

"Evet, evime döner dönmez frakı geçirdim sırtıma."

"Bak işte, bu bakımdan kıskanıyorum seni. Yurt dışından dönüp de bunları (Serpuhovskoy apoletlerine dokundu) takınca, özgürlüğüme acıyorum."

Serpuhovskoy çoktan beridir Vronski'yi bir asker olarak düşünmez olmuştu, ama onu hâlâ eskisi kadar seviyor ve şimdi ona özellikle nazik davranıyordu.

"Birinci perdeyi kaçırdığına yazık oldu."

Bir kulağıyla onu dinleyen Vronski, dürbününü koltuklardan özel davetliler bölümündeki localara çevirdi. Türbanlı bir hanımın ve tam Vronski'nin dürbününün objektifi içine girdiği sırada öfkeli öfkeli gözlerini kırpıştırmakta olan dazlak kafalı bir adamın bitişiğinde, birdenbire Anna'nın, dantelayla çevrelenmiş, mağrur, çarpıcı güzellikteki gülümseyen yüzünü gördü. Anna yirmi adım kadar uzakta, alt katta beşinci locadaydı. Locanın önünde oturuyor, hafif yana dönmüş, Yaşvin'e bir şeyler söylüyordu. Güzel geniş omuzları üzerinde başının duruşu, gözlerindeki ve bütün yüzündeki o tutulmuş heyecan ışıltısı, Vronski'ye, Anna'nın, Moskova'daki baloda ilk gördüğü zamanki hâlini hatırlattı. Ne var ki şimdi, o bu güzelliği büsbütün başka türlü hissediyordu. Şimdi Vronski'nin ona olan duygularında esrarlı bir yan yoktu ve bu yüzden Anna'nın güzelliği Vronski'yi eskisinden çok çekmekle birlikte onu yaralıyordu da. Anna, Vronski'den yana bakmıyordu, ama Vronski onun, kendisini gördüğünü hissetti.

Vronski dürbününü yeniden o yana çevirdiği zaman, Prenses Varvara'nın suratı kıpkırmızı kesilmiş bir hâlde, anormal bir biçimde gülmekte ve durmadan bitişik locaya bakmakta olduğunu gördü. Anna ise yelpazesini katlayarak ve onunla locanın kırmızı kadife kenarına vurarak bir yerlere bakıyor, ama bitişik locada olup bitenleri görmüyor ve herhâlde görmek istemiyordu. Yaşvin'in yüzünde, kâğıt oyununda kaybettiği zamanlar takındığı ifade vardı. Kaşları çatılmış, bıyığının sol tarafını gittikçe daha çok ağzının içine alarak, yan yan bitişik locaya bakıyordu.

Sol taraftaki o locada Kartasov'lar vardı. Vronski onları tanıyor ve Anna'nın onlarla tanıştığını biliyordu. Sıska, ufak tefek bir kadın olan Kartasova, locasında sırtı Anna'ya dönük olarak ayakta

duruyor, kocasının tuttuğu pelerinini giyiyordu. Yüzü sararmış ve öfkeliydi, heyecanlı heyecanlı bir şeyler söylüyordu. Şişman, dazlak kafalı bir adam olan Kartasov durmadan Anna'ya bakarak karısını yatıştırmaya çalışıyordu. Karısı çıkıp gittikten sonra Kartasov bir süre geride kaldı; Anna'yla göz göze gelmek ve besbelli onu selamlamak istiyordu. Ama Anna, herhâlde mahsus onun farkında olmayarak, geriye dönüp kırpık saçlı başını kendisine doğru eğen Yaşvin'e bir şeyler söylüyordu. Kartasov reverans yapmadan çıkıp gitti ve loca boş kaldı.

Vronski, Kartasov'larla Anna arasında neler geçtiğini tam olarak anlayamasada olanların Anna için alçaltıcı şeyler olduğunu anladı. Gördüklerinden, en çok da Anna'nın yüzünden bunu anladı, çünkü Anna'nın, üzerine aldığı rolü sürdürebilmek için son gücünü kullanmakta olduğunu biliyordu. Anna, dıştan sakin görünmek rolünde, tam anlamıyla başarılıydı. Anna'yı, onun çevresini bilmeyenler, Anna sosyetede, hem de başındaki o dantelayla, bütün o güzelliğiyle böyle göze çarpacak biçimde kendini göstermek cesaretinde bulunduğu için, kadınların acıma, öfke ve şaşkınlık belirten sözlerinden hiçbirini duymamış olanlar, bu kadının sakin tavırlarına, alımlı görünüşüne hayran oluyorlar ve onun, teşhir direğine mıhlanmış bir insanın geçirdiği duyguları geçirmekte olduğundan şüphelenmiyorlardı.

Bir şeyler geçtiğini bilen, ama ne olduğunu iyice anlayamayan Vronski büyük bir huzursuzluk içindeydi. Olanları anlamak umuduyla kardeşinin locasına gitti. Parterden çıkmak için mahsus Anna'nın bulunduğu locanın karşı tarafındaki bir çıkış kapısını seçen Vronski, iki ahbabıyla konuşmakta olan eski alay komutanıyla karşılaştı. Vronski onların, Karenin'lerin adını söylediklerini duydu ve albayın yanındakilere anlamlı bir biçimde bakarak kendisini adıyla ve yüksek sesle çağırmakta nasıl acele ettiğini fark etti.

Albay:

"Vay Vronski, alaya ne zaman geleceksin?" dedi. "Bir ziyafet çekmeden bırakmayız seni. Sen bizim demirbaşımızsın!"

Vronski:

"Ne yazık ki şimdi vaktim yok. Bir başka zaman," dedi ve basamakları koşa koşa çıkıp kardeşinin locasına gitti.

Vronski'nin annesi, bukleleri çelik kırı ihtiyar kontes, ağabeyinin locasındaydı. Varya, Prenses Sorokina'yla birlikte, birinci katın koridorunda Vronski'yle burun buruna geldi.

Varya, Prenses Sorokina'yı kaynanasının yanına götürdükten sonra elini kayınbiraderine uzattı ve hemen Vronski'yi ilgilendiren şeyden söz etmeye başladı. Vronski onu hemen hemen hiç böylesine heyecanlı görmemişti.

"Bence son derece aşağılık, iğrenç bir davranış, Madam Kartasova'nın böyle davranmaya hiç hakkı yoktu. Madam Karenina," diye lafa başladı Varya.

"Ne oldu? Benim bir şeyden haberim yok."

"Nasıl, duymadın mı?"

"Bilirsin hep en son ben duyarım!"

"Şu Kartasova'dan daha kötü bir yaratık yoktur yeryüzünde!"

"Peki, ama ne yaptı?"

"Kocam söyledi. Karenina'ya hakaret etmiş. Kadının kocası locasından Karenina'yla konuşmaya başlayınca, kadın rezalet çıkarmış. Anladığıma göre yüksek sesle hakaret etmiş ve çıkıp gitmiş."

Prenses Sorokina locanın kapısından başını uzatarak:

"Kont, anneniz sizi istiyor," dedi.

Annesi alaylı alaylı gülümseyerek Vronski'ye:

"Ne zamandır bekliyorum seni. Hiç görünmüyorsun," dedi.

Oğlu, annesinin sevinç gülümsemesini tutamadığını gördü. Soğuk bir tavırla:

"İyi akşamlar anne. Ben de sizi görmeye gelecektim," dedi.

Prenses Sorokina kenara çekilince, kontes ekledi:

"Niye gitmiyorsun *faire la cour á Madam Karenina?** *Elle fait sensation. On oublie la Patti pour elle.*"**

Vronski kaşlarını çatarak cevap verdi:

"Anne, bana bundan söz etmemenizi rica etmiştim."

---

* (Fr.) "Madam Karenina'ya kur yapmaya." –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Heyecan yaratıyor. Onun yüzünden Patti'yi unutuyorlar." –*H. Âli Ediz*

"Ben sadece herkesin söylediğini söylüyorum."

Vronski karşılık vermedi ve Prenses Sorokina'yla bir iki kelime konuştuktan sonra locadan ayrıldı. Kapıda kardeşiyle karşılaştı. Vronski'nin kardeşi:

"Ah, Aleksey!" dedi. "Ne iğrenç şey! Bu kadın düpedüz budalanın biri... Şimdi Karenina'nın yanına gidiyorum. Hadi birlikte gidelim."

Vronski onu dinlemedi bile. Koşarcasına aşağı indi. Bir şeyler yapması gerektiğini hissediyordu, ama ne yapacağını bilmiyordu. Hem kendisini, hem onu böyle kötü bir duruma düşürdüğü için Anna'ya kızması, öte yandan da çektiği acıdan ötürü ona acıması, Vronski'yi heyecanlandırmıştı. Partere indi ve dosdoğru Anna'nın locasına doğru yürüdü. Anna'nın locasında Stremov duruyor, Anna'yla konuşuyordu:

"Artık tenor kalmadı. *Le moule en est brisé.*"* Vronski, Anna'yı eğilerek selamladı ve durup Stremov'la el sıkıştı.

Anna, Vronski'ye alaycı gibi gelen bir bakışla:

"Galiba geç geldiniz, en güzel aryayı kaçırdınız," dedi.

Vronski ona sert sert bakarak:

"Ben bu konudan pek anlamam," dedi.

Anna gülümseyerek:

"Patti'nin, gerektiğinden çok yüksek sesle söylediğini düşünen Prens Yaşvin gibi," dedi.

Vronski'nin yerden kaldırdığı oyun programını uzun konçlu eldiven içindeki küçük eline alarak:

"Teşekkür ederim," dedi, aynı anda da güzel yüzü birdenbire seyirdi. Kalkıp locanın dip tarafına gitti.

İkinci perdede Anna'nın locasını boş gören Vronski, *cavatina* başlar başlamaz seslerini kesmiş olan dinleyicilerin alçak sesle yaptıkları susturma uyarıları arasında salondan çıkıp oteline gitti.

Anna otele dönmüş bulunuyordu. Vronski içeri girdiği zaman, Anna yalnızdı ve hâlâ, tiyatroya gittiği elbise üzerindeydi. Duvara bitişik ilk koltukta oturuyor, boş gözlerle önüne bakıyordu. Vronski'ye şöyle bir baktı ve hemen yine eski durumunu aldı.

---

* (Fr.) "Onları çıkaran kalıp parçalandı." –*H. Âli Ediz*

Vronski:

"Anna!" dedi.

Anna yerinden kalkarak umutsuzluktan ileri gelen gözyaşları ve kinli bir ses tonuyla:

"Sensin, sensin, bütün olup bitenlerin suçlusu sensin!" diye bağırdı.

"Gitmemeni rica etmiştim, yalvarmıştım sana. Senin için tatsız olacağını biliyordum."

Anna:

"Tatsız?" diye bağırdı. "Korkunçtu! Ömrümün sonuna kadar unutmayacağım bunu! Benim yanımda oturmanın bir yüz karası olduğunu söyledi o kadın."

"Budala bir kadının söylediği şey için ne diye üzüyorsun kendini? Yalnız niye bu tehlikeyi göze aldın? Niye kışkırttın..."

"Senin bu soğukkanlılığından nefret ediyorum! Beni buna sürüklememen gerekirdi. Eğer beni sevseydin..."

"Anna! Bunun benim sevgimle ne ilgisi var?"

Anna ona, dehşet dolu bir ifadeyle bakarak cevap verdi:

"Eğer sen de beni, benim seni sevdiğim kadar sevseydin, sen de benim kadar acı çekseydin..."

Vronski Anna'ya acıyor, ama yine de sinirlenmekten kendini alamıyordu. Şimdi Anna'yı yatıştırabilecek biricik şeyin onu sevdiğini söylemek olduğunu görerek, bu konuda onu inandırmaya çalıştı. Ağzıyla ona sitem etmedi, ama yüreğinden sitem ediyordu.

Anna, Vronski'nin söylemekten utanç duyacak kadar bayağılık saydığı aşk yeminlerini yutarcasına dinledi ve yavaş yavaş yatıştı. Ertesi gün büsbütün barışmış olarak, köye gitmek üzere yola çıktılar.

ALTINCI BÖLÜM

✵

I

DARYA Aleksandrovna yazı, çocuklarıyla birlikte Pokrovskoye'de, kız kardeşi Kiti Levina'nın yanında geçiriyordu. Kendi yurtluğundaki ev yıkılacak hâlde olduğu için Levin'le karısı onu, yazı onlarla geçirmeye ikna etmişlerdi. Stepan Arkadyeviç bu düzeni çok uygun bulmuştu. Yazı ailesiyle birlikte köyde geçirmekten gerçekten de büyük mutluluk duyacağını, ama Moskova'daki görevlerinin buna engel olduğuna üzüldüğünü söylemiş ve kendisi Moskova'da kalmıştı; arada sırada bir iki günlüğüne köye geliyordu. Çoluk çocuk ve mürebbiye ile birlikte Oblonski'lerden başka o yaz, İhtiyar Prenses Sçerbatskaya da Levin'lerde kalıyordu, çünkü prenses, tecrübesiz kızı *o hâldeyken* ona göz kulak olmayı görev saymıştı. Ayrıca, Kiti'nin yurt dışındaki arkadaşı Varenka da, Kiti evlendiği zaman geleceğine dair verdiği sözü tutarak, şimdi arkadaşında misafir olarak bulunuyordu. Bütün bu insanlar Levin'in karısının akrabaları ve arkadaşlarıydı. Levin onların hepsini de sevdiği hâlde, kendi deyimiyle, "Şçerbastski unsuru"nun istilasına uğrayan kendi dünyasına –Levin dünyasına– ve düzenine biraz acıyordu. O yaz kendi akrabalarından misafir olarak bir tek Sergey İvanoviç gelmişti, ama o da bir *Levin* karakterinden çok *Koznişev* karakterini taşıyan bir kişi olduğu için, *Levin* ruhu büsbütün silinmişti.

Uzun bir süre kimseciklerin oturmadığı Levin'in köy evinde o kadar çok insan vardı ki, hemen hemen bütün odalar doluydu ve her yemeğe oturuşta ihtiyar prenses hepsini saymak zorunda kalıyor, eğer on üç kişi sayacak olursa, on üçüncü olarak saydığı oğlan ya da kız torununu başka bir masaya oturtuyordu. Ev işlerini bü-

yük bir hevesle yürüten Kiti ise, misafir ve çocukların yazın açılan iştahlarını karşılamak için pek çok tüketilen tavuk, hindi ve ördekleri sağlamakta az çaba harcamıyordu.

Bütün aile yemeğe oturmuştu. Dolli'nin çocukları, mürebbiye ve Varenka ile mantar toplamak için nereye gidecekleri ile ilgili bir plan yapıyorlardı. Zekâ ve bilgisinden ötürü bütün misafirlerden, âdeta taparcasına saygı gören Sergey İvanoviç, mantar üzerine yapılan konuşmaya katılarak herkesi şaşırttı. Varenka'ya bakarak:

"Lütfen beni de yanınıza alın," dedi. "Mantar toplamaya bayılırım. Mantar toplamak bence çok güzel bir uğraşı."

Varenka kızararak cevap verdi:

"Ah, tabii, çok seviniriz."

Kiti, anlamlı anlamlı Dolli ile bakıştı. Bilgili ve zeki Sergey İvanoviç'in, Varenka'ya, birlikte mantar toplamak teklifinde bulunması, son zamanlarda Kiti'nin kafasını çok kurcalayan bazı tahminleri doğruluyordu. Dolli ile bakışması dikkati çekmesin diye acele annesine bir şeyler söyledi. Yemekten sonra Sergey İvanoviç, elinde kahve fincanı, misafir odasında pencerenin yanında otururak bir yandan kardeşiyle konuşmasını sürdürürken, bir yandan da, mantar toplamaya gidecek çocukların çıkacakları kapıyı gözledi. Levin kardeşinin yanında, pencere pervazına oturmuştu.

Kiti kocasına bir şey söylemek için, kendisini ilgilendirmediği anlaşılan konuşmanın bitmesini bekleyerek onun yanında ayakta duruyordu.

Sergey İvanoviç, herhâlde kardeşiyle başladığı konuşmaya pek az ilgi göstererek ve Kiti'ye gülümseyerek:

"Evlendiğinden bu yana, hem de iyiye doğru olmak üzere, çok değişmişsin," dedi. "Bununla birlikte en inanılmaz tezleri savunmak tutkusundan da vazgeçmemişsin."

Kocası, Kiti'ye anlamlı bir bakışla bakarak ona doğru bir iskemle sürüp:

"Katya, senin ayakta durman doğru değil," dedi.

Çocuklar koşarak içeri girince, Sergey İvanoviç:

"Eh, ne yapalım! Vaktim kalmadı artık," dedi.

Çocukların en önünde, sımsıkı çorapları ta yukarıya kadar çekilmiş olarak, yan yan, dörtnala Tanya girdi. Elinde bir sepet ve Sergey İvanoviç'in şapkasını sallayarak dosdoğru ona doğru koştu.

Babasının gözlerine o kadar benzeyen güzel gözleri ışıl ışıl parlayarak, koşa koşa, arsızca Sergey İvanoviç'e geldi ve ona şapkasını vererek, arsızlığını hoş gösteren tatlı bir gülümseyişle, şapkayı Sergey İvanoviç'in başına geçirecekmiş gibi yaptı.

Sergey İvanoviç'in gülümsemesinden cesaret alarak şapkayı onun başına dikkatle geçirdikten sonra:

"Varenka bekliyor," dedi.

Varenka kapı ağzında dikiliyordu. Elbisesini değiştirmiş, sırtına sarı bir basma giymiş, başına da beyaz bir eşarp bağlamıştı.

Sergey İvanoviç kahvesini içip bitirdikten sonra, mendiliyle puro tabakasını ceplerine yerleştirerek:

"Geliyorum, geliyorum, Varvara Andreyevna," dedi.

Sergey İvanoviç iskemlesinden kalkar kalkmaz, Kiti kocasına:

"Şu benim Varenka ne tatlı kız, değil mi?" dedi. Bunu Sergey İvanoviç'in duyabileceği biçimde ve besbelli, duymasını isteyerek söylemişti. "Hem ne kadar güzel, ne kadar soylu bir güzelliği var! Varenka!" diye seslendi. "Değirmen koruluğunda mı olacaksınız? Biz size geliriz."

İhtiyar prenses telaşla içeri girerek:

"Durumunu unutuyorsun, Kiti! Böyle bağırmamalısın."

Kiti'nin sesini ve annesinin ona çıkışmasını duyan Varenka, hafif adımlarla koşarak Kiti'nin yanına geldi. Varenka'nın hareketlerindeki çabukluk, heyecanlı yüzünü kaplayan kırmızılık, hep, onun içinde olağanüstü bir şeylerin geçmekte olduğunu gösteriyordu. Kiti bu olağanüstü şeyin ne olduğunu biliyor ve Varenka'yı dikkatle izliyordu. Şimdi Varenka'yı çağırması sırf, Kiti'ye göre bugün yemekten sonra korulukta olması gereken önemli olay bakımından Varenka'yı içinden kutsamak içindi.

Kiti, Varenka'yı öperek, kulağına fısıldadı:

"Varenka, bir şey var, eğer o şey olursa çok sevineceğim."

Varenka sıkıldı ve Kiti'nin dediğini duymazlıktan gelerek, Levin'e sordu:

"Siz de geliyor musunuz bizimle?"

"Geleceğim, ama ancak harman yerine kadar. Ben orada kalacağım."

Kiti sordu:

"Aman, ne diye kalacakmışsın?"

"Yeni yük arabalarını bir gözden geçirip, kontrol etmem gerek. Sen nerede olacaksın?"

"Terasta."

II

EVİN bütün kadınları terasta toplanmışlardı. Onlar yemekten sonra orada oturmayı öteden beri severlerdi, ama bu sefer ortada başka sebep vardı. Şimdi hepsinin uğraşı hâline gelen zıbın dikme, kundak bezleri örme işinin yanı sıra, orada şimdi, Agafya Mihaylovna için yeni bir usulle, su katmaksızın reçel kaynatılıyordu. Öteden beri baba evinde gördüğü bu metodu Kiti getiriyordu. Daha önce bu işin yapılması kendisine verilen Agafya Mihaylovna'ya göre Levin'in evinde yapılan hiçbir şey yanlış olamayacağından, Agafya Mihaylovna yine bildiğini okumuş, reçelin başka türlü yapılamayacağını ileri sürerek, yabani çilek ve bahçe çileklerine su katmıştı; ne var ki, suçüstü yakalandığı için, Agafya Mihaylovna'yı reçelin susuz pekâlâ yapılabileceğine inandırmak amacıyla, ahududu reçeli şimdi herkesin gözü önünde kaynatılıyordu.

Agafya Mihaylovna, kıpkırmızı ve alınmış bir yüzle, saçları dağınık, sıska kolları dirseklerine kadar sıvalı, reçel kabını mangalın üzerinde dairesel hareketlerle gezdiriyor, ahududuya canı sıkkın bakarak bütün kalbiyle, kesilsin de iyi pişmesin diye dua ediyordu. İhtiyar prenses, reçelin bu biçim kaynatılmasının baş akıl hocası kendisi olduğundan, Agafya Mihaylovna'nın gazabının da yine kendisine yönelmesi gerektiğini sezinleyerek, ahududu reçeliyle hiç ilgilenmiyormuş da, başka şeylerle uğraşıyormuş gibi görünmeye çalışıyor, ama başka şeylerden konuşurken, bir yandan da göz ucuyla mangala bakmaktan geri kalmıyordu.

İhtiyar prenses başladığı konuşmayı sürdürerek:

"Ben hizmetçilerime hediyelik elbise için ucuz kumaşları hep kendim satın alırım," dedi. Sonra Agafya Mihaylovna'ya dönerek ekledi: "Köpüğünü almanın zamanı gelmedi mi dersin?" Kiti'yi durdurarak: "Senin yapman hiç gerekli değil, çok sıcak," dedi.

Dolli:

"Ben yaparım," dedi ve kalkıp, kaşığı, köpüklenen şekerin üstünde dikkatle dolaştırmaya, bunu yaparken de kaşığa yapışanları çıkarmak için zaman zaman kaşığı, daha şimdiden pembe sarımtırak köpük ve kan kırmızı şurup tabakalarıyla örtülmüş bir tabağa vurarak sıyırmaya başladı. Çocukluğunda, büyükler reçelin en iyi tarafını, köpüğünü niye yemiyorlar diye nasıl şaştığını hatırlayarak ve kendi çocuklarını düşünüp, 'Şimdi bunu çaylarıyla nasıl da yalayıp yutacaklardır,' diye aklından geçirdi.

Bu arada Dolli hizmetçilere verilecek en iyi hediye üzerine olan ilgi çekici konuya devam etmekten geri kalmadı:

"Stiva en iyisinin onlara para vermek olduğunu söylüyor, ama..."

Kiti ile ihtiyar prenses bir ağızdan bağırdılar:

"Nasıl para verilir onlara? Hediyeye değer verir onlar."

İhtiyar prenses:

"Mesela, geçen yıl ben bizim Matriona Semyenovna'ya şey almıştım, poplin değil de, onun gibi bir şey," dedi.

"Evet, hatırlıyorum, sizin isim gününüzde giymişti."

"Çok güzel bir deseni vardı, son derece sade ve zarif. Onda olmasaydı o kumaştan kendime entari dikecektim. Varenka'nın sırtındakine benziyor. Ucuz ve sevimli."

Dolli şurubu kaşıktan akıtarak:

"Eh, sanırım bu oldu artık."

"Damlarken kıvrılırsa hazır demektir. Biraz daha kaynat, Agafya Mihaylovna."

Agafya Mihaylovna öfkeli öfkeli:

"İllallah şu sineklerden!" dedi. "Yine de hiçbir şey değişmeyecek," diye ekledi.

Parmaklığa konarak bir ahududu sapını çevirip gagalamaya başlayan bir serçeye bakan Kiti, birdenbire bağırdı:

"Ah, ne tatlı şey! Korkutmayın onu!"

Annesi:

"Olur, ama sen mangaldan uzak dur," dedi.

Agafya Mihaylovna'nın ne konuştuklarını anlamaması için deminden beri Fransızca konuşuyorlardı, Kiti de Fransızca olarak:

"*A propos de Varenka*,* anne, nedense ben bugün bir çözüm bekliyorum," dedi. "Nasıl bir çözüm olduğunu anlarsınız. Ah ne iyi olurdu!"

Dolli:

"Hele hele, sen de az çöpçatan değilsin yani," dedi. "Nasıl da usturuplu bir biçimde, nasıl da ustalıkla ikisini bir araya getiriyor!"

"Ne olur anneciğim, bu konuda ne düşündüğünüzü söyleyin bize."

"Ne düşüneceğim? O ('O' ile Sergey İvanoviç'i kastediyordu) ne zaman istese Rusya'da en iyi evliliği yapabilir. Tabii, şimdi artık pek genç sayılmaz, ama yine de ona seve seve varacak pek çok kız biliyorum. O çok iyi bir kız, ama öteki..."

Kiti:

"Ah, ama anneciğim, onun için de, öbürü için de niye daha iyi bir şey düşünülemeyeceğini anlamaya çalışsanıza. Birincisi, Varenka çok sevimli!" diyerek bir parmağını kıvırdı.

Dolli:

"Kız onun çok hoşuna gidiyor, bu bir gerçek," diye doğruladı.

"Sonra Sergey İvanoviç'in sosyetede öyle bir yeri var ki, karısının malı, sosyal durumu ona vız gelir. Ona gerekli olan biricik şey, iyi, tatlı, sakin bir kız..."

Dolli:

"Evet, onunla sakin bir hayat sürülebilir," diye doğruladı.

"Üçüncüsü de, Varenka'nın onu sevmesi gerekir. Zaten seviyor da. Ah, ne iyi olurdu! Koruluktan çıkıp gelseler de, her şey çözülmüş olsa diye bekliyorum. Gözlerinden hemen anlarım. Ah, öylesine sevineceğim ki! Sen ne dersin, Dolli?"

Annesi:

"Heyecanlanma o kadar," dedi. "Heyecan yaramaz sana."

---

* (Fr.) "Varenka ile ilgili olarak." –*H. Âli Ediz*

"Sevdiğine kesinlikle inandığı gün Varenka'ya evlilik teklif edecektir."

Dolli, Stepan Arkadyeviç'le olan geçmişini hatırlayarak, hülyalı hülyalı gülümsedi:

"Ah, ne kadar tuhaf, yani bir erkeğin evlilik teklif edişi ve evlilik teklif etmek için seçtiği zaman, demek istiyorum. Önce arada bir engel var gibidir, sonra bu engel birdenbire çöküverir."

Kiti damdan düşer gibi soruverdi:

"Anneciğim, babam size nasıl evlilik teklif etmişti?"

İhtiyar prenses:

"Hiçbir olağanüstülüğü yoktu, çok basitti," diye cevap verdi, ama bu hatırayla yüzü aydınlanıverdi.

"Ah, evet, ama nasıl? Birbirinizle konuşmanıza daha izin vermedikleri sırada bile seviyordunuz onu, değil mi?"

Kiti, kadınların hayatında son derece önemli yer tutan bu gibi sorunlar üzerinde, şimdi annesiyle onun bir dengi gibi konuşabilmekten ayrı bir tat duyuyordu.

"Tabii, seviyordum. Bize, köye gelirdi."

"Peki, nasıl anlaştınız, anneciğim?"

"Kuzum sen yeni bir şey bulduğunuzu mu sanıyorsun? Her zaman aynıdır bu iş: İnsan gözlerle, gülümsemelerle anlaşır..."

Dolli doğruladı:

"Ah, ne güzel söylediniz anneciğim? Özellikle gözlerle, gülümsemelerle..."

"Peki, o ne gibi sözler söyledi?"

"Senin Kostya'n ne gibi sözler söylemişti?"

"O tebeşirle yazmıştı. Ne olağanüstü bir şeydi. Şimdi bu bana ne kadar uzakmış gibi görünüyor!"

Üç kadının üçü de hep o şey üzerinde düşünceye daldılar. Sessizliği ilk bozan Kiti oldu. Evlenmesinden önceki kışı ve Vronski'ye sevdalanışını hatırladı.

Düşüncelerinin doğal olarak yaptırdığı çağrışımlarla bu noktaya gelerek:

"Yalnız, bir şey yar... Yani, Varenka'nın o eski aşk hikâyesi," dedi. "Sergey İvanoviç'i hazırlamak için bu konuda onunla biraz

konuşmak istedim. Hepsi de, yani bütün erkekler, bizim geçmişimizi müthiş kıskanırlar," diye ekledi.

Dolli:

"Hepsi değil. Sen kendi kocana bakarak yargıda bulunuyorsun. Vronski ile aranda geçenler ona hâlâ acı veriyor. Değil mi? Doğru değil mi?"

Kiti, gözlerinde dalgın bir gülümseyişle cevap verdi:

"Evet, doğru."

Analık çabasıyla kızını savunmaya kalkışan ana prenses lafa karıştı:

"Doğrusu bilmiyorum, senin hangi geçmişin onu rahatsız edebilir? Vronski'nin sana kur yapması mı yani? Her genç kızın başına gelir böyle şeyler."

Kiti kızararak:

"Şimdi bundan söz etmiyoruz," dedi.

Annesi devam etti:

"Hayır, müsaade et bana. Beni Vronski'yle kendin konuşturmadın. Hatırlıyor musun?"

Kiti, yüzünde acılı bir ifadeyle bağırdı:

"Aman, anne!"

"Siz zamane kızları dizgine gelmiyorsunuz. Ama senin ilişkin gerektiğinden öteye gidemezdi ya. Onunla ben kendim konuşmalıydım! Her neyse, canımın içi, heyecanlanman doğru değil şimdi. Lütfen, bunu unutma da sakin ol."

"Ben tamamıyla sakinim anne."

Dolli:

"Anna'nın tam o sırada gelişi Kiti için ne mutlu bir sonuç doğurdu," dedi. "Anna içinse ne mutsuzluk oldu." İleri sürdüğü düşünceye kendisi de şaşarak ekledi: "Yani tam tersi. O zamanlar Anna öylesine mutluydu. Kiti ise kendisini mutsuz sanıyordu. Nasıl da her şey tam tersine oldu! Sık sık Anna'yı düşünüyorum."

Kiti'nin Vronski'yle değil de, Levin'le evlendiğini bir türlü unutamayan anne:

"Tam düşünecek insanı buldun! Korkunç, iğrenç bir kadın, kalpsiz bir kadın!" dedi.

Kiti sinirlenerek:

"Şimdi bundan söz etmenin ne anlamı var? Ben bunun üzerinde düşünmüyorum, düşünmek de istemiyorum," dedi. Terasa gelmekte olan kocasının bildik ayak seslerini dinleyerek tekrar etti: "Düşünmek istemiyorum."

Yanlarına gelen Levin sordu:

"Düşünmek istemediğin de neymiş?"

Ne var ki, kimse Levin'in sorusuna cevap vermedi, o da sorusunu tekrarlamadı.

Levin hepsini hoşnutsuz bir tavırla süzüp, kendi yanında tekrarlayamayacakları bir şeyden söz ettiklerini anlayarak:

"Sizin kadınlar saltanatınızı altüst ettiğime üzgünüm," dedi.

Bir an için Agafya Mihaylovna'nın duygularını, su katmadan ahududu reçeli kaynatmak zorunda kalışından ve genellikle, yabancı Şçerbatski etkisinden doğan hoşnutsuzluğunu paylaşır gibi oldu. Bununla birlikte gülümsedi ve Kiti'nin yanına gitti.

Şu sıralarda Kiti'ye herkesin takındığı ifadeyle bakarak sordu:

"Ee, nasılsın bakalım?"

Kiti gülümseyerek:

"Ah, çok iyiyim. Peki, senin işinden ne haber?"

"Köylü arabalarından üç kat fazla yük alabiliyorlar. Eh, çocukları almaya gidelim mi? Atları arabaya koşmalarını emrettim."

Kiti'nin annesi sitemli sitemli:

"Kiti'yi yanları açık arabaya bindirecek değilsiniz, herhâlde?" dedi.

"Ama yavaş gideceğiz, prenses."

Levin, damatların yaptıkları gibi prensesi hiçbir zaman "Anne" diye çağırmıyordu, bu da prensesin hoşuna gitmiyordu. Ne var ki, Levin ihtiyar prensesi çok sevmesine ve ona saygı duymasına rağmen, kendi ölü anasına olan duygusunu kirletmeden prensese "anne" diyemeyeceğini hissediyordu.

Kiti annesine sordu:

"Bizimle gelmez misiniz, anneciğim?"

"Böyle akılsızca işlere katılmaya niyetim yok benim!"

"Eh, ben de yürürüm öyleyse. Yürümek bana iyi geliyor."

Kiti kalktı, kocasının yanına gidip onu elinden tuttu.

İhtiyar prenses:

"Sana iyi gelebilir, ama her şey kararında olursa," dedi.

Levin, Agafya Mihaylovna'ya gülümseyerek ve onu biraz neşelendirmek isteyerek sordu:

"Ee, Agafya Mihaylovna, oldu mu reçel? Yeni usul iyi sonuç verdi mi bari?"

"Herhâlde iyi olmuştur. Bizim usule göre fazla kaynamış sayılır."

Kocasının niyetini hemen sezinleyen Kiti, yaşlı kadına aynı duyguyla seslenerek:

"Böylesi daha iyi Agafya Mihaylovna, ekşimez reçel. Bütün buzlarımız eridi bitti, reçeli serin tutacak yerimiz yok." Kiti gülümseyip Agafya Mihaylovna'nın başörtüsünü düzelterek ekledi:

"Öbür yandan, kurduğun turşu da öylesine güzel ki. Annem hiçbir yerde böylesini yemediğini söylüyor!"

"Beni avutmanız gereksiz hanımefendi. Size ve kendisine baktığım zaman bu beni mutlu kılıyor," dedi ve *kendilerine* değil de, kabaca söylenmiş kendisine sözü Kiti'ye dokundu.

"Hadi bizimle mantar toplamaya geliniz, bize en iyi yerleri gösterirsiniz!"

Agafya Mihaylovna gülümsedi ve, "Size kızmak isterdim, ama olmaz" gibilerden başını iki yana salladı.

İhtiyar prenses:

"Lütfen benim dediğim gibi yapınız," dedi. "Reçelin üstünü rom içirilmiş bir kâğıt parçasıyla örtünüz, o zaman buz olmasa da hiçbir zaman küf bağlamaz."

III

KİTİ kocasıyla baş başa kalabilmek fırsatını eline geçirdiğine çok sevinmişti, çünkü kocası terasa gelip de ne konuştuklarını sorarak cevap alamayınca, bütün duygularını hemencecik açığa vuruveren yüzünün bulutlandığına dikkat etmişti.

Çavdar başakları ve tahıl taneleri dökülmüş sert, tozlu yolda yürüyerek ötekileri geride bıraktıktan ve evin görüş alanından çıktık-

tan sonra Kiti, Levin'in koluna ağırlığını daha çok vererek asıldı ve kolu kendisine daha sıkı bastırdı. Levin o bir anlık tatsız izlenimi çoktan unutmuş, şimdi Kiti'yle bir başına kalmışken, onun gebeliği düşüncesinin bir an bile aklından çıkmadığı şu sırada, yüreği kendisi için hâlâ yeni bir duyguyla, şehvetten büsbütün uzak, sevdiği kadına yakın bulunmaktan ileri gelen tatlı bir duyguyla çarpıyordu. Birbirlerine söyleyecek hiçbir şeyleri bulunmamakla birlikte Levin, Kiti'nin gebe kalışından bu yana gözleri gibi değişmiş olan sesini de duymak istiyordu. Kiti'nin sesinde de, tıpkı gözlerindeki gibi, bütün düşüncelerini en sevdiği şey üzerinde toplayan insanlarda bulunabilecek cinsten bir ciddilik, bir yumuşaklık vardı.

Levin:

"Yorulmazsın, değil mi? Daha yaslan bana," dedi.

"Hayır. Seninle yalnız kalmak fırsatını bulabildiğime o kadar seviniyorum ki. Ne yalan söyleyeyim, onlarla birlikte bulunmak ne kadar hoşuma giderse gitsin, seninle baş başa geçirdiğimiz kış gecelerini özlüyorum."

Levin onun kolunu kendine doğru bastırarak:

"Güzeldi kış geceleri, ama böylesi daha da güzel," dedi. "Her ikisi de güzel."

"Sen içeri girdiğin zaman ne konuşuyorduk, biliyor musun?"

"Reçel üzerine mi?"

"Evet, reçeli de konuşuyorduk, ama sonra... Erkeklerin nasıl evlilik teklif ettiklerini."

Levin onun sözlerinden çok sesini dinleyerek ve hep, şimdi koruluğun içinden geçen yolu düşünüyor, Kiti'nin tökezleyebileceği yerlerin çevresinden dolanarak:

"Oh!" dedi.

Kiti devam ederek:

"Sergey İvaniç ile Varenka'dan da söz ettik. Senin dikkatini çekti mi? Ah, ben bunu çok istiyorum. Bu konuda sen ne düşünüyorsun?" dedi ve Levin'in yüzüne baktı.

Levin gülümseyerek karşılık verdi:

"Ne düşüneceğimi bilmiyorum. Bu konuda Sergey bana çok tuhaf görünüyor. Sana anlatmıştım."

"Evet, onun şu ölen kıza âşık olduğunu."

"Bu ben çok küçükken olmuş; sadece bana anlatılanlardan biliyorum. Sergey'in o zamanki hâlini hatırlıyorum. Sergey çok sevimliydi. Ama o zamandan beri onun kadınların yanındaki hâline dikkat etmişimdir: nazik davranır, kimi kadınlardan hoşlanır, ama öyle bir duyguya kapılırsın ki, sanki onlar Sergey için birer kadın değil de, sadece birer insandır."

"Evet, ama şimdi Varenka ile... Bir şey var gibi geliyor bana..."

"Belki vardır. Ama Sergey'i tanımak gerek. Eşi benzeri bulunmayan şaşılacak bir adamdır. Sadece madde dışı bir yaşam sürer. Son derece saf ve yüksek ruhlu bir adamdır."

"Ne demek istiyorsun? Bu onu alçaltır mı yani?"

"Yok, alçaltmaz tabii. Yalnız, işte, madde dışı bir yaşam sürmeye öylesine alışmış ki, bir türlü gerçeklerle bağdaşamıyor, eh, Varenka da bir gerçektir ne de olsa."

Şimdi artık Levin düşüncelerini, kesin bir anlatım kalıbı içine sokma zahmetine katlanmaksızın serbestçe belirtmeye alışmış bulunuyordu. Karısının şimdiki gibi böyle sevdalı anlarında, bir imadan onun ne demek istediğini anlayacağını biliyordu ve nitekim Kiti de onu anladı.

"Evet, ama Varenka'da o gerçekten bende olduğu kadar yok. Çok iyi biliyorum ki, Sergey bana imkânı yok âşık olmazdı. Varenka baştan aşağı madde dışı bir yaratıktır."

"Yo, hayır, Sergey seni çok sever, benim ailemden olanların seni sevmeleri de her zaman çok hoşuma gidiyor."

"Evet, bana karşı çok iyi, ama..."

Kiti'nin cümlesini onun yerine Levin tamamladı:

"Ama zavallı Nikolay ile olduğu gibi değil. Siz birbirinizi gerçekten de sevdiniz. Niçin söylememeli?" diye ekledi. "Kimi zaman kendime kızıyorum, bu gidişle unutacağız onu. Ah, ne müthiş, ne sevimli adamdı o!" Levin bir süre sustuktan sonra: "Evet, her neyse, neden söz ediyorduk biz?"

Kiti, Levin'in düşüncelerini kendi diliyle belirterek:

"Demek onun âşık olamayacağını düşünüyorsun," dedi.

"Aşık olamaz değil de, onda gereken zaaf yok... Onu her zaman kıskanmışımdır, hatta böylesine mutlu olduğum şu anda bile yine de onu kıskanıyorum."

"Âşık olamayışını mı kıskanıyorsun onun?"

Levin gülümseyerek cevap verdi:

"Benden daha iyi olduğu için kıskanıyorum. O kendisi için yaşamaz. Onun bütün yaşamı göreve adanmıştır. Böylesine sakin, böylesine hâlinden hoşnut oluşu da belki bundandır."

Kiti, alaycı ve sevdalı bir gülümseyişle:

"Ya sen?" dedi.

Kiti, kendisini gülümsemeye zorlayan düşünceler dizisini anlatamazdı, ama çıkardığı sonuç, ağabeyine öylesine hayranlık duyan ve onunla karşılaştırdığı zaman kendini çok küçük gören kocasının samimi olmadığıydı. Kiti onun bu samimiyetsizliğinin, ağabeyine olan sevgisinden, aşırı mutlu oluşunun ona verdiği utanç duygusundan ve özellikle onda, hiç eksik olmayan daha iyi olma isteğinden doğduğunu biliyordu. Kiti onun bu yanını seviyordu ve işte o yüzden gülümsemişti.

Kiti, aynı gülümsemeyle sordu:

"Ya sen? Sen neden hoşnut değilsin?"

Kiti'nin onun kendi kendinden hoşnut olmadığına inanmayışı Levin'i sevindirdi ve Levin, farkında olmaksızın, ona bu inanmayışının nedenini söyletmeye çalıştı.

"Mutluyum, ama kendimden hoşnut değilim," dedi.

"Peki, mutluysan, nasıl hoşnut olmayabilirsin?"

"Yani, nasıl anlatayım sana?.. Benim başlıca dileğim, senin tökezlememendir. Hay Allah! Hiç böyle zıplanır mı?" diye konuşmasını yarıda kesen Levin, yolları üstüne çıkan bir dalın üstünden çok hızlı bir hareketle atladığı için karısına çıkıştı. "Ama kendi üzerime düşünce yürüttüğüm ve başkalarıyla, özellikle de ağabeyimle kendimi karşılaştırdığım zaman, ne kadar kötü olduğumu hissediyorum."

Kiti aynı biçimde gülümsemeye devam ederek sordu:

"Hangi bakımdan? Sen başkaları için hiçbir şey yapmıyor musun? Çiftliğin, tarım çalışmaların, kitabın neci oluyor?"

"Hayır, korkarım ki yapmam gerekeni yapmadığımı her zamankinden çok şimdi hissediyorum," Levin, Kiti'nin kolunu kendine doğru bastırarak ekledi: "Hem bu işte sen suçlusun. Bir şeyler yapıyorum, ama parça buçuk. Keşke bütün bu işleri seni sevdiğim kadar sevebilseydim... Hem son zamanlarda bunu, sanki sırtıma yüklenmiş bir görev gibi yapıyorum..."

Kiti:

"Peki, babama ne diyeceksin?" diye sordu. "Kamu yararına hiçbir şey yapmadı diye o da mı kötü oluyor?"

"O mu? Yok canım! Ama insan senin baban kadar sade, duru kafalı ve iyilikçi olmalı, bende bütün bunlar var mı? Benim hiçbir iş yaptığım yok, işte bu beni tasalandırıyor. Bunun nedeni de sensin. Sen daha ortada yokken," diyerek Kiti'nin anladığı bir bakışla onun karnına baktıktan sonra devam etti: "Bütün enerjimi işime veriyordum. Ama şimdi veremiyorum ve bundan utanç duyuyorum, işleri şimdi sırtıma yüklenmiş bir görev gibi yapıyorum. Kendi kendimi kandırıyorum..."

Kiti:

"Öyleyse şimdi Sergey İvanoviç'in yerinde olmak ister miydin?" diye sordu. "Onun gibi kamu yararına çalışıp, sadece sırtına yüklenen görevi sevmekle yetinir miydin?"

Levin:

"Tabii yetinmezdim," dedi. "Bununla birlikte öylesine mutluyum ki, hiçbir şey anlamıyorum." Bir an durduktan sonra ekledi: "Onun bugün evlilik teklif edeceğini sahiden de düşünüyor musun?"

"Hem evet, hem hayır. Ama teklif etmesini öyle istiyorum ki... Dur biraz." Kiti böyle diyerek eğilip yolun kenarından bir öküzgözü kopardı. "Hadi say! Edecek, etmeyecek..." diyerek çiçeği Levin'e verdi.

Levin beyaz minik taç yapraklarını birer birer koparak:

"Edecek, etmeyecek," dedi.

Kiti onun parmaklarını heyecanla seyrederken, birden elini tutarak Levin'i durdurdu:

"Hayır, hayır!" diye bağırdı. "Bir seferde iki tane birden kopardın."

Levin, gelişmemiş, kısa kalmış bir taç yaprağını koparark:

"Öyleyse şu ufağını saymayın," dedi. "İşte, açık araba da bizi geçiyor."

İhtiyar prenses seslendi:

"Yoruldun mu, Kiti?"

"Hiç yorulmadım."

"Eğer yorulduysan, binsen iyi edersin, yalnız atlar yumuşak başlıysalar ve yavaş gideceklerse."

Ne var ki, binmeye değmezdi; gidecekleri yer yakındı, hep birlikte yürüyerek gittiler.

IV

ETRAFINI çeviren çocuklarla, neşe içinde, tatlı tatlı ilgilenen, hoşlandığı bir erkekten evlilik teklifi alması ihtimaliyle heyecanlı olduğu her hâlinden anlaşılan Varenka, kara saçlarına bağladığı beyaz eşarpla çok çekiciydi. Sergey İvanoviç onun yanında yürüyor ve Varenka'ya olan hayranlığı bitmek bilmiyordu. Ona baktığı zaman, onun ağzından duyduğu bütün tatlı sözleri, onun üzerine bildiği bütün iyi şeyleri hatırlıyor ve ona karşı hissettiği duygunun, çok çok eskiden, o da yalnız bir sefer, delikanlılık çağında hissettiği özel bir duygu olduğunu, gittikçe daha güçlü olarak anlıyordu. Onun yanında bulunmaktan duyduğu mutluluk gittikçe güç kazanarak, en sonunda öyle bir noktaya vardı ki, incecik saplı, kenarları yukarı kıvrık kocaman bir kayın ağacı mantarını Varenka'nın sepetine koyarken onun gözlerinin içine baktı ve kızgın yüzünü kaplayan sevinçli, korkulu heyecanının kırmızılığını görerek kendi de sıkılganlığa kapıldı, hiçbir şey söylemeden, ama çok şeyler anlatan bir gülümseyişle ona gülümsedi.

Kendi kendine, 'Madem böyle, o hâlde bunu iyice düşünmeli, bir karar vermeli ve bir çocuk gibi içinde bulunduğum anın içtepisine kendimi kaptırmamalıyım,' diye düşündü.

"İyisi mi ben gideyim de, bir başıma mantar toplayayım, yoksa benim topladıklarım göze görünmeyecek," dedi ve seyrek bitmiş yaşlı kayın ağaçlarının altında, kısa, ipeğimsi otlar üzerinde do-

laşmakta oldukları ormanın kenarından ayrılıp, beyaz kayın gövdelerinin arasında toz ağaçlarının kurşuni gövdelerinin ve fındık fundalarının koyu yeşilliğinin göze çarptığı ta içerilere daldı.

Sergey İvanoviç, kırk adım kadar gittikten sonra, kimsenin kendisini görmediğini bildiğinden, kırmızılı pembeli tırtılımsı çiçekleri açılmış büyük bir sarmaşığın ardına geçip, orada durdu. Çevresinde tam bir sessizlik vardı. Yalnız altında durduğu kayın ağacı tepelerinden sineklerin bir arı oğulunu andıran sürekli vızıltıları geliyor ve Sergey İvanoviç, zaman zaman çocukların çok uzaklardan gelen seslerini duyuyordu. Birdenbire ormanın eteklerinden, yakınlardan, Varenka'nın Grişa'yı çağıran kontralto sesi duyuldu ve Sergey İvanoviç'in yüzü sevinçli bir gülümseyişle aydınlandı. Bu gülümseyişin farkına varan Sergey İvanoviç, hâlini beğenmediğini anlatan bir ifadeyle başını iki yana salladı ve bir puro çıkarıp yakmaya davrandı. Uzun süre bir kayın ağacına sürüp de bir kibrit yakamadı. Kayın kabuğunun ince ve yumuşak dış zarı fosfora yapışıp alevi söndürüyordu. Nihayet kibritlerden biri yandı ve puronun hoş kokulu dumanı, fundalıkların üzerinde ve kayın ağacının sarkık dalları altında, çizgileri kesinlikle belirlenmiş dalgalanan bir tabaka hâlinde öne ve yukarı doğru çıkmaya başladı. Sergey İvanoviç, duman tabakasını seyrede seyrede, kendi durumunu düşünerek, ağır ağır yürüdü.

'Niye olmasın?' diye düşündü. 'Bu sadece gelip geçici bir içtepi ya da tutku olsaydı, sadece bu bir gönül akışından –karşılıklı (karşılıklıdır diyebilirim) gönül akışından– öteye geçmeseydi ve bunun hayatımın tüm akışına aykırı olduğunu hissetseydim, bu gönül akışına kendimi kaptırmakla işime ve görevime vefasızlık etmiş olacağımı hissetseydim... Ama böyle bir şey yok. Buna karşı ileri sürülebilecek, bulabildiğim biricik şey, Marie'yi kaybettiğim zaman kendi kendime onun hatırasına sadık kalacağıma söz vermiş oluşumdur. Duygularıma karşı ileri sürebileceğim biricik şey budur...' Sergey İvanoviç kendi kendine, 'Bu önemli bir şey,' diye düşündü, ama aynı zamanda da bu düşüncenin kendisi için de önemli olamayacağını, belki sadece onun başkalarının gözündeki romantik rolünü bozacağını hissetti. 'Ama bunun dışında ne kadar ararsam arayayım, duy-

gularıma karşı başka bir şey bulamazdım. Sadece akla dayanarak bir seçme yapsaydım bile, bundan iyisini bulamazdım!'

Sergey İvanoviç, tanıdığı kaç kadını ve kızı aklına getirirse getirsin, serinkanlılıkla düşündüğü zaman, karısında görmek isteyeceği niteliklerin hepsini, ama kelimenin tam anlamıyla hepsini bu dereceye kadar kendinde toplayabilen bir tek kız hatırlayamadı. Varenka gençliğin bütün körpelik ve çekiciliğini taşıyordu, ama artık çocuk değildi ve eğer kendisini seviyorsa, bir kadının sevmesi gerektiği biçimde, bilerek seviyordu. Bu da Varenka'dan yana önemli bir puandı. İkinci bir nokta da, Varenka'nın yüksek sosyeteye karışma isteği göstermekten sadece çok uzak olmakla kalmayıp, yüksek sosyeteden tiksinmesi, ama aynı zamanda yüksek sosyeteyi tanıması ve iyi bir sosyetede kadınının bütün görgü ve terbiyesini bilmesiydi ki, bunsuz bir hayat arkadaşı Sergey İvanoviç için düşünülemezdi. Üçüncüsü, Varenka dinine bağlıydı, ama bir çocuk gibi, mesela Kiti gibi bilmeden dinine bağlı ve iyi değildi; ama hayatı dinsel ilkeler üzerine oturmuştu. Sergey İvanoviç, ufak tefek şeylerde bile, karısı olacak kadında görmek isteyeceği her şeyi onda buluyordu: Varenka fakirdi, ailesi yoktu, bu bakımdan, Sergey İvanoviç'in Kiti'nin yaptığını gördüğü biçimde, kocasının evine sürü sepet bütün akrabalarını ve onlarla birlikte onların etkisini getirmeyecekti. Her şeyde kendisini kocasına borçlu hissedecekti ki, bu da Sergey İvanoviç'in gelecekteki evlilik yaşamı için her zaman istediği bir şeydi. Üstelik bütün bu nitelikleri kendinde toplayan bu kız onu seviyordu. Sergey İvanoviç alçakgönüllü bir adamdı, ama bunu görmemek de elinden gelmiyordu. O da Varenka'yı seviyordu. Buna karşı ileri sürülebilecek biricik şey, Sergey İvanoviç'in yaşıydı. Ne var ki Sergey İvanoviç uzun ömürlü atalar soyundan geliyordu, başında bir tek kır yoktu, kimse onu kırkında tahmin etmiyor ve Sergey İvanoviç, Varenka'nın, erkeklerin yalnız Rusya'da elliye gelince kendilerini ihtiyar saydıklarını, oysa Fransa'da ellilik bir erkeğin kendisini *dans la force de l'age**, kırklık bir erkeğin ise *une jeune homme*** saydığını söylediğini ha-

* (Fr.) "En dinç çağ." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Delikanlı." *–H. Âli Ediz*

tırlıyordu. Ama Sergey İvanoviç kendini ruhça yirmi yıl önceki kadar genç duyduktan sonra yaşın ne önemi vardı ki? Ormanın öbür yanından tekrar kenarına çıktığı sırada, yan vuran güneş ışınları içinde sarı elbisesi ve kolunda sepetiyle yaşlı bir kayın ağacı gövdesinin yanından hafif adımlarla geçen Varenka'yı gördüğü zaman duyduğu şey; Varenka'nın bıraktığı izlenim, kendisini güzelliğiyle o kadar etkileyen manzaranın –güneşin yatık ışınları altında yıkanan sarı yulaf tarlaları manzarasının– mavimtırak uzaklıklar içinde eriyen, ötedeki, altın benekli ihtiyar orman manzarasının bıraktığı izlenimle öylesine ahenkle birleştiği zaman duyduğu şey gençlik değil miydi? Yüreği sevinçle hop etti. Yumuşak bir duyguya kaptırdı kendini. Kararının verilmiş olduğunu hissetti. O sırada mantar koparmak için eğilmiş olan Varenka kıvrak bir hareketle doğruldu ve çevresine bakındı. Sergeç İvanoviç purosunu atarak, kararlı adımlarla ona doğru yürüdü.

V

'VARVARA Andreyevna, ben henüz daha çok gençken, seveceğim ve eşim demekten mutluluk duyacağım ideal kadını kafamda canlandırmıştım. Uzun yıllar yaşadım ve aradığımı ilk defa olarak şimdi, sizde buldum. Sizi seviyorum ve size evlilik teklif ediyorum.'

Sergey İvanoviç, Varenka'ya on adım kalana kadar kendi kendine böyle diyordu. Varenka dizlerinin üstüne çökmüş, bir yandan küçük Maşa'yı çağırırken, bir mantarı, elleriyle, Grişa'dan korumaya çalışıyordu.

Varenka tatlı, kalın sesiyle bağırdı:

"Buraya gelin, küçükler! Burada pek çok var!"

Yaklaşan Sergey İvanoviç'i görünce ne doğruldu, ne de durumunu değiştirdi; ama her şey Sergey İvanoviç'e, Varenka'nın, onun yaklaştığını hissettiğini ve buna sevindiğini anlattı.

Varenka o güzel, tatlı tatlı gülümseyen yüzünü beyaz eşarbının altından Sergey İvanoviç'e çevirerek sordu:

"Bir şey buldunuz mu bari?"

"Bir tane bile bulamadım. Ya siz?"

Çevresini alan çocuklarla uğraşan Varenka cevap vermedi.

Varenka küçük Maşa'ya ta dibinden bittiği otun kurumuş yaprağı tarafından pembemsi tacı bir yandan bir yana delinmiş ufak bir mantarı göstererek:

"Orada, dalın yanında bir tane daha var," dedi. Maşa mantarı, beyazı görünecek biçimde ikiye bölerek koparınca Varenka ayağa kalktı ve Sergey İvanoviç'le birlikte çocukların yanından uzaklaşırken ekledi: "Bana kendi çocukluğumu hatırlatıyor."

Hiç konuşmadan birkaç adım yürüdüler. Varenka onun konuşmak istediğini anladı; neden söz edeceğini tahmin etti ve sevinçten, korkudan bayılacak gibi oldu. Kendilerini kimsenin duyamayacağı kadar uzaklaştıkları hâlde Sergey İvanoviç hâlâ konuşmuyordu. Varenka'nın susması daha doğru olurdu. Çünkü söylemek istediklerini, sessizlikten sonra söylemek onlar için, mantarlardan söz ettikten sonra söylemelerinden daha kolay olurdu; ne var ki, Varenka âdeta iradesi dışında, âdeta kazara konuştu:

"Demek hiçbir şey bulamadınız? Ama tabii ormanın ortasında her zaman az vardır."

Sergey İvanoviç içini çekti ve hiç karşılık vermedi. Varenka'nın mantarlardan söz açışına canı sıkılmıştı. Onu ilk açtığı konuya, çocukluğu konusuna getirmek istedi; ama uzun bir sususuştan sonra, âdeta kendi iradesine rağmenmiş gibi, Varenka'nın son söylediklerine cevap niteliğinde konuştu:

"Ben sadece, beyaz mantarların daha çok orman kenarlarında yetiştiğini duydum, ne var ki hangilerinin beyaz olduğunu bile ayırt edemem."

Birkaç dakika daha geçti. Çocuklardan iyice uzaklaşmışlardı, yapayalnızdılar. Varenka'nın yüreği öyle hızlı çarpıyordu ki, âdeta kulağıyla duyuyor ve yüzünün kızardığını, sarardığını, sonra yine kızardığını hissediyordu.

Madam Stahl'in yanında geçirdiği hayattan sonra Koznişev gibi bir adamın karısı olmak, Varenka'ya mutluluğun doruğu gibi geliyordu. Üstelik Koznişev'i sevdiğinden de hemen hemen emin gibiydi. İşte şimdi, bunun bir karara bağlanması gerekiyordu. Varenka

korkuyordu. Koznişev'in konuşmasından da, konuşmamasından da korkuyordu.

Bu ya şimdi konuşulmalıydı ya da hiçbir zaman; bunu Sergey İvanoviç de hissediyordu. Varenka'nın her hâli –bakışı, kızarması, inik gözleri– hastalıklı bir bekleyişi gösteriyordu. Sergey İvanoviç bunu görüyor ve ona acıyordu. Hatta şimdi ona bir şey söylememekle onurunu kıracağını hissediyordu. Kararından yana olan delilleri çabucak kafasından geçirdi. Varenka'ya evlilik teklif etmek için tasarladığı kelimeleri içinden tekrarladı. Ama bu kelimeleri söyleyeceği yerde, aklına gelen beklenmedik bir düşünceyle birdenbire sordu:

"Beyaz mantarla kayın ağacı mantarı arasında ne fark vardır?"

Varenka karşılık verirken, heyecandan dudakları titriyordu:

"Taçlarında hemen hemen hiç fark yoktur. Farklı olan saplarıdır."

Ve bu kelimeler söylenir söylenmez, Varenka da, Sergey İvanoviç de bu işin burada bittiğini, söylenmesi gerekenin hiçbir zaman söylenmeyeceğini anladılar, bunun üzerine en yüksek noktasına ulaşmış olan heyecanları yavaş yavaş yatışmaya başladı.

Artık yatışmış olan Sergey İvanoviç:

"Kayın ağacı mantarının sapı bana, iki gün tıraş olmamış esmer bir adamın çenesinin ucundaki sakalı hatırlatıyor," dedi.

Varenka gülümseyerek:

"Evet, doğru," diye cevap verdi. Ve yürüyüş doğrultuları ellerinde olmaksızın değişti. Çocuklara doğru yürümeye başladılar. Varenka incinmiş ve utanmıştı, ama aynı zamanda da bir ferahlama hissetmişti.

Koznişev eve dönüp de bütün akıl yürütmelerini bir bir aklından geçirince, ilk kararının yanlış olduğu sonucuna vardı. O, Marie'nin hatırasına sadakatsizlik edemezdi.

Çocuk kalabalığı, sevinç çığlıkları atarak üzerlerine doğru koşunca, karısını korumak için onun önüne geçen Levin, oldukça öfkeli bir sesle bağırdı:

"Yavaş olun çocuklar, yavaş!"

Çocukların ardından, Sergey İvanoviç ile Varenka ormandan çıkıp geldiler. Kiti, Varenka'yı sorguya çekmek gerekliliğini duy-

madı. Her ikisinin de yüzlerindeki durgun ve biraz da utangaç ifadeden, planlarının gerçekleşmediğini anladı.

Eve dönerlerken kocası sordu:

"Ne haber?"

Kiti, Levin'in, onda sık sık zevkle gördüğü, Kiti'nin babasının gülümseyiş ve konuşmasını andıran bir eda ile:

"İş yok," dedi.

"İş yok mu? Ne demek istiyorsun?"

Kiti kocasının elini aldı, ağzına götürdü ve kapalı dudaklarıyla belli belirsiz dokundu:

"İşte buydu demek istediğim. Tıpkı piskopos eli öper gibi."

Levin gülerek sordu:

"Hangisinde iş yok?"

"İkisinde de. Oysa şöyle olması gerekirdi..."

"Hişşt, gelen köylüler var..."

"Hayır, görmediler."

VI

ÇOCUKLARIN çay saatinde, büyükler balkonda oturuyor ve hiçbir şey olmamış gibi konuşuyorlardı. Oysa hepsi de, özellikle Sergey İvanoviç ile Varenka, olumsuz da olsa çok önemli bir şeyin geçtiğini çok iyi biliyorlardı. Varenka da, Sergey İvanoviç de kendilerini sınavını veremeyip sınıfta kalan ya da okuldan kovulan bir öğrenci gibi hissediyorlardı. Orada bulunan herkes de aynı biçimde bir şeyler olduğunu hissederek aşırı bir canlılıkla havadan sudan söz ediyordu. Levin'le Kiti o akşam kendilerini fazlasıyla mutlu, birbirlerine karşı sevgi dolu hissediyorlardı. Onların aşklarındaki mutlulukları, aynı mutluluğu istemiş, ama elde edememiş olanlara tatsız bir ima gibiydi ve bundan utanç duyuyorlardı.

İhtiyar prenses:

"Bu sözüme mim koyun, Alexandre gelmeyecek," dedi.

O akşamki trenle Stepan Arkadyeviç'in gelmesini bekliyorlardı, ihtiyar prens de belki gelirim diye yazmıştı.

İhtiyar prenses devam etti:

"Sebebini de biliyorum. O, genç evlilerin ilkin bir süre yalnız bırakılmaları gerektiğini söyler."

Kiti:

"Evet, babam gerçekten de bizi yalnız bıraktı artık. Onu görmeyeli ne kadar oldu. Hem, bizim neremiz genç! Yaşını başını almış evlileriz!"

İhtiyar prenses, üzüntülü bir iç çekişle:

"Ama o gelmezse, ben de size allahaısmarladık diyeceğim çocuklar," dedi.

Prensesin iki kızı da bir ağızdan:

"Aman sen de, anne!" diye atıldılar.

"Bir de onun hâlini düşünsenize! O şimdi..."

Ve hiç beklenmeden, birdenbire ihtiyar prensesin sesi titredi. Kızları susarak birbirlerinin yüzüne baktılar. Bakışlarıyla, 'Annem de her zaman üzülünecek bir şey bulur,' der gibiydiler. İhtiyar prensesin, kızlarının evinde oturmaktan ne kadar hoşlanırsa hoşlansın, orada kendisine ihtiyaçları olduğunu ne kadar hissederse hissetsin, son ve en sevgili kızlarını da evlendirip aile yuvaları boş kaldığından beri gerek kocası, gerek kendi adına müthiş acı çekmekte olduğundan kızlarının haberi yoktu.

Kiti, yüzünde esrarlı bir görünüş ve önemli bir ifadeyle önünde duran Agafya Mihaylovna'ya dönerek birdenbire sordu:

"Ne var, Agafya Mihaylovna?"

"Akşam yemeği için."

Dolli:

"Ah, doğru ya!" dedi. "Hadi sen git yemek işine bak, ben de gidip Grişa'nın dersini tekrarlatayım. Bugün hiçbir şey yapmadı."

Levin yerinden fırlayarak:

"Bu taş bana!" dedi. "Hayır, Dolli, ben gideceğim."

Liseye geçmiş olan Grişa'nın yazın, derslerini tekrarlaması gerekiyordu. Moskova'dayken Dolli de onunla birlikte Latince öğrenmeye başlamış ve Levin'lere gelişlerinde, günde bir kere de olsa, aritmetik ve Latinceden en zor dersleri onunla tekrarlamayı kural hâline getirmişti. Levin, Dolli'nin yerini almaya gönüllü olmuş, ama Levin'i bir kere ders verirken dinleyen ve onun, Moskova'da-

ki öğretmenden başka türlü öğrettiğini gören Dolli, sıkılarak ve Levin'i kırmamaya çalışarak, ama kararlı bir şekilde, öğretmenin yaptığı gibi ders kitabına uygun gitmeleri gerektiğini, o bakımdan çocuğunu kendisi çalıştırsa daha iyi olacağını söylemişti. Levin hem ilgisizliğinden ötürü, çocuğun dersleriyle kendisi uğraşmayıp, bunu, bundan hiç anlamayan Dolli'ye bıraktığı için Stepan Arkadyeviç'e, hem de çocuklara böylesine kötü bir öğretim uyguladıkları için öğretmenlere kızmıştı; ama baldızına, çocuğunu onun istediği yolda çalıştıracağına söz vermişti. Levin gerçekten de Grişa'yı kendi metoduyla değil, ders kitabına uygun olarak çalıştırmaya devam ediyor, ama hevesi kırıldığı için, çoğunlukla ders saatlerini unutuyordu. Bugün de yine öyle olmuştu.

Levin:

"Hayır, Dolli, ben gideceğim. Sen burada kal. Tam kitaba uygun olarak yaparız. Yalnız, Stiva gelip de ava gittiğimiz zaman, ister istemez aksatacağız dersleri."

Ve Levin, Grişa'yı bulmaya gitti.

Varenka da Kiti'ye aynı şeyleri söyledi. Zira Levin'lerin mutlu ve düzenli evlerinde bile Varenka kararlı olabilmenin bir yolunu buluyordu.

Varenka:

"Yemek işine ben bakarım, sen burada kal," dedi ve Agafya Mihaylovna'yla gitmek için yerinden kalktı.

Kiti:

"Evet evet, doğru," dedi. "Herhâlde piliç bulamamışlardır; ama olsun, bizimkiler var..."

Varenka:

"Ne yapılacaksa Agafya Mihaylovna'yla biz bakarız," dedi ve Agafya Mihaylovna'yla birlikte ortadan kayboldu.

İhtiyar prenses:

"Ne sevimli bir kız," dedi.

"Sevimli değil, anneciğim, eşsizdir o, onun gibisini hiçbir yerde bulamazsınız."

Varenka'yla ilgili konuşmaya katılmak istemediği her hâlinden anlaşılan Sergey İvanoviç sordu:

"Demek Stepan Arkadyeviç'i bugün bekliyorsunuz?" Kurnaz kurnaz gülümseyerek devam etti: "Birbirine bu kadar benzemeyen iki bacanak bulmak güçtür. Biri su içinde balık gibi hep hareket hâlindedir, yalnız sosyetede yaşar; öteki, bizim Kostya ise, canlıdır, uyanıktır, hassastır, ama sosyeteye girdiği anda ya kendi kabuğuna çekilir ya da sudan çıkmış balığa döner."

İhtiyar prenses:

"Evet," dedi. "O çok havaidir." Sergey İvanoviç'e bakarak devam etti: "Sizden, onun (Kiti'yi gösterdi) burada kalamayacağını, Moskova'ya gelmesinin şart olduğunu kendisine söylemenizi rica edecektim. Moskova'dan doktor getirteceğini söylüyor..."

Annesinin, böyle bir meselede hakem olarak Sergey İvanoviç'e başvurmasına kızan Kiti:

"Anne, o hepsini yapacak canım; her şeye razı oldu," dedi.

Tam konuşmalarının orta yerinde, at homurtuları ve çakıllı araba yolunda tekerlek gıcırtıları duydular.

Daha Dolli yerinden kalkıp da kocasını karşılamaya çıkamadan, Levin, Grişa'yı çalıştırmakta olduğu alt kattaki odanın penceresinden dışarı atlamış, çocuğu da kaldırıp dışarı atmıştı.

Levin balkonun altından seslendi:

"Stiva bu gelen. Bitirdik, Dolli, merak etme," diye ekledi ve arabayı karşılamak için bir çocuk gibi koşmaya başladı.

Araba yolundan aşağı hoplaya zıplaya koşan Grişa da bağırıyordu:

"*İs, ea, id, ejus, ejus, ejus.**"

Levin patikanın ucunda durarak bağırdı:

"Başka biri daha var, herhâlde babamdır. Kiti o dik merdivenlerden inme, yandan dolaş!"

Ne var ki Levin arabada oturmakta olan ikinci adamı ihtiyar prens sanmakla aldanmıştı. Daha yaklaştığı zaman Stepan Arkadyeviç'in yanında oturanın prens değil de, arkasında uzun kurdeleler bulunan İskoç kepi giymiş topluca, yakışıklı, genç bir adam olduğunu gördü. Bu, Şçerbatski'lerin kardeş çocuklarından,

* (Lat.) Erkek ve dişi "O, onun" anlamındadır. *–H. Âli Ediz*

Moskova ve Petersburg sosyetelerinin genç ve parlak kişilerinden, Stepan Arkadyeviç'in onu tanıtırken söylediği gibi "Eşsiz bir adam, yaman bir avcı" olan Vasenka Veslovski'ydi.

İhtiyar prens yerine kendisinin gelmesiyle yarattığı hayal kırıldığından ötürü zerre kadar sıkılmayan Veslovski, Levin'i şen bir tavırla selamladı; ona, daha önce karşılaştıklarını hatırlattı ve Grişa'yı tutup kaldırdı, Stepan Arkadyeviç'in birlikte getirdiği zağarın üzerinden aşırarak arabanın içine aldı.

Levin arabaya binmedi, ardı sıra yürüdü. Tanıdıkça daha çok sevdiği ihtiyar prensin gelmeyişine ve kendisi için, büsbütün yabancı ve gereksiz bir kişi olan Vasenka Veslovski'nin gelişine biraz canı sıkıldı. Heyecandan yerlerinde duramayan bir büyükler ve çocuklar kalabalığının toplanmış bulunduğu merdivenlere geldiklerinde, Vasenka Veslovski'nin, Kiti'nin elini biraz aşırı bir iltifatla ve çapkınca bir tavırla öptüğünü görünce, Vasenka Veslovski, Levin'e daha da yabancı ve gereksiz göründü.

Veslovski, Levin'in elini tekrar ve çok kuvvetli sıkarak:

"Karınızla ben kardeş çocuklarıyız ve çok eskiden beri tanışırız," dedi.

Herkesle merhabalaşmaktan zar zor fırsat bulan Stepan Arkadyeviç, Levin'e:

"Ee, av hayvanı var mı bari?" dedi. "Biz onunla, çok müthiş niyetlerle geldik buraya... Nasıl, anne! O zamandan beri Moskova'ya gelmediler... Hah, Tanya! Sana bir şey getirdim. Kendin alıver, lütfen; arabada, arka tarafta," diye durmadan sağına soluna laf yetiştiriyordu. Karısının elini tekrar öpüp bir avucu içinde tutarken, öbür eliyle de okşayarak: "Ne kadar da tazeleşmiş görünüyorsun, Dolliciğim," dedi.

Daha bir dakika önce son derece neşeli olan Levin, şimdi herkese somurtarak, her şeye hoşnutsuz bir gözle bakıyordu.

Stepan Arkadyeviç'in karısına gösterdiği sevgi dolu iltifata bakarak, 'O dudaklarla dün kimi öptü acaba?' diye düşündü. Dolli'ye baktı, onu da beğenmedi.

'Kocasının sevgisine inanmıyor ki! Öyleyken ne diye böylesine mutlu görünüyor? İğrenç!' diye içinden geçirdi.

Daha bir dakika öncesine kadar çok sevimli bulduğu ihtiyar prensese baktı ve onun, şu kurdeleli Veslovski'yi, sanki kendi evindeymiş gibi karşılayış biçimini beğenmedi.

Hatta o sırada merdivene çıkmış olan Sergey İvanoviç bile, Levin'in çok iyi bildiği gibi, Stepan Arkadyeviç'i ne sevdiği, ne de saydığı hâlde onu karşılarken takındığı sahte dostluk da, Levin'in hoşuna gitmedi.

Hatta şu anda kafasındaki biricik düşünce evlenmek olduğu hâlde, o gençle selamlaşırken bir *sainte nitouche** edası takınan Varenka'yı bile iğrenç buldu.

Ama köye gelişini kendisi için de, herkes için de bir bayram saydığı anlaşılan bu bayın yılışık tavırlarına yüz verişiyle en çok nefretini çeken Kiti olmuştu ve özellikle Kiti'nin onun gülümsemelerine gülümsemeyle karşılık verişi Levin'in hiç mi hiç hoşuna gitmemişti.

Gürültülü gürültülü konuşarak hep birden içeri girdiler; ama onlar oturur oturmaz, Levin dönüp odadan çıktı.

Kiti kocasının bir şeye canı sıkıldığını fark etti. Onu yalnız yakalayıp konuşmak istedi, ama Levin bürosuna gitmesi gerektiğini söyleyerek hemen oradan uzaklaştı. Çiftlik işleri Levin'in gözüne uzun zamandır şimdiki kadar önemli görünmemişti. 'Onlara her gün bayram,' diye düşündü. 'Ama bunlar bayramlık iş değil. Bu iş beklemez, sen de bu iş olmadan yaşayamazsın.'

VII

LEVİN eve ancak kendisini yemeğe çağırttıkları vakit döndü. Merdivende Kiti ile Agafya Mihaylovna durmuşlar, yemekte hangi şarapları çıkaracaklarını görüşüyorlardı.

"Canım ne uzun ediyorsunuz? Her zaman ne içiyorsak onu çıkarın yine."

Kiti:

"Olmaz, Stiva onu içmiyor," dedi ve kocasının arkasından seğirterek bağırdı: "Kostya! Dur biraz! Nen var senin?"

---

* (Fr.) Kusurlarını namusluluk ve yalancı sofuluk maskesi altında gizleyen kişi. *–H. Âli Ediz*

Ne var ki, Levin onu beklemeden, iri adımlarla insafsızca yürüyüp yemek odasına girdi ve hemen, Vasenka Veslovski'yle, Stepan Arkadyeviç'in yürüttüğü, canlı bir hava içinde geçen genel konuşmalara katıldı.

Stepan Arkadyeviç:

"Ee, yarın ava çıkıyor muyuz?" dedi.

Oturduğu sandalyeden kalkıp bir başka sandalyeye şişman bacaklarından birini kıvırıp altına alarak yanlamasına oturan Veslovski bağırdı:

"Rica ederim gidelim!"

Levin:

"Çok sevinirim, gidelim," dedi ve gözlerini Veslovski'nin bacağına dikerek, Kiti'nin çok iyi bildiği, ama kendisine hiç yaraşmayan o yapma nezaketiyle sordu: "Bu yıl hiç avlandınız mı acaba? Su çulluğu bulup bulamayacağınızı bilmiyorum, ama çulluk pek bol. Yalnız erken gitmemiz gerek. Yorulmaz mısınız? Yorgun değilsin, değil mi Stiva?"

"Ben mi yorgun olacağım? Yorgunluk nedir bilmem ben. Hadi, bütün gece hiç yatmayalım! Çıkıp dolaşalım!"

Veslovski:

"Gerçekten de, hadi hiç yatmayalım! Çok güzel!" diye destekledi.

Dolli, kocasına seslenirken, şimdi, hemen hemen her zaman takındığı o belli belirsiz alaycı eda ile:

"Aman, aman, uyumadan durabileceğine, kimseyi de uyutmayacağına hepimiz inanıyoruz. Ama bana sorarsan yatma vakti geldi... Ben gidiyorum, yemek yemeyeceğim," dedi.

Stepan Arkadyeviç, yemek yedikleri uzun yemek masasını dolaşarak onun yanına gitti:

"Hayır, Dolliciğim, biraz daha otur. Sana anlatacak çok şeyim var."

"Herhâlde hiçbir şey olmasa gerek."

"Biliyor musun, Veslovski Anna'ya gitmiş? Yine onlara gidecek. Buradan topu topu yetmiş verst uzaktalar. Doğrusu, benim de gitmem gerek. Veslovski bir dakika gelsene buraya!"

Vasenka hanımların yanına geldi ve Kiti'nin yanı başına oturdu. Darya Aleksandrovna ona dönerek:

"Ah, ne olur anlatın bize!" dedi. "Onu görmeye gittiniz, öyle mi? Nasıl o?"

Levin masanın öbür ucunda kaldı, ihtiyar prenses ve Varenka ile konuşmayı sürdürürken de Stepan Arkadyeviç, Dolli, Kiti ve Veslovski arasında ateşli, esrarlı bir konuşma geçmekte olduğunu gördü. Levin'in ilgisini çeken şey yalnız bu değildi. Ateşli ateşli bir şeyler anlatmakta olan Veslovski'nin yakışıklı yüzünden gözlerini ayırmayan karısının yüzünde ilgiden de öte bir duygu ifadesi görmüştü.

Veslovski, Vronski ile Anna'dan söz ederek:

"Bulundukları yer çok hoş," diyordu. "Tabii onlar üzerine bir yargıda bulunmaya kalkışmayacağım, ama insan onların evinde kendisini bir aile içinde hissediyor."

"Peki, ne yapmayı düşünüyorlar?"

"Galiba kışın Moskova'ya gitmek istiyorlar."

Stepan Arkadyeviç, Veslovski'ye sordu:

"Onlara birlikte gitmemiz ne hoş olur! Ne zaman gidiyorsun sen?"

"Ben temmuzu onların yanında geçireceğim."

Stepan Arkadyeviç karısına sordu:

"Ya sen gider misin?"

Dolli:

"Ne zamandır gitmek istiyordum, tabii gideceğim," dedi. "Anna'yı tanırım, ona acıyorum. Çok güzel bir kadın. Sen gittikten sonra gideceğim, böylece kimseyi de rahatsız etmemiş olurum. Hem sensiz daha iyi."

Stepan Arkadyeviç:

"Bu çok güzel işte," dedi. "Ya sen, Kiti?"

Kiti kıpkırmızı kesilerek ve kocasına bakarak:

"Ben mi? Ben niye gideyim?" dedi.

Veslovski sordu:

"Anna Arkadyevna'yı tanıyor muydunuz? Çok çekici bir kadın."

Kiti daha da çok kızararak, Veslovski'ye:

"Evet," diye karşılık verdi ve kalkıp kocasının yanına gitti. Levin'e sordu:

"Yarın ava gidiyor musun?"

Levin'in şu birkaç dakika içinde kıskançlığı, hele Veslovski'yle konuştuğu sırada Kiti'nin yanaklarının kızardığını gördükten sonra, son haddini bulmuştu. Şimdi Kiti'yi dinlerken, onun sözlerini kendine göre yorumladı. Gerçi sonraları hatırladığı zaman ne kadar tuhaf bulmuş olursa olsun, o anda Levin'e, sanki karısı ona yarın ava gidip gitmeyeceğini sorarken, ilgilendiği biricik şeyin, Levin'in, Kiti'nin daha şimdiden âşık olduğunu hayal ettiği Vasenka Veslovski'ye o zevki verip vermeyeceğini anlamak olduğu apaçıkmış gibi geldi.

Levin, kendisinin de soğuk bulduğu, tabii olmayan bir sesle cevap verdi:

"Evet gideceğim."

Kiti:

"Dolli kocasını daha doğru dürüst görmedi, yarın evde otursanız da, öbür gün gitseniz daha iyi olmaz mı?"

Levin bu sözleri bu sefer de şöyle yorumladı: "Beni *ondan* ayırma. Sen gidersen git, umurumda değil, ama bırak ben bu çekici gencin yanında bulunmanın tadını çıkarayım."

Levin, özel bir tatlılıkla cevap verdi:

"Eh, sen istiyorsan, yarın evde oturabiliriz."

Bu arada, varlığının acılara sebep olduğundan zerre kadar şüphelenmeyen Vasenka, Kiti'nin ardından sofradan kalktı ve yüzüne şefkat ve sevgiyle bakarak Kiti'yi izledi.

Levin bu bakışı gördü. Yüzü kireç gibi oldu ve bir an âdeta nefes alamadı. Hırsından kendi kendini yiyerek, 'Karıma böyle bakmaya nasıl cüret edebiliyor?' diye düşündü.

Vasenka, iskemleye oturarak ve alıştığı üzere yine bacağını altına alarak:

"Yarın, değil mi? Ne olur gidelim!" dedi.

Levin'in kıskançlığı daha da arttı. Kendini daha şimdiden, karısıyla âşığının sadece kendilerine hayatın rahatlıklarını ve zevklerini sağlamak için ihtiyaç duydukları aldatılmış bir koca gibi gö-

rüyordu... Ama buna rağmen, çok nazik ve konuksever bir tavırla, Vasenka'ya, avları, çizmeleri, tüfeği üzerine sorular sordu ve ertesi gün ava gitmeye razı oldu.

Levin'in şansına, ihtiyar prenses kalktı, Kiti'ye de yatmasını öğütleyerek bu acıya bir son verdi. Ama burada bile Levin, yüreğine yeni bir hançer yemekten kurtulamadı. Vasenka ev sahibesine iyi geceler dilerken, onun elini öpmeye davrandı, ama Kiti, sonradan annesinin kendisine çıkışmasına sebep olan safça bir kabalıkla onun elini itip, kızararak:

"Bu bizim evde âdet değildir," dedi.

Böyle bir davranışta bulunulmasına kendisi cesaret verdiği, daha da önemlisi, bu davranıştan hoşlanmadığını böyle patavatsızca gösterdiği için Levin'in gözünde Kiti kabahatliydi.

Yemekte yuvarladığı birkaç kadeh şaraptan sonra en sevimli, en romantik ruh hâli içine girmiş olan Stepan Arkadyeviç:

"Şimdi yatmanın sırası mı?" dedi. Ihlamur ağaçlarının ardından yükselmekte olan ayı göstererek: "Bak, Kiti, ne kadar güzel!" dedi. "Veslovski, serenadın tam sırasıdır! Çok güzel sesi vardır, biliyor musunuz? Yolda gelirken onunla birlikte şarkı söyledik. Beraberinde çok güzel romanslar getirdi, ikisi yeni. Bu şarkıları Varvara Andreyevna'yla birlikte söyleseler."

Herkes odasına çekilince Stepan Arkadyeviç, daha uzun bir süre Veslovski ile ağaçlı yolda dolaşıp durdu. Söyledikleri yeni bir şarkının melodisi duyuluyordu.

Karısının odasında, bir koltukta onları dinleyerek asık suratla oturan Levin, nesi olduğunu soran karısının sorularına cevap vermiyor, inatla susuyordu; ama en sonunda Kiti, ürkek bir gülümsemeyle meseleyi deşip de: "Veslovski'ye karşı davranışlarımda hoşlanmadığın bir yan mı var?" diye sorunca, Levin artık kendini tutamadı ve her şeyi olduğu gibi ona anlattı; Kiti'ye söyledikleri Levin'in gururunu kırdı ve onu daha beter çileden çıkardı.

Kiti'nin önünde, ayakta duruyor, çatık kaşlarının altında gözleri ateş püskürerek, âdeta kendini tutmak için bütün gücünü harcayarak, güçlü ellerini göğsüne bastırıyordu.

Levin'in yüzünde Kiti'ye dokunan ve acı çektiğini belirten bir ifade olmasa, bu ifadeye sert, hatta zalimce denebilirdi. Çene adaleleri seğiriyor, sesi ikide birde kısılıyordu:

"Lütfen anla, kıskançlık etmiyorum: Bu aşağılık bir sözdür! Ne kıskanabilir, ne de inanabilirim ki... Duygularımı söyleyemem, ama bu korkunç bir şey... Kıskanmıyorum, ama gururum kırıldı, küçük düştüm... Herhangi bir kimsenin aklından geçirmeye, sana o gözlerle bakmaya cesaret edebilmesi..."

Kiti, o geceki bütün konuşulanları, davranışları ve bunların altında yatan bütün ince anlamları elinden geldiği kadar, dürüstçe hatırlamaya çalışarak sordu:

"Hangi gözlerle?"

Kiti'nin yüreğinin derinliğinde, tam Veslovski'nin, masanın öbür ucundan kalkıp arkasından geldiği sırada bir şeyin olduğunu söyleyen bir ses vardı ama Kiti bunu kendi kendine bile itiraf etmeye cesaret edemediği gibi, bunu kocasına söyleyip onun acısını güçlendirmekten haydi haydi korkuyordu.

"Hem, şu hâlimle ne çekiciliğim olabilir benim?"

Levin başını elleri arasına alarak bağırdı:

"Ah! Bunu hiç söylememeliydin... Demek ki, çekici olsaydın..."

Kiti ona acılı bir merhamet ifadesiyle bakarak yalvardı:

"Hayır, hayır, Kostya, dur, dinle! Nasıl olur, ne geçirebilirsin aklından, dünyada benim için senden başka erkek yokken? Başka erkek yok benim için, diyorum sana! Yok... Peki, öyleyse, hiç kimseyi görmememi ister misin?"

Levin'in kıskançlığı, ilk anda, Kiti'ye onur kırıcı gelmişti; herhangi bir eğlence, hatta en masumca bir eğlence bile kendisine yasak ediliyor diye kızmıştı; ama şimdi, onun huzurunu sağlamak, onu çektiği bu korkunç acıdan kurtarmak için yalnız bu gibi önemsiz şeylerden değil, her şeyden seve seve vazgeçmeye hazırdı.

Levin umutsuz bir fısıltıyla devam etti:

"Durumumun dehşetini ve gülünçlüğünü anla, lütfen. Yani demek istiyorum ki, o benim evimde bulunuyor, aslında rahat ve laubali davranışından, bir de bacağını altına alışından başka uygun-

suz bir şey de yapmış değil! Bundan daha iyi bir poz olmayacağını sanıyor, bundan ötürü ben de ona nazik davranmak zorundayım."

Kiti:

"Ama Kostya, meseleyi büyütüyorsun," dedi. Ne var ki, içinden, kendisine duyulan sevginin, Levin'in kıskançlığında anlatımını bulan gücünden ötürü de sevinç duyuyordu.

"İşin en korkunç yanı da, sen her zamanki Kiti'yken ve benim için özellikle şimdi kutsal bir varlıkken, ikimiz de tam böylesine mutluyken, hem özellikle böylesine mutluyken, birdenbire şu alçak adam... Alçak filan değil. Ne diye küfrediyorum ona? Ondan bana ne? Ama niye senin mutluluğun da, benim mutluluğum da..."

Kiti:

"Biliyor musun, ben bunun neden olduğunu anlıyorum şimdi," diye başladı.

"Neden? Neden?"

"Biz yemekte konuşurken, senin bize nasıl baktığını gördüm."

Levin, korkmuş bir hâlde.

"Evet, evet!" dedi.

Kiti, Levin'e yemekte ne konuştuklarını anlattı. Anlatırken, heyecandan soluğu kesiliyordu. Levin birkaç dakika sustu, sonra Kiti'nin kanı çekilmiş, korkmuş yüzüne dikkatle bakarak birdenbire başını elleri arasına aldı:

"Katya, seni çok üzdüm! Sevgilim, bağışla beni! Delilikti benimki! Baştan başa suç benim, Katya. Böyle saçma bir şey için nasıl üzebildim kendimi bu kadar?"

"Ah, hayır! Sana acıyorum!"

"Bana mı? Bana? Ben neyim? Ben delinin biriyim! Ne diye üzdüm seni sanki? Rastgele bir yabancının mutluluğumuzu yıkabileceğini düşünmek ne korkunç şey!"

"Tabii ya, insanı asıl üzen de bu."

Levin onun ellerini öperek:

"Eh, o hâlde ben de onu mahsus bütün yaz burada alıkor, iltifatlara boğarım," dedi. "Göreceksin! Yarın. Ama sahi, biz yarın gidiyoruz."

VIII

ERTESİ sabah, daha hanımlar kalkmadan, av arabaları –küçük yük arabasıyla bir binek arabası– kapı önünde duruyordu; ava gidileceğini daha sabahın erken saatlerinden sezinleyen Laska epeyce huysuzlandıktan, ileri geri seğirttikten sonra, binek arabasında arabacının yanına oturmuş, avcıların henüz bir türlü çıkmadıkları kapıya heyecanla ve gecikmeyi beğenmiyormuş gibi bakıyordu. Kapıdan ilk çıkan, kalın uyluklarının ta yarı yerine kadar çıkan uzun konçlu yeni çizmelerini giymiş, sırtına yeşil bir gömlek geçirmiş, beline deri kokan yeni bir fişeklik takmış, başında kurdeleli İskoç kepi, elinde kayışsız yepyeni bir İngiliz çiftesi ile Vasenka Veslovski oldu. Laska arabadan ona doğru atladı, onu, hoplayıp sıçramalarla karşıladı, kendi diliyle, ötekilerin ne zaman çıkacaklarını sordu, karşılık alamayınca da tekrar bekleme yerine dönüp, yine başı yana dönük, kulağının biri de dinlemek için dikili olarak put kesildi. Nihayet kapı gürültüyle açıldı, Stepan Arkadyeviç'in sarı benekli puanteri Krak ok gibi dışarı fırladı, onun arkasından da, elinde tüfek, ağzında puro olduğu hâlde Stepan Arkadyeviç çıktı. Stepan Arkadyeviç, pençelerini göğsüne, karnına dayayıp, av çantasına takılan köpeğe sevgi dolu bir sesle: "Dur dur, Krak!" diye bağırdı. Stepan Arkadyeviç ayaklarına keten dolaklar sarmış, ham köseleden postallar, yırtık bir pantolon ve kısa bir palto giymişti. Başında partal bir şapka vardı, ama en son model olan tüfeği kız gibi, av çantasıyla fişekliği de, çok eskimiş olmakla birlikte en iyi cinstendi.

Vasenka Veslovski, o zamana kadar, gerçek bir avcı şıklığının paçavralar giymek, ama en iyi kalite av malzemesine sahip olmak olduğunu bilmiyordu. Bunu, Stepan Arkadyeviç'i öyle paçavralar içinde, ama ince, şen, gürbüz, pırıl pırıl, gerçek bir Rus soylusu olarak görünce anladı ve gelecek sefere onun gibi yapmaya karar verdi.

Stepan Arkadyeviç'e:

"Ee, ev sahibimizden ne haber?" diye sordu.

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Karısı genç," dedi.

"Evet, çok da güzel!"

"Giyinmişti. Herhâlde yine karısının yanına koşmuştur."

Stepan Arkadyeviç'in tahmini doğruydu. Levin, dün geceki budalalığından ötürü kendisini affedip etmediğini bir kez daha sormak, aynı zamanda da, "Allah aşkına" daha dikkatli olmasını rica etmek için karısının yanına koşmuştu. En önemlisi, ona her zaman çarpabilecek olan çocuklardan uzak durması gerekiyordu. Ondan sonra, iki günlüğüne evden ayrıldığı için kızmadığını karısının bir kez daha doğrulamasını istemek; bundan başka, sağlık durumunu öğrenebilmek için, yarın sabah ne olursa olsun, bir atlı ile kendisine hiç değilse iki kelimelik bir pusula göndermesini ondan rica etmek gerekmişti.

Kocasından iki gün ayrılmak, her zamanki gibi, Kiti'ye zor gelmişti; ama onun, özellikle yüksek konçlu avcı çizmeleri ve beyaz gömlek içinde iri yarı ve güçlü görünen canlı vücudunu, heyecandan yerinde duramaz hâlini ve kendisinin bir türlü anlayamadığı, yüzüne vurmuş o avcılık heyecan ve hevesini görünce, Levin'in sevinci ona kendi üzüntüsünü unutturdu ve Kiti, Levin'i güler yüzle uğurladı.

Levin koşar adım ön verandaya çıkarak:

"Özür dilerim, beyler," dedi. "Sabah kahvaltısı arabaya kondu mu? Kestane doru niye sağda? Neyse, zararı yok. Laska, dur bakayım, git yat oraya!"

İğdiş edilmiş koçlar için emir almak üzere merdiven başında kendisini bekleyen sığırtmaca dönerek:

"Genç sürüye sal," dedi. "Özür dilerim! Bir haydut daha geliyor işte!"

Levin, elinde marangoz cetveli olduğu hâlde kendisine doğru gelen marangozla konuşmak için, oturmuş bulunduğu arabadan yere atladı:

"Dün büroma gelmedin, şimdi beni yolumdan alıkoyuyorsun," dedi. "Ee, neymiş bakalım?

"Bir dönemeç daha eklememe izin verir misiniz, efendimiz? Üç basamakçık daha ekledik mi, tamamdır, istediğimiz gibi olur, efendimiz. Çok daha rahat olur."

Levin, canı sıkılmış bir hâlde:

"Benim sözümü dinlemeliydin," dedi. "Sana, önce limon kirişlerini çekip, basamakları sonra döşemeni söylemiştim. Artık düzeltemezsin. Sen benim sözümü dinle de, yeni bir merdiven yap."

Mesele şuydu: Eve ek olarak yapılmakta olan yeni kanadın merdivenini kurarken, marangoz merdiveni ayrı yaptığından ve yüksekliği hesaplamadığından, yerine yerleştirilince basamakların hepsi meyilli, merdiven de berbat olmuştu. Şimdi marangoz, üç basamak daha ekleyerek aynı merdiveni korumak istiyordu.

"Çok daha iyi olur, efendimiz."

"Peki, ama üç basamak daha eklenince nereye çıkacak merdiven?"

Marangoz küçümseyen bir gülümseyişle:

"Efendimiz, tam divana çıkacak," dedi. İnandırıcı bir jestle devam etti sözüne: "Ta aşağıdan başlayacak, çıkacak, çıkacak, tam yerine varacak."

"Peki, ama üç basamak daha eklenince merdivenin uzunluğu da artacak... Nereye gelecek o zaman?"

Marangoz inatla ve inandırıcı bir tavırla:

"Vallahi, efendimiz, aşağıdan başladıktan sonra yani mutlaka tepeye varır."

"Ta duvara kadar çıkıp, tavana dayanır."

"Af buyurun, efendimiz, hayır. Bakınız ta aşağıdan başlayacak, yukarı doğru çıka çıka, oraya varacak."

Levin tüfeğinin harbisini çıkarıp, yere, tozun üzerine merdivenin şemasını çizmeye başladı.

"İşte, görüyor musun?"

En sonunda aklı yattığı anlaşılan marangoz, birdenbire gözleri parlayarak:

"Nasıl emrederseniz," dedi. "Görülüyor ki yeni bir merdiven yapmak gerekecek."

Levin arabaya binerken bağırdı:

"Sana söylendiği gibi yap. Sür bakalım! Filip, köpekleri tut!"

Bütün aile ve malikâne dertlerini geride bırakınca Levin'e öyle güçlü bir yaşama sevinci, öyle bir sabırsızlık geldi ki, canı hiç konuşmak istemedi. Üstelik şimdi av alanına yaklaşan her avcının

duyduğu o yoğun heyecanı yaşıyordu. Şimdi onun kafasını kurcalayan bir şey varsa, o da Kolpenski bataklığında bir şey bulup bulamayacakları Laska'nın Krak'i bastırıp bastıramayacağı ve kendisinin o gün nasıl bir atıcılık göstereceğiydi. 'İnşallah bir yabancının önünde yüzüm kara çıkmaz! İnşallah Oblonski benden çok av avlamaz!' diye düşünüyordu

Oblonski de aynı şeyleri hissediyor, onun da canı konuşmak istemiyordu. Yalnız Vasenka Veslovski hiç durmadan neşeli neşeli gevezelik ediyordu. Şimdi onu dinlerken Levin, bir gece önce ona karşı nasıl haksızlık ettiğini hatırlayarak utanç duydu. Vasenka gerçekten de sade, iyi yürekli ve çok neşeli bir insandı. Eğer Levin onunla bekârlığında tanışmış olsaydı, iyi bir arkadaşlık kurardı. Levin onun hayata, sonu olmayan bir bayram gözüyle bakmasını, laubaliliğini ve şıklığını pek beğenmiyordu. Veslovski, uzun tırnaklarının, İskoç kepinin ve buna benzer şeylerin, ona tartışmasız yüksek bir değer kazandırdığını kabul ediyor gibiydi; ne var ki, iyi yürekliliğinden ve dürüstlüğünden ötürü onun bu yanı bağışlanabilirdi. Levin'in onda beğendiği yanlar ise, Veslovski'nin iyi bir eğitim görmüş olması, çok iyi Fransızca ve İngilizce bilmesi ve Levin'in dünyasından bir kişi olmasıydı.

Sol yana yardımcı olarak koşulmuş don bozkırı at Vasenka'nın çok hoşuna gitmişti. Hiç durmadan, hayranlıkla bu atı övüyordu:

"Bir Kazak atının sırtında, bozkırda dörtnala gitmek kim bilir ne hoş olur, değil mi?" deyip duruyordu.

Bir bozkır atının sırtında dörtnala gitmeyi hayalinde yabansı, romantik bir şey diye canlandırıyordu, ne var ki, hevesi kursağında kaldı; bununla birlikte saflığı, özellikle o yakışıklılığına, o sevimli gülümseyişine, davranışlarının inceliğine eklenince son derece çekiciydi. Ya Veslovski'nin huyuna sempati duyduğu ya da geçen geceki günahlarını affettirmek için onun sadece iyi yanlarını görmeye çalıştığı için olacak, Levin onun yol arkadaşlığından hoşlanmaya başladı.

Üç verst kadar gitmişlerdi ki, Veslovski birdenbire purolarıyla cüzdanının yanında olmadığını fark etti. Kayıp mı ettiğini, yoksa evde masanın üstünde mi unuttuğunu bilmiyordu. Cüzdanında üç yüz yetmiş ruble olduğu için meseleyi önemsememeye imkân yoktu.

Veslovski arabadan inmeye hazırlanarak:

"Biliyor musunuz, ne düşünüyorum Levin? Şu soldaki çıvgar* atına atlayıp, dörtnala eve gideyim! Harika olur, değil mi?"

Vasenka'nın yüz kilodan aşağı çekmeyeceğini hesaplayan Levin:

"Siz ne zahmet edeceksiniz?" diye cevap verdi. "Arabacıyı yollarım."

Çıvgar atıyla eve arabacı döndü, geri kalan çifti de Levin kendi sürdü.

IX

STEPAN Arkadyeviç:

"Ee, nerelerden geçeceğiz?" diye sordu. "Bize şunu iyice anlat bakalım."

"Plan şöyle: Şimdi Gvozdiyev'e kadar gidiyoruz. Gvozdiyev'in her yanında su çulluğu sazlığı var, öte yanında da mükemmel çulluk sazlıkları var ki, çulluk da bulabilirsiniz orada. Şimdi hava çok sıcak, ama oraya akşama doğru (yirmi verst çeker) varır, akşamleyin de biraz avlanırız. Sonra geceyi orada geçirir, sabahleyin büyük sazlıkları tararız."

"Peki, yolumuzun üzerinde bir şey yok mu?"

"Var, ama gecikiriz sonra, hava da sıcak, iki tane küçük güzel yer var, ama oralarda pek bir şey bulacağımızı sanmıyorum."

O iki yerde Levin kendi de durmak isterdi, ama oraları hem evine yakın olduğundan her istediği zaman avlanabileceği yerlerdi, hem de biraz küçük olduklarından üç kişinin ateş etmesine elverişli değildi. Levin işte bundan ötürü kaçamak konuşup, orada pek de av bulamayacaklarını söylemişti. Küçük bir sazlığa vardıklarında Levin geçip gidecekti, ama Stepan Arkadyeviç'in tecrübeli avcı gözleri, sazları yoldan seçmişti bile.

Bataklığı göstererek:

"Şunu bir denesek mi?" dedi.

---

* Üç attan biri (çoğunlukla da ikisi), orta atın yanına koşumu bol bırakılarak bağlanır, yardımcı nitelikteki bu yan atlara "çıvgar" denir. *–H. Âli Ediz*

Veslovski:

"Ne olur, Levin, deneyelim! Ne kadar güzel!" diye yalvarmaya başlayınca, Levin ister istemez razı oldu.

Daha onlar durmadan, köpekler birbiri peşinden sazlığa doğru uçmaya başladılar.

"Krak... Laska!"

Köpekler döndü.

Levin, köpeklerin kaldırdığı, şikâyetçi çığlıklarla sazlığın üzerinde dolanan kız kuşlarından başka bir şey bulamayacaklarını umarak:

"Burası üçümüze dar gelir," dedi. "Ben burada beklerim."

Veslovski yalvardı:

"Olmaz! Hadi gidelim, Levin, birlikte gidelim."

"Sahi söylüyorum, dar gelir. Laska, geriye! İki köpeğe ihtiyacınız yok, değil mi?"

Levin arabanın yanında kalarak avcıları kıskanan gözlerle seyretti. Avcılar küçük sazlığı baştan aşağı taradılar, ama bir su tavuğu ile bir tanesini Vasenka'nın vurduğu birkaç kız kuşundan başka sazlıkta hiçbir şey yoktu.

Levin:

"İşte gördünüz mü, sazlığı sizden esirgiyor değildim!" dedi. "Sadece boşu boşuna vakit kaybedildi."

Vasenka Veslovski, bir elinde tüfeği, öbür elinde kız kuşu olduğu hâlde acemice arabaya tırmanırken:

"Hayır, ama yine de zevkli oldu!" dedi. "Gördünüz mü? Ne güzel vurdum bunu! Değil mi? Ee, asıl yerimize yakında varır mıyız?"

Atlar birden hareket etti, Levin başını birinin tüfeğinin namlusuna çarptı ve bir silah sesi duyuldu. Aslında silah daha önce patlamıştı, ama Levin'e öyle gelmişti. Anlaşıldığına göre Vasenka Veslovski, tüfeğinin tetiklerini düşürmek isterken, horozlardan birini indireceği sırada kurulu olan öteki horozun tetiğini çekmişti. Saçmalar yere gitmiş, kimseye zarar vermemişti. Stepan Arkadyeviç başını iki yana sallayarak Veslovski'ye sitemli sitemli güldü. Ama Levin onu azarlamaya kıyamadı. Birincisi Levin'in edeceği her sitem, ucuz atlattığı tehlikenin ve alnında beliren şişliğin bir sonucu

olarak yorumlanacaktı; ikincisi de, Veslovski ilkin öyle safça üzülmüş, sonradan da hep birlikte atlattıkları korkuya öylesine iyi yürekle ve gülmesini başkalarına da bulaştıracak biçimde gülmüştü ki, Levin de gülmekten kendini alamamıştı.

Epeyce büyük ve oldukça zaman alabilecek olan ikinci sazlığa vardıkları zaman, Levin onları inmekten vazgeçirmeye çalıştı. Ama Veslovski onu yine kandırdı. Sazlık dar olduğundan Levin bir kere daha konukseverliğini gösterip yine arabaların yanında kaldı.

Sazlığa ulaşır ulaşmaz Krak hemen saz kümelerinin yolunu tuttu. Köpeğin ardı sıra ilk koşan Vasenka Veslovski oldu. Daha Stepan Arkadyeviç, yaklaşmaya vakit bulamadan bir su çulluğu havalandı. Veslovski boşa attı, su çulluğu biçilmemiş bir çayıra uçtu. Bu çulluk Veslovski'ye bırakılmıştı. Krak su çulluğunu tekrar buldu, ferma etti, Veslovski de vurdu ve arabaların yanına döndü.

Levin'e:

"Şimdi siz gidiniz de ben atların yanında kalayım," dedi.

Levin'in avcılık damarları iyiden iyiye kabarmaya başlamıştı. Dizginleri Veslovski'nin eline tutuşturup sazlığa daldı.

Geride tutulmakla uğradığı haksızlıktan ötürü bir süreden beri sızlanıp durmakta olan Laska dosdoğru, saz kümeleriyle örtülü Levin'in iyi bildiği ve Krak'ın henüz uğramamış olduğu, umut verici bir yere doğru fırladı.

Stepan Arkadyeviç:

"Niye durdurmuyorsun onu?" diye bağırdı.

Köpeğinden hoşnut olan Levin:

"Ürkütmez o kuşları," diye cevap vererek, Laska'nın ardı sıra seğirtti. Laska bildik saz kümelerine yaklaştıkça, araştırmalarında dikkatini daha da arttırdı. Ufak bir bataklık kuşu Laska'nın dikkatini sadece bir an dağıttı.

Köpek saz kümelerinin önünde bir daire çizdi, tam bir daire daha çizmeye başlarken, birdenbire irkildi ve put kesildi.

Levin yüreğinin hızlı hızlı çarpmaya başladığını hissederek:

"Buraya gel, Stiva, buraya!" diye bağırdı ve birdenbire, zorlanan işitme duygusunun üzerinden âdeta bir sürgü kalkmış gibi, mesafelerin koyduğu sınırlamalardan kurtulan bütün sesler karmaka-

rışık, ama olağanüstü bir durulukla kulaklarına gelmeye başladı. Stepan Arkadyeviç'in ayak seslerini duydu ve bunları uzaklardan gelen nal sesleri sandı; üstüne basıp, otları kökünden sökerek kırdığı bir saz kümesinin çıkardığı gevrek çıtırtıyı duydu, bunu havalanan bir su çulluğunun kanat sesi sandı. Arkasında, pek de uzak olmayan bir yerde bir şeye yoramadığı bir su şıpırtısı da duydu.

Basacağı yeri seçerek köpeğe yaklaştı:

"Aport!"

Köpeğin havalandırdığı bir su çulluğu değil, çulluktu. Levin tüfeğini kaldırdı, ama tam nişan alırken şapırtı sesi daha güçlü ve daha yakından duyuldu, tuhaf, yüksek sesle bir şeyler bağıran Veslovski'nin sesine karıştı. Levin onun tüfeğini çulluğun ardından doğrulttuğunu anladı, ama yine de ateş etti.

Levin, vuramadığına emin olduktan sonra geriye döndü ve araba ile atların yol üstünde değil, sazlığın içinde olduklarını gördü.

Avı seyretmek isteyen Veslovski arabayı sazlığın içine sürmüş ve atlar bataklığa saplanmıştı.

Levin kendi kendine:

"Hangi şeytana uyup da buraya sürdü arabayı?" diye söylenerek çamura saplanan arabanın yanına döndü. Tatsız bir tonla Veslovski'ye:

"Niye yoldan ayırdınız?" diye sordu ve seslenip arabacıyı çağırarak, atların koşumlarını çözmeye koyuldu.

Levin hem atışının bozulmasına hem atların batağa sokulmasına, en çok da, her ikisi de koşum işinden zerre kadar anlamadıkları için gerek Stepan Arkadyeviç'in, gerek Veslovski'nin atların koşumlarının çözülmesinde kendisine ve arabacıya yardımlarının dokunmayışına sinirlenmişti. Levin, orasının kuru olduğuna kendisini inandırmaya çalışan Veslovski'ye hiç karşılık vermeden, arabacıyla birlikte sessiz sessiz atları çözmeye çalışıyordu. Ama sonra, çalışmaktan kıpkırmızı kesilmiş olan Levin, Veslovski'nin, arabayı çamurluğundan tutup, çamurluğu kıracak kadar, büyük bir çaba ve çalışkanlıkla çektiğini görünce, dün geceki duygularının etkisi altında Veslovski'ye çok soğuk davrandığından ötürü kendi kendine sitem etti ve bu kabalığını aşırı bir nezaketle affettirmeye çalıştı.

Her şey yeniden düzene sokulup da arabalar tekrar yola çıkarılınca, Levin kahvaltının hazırlanmasını emretti.

Yeniden neşesine kavuşmuş olan Veslovski, ikinci pilici de bitirirken, bir Fransız tekerlemesi savurdu:

*"Bon appétit – bonne conscience! Ce poulet va tomber jusqu'au fond de mes bottes.** Eh, artık talihsizliklerimiz sona erdi, her şey yolunda gidecek. Yalnız, işlediğim suçu affettirmek için ben arabacı yerinde oturmalıyım. Ne dersiniz, ha?" Arabayı arabacının sürmesi için rica eden Levin'e, dizginleri elinden bırakmaksızın:

"Yo, yo! *Automêdon*'um** ben. Bekle de gör bak, nasıl süreceğim arabayı! Hayır, günahlarımın kefaretini ödemem gerek, hem arabacı yerinde çok rahatım," diye cevap verdi ve sürdü arabayı.

Levin, Veslovski'nin atları, özellikle de, içeride tutmasını beceremediği soldaki kestane doruyu fazla yoracağından biraz korkuyordu. Ama elinde olmayarak Veslovski'nin neşesine kendini kaptırdı ve onun arabacı yerinde oturarak bütün yol boyunca söylediği şarkıları, anlattığı hikâyeleri ya da *four in hand*'in*** İngiliz usulü nasıl sürüleceği konusundaki tarifi dinledi; kahvaltıdan sonra hepsi de büyük bir neşe içinde Gvozdiyev sazlığına vardılar.

X

VASENKA atları öylesine hızlı sürmüştü ki, sazlığa çok erken, henüz hava sıcakken vardılar.

Yolculuklarının asıl amacı olan sazlığa varınca Levin elinde olmaksızın, Vasenka'dan yakasını nasıl kurtaracağını, o kendisine ayak bağı olmadan nasıl dolaşabileceğini düşünmeye başladı. Stepan Arkadyeviç'in de aynı şeyi istediği besbelliydi ve Levin onun yüzünde her gerçek avcının avlanmaya başlamadan önce hissettiği telaşı, biraz da Stepan Arkadyeviç'in belirgin niteliği olan o tatlı, kurnazca ifadeyi fark etti.

Stepan Arkadyeviç:

---

* (Fr.) "Vicdanı rahat olanın iştahı yerinde olur. Bu piliç canıma değdi." *–H. Âli Ediz*

** *İlyada*'da, Aşil'in arabacısının adı. *–H. Âli Ediz*

*** (İng.) Dört atlı araba. *–H. Âli Ediz*

"Ee, nasıl gideceğiz?.. Çok iyi bir sazlık," dedi ve saz kümelerinin üzerinde daireler çizen iki iri kuşu işaret etti: "Atmacalar da görüyorum. Atmacaların olduğu yerde mutlaka av hayvanları da vardır."

Levin çizmelerini çekip, tüfeğinin kapsüllerini gözden geçirerek, biraz somurtkan bir yüzle:

"Evet, beyler, şu saz kümesini görüyor musunuz?" dedi. Irmağın sağ yakası boyunca uzayıp giden koskocaman, yarı biçilmiş ıslak çayırdaki koyu yeşil bir adacığı işaret etti: "Sazlık buradan, hemen önümüzden başlar. Görüyor musunuz, hani şu daha yeşilce olan yerden? Buradan, sağa doğru, şu atların gezindiği yere kadar gider. Oradan da, akçaağaç korusuna ve değirmene kadar olan bütün çevrede de saz kümeleri ve su çulluğu bulunur. Bakın! Tam şurası, su birikintilerinin olduğu yer. En iyi yer orasıdır. Bir seferinde orada on yedi tane çulluk vurmuştum. Köpekleri alır, ayrılıp başka başka yönlere gideriz, sonra değirmenin orada buluşuruz."

Stepan Arkadyeviç sordu:

"Peki, kim sağa gidecek, kim sola?" Sonra, ilgisizce bir eda ile söylüyormuş gibi ekledi: "Sağ tarafta daha çok yer var, onun için siz ikiniz o yana gidin, ben de sola gideyim."

Veslovski neşe içinde haykırdı:

"Çok güzel! Biz ondan çok av avlarız. Hadi gidelim, gidelim!"

Levin ister istemez razı oldu, ayrıldılar.

Daha bataklığa adımlarını atar atmaz, köpekler bir arada aramaya başladılar ve yüzeyi pas rengi bir gölcüğe doğru fırladılar. Levin, Laska'nın bu ihtiyatlı ve dağınık araştırma usulünün ne demek olduğunu biliyordu; orasının nasıl bir yer olduğunu da biliyor ve bir çulluk sürüsü bekliyordu.

Levin, arkasında, suda şapırtılar çıkararak yürüyen ve Kolpenski sazlığında tüfeğin kazara patlamasından sonra, tüfeğinin doğrultusuyla ister istemez ilgilendiği arkadaşına, soluk almaktan korkarcasına, fısıltıyla:

"Veslovski, yanımda yürüyünüz, yanımda!" dedi.

"Yok, yok, ben size engel olmam, benim için tasalanmayınız."

Ne var ki, Levin, ayrılırlarken Kiti'nin söylediği, "Dikkat edin de

birbirinizi vurmayın!" sözünü hatırlayarak, tasalanmaktan kendini alamıyordu. Köpekler birbirlerini geçerek ve her biri kendi koku izini sürerek gittikçe yaklaştılar, yaklaştılar, çulluk bulma umudu o kadar kuvvetliydi ki, ayağını sarı çamurdan çekerken kendisinin çıkardığı ses Levin'e çulluk sesi gibi geldi ve hemen tüfeğinin dipçiğini sımsıkı kavradı.

Tam kulağının dibinde, "Dan! Dan!" seslerini duydu. Veslovski, sazlığın üzerinde daireler çizen ve o sırada menzilin çok dışından avcılara doğru uçmakta olan bir yabani ördek sürüsüne ateş etmişti. Levin daha başını çevirmeye vakit bulamadan bir çulluğun sesini işitti; arkasından bir tane daha, bir üçüncüsü ve sekiz tane daha birbiri ardı sıra havalandı.

İçlerinden, tam zikzak uçuşuna başlamaya hazırlanan birini Stepan Arkadyeviç vurdu ve kuş, küçük bir topak hâlinde batağa düştü. Oblonski acele etmeden, yine saz kümesine doğru, alçaktan uçmakta olan bir başkasına nişan aldı ve tüfek patlar patlamaz o çulluk da düştü; kuşun kesik sazlar arasında, yaralanmayan beyaz kenarlı kanadını çırpa çırpa zıpladığı görülüyordu.

Levin'in o kadar şansı yoktu: İlk çulluğuna fazla alçak attı ve vuramadı. Yükselmekte olan kuşa tekrar çevirdi tüfeğini, ama tam o sırada ayaklarının dibinden bir başkası havalanıp dikkatini dağıttı ve Levin yine vuramadı.

Onlar tüfeklerini doldururlarken bir başka çulluk havalandı ve tüfeğini öteki ikisinden önce doldurmuş bulunan Veslovski ateş ederek, ufak saçmalardan iki doluyu suya boşalttı. Stepan Arkadyeviç iki çulluğunu yerden alıp, pırıl pırıl parlayan gözleriyle Levin'e baktı:

"Eh, şimdi tekrar ayrılalım," deyip sol ayağı üzerinde sekerek, tüfeği elinde hazır, köpeğine bir ıslık çaldı ve bir yöne doğru uzaklaştı. Levin'le Veslovski de öteki yöne gittiler.

Levin'e hep böyle olurdu: İlk atışta tutturamadı mı, heyecanlanır, sinirlenir ve o gün hep kötü atış yapardı. Bu sefer de öyle olmuştu. Çok çulluk vardı. Çulluklar durmadan köpeklerin burnunun dibinden, avcıların ayaklarının dibinden havalanıyordu ve Levin bal gibi şeytanın bacağını kırabilirdi; ne var ki ne kadar çok

atarsa, neşe içinde, hiç durmadan, menzil içinde olsun olmasın, sağa sola boşa sallayan, hiçbir şey vuramayan, ama vuramadığı için zerre kadar bozulmayan Veslovski'nin önünde o kadar mahcup düşüyordu. Laska da bunu anlamış görünüyordu. Artık eskisi kadar hevesle aramıyor ve durmadan başını çevirip avcılara âdeta şaşarak ya da sitemle bakıyordu. Silahlar arka arkaya patlıyordu. Avcıların yanı yöresi barut dumanı içinde kalmıştı, ama av çantasının geniş, bol ağzında topu topu üç tanecik hafif, küçük çulluk vardı. Hatta bu üç taneden birini Veslovski, birini de ikisi birlikte vurmuşlardı. Bu arada sazlığın öbür yanından, sık olmamakla birlikte, Levin'e göre anlamlı ve her seferinde, "Krak Krak aport!" bağırışının izlediği, Stepan Arkadyeviç'in tüfeğinin patlayışları duyuluyordu.

Bu Levin'i daha da heyecanlandırıyordu. Çulluklar, durmadan sazların üzerinde daireler çiziyorlardı. Hemen her yandan, bataklıktan kalkan kuşların ayaklarının çıkardığı seslerle, havada attıkları çığlıklar geliyordu; daha önce kaldırılmış olan çulluklarla zaten havada bulunan çulluklar, avcıların önüne iniyordu. Şimdi sazlığın üzerinde iki tane değil, düzinelerle atmaca çığrışarak dönüyordu.

Levin'le Veslovski sazlığın yarısından çoğunu yürüdükten sonra, köylülerin çayırlıklarının ta sazlara kadar dayanan uzun evlekler hâlinde bölündüğü ve birbirinden ya otların çiğnendiği bölümlerle ya da otları biçilmiş şeritlerle ayrıldığı yere geldiler. Bu evleklerin yarısı biçilmişti.

Çayırların biçilmemiş bölümünde, biçilmiş bölümündeki kadar kuş bulmak ihtimali olmamakla birlikte, Stepan Arkadyeviç'le buluşmaya söz vermiş olan Levin, biçilmiş ve biçilmemiş evlekleri arkadaşıyla birlikte daha ötelere kadar taradı.

Atı çıkarılmış bir arabanın yanında oturmakta olan köylülerden biri seslendi:

"Hey, avcılar! Gelin de bizimle bir lokma bir şey yiyin! Bir yudum içki için!"

Levin arkasına dönüp baktı.

Kırmızı yüzlü, sakallı, neşeli bir köylü, bembeyaz, inci gibi dişlerini gösterip, güneşte pırıl pırıl parlayan, yeşile çalan bir litrelik bir şişeyi havaya kaldırarak bağırdı:

"Gelin, gelin, boş verin!"

Veslovski sordu:

"*Qu'est-ce qu'ils disent?*"*

Levin, Veslovski'nin votkaya dayanamayarak onların yanına gideceği umuduyla, biraz da kurnazlık ederek:

"Bizi birlikte votka içmeye çağırıyorlar. Herhâlde çayırlığı bölüşmüş olacaklar. Ben gidip içerdim," dedi.

"Niye bu ikramda bulunuyorlar?"

"Hiç, eğleniyorlar işte. Sahi gidiniz. İlginç olur sizin için."

"*Allons c'est curieux.*"**

Levin:

"Gidiniz, gidiniz! Değirmenin yolunu bulursunuz!" diye bağırdı ve başını çevirip de Veslovski'nin tüfeğini ileride tutarak, iki büklüm bir vaziyette, yorgun ayakları tökezleye tökezleye sazlıktan çıkmaya çalıştığını, köylülere doğru gittiğini görünce sevindi.

Köylü, Levin'e bağırdı:

"Sen de gel! Korkma! Çöreğimizden bir lokma yersin!"

Doğrusu Levin'in de canı bir yudum votka içip, bir lokma ekmek yemeyi çok istiyordu. Bitkin bir hâldeydi, yorgunluktan bacakları bükülüyor, ayaklarını çamurdan çıkarmak için büyük bir çaba harcıyordu, bir an duraksar gibi oldu. Ne var ki, köpeği ferma etti. Levin'in bütün yorgunluğu o anda yok oldu, sazlığı hızlı adımlarla geçerek köpeğine doğru yürüdü. Ayaklarının dibinden bir çulluk kalktı; Levin ateş edip onu vurdu. Köpek ferma etmekte devam etti. "Aport!"

Köpeğin burnunun dibinden bir kuş daha havalandı. Levin ateş etti. Ama şanssız günüydü, vuramadı, vurduğu çulluğu aradı, bu sefer de onu bulamadı. Bütün sazlığı baştan aşağı dolaştı, ama Laska onun bir şey vurmuş olabileceğine inanmadığından, Levin onu tekrar aramaya yolladığı zaman Laska arıyormuş gibi yapıp aramadı.

Şanssızlığının kabahatini yüklediği Veslovski olmadığı hâlde, durum düzelmedi. Burada da pek çok çulluk vardı, ama Levin birbiri arkasından hep boş attı.

---

* (Fr.) "Ne diyorlar?" –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Gidelim, ilginç bir şey." –*H. Âli Ediz*

Güneşin yatık ışınları hâlâ sıcaktı; Levin terden sırılsıklam olmuş, elbisesi bedenine yapışmıştı; su dolan sol çizmesi ağırlaşmış, şakur şukur ediyordu; baruttan kararmış suratından aşağı boncuk gibi terler süzülüyordu; ağzında bir acılık, burnunda barut ve durgun su kokusu, kulaklarında batak sazlıktan havalanan çullukların hiç dinmeyen sesleri vardı; tüfeğinin namluları dokunulamayacak kadar kızmıştı; yüreği kısa aralıklı, hızlı vuruşlarla çarpıyordu; elleri heyecandan titriyor, bataklık çamuru içinde, saz kümelerinin üzerinden sürüklediği yorgun ayakları tökezliyor, ama Levin buna rağmen yürüyor ve ateş ediyordu. Nihayet, utanç verici bir karavana atıştan sonra, şapkasıyla tüfeğini yere fırlattı.

İçinden, 'Hayır, kendimi toplamalıyım,' diye geçirdi. Şapkasıyla tüfeğini yerden aldı, Laska'yı ardından gelmesi için çağırdı ve bataklıktan çıktı. Kuru bir yere varınca, bir saz kümesinin üstüne oturdu, çizmelerini çıkardı, çizmelerden birinin içindeki suyu boşalttı, bataklığın kıyısına gidip pas tadındaki sudan bir parça içti, kızgın namluları ıslattı, elini yüzünü yıkadı. Ferahlamış olarak, yine bir çulluğun konduğu yere, öfkelenmemek kesin kararıyla yöneldi.

Heyecanlanmamaya çalıştı, ama yine aynı şey oldu. Levin daha nişan almadan, parmağı tetiği çekti. İşleri hep bir öncekinden ters gitti.

Bataklıktan çıkıp da Stepan Arkadyeviç'le buluşacağı akçaağaç koruluğuna doğru yürüdüğü sırada av çantasında topu topu beş kuş vardı.

Stepan Arkadyeviç'i görmeden onun köpeğini gördü. Vücudu baştan aşağı, pis pis kokan bataklık çamuruna bulanmış, simsiyah bir hâlde, devrilmiş bir akçaağacın kökü altından fırlayan Krak, muzaffer bir kahraman edasıyla, Laska ile koklaştı. Krak'ın ardından, akçaağaçların gölgesinden, Arkadyeviç'in gösterişli gövdesi belirdi. Kıpkırmızı, ter içinde bir suratla, yakası açık, hâlâ eskisi gibi biraz aksayarak Levin'e doğru geldi.

Neşeyle gülümseyerek:

"Ne haber?" dedi. "Habire ateş edip duruyordunuz!"

Levin:

"Ya senden ne haber?" diye sordu.

Oysa bunu sorması gereksizdi, çünkü dolu av çantasını görüyordu.

"Eh, fena değil!"

On dört kuş avlamıştı.

Stepan Arkadyeviç, zaferinin etkisini yumuşatarak:

"Çok güzel bir sazlık! Herhâlde Veslovski sana ayak bağı olmuştur. Hem iki kişinin bir köpekle avlanması da biçimsiz bir şey zaten," dedi.

XI

LEVİN'LE Stepan Arkadyeviç, Levin'in her zaman kaldığı köylü kulübesine geldikleri zaman, Veslovski'yi oraya gelmiş buldular. Veslovski odanın ortasına oturmuş, elleriyle bir sıraya tutunuyor ve bir asker, –ev sahibi köylünün karısının kardeşi– onun bataklık çamuru kaplı çizmelerini çekmeye uğraşırken, Veslovski o neşeli, herkese bulaşan gülüşüyle gülüyordu.

"Ben de şimdi geldim. *Ils ont été charmants*!* Düşünün! Karnımı doyurup içki içirdiler. Ne ekmek, harika! *Délicieux*.** Hele votka... Ömrümde bundan lezzetlisini içmedim! Benden bir türlü para almak istemediler. Üstelik ikide birde, 'Kusura bakmayın,' deyip durdular."

En sonunda ıslak çizmenin tekini simsiyah olmuş çorapla birlikte çıkarmayı başaran asker:

"Ne diye para alsınlar?" dedi. "Size ikramda bulunmuşlar. Onların votkası satılık mı ki?"

Avcıların pis çizmeleriyle, yalanıp temizlenmekte olan pis köpekleriyle kirlettikleri kulübenin pisliğine, odayı dolduran bataklık ve barut kokusuna, çatal bıçak bulunmamasına rağmen, avcılar ancak ava çıkanların yedikleri bir zevkle çaylarını içip akşam yemeklerini yediler. Yıkanıp temizlendikten sonra, arabacıların beyler için döşek serdikleri samanlığa çekildiler.

---

* (Fr.) "Çok hoş insanlarmış." –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Çok lezzetli." –*H. Âli Ediz*

Alacakaranlık çöktüğü hâlde, avcılardan hiçbirinin canı uyumak istemiyordu.

Avcılık, köpekler, eski av partileri üzerine birkaç anı ve hikâye anlatıldıktan sonra konuşma hepsini ilgilendiren bir konuya geldi. Geceyi geçirecekleri bu yerin ve kuru ot kokusunun güzelliği, arabanın (arabanın okları çıkarılmış olduğu için Veslovski onu kırık sanmıştı) sevimliliği, ona votka ikram eden köylülerin cana yakınlığı, her biri, sahibinin ayakları dibinde yatan köpekler üzerine Veslovski'nin tekrar tekrar kendinden geçercesine hoşnutluğunu belirtmesi üzerine, Oblonski onlara, geçen yaz bulunduğu, Maltus adında birinin av partisinin güzelliğini anlattı.

Maltus, tanınmış bir demiryolu zenginiydi. Stepan Arkadyeviç, bu Maltus'un Tver ilinde ne sazlıklar kiraladığından, bu sazlıklara nasıl bakıldığından, avcıları o sazlığa götüren arabalardan, *dog-cart*'lardan,* hemen orada, sazlığın içinde kahvaltı etmek üzere nasıl bir pavyon kurulduğundan söz etti.

Levin, yattığı kuru ot yığını üzerinde doğrularak:

"Seni anlayamıyorum," dedi. "Nasıl oluyor da bu adamlar iğrenç gelmiyor sana? *Lafitt*** şarabıyla öğle yemeği yemek çok hoş tabii, anlıyorum, ama işte asıl bu lüksün seni iğrendirmemiş olması mümkün mü? Bütün bu adamlar, tıpkı bizim eski kesenekçiler*** gibi bu paraları, her namuslu insanda tiksinti uyandıracak yollardan kazanıyorlar, ama bu nefrete metelik vermiyor ve sonradan, namussuz yoldan kazandıkları bu paraları, kendilerinden tiksinenleri satın almak yoluyla, nefreti ortadan kaldırmakta kullanıyorlar."

Veslovski atıldı:

"Çok doğru! Yerden göğe kadar haklısın! Tabii Oblonski bunu iyi yürekliliğinden yapıyor, ama başkaları tutup diyor ki: 'Eh, Oblonski oraya gittiğine göre...'"

Oblonski:

---

* Oturulacak yerleri arka arkaya sıralanmış, bir atlı hafif arabalar. *–H. Âli Ediz*

** Adını, Fransa'nın güneyindeki Chateau-Lafitte'ten alan bir çeşit Fransız şarabı. *–H. Âli Ediz*

*** Kesenekçi (mültezim): Bir devlet gelirini götürü olarak üstüne alıp toplayan kişi. *–H. Âli Ediz*

"Hiç de değil!" dedi. Ve Levin onun bunu söylerken güldüğünü duydu. "Ben düpedüz onu, herhangi bir zengin tüccardan ya da soylu kişiden daha namussuz saymıyorum. Onlar da bunlar da aynı biçimde, emek ve zekâlarıyla para kazanmışlardır."

"Evet, ama ne çeşit bir emekle? Bir imtiyaz alıp bunu kârla başkasına satmak sence emek mi?"

"Tabii emek ya! Şu anlamda bir emek ki, o ve onun gibiler olmasa demiryollarımız olmazdı."

"Ama bu, bir köylünün ya da bir bilginin emeği gibi bir emek değil."

"Tutalım ki öyle olsun! Ama bu yine de, onun çalışmasının bir sonucu olması bakımından, bir emektir ve bu emeğin sonucu demiryollarıdır. Ama demiryollarının faydasız olduğunu söyleyeceksindir."

"Hayır, o apayrı bir meseledir. Demiryollarının yararlı olduğunu kabul ediyorum. Ne var ki, harcanan emekle orantılı olmayan her kazanç namussuzca bir kazançtır."

"Peki, ama bu orantının ne olduğuna kim karar verecek?"

Namussuzlukla namus arasında kesin bir sınır çizmesini bilmediğini hisseden Levin.

"Namussuzca yollardan, kurnazlıkla çıkar sağlamak," dedi. "Mesela bankacılık gibi. Kötülüktür bu, yani kesenekçilerin yaptığı gibi çalışmadan büyük paralar kazanmak, demek istiyorum. Yalnız şimdi değişik *Le roi est mort, vive le roi!** Keseneği kaldırmaya ancak fırsat bulmuşlardı ki, demiryollarıyla bankalar ortaya çıktı: Bu da çalışmadan para kazanmanın yeni bir yoluydu."

Kendisinin haklı olduğundan emin görünen, bu yüzden de sakin bir eda ile acele etmeden konuşan Stepan Arkadyeviç:

"Evet, bütün dediklerin doğru ve zekice olabilir..." dedi. "Yat bakayım, Krak!" diye kaşınan ve bütün otları altüst eden köpeğe bağırarak devam etti: "Ne var ki, namuslu emekle, namussuz emek arasındaki sınırı çizmedin. Daire amirim, işi benden daha iyi bildiği hâlde benim ondan daha çok maaş almam, namussuzluk mu şimdi?"

---

* (Fr.) "Kral öldü! Yaşasın kral!" –*H. Âli Ediz*

"Bilmiyorum!"

"Eh, öyleyse ben söyleyeyim sana: Şu bizi evinde misafir eden köylü ne kadar çok çalışırsa çalışsın elli rubleden fazla kazanamadığı hâlde, senin çiftlikteki çalışmaların karşılığı olarak, diyelim ki beş bin ruble kâr alman, en aşağı, benim, daire amirimden ya da Maltus'un bir şimendifer ustasından daha çok gelir elde etmemiz kadar namussuzluktur. İş böyleyken, ben toplumda Maltus gibilerine karşı hiçbir temele dayanmayan düşmanca bir davranış görüyorum. Ve bana öyle geliyor ki bu, kıskançlıktan başka bir şey değildir."

Veslovski:

"Hayır, bu haksızlıktır," dedi. "Kıskançlık söz konusu olamaz. Onların işlerinde pis bir yan var."

Levin onun sözünü kesti:

"Bırakın da bitireyim. Köylü elli ruble alırken benim beş bin ruble almamın haksızlık olduğunu söylüyorsun. Bu doğrudur. Bu haksızlıktır ve ben de böyle olduğunu hissediyorum, ama..."

Anlaşılan hayatında ilk defa aklına böyle bir düşünce gelen, bu yüzden de tamamıyla samimi olarak konuşan Vasenka Veslovski:

"Doğru ya," dedi. "O ömrü boyunca durmadan çalışırken, biz niye hiçbir iş yapmadan yiyip içelim, ava gidelim yani?"

Levin'e mahsus sataştığı anlaşılan Stepan Arkadyeviç:

"Evet, hissediyorsun, ama çiftliğini ona vermiyorsun," dedi.

İki bacanak arasında son zamanlarda üstü kapalı bir düşmanlık baş göstermişti: Bacanak olduklarından beri her ikisi arasında hangisinin daha üstün bir hayat düzeni kurduğu konusunda bir rekabet doğmuş gibiydi ve bu rekabet şimdi, kişi üzerine söze dökülmek eğilimi almaya başlamış bulunan bu tartışmada ifadesini bulmuştu.

Levin cevap verdi:

"Vermiyorum, çünkü bunu benden isteyen yok, hem ben vermek istesem bile onu vermek benim elimde değil. Ayrıca verecek kimse de yok."

"Buradaki köylüye ver. O almamazlık etmez."

"Evet, ama nasıl vereyim ona? Onu götürüp temlik işlemi mi yaptırayım?"

"Nasıl yapacağını bilmem, ama eğer hakkın olmadığına inanıyorsan..."

"Hiç de inanmıyorum. Tam tersine, vermeye hakkım olmadığını, toprağa ve aileme karşı görevlerim bulunduğunu hissediyorum..."

"Affedersin, ama eğer bu eşitsizliği haksızlık sayıyorsan kendin niye bu düşünceye göre davranmıyorsun?"

"Davranıyorum, yalnız olumsuz bir anlamda; yani, durumlarımız arasındaki farkı açmamaya çalışarak."

"Hayır, ama müsaadenle buna paradoks denir."

Veslovski:

"Evet, biraz yanıltmaca bir açıklamaya kaçıyor," diye doğruladı. Samanlığın kapı kanatlarını açıp içeri girmekte olan bir köylüye seslenerek:

"Ah, bizim ev sahibi!" dedi. "Siz daha uyumadınız mı?"

"Hayır, efendim, ne uykusu! Ben bizim beyleri uyudu sandım, ama sonradan konuşmalarını duydum da... bir kanca almak için geldim."

Köylü, çıplak ayaklarıyla sakınarak basarken ekledi:

"Isırmaz ya?"

"Ya sen nerede yatacaksın?"

"Bu gece atları çayıra çıkarıyoruz."

Veslovski samanlığın kanatları açık geniş kapı ağzından çerçeveye oturtulmuş gibi, gün battıktan sonraki aydınlıkta belli belirsiz görülen kulübenin köşesiyle, atları çözülmüş binek arabasına bakarak:

"Ah, ne gece!" dedi. "Dinleyin! Şarkı söyleyen kadın sesleri, hem doğrusu, hiç de fena değil. Kim bu şarkı söyleyenler?" diye köylüye sordu.

"Şu bitişikteki köylü kızları."

"Hadi gelin, biraz dolaşalım! Nasıl olsa uyuyamayacağız. Hadi gel, Oblonski!"

Oblonski gerinerek:

"Ah, hem burada yatıp, hem oraya gidebilse insan," diye karşılık verdi. "Burada yatmak da öylesine tatlı ki!"

"Ben de bir başıma giderim öyleyse," dedi. "Allahaısmarladık, baylar, eğer eğlenceliyse sizi çağırırım. Siz bana av ikram ettiniz, ben de sizi unutmam."

Veslovski gittikten ve köylü kapıyı ardından çektikten sonra, Oblonski:

"Hoş bir çocuk, değil mi?" dedi.

Aklı hâlâ, az önce tartıştıkları konuda olan Levin cevap verdi:

"Evet, hoş."

Levin, kendi düşünce ve duygularını elinden geldiği kadar açıkça anlattığını sandığı hâlde, her ikisi de samimi olan ve aptal olmaktan çok uzak bulunan Oblonski ile Veslovski, bir ağızdan onu, kendini yanıltmacayla avuttuğunu söylemişlerdi. Bu onun canını sıkmıştı.

"Evet, dostum, işte böyle. İki rahmetten biri, ya şimdiki toplum düzeninin haklı olduğunu kabul edersin, o zaman da kendi haklarını savunursun; ya da benim yaptığım gibi kendinin de haksız ayrıcalıklardan, hem de seve seve yararlandığını itiraf edersin."

"Hayır, eğer bunlar haksız olsaydı, sen bu nimetlerden seve seve yararlanamazdın, hiç olmazsa ben yararlanamazdım. Benim için önemli olan, kendimi suçlu hissetmemek gerektiğidir."

Kafasını yormaktan sıkıldığı belli olan Oblonski:

"Gitsek daha iyi olmaz mıydı sanki?" dedi. "Nasıl olsa uyuyamayacağız. Hadi, gidelim!"

Levin karşılık vermedi. Deminki konuşmalar sırasında, kendisinin yalnız olumsuz bir anlamda haklı davrandığı üzerine söylediği söz kafasını kurcalıyordu. 'Acaba insan sadece olumsuz bir anlamda mı haklı olabilir?' diye soruyordu kendi kendine.

Stepan Arkadyeviç doğrularak:

"Taze kuru otun da ne keskin bir kokusu var," dedi. "Bir türlü uyuyamayacağım. Vasenka orada bir şeyler çeviriyor. Kahkahaları ve onun sesini duyuyor musun? Biz de gitsek mi dersin? Haydi gidelim!"

Levin:

"Hayır, ben gitmeyeceğim," diye karşılık verdi.

Stepan Arkadyeviç karanlıkta kasketini ararken, gülümseyerek:

"Acaba bu da bir prensip yüzünden mi?" dedi.

"Hayır, bir prensip yüzünden değil, ama niye gideyim yani?"

Stepan Arkadyeviç kasketini bulup kalkarak:

"Yalnız, kendine kötülük ettiğini biliyor musun?" dedi.

"Neden?"

"Karının karşısında kendini ne duruma soktuğunu görmüyor muyum sanıyorsun? Senin iki günlüğüne ava gidip gitmemeni, aranızda nasıl son derece önemli bir mesele saydığınızı işittim. Kısa bir aşk dönemi için bütün bunlar çok güzel şeyler, ama ömür boyunca böyle gitmez bu iş. Erkek dediğin bağımsız olmalıdır. Bir erkeğin kendine göre çıkarları vardır." Oblonski kapının kanatlarını açarak, "Erkek dediğin, erkek gibi olmalıdır," dedi.

Levin sordu:

"Ne demek yani? Gidip köylü kızlarına kur mu yapayım?"

"Eğleneceksen, niye gitmeyesin? *Ça ne tire pas a conséquence.** Bundan karıma bir zarar gelmez, üstelik ben de azıcık eğlenmiş olurum. Önemli olan yuvanın kutsallığını korumaktır. Evde hiçbir şey olmaması gerekir. Ama ellerini bağlayıp oturacak da değilsin."

Levin, kuru bir sesle:

"Olabilir," dedi ve öbür yana döndü. "Yarın sabah erkenden gitmek gerek, kimseyi uyandıracak değilim. Şafak söker sökmez, ben gideceğim." Geri dönen Veslovski'nin sesi duyuldu

"*Messieurs, venez vite! Charmante!*** Ben keşfettim. *Charmante*! Tam anlamıyla bir Gretchen, onunla tanıştım bile. Sahi söylüyorum, enfes bir parça," diye, sanki bu özellikle kendisi için güzel yapılmış ve ona bunu hazırlayandan memnun kaldığını anlatmak istiyormuş gibi inandırıcı bir tonla konuştu.

Levin uyur gibi yaptı, ama Oblonski ayakkabılarını giyip, bir puro yaktıktan sonra samanlıktan çıktı, az sonra her ikisinin sesi uzaklaştı ve duyulmaz oldu.

Uzun bir süre Levin'i uyku tutmadı. Atlarının nasıl kuru ot kestiklerini, sonra ev sahibi ile en büyük oğlunun nasıl hazırlanıp

* (Fr.) "Bunun ayıplanacak hiçbir yanı yoktur." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Baylar, çabuk geliniz! Enfes, çok güzel." *–H. Âli Ediz*

atları çayıra çıkarmaya gittiklerini, daha sonra, samanlığın öbür yanında askerin, yeğeniyle, ev sahibinin küçük oğluyla birlikte yatmak için nasıl yerleştiğini duydu; küçük oğlanın o incecik sesiyle, dayısına, gözüne pek kocaman ve korkunç görünen köpekler üzerine olan izlenimlerini anlattığını duydu; sonra çocuğun, bu köpeklerin ne avlayacaklarını sorduğunu, askerin de kısık, uykulu bir sesle, avcıların yarın sabah bataklığa gidip silah atacakları cevabını verdiğini, arkasından da, çocuğun sorularını kısa kesmek için, "Hadi uyu, Vaska, hadi uyu, yoksa karışmam..." diye eklediğini duydu. Az sonra da asker horlamaya başladı, her yana bir sessizlik çöktü ve Levin at kişnemeleriyle, çullukların tiz çığlıklarından başka bir şey duymaz oldu. Kendi kendine tekrar, 'Acaba yalnız olumsuz anlamda mı?' diye sordu. 'Olsa bile ne çıkar? Suç bende değil ki,' dedi ve ertesi günü düşünmeye başladı.

'Yarın sabah erkenden gider, serinkanlılığımı kaybetmemeye bakarım. Binlerce çulluk var. Su çulluğu da var. Döndüğümde Kiti'nin pusulası da gelmiş olur. Evet, galiba Stiva'nın hakkı var. Kiti'ye karşı gerektiği kadar erkekçe davranmıyorum. Korkaklaştım... Eh, elden ne gelir? Yine olumsuz bir anlamda!'

Uyku arasında Veslovski ile Stepan Arkadyeviç'in kahkahalarını, neşeli konuşmalarını duydu. Bir an için gözlerini açtı: Ay yükselmişti, onlar ay ışığının iyice aydınlattığı açık kapının ağzında durmuş çene çalıyorlardı. Stepan Arkadyeviç, bir kızın körpeliğinden söz ediyor, kızı, kabuğundan yeni çıkarılmış bir fındığa benzetiyor, Veslovski de o bulaşıcı gülüşüyle gülerek, durmadan, köylülerden birinin ona söylemiş olması gereken bir lafı tekrarlıyordu:

"Sen kendine bir karı edinsen iyi olur!"

Levin uykulu uykulu:

"Baylar! Yarın gün ağarmadan!" diye mırıldandı ve uykuya daldı.

XII

SAFAK sökerken kalkan Levin arkadaşlarını uyandırmaya çalıştı. Çoraplı bir bacağını uzatmış, yüzükoyun yatmakta olan Veslovski öyle derin uyuyordu ki, ondan bir cevap almak mümkün olmadı. Oblonski yarı uyur bir hâlde, bu kadar erken kalkmak istemediğini belirtti. Ot yığınının bir köşesine çöreklenmiş uyuyan Laska bile istemeye istemeye kalktı, tembel tembel gerindi ve arka bacaklarını birbiri ardınca geriye uzatarak gerdi. Levin çizmelerini giydikten, tüfeğini de aldıktan sonra samanlığın gıcırtılı kapı kanatlarını usulca açıp dışarı çıktı. Arabacılar, arabaların içinde uyuyor, atlar uyukluyordu. Atlardan yalnız biri tembel tembel yulaf kesiyor, yemliğe daldırdığı burnundan üfleyerek yulafları sağa sola saçıyordu. Dışarısı hâlâ kurşuniydi.

Kulübeden çıkıp gelen ihtiyar ev sahibesi, eski bir aile dostuna seslenir gibi Levin'e dostça sordu:

"Niye o kadar erken kalktın yavrucuğum?"

"Ava çıkıyorum da, teyzeciğim! Sazlığa bu yoldan mı gidilir?"

"Arkadan dosdoğru git, bizim harman yerinin yanından dolaş, yavrum; sonra kenevir tarlasını geç. Orada bir patika vardır."

İhtiyar kadın, güneşten esmerleşmiş çıplak ayaklarını sakına sakına basarak Levin'i harman yerine kadar götürdü ve çiti geriye doğru iterek araladı, ona:

"Dosdoğru git, sazlığa varırsın. Bizim çocuklar dün gece atları o yana götürdüler."

Laska patikada sevinçle önden koşuyor, Levin de durmadan göğe bakarak hızlı ve çevik adımlarla onun ardı sıra yürüyordu. Sazlığa varmadan güneşin doğmasını istemiyordu. Ne var ki, güneş onu beklemiyordu. Levin dışarı çıktığı zaman hâlâ ışıl ışıl yanan ay şimdi ancak cıva gibi parlıyordu; o zaman hemen göze çarpan sabah yıldızını şimdi gökte aramak gerekiyordu; az önce uzak tarladaki belli belirsiz lekeler, şimdi açık seçik görülüyordu. Bunlar çavdar başağı demetleriydi. Polenlerini dökmüş, saplı, kokulu kenevirler üzerindeki, güneş çıkmadan göze görünmeyen çiy, Levin'in bacaklarını ve belinin üst yanına kadar gömleğini sırılsıklam etmişti. Sabahın yarı

saydam sessizliği içinde en hafif sesler bile duyulabiliyordu. Bir arı Levin'in kulağının dibinden kurşun gibi ıslık çalarak geçti. Levin daha dikkatli baktı, bir tane daha, bir üçüncüsünü daha gördü. Hepsi de geriden, çitle çevrili arı kovanlarının bulunduğu yerden gelip, kenevir tarlasını aşarak sazlık yönünde gözden kayboldular. Patika Levin'i dosdoğru sazlığa getirdi. Sazlık, yer yer kalın, yer yer ince bir tabaka hâlinde yükselen sisten belli oluyor ve bu inceli kalınlı sis tabakası içinde saz kümeleriyle söğütlükler, buğu içinde yüzen adacıkları andırıyordu. Sazlığın kıyısında, yolun kenarında, çayıra çıkarılan atların başında bütün gece nöbet tutup da şafakta uykuya dalan köylü çocuklarıyla köylüler, paltolarının altında yatıyorlardı. Az ileride bukağı vurulmuş üç at dolaşıyordu. Atlardan biri köstek zincirlerini şakırdattı. Laska ileri koşup sağı solu araştırmak için izin ister gibi sahibinin yanında yürüyordu. Levin, uyuyan köylüleri geçip ilk bataklığa gelince, tüfeğinin kapsüllerini gözden geçirdi ve Laska'yı koyuverdi. Atlardan biri, üç yaşında besili bir kestane doru, Laska'yı görünce ürktü, kuyruğunu dikip bir homurtu koyverdi. Bütün öteki atlar da ürküp bukağılı ayaklarıyla suyu şapırdatarak ve toynaklarını koyu balçıktan her çıkarışta vantuz çeker gibi sesler çıkararak, sazlıktan çıkmak için çabalamaya başladılar: Laska olduğu yerde hareketsiz kaldı, alay eder gibi atlara ve sorar gibi efendisine baktı. Levin köpeği okşadı ve harekete geçebileceğini anlatmak için ona bir ıslık çaldı.

Laska neşeyle ve hevesle ileri atılarak, ayaklarının altında kayan bataklığın bir yanından öbür yanına doğru koşmaya başladı.

Laska sazlığa girer girmez, köklerin, bataklık otlarının, durgun suyun tanıdık kokuları ile tanımadığı at fışkısı kokusu arasında kuş kokusunu, onu her şeyden çok heyecanlandıran, başka hiçbir şeye benzemeyen kuşların kokusunu hemen seçiverdi. Şurada burada, bataklık yosunlarıyla kuzukulakları arasında koku, daha güçlü duyuluyordu, ama hangi yöne doğru hafifleyip hangi yöne doğru güçlendiğini kestirmek imkânsızdı. Bunu anlamak için rüzgâr altına doğru daha uzaklaşmak gerekiyordu. Laska âdeta altında ayakları olduğunu fark etmeden, gerekirse her hamlesinde aniden durabilmek için tutuk bir dörtnalla önce sağa, doğudan esen sabah

melteminden açığa doğru koştu, sonra rüzgâra karşı döndü. Geniş geniş açılan burun deliklerine havayı çekince sadece kuşların izinin değil, *kendilerinin* de oracıkta, hemen önünde, hem de bir tane değil, pek çok olduklarını hissetti! Hızını azalttı. Oralardaydılar, ama Laska, henüz kesinlikle nerede olduklarını kestirememişti Kesin yeri bulmak için tam daire çevirmeye başladığı sırada, efendisinin sesi onu işinden ayırdı: Levin ona bir başka yön göstererek: "Laska! Buraya!" diye seslendi. Laska, kendi başladığı gibi devam etse daha iyi olmaz mıydı der gibi durarak, Levin'e baktı. Ne var ki Levin, hiçbir şey bulunması ihtimali olmayan, suyla örtülü bir saz kümesini işaret ederek öfkeli bir sesle emrini tekrarladı. Laska efendisinin emrine boyun eğdi, baştan başa dolaştı, tekrar ilk noktaya döndü ve hemen yine kuşların kokusunu aldı. Şimdi, Levin ona karışmadığı zaman ne yapacağını bilen Laska, bastığı yere bile bakmadan, tümseklerin üzerinden aşıp, suların içine düşerek, ama güçlü, yay gibi bacaklarıyla önüne çıkan her engeli aşarak, kendisine durumu açıkça belli edecek olan dairesini çevirmeye başladı. Kuş kokuları gittikçe daha güçlü, gittikçe daha belirli duyulmaya başladı ve birdenbire Laska, kuşlardan birinin saz kümesinin içinde bulunduğunu kesinlikle anlayarak olduğu yerde durup put kesildi. Bacaklarının kısalığı yüzünden önünü göremiyordu, ama kokudan, kuşun beş adımdan uzakta olmadığını anlıyordu. Kuşun orada bulunduğuna, gittikçe daha çok güven duyuyor ve bu bekleyiş hâlinin zevkini çıkararak kıpırdamadan duruyordu. Kuyruğu dümdüz ve gepgergin uzanmış, yalnız ucu titriyordu. Ağzı hafif aralık, kulakları dimdikti. Demin koşarken kulaklarından biri ters dönmüştü ve Laska derin derin, ama ihtiyatla soluyor ve daha da büyük bir ihtiyatla, başını çevirmekten çok, gözleriyle, saz kümelerinin üzerinden aşarak, Laska'ya biraz fazla ağır görünen bir yürüyüşle ona doğru gelen sahibine bakıyordu. Laska'ya sahibi ağır yürüyormuş gibi geliyordu, ama aslında Levin koşuyordu.

Levin, Laska'nın kendine özgü arama tarzını, onun öyle aralık ağzıyla geniş art pençelerini sürür gibi bütün gövdesiyle âdeta yere yapıştığını görünce, onun bir çulluğu ferma ettiğini anladı ve içinden, özellikle bu ilk kuşunda başarı kazanmak için dua ederek

Laska'nın yanına koştu. Laska'ya yaklaşınca, Levin önüne bakmaya başladı ve yüksek boyu sayesinde, Laska'nın burnuyla gördüğü şeyi kendi gözleriyle gördü. Levin, saz kümelerinin arasındaki ufak bir açıklıkta, az ileride bir su çulluğu görüyordu; kuş, başını bir yana çevirmiş, yattığı yerde çevreyi dinliyordu. Derken, kanatlarını biraz açıp tekrar kapadıktan sonra, kuyruğunu acemice sallayarak bir saz kümesinin ardında gözden kayboldu.

Levin, Laska'yı ardından iteleyerek bağırdı:

"Aport! Aport!"

Laska, 'Ama gidemem ki,' diye düşünüyordu. 'Nereye gideyim? Buradan kokularını alıyorum, ama ilerleyecek olursam, nerede olduklarını, kim olduklarını anlayamam.' Ne var ki, bu sefer de Levin onu diziyle dürterek, heyecanlı heyecanlı fısıldadı: "Aport Laskacığım!"

Laska, 'Eh, mademki öyle istiyor, yapalım, ama artık günah benden gitti,' diye düşündü ve saz kümelerinin arasına balıklama daldı. Laska, şimdi artık hiçbir koku almıyordu; hiçbir şey anlamadan sadece görüyor ve işitiyordu.

Laska'nın ilk bulunduğu yerin on adım kadar ötesinde kanatlarının o kendine özgü pırr sesiyle, acı acı çığlık atarak bir su çulluğu kalktı. Tüfeğin patlamasıyla birlikte de beyaz göğsünün üzerine, vıcık vıcık çamurlara düştü. Bir başka su çulluğu, köpeğin kaldırmasını beklemeden, kendiliğinden, Levin'in arkasından havalandı.

Levin ona doğru döndüğü zaman kuş epeyce uzaklaşmıştı. Ama Levin'in atışı ona ulaştı. İkinci su çulluğu, yirmi metre kadar uçtuktan sonra önce dimdik havaya yükseldi, sonra bir top gibi döne döne pat diye kuru bir yere düştü.

Levin, sıcak ve yağlı su çulluklarını av çantasına atarken, 'Eh, bu sefer bir şeye benzeyecek,' diye düşündü: '"Ee, Laskacığım, bu sefer bir şeye benzeyecek mi dersin?'

Levin tüfeğini tekrar doldurduktan sonra ilerlemeye başladığı zaman güneş, bulutlardan ötürü hâlâ görünmemekle birlikte, yükselmiş bulunuyordu. Ay, parlaklığını kaybederek gökte beyaz bir bulut parçası gibi duruyordu; artık görünürlerde bir yıldız bile yoktu. Daha önce çiyden gümüş gibi parlayan sazlık otları, şimdi altın

rengini almıştı. Pas rengi ufak gölcükler, şimdi kehribar rengiydi. Mavimtırak otlar, sarıya çalan bir yeşile dönüşmüştü. Çiyden parıldayan ve çayın kenarına uzun gölgeler düşüren çalıların çevresinde bataklık kuşları kaynaşıyordu. Bir atmaca uyanmış, bir tınazın tepesine oturmuş, başını sağa sola çevirerek, hoşnutsuz gözlerle sazlığa bakıyordu. Kargalar tarlalara doğru uçuyor ve yalın ayak bir oğlan çocuğu atları, paltosunun altından çıkmış, kaşınmakta olan ihtiyar bir adama doğru sürüyordu. Tüfekten çıkan süt gibi beyaz barut dumanları, yeşil otların üzerine yayılmıştı.

Çocuklardan biri koşa koşa Levin'in yanına geldi:

"Dün burada sürüyle ördek vardı, amca," diye bağırdı ve uzaktan uzağa Levin'in peşinden yürüdü.

Levin, yaptığını beğendiğini belli eden bu çocuğun gözü önünde arka arkaya üç çulluk daha vurunca iki kat keyiflendi.

XIII

AVCILARIN, "İlk hayvanı ya da ilk kuşu kaçırmazsan bütün günün başarılı geçer" sözü doğru çıktı.

Levin, otuz verst kadar yol teptikten sonra, on dokuz tane birinci sınıf kuş ve çantasında yer kalmadığı için kemerine bağladığı bir yaban ördeğiyle, saat ona doğru aç, yorgun ve mutlu bir hâlde, geceyi geçirdiği yere döndü. Arkadaşları çoktan kalkmış, hatta acıkıp kahvaltılarını bile etmişlerdi.

Levin, uçtukları zamanki güzelliklerinden eser kalmamış, çarpılıp büzülmüş, kan pıhtılarına bulanmış, başları yana bükülmüş çulluklarla su çulluklarını ikinci sefer sayarak:

"Durun, durun yahu! Biliyorum on dokuz tane olacaktı," dedi.

Sayı doğru çıktı ve Stepan Arkadyeviç'in kıskanması Levin'in hoşuna gitti. Levin'i hoşnut eden bir başka şey de, döndüğünde Kiti'nin pusulasıyla gelen haberciyi orada bulması olmuştu.

"Ben çok iyiyim ve mutluyum. Eğer benim için tasalanıyorsan artık için rahat edebilir. Yeni bir koruyucum var şimdi Marya Vlasyevna. (Bu, Levin'in aile hayatında yeni ve önemli bir kişi olan ebeydi.) Marya Vlasyevna beni yoklamaya gelmişti, sağlığımı çok

iyi buldu, biz de onu sen gelene kadar alıkoyduk. Herkesin neşesi ve keyfi yerinde, onun için lütfen acele etme, hatta avın rast gidiyorsa, bir gün daha kal."

Bu iki olayın, Levin'in başarılı giden avı ile karısından gelen pusulanın yarattığı sevinç öylesine büyüktü ki, Levin, bunları izleyen iki ufak tatsızlığı önemsemeden geçiştirdi. Bu tatsızlıklardan biri, bir gün önce fazla zorlandığı anlaşılan kestane dorusu çıvgar atının yem kesmeyip keyifsizlenmesiydi. Arabacı, hayvanın fazla zorlandığını söyledi:

"Hayvanı dün fazla yordular, Konstantin Dmitriç. On verst böyle biçimsiz sürerlerse sonu bu olur işte!"

Levin'in önce, bir an için neşesini kaçıran, ama sonradan onu katıla katıla güldüren öteki tatsız olay ise, Kiti'nin görünüşe göre bir haftada bile kolay kolay bitirilemeyecek kadar bol hazırladığı kumanyanın silinip süpürülmüş olmasıydı. Avdan yorgun argın, acıkmış bir hâlde dönen Levin, kıymalı börekleri kafasında öyle bir canlandırmıştı ki, konak yerine yaklaşırken, tıpkı Laska'nın av kokusunu alması gibi, daha yemeden böreklerin kokusunu burnunda, tadını ağzında duymaya başlamış ve Filip'e hemen börekleri sofraya koymasını emretmişti. Ne var ki, hiç börek, hatta bir tanecik piliç bile kalmadığı anlaşılmıştı.

Gülerek Vasenka Veslovski'yi gösteren Stepan Arkadyeviç:

"Amma da iştahı varmış, ha!" dedi. "Gerçi ben iştahsızlıktan şikâyetçi değilimdir, ama onunkisi bir âlem!"

Levin asık suratla Veslovski'ye bakarak:

"Elden bir şey gelmez ki," dedi. "Eh, o hâlde bana biraz sığır eti ver Filip."

"Sığır etini yediler, efendimiz, kemiklerini de köpeklere verdim."

Levin öylesine kızdı ki:

"Hiç olmazsa bana da bir şeyler bıraksaydınız!" diye sinirli sinirli konuştu ve hırsından ağlayacak hâle geldi. Veslovski'ye bakmamaya çalışarak, titrek bir sesle Filip'e:

"Pekâlâ, öyleyse kuşların içini temizle de ısırgan otuyla doldur. Benim için de biraz süt isteyiver bari."

Levin ancak sütle açlığını bastırdıktan sonradır ki, bir yabancının önünde öfkesini gösterdiği için utandı ve açlıktan ötürü sinirlenmesine güldü.

Akşamüstü yine ava çıktılar, Veslovski de birkaç kuş vurdu, geceleyin de eve dönmek üzere yola çıktılar.

Dönüş yolculukları da gidiş yolculukları kadar neşeli geçti. Veslovski kâh şarkı söyledi, kâh kendine votka ikram ederek, "Kusura bakma" diyen köylülerle olan serüvenlerini anlattı; kâh geceki serüvenlerini, halkada öpücük oyunlarını, köylü kızla olan macerasını, kendisine evli olup olmadığını sorup da bekâr olduğunu öğrendikten sonra, "Başkalarının karılarına sulanacağına, kendine bir karı bulmaya bak!" diyen köylüyü hatırladı. Hele köylünün bu sözleri Veslovski'yi çok güldürdü.

"Bütünüyle bu gezmeden çok memnun kaldım. Ya siz, Levin?"

Levin içtenlikle:

"Ben de," diye karşılık verdi. Vasenka Veslovski'ye karşı evde duyduğu gibi düşmanca duygular beslemek şöyle dursun, tam tersine ona dostça duygular beslemekte oluşuna seviniyordu.

XIV

ERTESİ sabah saat onda, Levin, çiftliğini dolaştıktan sonra, Vasenka'nın kalmakta olduğu odanın kapısını vurdu:

Veslovski:

"*Entrez*!"* diye bağırdı.

Levin'in önünde iç çamaşırlarıyla durmakta olan Veslovski gülümseyerek:

"Affedersiniz, *ablutions*'umu** şimdi bitirdim de.

Levin pencerenin yanına oturarak:

"Rica ederim rahatsız olmayınız," dedi. "İyi uyudunuz mu?"

"Ölü gibi. Bugün av için nasıl?"

"Ne içersiniz, çay mı, kahve mi?"

---

* (Fr.) "Giriniz!" –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Yıkanma." –*H. Âli Ediz*

"Ne birini, ne ötekini. Kahvaltı edeceğim. Kendimden utanıyorum doğrusu. Hanımlar herhâlde kalkmışlardır. Şimdi bir yürüyüş yapmak çok iyi olurdu. Bana atlarınızı gösteriniz."

Bahçenin çevresinde dolaştılar, ahırlara baktılar, hatta bir paralelde birlikte biraz jimnastik de yaptılar, sonra Levin konuğuyla birlikte eve dönüp onunla salona girdi.

Veslovski, semaverin başında oturan Kiti'nin yanına giderek:

"Ah, o kadar güzel bir av yaptık, yeni yeni öylesine çok izlenimler edindik ki!" dedi. "Hanımların bu gibi zevklerden yoksun kalışları ne yazık!"

Levin, 'Eh, evin hanımıyla bir iki kelime konuşması gerek, tabii,' diye içinden geçirdi. Levin'e yine, konuğun gülümseyişinde ve Kiti'ye seslenirken o karşısındakini kendine hayran bırakmak isteyen tavrında bir şey varmış gibi geldi.

Masanın öbür başında, Marya Vlasyevna ve Stepan Arkadyeviç'le oturan ihtiyar prenses, Levin'i yanına çağırarak onunla Kiti'nin lohusalığı için Moskova'ya taşınma ve orada ev tutma üzerine konuşmaya başladı. Olayın yüceliğini, önemsizlikleriyle alçalttıkları için nasıl bütün düğün hazırlıkları Levin'e tatsız gelmişse, zamanını parmaklarıyla hesapladıkları yaklaşan doğum hazırlıkları ona daha da çirkin görünüyordu. Levin, bebeğin en iyi nasıl kundaklanacağı üzerine yapılan konuşmaları uzun bir süreden beri duymamaya çalışıyor, başını çevirip, şu sonu gelmeyen esrarlı yün örgülerini, Dolli'nin çok önem verdiği üç köşeli kundak bezlerini vb. görmemeye çalışıyordu. Kendisine söz verdikleri, ama onun bir türlü inanamadığı –ona öylesine olağanüstü geliyordu– bir oğlunun (oğlan olacağına emindi) dünyaya gelişi olayı Levin için bir yandan öyle büyük, dolayısıyla öyle imkânsız bir mutluluk, öbür yandan da öyle esrarlı bir olay anlamı taşıyordu ki, olacakları bilir görünmek ve bu bilgiçliğin bir sonucu olarak da buna, sanki bu sıradan bir şeymiş, insanların kendi iradeleriyle meydana getirdikleri bir şeymiş gibi hazırlanmak, Levin'e ayıp, aşağılık bir iş gibi görünüyordu.

Ne var ki, ihtiyar prenses, Levin'in duygularını anlamıyor ve onun bu konu üzerinde düşünmek ve konuşmak istemeyişini,

Levin'in düşüncesizliğine, umursamazlığına veriyor, bundan ötürü de başının etini yiyordu. Prenses, Stepan Arkadyeviç'i ev aramakla görevlendirmiş, şimdi de Levin'i yanına çağırmıştı.

Levin:

"Ben bir şey bilmiyorum, prenses," dedi. "Siz nasıl uygun görürseniz öyle yapınız."

"Ne zaman taşınılacağına karar vermeniz gerek."

"Sahi bilmiyorum. Milyonlarca çocuğun Moskova'sız ve doktorsuz dünyaya geldiğini biliyorum... şu hâlde neden..."

"Eh, öyle ise..."

"Hayır, hayır, Kiti nasıl isterse..."

"Ama Kiti'yle bu konuda konuşulamaz! Onu korkutmamı mı istiyorsun? Daha bu bahar, Natalya Golitsina sırf cahil bir doktorun eline kaldığı için öldü."

Levin asık suratla:

"Ne yapmamı isterseniz, öyle yaparım," dedi.

Prens, Levin'e anlatmaya başladı ama Levin onu dinlemedi. Her ne kadar prensesle aralarında geçen konuşma Levin'in canını sıkmışsa da, onun neşesini asıl kaçıran şey bu konuşma değil, semaverin yanında gördüğü şeydi.

Arada bir, Kiti'ye doğru eğilip o yakışıklı gülümseyişiyle ona bir şeyler söyleyen Vasenka'ya ve yüzü kızarmış, heyecanlanmış Kiti'ye bakarak, 'Hayır, bu olamaz,' diye düşünüyordu.

Vasenka'nın davranışında, gülümseyişinde ve bakışlarında temiz olmayan bir şeyler vardı. Hatta Levin, Kiti'nin davranışında ve bakışlarında da temiz olmayan bir şeyler gördü. Levin'in gözlerindeki ışık yine donuklaştı. Levin yine dünkü gibi, birdenbire, kesintisiz bir düşüşle, mutluluğun, huzurun ve onurun yüceliklerinden, umutsuzluğun, nefretin ve utancın dipsiz uçurumuna yuvarlanıverdiğini hissetti. Yine herkes ve her şey gözüne iğrenç göründü.

Tekrar geriye dönüp bakarak:

"Evet, sizce en uygunu nasılsa öyle yapınız, prenses," dedi.

Oblonski, Levin'e takılarak ve besbelli sadece prensesin konuşmasını değil, gözünden kaçmayan, Levin'in canının sıkılmasına sebep olan şeyi de ima ederek:

"Hükümdarlık tacı ağırdır,"* dedi. "Bugün ne kadar geciktin Dolli!"

Darya Aleksandrovna'yı karşılamak için hepsi ayağa kalktılar. Vasenka da bir an için doğruldu. Ve modern gençlere özgü, kadınlara davranıştaki terbiye eksikliğinin bir gereği olarak, belli belirsiz bir reverans yaptıktan sonra, bir şeye gülerek yine konuşmasını sürdürdü.

Dolli:

"Maşa canımı çıkardı," dedi. "Gece çok kötü uyuduğu için bu sabah bütün huysuzluğu üstünde."

Vasenka'nın Kiti'yle giriştiği konuşma yine dünkü konu ile, Anna ile ilgili olarak, aşkın sosyete koşullarının üstüne çıkıp çıkamayacağı sorunu üzerinde geçiyordu. Kiti bu tip konuşmalardan hoşlanmadığı gibi, bu konuşma gerek konusu, gerek yürütülüş biçimi, en çok da Kiti'nin, kocasının buna karşı nasıl bir tepki göstereceğini çok iyi bilişi dolayısıyla Kiti'yi heyecanlandırıyordu. Ne var ki, Kiti, bu konuşmaya bir son veremeyecek, hatta genç adamın kendisine gösterdiği apaçık ilgiden duyduğu yüzeysel zevki saklayamayacak kadar saf ve masumdu. Konuşmaya bir son vermek istiyordu, ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu. Ne yaparsa yapsın kocasının bunu hemen kötüye çekeceğini biliyordu. Nitekim Kiti, Dolli'ye, Maşa'nın nesi olduğunu sorduğu ve Vasenka kendisi için sıkıcı olan bu konuşmanın bitmesini bekleyerek ilgisizce Dolli'yi süzdüğü zaman, Kiti'nin bu sorusu Levin'e yapmacık ve iğrenç bir ikiyüzlülük gibi geldi.

Dolli:

"Ne dersiniz, mantar toplamaya gidelim mi bugün?" diye sordu.

Kiti:

"Gidelim, ne olursunuz, ben de gelirim," dedi ve kızardı. Nezaket gereğince Vasenka'ya kendileriyle birlikte gelip gelmeyeceğini sormak istedi, ama sormadı. Yanından kararlı adımlarla geçip giden kocasına, suçlu suçlu bakarak sordu:

"Nereye gidiyorsun, Kostya?"

---

* Bu söz, Puşkin'in *Boris Godunov* adlı eserinden alınmadır, aslı şöyledir: "Ah, hükümdarlık tacı, meğer sen ne ağırmışsın!" *–H. Âli Ediz*

Kiti'nin bakışlarındaki bu suçluluk ifadesi Levin'in bütün kuşkularını doğruladı.

Levin, Kiti'ye bakmaksızın cevap verdi:

"Ben burada yokken makinist gelmiş, daha kendisini görmedim."

Levin alt kata indi ve çalışma odasından çıkmaya fırsat bulamadan arkasından, hem de tedbirsizce, hızlı hızlı gelen karısının tanıdık ayak seslerini duydu.

Soğuk bir tonla:

"Ne var?" dedi. "İşimiz var."

Kiti, Alman makiniste dönerek:

"Affedersiniz, kocamla iki kelime konuşmak istiyordum."

Alman gitmek istedi, ama Levin ona:

"Rahatsız olmayınız," dedi.

Alman:

"Tren üçte mi?" diye sordu. "Bari geç kalmasam."

Levin ona cevap vermedi, karısıyla birlikte dışarı çıktı.

Kiti'ye Fransızca sordu:

"Ee, bana söyleyeceğiniz nedir?"

Kiti'nin yüzüne bakmak ve onu, öyle bütün yüz adaleleri seğirerek, perişan, ezilmiş bir hâlde görmek istemiyordu.

"Ben... bu biçim yaşanamayacağını söylemek istiyorum, bir işkence bu!"

Levin öfkeli öfkeli:

"Uşaklar şurada, kilerde, mesele çıkarma."

"Peki, öyleyse şuraya girelim!"

Koridorda duruyorlardı. Kiti bitişik odaya girmek istedi, ama İngiliz dadı orada Tanya'ya ders veriyordu.

"Şu hâlde, bahçeye gidelim!"

Bahçede, tarhlar arasındaki patikalardan birini temizleyen bir bahçıvanla karşılaştılar. Ama bahçıvanın, Kiti'nin gözyaşına bulanmış, Levin'in ise heyecanlı yüzünü görebileceğini akıllarına getirmeden, bir felaketten kaçan kişilere benzediklerini düşünmeden, konuşmak, konuşarak anlaşmazlıklarını çözmek, baş başa kalmak ve ikisinin de çektiği bu azaptan kurtulmak zorunda olduklarını hissederek hızlı adımlarla ileri doğru yürüdüler.

Nihayet, ıhlamurlu patikanın köşesindeki gözden gizli bir sıraya geldikleri zaman, Kiti:

"Bu biçim yaşanamaz!" dedi. "İşkence bu! Sen acı çekiyorsun, ben acı çekiyorum. Niye?"

Levin o gece de karısının önünde durduğu pozda yumruklarını göğsüne bastırmış bir hâlde Kiti'nin önüne dikilerek sordu:

"Sen bana yalnız şunu söyle: Onun edasında uygunsuz, temiz olmayan, korkunç derecede aşağılık bir yan yok muydu?"

Kiti titrek bir sesle cevap verdi:

"Evet, vardı. Ama Kostya, kabahatin bende olmadığını sanki görmüyor musun? Sabahtan beri hep takınmak istediğim tavır... ama şu insanlar... Niye buraya geldi o sanki? Seninle ne kadar mutluyduk!" Kiti bunları söylerken, toplu vücudunu baştan aşağı saran hıçkırıklarla boğulacak gibi olmuştu.

Arkalarından kovalayan olmamasına, kaçtıkları bir şey ve bahçenin o bankında özellik taşıyan bir şey bulmaları ihtimali olmamasına rağmen, bahçıvan her ikisinin de, yüzleri sakinleşmiş, mutluluk saçar bir hâlde yanından geçip eve döndüklerini şaşarak gördü.

XV

LEVİN karısını üst kata çıkardıktan sonra, evin, Dolli'nin oturduğu bölümüne gitti. O gün Darya Aleksandrovna da kendi payına çok üzgündü. Odada bir aşağı bir yukarı geziniyor, bir köşede avaz avaz ağlayan küçük kız çocuğuna öfkeli öfkeli çıkışıyordu:

"Bütün gün o köşede ayakta duracaksın, yemeğini bir başına yiyeceksin, bebek yüzü görmeyeceksin, bir daha sana yeni elbise yapmayacağım!"

Çocuğa verecek daha başka ceza aklına gelmeyen Dolli, Levin'e dönerek:

"Ah, ne kötü kız bu?" dedi. "Nereden edindi bu kötü huyları bilmiyorum?"

Levin:

"Peki, ne yapmış?" diye sordu.

Levin bunu oldukça ilgisizce söylemişti. Çünkü oraya kendi işleri için Dolli'ye akıl danışmaya gelmiş, böyle uygunsuz bir zamanda geldiği için de canı sıkılmıştı.

"Grişa'yla ikisi ahududu toplamaya gitmişler, orada ne yaptığını ağzıma bile alamam. Miss Elliot'un şimdi yanımızda olmayışına binlerce defa esef ediyorum. Yenisinin hiçbir şeye dikkat ettiği yok; bir makine gibi bu... *Figurez-vous que la petite*."*

Darya Aleksandrovna, Maşa'nın suçunu anlattı. Levin onu yatıştırmaya çalışarak:

"Bu bir şey ispat etmez," dedi. "Hiç de kötü bir eğilim değil bu, sadece yaramazlık."

Dolli sordu:

"Peki, ama sen niye öyle sinirli görünüyorsun? Niye geldin? Ne oluyor orada?"

Levin, Dolli'nin bu soruyu soruşundaki edasından, ona söylemek istediği şeyi rahatça söyleyebileceğini anladı.

"Orada değildim, Kiti'yle bahçedeydim. Onunla bu ikinci atışmamız oluyor... Stiva'nın gelişinden beri."

Dolli ona zeki, anlayışlı gözleriyle baktı. Levin:

"Elini kalbine koy da söyle bana," dedi. "Sence... Kiti'de değil de... şu bayın davranışında... bir... bir koca için tatsız... hayır, tatsız değil, korkunç, hakaret sayılacak bir yan yok mu?"

"Vallahi, yani, nasıl söyleyeyim?"

Dolli, annesinin yüzünde belli belirsiz bir gülümseme görünce hemen dönmeye kalkan Maşa'ya:

"Dikil orada, dikil!" dedikten sonra, Levin'e dönerek devam etti: "Sosyete, onun, her genç erkek gibi davrandığı kanısında olurdu. *İl fait la cour à une jeune jolie femme*** ve o çevreden olan bir koca da bundan sadece gurur duyardı."

Levin somurtkan bir yüzle cevap verdi:

"Evet, evet, ama sen bunu fark ettin, değil mi?"

"Yalnız ben değil, Stiva da fark etti. Çaydan sonra bana açık açık söyledi: '*Je crois que Veslovski fait un petit brin de cour â Kiti.*'"***

---

* (Fr.) "Tasavvur edin, bacak kadar boyuyla kız." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Genç ve güzel bir kadına kur yapıyor." *–H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "Öyle sanıyorum ki Veslovski, Kiti'ye biraz kur yapıyor." *–H. Âli Ediz*

Levin.

"Eh, pekâlâ öyleyse. Şimdi içim rahat etti. Onu kapı dışarı edeceğim."

Dolli dehşet içinde haykırdı:

"Yoksa aklını mı kaçırdın?" Gülerek ekledi: "Sen ne yapıyorsun Kostya, aklını başına topla!" Maşa'ya dönerek: "Hadi bakalım, şimdi Fanni'ye gidebilirsin!" Tekrar Levin'e seslenerek: "Hayır, ille de böyle istiyorsan, Stiva'ya söylerim... Onu alıp götürür. Ona misafir beklediğinizi söyleyebilir. Zaten bu eve hiç de uygun bir adam değil."

"Hayır, hayır, bu işi kendim yapacağım."

"Ama onunla kavga edeceksin?"

Levin:

"Asla!" dedi. "Bu benim için çok eğlenceli bir şey olacak."

Gözleri gerçekten de bir sevinç pırıltısıyla yanıyordu.

Levin, Fanni'ye gitmeyen ve kararsız bir hâlde annesinin karşısında dikilip, onunla göz göze gelmek için, göz ucuyla annesine bakmakta olan küçük suçluyu kastederek:

"Hadi, onu bağışla, Dolli," dedi. "Bir daha yapmaz."

Annesi kızına baktı. Kızcağız hıçkıra hıçkıra, acı acı ağlamaya başlayarak yüzünü annesinin kucağına gömdü. Dolli de zayıf, narin elini onun başına koydu.

Levin, 'Hem bizimle ortak nesi var ki?' diye düşünerek, Veslovski'yi aramaya gitti.

Holden geçerken, istasyona gitmek için, hafif binek arabasının hazırlanmasını emretti.

Seyis:

"Yaylardan biri dün kırıldı efendim," dedi.

"Öyleyse talikayı hazır edin, yalnız çabuk olun! Misafir nerede?"

"Odasına gitti, efendim."

Levin, Vasenka'yı, eşyalarını bavuldan çıkarıp, yeni askılarını yaydığı ve ata binmek için tozluklarını denediği bir sırada buldu.

Ya Levin'in yüzünde bir tuhaflık vardı ya da Vasenka başladığı *o le petit brin de cour*'un* bu ailede yersiz kaçtığını kendi de fark et-

* (Fr.) "Bu küçük kurun." –*H. Âli Ediz*

miş olacaktı ki, Levin içeriye girince biraz (bir sosyete erkeğinden beklenebilecek kadar) bozuldu.

"Ata tozlukla mı biniyorsunuz?"

Vasenka şişman bacağını bir iskemleye koyup, alt kopçayı iliklerken, neşeli ve tatlı bir gülümseyişle cevap verdi:

"Evet, böyle daha temiz oluyor."

Vasenka Veslovski hiç şüphesiz hoş bir insandı ve Levin onun bakışlarındaki ürkekliği görünce Vasenka için hem üzüldü, hem de ev sahibi olarak kendinden utandı.

Masanın üstünde, o sabah birlikte jimnastik yaptıkları sırada, eğrilmiş paralel barları düzelteyim derken kırdıkları bir sopa duruyordu. Levin sopayı eline aldı ve dalgın dalgın nasıl söze başlayacağını düşünürken, sopanın kırık ucundaki kıymıkları koparmaya başladı.

"Niyetim..."

Levin sustu, ama birdenbire Kiti'yi ve bütün olanları hatırlayarak, Veslovski'nin gözlerinin içine baka baka konuştu:

"Sizin için arabayı hazırlamalarını emrettim."

Vasenka şaşırarak:

"Yani nasıl?" diye başladı. "Nereye gitmek için?"

Levin sopanın ucundaki kıymıkları koparark, asık bir suratla:

"İstasyona gidiyorsunuz," dedi.

"Niye, bir yere mi gidiyorsunuz, yoksa bir şey mi oldu?"

Levin güçlü parmaklarıyla, sopanın ucundaki kıymıkları gittikçe daha hızlı koparark:

"Olanı şu ki, bazı misafirler bekliyorum," dedi. "Hayır, aslında misafir filan beklediğim yok, hiçbir şey de olmadı, sadece sizden gitmenizi rica ediyorum. Kabalığımı istediğiniz biçimde açıklayabilirsiniz."

Vasenka doğruldu. Nihayet anlayarak, ağırbaşlı bir eda ile:

"Sizden açıklamanızı rica ediyorum," dedi.

Levin yüz kaslarının titremesini tutmaya çalışarak, ağır ağır ve sakin bir sesle:

"Size bir açıklamada bulunamayacağım, hem bunu bana sormamanız daha iyi olur," dedi.

Sopanın ucundaki bütün kıymıklar koparıldığından, bu sefer Levin sopanın yarık ucundaki iki kalın ana parçayı parmaklarıyla kavradı, sopayı ikiye ayırdı ve atik bir davranışla, yere düşmekte olan bir parçayı yakaladı.

Herhâlde Vasenka'yı sözden çok, o sabahki jimnastik sırasında kaslarını ellediği o gergin kollar, ışıl ışıl parlayan gözler, alçak perdeden çıkan o ses ve titreyen yüz kasları ikna etmiş olacaktı. Omuzlarını silkip, küçümseyici bir tavırla gülümseyerek, reverans yaptı.

"Oblonski'yi göremez miyim?" dedi.

Vasenka'nın omuz silkişi ve gülümsemesi Levin'i sinirlendirmedi. 'Onun için yapılacak başka ne kalıyor?' diye düşündü.

Arkadaşından, onun evden kovulduğunu öğrenip, Levin'i bahçede, misafirin ayrılmasını beklerken bulan Stepan Arkadyeviç:

"Nedir bu saçmalık?" dedi. "*Mais c'est ridicule*!* Hangi sinek soktu seni? *Mais c'est du dernier ridicule!*** Ne geldi aklına yani, bir genç adam..."

Ama anlaşılan, sineğin soktuğu yer hâlâ iyileşmemişti, çünkü Stepan Arkadyeviç, sebep üzerinde enine boyuna konuşmak isteyince, Levin yine sapsarı kesildi ve Oblonski'nin lafını hemen ağzına tıkadı:

"Lütfen bu konuya girme! Elimde değil işte. Senin ve onun önünde kendimden çok utanıyorum. Ne var ki, buradan gittiğine fazla üzüleceğimi sanmıyorum, ama onun burada bulunuşu, karım için de benim için de tatsız bir durum yaratıyordu."

"Ama bu onu küçük düşürüyor! *Et puis c'est ridicule.*"***

"Benim için ise hem küçük düşürücü, hem acı! Üstelik benim hiçbir suçum yok, üzülmem için hiçbir sebep yok!"

"Doğrusu ya, bunu senden hiç beklemezdim. *On peut être jaloux, mais à ce point, c'est du dernier ridicule! Et puls c'est ridicule...*"****

Levin onun yanından ayrılıp hızlı hızlı ağaçlıklı yolun derinliğine doğru yürüdü ve orada bir başına, aşağı yukarı gezinmeye

---

* (Fr.) "Ama bu gülünç bir şey!" –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Ama bu son derece gülünç bir şey!" –*H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "Üstelik de gülünç." –*H. Âli Ediz*

**** (Fr.) "İnsan kıskanç olabilir, ama bu kadarı son derece gülünç." –*H. Âli Ediz*

başladı. Çok geçmeden arabanın takırtısını duydu ve ağaçların arasından, Vasenka'nın, başında İskoç kepi olduğu hâlde, samanların üstüne oturmuş (ne yazık ki, talikada oturulacak yer yoktu), öbür ağaçlıklı yoldan arabanın içinde hoplaya zıplaya gitmekte olduğunu gördü.

Evden bir uşak koşa koşa çıkıp da arabayı durdurunca, Levin, 'Bu da nesi?' diye düşündü. Meğer Levin'in büsbütün unuttuğu Alman makinist içinmiş. Alman eğilerek selam verdi, Veslovski'ye bir şeyler söyledi, sonra arabaya tırmandı ve birlikte hareket ettiler.

Levin'in davranışı, Stepan Arkadyeviç'le ihtiyar prensesi öfkelendirmişti. Levin de, kendisini sadece son derece *ridicule** bulmakla kalmıyor, aynı zamanda tamamıyla suçlu ve alçalmış da hissediyordu; ne var ki, karısının ve kendisinin çektiklerini hatırlayıp da kendi kendine, bir başka sefere nasıl davranacağını sorduğu zaman, yine aynı biçimde davranacağı karşılığını verdi.

Bütün bu olanlara rağmen, günün sonuna doğru, davranışından ötürü Levin'i bir türlü affedemeyen ihtiyar prenses dışında herkes, tıpkı cezasını çekmiş çocuklar ya da sıkıcı ve resmî bir kabul törenini atlatmış büyükler gibi öyle bir canlanıp, öyle bir neşelendi ki, akşama prenses yokken, Vasenka'nın kovuluşu üzerine, çok eskiden olmuş bir olaydan söz eder gibi konuşmaya başladılar. Olayları, babadan gelme bir yetenekle gülünç olarak anlatan Dolli, nasıl konuğun şerefine yeni kurdelelerini takıp da tam salona girmeye hazırlandığı sırada birdenbire Nuh nebiden kalma köylü işi bir yük arabasının takırtısını duyduğunu, her seferinde yeni yeni güldürü unsurları katarak, üçüncü ve dördüncü sefer anlatırken Varenka'yı kahkahadan kırıp geçirdi:

"Arabada kim olsa beğenirsiniz? İskoç kepiyle, şarkılarıyla, tozluklarıyla, kuru otların üstüne kurulmuş, Vasenka'nın ta kendisi! Hiç değilse adamcağıza binek arabasını verselerdi... Derken, kulağıma bir ses geliyor: 'Durunuz!' Eh diyorum, Vasenka'ya acıdılar. Ne gezer! Vasenka'nın yanına şişko Alman'ı bindirip, ikisini birlikte götürdüler. Benim kurdelelerim de boşa gitti!.."

* (Fr.) "Gülünç." –*H. Âli Ediz*

XVI

DARYA Aleksandrovna niyetini gerçekleştirdi ve Anna'yı görmeye gitti. Kız kardeşini kırmak, Levin'in hoşuna gitmeyen bir iş yapmış olmak üzüntüsü içindeydi. Levin'lerin Vronski'lerle herhangi bir ilişki kurmak istememelerinde haklı olduklarını anlıyordu; ne var ki, gidip Anna'yı görmeyi ve durumun değişmesine rağmen ona olan duygularının değişmediğini göstermeyi kendisi için bir görev sayıyordu.

Bu yolculukta Levin'lere bağlı kalmamak için, Darya Aleksandrovna, at kiralamak üzere köye adam yollattı; ama bunu öğrenen Levin gelip ona sitem etti:

"Gitmeni hoş karşılamadığımı da nereden çıkardın? Bu yolculuk hoşuma gitmese bile, benim atlarımı kullanmayışına daha çok gücenirim. Kesin olarak gitmek istediğinden bana bir sefer olsun söz etmedin. Hem köyden at kiralatman benim için hoş bir şey değil; en önemlisi de, seni oraya götürmek işini üzerlerine alırlar, ama hiçbir zaman gideceğin yere götürmezler. Benim atlarım var. Eğer beni kırmak istemiyorsan onları alırsın."

Darya Aleksandrovna, ister istemez razı oldu ve kararlaştırılan günde Levin, baldızı için çiftlik ve binek atlarından karışık olarak, görünüşte pek bir şeye benzemeyen, ama Darya Aleksandrovna'yı gideceği yere bir günde götürebilecek dört atla, bir de menzil istasyonunda yedek değiştirmekte kullanılacak yedek atlar hazırlattı. Yanlarından ayrılmakta olan prenses ile ebe için de atlara ihtiyaç olduğu bir sırada bunu sağlamak Levin için güç oldu, ama konukseverlik kuralları dolayısıyla, kendi evinde konuk kalan Darya Aleksandrovna'nın at kiralamasına da göz yumamazdı; üstelik Dolli'yi götürmek için isteyecekleri yirmi rubleye baldızının çok ihtiyacı olduğunu da biliyor ve Darya Aleksandrovna'nın para yönünden içinde bulunduğu sıkıntılı durumu kendi derdi kabul ediyordu.

Levin'in öğüdünü dinleyen Darya Aleksandrovna, şafak sökmeden yola çıktı. Yol iyi, araba rahattı; atlar keyifli keyifli gidiyor ve arabacının yanında uşak yerine daha emniyetli olsun diye Levin'in yolladığı malikâne kâtibi oturuyordu. Darya Aleksandrovna uyudu ve ancak, atların değiştirileceği hana yaklaşırlarken uyandı.

Darya Aleksandrovna, Levin'in Sviyajski'lere giderken uğradığı varlıklı köylü evinde çay içip, kadınla çocukları üzerine, ihtiyarla da, onun göklere çıkardığı Kont Vronski üzerine çene çaldıktan sonra, saat onda yoluna devam etti. Darya Aleksandrovna, evinde, çocuklara bakmaktan düşünmeye hiç vakit bulamazdı. Buna karşılık şimdi, bu dört saatlik yolculuğu sırasında, o zamana kadar tutulmuş olan bütün düşünceleri birdenbire kafasına üşüşmüş ve Dolli, bundan önce hiç yapmadığı biçimde, bütün hayatını, hem de her açıdan düşünmeye başlamıştı. İlkin prensesin ve en önemlisi Kiti'nin (Kiti'ye daha çok güveniyordu), çocuklarla ilgileneceklerine söz vermelerine rağmen, yine de kendileri için tasalandığı çocuklarını düşündü. 'Allah vere de Maşa yine bir yaramazlık etmese. Grişa'yı at tepmese, Lili'nin midesi de daha çok bozulmasa.' Ama sonra, bugünün sorunlarının yerini, yakın geleceğin meseleleri almaya başladı. Bu kış Moskova'da yeni bir eve taşınmak, salondaki mobleleri yenilemek ve en büyük kızı için bir kürk yaptırmak gerekeceğini düşünmeye koyuldu. Arkasından, daha uzak gelecekle ilgili meseleler sökün etti: Çocuklarını hayata nasıl hazırlayacaktı? 'Kızlarınki kolay,' diye düşündü, 'ama oğlanlarınki nasıl olacak?'

'Şimdilik Grişa'yı pek güzel eğitiyorum, ama şu sırada serbestim, doğum yapmadığım için olabiliyor bu. Stiva'ya bel bağlanamaz, tabii. Yalnız, iyiliksever insanların yardımıyla onları belki yetiştirebilirim, ama yine bir doğum yaparsam...' O anda kadının ağrı ile çocuk doğurmak üzere lanetlendiği sözünün haksız olduğu düşüncesi aklından geçti.* Dolli, gebeliğini ve son çocuğunu kaybedişini hatırlayarak: 'Doğum ağrısı bir şey değil, asıl gebelik bir işkence,' diye düşündü. Handa, genç köylü kadınıyla yaptığı konuşmayı hatırladı. Dolli'nin, çocuğu olup olmadığı sorusuna güzel köylü kadını şöyle cevap vermişti:

"Bir kızım oldu, ama Tanrı beni kurtardı; geçen oruçta gömdüm onu."

"Çok üzüldün mü kızının arkasından?"

---

* Bununla, Âdem ve Havva'nın yasak meyveyi yemesinden sonra Tanrı'nın Havva kızlarını ağrılı çocuk doğurmakla cezalandırışı kastediliyor: "Kadına dedi: Zahmetini ve ebeliğini ziyadesiyle çoğaltacağım; ağrı ile evlât doğuracaksın..." Tevrat, Tekvin, III: 16. *–H. Âli Ediz*

"Niye üzülecekmişim? İhtiyarın zaten bir sürü torunu var. Onların derdi yetip de artıyor. Ne çalışabiliyorsun, ne bir şey yapabiliyorsun. İnsana sadece ayak bağı oluyorlar."

Köylü kadının iyi huylu olduğu tatlı yüzünden okunmasına rağmen, Darya Aleksandrovna bu karşılığı korkunç bulmuştu; ama şimdi elinde olmayarak onun bu sözlerini hatırladı. Bu katı sözlerde bir gerçek payı da vardı.

Geriye, bütün bu on beş yıllık evlilik hayatına bir göz atan Darya Aleksandrovna, 'Evet, genel olarak bu yıllar, gebelikle, aşermeyle, kafa uyuşukluğu ile her şeye karşı bir vurdumduymazlıkla ve en önemlisi çirkinleşme ile geçti. Kiti, genç ve güzel Kiti bile bozuldu. Bense gebeliğimde iğrenç görünüyorum; bunu biliyorum. Doğum, doğum sancıları, korkunç sancılar, o son an, arkasından emzirme, uykusuz geceler, o korkunç acılar...' diye düşündü.

Darya Aleksandrovna, hemen her çocuk doğuruşunda çatlayan meme uçlarının acısını, sırf hatırlamakla bile ürperdi. 'Sonra çocuk hastalıkları, bu sürekli dert; sonra çocukların eğitilmesi, kötü huyları (Dolli, Maşa'nın ahududu toplarken işlediği suçu hatırladı), dersler, Latince; bunların hepsi de öylesine anlaşılmaz, öylesine güç şeyler ki. Sonra bir de bunlar yetmiyormuş gibi, bu çocukların ölmesi.' Dolli'nin ana yüreğine bir taş gibi oturan o zalim anı, kaybettiği son bebeği, difteriden ölen oğlunun anısı kafasında belirdi. Çocuğun gömülme törenini, mini mini pembe tabuta karşı herkesteki umursamazlığı, kendi yüreğinin nasıl parçalandığını, üzerinde altın sırmalı haç taşıyan pembe tabut kapağını kapatırlarken bir an için görebildiği şakaklarındaki lüle lüle saçları, mini mini, solgun alına ve o açık, şaşkın bir ifade taşıyan küçük ağıza baktığı vakit duyduğu yapayalnız kederi hatırladı.

'Hem bütün bunlar ne için? Bütün bunlardan ne olacak? Rahat bir dakikası bile bulunmayan ben, kâh gebe olarak, kâh çocuk emzirerek, her zaman ters ve huysuz, üzüntüden kendimi yiyip bitirerek, başkalarını da üzerek, kocamın hoşuna gitmeyerek bütün ömrümü tüketeceğim, çocuklar da mutsuz, kötü eğitilmiş, ele güne muhtaç bir hâlde büyüyecekler, olacağı bu işte! Şimdi bile, eğer yazı Levin'lerin yanında geçirmeseydik, nasıl geçinirdik bilmem. Tabii, Kostya

ile Kiti öylesine nazik ki, bunu bize hissettirmiyorlar bile; ama bu böyle sürüp gidemez ki. Onların çocukları olacak, o zaman bize yardım edemeyecekler; şimdiden sıkışık durumdalar zaten. Kendine hemen hemen hiçbir şey bırakmayan babam bize yardım edebilecek mi acaba? İlk yetişme dönemlerinde bile bir başıma bakamayacağım çocuklarıma; başkalarının yardımı olmadan ve ben bu yardımın utancına katlanmadan imkânsız bu. En iyisini düşünerek, başka çocuğumun ölmeyeceğini, çocuklarımı bir yolunu bulup yetiştireceğimi düşünsek bile, o zaman da umabileceğim en iyi şey, çocuklarımın birer hayırsız olmayacaklarıdır. Biricik dileğim bu olabilir. Bu kadardık şey için de bunca üzüntü, bunca didinme!.. İnsanın bütün bir ömrü mahvoluyor.' Dolli yine genç köylü kadının sözlerini hatırladı. Hatırladığı şey ona iğrenç göründü, ama o kelimelerde kaba da olsa bir gerçek payı bulunduğunu kabul etmekten kendini alamadı.

Darya Aleksandrovna kendisini korkutan düşünceleri kafasından uzaklaştırmak için malikâne kâtibine sordu:

"Daha çok uzak mı Mihayil?"

"Dediklerine göre, bu köyden yedi verst çekiyormuş."

Araba, köyün içinden geçip küçük bir köprüye indi. Omuzlarında yeni bükülmüş başak demeti bağlarıyla, kalabalık ve şen bir köylü kadın grubu, yüksek sesle, neşeli neşeli konuşarak köprüyü geçiyordu. Kadınlar merakla arabayı seyrederek köprünün üstünde durdular. Kendisine çevrilen bütün yüzler Darya Aleksandrovna'ya sağlıklı, neşeli halleri, yaşama sevinçleriyle, onu âdeta alaya alıyormuş gibi geldi. Köylü kadınlarını geçip tepeye vardıktan ve atlar yine tırıs gitmeye başladıktan sonra, Darya Aleksandrovna, eski arabanın yayları üzerinde rahatça sallanırken, 'Herkes yaşıyor, herkes yaşamanın tadını çıkarıyor,' diye düşünmeye devam etti, 'ama tasarılarıyla beni öldüren dünyadan, bir hapishaneden kurtulur gibi kurtulan ben, ancak şimdi bir an için kendime gelebildim. Herkes yaşıyor –şu köylü kadınlar, kız kardeşim Natalya, Varenka ve şimdi görmeye gittiğim Anna–, benden başka herkes.'

'Hepsi de Anna'ya saldırıyorlar. Niye? Sanki ben ondan daha mı iyiyim? Hiç değilse sevdiğim bir kocam var benim. Sevmek istediğim gibi sevdiğim bir koca değil, ama yine de seviyorum onu

işte, oysa Anna kendi kocasını sevmiyordu. Anna'nın suçu ne? Yaşamak istiyor. Tanrı bunu yüreğimize sokmuş bir kere. Büyük bir ihtimalle, onun yerinde olsam ben de aynı şeyi yapardım... Anna kalkıp Moskova'ya, bana geldiği o korkunç günlerde onun sözünü dinlemekle iyi edip etmediğimi hâlâ bilmiyorum. O zaman kocamı bırakıp hayata yeni baştan başlamalıydım. Gerektiği gibi sevebilir, belki de sevilebilirdim o zaman. Şimdi daha mı iyi sanki? Ona saygım yok. Sadece ihtiyacım var ona,' diye düşündü kocası için, 've ona katlanıyorum. Bu daha iyi mi sanki?' Darya Aleksandrovna, 'O zamanlar hâlâ hoşa gidebilirdim, hâlâ yüzüne bakılır bir kadındım,' diye düşünmeye devam etti ve aynaya bakmak isteği duydu. El çantasında ufak bir yol aynası vardı, onu çıkarmak istedi, ama arabacıyla arabacının yanında oturduğu yerde sallanan kâtibin sırtına bakınca, onlardan biri geri dönerse utanacağını hissetti, o yüzden aynasını çıkarmadı.

Ama aynaya bakmadan da henüz hâlâ geç kalınmamış olduğunu düşündü, kendisine özel bir nezaket gösteren Sergey İvanoviç'i, çocukları kızıl hastalığına yakalandığı zaman onlara bakmasına yardım eden ve kendisine tutkun olan, Stiva'nın iyi yürekli arkadaşı Turovtsin'i hatırladı. Başka biri, kocasının kendisine şaka yollu anlattığı gibi, Dolli'yi üç kız kardeşin en güzeli bulan çok genç bir adam daha vardı. Darya Aleksandrovna'nın aklına en tutkulu, en olmayacak aşk serüvenleri geldi. 'Anna çok iyi yaptı, ona asla sitem etmeyeceğim. O mutlu, başka bir insana da mutluluk veriyor, üstelik benim gibi ezilmiş de değil, herhâlde her zamanki gibi taptaze, zeki ve açık yürekli,' diye düşündü, yaramaz bir gülümseme dudaklarını kırıştırdı. Bu gülümseyişin başlıca nedeni, Darya Aleksandrovna'nın, Anna'nın aşk serüvenini düşünürken, kendisine tutkun birkaç kişinin karakterinden yaratılmış hayal ürünü bir erkekle, hemen hemen Anna'nınkine benzer bir aşk serüveni yaşadığını hayal etmiş olmasıydı. O da tıpkı, Anna gibi her şeyi kocasına anlattı. Bu haber karşısında Stepan Arkadyeviç'in düştüğü şaşkınlık, sıkıntılı durum Dolli'yi gülümsetti.

Dolli, kendini böyle düşlere kaptırmış bir hâlde, şoseden ayrılarak Vozdvijenskoye'ye giden yolun kavşağına vardı.

XVII

ARABACI, dört atlı arabayı durdurdu ve sağa dönüp, birkaç köylünün bir yük arabasının yanında oturmakta oldukları çavdar tarlasına baktı. Malikâne kâtibi tam yere atlayacakken vazgeçti, köylülerden birine emreden bir tavırla seslenerek, işaretle yanına çağırdı. Arabada gittikleri sürece hissettikleri meltem, araba durur durmaz kesilmişti; at sinekleri atlara yapışıyor, atlar da bunları öfkeli öfkeli kovmaya çalışıyordu. Yük arabasının yanında dövülmekte olan bir tırpanın çıkardığı madenî ses kesildi. Köylülerden biri oturduğu yerden kalkıp, binek arabasına doğru geldi.

Kâtip, yolun çiğnenmemiş bölümündeki kuruyup katılaşmış girinti ve çıkıntılara yalın ayaklarıyla usul usul basan köylüye öfkeyle bağırdı:

"Amma da ağırdan alıyorsun, be? Hadi, biraz yürü yahu!"

Başına bir hasır parçası bağlamış olan, kambur sırtı terden koyu renk almış, kıvırcık saçlı ihtiyar köylü adımlarını hızlandırıp binek arabasının yanına geldi ve güneşten yanmış eliyle çamurluğu tuttu:

"Vozdvijenskoye mi? Malikâne konağı mı? Kontun konağına mı?" diye tekrarladı. "Bu yolun sonuna kadar gidin, sonra sola dönün. Araba yolunu izleyin, sizi dosdoğru oraya götürür. Ama kimi istiyorsunuz? Kontun kendisini mi?"

Bir köylüyle konuşurken bile Anna'dan nasıl söz edeceğini bilemeyen Darya Aleksandrovna, üstü kapalı sordu:

"Acaba evdeler mi, babacığım?"

Köylü, ağırlığını bir ayağından ötekine aktarıp, kaldırdığı yalın ayağının beş parmağının izini olduğu gibi tozda bırakarak:

"Herhâlde evdeler," diye cevap verdi. Besbelli bir konuşma kapısı açma isteğiyle tekrarladı: "Herhâlde evdeler. Daha dün misafirler geldi. Bir sürü misafir demek istiyorum." Köylü yük arabasından kendisine bağıra bağıra bir şeyler söyleyen bir delikanlıya dönerek: "Ne istiyorsun?" diye sordu. "Evet, doğru! Orak makinasını görmek için az önce hepsi atla buradan geçtiler. Herhâlde şimdi evde olmalılar. Ya siz kimlerdensiniz?"

Arabacı, tekrar yerine tırmanarak:

"Uzun yoldan geldik," dedi. "Demek, uzak değil diyorsun?"

Köylü elini binek arabasının çamurluğu kenarı boyunca gezdirerek tekrarladı:

"Dedim ya, hemen şuracıkta. Varır varmaz şu..."

Tıknaz yapılı, gürbüz delikanlı da yanlarına geldi.

"Ürün kaldırmak için işçi gerekli mi?" diye sordu.

"Bilmiyorum yavrucuğum."

Gelenleri bırakmak istemediği ve konuşmayı sürdürmeye hevesli olduğu anlaşılan köylü:

"İşte, sola dönüverin, hemen karşınıza çıkacak," dedi.

Arabacı atları dehledi, ama onlar daha köşeyi dönmeden, köylü arkalarından seslendi, iki ses birden bağırdı:

"Dur! Hey, arkadaş, dur!"

Arabacı durdu.

İhtiyar köylü yoldan gelen dört atlıyla, iki tekerlekli bir araba içindeki iki kişiyi işaret ederek:

"Geliyorlar! İşte kendileri geliyor!"

Atlılar, yanında jokeyi ile Vronski, Veslovski ve Anna, iki tekerlekli arabadakiler de Prenses Varvara ile Sviyajski'ydi. Yeni gelen orak makinelerini çalışır hâlde görmek için atla dolaşmaya çıkmışlardı.

Binek arabası durduğu zaman, atlılar iyice yaklaştılar. Anna önde, Veslovski'nin yanında gidiyordu. Bindiği kırpık yeleli, küt kuyruk, sağlam yapılı, ufak tefek İngiliz midillisini sakin sakin yürütüyordu. Dolli, Anna'nın silindir şapkasının altından siyah bukleleri dökülen güzel başına, dolgun yuvarlak omuzlarına, siyah binici elbisesi içindeki narin beline, bütün o sakin zarif duruşuna hayran oldu.

Bir an için ata binmeyi Anna'ya yakıştıramadı. Bir kadının ata binmesi kavramı Darya Aleksandrovna'nın kafasında, genç bir kız için hoş karşılanabilecek, ama Anna'nın durumundaki bir kadına uygun düşmeyecek hoppaca flört kavramıyla birleşiyordu. Ne var ki, Anna'yı yakından görünce, hemen, onun at binmesi düşüncesiyle uzlaştı. Anna'nın zarafetine rağmen, onun her şeyi –duruşu,

elbisesi, davranışları– öylesine sade, öylesine sakin ve soyluydu ki, bundan daha tabii bir şey olamazdı...

Anna'nın yanında, buram buram tüten demirkırı bir süvari atının üstünde, başında kurdeleleri uçuşan İskoç kepiyle, şişman bacaklarını ileri doğru vermiş ve kendini beğendiği her hâlinden belli olan Veslovski vardı ve Darya Aleksandrovna onu tanıyınca tatlı tatlı gülümsemekten kendini alamadı. Vronski onların arkasından geliyordu. Dörtnaldan iyice kızışmış olduğu besbelli yanık kestane doru, safkan bir atın üstündeydi. Hayvanın başını tutmak için dizginleri çekiyordu.

Onun arkasından, jokey elbiseli, ufak tefek bir adam at sürüyordu. Yüksek, yağız bir rahvan koşulmuş, yepyeni bir iki tekerleklinin içindeki Sviyajski ile Prenses Varvara, binicilere yetişmeye çalışıyorlardı.

Eski binek arabasının bir köşesine yaslanmış olan Dolli'nin kesitini tanıyınca, Anna'nın yüzü birdenbire sevinçle aydınlanıverdi. Küçük bir çığlık kopardı, eyerin üstünde kıpırdadı ve atına dokunup dörtnala kaldırdı. Arabanın yanına gelince kimsenin yardımı olmaksızın yere atladı ve at binmeye mahsus etekliğini kaldırarak Dolli'ye koştu.

Bir, yüzünü Dolli'nin yüzüne dayayıp onu öperek, bir, geri çekilip Dolli'ye gülümsemeyle bakarak bağırdı:

"Sen olduğunu tahmin ettim, ama inanmaya cesaret edemedim! Ne harikulade bir mutluluk! Ne kadar sevindiğimi bilemezsin!"

Geriye dönüp, atından inmiş, onlara doğru yürümekte olan Vronski'ye bakarak:

"Ne eşi görülmemiş bir mutluluk, Aleksey!" dedi.

Vronski, gri silindir şapkasını çıkararak Dolli'ye yaklaştı. Söylediği sözlere özel bir anlam vererek, bembeyaz, sağlam dişlerini gösteren bir gülümseyişle:

"Sizi gördüğümüz için ne kadar sevindiğimize inanamazsınız," dedi.

Vasenka Veslovski atından inmeden kepini çıkardı ve kurdeleleri neşeli neşeli başının üzerinde sallayarak konuğu selamladı.

İki tekerlekli arabanın yaklaşması üzerine, Dolli'nin sorgu dolu bakışlarına karşılık olarak Anna:

"Bu, Prenses Varvara'dır," dedi.

Darya Aleksandrovna:

"Ya!" dedi ve elinde olmayarak, yüzünde bir hoşnutsuzluk ifadesi belirdi.

Prenses Varvara, Dolli'nin kocasının halasıydı ve Dolli onu eskiden tanır, ona saygı duymazdı. Prenses Varvara'nın bütün hayatını zengin akrabalarının evlerinde, onlara dalkavukluk ederek geçirdiğini biliyordu; ama Prenses Varvara'nın şimdi, kendisine büsbütün yabancı biri olan Vronski'nin evinde oturması Dolli'ye kocasının ailesi adına küçük düşürücü bir şey olarak göründü. Anna, Dolli'nin yüzündeki ifadeyi fark etti, sıkıldı, kızardı, elinden bıraktığı eteğine basarak tökezledi.

Darya Aleksandrovna, durmuş olan iki tekerlekli arabanın yanına gidip soğuk bir tavırla Prenses Varvara'yı selamladı. Dolli, Sviyajski'yi de tanıyordu. Sviyajski, tuhaf dostu Levin'in genç karısıyla arasının nasıl olduğunu sordu ve Darya Aleksandrovna'nın bindiği arabanın birbirine denk olmayan atlarıyla yamalı çamurluklarına hemen bir göz gezdirerek, hanımların iki tekerlekli araba ile gitmelerini teklif etti:

"Ben de şu araçla giderim," dedi. "At yumuşak başlı, prenses de çok iyi sürüyor."

Yanlarına yaklaşan Anna:

"Hayır, siz eski yerinizde kalınız, biz binek arabasıyla gideriz," dedi ve Dolli'nin koluna girerek onu uzaklaştırdı.

Bir eşini daha görmediği şık araba, güzel atlar ve çevresindeki şık, parlak insanlar Darya Aleksandrovna'nın gözlerini kamaştırmıştı. Ama onu asıl şaşırtan şey, çok sevdiği ve yakından tanıdığı Anna'da gördüğü değişiklik oldu. Eskiden Anna'yı tanımayan ve özellikle Darya Aleksandrovna'nın yolda aklından geçirdiği düşünceleri geçirmeyen daha az dikkatli bir başka kadın, Anna'da hiçbir olağanüstülük göremezdi. Ama şimdi Dolli yalnız âşık oldukları zaman kadınlara gelen ve şimdi Anna'da keşfettiği o gelip geçici güzelliğe hayran olmuştu. O yüzdeki her şey, yanaklarında

ve çenesindeki belirgin çukurlar, âdeta yüzünün çevresinde uçuşan gülümseme, dudaklarının kıvrımı, gözlerindeki ışık, davranışlarındaki incelik ve hafiflik, dolgun sesi, hatta sağ yanla dörtnala kalkmayı öğretmek üzere midillisine binmek için izin isteyen Veslovski'ye karşılık verirken takındığı yarı öfkeli, yarı sevecen eda ile hep, son derece çekiciydi; Anna'nın da bunu bildiği ve bundan hoşlandığı belliydi.

İki kadın binek arabasına bindikleri zaman birdenbire, ikisine de bir çekingenlik geldi. Anna'ya Dolli'nin sorgu dolu, ısrarlı bakışlarından ötürü bir sıkılganlık gelmişti; Dolli ise, Sviyajski'nin "araç" sözünden sonra, Anna'nın kendisiyle birlikte oturduğu eski, pis arabadan utanmıştı. Arabacı Filip'le kâtip de aynı duygu içindeydiler. Kâtip, sıkılganlığını gizlemek için hanımları arabaya bindirirken telaşlı telaşlı koşuştu; ama arabacı Filip suratını asarak, ileride, bu üstünlük gösterisinin etkisi altında kalmamaya hazırlandı.

Yağız rahvana bir göz atıp bunun ancak iki tekerleklide *prominaj** için işe yarayacağına, sıcakta kırk verstlik bir yolu bir solukta alamayacağına içinden karar vererek, alaylı alaylı gülümsedi.

Yük arabasının çevresindeki bütün köylüler ayağa kalkmışlar, şen bir merakla, konuğun nasıl karşılandığını seyrediyor, kendi aralarında yorumlarda bulunuyorlardı.

Başına hasır parçası bağlamış olan kıvırcık saçlı, ihtiyar köylü:

"Çok sevindiler; uzun süredir görüşmedikleri besbelli," dedi.

"Gerasim amca, bizim başak demetlerini şu yağız aygıra çektirsek, bir çırpıda götürürdü."

İçlerinden biri, kadın eyerine binmiş olan Vasenka Veslovski'yi işaret ederek:

"Bakın, bakın," dedi. "Pantolon giymiş bir kadın değil mi şu?"

"Yok, erkek. Baksana ne ustaca hopluyor!"

"Ee, çocuklar, bugün galiba uyumayacağız?"

"Şimdi ne uyuması! Gün devriliyor! Hadi, kancalarınızı alın da gelin!"

---

* Arabacı, beylerin konuşmalarından kaptığı anlaşılan ve "gezinti" anlamına gelen Fransızca "*promenade*" kelimesini yanlış olarak kullanmakta, bu da metinde özellikle belirtilmektedir. *–H. Âli Ediz*

XVIII

ANNA, Dolli'nin kırışıkları toz olmuş zayıf ve çok yorgun yüzüne bakıp, aklından geçeni, yani Dolli'nin zayıflamış olduğunu söylemek istedi; ama kendisinin güzelleştiğini hatırladığı, Dolli'nin bakışları da bunu kendisine söylediği için, içini çekti ve kendinden söz etmeye başladı:

"Bana bakıyor ve içinde bulunduğum durumda mutlu olabilir miyim diye düşünüyorsun? Ne diyeyim? Söylemekten utanıyorum doğrusu; ama ben... ben bağışlanamayacak kadar mutluyum. Sihirli bir şey oldu bana: Hani korkunç, müthiş rüyalar görürsün de, birdenbire uyanır ve bütün bu korkuların yok olduğunu anlarsın. İşte ben de uyandım. Acılı, korkunç bir dönem geçirdim, ama şimdi, uzun süredir, özellikle buraya geldiğimizden beri öylesine mutluyum ki," dedi ve ürkek bir gülümseyişle, sorar gibi Dolli'ye baktı.

Dolli, gülümseyerek, ama elinde olmaksızın, tasarladığından daha soğuk bir tonla:

"Ah, çok sevindim!" dedi. "Senin adına çok sevindim. Niye bana hiç yazmadın?"

"Niye mi?.. Çünkü cesaret edemedim... Durumumu unutuyorsun."

"Bana? Cesaret edemedin? Ah bir bilseydin benim nasıl... düşündüğümü..."

Darya Aleksandrovna, Anna'ya bu sabahki düşüncelerini anlatmak istedi, ama her nedense bu ona şimdi yersiz göründü. Konuyu değiştirmek için:

"Neyse, bunları sonra konuşuruz," dedi. Akasya ve leylaklardan canlı bir yeşil duvarın ardında seçilen kırmızı ve yeşil damları işaret ederek sordu: "Nedir bu yapılar? Küçük bir kasaba âdeta."

Ama Anna ona karşılık vermedi.

"Hayır, hayır!" dedi. "Benim durumumu nasıl görüyorsun, bu konuda ne düşünüyorsun?"

Darya Aleksandrovna:

"Vallahi, bana kalırsa," diye başlayacak oldu, ama tam o sırada, midilliyi sağ yanla dörtnala başlatmış olan Vasenka Veslovski, kısa

ceketiyle, güderi kadın eyerinin üstünde ağır gövdesiyle hoplayarak, dörtnala yanlarından geçti, geçerken de:

"Oldu, Anna Arkadyevna," diye bağırdı.

Anna, başını çevirip ona bakmadı bile, ama Darya Aleksandrovna, yine uzun bir konuşmaya girişmek için bu arabanın uygun bir yer olmadığını düşündü ve söylemek istediği şeyi kısa kesti.

"Hiçbir şey düşünmüyorum," dedi. "Seni öteden beri severim, hem insan birini sevince, olduğu gibi sever, olmasını istediği gibi değil."

Anna gözlerini arkadaşının yüzünden ayırıp kıstı (bu Anna'nın, Dolli'nin bilmediği yeni bir alışkanlığıydı), bu sözlerin gerçek anlamını çıkarmaya çalışarak düşünceye daldı.

"Eğer günahların varsa, beni görmeye geldiğin ve şimdi söylediğin sözler için hepsi affolunacaktır," dedi.

Dolli, onun gözlerinin yaşla dolduğunu gördü. Hiçbir şey söylemeden Anna'nın elini sıktı.

Birkaç dakikalık bir sessizlikten sonra, Dolli sorusunu tekrarladı.

"Ee, nedir bu binalar kuzum? Ne kadar da çok!"

Anna:

"Bunlar, malikâne personelinin lojmanları, hara ve tavlalardır," diye cevap verdi. "Buradan da park başlıyor. Hepsi de son derece bakımsızdı, ama Aleksey yeni baştan hâle yola koydu. Bu malikâneyi çok seviyor; ayrıca, ondan hiç ummadığım hâlde çiftçilik işlerine de müthiş merak sardı. Zaten öylesine yetenekli ki! Hangi işe el atsa, hepsini çok iyi yapıyor. Yaptığı işten sıkılmak şöyle dursun, işine dört elle sarılıyor, O –onu bildiğim kadarıyla– tutumlu, çok iyi bir çiftlik idarecisi hâline geldi; çiftlik işlerinde cimri bile sayılabilir, ama yalnız çiftlik işlerinde! On binler söz konusu oldu mu, aldırdığı yok." Anna, sevdikleri erkeğin yalnız kendilerinin bildiği, gizli özelliklerinden söz ederken kadınların çoğunlukla yaptıkları gibi, neşeli ve kurnaz bir gülümsemeyle devam etti: "Şu büyük yapıyı görüyor musun? Bu yeni bir hastane. Yüz bin rubleden fazlaya mal olacağını sanıyorum. Şimdi bu onun *dada*'sı.* Bu nereden çıktı

* Çocukların oyuncak atlara verdikleri ad, da da, dah dah. Burada; "şimdi bu onun tutkusu" anlamına gelir. –*H. Âli Ediz*

biliyor musun? Köylüler ondan otlağı, yanılmıyorsam, daha düşük bir fiyatla vermesini rica etmişler, o da reddetmiş. Cimriliğinden ötürü ona sitem ettim. Tabii, yalnız bundan değil, daha bir sürü şey bir araya gelerek, cimri olmadığını göstermek için bu hastaneyi yaptırmaya başladı. Aslında, *c'est une petitesse**, ama bu yüzden onu daha çok seviyorum. Şimdi, evi göreceksin. Bu, dedesinden kalma bir evdir, evin dış görünüşünde hiçbir değişiklik yapılmamıştır."

Bahçedeki yaşlı ağaçların renk renk yeşillikleri arasından beliren, sütunlu güzel eve, elinde olmayan bir şaşkınlıkla bakan Dolli:

"Ne kadar güzel!" dedi

"Güzel, değil mi? Üst kattan da harika bir manzarası vardır."

İki bahçıvanın kaba, gözenekli taşlardan bordür yapmakta oldukları tarhlarla çevrili, çakıl döşeli bir avluya girdiler, üstü örtülü bir kapının önünde durdular.

Ana kapının önünden yedeğe çekilmekte olan atlara bakan Anna:

"Ooo, gelmişler bile!" dedi. "Şu ata bak. Ne güzel, değil mi? Bu midillidir. Benim en çok sevdiğim at."

Anna, ana kapıdan fırlayan şık giyimli iki uşağa:

"Onu buraya getirin, biraz da şeker verin bana," dedi ve sordu: "Kont nerede?"

Vronski ile Veslovski'nin onu karşılamaya geldiklerini görünce:

"Ah, işte buradaymış!" dedi.

Vronski, Anna'ya, Fransızca olarak:

"Prensesi nereye yerleştireceksiniz?" diye sordu ve karşılığını beklemeden, Darya Aleksandrovna'yı tekrar selamladı, bu sefer elini öptü. "Herhâlde, balkonlu büyük odaya."

Sevgili atına uşağın getirdiği şekeri vermekte olan Anna:

"Yo, hayır, orası çok uzak kalıyor! Köşedeki oda daha iyi bence. Hadi, girelim," dedi.

Veslovski de ana kapının önündeki taş merdivenlere çıkmıştı; Anna ona dönerek, Fransızca:

"*Et vous oubliez votre devoir,*"** dedi.

---

* (Fr.) "Bunlar önemsiz şeyler." –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Siz de görevinizi unutuyorsunuz." –*H. Âli Ediz*

Veslovski, parmaklarını yelek ceplerine daldırıp, gülümseyerek cevap verdi:

"*Pardon, j'en ai tout plein les poches.*"*

Anna, atın şekeri yerken ıslattığı elini mendiline silerken:

"*Mais vous venez trop tard*,"** dedi. Dolli'ye dönerek sordu: "Ne kadar kalıyorsun? Bir gün mü? Bu olamaz."

Valizini arabadan çıkarmak zorunda olduğu ve yüzünün toz içinde bulunduğunu bildiği için sıkılganlık duyan Dolli:

"Öyle söz verdim. Sonra çocuklar..." dedi.

Anna:

"Hayır, Dolli, şekerim... Neyse, bakalım. Hadi, gel," dedi ve Dolli'yi odasına götürdü.

Bu, Vronski'nin teklif ettiği lüks misafir odası değil, Anna'nın, Dolli'ye özür dileyerek verdiği odaydı. Özür dilemeyi gerektiren bu oda da aslında öylesine lüks döşenmişti ki, Dolli ömründe böyle bir odada yatmamıştı. Bu oda ona yurtdışındaki en lüks otelleri hatırlattı.

Binici kılığıyla bir an için Dolli'nin yanına oturan Anna:

"Ah, şekerim, ne kadar mutluyum bilemezsin," dedi. "Seninkilerini anlat bana. Stiva'yı şöyle birazcık gördüm, ama o çocuklardan söz etmesini beceremiyor. Sevgilim Tanya nasıl? Koca kız olmuştur, herhâlde?"

Darya Aleksandrovna kısaca:

"Evet, kocaman," diye cevap verdi ve çocuklarından böylesine soğuk söz edebilişine kendi de şaştı. "Levin'lerde çok rahatız," diye ekledi.

Anna:

"Bak işte, beni küçümsemediğinizi bilseydim... Hepiniz bize gelebilirdiniz," dedi. "Zaten, Stiva, Aleksey'in eski ve çok iyi bir arkadaşıdır," diye ekledi ve birdenbire kızardı.

Dolli, şaşırarak:

"Evet, ama böyle de rahatımız yerinde," diye cevap verdi.

Anna:

---

* (Fr.) "Beni affedin, ceplerim bunlarla doluydu." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Ama çok geç geldiniz." *–H. Âli Ediz*

"Sevincimden saçmalıyorum işte, ben de! Ama şekerim, seni gördüğüme öylesine sevindim ki. Önemli olan biricik şey, canımın içi, seni gördüğüme çok sevinmiş olmamdır," diyerek Dolli'yi tekrar öptü. "Benim üzerime, benim için ne düşündüğünü hâlâ söylemedin, bense her şeyi bilmek istiyorum. Ama beni olduğum gibi göreceğine sevindim. En önemlisi, benim bir şey ispat etmek istediğimi düşünmelerini istemiyorum. Hiçbir şey ispat etmek istediğim yok benim. Kendimden başka kimseye kötülük etmeden yaşamak istiyorum sadece. Buna da hakkım var, değil mi? Neyse, bu, uzun uzadıya görüşülecek bir konu, daha sonra seninle bunu enine boyuna konuşuruz. Şimdi gidip giyineyim, sana da hizmetçiyi yollayayım."

XIX

YALNIZ kalan Darya Aleksandrovna, odasını bir ev kadınının gözleriyle inceledi. Arabayla eve yaklaşırken, evin içinden geçerken ve şimdi odasında gördüğü her şey onda, yalnız İngiliz romanlarında okuduğu, ama Rusya'da, köyde henüz hiç görmediği, bolluk, zenginlik ve yeni Avrupa lüksü izlenimini bıraktı. Yepyeni Fransız malı duvar kâğıdından, yeri boydan boya kaplayan halıya kadar, her şey yeniydi. Karyolada yeni moda yaylı bir döşekle, özel bir baş yastığı ve kılıfları ipekten küçük küçük yastıklar vardı. Mermer lavabo ve tuvalet masası, kanepe, masalar, şömine setinin üstündeki bronz saat, pencere ve kapı perdeleri hep yeni ve pahalıydı.

Hizmetini sunmaya gelen şık oda hizmetçisinin kılığı ve saç tuvaleti, Dolli'nin kılığından daha modaya uygundu. Kendisi de oda kadar yeni ve pahalıydı. Hizmetçinin nezaketi, temizliği, hizmet etme sevgisi, Darya Aleksandrovna'nın hoşuna gitti, ama onun yanında bir sıkılganlık duydu; talihsizlik eseri, yanlışlıkla valizine koyduğu yamalı geceliğini hizmetçiye göstermeye utanıyordu. Evdeyken ona gurur veren yamalar, tamir olunmuş şeyler, şimdi onu utandırıyordu. Evdeyken, altı gecelik için arşını altmış beş kopekten yirmi dört arşın pazen gideceğini, bunun, garnitürleri, işçiliği hariç, on beş rubleden fazla tutacağını bilir, gecelikleri yamanırsa,

bu on beş rublenin kazanılmış olacağını hesaba katardı. Oysa hizmetçinin önünde utanç değil de, bir sıkılganlık duyuyordu.

Odaya, çok eskiden tanıdığı Annuşka girince, Darya Aleksandrovna büyük bir ferahlık duydu. Şık hizmetçiyi hanımı çağırttığından, Darya Aleksandrovna'nın yanında Annuşka kalmıştı.

Anlaşılan Dolli'yi gördüğüne çok sevinmişti Annuşka, durmadan konuşuyordu. Dolli, Annuşka'nın hanımının durumu ve özellikle kontun Anna Arkadyevna'ya olan sevgi ve bağlılığı üzerine düşündüklerini söylemeye pek hevesli olduğuna dikkat etti, ama Annuşka bu konuda ne zaman ağzını açacak olsa, Dolli onu dikkatle susturdu.

"Ben Anna Arkadyevna ile büyüdüm, onu gözümden çok severim. Yargıda bulunmak bize düşmez. Kont da onu galiba öyle seviyor ki..."

Darya Aleksandrovna onun sözünü keserek:

"Mümkünse lütfen şunu ver de yıkasınlar," dedi.

"Emredersiniz. Bizde ufak tefeği yıkama işiyle, özel olarak iki kadın uğraşır, ama çamaşır, hep makine ile yıkanır. Kontun kendisi bu işle ilgilenir. Öyle bir koca ki..."

Anna gelip de Annuşka'nın gevezeliğine bir son verince Dolli sevindi.

Anna üstünü değişmiş, çok sade bir patiska entari giymişti. Dolli bu sade elbiseyi büyük bir dikkatle inceledi. Bu gibi sadeliklerin ne demek olduğunu ve kaça patladığını bilirdi o.

Anna, Annuşka'yı kastederek:

"Eski bir tanıdık," dedi.

Anna artık sıkılganlık duymuyordu. Tamamıyla serbest ve sakindi. Dolli, onun, kendisinin gelişiyle geçirdiği sarsıntıyı şimdi artık büsbütün atlatmış olduğunu ve duygularıyla samimi düşüncelerinin içinde bulunduğu bölmenin âdeta kapısı kapalıymış gibi o yüzeysel, kayıtsız tavrı takındığını gördü. Anna'ya sordu:

"Ee, küçük kızın nasıl, Anna?"

"Annie mi? (Küçük kızı Anna'yı böyle çağırıyordu.) Sağlığı yerinde. Çok iyileşti. Onu görmek ister misin? Gel benimle, göstereyim onu sana... Ah, dadılarından az çekmedim," diye anlatmaya

başladı. "Bir İtalyan dadımız var. Çok iyi, ama alığın biri. Onu geri göndermek istedik, ama yavrucak ona öylesine alışmış ki, hâlâ alıkoyuyoruz yanımızda."

Dolli, çocuğun ne ad taşıyacağını sormak amacıyla:

"Peki, ne tasarladınız," diye başlayacak oldu, ama Anna'nın yüzünün birdenbire asıldığını fark ederek sorusunu değiştirdi: "Nasıl yapabildiniz, sütten nasıl kestiniz?"

Ama Anna anlamıştı.

"Asıl sormak istediğin bu değildi, öyle değil mi? Adıyla ilgiliydi sorun, değil mi? Aleksey de buna üzülüyor. Yavrucağın adı yok, işte. Yani," diyerek düzeltti: "Karenina'dır adı." Anna bunu söylerken birbirine değecek gibi yaklaşan kirpiklerinden başka bir şey görülemeyecek kadar gözlerini kıstı. Neyse, yüzü birdenbire aydınlanarak devam etti: "Bunu sonra konuşuruz. Hadi gel şimdi, onu göstereyim sana. *Elle est très gentilles*.* Emekliyor artık."

Bütün evin içinde Darya Aleksandrovna'yı şaşırtan lüks, çocuk odasında daha da çarpıcıydı. Burada, İngiltere'den getirtilmiş çocuk arabaları, bebeklere yürümesini öğretmeye yarayan aletler, çocuğun üstünde emeklemesi için özel olarak, bilardo masası biçiminde yapılmış bir sedir, yeni ve özel biçimde salıncaklar, banyolar vardı. Hepsi de İngiliz malı olan bunlar sağlam, iyi cins ve besbelli çok pahalı şeylerdi. Çocuğun odası büyük, tavanı yüksek ve aydınlıktı.

Onlar içeri girdiği zaman, üstünde bir gömlekten başka şey bulunmayan bebek, masanın başında ufak bir koltuğa oturmuş, mini mini göğsüne döküp saçtığı et suyu yemeğini yiyordu. Çocuğa yemeğini –görünüşe göre kendisi de onunla birlikte yemekte olan ve çocuk odasının hizmetine bakan– bir Rus hizmetçi yediriyordu. Çocuğun ne sütanası, ne de dadısı ortalardaydı; her ikisi de bitişik odadaydılar ve odadan, biricik anlaşma vasıtaları olan tuhaf bir Fransızca ile konuştukları duyuluyordu.

Anna'nın sesini duyunca, şık giyimli, uzun boylu, tatsız suratında çirkin bir ifade bulunan bir İngiliz kadını odaya girdi, sarı buklelerini hızlı hızlı sarsarak, Anna onu hiç de suçlamadığı hâlde,

* (Fr.) "Çok şeker şey." –*H. Âli Ediz*

hemen kendisini haklı çıkarmaya çalıştı. Anna'nın her lafına, İngiliz kadını acele acele: "*Yes, my Lady,*"* diye cevap verip duruyordu.

Kara kaşlı, kara saçlı, kırmızı yanaklı, sağlam, pembecik vücudunun tüyleri ürpermiş küçük kız, yeni gelene sert bakmasına rağmen, Darya Aleksandrovna'nın çok hoşuna gitti; hatta Dolli, çocuğun sağlıklı görünüşünü kıskanır gibi oldu. Küçüğün emeklemesi de Dolli'nin çok hoşuna gitti. Kendi çocuklarının hiçbiri böyle emeklememişti. Küçüğün gömleğini arkasına tıkıştırıp da halının üstüne koydukları zamanki hâli çok tatlıydı. Parlak, kara gözleriyle çevresindeki büyüklere gülümseyerek, sevildiğine memnun küçük bir hayvan gibi bakıyor, ayaklarını iki yana açıp gövdesini kuvvetle elleri üzerinde tutuyor, mini mini poposunu çabuk çabuk öne alıp, yine elleri üzerinde ilerliyordu.

Ama Darya Aleksandrovna, çocuk odasının genel havasından, özellikle de İngiliz dadıdan hiç hoşlanmadı. İnsandan anlayan Anna'nın, küçük kızı için bu sevimsiz ve hoppa İngiliz kadınını tutabilmiş olmasını Darya Aleksandrovna ancak, hiçbir saygıdeğer dadının Anna'nınki gibi dürüst olmayan bir ailenin yanında çalışmayı kabul etmeyeceği düşüncesiyle açıklayabildi. Ayrıca, Darya Aleksandrovna hemen duyduğu birkaç kelimeden, Anna'nın, sütananın, dadının ve çocuğun birbirlerine alışık olmadıklarını, annenin çocuk odasına çok seyrek uğradığını da çıkardı. Anna küçüğe oyuncaklarından birini vermek istedi, ama oyuncağı bulamadı.

İşin en şaşılacak yanı da, Darya Aleksandrovna, çocuğun kaç dişli olduğunu sorduğu zaman, Anna'nın yanlış karşılık vermesi, çocuğun son çıkardığı iki dişten haberinin bulunmayışıydı.

Anna, kapının yanında duran oyuncaklara takılmasın diye eteğini kaldırarak çocuk odasından çıkarken:

"Burada bir fazlalık olduğumu görmek bana bazen zor geliyor. İlk çocuğumda başka türlüydü," dedi.

Darya Aleksandrovna çekine çekine:

"Bense tersini düşünmüştüm," dedi.

Anna, uzaktaki bir şeyi seçmek ister gibi gözlerini kısarak:

---

* (Fr.) "Evet hanımefendi." –*H. Âli Ediz*

"Yo, hayır! Onu, yani Seryoja'yı gördüğümü herhâlde biliyorsundur," dedi. "Neyse, bunu sonra konuşuruz. Belki bana inanmayacaksın, ama açlıktan ölme derecesine gelip de, önünde dolu bir sofra olduğu hâlde hangisinden başlayacağını bilmeyen biri gibiyim. Dolu sofra sensin, seninle yapacağım, senden başka kimse ile yapamayacağım konuşmalar var ve ben ilkin nereden başlayacağımı bilemiyorum. *Mais je ne vous ferai grâce de rien.** Her şeyi anlatmalıyım sana. İlkin burada karşılaşacağın kişiler üzerine sana kısaca bilgi vermeliyim. Hanımlardan başlıyorum. Prenses Varvara. Onu tanıyorsun; Stiva ile senin onun üzerine olan düşüncelerinizi de biliyorum. Stiva, onun hayattaki biricik amacının, Katerina Pavlovna teyzeye üstünlüğünü ispatlamak olduğunu söylüyor. Bütün bunlar doğru; ama o çok iyi yürekli bir kadındır, ben de ona minnettarım. Petersburg'da bir aralık, *un chaperon*'a** ihtiyacım olmuştu. Tam o sırada o imdadıma yetişti. Gerçekten de iyi yürekli. İçinde bulunduğum durumda bana destek oldu. Görüyorum, benim Petersburg'daki durumumun zorluğunu anlayamıyorsun," diye ekledi. "Burada hem gönlüm çok rahat, hem de mutluyum. Neyse bu sonraya kalsın. Sırayla gidelim. Sonra Sviyajski var. O bu bölgenin başkanıdır ve çok temiz bir insandır, ama Aleksey'den istediği bir şey var. Anlarsın ya, Aleksey köye yerleştiğimizden beri, varlığı ile çok sözü geçer bir kişi olabilir. Sonra, Tuşkeviç –sen onu görmüştün– Betsi'lerin evinden çıkmazdı. Şimdi ondan yüz çevirdiler, kalkıp bize geldi. Aleksey'in dediği gibi, görünmek istedikleri biçimde kabul edersen, çok hoş insanlardan biri; Prenses Varvara'nın deyimince de, *et puis*, *il est Comme il faut**** bir adam. Sonra Veslovski var... Tanıyorsun onu, değil mi? Çok sevimli bir çocuk," dedi ve dudakları yaramaz bir gülümsemeyle büzüldü. "Levin'le onun arasında geçen şu müthiş olayın aslı astarı nedir? Veslovski bundan Aleksey'e söz etti, ama inanamadık. *Il est très gentil et naïf*,"**** diye aynı gülümsemeyle ekledi: "Erkeklerin gönül

* (Fr.) "Ama sana zerre kadar acımayacağım." –*H. Âli Ediz*
** (Fr.) Burada "yaşlı bir kadın arkadaş" anlamına gelmektedir. –*H. Âli Ediz*
*** (Fr.) "Çok sevimli ve saf." –*H. Âli Ediz*
**** (Fr.) "Sonra çok dürüst bir adam." –*H. Âli Ediz*

eğlendirmeye, Aleksey'in de çevresinde bulunacak insanlara ihtiyacı var, bütün bu insanlara o yüzden değer veriyorum. Burası canlı ve neşeli olmalı ki, Aleksey başka bir yenilik istemesin. Sonra bizim malikâne kâhyasını göreceksin. Kendisi Alman'dır, çok iyi ve işini bilen bir insandır, Aleksey ona çok değer veriyor. Sonra doktor, genç bir adam, tam bir nihilist sayılmaz ama bıçağıyla yemek yiyor, bilirsin... Yalnız çok iyi bir doktordur. Sonra, mimar... *Une petite cour.*"*

XX

DARYA Aleksandrovna ile birlikte, geniş taş verandaya çıkan Anna, gölgede, bir gergefin önüne oturarak, Kont Aleksey Kirilloviç Vronski'nin koltuğuna bir örtü işlemekte olan Prenses Varvara'ya:

"Prenses, işte size Dolli," dedi. "Onu görmeyi çok istiyordunuz. Kendisi öğle yemeğinden önce hiçbir şey yemek istemediğini söylüyor. Ama siz ona kahvaltı getirmelerini emrediniz, ben de gidip Aleksey'i bulayım ve onların hepsini buraya getireyim."

Prenses Varvara, Dolli'yi candan, ama biraz koruyucu bir eda ile karşıladı ve hemen, Anna'yı, onu büyüten kız kardeşi Katerina Pavlova'yı sevdiğinden her zaman daha çok sevdiğini ve şimdi herkesin Anna'dan yüz çevirdiği şu sırada, onun için son derece zor olan şu geçici dönemde kendisine yardım etmeyi borç saydığından, Anna'nın yanında kaldığını açıklamaya girişti.

"Kocası onu boşamaya razı olacak, o zaman ben de yalnız yaşayışıma döneceğim, ama şimdi ona yararlı olabilirim ve ne kadar güç olursa olsun, bazı kişiler gibi davranmayarak görevimi yapacağım. Sen de ne kadar iyisin, buraya gelmekle ne iyi ettin! Onlar tamamıyla, iyi birer karı koca gibi yaşıyorlar. Onları yargılamak Tanrı'ya düşer, bize değil. Ya sanki Biryuzovski ile Avenyeva... ya Nikandrov ya da Vasilyev ile Mamonova? Ya Liza, Neptunova... Onlara kimse bir şey diyor mu? Sonunda da hepsini yeniden içlerine aldılar. Hem sonra, *c'est un intérieur si joli, si comme il faut. Tout*

* (Fr.) "Küçük bir saray." –*H. Âli Ediz*

*à fait à l'anglaise. On se réunit le matin au breakfast et puis on se sépare.** Akşam yemeğine kadar herkes dilediğini yapıyor. Akşam yemeği yedide. Stiva sizi göndermekle çok iyi etti. Onlara sarılmak zorundadır. Biliyorsun, Vronski, annesi ve ağabeyi sayesinde ne isterse yapabilir. Sonra onlar, öylesine çok iyilik yapıyorlar ki. Size hastanesini anlattı mı? *Ce sera admirable,*** her şey Paris'ten gelme."

Konuşmaları, erkekleri bilardo salonunda bulup, onlarla birlikte verandaya dönen Anna tarafından kesildi. Öğle yemeğine daha çok vakit vardı, hava da çok güzel olduğundan, bundan sonraki iki saati geçirmek için çeşitli teklifler ortaya atıldı. Vozdvijenskoye'de vakit geçirecek pek çok yol vardı ve bunların hepsi de Pokrovskoye'dekilerden bambaşkaydı.

Veslovski, o güzel gülümsemesiyle:

"*Une partie de lawn tennis*,*** teklifinde bulundu. Sizinle ikimiz yine eş oluruz, Anna Arkadyevna."

Vronski:

"Hayır, hava çok sıcak. Bahçeye çıkıp dolaşmak, sandalla bir gezinti yaparak, Darya Aleksandrovna'ya ırmağın kıyılarını göstermek, bence hepsinden iyidir," düşüncesini ileri sürdü.

Sviyajski:

"Ben hepsine razıyım," dedi.

Anna:

"Bana kalırsa Dolli hepsinden çok gezintiden hoşlanır, öyle değil mi? Sonra da sandalla dolaşırız."

Öyle kararlaştırıldı. Veslovski'yle Tuşkeviç banyo yerine gittiler. Orada sandalı hazırlayıp, ötekileri beklemeye söz verdiler.

İki çift hâlinde, Anna, Sviyajski'yle, Dolli de Vronski'yle, bahçedeki patika boyunca yürüdüler. Dolli, kendini içinde bulduğu bu yepyeni çevrede biraz sıkılganlık ve rahatsızlık duyuyordu. Soyut olarak, kuramsal olarak, davranışından ötürü Anna'ya sadece hak vermekle kalmıyor, aynı zamanda onun davranışını onaylıyordu

---

* (Fr.) "Burası öylesine cici, öylesine zarif bir yuva ki... Tam İngiliz usulü. Kahvaltıda bir araya geliyor, sonra ayrılıyoruz." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Hayran olur insan." *–H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "Bir parti çimen tenisi." *–H. Âli Ediz*

da. Dürüst hayatın tekdüzeliğinden bıkmış, namuslu kadınlarda çoğunlukla görülegeldiği üzere, Dolli de, yasak aşkı sadece, uzaktan mazur görmekle kalmıyor, aynı zamanda ona imreniyordu. Ayrıca, Anna'yı candan seviyordu. Ama böyle bir durumla gerçek hayatta karşılaşıp da, Anna'yı kendisine büsbütün yabancı, etikete son derece düşkün o insanlar arasında görünce, Darya Aleksandrovna bir huzursuzluk duydu. Hele, sırf oradaki rahatı için Anna ile Vronski'nin her şeyini bağışlayan Prenses Varvara'dan hiç hoşlanmadı.

Soyut olarak genellikle Dolli, Anna'nın davranışını doğru buluyordu, ama Anna'nın, uğrunda o kadar alışılmamış bir davranışta bulunduğu adamı görmek onu rahatsız etmişti. Üstelik Vronski'den hiçbir zaman hoşlanmamıştı zaten. Onu çok gururlu bulur ve zenginliğinden başka onda gururlanabileceği bir şey de görmezdi. Oysa burada, kendi evinde, Vronski elinde olmayarak Dolli'yi eskisinden daha çok etkilemişti ve Dolli onun yanında bir türlü serbest olamıyordu. Vronski'nin yanındayken, tıpkı oda hizmetçisinin yanında, entarisi için kapıldığı duyguya benzer bir duyguya kapılıyordu. Nasıl oda hizmetçisinin yanında entarisinden ötürü utanç değil de bir sıkılganlık duyduysa, Vronski'nin yanında da, utanç değil sürekli olarak bir sıkılganlık duymaktaydı.

Sıkılan Dolli, konuşacak bir konu bulmaya çalışıyordu. Dolli, Vronski'nin o gururuyla, bahçesinin ve evinin övülmesinden hoşlanmaması gerektiğini düşünmekle birlikte başka bir konuşma konusu bulamadığından, Vronski'ye, evini çok beğendiğini söyledi.

Vronski:

"Evet, çok güzel bir yapıdır, aynı zamanda o güzel eski üslupta."

"Merdivenlerin önündeki avlu çok hoşuma gitti. Daha önce de böyle miydi?"

Vronski:

"Yo, hayır!" dedi ve sevinçten yüzü aydınlandı. "Bu avluyu baharda görseydiniz!"

Böylece Vronski, önce sakin sakin, sonra gitgide kendini konuya kaptırarak, Dolli'nin dikkatini, evde ve bahçedeki çeşitli süslemelerin ayrıntılarına çekmeye başladı. Malikânesinin güzelleş-

tirilmesine ve restorasyonuna büyük emek harcayan Vronski'nin, yeni tanıştığı birine bunlardan böbürlenerek söz etmek ihtiyacını duyduğu ve Darya Aleksandrovna'nın övgülerinden hoşlandığı besbelliydi.

Dolli'nin sahiden de sıkılmadığına emin olmak için onun yüzüne dikkatle bakarak:

"Eğer hastaneye bir göz atmak isterseniz ve yorulmadıysanız, uzakta değil," dedi. "Gidelim mi?"

Anna'ya dönerek sordu:

"Sen de gelir misin Anna?"

Anna, Sviyajski'ye:

"Gideriz değil mi? *Mais il ne faut pas laisser le pauvre Veslovski et Tuşkeviç se morfondre là dans le bateau.** Onlara haber göndermeliyiz," dedi. Daha önce hastaneden söz ederken takındığı o aynı şeytanca, bilmiş gülümsemeyle Dolli'ye bakarak ekledi: "Evet, burada, arkasında bir anıt bırakacak."

Sviyajski:

"Ah, büyük bir eser doğrusu!" dedi. Ama Vronski'ye dalkavukluk ediyor görünmemek için de hemen, hafiften eleştirdiği bir yorum ekledi: "Bununla birlikte, köylülerin sağlığı için bu kadar şey yapan sizin, okullara karşı böylesine ilgisiz kalmanız beni şaşırtıyor, kont."

Vronski:

"*C'est devenu tellement commun les écoles.*** Ama asıl sebep bu değil. Kendimi kaptırdım bir kere..." dedi. Sonra Darya Aleksandrovna'ya dönüp, yoldan ayrılan bir yan yolu işaret ederek: "Hastaneye bu yandan gitmek gerek," diye ekledi.

Hanımlar güneş şemsiyelerini açarak yan yola girdiler. Birkaç dönemeç daha dönüldükten sonra, bir bahçe kapısından çıkınca, Darya Aleksandrovna, önünde yüksek bir yerde, gösterişli biçimde hemen hemen bitmiş, büyük, kırmızı bir yapı gördü. Henüz yağlı boyası vurulmamış sac çatı güneşte ışıl ışıl parlıyordu. Tamamlan-

---

* (Fr.) "Ama zavallı Veslovski'yle Tuşkeviç'i boşu boşuna sandalda bekletmeyelim." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Okullar sıradan bir şey hâline geldi." *–H. Âli Ediz*

mış yapının yanı başına bir başkası yapılmaktaydı. Yapıyı çevreleyen iskelelerin üstüne önlüklü işçiler tuğla duvarları çıkıyor, tahta teknelerin içinde harç döküyor, malalarıyla sıva çekiyorlardı.

Sviyajski:

"Sizde iş ne kadar da çabuk ilerliyor," dedi. "Son gelişimde, daha çatı yoktu."

Anna:

"Güze kadar hepsi tamamlanacak. İçerisi hemen hemen bitti bile," dedi.

"Ya bu yeni yapı nedir?"

Vronski:

"Burası doktorların lojmanı ve eczane olacak," diye cevap verdi ve kısa paltolu mimarın kendisine doğru geldiğini görünce, bayanlardan özür dileyerek onu karşılamak üzere ilerledi.

Kireç kuyusunun açığından dolaşarak durdu ve bir şey üzerine mimarla ateşli ateşli konuşmaya başladı.

Anna'nın, ne konuştukları sorusuna cevap olarak:

"*Alınlık** yine çok alçak," dedi.

Anna:

"Temelin yükseltilmesi gerektiğini söyleyip durmuştum," dedi.

Mimar:

"Evet, çok daha iyi olurdu, Anna Arkadyevna, ama artık geçti."

Anna'nın mimarlık bilgisine şaşan Sviyajski'ye Anna:

"Evet, buna çok merakım var," dedi. "Yeni yapının hastaneye uygun olması gerekirdi, ama bunu yaptırmak sonradan akla geldiği için, plansız başlandı."

Mimarla konuşmasını bitiren Vronski, bayanların yanına gelerek, onları hastanenin içine soktu.

Daha hastanenin dış kornişleri üzerinde ve içeride, zemin katın yağlı boyaları üzerinde çalıştıkları hâlde üst kat hemen hemen bitmişti. Geniş demir merdivenlerden sahanlığa çıkıp, ilk büyük odaya girdiler. Duvarlara mermer görünüşünde alçı sıva yapılmış, yekpare camdan kocaman pencereler yerlerine takılmış, yalnız parke

* Binaların cephelerinde, iki eğik damın arasındaki bölüme yapılan, etrafı çerçeveli, süslemeli bölümler. Bunlar, biçimlerine göre çeşitli adları alırlar. *–H. Âli Ediz*

döşeme henüz tamamlanmamıştı; bir parke blokunun yerleştirilmesini planlamakta olan doğramacılar, işlerini bırakıp, saçlarının önlerine düşmemesi için başlarına taktıkları bantları çıkararak, bayan ve bayları selamladılar.

Vronski:

"Burası bekleme odası," dedi. "Buraya bir masa, bir sıra ve bir dolap konacak; başka bir şey konmayacak."

Anna, eliyle, boyanın kuruyup kurumadığını yoklayarak:

"Buradan! Şuradan geçeceğiz, ama sakın pencereye sokulmayın," dedi. Vronski'ye dönerek ekledi: "Aleksey, boyalar kurumuş bile."

Bekleme odasından bir koridora geçtiler. Burada Vronski, onlara, kurulmuş durumda olan yeni sistem havalandırma düzenini gösterdi. Sonra mermer banyoları, hiç görülmemiş yayları bulunan karyolaları gösterdi. Daha sonra, birbiri peşinden bütün koğuşları, depoyu, çamaşırhaneyi gezdirdi; yeni bir biçimde yapılan ocakları, gerekli şeyleri koridorlarda hiç gürültü çıkarmadan taşıyacak olan servis arabalarını, daha birçok şeyi gösterdi. Sviyajski hepsini de, bütün yenilikleri bilen birisi gibi değerlendirdi. Dolli, ömründe görmediği şeyler karşısında düpedüz şaşakaldı, her şeyi anlamak isteyerek, her şey üzerine sorular sordu, bu da besbelli Vronski'nin çok hoşuna gitti:

Sviyajski:

"Evet," dedi. "Öyle sanıyorum ki, Rusya'da doğru dürüst yapılmış biricik hastane bu olacaktır."

Dolli:

"Peki, bir doğum koğuşunuz olmayacak mı?" diye sordu. "Köyde bu öylesine gerekli ki. Ben çoğu zaman..."

Vronski, bütün nezaketine rağmen Dolli'nin sözünü kesti:

"Burası bir doğumevi değil, bulaşıcı olanlar dışında bütün hastalıklar için bir hastane," dedi. Yurt dışından daha yeni getirilmiş, hastalıktan yeni kalkmış hastaların kullanacağı bir koltuğu Darya Aleksandrovna'ya doğru iterek devam etti:

"Hele şuna bir bakın!.." Koltuğa oturup, yürüterek: "Bakın! Hasta yürüyemiyordur, güçsüzdür ya da bacaklarından bir zoru vardır, ama temiz hava almak ihtiyacındadır. İşte bununla çıkar. Dolaşır..."

Darya Aleksandrovna'nın ilgisini her şey çekmişti, gördüğü her şey hoşuna gitmişti, ama en hoşlandığı, o tabii saf tutkusuyla Vronski olmuştu. Vronski'yi dinlemeksizin, ama ona bakıp, yüz ifadesini iyice anlamaya çalışarak ve içinden kendisini Anna'nın yerine koyarak, kimi zaman 'evet, çok sevimli, çok iyi bir insan,' diye düşündü.

XXI

SVİYAJSKİ'NİN yeni aygırı görmek istediği haraya gitmelerini teklif eden Anna'ya, Vronski:

"Hayır, bana kalırsa prenses yoruldu, atlar da kendisini ilgilendirmez. Siz gidin, ben de prensesi eve götüreyim, hem kendisiyle biraz konuşuruz," dedi ve Dolli'ye dönerek ekledi: "Tabii, hoşunuza giderse."

Darya Aleksandrovna, biraz şaşarak:

"Atlardan hiç anlamam; çok sevinirim," dedi.

Vronski'nin yüzünde, onun kendisinden bir şey istediğini okudu. Yanılmamıştı. Dolli ile Vronski bahçe kapısından geçip bahçeye çıkar çıkmaz, Vronski, Anna'nın gittiği yöne şöyle bir göz atıp, onun kendilerini işitmeyeceğine ve görmeyeceğine emin olduktan sonra hemen başladı.

Gülen gözlerle Dolli'ye bakarak:

"Sizinle konuşmak istediğimi herhâlde tahmin etmişsinizdir?" dedi. "Anna'nın, dostu olduğunuzu düşünmekle yanıldığını sanmıyorum."

Şapkasını çıkardı, açılmaya yüz tutan başını mendiliyle sildi. Darya Aleksandrovna hiç sesini çıkarmadı, sadece korkuyla ona baktı. Vronski'yle yalnız kalınca birdenbire ürkmüştü; Vronski'nin gülen gözleri, yüzündeki ciddi ifade onu korkutmuştu.

Vronski'nin söylemeyi tasarladığı şeylerle ilgili çok çeşitli ihtimaller şimşek gibi kafasından geçti: "Şimdi benden çocuklarımla birlikte yanlarında kalmamı rica etmeye kalkışacak, ben de, reddetmek zorunda kalacağım; ya da Anna için Moskova'da bir çevre sağlamamı isteyecek... Sakın Vasenka Veslovski ve onun Anna'yla

ilişkisi üzerine olmasın? Belki de Kiti ile ilgili olarak, kendini ona karşı suçlu hissettiğini mi söylemek istiyor?" Dolli, Vronski'nin kendisine neden söz etmek istediğini kestiremiyor, aklına yalnız en kötü şeyleri getiriyordu.

Vronski:

"Anna üzerinde öyle etkiniz var ki, Anna sizi öylesine seviyor ki..." dedi. "Bana yardım ediniz!"

Darya Aleksandrovna onun, ıhlamur ağaçlarının arasında vuran güneşle, kâh büsbütün, kâh yer yer aydınlanan, kâh yine gölgeye bürünen enerjik yüzüne, sorgu dolu ürkek bakışlarla bakıyor ve hâlâ ne söyleyeceğini bekliyordu; ama Vronski onun yanı başında konuşmadan yürüyor, bir yandan da elindeki bastonla çakılları dürtüyordu.

"Anna'nın eski arkadaşları içinde bizi görmeye gelen biricik kadın siz olduğunuza göre –Prenses Varvara'yı saymıyorum– eminim ki bunu, durumumuzu normal karşıladığınız için değil, bu durumun doğurduğu güçlükleri anladığınız, Anna'yı hâlâ sevdiğiniz ve ona yardım etmek istediğiniz için yaptınız." Dönüp, Dolli'ye bakarak sordu: "Sizi doğru anlamış mıyım?"

Darya Aleksandrovna, güneş şemsiyesini kapayarak:

"Ah, tabii!" diye cevap verdi. "Ama..."

Vronski:

"Hayır!" diye onun sözünü kesti ve elinde olmayarak, bu davranışıyla karşısındakini zor bir duruma soktuğunu unutup durdu, böylece Dolli de durmak zorunda kaldı: "Anna'nın durumunun ağırlığını, benden daha iyi ve daha güçlü bir şekilde kimse hissedemez. Beni kalbi olan bir adam olarak saymak lütfunda bulunursanız, bu da çok tabiidir. Onun bu durumuna sebep benim, işte onun için bunu hissediyorum."

Vronski'nin bunu nasıl bir içtenlik ve kesinlikle söylediğini elinde olmayarak hayranlıkla seyreden Darya Aleksandrovna:

"Anlıyorum," dedi. "Ama özellikle, siz sebep oldunuz diye biraz fazla büyütüyorsunuz gibi geliyor bana. Anna'nın sosyetedeki durumu zor, bunu anlıyorum."

Vronski, suratını asarak çatındı, çabuk çabuk:

"Sosyete bir cehennem!" dedi. "Anna'nın Petersburg'da, iki hafta içinde çektiği manevi işkenceden daha beterini göz önüne getirmek imkânsızdır... Buna inanmanızı rica ederim."

"Evet, ama burada, Anna da siz de... sosyeteye ihtiyaç duymadığınız sürece..."

Vronski, küçümseyen bir tavırla:

"Sosyete!" dedi. "Sosyeteye nasıl ihtiyaç duyabilirim?"

Dolli:

"Eh, o zamana kadar –bu ise her zaman için böyle sürebilir– mutlu ve tasasızsınız! Anna'nın mutlu, çok mutlu olduğunu görüyorum." Darya Aleksandrovna gülümseyerek, "Hem kendisi de söyledi bana bunu," dedi ve bunu der demez Anna'nın gerçekten mutlu olup olmadığı konusunda, elinde olmaksızın bir şüphe kurdu düştü içine.

Ancak, Vronski'nin böyle bir şeyden hiç şüphe etmediği anlaşılıyordu:

"Evet, evet," dedi. "Çektiği bütün acılardan sonra yeniden hayata kavuştuğunu biliyorum. Mutludur Anna. Şimdilik mutlu. Ama ben?.. İlerisinden korkuyorum. Affedersiniz, yürümek ister misiniz?"

"Hayır, benim için hepsi bir."

"Eh, o hâlde şuraya oturalım."

Darya Aleksandrovna, yolun dönemecindeki bir sıraya oturdu. Vronski onun önünde, ayakta durdu:

"Onun mutlu olduğunu görüyorum," diye tekrarladı ve Darya Aleksandrovna'nın kafasında Anna'nın gerçekten mutlu olup olmadığı kuşkusu, bu sefer daha güçlü olarak yer etti. Vronski, Rusçadan Fransızcaya geçerek konuşmaya başladı: "Ama bu böyle sürebilir mi? İyi mi yoksa kötü mü davrandık, bu ayrı bir mesele, ama zarlar bir kez atıldı ve biz, bütün ömür boyunca birbirimize bağlandık. Bizim için, en kutsal olan aşk bağlarıyla bağlandık. Bir çocuğumuz var, başka çocuklarımız da olabilir. Oysa kanun ve durumumuzun koşulları öyle ki, çektiği bunca acı ve çileden sonra

dinlenmekte olan Anna'nın ne gördüğü ne de görmek istediği binlerce güçlük ve karışıklık ortaya çıkıyor. Anna'ya hak veriyorum. Ama ben bunları görmemezlik edemiyorum. Kanuna göre kızım benim değil, Karenin'indir. Bu aldatmacayı istemiyorum!"

Vronski bunu enerjik bir kabul etmeme hareketiyle söyledi ve canı sıkkın, sorgu dolu bir bakışla Darya Aleksandrovna'ya baktı.

Dolli hiç cevap vermiyor, Vronski'ye bakmakla yetiniyordu. Vronski devam etti:

"Yarın bir oğlumuz olabilir, benim oğlum; ama kanun gözünde o bir Karenin olacaktır. Ne adımın, ne de malımın mirasçısı olacaktır ve bizler aile hayatımızda ne kadar mutlu olursak olalım, kaç çocuğumuz olursa olsun, onlarla benim aramda hukuki bir bağ bulunmayacaktır. Karenin olacak hepsi de. Bu durumun güçlüğünü ve korkunçluğunu düşününüz bir. Bu konuda Anna'yla konuşmaya çalıştım. Bu onu sinirlendiriyor. O bunu anlamıyor, ben de bunu onunla açık açık konuşamıyorum. Şimdi bir de meseleye öbür yüzünden bakınız. Anna'nın sevgisiyle mutluyum, ama bir işimin de olması gerek. Kendime bu işi buldum ve bundan gurur duyuyorum. Bu işi, saraydaki ve ordudaki arkadaşlarımın işlerinden çok daha şerefli sayıyorum. İşimi, onların işlerine asla değişmem. Burada kendi malikânemde oturarak çalışıyorum, mutluyum, sevinçliyim ve mutluluğumuz için daha çoğunu da istemiyorum. Bu işi seviyorum. *Cela n'est pas un pis-aller*,* tam tersine..."

Darya Aleksandrovna, Vronski'nin açıklamasının bu yerinde bocaladığını fark etti ve konudan bu ayrılışın nedenini iyice anlayamamakla birlikte, Anna'yla konuşamadığı kendi gizli meselelerinden söz açmışken şimdi her şeyi anlattığını ve onun köydeki işi meselesinin de, Anna'yla ilişkileri meselesi gibi, gizli düşünceleri arasına girdiğini hissetti.

Vronski kendini toparlayarak:

"Evet, devam ediyorum," dedi. "En önemlisi, çalışırken eserimin benimle birlikte ölmeyeceğine; varislerim bulunacağına emin

* (Fr.) Burada, "Bundan daha iyisi olmadığı için değil" anlamına gelmektedir. –*H. Âli Ediz*

olmak istememdir; oysa benim varisim yok. Kendi çocuklarının, sevdiği kadından olacak çocukların kendisinin değil de başka birinin, o çocuklardan nefret eden, onlara zerre kadar ilgi duymayan birinin olacağını önceden bilen bir adamın durumunu düşününüz. Korkunç bir şey bu!"

Vronski sustu; son derece heyecanlanmış görünüyordu.

Darya Aleksandrovna sordu:

"Evet, tabii, çok iyi anlıyorum. Ama Anna ne yapabilir?"

Vronski sakin olmak için çaba harcayarak:

"Hah işte, böylece konuşmamın amacına da gelmiş oluyoruz," dedi. "Anna yapabilir bunu. Bu ona bağlı. Çocuğu evlat edinmek üzere İmparatora dilekçe vermek için bile boşanma kararı şart. Bu ise Anna'ya bağlı. Kocası boşanmaya razıydı, –kocanız bunu hemen hemen sağlamıştı– şimdi de bu isteği geri çevirmeyeceğini biliyorum. Ona sadece bir mektup yazmak yeter. Anna boşanma isteğini gösterirse, bu isteği geri çevirmeyeceğini Karenin, kesin olarak o zaman söylemişti." Vronski üzüntülü bir yüzle devam etti: "Tabii, bu ancak onun gibi kalpsiz adamların yapabileceği zalimce ikiyüzlülüklerden biridir, Anna için, onu hatırlamanın ne büyük bir işkence olduğunu biliyor ve Anna'yı tanıdığı için, ondan bir mektup istiyor. Bunun Anna için çok acı olacağını biliyorum. Ama sebepler öylesine önemli ki, *passer par-dessus toutes ces finesses de sentiment** gerek. *Il y va du bonheur et de l'existence d'Anne et de ses enfants*."** Kendisine bu acıyı veren birine diş biliyormuş gibi korkutucu bir sesle: "Benim için bu çok, çok acı olmakla birlikte, kendim için konuşmuyorum," dedi. "İşte, bir cankurtaran gibi, hiç utanmadan, size sarılışım bundandır, prenses! Ona mektup yazmak ve boşanma isteğinde bulunmak üzere Anna'yı ikna etmek için bana yardım ediniz!"

Darya Aleksandrovna, Aleksey Aleksandroviç Karenin'le olan son görüşmesini canlı bir biçimde hatırlayarak, dalgın dalgın cevap verdi:

---

* (Fr.) "Bütün bu ince duyguları bir yana bırakmak." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Anna ile çocuklarının mutluluk ve varlıkları buna bağlı." *–H. Âli Ediz*

"Evet, tabii." Anna'yı hatırlayınca kesin olarak tekrarladı: "Evet, tabii."

"Hatırınızı kullanın, mektubu yazmasını sağlayın. Bu konuda onunla konuşmak istemiyorum, hem zaten konuşamam da."

Darya Aleksandrovna, nedense birdenbire, Anna'nın yeni bir buluşu olan gözlerini kısma alışkanlığını hatırlayarak sordu:

"Pekâlâ, konuşurum onunla. Ama nasıl oluyor da bunu kendisi akıl etmiyor?" Sonra, Anna'nın gözlerini, hayatının en gizli yanına dokunulduğu zaman kıstığını hatırladı. 'Her şeyi görmemek için, âdeta kendi hayatına karşı kısıyor gözlerini,' diye düşündü. Darya Aleksandrovna, Vronski'nin teşekkürlerine bir karşılık olmak üzere: "Ne olursa olsun, hem kendim için hem onun için kendisiyle konuşacağım," dedi.

Kalkıp, eve doğru yürüdüler.

XXII

ANNA, Dolli'yi eve dönmüş bulunca, âdeta onun Vronski'yle yaptığı konuşmayı sorar gibi dikkatle Dolli'nin gözlerinin içine baktı, ama sorusunu kelimeler hâline getirmedi:

"Öyle sanıyorum ki yemek vakti geldi. Daha birbirimizi doyasıya göremedik bile... İştahımı bu akşama saklıyorum. Şimdi gidip giyinmem gerek. Herhâlde sen de giyineceksindir. Yapıları gezerken hepimiz kirlendik."

Dolli odasına gitti ve içinden güldü. Üstünü değişecek elbisesi yoktu, çünkü en iyi elbisesi zaten sırtındaydı; ama yemek için, kılığında bir değişiklik yaptığını göstermek üzere hizmetçiden elbisesini fırçalamasını istedi, manşetlerini değiştirdi, yeni bir kurdele taktı ve saçına bir dantel iliştirdi.

Yine son derece sade, üçüncü sefer değiştirdiği elbisesi içinde yanına gelen Anna'ya, gülümseyerek:

"Elimden ancak bu kadarı gelebildi," dedi.

Anna, kendi şıklığından ötürü âdeta özür diler gibi:

"Evet, biz burada gerektiğinden çok resmîyiz," dedi. "Aleksey, gelişine çok sevindi. Onu böyle sevindiren şeyler çok azdır. Sana resmen âşık oldu," dedi ve ekledi: "Yorulmadın ya?"

Yemekten önce herhangi bir şeyden söz edecek kadar vakit yoktu. Salona girdikleri zaman, Prenses Varvara'yla erkeklerin çoktan gelmiş olduklarını gördüler. Erkekler redingot giymişlerdi. Yalnız mimarın sırtında frak vardı. Vronski, doktorla malikâne kâhyasını konuğa tanıştırdı. Mimar ise daha hastanede tanıştırılmıştı.

Tertemiz tıraş edilmiş yuvarlak yüzü ve beyaz kolalı kravatıyla pırıl pırıl, şişman bir şef garson sofranın hazır olduğunu bildirdi ve hanımlar ayağa kalktılar. Vronski, Sviyajski'den, Anna Arkadyevna'yı koluna takmasını rica etti. Kendisi de Dolli'nin yanına gitti. Veslovski, Tuşkeviç'den önce davranıp Prenses Varvara'ya kolunu uzatınca, Tuşkeviç, kâhya ve doktor bir başlarına gittiler.

Öğle yemeği, yemek salonu, yemek takımları, uşaklar, şaraplar ve yemekler evin modern lüksünün genel havasına uymakla kalmıyor, her şeyden daha lüks ve daha modern görünüyordu. Darya Aleksandrovna, kendisi için yeni olan bütün bu lüksü dikkatle gözden geçiriyor, –böyle bir lüks, yaşayış biçiminin çok çok üstünde olduğu için gördüklerinin hiçbirini evine sokabilmesi umudu bulunmamakla birlikte– evinin yönetimini elinde tutan bir ev kadını olarak, elinde olmaksızın, bütün ayrıntıları kafasına not ediyor ve kendi kendine, bütün bunları kimin, nasıl yaptığını soruyordu. Vasenka Veslovski, kendi kocası, hatta Sviyajski ve tanıdığı daha birçok kişi, bunu hiç düşünmezler, her dürüst ev sahibinin, konuklarının hissetmesini istediği biçimde, evde böylesine güzel düzenlenmiş her şeyin, ev sahibine hiç üzüntüye mal olmadan, öyle kendiliğinden meydana geldiğine hemencecik inanıverirlerdi. Ama Darya Aleksandrovna, çocuklara sabah kahvaltısı olarak verilen bulgur lapasının bile kendiliğinden meydana gelmediğini ve işte sadece bu sebepten ötürü dahi, böylesine karmaşık, böylesine muhteşem düzenin, birisinin yoğun dikkatine ihtiyaç göstermiş olması gerektiğini çok iyi biliyordu. Vronski'nin sofraya göz gezdirişinden; şef garsona yaptığı hafif baş işaretinden, Darya Aleksandrovna'ya sı-

cak çorbayı mı, soğuk çorbayı mı tercih ettiğini soruşundan, bütün bunların doğrudan doğruya evin sahibinin kendi dikkat ve özeniyle yapılıp sürdürüldüğünü anladı. Bütün bunlarda Veslovski'nin ne kadar rolü varsa, besbelli Anna'nın rolü de ondan fazla değildi. Anna, Sviyajski, prenses ve Veslovski, hepsi de kendilerine sağlananın keyfini çıkaran aynı durumda birer konuktular.

Anna sadece konuşmaları yönetme konusunda ev sahibesiydi. Darya Aleksandrovna'nın fark ettiğine göre Anna –alışmadıkları lüks karşısında ezilmemeye çalışan, ama genel konuşmalar içinde fazla bir yer de tutmayan mimarla kâhya gibi, ayrı ayrı dünyaların insanlarının da bulunduğu ufak bir yemek masasında ev sahibesi için çok güç olan– konuşmaları yönetme işini, o her zamanki akıllılığı, tabiiliği ile hatta zevk alarak yürütüyordu.

Konuşma, Veslovski'yle Tuşkeviç'in sandalda bir başlarına kürek çekmelerine döndü ve Tuşkeviç onlara, Petersburg Yat Kulübü'ndeki en son yarışları anlatmaya başladı. Ama konuşmanın bir ara kesilmesinden yararlanan Anna, mimarı suskunluğundan çekip almak için hemen ona döndü, Sviyajski'yi kastederek:

"Nikolay İvanoviç, son gelişinden bu yana yapıda gördüğü gelişmeye şaşmış," dedi. "Oysa ben her gün orada olduğum hâlde yine de bu kadar hızlı ilerleyişine şaşmamak elimden gelmiyor."

Mimar (kendi değerini bilmekle birlikte saygılı, kendi hâlinde bir insandı) gülümseyerek cevap verdi:

"Kont hazretleriyle çalışmak büyük bir zevktir. İl otoriteleriyle çalışmaya benzemiyor. Yığın yığın kâğıt dolduracağıma, sadece kont hazretlerine rapor veriyorum, kendisiyle oturup konuşuyoruz ve bir iki kelimeyle iş çözülüveriyor."

Sviyajski gülümseyerek:

"Amerikan metotları," dedi.

"Evet. Onlar rasyonel bir çalışmayla kuruyorlar yapılarını..."

Konuşma, Amerika Birleşik Devletleri'nde iktidarın kötüye kullanılmasına geçti, Anna, kâhyayı suskunluktan kurtarmak için konuşmayı hemen başka bir konuya çevirdi. Darya Aleksandrovna'ya dönerek:

"Hiç orak makinası görmüş müydün?" diye sordu. "Sana rastladığımızda, orak makinesini görmeye gitmiştik. Ben ilk defa gördüm böyle bir şey."

Dolli sordu:

"Nasıl çalışıyor bunlar?"

"Tıpkı makas gibi. Bir düz tahta üzerinde bir sürü küçük makas. Şöyle..."

Anna, parmakları yüzüklü o güzel, beyaz ellerine bir bıçakla bir çatal aldı ve göstermeye başladı. Açıklamasından kimsenin bir şey anlamayacağının herhâlde o da farkındaydı, ama güzel konuştuğunu, ellerinin güzel olduğunu bildiği için açıklamasını sürdürdü.

Veslovski gözlerini Anna'dan ayırmaksızın, kur yaparcasına:

"Daha çok çakı gibi," dedi.

Anna hafifçe gülümsedi, ama ona cevap vermedi. Kâhyaya dönerek sordu:

"Makasa benziyorlar, öyle değil mi, Karl Fedoroviç?"

Alman:

"*O, ja! Es ist ein ganz einfaches Ding,*"* diye cevap verdi ve hemen makinenin yapısını anlatmaya başladı.

Sviyajski yorumda bulunarak:

"Ne yazık ki ekin demetlerini bağlamıyor," dedi. "Viyana Fuarı'nda, ekin demetlerini telle bağlayanını görmüştüm. O cinsi daha hesaplı olurdu."

"Es kommt drauf an... Der preis vom Draht muss ausgerechnet werden."** Ve açılan Alman, Vronski'ye döndü. "*Das laesst sich ausrechnen, Erlaucht*."*** Alman bütün hesaplarını not ettiği defteriyle kaleminin durduğu cebine el atacak oldu, ama yemekte bulunduğunu hatırlayıp, Vronski'nin soğuk bakışını da görünce, kendini tuttu: "*Zu compliciert, macht zu viel Klopot*,"**** diye bağladı sözünü.

Vasenka Veslovski, Almanla eğlenerek:

---

* (Alm.) "Ah, evet! Çok basit bir şeydir." *–H. Âli Ediz*

** (Alm.) "Duruma göre değişir... Telin fiyatını da hesaba katmak gerek." *–H. Âli Ediz*

*** (Alm.) "Bu hesap edilebilir, Ekselans." *–H. Âli Ediz*

**** (Alm.) "Çok karmaşık, çok zor." Alman burada, "çaba, zorluk" anlamına gelen Rusça "hlopot" kelimesini kullanmaktadır. *–H. Âli Ediz*

"*Wünscht man Dochots, so hat man auch Klopots*,"* dedi ve aynı gülümsemeyle Anna'ya dönerek ekledi: "*J'adore l'allemand*."**

Anna, ona, yapmacık bir sertlikle:

"*Cessez!*"*** dedi.

Sonra hastalıklı bir adam olan doktora dönerek:

"Sizi kırlarda bulacağımızı ummuştuk, Vasili Semyoniç," dedi.

Doktor, üzüntülü bir şakacılıkla:

"Oradaydım, ama buhar olup havaya karıştım."

"O hâlde iyi bir egzersiz yapmışsınızdır."

"Harika!"

"Ee, ihtiyar kadın nasıl? İnşallah tifüs değildir."

"Tifüs olmasına tifüs değil ama durumu da parlak değil."

Anna:

"Çok yazık!" deyip, böylelikle evde çalışanlara gerekli nezaket borcunu yerine getirdikten sonra, kendi arkadaşlarına döndü. Sviyajski, ona takılarak:

"Ama yine de, sizin tarifinize göre bir orak makinası yapmak çok zor olurdu, Anna Arkadyevna," dedi.

Anna, makinenin yapılışını anlatışında, Sviyajski'nin de fark ettiği sevimli bir yan bulunduğunu gösteren bir gülümseyişle:

"Hayır, ama niçin?" dedi.

Anna'nın, bir genç kıza yaraşan bu yeni koketçe özelliği, Dolli üzerinde tatsız bir izlenim bıraktı.

Tuşkeviç:

"Ama buna karşılık, Anna Arkadyevna'nın mimarlık bilgisi korkunç," dedi.

Veslovski:

"Ne demezsiniz," dedi. "Dün, Anna Arkadyevna'nın, etek silmesinden, saçaklıktan söz ettiğini duydum. Doğru mu söylüyorum?"

---

* (Alm.) "Gelir sağlamak isteyen, zorluğu da göze almalıdır." Alman "zorluk" "çaba" anlamına gelen Rusça "hlopot" kelimesini kullanınca, Veslovski de, alay olsun diye, Rusça "gelir" anlamına gelen "dohod" kelimesini yanlış olarak Alman ağzıyla kullanmaktadır. Bu cümle dilimize "gülünü seven dikenine de katlanır" diye de çevrilebilir. *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Almancaya bayılırım." *–H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "Kesiniz." *–H. Âli Ediz*

Anna:

"Bu konuda o kadar çok şey görüp, o kadar şey duyduğuma göre, bunda şaşılacak bir yan yok. Siz herhâlde evlerin neden yapıldığını bile bilmiyorsunuzdur, değil mi?"

Darya Aleksandrovna, Anna ile Veslovski arasındaki flört havasından, Anna'nın hoşlanmadığını, ama elinde olmayarak kendini buna kaptırdığını fark etti.

Vronski bu konuda hiç de Levin gibi davranmıyordu. Herhâlde, Veslovski'nin gevezeliğini hiç önemsemiyor, tam tersine, bu şakaları kışkırtıyordu.

"Ee Veslovski, söyleyin bakalım bize, taşları birbirine ne ile tutturuyorlar?"

"Çimento ile tabii."

"Bravo! Ya çimento nedir?"

Veslovski, çevredekilerin kahkahaları arasında:

"Şey... bir çeşit bulamaç... hayır, macun gibi bir şey," dedi.

Sıkıntılı bir suskunluk içinde oturan doktor, mimar ve kâhya dışında, sofradakiler arasında konuşma, kâh yağ gibi kayarak, kâh bir şeye takılarak, şunun ya da bunun yüreğine işleyen iğnelemelerle, aralıksız sürüp gidiyordu. Bir seferinde de Darya Aleksandrovna'nın damarına bastılar. Dolli öylesine sinirlendi ki, kıpkırmızı kesildi. Neden sonra gereksiz ve tatsız bir söz söyleyip söylemediğini hatırlamaya çalışabildi. Sviyajski, Levin'den söz etmeye, onun makinelerin Rus tarımına sadece zararı dokunduğu yolundaki tuhaf görüşlerini anlatmaya başlamıştı.

Vronski gülümseyerek:

"Bu Bay Levin'i tanımak zevkine eremedim, ama kötülediği makineleri hiç görmemiş olduğunu sanıyorum; ya da gördü ve denediyse bile, bunu yarım yamalak yapmıştır. Denediği de herhâlde Rus yapısı bir makinedir, dışarıdan gelme gibidir. Bu durum karşısında, makineler üzerine ne gibi bir görüşü olabilir?"

Veslovski Anna'ya dönüp, gülümseyerek:

"Herhâlde alaturka bir görüş olsa gerek," dedi. Darya Aleksandrovna, kıpkırmızı kesilerek:

"Onun görüşlerini savunamam, ama size şu kadarını söyleyebilirim ki," dedi, "o çok bilgili bir insandır ve eğer kendisi burada olsa, size ne cevap vereceğini bilirdi. Ne yazık ki, ben veremiyorum."

Sviyajski iyi yüreklilikle gülümseyerek:

"Kendisini çok severim, çok iyi arkadaşızdır onunla," dedi. "*Mais pardon, il est un peu toqué*.* Mesela, Zemstvo'larla sulh mahkemelerinin gereksiz olduğunu ve kendisinin hiçbir çalışmaya katılmak istemediğini söylüyor."

Vronski, içi buz dolu bir sürahiden, incecik, saplı bir bardağa su koyarken:

"Biz Ruslara özgü bir ilgisizliktir bu," dedi. "Haklarımızın omuzlarımıza yüklediği görevleri hissetmiyoruz, bu yüzden de bu görevlerin varlığını inkâr ediyoruz."

Vronski'nin üstünlük taslayan edasına sinirlenen Darya Aleksandrovna.

"Görevlerini yerine getirmekte ondan daha titiz davranan bir kişi tanımıyorum," dedi.

Her nedense bu konuşmadan alındığı anlaşılan Vronski devam etti:

"Ben kendi hesabıma, tam tersine, Nikolay İvanoviç (Sviyajski'yi işaret etti) sayesinde beni burada onursal sulh yargıcı seçmekle verdikleri şereften ötürü son derece müteşekkirim. Mahkeme oturumuna katılmak ve köylünün at ile ilgili davası üzerine yargıda bulunmak görevi, benim için yapabileceğim bütün işler kadar önemlidir. Bucak meclisine seçilmeyi de bir şeref sayacağım. Büyük toprak sahibi olarak yararlandığım çıkarların karşılığını ancak bununla ödeyebilirim. Büyük toprak sahiplerinin bir devlette önemli bir yer tutması gerektiğini, ne yazık ki anlamıyorlar."

Darya Aleksandrovna, Vronski'nin kendi sofrasında, kendisinin haklı olduğuna böylesine sükûnetle emin bulunuşunu, elinde olmaksızın yadırgadı. Tam ters inançta olan Levin'in de, kendi sofrasında kendi düşüncelerini nasıl aynı kesinlikle savunduğunu hatırladı. Ama ne var ki o Levin'i seviyordu, o yüzden ondan yanaydı.

* (Fr.) "Ama beni mazur görün, azıcık kaçıktır." –*H. Âli Ediz*

Sviyajski:

"Şu hâlde, gelecek oturumda bulunacağınıza güvenebiliriz, kont?" dedi. "Ama ayın sekizinde orada bulunabilmek için buradan zamanında ayrılmanız gerekecek. Evimde kalmak şerefini bana vereceğinizi umarım."

Anna:

"Bense biraz *beau-frére*'inizin* görüşünü paylaşıyorum," dedi. "Ama büsbütün değil," diye gülümseyerek ekledi: "Son zamanlarda bu kamu görevlerinden gına geldi, korkarım. Nasıl eskiden her işe ayrı bir memur bakacak kadar çok memurumuz vardıysa, şimdi de her çeşit kamu işçisi var. Aleksey altı aydır burada bulunuyor, yanılmıyorsam daha şimdiden beş altı kamu kuruluşunun üyesidir: mütevelli heyeti üyesi, sulh yargıcı, meclis üyesi, jüri üyesi, atlarla ilgili bir komisyon üyesi. *Du train que cela va*,** bütün zamanı bunlara gidecek. Ayrıca bu kadar çok görev bir araya toplanınca, korkarım bütün iş bir biçim olmaktan ileri geçmeyecek." Sviyajski'ye dönerek sordu: "Kaç yerde üyesiniz siz? Galiba yirmiden çok, değil mi?"

Anna şakacı bir tonla konuşuyordu ama bu tonda bir sinirlilik seziliyordu. Deminden beri Anna ile Vronski'yi dikkatle izlemekte olan Darya Aleksandrovna bunu hemen fark etmişti. Anna konuşurken, ayrıca Vronski'nin yüzünün hemen ciddi ve inatçı bir ifade aldığı da gözünden kaçmamıştı. Bunun yanı sıra, prenses Varvara'nın Petersburglu ahbaplarından söz açarak lafı değiştirmekte acele ettiğine de dikkat eden Dolli, Vronski'nin bahçede nasıl hiç sırası olmadığı hâlde kendi kamu çalışmalarından söz etmeye başladığını hatırlayınca, bütün bu kamu çalışmaları meselesinin, Anna ile Vronski arasındaki özel bir anlaşmazlıkla derinden ilgili bulunduğunu anladı.

Öğle yemeği,*** şarap, servis, her şey, her şey pek mükemmeldi, ama bütün bunlar Darya Aleksandrovna'nın son zamanlarda ar-

---

* (Fr.) Burada "Enişte" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Böyle bir yaşayış biçimi yüzünden." *–H. Âli Ediz*

*** Ruslarda öğle yemeğinin, genellikle saat 15-17 arası yendiğini hatırlatmak isteriz. *–H. Âli Ediz*

tık semtine uğramaz olduğu ziyafetlerde, balolarda daha önce de gördüklerinin aynıydı ve aynı kişiliksiz, aynı zorakilik karakterini taşıyordu; bayağı bir günde, dar bir çevrede bütün bunların Dolli üzerinde tatsız bir izlenim bırakışı bundandı.

Yemekten sonra bir süre taraçada oturdular. Sonra *lawn tennis* oynadılar. Eşlerini seçen oyuncular, yaldızlı iki direğe gerilmiş ağın iki yanında, dikkatle düzlenip üzerinden yuvak geçirilmiş kroket çimenliğinde yerlerini aldılar. Darya Aleksandrovna oynamaya çalıştı, ama uzun bir süre oyunun nasıl oynanacağını anlayamadı; anladığı zaman ise öylesine yorulmuştu ki, Prenses Varvara'nın yanı başında oturup, sadece oynayanları seyretti. Dolli'nin eşi Tuşkeviç de oyunu bıraktı, ama ötekiler daha uzun bir süre oynamaya devam ettiler. Sviyajski de, Vronski de çok iyi ve oyunu ciddiye alarak oynuyorlardı. Kendilerine servis atışı yapıldığı zaman topu dikkatle izliyor, acele etmeksizin ya da fazla ağır davranmaksızın, topa doğru ustaca koşuyor, zıplamasını bekliyor ve raketlerinin tam yerini bulan temiz bir vuruşuyla topu gerisin geriye, ağın öbür yanına yolluyorlardı. Veslovski ötekilerden kötü oynuyordu. Çok hırslanıyor, buna karşılık neşesiyle öteki oyuncuları canlandırıyordu. Kahkahaları, çığlıkları hiç bitmiyordu. Öbür erkekler gibi o da, hanımların izniyle, ceketini çıkarmıştı ve beyaz gömlek pantolon içindeki yakışıklı, iri vücudu, kırmızı, terli yüzü, sert hareketleri, seyredenlerin hafızasında damga gibi yer ediyordu.

O gece Darya Aleksandrovna yatağa gidip gözlerini kapar kapamaz, kroket çimenliğinde sağa sola koşuşan Veslovski'yi gördü.

Onlar oynarken, Darya Aleksandrovna pek eğlenmemişti. Veslovski'yle Anna arasındaki, oyun boyunca süren flört havası ve genellikle, çocuksuz bir çocuk oyunu oynayan büyüklerin tabiata aykırı bu hâli hoşuna gitmemişti. Ama ötekilerin ağzının tadını kaçırmamak ve vakit geçirmek için, dinlendikten sonra oyuna katılıp, hoşlanıyormuş gibi görünmüştü. O gün hep, sanki bir tiyatro oyununda, kendisinden iyi oyuncularla birlikte oynuyormuş da, kendi kötü oyunuyla bütün oyunu bozuyormuş gibi bir duygu taşıdı.

Hoşlanırsa, iki gün kalmak üzere buraya gelmişti. Ama akşamüstü, oyun sırasında, ertesi gün kalkıp gitmeye karar verdi. Yolda

gelirken tiksinti ile aklından geçirdiği o acılı anne çabaları şimdi, onlarsız geçirdiği bir gün sonra, gözüne bambaşka bir ışık altında görünüyor ve Dolli'yi kendilerine çekiyorlardı.

Akşam çayından ve geceleyin bir sandal gezintisinden sonra, Darya Aleksandrovna yalnız başına yatak odasına girip, elbisesini çıkararak, seyrelmiş saçlarına çekidüzen vermeye oturunca, büyük bir ferahlık duydu.

Anna'nın biraz sonra odaya gireceğini düşünmek bile ona tatsız geldi. Düşünceleriyle yalnız kalmak istiyordu.

XXIII

ANNA geceliğiyle odaya girdiği zaman, Dolli yatmaya hazırlanıyordu.

O gün Anna kaç sefer kendi mahrem meselelerinden söz açacak olmuş, birkaç kelime konuştuktan sonra, her seferinde, "Bunları seninle sonra konuşuruz. Sana o kadar çok söyleyeceklerim var ki," diyerek yarıda kesmişti.

İşte şimdi yalnızdılar, ama Anna ne söyleyeceğini bilmiyordu. Pencerenin yanına oturmuş, Dolli'ye bakarak, önceden kendisine hiç tükenmezmiş gibi gelen bütün candan konuşma konularını aklından geçiriyor, ama bir şey bulamıyordu. O anda Anna'ya sanki her şey konuşulup bitmiş de, konuşacak hiçbir şey kalmamış gibi geliyordu.

Derin bir göğüs geçirip, Dolli'ye suçlu suçlu bakarak sordu:

"Ee, Kiti nasıl bakalım? Bana doğru söyle Dolli, Kiti bana kızmıyor mu?"

Dolli gülümseyerek:

"Kızmak mı? Yok, canım!" dedi.

"Ama benden tiksiniyor, beni küçümsüyor, değil mi?"

"Yok canım! Ama bilirsin, bu gibi şeyler bağışlanmaz."

Anna başını çevirip, açık pencereden dışarı bakarak:

"Evet, evet," dedi. "Ama suç bende değildi. Ya kimdeydi? Suçlu olmak ne anlama geliyor? Başka türlü olabilir miydi? Ne dersin? Senin için Stiva'nın karısı olmamak diye bir şey olabilir miydi?"

"Hiç bilmiyorum. Yalnız sen bana şunu söyle..."

"Olur, olur, ama Kiti'den söz ediyorduk, daha bitirmedik. Mutlu mu? Kocasının çok iyi bir adam olduğunu söylüyorlar."

"Çok iyi bir adam olduğunu söylemek yetmez; ondan daha iyisini tanımıyorum."

Anna:

"Ah, çok sevindim, çok sevindim. Çok iyi olduğunu söylemek yetmiyor," diye tekrarladı.

Dolli gülümsedi:

"Ama sen bana asıl kendinden söz et. Seninle konuşmak istediğim pek çok şey var. Hem..." Dolli, Vronski'den hangi adla söz edeceğini bilemedi. Ondan "kont" ya da "Aleksey Kirilloviç" diye söz etmek istemiyordu.

Anna:

"Aleksey'le," dedi, "ne konuştuğunuzu bilmiyorum. Sana açık açık sormak istiyorum. Benim üzerime, yaşayışım üzerine ne düşünüyorsun?"

"Birdenbire nasıl anlatayım sana? Gerçekten bilmiyorum."

"Olsun, olsun, sen bana yine de söyle... Hayatımı görüyorsun işte. Ama bizi yazın gördüğünü, kendin gelip de gördüğünü, yalnız başımıza değilken gördüğünü unutma. Biz buraya bahar başında geldik, bir başımıza yaşadık, yine de yalnız kalacağız, benim de bundan daha çok istediğim bir şey yok. Ama bir de benim onsuz, bir başıma yaşadığımı düşün, bu ise... Her şey bana bunun sık sık olacağını, onun zamanının yarısını evden uzakta geçireceğini gösteriyor." Anna bunu söyledikten sonra kalktı, Dolli'nin yanı başına oturdu. Karşılık vermeye hazırlanan Dolli'nin konuşmasına meydan vermeden:

"Tabii," dedi. "Tabii, onu zorla alıkoymaya çalışacak değilim. Aslında alıkoyduğum da yok onu. Yakında yarışlar başlayacak, onun atları koşuyor, gidecek Aleksey. Çok memnunum. Ama beni düşün, durumumu göz önüne getir. Ama bunları konuşmanın faydası ne?" diyerek gülümsedi: "Ee, ne konuştu seninle?"

"Benim kendiliğimden söylemek istediğim bir şey üzerine konuştu; onun için bana onun avukatlığını yapmak kolay gelecek...

Acaba mümkün mü diye... Senin için bir imkânı var mı, diye..." Darya Aleksandrovna kekeledi: "Durumunu düzeltmenin, bir çare bulmanın... Benim bu konuda ne düşündüğümü biliyorsun... ama yine de, eğer imkân varsa evlenmelisin..."

Anna:

"Yani, boşanmak, diyorsun? Petersburg'dayken bana uğrayan biricik kadının Betsi Tverskaya olduğunu biliyor musun? Tanıyorsun onu, tabii? *Au fond, c'est la femme la plus depravée qui existe*.* Kocasını en iğrenç bir biçimde aldatarak, Tuşkeviç'le bir ilişki kurmuştu. Durumum yolsuz olduğu sürece beni tanımak bile istemediğini söyledi. Hani bir karşılaştırma yapıyorum sanma sakın... Seni tanırım canikom. Ama ne yapayım, elimde değil, aklıma geldi işte. Ee, ne dedi Aleksey sana bakalım?" diye tekrarladı.

"Hem kendi payına, hem senin payına acı çektiğini söyledi. Belki sen buna bencillik dersin, ama ne kadar meşru ve soylu bir bencillik! Her şeyden önce kızının meşru babası, senin kocan, senin üzerinde kanuni bir hak sahibi olmak istiyor."

Anna canı sıkkın bir tavırla onun sözünü kesti:

"Benim durumumda hangi kadın, hangi köle benden daha köle olabilir?"

"En başta istediği şey... senin acı çekmemendir."

"Bu imkânsız! Ee, sonra?"

"Sonra, en meşru isteği de, çocuklarınızın bir adı olması."

Anna, Dolli'nin yüzüne bakmadan, gözlerini kısarak:

"Ne çocukları?"

"Annie ile ileride doğacak olanlar."

"Bu yönden hiç tasası olmasın; başka çocuğum olmayacak."

"Olmayacağını nasıl söyleyebilirsin?"

"Olmayacak, çünkü ben bunu istemiyorum."

Anna, Dolli'nin yüzündeki safça merak, şaşkınlık ve korku ifadesini görünce, heyecanlı olmasına rağmen gülümsedi:

"Hastalığımdan sonra doktor söyledi..."

Dolli gözlerini koskocaman açarak:

---

* (Fr.) "Aslında dünyanın en rezil kadınıdır." –*H. Âli Ediz*

"Olamaz!" dedi.

Bu onun için, ilk bakışta hepsini anlamasına imkân olmayacak kadar büyük sonuçlara ve çıkarımlara götüren, insanın önce üzerinde uzun boylu durup düşünmesini gerektiren buluşlardan biriydi.

Dolli'nin o güne kadar akıl erdiremediği bir ve iki çocuklu bütün o ailelere birdenbire ışık tutan bu buluş onda öylesine çok fikir, düşünce ve çelişik duygu uyandırdı ki, söyleyecek bir şey bulamayıp, şaşkınlıktan testekerlek açılmış gözleriyle Anna'ya öyle bakakaldı. Bu, daha bugün yolda hayal ettiği şeyin ta kendisiydi, ama bunun mümkün olduğunu öğrenince dehşete kapılmıştı. Bu ona, çok karmaşık bir meselenin gerektiğinden de yalın bir çözümü gibi geldi.

Kısa bir sessizlikten sonra Dolli ancak:

"*N'est-ce pas immoral*,"* diyebildi.

Anna, mahsustan kaygısız ve umursamaz bir tavırla:

"Niye olsun?" dedi. "Düşün ki, benim için iki yoldan birini seçmekten başka çare yok: Ya gebe kalacağım, yani hastalanacağım ya da kocamın –ne de olsa kocam sayılır– arkadaşı, can yoldaşı olacağım."

Vaktiyle kendine karşı ileri sürdüğü delillerin aynını Anna'nın ağzından dinleyen ve bu delillerde eski gücü bulamayan Darya Aleksandrovna:

"Evet, evet," dedi.

Anna onun aklından geçenleri sezer gibi:

"Senin için, başkaları için duraksama sebepleri bulunabilir; ama benim için... Düşün ki, ben onun karısı değilim; aşkı sürdürdüğü müddetçe seviyor beni. Peki, onun aşkını nasıl sürdüreceğim? Bununla mı?"

Anna, beyaz kollarını karnının önünde çember yaptı.

İnsanların çok heyecanlandığı zamanlar olduğu üzere, düşünceler ve anılar olağanüstü bir hızla Darya Aleksandrovna'nın kafasına üşüştü. 'Ben,' diye düşündü, 'Stiva'yı çekmek için bir şey yap-

* (Fr.) "Ahlaka aykırı değil mi bu?" –*H. Âli Ediz*

madım. Beni bırakıp başkalarına kapıldı ama bana ihanet etmesine sebep olan kadın da hep güzel ve canlı kalışıyla onu tutamadı. Stiva onu bırakıp bir başkasına kapıldı. Acaba Anna da bununla Kont Vronski'yi tutabilir ve kendine çekebilir mi? Eğer kontun aradığı buysa, tuvaleti ve davranışı daha çekici ve neşeli olan kadınlar bulacaktır. Anna'nın çıplak kolları ne kadar beyaz ve güzel olursa olsun, dolgun endamı, siyah bukleleri altındaki kanlı canlı yüzü ne kadar güzel olursa olsun, Kont Vronski benim iğrenç, zavallı ve sevimli kocam gibi, daha iyisini bulacaktır.'

Dolli cevap vermedi, sadece içini çekti. Hoşnutsuzluk belirtisi olan bu iç çekmeyi Anna fark etti, sözüne devam etti. Yedeğinde, hiçbir karşılık verilmeyecek kadar güçlü daha başka delilleri vardı:

"Sen bunun iyi bir şey olmadığını mı söylüyorsun? Ama düşün ki, benim durumumu unutuyorsun. Nasıl çocuk isteyebilirim ben? Acıdan söz etmiyorum; ondan korkum yok. Yalnız düşünsene, kim olacak benim çocuklarım? Bir yabancının adını taşıyacak birer mutsuz! Sırf dünyaya gelmiş oldukları için analarından, babalarından ve doğduklarından utanmak zorunda bırakılacaklar."

"Bunun için boşanman gerek ya işte."

Ne var ki Anna onu dinlemiyordu. Birçok sefer kendini inandırmakta kullandığı delilleri dile getirmek için yanıp tutuşuyordu:

"Dünyaya mutsuz varlıklar getirmekten kaçınmak için kullanmadıktan sonra aklım ne işe yarar?"

Dolli'ye baktı, ama onun cevap vermesini beklemeden devam etti:

"Yoksa hep, bu mutsuz çocuklara kötülük etmişim gibi hissederdim kendimi. Dünyaya gelmedikleri sürece, hiç değilse mutsuz değillerdir, oysa mutsuz olurlarsa bunun suçu sadece benim olacak."

Bunlar, Darya Aleksandrovna'nın kendine karşı ileri sürdüğü delillerin aynıydı; ama şimdi Dolli bunları dinliyor ve anlamıyordu. 'İnsan, var olmayan çocuklarına karşı nasıl suçlu olabilir?' diye düşündü. O anda da, birdenbire aklına bir düşünce geldi: Acaba sevgili Grişa'sı herhangi bir koşul altında, hiç olmamış olsaydı, onun için daha iyi olabilir miydi? Bu ona öylesine yabani, öylesine

tuhaf göründü ki, beyninin içinde bir girdap gibi dönen bu karmakarışık, bu delice düşünceleri uzaklaştırmak için başını salladı.

Yüzünde bir tiksinme ifadesi ile:

"Hayır, bilmiyorum; bu iyi değil!" dedi.

Anna:

"Evet, ama senin ne olduğunu, benim ne olduğumu unutma," dedi. Kendi delillerinin zenginliğine ve Dolli'nin delillerinin fakirliğine rağmen, bunun iyi bir şey olmadığını âdeta yine de itiraf ederek ekledi: "Ayrıca, en önemli olan şu noktayı da unutma ki, ben şimdi senin durumunda değilim. Senin için mesele, başka çocuğun olmamasını isteyip istememende; benim için ise çocuğumun olmasını isteyip istememedir. İkisi arasında fark var bunların. İçinde bulunduğum durumda çocuk istemeyeceğimi anlarsın."

Darya Aleksandrovna karşılık vermedi. Birdenbire, Anna'dan çok uzaklaştığını, ikisi arasında, hiçbir zaman anlaşamayacakları birtakım sorunlar bulunduğunu ve bunlar üzerinde hiç durmamanın daha iyi olduğunu hissetti.

XXIV

DOLLİ:

"Daha iyi ya," dedi. "Mümkünse, durumunu bir düzene sokman gerekiyor."

Anna, birdenbire büsbütün başka, yatışmış, üzgün bir tonla:

"Evet, mümkünse," dedi.

"Acaba boşanamaz mısın? Kocanın buna razı olduğunu söylediler."

"Dolli! Bunun üzerinde konuşmak istemiyorum."

Anna'nın yüzündeki acılı ifadeyi fark eden Dolli, acele acele:

"Konuşmayız öyleyse, pekâlâ," dedi. "Benim anladığım, sen her şeye biraz fazla kötümser bir gözle bakıyorsun."

"Ben mi? Hiç de değil. Çok mutlu ve neşeliyim. Gördün ya, *Je fais des passions.** Veslovski..."

* (Fr.) "Aşk serüvenleri yaşıyorum." –*H. Âli Ediz*

Darya Aleksandrovna, konuyu değiştirmek isteyerek:

"Doğrusunu istersen, Veslovski'nin tavrını beğenmedim," dedi.

"A, hiç de değil! Sadece Aleksey'i eğlendiriyor bu, hepsi o kadar. Veslovski bir çocuktan farksız, dizginleri de tamamıyla benim elimde. Nereye istersem oraya çekiyorum onu. Senin Grişa senin için ne ise, o da benim için o... Dolli..." Anna birdenbire lafı değiştirdi: "Benim her şeye fazla kötümser bir gözle baktığımı söylüyorsun. Anlayamazsın. Çok feci bir şey bu! Hiç bakmamaya çalışıyorum."

"Ama bana kalırsa bakman gerek. Elinden geleni yapmalısın."

"Ne yapabilirim ki? Hiç. Bana Aleksey'le evlenmemi, bunu düşünmediğimi söylüyorsun. Düşünmediğimi," diye tekrarladı ve yüzünü bir kızıllık kapladı. Ayağa kalktı, vücudunu dikleştirdi, derin derin içini çekti ve hafif adımlarıyla, arada sırada durarak odada dolaşmaya başladı:

"Düşünmüyorum ha? Bunu düşünmediğim ve düşündüğüm için kendime sitem etmediğim bir gün, bir saat bile geçmiyor. Çünkü bunu düşünmek beni deli edecek! Deli edecek!" diye tekrarladı. "Bunu düşündüğüm zaman, morfin almadan uyuyamıyorum. Neyse, sakin sakin konuşalım. Boşan, diyorlar. Birincisi, kocam beni boşamaz. Çünkü şimdi o, Kontes Lidya İvanovna'nın etkisi altında."

İskemlesinde dimdik oturan Darya Aleksandrovna, Anna'nın duygularını paylaşmaktan ileri gelen bir acıma ifadesiyle, dolaşmakta olan Anna'yı, başını çevirerek izliyordu. Yumuşak bir sesle:

"Denemek gerek," dedi.

Anna, herhâlde binlerce sefer aklından geçirdiği ve ezberlediği bir düşünceyi dile getirerek:

"Denediğimi varsayalım," dedi. "Bu ne demektir? Bu şu demektir ki, ondan tiksinen, ama yine de, onun karşısında kendini suçlu gören –onu yüce gönüllü sayıyorum– ben, ona yazmak küçüklüğünü göstereceğim. Hadi dişimi sıktım da bunu yaptım diyelim. Ondan, ya beni küçük düşürücü bir cevap ya da rızasını alacağım." Anna bu sırada, odanın öbür ucundaydı, orada durakladı ve pencerenin perdesine bir şey yaptı. "Rızasını aldım diyelim, peki, ya oğlum, oğlum ne olacak? Onu bana vermezler ki... Bıraktığım ba-

basının yanında, beni hor görerek büyüyecek. Anla işte, yanılmıyorsam ikisini de aynı ölçüde, ama kendimden çok sevdiğim iki varlık, Seryoja ile Aleksey var."

Anna odanın ortasına gelip, ellerini göğsüne bastırarak, Dolli'nin önünde durdu. Beyaz geceliği içinde vücudu özellikle, olduğundan uzun ve enli görünüyordu. Başını eğdi, gözleri yaşlarla pırıldayarak, çatık kaşlarının altından, orada yamalı geceliği içinde, gecelik başlığı altında heyecandan tir tir titreyen, ufacık, sıska, acınacak hâldeki Dolli'ye baktı.

"Sadece bu iki varlığı seviyorum dünyada ve bunların biri, ötekini engelliyor. İkisini birleştiremem, oysa biricik isteğim bu. Bu olmayınca, gerisine aldırdığım yok. Hiçbir şeye aldırdığım yok, hiçbir şeye. Nasıl olsa şu ya da bu biçimde bir sonu olacak bunun, o yüzden bu konuda konuşamıyorum, konuşmak istemiyorum. Onun için sakın bana sitem etme, hiçbir şeyden ötürü beni yargılama. Sen o tertemiz kalbinle benim neler çektiğimi anlayamazsın."

Anna, Dolli'ye yaklaşıp yanına oturdu ve suçlu bir ifadeyle gözlerini onun yüzüne dikip, elini tuttu:

"Ne düşünüyorsun? Benim hakkımda ne düşünüyorsun? Beni hor görme. Hor görülmeye layık değilim ben. Ben sadece mutsuzum. Eğer mutsuz biri varsa, o da benim," diyebildi ve başını çevirip, boşandı.

Dolli yalnız kalınca duasını edip yatağa girdi. Anna'yla konuştuğu sürece ona bütün kalbiyle acımıştı, ama şimdi, kendini ne kadar zorlarsa zorlasın, Anna'yı düşünemiyordu. Evinin, çocuklarının anıları, onun için yepyeni, özel bir güzellikle, bir çeşit pırıltı ile hayalinde canlanıyordu. Onun o kendi dünyası Dolli'ye öylesine sevimli, öylesine değerli göründü ki, hangi sebeple olursa olsun, bir gününü bile onun dışında geçirmek istemedi, bu yüzden de ertesi gün ne olursa olsun dönmeye karar verdi.

Bu arada odasına dönen Anna, bir bardak aldı, bardağa, içindekilerin başlıcası morfin olan birkaç damla ilaç damlattı. Bunu içti, bir iki dakika kıpırdamadan oturup, sakinleşmiş, neşesi yerine gelmiş bir hâlde yatak odasına girdi.

Anna yatak odasına girince Vronski ona dikkatle baktı, Anna'nın yüzünde, Dolli'nin odasında bu kadar uzun süre kaldığına göre onunla yapmış olması gereken konuşmadan herhangi bir iz bulmaya çalıştı. Ama Anna'nın, kendini tutan –heyecanlı ve bir şeyler gizleyen yüz ifadesinde, alışık olduğu hâlde, hâlâ kendisini büyüleyen– Anna'nın da farkında olduğu ve Vronski'yi etkilemesini istediği güzelliğinden başka bir şey bulamadı. Anna'ya ne konuştuklarını sormak istemedi, onun kendiliğinden bir şeyler anlatacağını umdu. Ne var ki, Anna'nın bütün söylediği şu oldu:

"Dolli'den hoşlandığına sevindim. Hoşlandın ondan, değil mi?"

"Zaten ben onu çoktandır tanırım. Bana kalırsa çok iyi yürekli, *mais excessivement terre-à-terre*.* Yine de, onu gördüğüme çok sevindim."

Anna'nın elini tutup, sorar gibi gözlerinin içine baktı.

Bu bakışı yanlış yorumlayan Anna, ona gülümsedi.

Ertesi sabah Darya Aleksandrovna, ev sahiplerinin bütün yalvarmalarına rağmen, yolculuğa hazırlandı. Levin'in arabacısı, sırtında hiç de yeni olmayan ceketi, başında posta tatarlarınkine benzeyen şapkası olduğu hâlde, atları birbirine uymayan, çamurlukları yamalı eski arabayı, asık, ama kararlı bir yüz ifadesiyle, mıcır dökülü, üstü kapalı merdivenlerin önüne çekti.

Prenses Varvara ile erkeklerle vedalaşmak Darya Aleksandrovna'ya tatsız geldi. Birlikte bir gün geçirdikten sonra Dolli de, ev sahipleri de, birbirleriyle kaynaşamayacaklarını, hiç görüşmemelerinin daha iyi olacağını açıkça anlamışlardı. Yalnız Anna üzgündü. Dolli şimdi gidince, Dolli ile olan bu görüşmesinde, ruhunda depreşen duyguları artık kimsenin uyandıramayacağını biliyordu. Bu duyguların depreşmesi ona acı vermişti; ama Anna yine de, bu duyguların, kendi iç dünyasının en iyi bölümü olduğunu ve sürdüğü hayat içinde bu bölümün çabucak silindiğini biliyordu.

Kırlara açılınca, Darya Aleksandrovna tatlı bir ferahlık duydu ve tam yanındaki adamlara, Vronski'lerde kalmaktan hoşlanıp hoşlanmadıklarını soracağı sırada, arabacı Filip kendiliğinden konuştu:

---

* (Fr.) "Ama çok basit." –*H. Âli Ediz*

"Zengin olmasına zenginler, ama atlarımıza topu topu üç ölçek yulaf verdiler. Daha horoz ötmeden, yulafın tanesi kalmamıştı. Üç ölçek nedir ki? Bir lokmalık şey. Şimdi yulafın ölçeğini hanlarda bile kırk beş kapiğe veriyorlar. Oysa bizde, kim gelirse, yiyebilecekleri kadar yulafı dayarız atların önüne."

Kâhya da arabacıyı destekledi:

"Bey çok cimri."

Dolli sordu:

"Peki, atlarını beğendin mi?"

"Atlar! Atlara diyecek yok. Yiyecek de iyi. Ama orasını biraz sıkıcı buldum ben." İyilik okunan yakışıklı yüzünü Dolli'ye çevirerek sözünü bağladı: "Bilmem, siz nasıl buldunuz, Darya Aleksandrovna?"

"Bana da öyle geldi. Ee, akşama eve varır mıyız?"

"Varmamız gerek!"

Darya Aleksandrovna eve varıp da herkesi sağlıklı ve özellikle sevimli bulunca, hemen büyük bir canlılıkla onlara yolculuğunu, kendisini nasıl iyi karşıladıklarını, Vronski'lerin nasıl lüks içinde yaşadıklarını, ince zevklerini, nasıl eğlendiklerini anlatmaya koyuldu ve onlara karşı kimseye bir laf ettirmedi.

Şimdi, orada hissettiği belli belirsiz hoşnutsuzluğu ve tedirginliği unutup, tamamıyla içinden geldiği gibi konuşarak:

"Onların ne kadar iyi olduğunu, yürekler acısı durumlarını anlayabilmek için Anna ile Vronski'yi –ki onu ben şimdi daha iyi tanıdım– tanımak gerek," dedi.

XXV

VRONSKİ ile Anna aynı koşullar altında, boşanmak için hiçbir teşebbüste bulunmadan, bütün yazı ve sonbaharın bir bölümünü köyde geçirdiler. Hiçbir yere gitmemeye karar vermişlerdi ama yalnız başlarına yaşamaları uzadıkça, hele konuksuz geçen sonbaharda, böylesine bir yaşayışa katlanamayacaklarını, bunu da değiştirmek gerekeceğini ikisi de anladı.

Yaşayışları, görünüşte, insanın daha iyisini isteyemeyeceği bir yaşayıştı: Her istedikleri bol bol vardı, sağlıkları yerindeydi, bir çocukları ve her ikisinin de kendilerine göre uğraşıları vardı. Konukları olmadığı zaman bile Anna yine eskisi kadar süsüne özeniyor, gerek roman, gerek günün modası durumundaki ciddi kitaplar olmak üzere bol bol okuyordu. Abone olduğu yabancı gazete ve dergilerde övülen bütün kitapları getirtiyor ve bunları, okunulan şeye ancak bir köşeye çekilmişlerin verebilecekleri bir dikkatle okuyordu. Bundan başka Anna, Vronski'yi ilgilendiren bütün konuları kitaplardan ve özel dergilerden öğrendiği için, Vronski, sık sık tarım, mimarlık, hatta bazen atçılık ve sporla ilgili meselelerde ondan akıl danışıyordu. Vronski, onun bilgisine, hafızasına şaşıyordu. İlk zamanlar bundan şüphelenerek söylediklerini doğrulamasını bile istemişti. Anna da onun sorduklarını kitaplarda bularak kendisine göstermişti.

Hastanenin kuruluşu da Anna'yı ilgilendiriyordu. Bu konuda yalnız yardım etmekle kalmıyor, birçok şeyi kendisi düzenliyor ve buluyordu. Ama başlıca kaygısı yine de kendisiydi, evet kendisi: Vronski ona ne dereceye kadar değer veriyordu, Vronski'nin bıraktığı bütün şeylerin yerini ne dereceye kadar tutabilirdi. Vronski, Anna'nın hayatının biricik amacı hâline gelen bu şey; yalnız Anna'nın, Vronski'nin hoşuna gitmek isteğine değil, ama Vronski'ye hizmet etmek isteğine de değer veriyordu. Ne var ki, Anna'nın kendisini içine almaya çalıştığı aşk ağlarından da tedirgin oluyordu. Zamanla, bu ağların kendisini daha sıkı sardığını gördükçe, Vronski bu ağların içinden çıkmak değil de, ağların, özgürlüğünü engelleyip engellemediğini denemek için daha büyük bir istek duymaya başladı. Gittikçe büyüyen bu özgürlük isteği olmasa, bir toplantı ya da yarış için şehre her gitmek isteyişinde bir olay çıkmasa, Vronski hayatından çok memnun olacaktı. Vronski'nin kendine seçtiği yol, yani onun görüşüne göre Rus aristokrasisinin çekirdeğini meydana getirmesi gereken zengin toprak sahibi rolü, sadece onun zevkine tamamıyla uygun düşmekle kalmıyor, aynı zamanda, şimdi, altı aydır sürdüğü bu hayattan sonra, ona gittikçe artan bir zevk de veriyordu. Onu gittikçe daha çok oyalayan, git-

tikçe daha çok saran malikâne işleri çok iyi gidiyordu. Hastaneye, tarım makinalarına, İsviçre'den getirtilen ineklere ve daha birçok şeye büyük paralar harcadığı hâlde, Vronski, parasını israf etmeyip, arttırdığı inancındaydı. Gelir elde etmenin söz konusu olduğu kerestelik ağaç, tahıl, yapağı satışı ya da toprağın kiraya verilişi gibi işlerde, Vronski kaya gibi direnmesini, fiyatları yüksek tutmasını bilirdi. Gerek bu, gerek öbür malikânelerinde, yürüttüğü büyük çapta işletmelerinde en basit, en güvenilir metotlara bağlı kalır, ayrıntı niteliğindeki daha ufak tefek işlerin giderleri üzerinde son derece tutumlu, çok hesaplı davranırdı. Satın alınacak şeyler için, her zaman gerektiğinden de çok paraya ihtiyaç varmış izlenimi yaratan tahmini hesaplar çıkardıktan sonra, ayrıntılı bir incelemeyle, bu şeylerin daha ucuza satın alınabileceğini, dolayısıyla da hemen kâr sağlanabileceğini söyleyerek Vronski'nin aklını çelmeye, onu masrafa sürüklemeye çalışan Alman kâhyanın bütün kurnazlığına rağmen, Vronski gevşemezdi. Onun bütün söylediklerini dinler, ona sorular sorar ve ancak, dışarıya ısmarlanacak ya da kurdurulacak şeyler en son sistem, henüz Rusya'da bilinmeyen, dolayısıyla şaşkınlık uyandırması ihtimali bulunan şeyler ise onun öğüdünü tutardı. Ayrıca, Vronski büyük harcamalara ancak fazladan parası varsa razı olurdu ve para harcarken de en küçük ayrıntılara kadar iner, parasından en iyi biçimde yararlanılmasında direnirdi. Bu bakımdan, onun parasını israf etmeyip arttırdığı, işlerini yönetiş biçiminden de açıkça anlaşılıyordu.

Ekim ayında, Vronski'nin, Sviyajski'nin, Koznişev'in, Oblonski'nin malikâneleriyle Levin'in topraklarının bir bölümünün bulunduğu Kaşin ilinde soylu seçimi vardı.

Bu seçimler, birçok sebep ve seçime katılanlar yüzünden, kamuoyunun dikkatini çekmekteydi. Seçimlerden pek çok söz ediliyor, seçimler için hazırlıklar yapılıyordu. Moskova'dan, Petersburg'dan ve yurt dışından daha önce bir seçime katılmamış kişiler, bu seçime katılıyorlardı.

Vronski çok önceden Sviyajski'ye seçimlerde bulunacağına söz vermişti.

Vozdvijenskoye'ye sık sık gelen Sviyajski, seçimlerden önce Vronski'yi almaya geldi.

Vronski ile Anna, daha bir gün önce, tasarlanan bu yolculuk yüzünden, âdeta kavga etmişlerdi. Köyün en sıkıcı, en ağır sonbahar günleriydi. Bunun için mücadeleye hazırlanan Vronski, Anna ile konuşurken, bundan önce hiç takınmadığı sert ve soğuk bir yüz ifadesiyle yola çıkacağını bildirdi. Oysa Anna, Vronski'yi şaşırtan bir davranışla, haberi çok sakin karşıladı, ona sadece ne zaman döneceğini sordu. Anna'nın bu davranışına ne anlam vereceğini şaşıran Vronski ona dikkatle baktı. Anna onun bu bakışına gülümsedi. Vronski, Anna'nın bu kendi içine kapanmak yeteneğini biliyordu ve bunu ancak, Anna'nın ona kendi planlarından söz etmeden, içinden bir şeyler kurduğu zamanlar yaptığını da biliyordu. Vronski böyle bir şeyden korktu; ama bir olay çıkmasından öylesine çekiniyordu ki, inanmak istediği şeye, yani Anna'nın sağduyusuna inanmış göründü, hatta bir dereceye kadar sahiden de inandı.

"Umarım ki canın sıkılmaz?"

Anna:

"Ben de öyle umuyorum," dedi. "Dün Gautier'den* bir sandık kitap geldi. Hayır, canım sıkılmaz."

Vronski, 'Bu edayı takınmak istiyor, böylesi daha iyi,' diye düşündü. 'Yoksa yine her zamanki gibi olurdu.'

Vronski böylece, Anna'yı, aklından geçeni kendisine açması için zorlamadan, seçimlere katılmak üzere evden ayrıldı. Aralarında ilişki kurulduğundan beri, Anna ile tam bir anlaşmaya varmadan ondan ayrılması ilk defa oluyordu. Bu bir yandan onu tasalandırıyordu, ama öbür yandan da, Vronski böylesinin daha iyi olacağını düşünüyordu. 'Başlangıçta, şimdiki gibi, üzerinde anlaşmaya varılmamış, açığa vurulmamış bir şey olacak, sonra Anna buna alışacaktır. Herhâlde ona her şeyimi verebilirim, ama bir erkek olarak bağımsızlığımı veremem,' diye aklından geçirdi.

* Moskova'da tanınmış bir kitapçı. *–H. Âli Ediz*

XXVI

LEVİN, Kiti'nin yapacağı doğum nedeniyle eylülde Moskova'ya taşındı. Kaşin ilinde malikânesi bulunan ve yakında yapılacak olan seçimlere büyük ilgi gösteren Sergey İvanoviç Koznişev, seçim bölgesine gitmeye hazırlandığı sırada, Levin bir aydan beri Moskova'da aylak aylak oturmaktaydı. Koznişev, Selezniyov bölgesinde seçimlere katılması gereken kardeşini, kendisiyle birlikte gelmeye çağırdı. Levin'in ayrıca Kaşin'de görülecek, yurt dışında yaşayan kız kardeşi ile ilgili ve çok önemli bir vasilik işiyle, bir kurtulmalık* para işi vardı.

Levin hâlâ kararsızlık içindeydi, ama onun Moskova'da sıkıldığını gören Kiti, gitmesini öğütledi ve ona hiçbir şey söylemeden, bu iş için gerekli olan ve seksen rubleye çıkan soylu üniformasını ısmarladı. Levin'e gitme kararını verdiren başlıca neden, üniformaya ödenen bu seksen ruble oldu. Levin, Kaşin yolunu tuttu.

Levin altı gündür Kaşin'de bulunuyordu; her gün seçim toplantılarına gidiyor ve hâlâ yoluna koyamadığı kız kardeşinin işleriyle uğraşıyordu. Bütün başkanlar** seçimlerle uğraştıkları için vasilikle ilgili o en basit işi bile yoluna koyamıyordu. Öteki işte de –para alma işi– bazı güçlüklerle karşılaşmıştı. Blokajın kaldırılması ile ilgili uzun uğraşlardan sonra, para ödenmeye hazır bir duruma gelmişti. Ne var ki, çok hatır sayan bir adam olan noter, çeki bir türlü vermiyordu, zira çeki başkanın imzalaması gerekiyordu, oysa yerine bir vekil bırakmamış olan başkan sürekli olarak toplantılardaydı. Bütün bu çabalar, oradan oraya gidip gelmeler, müracaatçının durumunun tatsızlığını çok iyi anladıkları hâlde ellerinden bir şey gelmeyen iyi yürekli, nazik insanlarla yapılan konuşmalar, hiçbir sonuç vermeyen bütün bu didinmeler Levin'de, insanın rüyasında

---

* 19 Şubat 1861 toprak reformuyla Rusya'da toprak köleliği kaldırılmıştı. Ne var ki köylüler gerek kölelikten kurtulmak için, gerek kendilerine verilen derebeyi toprakları için, derebeylerine bir para ödemek zorunda bırakılmışlardı. O zamanlar Rus köylüsünün kırk yıl içinde derebeylerine ödediği paranın toplamı 2 milyar rubleyi bulmuştu. Romanda söz konusu olan "kurtulmalık" para, Levin'in yurt dışındaki kız kardeşinin, kurtulmalıktan birikmiş alacakları olsa gerek. *–H. Âli Ediz*

** Soyluların seçimle iş başına getirdikleri, onların sınıfsal işlerini yürüten, aynı zamanda idare organlarında görevi bulunan kişiler. *–H. Âli Ediz*

fiziksel zor kullanmak istediği zaman hissettiği o kahredici çaresizlik duygusuna benzer, acılı bir duygu uyandırıyordu. Levin'i bu zorluklardan kurtarmak için elinden gelen son çabayı harcadığı, bütün gücünü ortaya koyduğu anlaşılan iyi yürekli hukuk danışmanıyla konuştuğu zaman, Levin bu duyguyu sık sık hissediyordu. Danışmanı aynı şeyi tekrarlayarak: "Bakın! Bir de şu yolu deneyin," diyordu. "Falanca ve filancaya gidin." Ondan sonra da danışman bütün bu üzüntülerin kökü olan öldürücü engelin aşılmasını sağlayacak bir planın ana çizgilerini anlatıyordu. Ama her seferinde de: "Yine de atlatırlar sizi, ama bir denemekten zarar gelmez," diye ekliyordu.

Levin de deniyor, o yer senin, bu yer benim dolaşıp duruyordu. Herkes ona iyi, dostça davranıyor, ama sonunda Levin, aştığı engelin bir başka yerde yine önüne dikilip, yolunu kapadığını hırsla görüyordu. Levin'in asıl kızdığı, kiminle dövüştüğünü ve onun işinin geciktirilmesinden kimin yararlanabileceğini anlayamayışıydı. Kimse, hatta danışman bile bilmiyordu bunu. Bir demiryolu bilet gişesine, kuyruğa girmeden neden varılamayacağını anladığı gibi, bunu da anlayabilse, Levin o kadar üzülmeyecek, o kadar kızmayacaktı; ama işinde karşılaştığı engellerin nedenini kimse ona açıklayamıyordu.

Ne var ki, Levin evleneli beri çok değişmişti; sabırlı olmuştu. İşlerin neden öyle olduğunu anlayamadı mı, kendi kendine, gerçekleri bilmeden yargıda bulunamayacağını, işlerin belki de aslında böyle olması gerektiğini söyler, sinirlenmemeye çalışırdı.

Şimdi seçimlerde hazır bulunduğu ve kendi de seçimlere katıldığı şu sırada da kimseyi suçlamamaya, kimseyle tartışmamaya, sadece bütün gücüyle, saygı duyduğu bu iyi ve namuslu kişilerin öylesine ciddiye aldıkları, öylesine kendilerini verdikleri şeyin ne olduğunu anlamaya çalışıyordu. Evlendiğinden bu yana, hayatın, daha önce düşüncesizlik edip de önemsiz saydığı birçok yeni ve ciddi yönleri kendisine açıldığı için, bu seçim işinde de ciddi bir anlam arıyor, bulacağını umuyordu.

Sergey İvanoviç ona, seçimlerin sonucunda ortaya çıkması beklenen toplumsal değişikliklerin anlamını ve önemini açıkladı. Ka-

nun gereğince elinde birçok önemli kamu görevi; (şu sırada Levin'i üzmekte olan) vasilik müessesesi, soylulara ait büyük paralar, erkek kız liseleriyle askerî liseler, yeni duruma göre ilkokullar, nihayet Zemstvo bulunan soyluların il başkanı Sniyetkov, eski yaradılışta bir soyluydu. Büyük bir servetin altından girip üstünden çıkmış, iyi yürekli, kendine göre namuslu, ama yeni çağın ihtiyaçlarını hiç anlayamayan bir adamdı. Her zaman, her işte soylulardan yana çıkar, halk eğitiminin yayılmasını önlemek için elinden geleni yapar, son derece büyük bir önem taşımaları gereken Zemstvo'lara (köy meclislerine) bir sınıfsal karakter verirdi. Onun yerine çağının kafasını taşıyan, becerikli, modern ve soyluların işlerini, bunlara soylu olarak değil, Zemstvo'ların üyeleri oldukları için verilmiş haklardan, elde edilebilecek bütün özerklik avantajlarını çıkaracak biçimde idare edebilecek yeni birinin getirilmesi zorunluluğu vardı. Zengin ve her zaman her şeyde öteki illerin ilerisinde olan Kaşin ilinde şimdi böyle güçler toplanmış bulunuyordu ve eğer burada işler yolunda giderse, bu öteki illere, bütün Rusya'ya bir örnek olabilirdi. İşte bu seçimler bundan ötürü büyük bir önem taşıyordu. Sniyetkov'un yerine aday olarak ya Sviyajski ya da daha iyisi, çok akıllı bir insan, Sergey İvanoviç'in büyük dostu, eski bir üniversite profesörü olan Nevedovski gösterilmişti.

Toplantıyı vali açtı ve konuşmasında soyluların, memurlarını tarafsız olarak, liyakate göre, yurdun iyiliğini göz önünde tutarak seçmelerini istedi ve Kaşin soylularının, daha önceki seçimlerde olduğu gibi, görevlerini kutsal bir iş olarak yapacaklarını ve İmparatorun kendilerine olan büyük güvenini haklı çıkaracaklarını umduğunu söyledi.

Vali konuşmasını bitirince salondan ayrıldı ve soylular gürültülü, canlı, hatta kimileri heyecanlı bir hâlde onun peşinden yürüdüler, kürklü paltosunu giyerken bir yandan da bölge soylu başkanıyla dostça konuşmakta olan valinin çevresini aldılar. Her şeyi inceden inceye araştırmak, hiçbir şeyi kaçırmamak isteyen Levin de orada, kalabalığın arasına karıştı ve valinin şöyle dediğini duydu: "Kimsesizler yurduna gitmek zorunda olduğuna karımın çok üzüldüğünü lütfen Mariya İvanovna'ya söyleyiniz."

Bundan sonra soylular neşe içinde kürklerini alıp, toplu bir hâlde kiliseye gittiler.

Kilisede Levin de ötekilerle birlikte elini kaldırıp, valinin dilediği şeyleri yapacağına ant içti. Kilisede yapılan dinsel törenler Levin'i her zaman etkilerdi; 'Haçı öperim' kelimelerini söyleyip çevresinde aynı kelimeleri tekrar eden genç ve yaşlı erkek kalabalığına bakarken, son derece duygulandı.

İkinci ve üçüncü gün soyluların mali işleri, Sergey İvanoviç Koznişev'in hiç de önemli olmadığını söylediği ve kendi işleriyle uğraşan Levin'in ilgilenmek zahmetine katlanmadığı, kız lisesi işi ele alındı. Dördüncü gün il ödeneklerinin görüşülmesine geçildi ve eski partiyle yeni parti arasındaki ilk çatışma bu konuda patlak verdi. Ödenekleri denetlemekle görevli komisyon, verdiği raporda bütün hesapların düzgün olduğunu bildirdi. Soylu bölge başkanı ayağa kalkıp, soylulara, kendisine olan güvenlerinden ötürü, gözyaşları içinde teşekkür etti. Soylular onu şiddetle alkışlayıp, elini sıktılar. Ama tam bu sırada, Sergey İvanoviç'in partisinden bir soylu ayağa kalkarak denetleme komisyonunun, bölge başkanına hakaret olur düşüncesiyle, ödenekleri denetlemediğini duyduğunu söyledi. Komisyon üyelerinden biri, bunu doğrulamak ihtiyatsızlığında bulundu. O zaman, ufak tefek, çok genç görünüşlü, ama son derece alaycı bir bay, kendi tahminine göre soylu bölge başkanının, paraların hesabını vermekten her zaman zevk duyacağını, ama denetleme komisyonu üyelerinin gereksiz nezaketlerinin onu bu manevi zevkten yoksun kıldığını söylemeye başladı. Bunun üzerine komisyon üyeleri raporlarını geri çektiler, Sergey İvanoviç de tamamen mantığa dayanarak, komisyon üyelerinin, hesapları denetleyip denetlemediklerini söylemeleri gerektiğini ileri sürerek bu ikilemi en küçük ayrıntılarına kadar açıklamaya koyuldu. Karşı partiden geveze bir konuşmacı Sergey İvanoviç'e cevap verdi. Arkasından Sviyajski konuştu, onu da tekrar alaycı yüzlü bay izledi. Tartışma, hiçbir karara varılmadan uzun zaman sürdü.

Levin, bu konu üzerinde bu kadar uzun bir süre tartışmayı sürdürmelerine çok şaştı, hele Sergey İvanoviç'e paranın çalındığı düşüncesinde olup olmadığını sorduğu vakit kardeşi:

"Yo, hayır! İl başkanı dürüst insandır. Yalnız soyluların eski usul ataerkil aile yönetir gibi iş yönetmelerine bir son vermek gerek," cevabını verince, daha da şaştı.

Beşinci gün, ilçe başkanı seçimi yapıldı. Bu, kimi ilçelerde oldukça fırtınalı bir gün olarak geçti. Selezniyev ilçesine Sviyajski bir tek karşı oy almadan, oy birliğiyle seçildi ve o gün evinde bir yemek verdi.

XXVII

ALTINCI gün, il başkanları seçimi yapılacaktı. Büyük ve küçük salonlar, çeşitli üniformalar giymiş soylularla doluydu. Çoğu, sadece o gün için gelmişlerdi. Kimi Kırım'dan, kimi Petersburg'dan, kimi yurt dışından gelen, birbirlerini yıllarca görmemiş arkadaşlar salonlarda karşılaşıyorlardı. İmparatorun portresi altındaki valilik masasında ateşli tartışmalar oluyordu.

Soylular, gerek büyük, gerek küçük salonda, ayrı ayrı kamplara bağlı gruplar meydana getiriyor, yanlarına bir yabancı yaklaşır yaklaşmaz, şüpheli şüpheli, düşmanca bakışlarından, hemen konuşmalarını kesişlerinden, bazılarının koridorun ta öbür ucuna giderek fısıldaşmalarından da her partinin ötekinden saklamak istediği sırları olduğu anlaşılıyordu. Dış görünüşlerine bakılarak, soylular keskin bir çizgiyle ikiye ayrılıyordu: Eskiler ve yeniler. Eskiler çoğunlukla ya eski usul sımsıkı düğmeli soylu üniforması ve şapka giyip kılıç kuşanmışlar ya da ordudan ayrıldıkları zamanki rütbelerini taşıyan deniz, süvari, piyade üniformaları giymişlerdi. İhtiyar soyluların üniformaları eski modaya göre dikilmişti, omuzlarında püsküllü apoletler vardı ve sanki giyenler büyüyüp sığamaz olmuş gibi, sahiplerine küçük geldikleri besbelli olan bu üniformaların belleri dar ve kısaydı. Daha gençler ise belleri düşük, omuzları geniş düğmesiz üniformalar ve beyaz yelekler ya da, Adalet Bakanlığı amblemi olan defne yaprakları işlenmiş siyah yakalıklı üniformalar giymişlerdi. Şurada burada kalabalığı süsleyen saray üniformaları da gençlerde görülüyordu.

Ne var ki, yaşlı ve genç ayrımı, eski ve yeni parti ayrımına uymuyordu. Levin'in gözlemine göre, gençlerden bazıları eski partidendi, öte yandan, bazı en yaşlı soylular da tam tersine Sviyajski'yle fısır fısır gizli kapaklı bir şeyler konuşuyorlardı ve besbelli, yeni partinin ateşli taraftarıydılar.

Levin, sigara içilen ve öteberi yenilen küçük salonda, konuşulanlara kulak kabartarak ve söylenenleri anlamak için bütün zekâsını kullanarak kendi arkadaş topluluğunun yanında duruyordu. Sergey İvanoviç Koznişev ortadaydı, ötekiler onun çevresinde toplanmışlardı. Sergey İvanoviç Koznişev o sırada Sviyajski ile kendi partisinden, bir başka ilçenin başkanı Hliyustov'u dinliyordu. Hliyustov, kendi ilçe temsilcileriyle Sniyetkov'a giderek yeniden seçilmek için adaylığını koymasını rica etmek istemiyordu, oysa Sviyajski onu, bunu yapması için kandırmaya çalışıyor, Sergey İvanoviç Koznişev de onun planını destekliyordu. Levin, seçtirmemek istedikleri karşı partiden bir adama neden yeni seçim için il başkanlığına adaylığını koydurmaya çalıştıklarını anlayamıyordu.

Az önce bir şeyler yiyip içmiş olan Stepan Arkadyeviç Oblonski, dantelli, güzel kokulu beyaz keten mendiliyle ağzını silerek, sırtında mabeyinci üniformasıyla onların yanına sokuldu.

İki favorisini de sıvazlayarak, Koznişev'e seslendi:

"Mevzimizi tutuyoruz, Sergey İvanoviç!" dedi.

Konuşmaları dinledikten sonra da Sviyajski'nin görüşünü destekledi:

"Bir ilçe yeter, Sviyajski'nin ise muhalefetten olduğu belli," dedi ve görünüşe göre Levin'den başka herkes ne dediğini anladı.

Sonra Levin'in koluna girerek:

"Ee, Kostya, görünüşe göre sen de zevk almaya başladın bundan," dedi.

Levin, zevk alabilse çok sevinecekti ama olan bitenden hiçbir şey anlamıyordu; kenara çekilerek Stepan Arkadyeviç Oblonski'ye, neden il başkanının yeniden adaylığını koymasını istediklerini bir türlü anlayamadığını söyledi.

Oblonski:

"*O sancta simplicitas*!"* dedi ve durumu bir iki kelimeyle, güzelce Levin'e anlattı.

Eğer, eski seçimlerde olduğu gibi, bütün ilçeler, il başkanı Sniyetkov'u aday gösterirlerse, oy birliği ile yeniden aday seçilirmiş. Onlar bunu istemiyorlarmış. Oysa şimdi onu aday göstermek isteyen sekiz ilçe varmış; iki ilçe onu aday göstermek istemese, Sniyetkov yeniden adaylığını koymaktan vazgeçermiş. O zaman eski parti, bütün hesapları altüst olacağından, daha tehlikeli birini aday gösterebilirmiş. Ama sadece bir tek ilçe, yani Sviyajski'nin ilçesi onu aday göstermezse, Sniyetkov yeni seçime adaylığını koyarmış. İçlerinden bazıları, muhalefeti şaşırtmak için ona oy vererek epeyce oy toplamasını bile sağlar, böylelikle kendi adayları seçime adaylığını koyunca, karşı partinin bile bir bölümü ona oy verebilirmiş.

Levin anlamıştı, ama hepsini değil; tam daha başka sorular sormaya hazırlandığı sırada birdenbire herkes konuşmaya ve gürültülü bir biçimde büyük salona doğru gitmeye başladı.

"Ne olmuş? Ne? Kim? Vekâletname mi? Kime? Ne? Yalanlıyorlar mı? Vekâletname değil. Flerov'un oy kullanmasına izin vermiyorlar. Yargılanıyorsa bundan ne çıkar? Böyle olduktan sonra herkesi saf dışı bırakabilirler. Alçakça bir şey! Kanun!"

Dört bir yandan bağrışıldığını duyan Levin, bir şey kaçırmamak korkusuyla bir yere seğirten ötekilerle birlikte büyük salona doğru sürüklendi ve soylular kalabalığı içinde sıkışıp kalarak, il başkanının, Sviyajski'nin ve öteki parti liderlerinin harıl harıl bir şeyler tartışmakta oldukları il başkanı masasına yaklaştı.

XXVIII

LEVİN oldukça açıkta duruyordu. Yanında duran soylulardan birinin hırıltılı, derin solukları, bir başkasının da kalın tabanlı çizmesinin gıcırdaması, doğru dürüst işitmesine engel oluyordu. Sadece il başkanının uzaktan gelen yumuşak sesini, sonra alaycı

* (Lat.) "Ah kutsal saflık!" Bu sözü, odun yığını üzerinde yakılarak idam edilirken, odun yığınına bir kucak çalı çırpı atmak için telaşla koşan ihtiyar bir kadını görünce Jean Huss söylemişti. Genellikle safça söylenmiş bir sözü ya da safça bir davranışı belirtmek için kullanılır. *–H. Âli Ediz*

yüzlü soylunun tiz sesini, onun arkasından da Sviyajski'nin sesini duydu. Levin'in çıkarabildiği kadarıyla bu üçü, kanunun bir maddesinin yorumu ve *hakkında kovuşturma yapılan kişi* kelimelerinin gerçek anlamı üzerinde tartışıyordu.

Kalabalık, masaya doğru ilerleyen Sergey İvanoviç'e yol vermek için ikiye ayrıldı. Sergey İvanoviç Koznişev, alaycı yüzlü soylunun konuşmasını bitirmesini bekleyerek, yapılacak en doğru iş, kanun maddesine bakmaktır, düşüncesinde olduğunu söyledi ve sekreterden o maddeyi bulmasını rica etti. Kanun maddesinde, bir anlaşmazlık hâlinde, oylama yapılması gerektiği belirtilmekteydi.

Sergey İvanoviç Koznişev, kanun maddesini okudu ve bunun anlamını açıklamaya koyuldu. Ama bu sırada, uzun boylu, şişman, hafifçe kamburu çıkmış, bıyıkları boyalı, yakası ensesine dayanan daracık bir üniforma giymiş olan, büyük bir toprak sahibi, Sergey İvanoviç'in sözünü kesti. Masaya yaklaşarak, parmağındaki yüzükle masaya vurup bağırdı:

"Oylama! Oylamaya koyalım! Konuşmanın gereği yok! Oya konulsun!"

Birdenbire birkaç kişi, hep bir ağızdan konuşmaya başladı ve parmağı yüzüklü derebeyi, daha çok tepesi atarak, gittikçe daha yüksek sesle bağırmaya koyuldu. Ama ne dediğini anlamanın imkânı yoktu.

Aslında Sergey İvanoviç'in teklif ettiğini olduğu gibi tekrarlıyordu, ama besbelli, ondan ve onun partisinin tümünden nefret ediyordu; onun bu nefret duygusu, kendi partisinin üyelerine de geçerek, muhalefet partisinde, onunkine benzer, ama daha temiz bir dille anlatılan bir düşmanlık duygusu uyandırdı. Bağrışmalar yükseldi, bir anda ortalık karıştı, öyle ki, il başkanı düzenin sağlanmasını istemek zorunda kaldı.

Dört bir yandan korkunç, öfkeli sesler yükseliyordu:

"Oya! Oya! Soylu olan anlar... Kanımızı döktük... Hükümdarın güveni. İl başkanı denetlenmesin! Bakkal çırağı değil o!.. Mesele orada değil, oya gidilsin, lütfen!.. İğrenç!.."

Bakışlar ve yüzler, sözlerden daha da korkunç, daha da öfkeliydi. Bu yüzler, amansız bir nefret doluydu. Levin olup bitenler-

den hiçbir şey anlamıyor ve Flerov meselesinin oya konulup konulmamasının böylesine hırslı tartışılmasına çok şaşıyordu. Sergey İvanoviç'in sonradan kendisine anlattığı şu *Syllogisme*'i* unutmuştu: Kamu yararı için il başkanını devirmek gerekiyordu; il başkanını devirmek için de oy çoğunluğu gerekti; oy çoğunluğunu sağlamak için de kanun maddesinin nasıl yorumlanması gerektiğini anlatmak lazımdı.

Sergey İvanoviç sözünü bağlayarak:

"Bir oy bile sonuç üzerinde kesin rol oynayabilir. Kamu hizmetinde yararlı olmak için de insanın ciddi ve tutarlı olması gerekir," demişti.

Ne var ki, Levin bunu unutmuştu ve saygı duyduğu bu iyi insanları böylesine yakışık almaz, böylesine kötü niyetli bir heyecan içinde görmek ona acı geldi. Bu acı verici duygudan kurtulmak için, tartışmaların sonunu beklemeden, büfedeki garsonlardan başka kimsenin bulunmadığı bir salona gitti. Bardak çanak silen, tabakları, kadehleri düzenleyen garsonları, onların sakin, ama canlı yüzlerini görünce, Levin âdeta boğucu havası olan bir odadan temiz havaya çıkmış gibi birdenbire ferahladı. Odada dolaşarak memnun memnun garsonlara bakmaya başladı. Özellikle, kırçıl favorili bir garsonun, kendisiyle alay eden daha genç garsonları hor gördüğünü belli ederek onlara peçetelerin nasıl katlanacağını öğretmesi hoşuna gitmişti. Levin tam yaşlı garsonla konuşmaya hazırlandığı sırada, bütün ilin soylularını, adları ve baba adlarıyla bilmek gibi bir özelliği olan, soyluların vasilik bürosu sekreteri, ufak tefek bir ihtiyar, onu bu düşüncesinden ayırdı:

"Lütfen gelin, Konstantin Dmitriç, kardeşiniz sizi arıyor," dedi. "Oylama yapılıyor."

Levin salona girdi, eline beyaz bir bilye verildi ve ağabeyi Sergey İvanoviç'in ardı sıra masaya yaklaştı. Masanın başında, yüzünde anlamlı ve alaycı bir ifade olduğu hâlde, sakalını avucu içinde toplayıp koklayarak Sviyajski durmaktaydı. Sergey İvanoviç elini sandığa daldırdı, bilyeyi bir yere bıraktı ve kenara çekilerek Levin'e

* Syllogisme: Kıyas, tasım. Örnekseme. –*H. Âli Ediz*

yer verdi. Levin masanın yanına yaklaştı, ama ne yapacağını tamamıyla unuttuğundan ve çok sıkılganlık duyduğundan, Sergey İvanoviç'e dönerek sordu: "Nereye koyacağım bunu?" Çevresindeki herkes yüksek sesle konuşurken o alçak sesle sorduğu için, sorusunun duyulmayacağını unutmuştu. Ama tam o sırada konuşmalar kesildiğinden Levin'in yersiz sorusu işitildi. Sergey İvanoviç kaşlarını çattı. Sert bir sesle cevap verdi:

"Bu herkesin inancına kalmış bir iştir."

Bazıları gülümsedi. Levin kızardı, aceleyle elini kumaşın altına soktu ve bilye sağ elinde olduğu için, sağ tarafa bıraktı. Bırakır bırakmaz da, sol elini de kumaşın altına sokması gerektiğini hatırladı ve soktu, ama çok geç kalmıştı; daha çok utanarak, telaşlı telaşlı salonun en gerisine kaçtı.

Konuşurken r'leri yutan sekreterin sesi duyuldu:

"Yüz yirmi altı lehte! Doksan sekiz aleyhte!"

Gülüşmeler oldu. Oy sandığının içinde bir düğme ile iki ceviz bulunmuştu. Flerov'un oy kullanmasına izin verilmiş ve yeni parti kazanmıştı. Ne var ki, eski parti kendini yenilmiş saymıyordu. Levin, Sniyetkov'dan adaylığını koymasını istediklerini duydu ve bir şeyler söyleyen Sniyetkov'un çevresini bir soylular kalabalığının almış olduğunu gördü. Onlara biraz daha sokuldu. Sniyetkov, soylulara cevap olarak, soyluların kendisine, layık olmadığı bir güven ve sevgi gösterdiklerini, çünkü biricik meziyetinin, on iki yıl hizmet ettiği soylulara, büyük bir bağlılık göstermek olduğunu söylüyordu. Birçok sefer, "gücümün yettiği kadar –bağlılıkla ve dürüstlükle– çalıştım, ilginize değer verir, teşekkürler ederim" sözlerini tekrarladı, sonra birdenbire, boğazında düğümlenen gözyaşlarından sesi kesildi ve salondan dışarı çıktı. Bu gözyaşları, ister kendisine yapılan haksızlığı anlamış olmasından, ister soylulara olan sevgisinden, ister kendisini, düşmanla çevrili hissederek içinde bulunduğu gergin durumdan gelmiş olsun, Sniyetkov'un duygusu, başkalarına da bulaştı: Soylular duygulanmıştı. Levin de Sniyetkov'a büyük bir şefkat duydu.

Kapının ağzında il başkanı Levin'le çarpıştı.

Sniyetkov, bir yabancıyla konuşuyormuş gibi:

"Affedersiniz," dedi, ama Levin'i tanıdı, ürkek ürkek gülümsedi.

Sniyetkov bir şey söylemek istemiş de, çok heyecanlı olduğu için konuşamamış gibi geldi Levin'e. Sniyetkov'un, telaşlı telaşlı geçerken, şeritli beyaz pantolonu, nişanlarla süslü üniforması içindeki görünüşü ve yüz ifadesi, Levin'e, kovalanan ve durumunun kötüleştiğini anlayan bir av hayvanını hatırlattı. Sniyetkov'un yüzündeki bu ifade Levin'i fazlasıyla etkilemişti, çünkü Levin bir gün önce, vasilik işi için il başkanının evine gitmiş ve onu şefkatli bir aile babası olarak bütün yüceliği içinde görmüştü. Eskiden kalma aile eşyasıyla döşeli büyük ev; herhâlde sahiplerini değiştirmemiş eski toprak kölelerinden, ne fazla temiz, ne fazla şık, ama saygılı uşaklar; başında dantelli başlığı, omuzlarında Türk şalı, kucağında sevimli torununu, kızının kızını okşayan Sniyetkov'un tombul, iyi yürekli karısı; okuldan yeni gelip, babasıyla selamlaşan ve onun iri elini öpen, altıncı sınıf öğrencisi gösterişli oğlu; ev sahibinin insanı etkileyecek kadar candan konuşması ve davranışları; bütün bunlar bir gün önce Levin'in de elinde olmayarak bu adama karşı bir saygı ve sempati uyandırmıştı. Şimdi ise, ihtiyarın, insana dokunan acıklı bir hâli vardı ve Levin ona tatlı bir iki söz söylemek isteğini duydu.

"Demek ki yine başkanımız oluyorsunuz."

Başkan, ürkek ürkek çevresine bakarak:

"Sanmam," dedi. "Yoruldum ben artık, hem yaşlandım da. Benden genç, benden layık olanlar var. Onlar da sıralarını savsınlar."

Ve başkan yan kapıda kayboldu.

En ciddi an gelip çatmıştı. Hemen seçimlere başlamak gerekiyordu. Her iki partinin liderleri alabildikleri ak ve kara bilyeleri* parmaklarıyla hesaplıyorlardı.

Flerov'la ilgili tartışma yeni partiye yalnız fazladan bir oy kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda onlara, eski partinin çevirdiği entrikalar yüzünden seçimlere katılmaları önlenmiş üç soylu daha getirmelerini sağlayacak kadar zaman da kazandırmıştı. Sniyetkov'un adamları bunlardan içkiye düşkün olan ikisini sarhoş etmişler, üçüncüsünün ise üniformasını çalmışlardı.

---

* Oylar, bilyelerle belirtildiği için, ak ve kara bilyelerden, lehte ve aleyhte alınacak oylar kastedilmektedir. *–H. Âli Ediz*

Bunu öğrenen yeni parti taraflıları, Flerov üzerine tartışmalar sürerken, hemen araba ile adam gönderip, üniforması çalınan soyluya bir üniforma yetiştirmişler, sarhoş edilen iki soyludan birini de toplantıya getirmeyi başarmışlardı.

Onu getirmeye giden toprak sahibi, Sviyajski'ye yaklaşarak:

"Birini getirdik. Başına su döktük, işe yarar," dedi.

Sviyajski başını iki yana sallayarak:

"Çok sarhoş değil ya? Yere yuvarlanır mı dersiniz?" dedi.

"Yok, çok iyidir. Yalnız burada ona bir şey içirmeseler bari... Ne olursa olsun ona içki vermemesini büfeciye söyledim."

XXIX

İÇKİ ve sigara içtikleri dar oda soylularla doluydu. Heyecan gittikçe artıyor, bütün yüzlerde bir huzursuzluk göze çarpıyordu. Bütün ayrıntıları ve oy sayısını kesin olarak bilen liderler özellikle heyecanlıydılar. Bunlar, yaklaşan savaşın komutanlarıydı. Geri kalanlar savaştan öncekiler gibi, her ne kadar dövüşe hazırlanıyorlarsa da, şimdilik oyalanacak bir şeyler arıyorlardı. Kimileri ayakta ya da masa başında bir şeyler yiyor, kimileri sigara içerek, uzun odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, çoktandır görmedikleri arkadaşlarıyla konuşuyorlardı.

Levin'in canı bir şey yemek istemiyordu, sigara da içmiyordu; kendi grubuna, yani Sergey İvanoviç'e, Stepan Arkadyeviç'e, Sviyajski'ye ve ötekilere katılmak da istemiyordu, çünkü Vronski, saray yaveri üniforması giymiş olarak, ayakta onlarla ateşli bir konuşmaya dalmıştı. Levin, daha dün seçimlerde onu görmüş ve karşı karşıya gelmekten dikkatle kaçınmıştı. Levin pencerenin yanına gidip oturdu ve çeşitli grupları seyretmeye, çevresinde konuşulanları dinlemeye başladı. Levin'in kederli bir hâli vardı, çünkü herkesin canlı, hareketli, seçimlerle ilgili olduğunu, buna karşılık bir kendisinin, bir de onun yanı başında oturan, denizci üniforması giymiş, son derece yaşlı, dişsiz, anlaşılmaz bir şeyler mırıldanan bir adamın çevrede olanlarla hiç ilgilenmediğini, âdeta bunlarla hiçbir ilişkisi yokmuş gibi durduğunu görüyordu.

Pomatlı saçları üniformasının işlemeli dik yakası üzerine sarkan kısa boylu, biraz kamburca bir büyük toprak sahibi, seçimler şerefine giydiği besbelli yeni çizmelerinin topuklarını enerjik bir tavırla takırdatarak konuşuyordu:

"Rezilin biri! Söyledim kendisine, ama aldırış ettiği yok. Tabii ya! Üç yılda toplayamazdı."

Büyük bir toprak sahibi Levin'e hoşnutsuz bir tavırla şöyle bir bakarak hızla arkasını döndü.

Ufak tefek bir adam, incecik sesiyle yorumda bulundu:

"Evet, ne derseniz deyin, pis bir iş bu."

Onun arkasından, şişman bir generalin çevresini almış kalabalık bir büyük toprak sahipleri grubu acele acele Levin'e doğru yaklaştı. Toprak sahiplerinin, konuşmalarını kimsenin duymayacağı bir yer aradıkları belliydi.

"Pantolonunun çalınması için emri benim verdiğimi ne cesaretle söyleyebiliyor! Öyle sanıyorum ki pantolonunu içkiye vermiştir. O da, onun prens unvanı da vız gelir bana! Bunu söylemeye hakkı yok, hayvanlık denir buna!"

Bir başka grupta ise biri şöyle diyordu:

"Ama izin verin! Onlar iddialarını kanun maddesine dayatıyorlar. Karısının bir soylu olarak kütüğe işlenmesi gerekirdi."

"Kanunun canı cehenneme! İçimden gelerek söylüyorum. Soyluluk ne güne duruyor? İnsanın soyluluğuna güvenmeli, canım."

"Gelin, Ekselans, bir kadeh *fine champagne*!.."

Bir başka grup, yüksek sesle bağırıp çağırmakta olan bir soylunun peşinden ayrılmıyordu: Bu, sarhoş edilen üç kişiden biriydi.

Levin, eski kurmayların giydikleri cinsten bir albay üniforması giymiş, kır bıyıklı bir büyük toprak sahibinin, tatlı bir sesle şöyle dediğini duydu:

"Marya Semyonovna hiçbir zaman kâr etmediği için, kendisine her zaman, malikânesini kiraya vermesini öğütlemişimdir."

Bu, Levin'in, Sviyajski'lerde tanıştığı toprak sahibiydi. Onu hemen tanıdı. Toprak sahibi de Levin'i tanıdı. Selamlaştılar.

"Görüştüğümüze çok sevindim. Tabii, sizi çok iyi hatırlıyorum. Geçen yıl, Başkan Nikolay İvanoviç'te."

Levin:

"Ee, çiftliğiniz ne âlemde?" diye sordu. Toprak sahibi, Levin'in yanında durarak, boynu bükük bir gülümseyişle, ama bunun böyle olması gerektiğine inanmış bir yüz ifadesiyle:

"Hep öyle işte, ziyandayız," dedi. "Siz nasıl oldu da bizimle geldiniz?" diye sordu. Fransızca kelimeleri kuvvetli ama kötü bir aksanla söyleyerek devam etti: "*Coup détat**'da rol almaya mı geldiniz? Bütün Rusya burada: Mabeyinciler, neredeyse bakanlar bile."

Saray mabeyincisi üniforması ve beyaz pantolonu içinde, bir generalle birlikte dolaşmakta olan gösterişli Stepan Arkadyeviç'i işaret etti.

Levin:

"Doğrusunu isterseniz, şu soylu seçimlerinin anlamını çok az kavrıyorum," dedi.

Toprak sahibi ona baktı:

"Bunda kavrayacak ne var? Zaten hiçbir anlam taşımıyor ki. Sadece süredurum kanununun zoruyla harekete devam eden, çürümekte olan bir kurum. Şöyle iyice bir bakın: Üniformalar bile size bunun sulh yargıçlarının ve gedikli üyelerin bir toplantısı olduğunu, ama soylular toplantısı olmadığını anlatacaktır."

Levin:

"Öyleyse siz niye geliyorsunuz?" diye sordu.

"Alışkanlıktan başka bir şey değil. Hem insanın bağlantılarını da sürdürmesi gerekiyor. Bir bakıma manevi bir yükümlülük. Sonra, doğrusunu isterseniz, çıkarım da var. Damadım gedikli üyeliğe adaylığını koymak istiyor: Hâlleri vakitleri pek yerinde değil, onu kayırmak gerekiyor. Asıl, şu beyefendiler niye gelirler?"

Toprak sahibi böyle diyerek, il başkanının masası başında bir konuşma yapmış olan alaycı yüzlü beyi işaret etti.

"Soyluların yeni kuşağı bu."

"Yeni olmasına yeni, ama soylulukla ilişkisi yok bunların. Onlar sadece toprak sahipleri, biz çiftlik sahibiyiz. Bir soylu olarak onlar intihar ediyor."

"Ama bunun ömrünü yitirmiş bir kuruluş olduğunu söylediniz."

* (Fr.) "Hükümet darbesi." *–H. Âli Ediz*

"Ömrünü yitirmiş olmasına yitirmiş olabilir, ama yine de ona karşı biraz daha saygılı davranmak gerek. Mesela, Sniyetkov'u alınız. Bizler ister işe yarayalım, ister yaramayalım, bin yıllık kök salmışız. Diyelim ki, siz evinizin önüne bir bahçe yapmayı tasarlıyorsunuz ve tam sizin bahçeyi yapmayı düşündüğünüz yerde de asırlık bir ağaç var... Yaşlı, budaklarla dolu olabilir, ama yine de birkaç çiçek tarhı uğruna kesip devirmezsiniz bu ağacı. Bahçenizi, yaşlı ağaçtan da yararlanacak biçimde düzenlersiniz. Bir yılda yetişmez o ağaç."

Toprak sahibi son sözlerini ihtiyatlı bir tavırla söyleyip hemen konuyu değiştirdi:

"Ee, sizin çiftlik işleri nasıl gidiyor?"

"Pek iyi değil. Yüzde beş kazanıyorum."

"Evet, ama kendi emeğinizi saymıyorsunuz. Sizin emeğinizin de bir değeri yok mu? Bakın ben size kendiminkini anlatayım. Çiftçiliğe başlamadan önce devlet memurluğundan yılda üç bin ruble alıyordum. Şimdi memurluktakinden çok çalıştığım hâlde sizin gibi yüzde beş alıyorum topraktan, o da en fazlası. Ama insanın kendi emeği havaya gidiyor."

"Bu apaçık bir ziyan olduğuna göre, niye yapıyorsunuz bu işi?"

"Ee, yapıyor insan işte! Ne yaparsınız? Alışkanlık; hem de bunun böyle olması gerektiğini bile bile yapıyorsunuz işte. Ayrıca, şunu da söylemeliyim ki..." Toprak sahibi dirseğini pencereye dayayıp konuya daha bir sarılarak devam etti: "oğlum bundan hoşlanmıyor. O besbelli bir bilgin olacak, o zaman da benden sonra işi yürütecek kimse kalmayacak. Ben hâlâ yürütüyorum işte. Bu yıl meyve fideleri diktim."

Levin:

"Evet, evet, tamamıyla haklısınız," dedi. "Çiftçilikten bir şey kazanamadığımın öteden beri farkındayım, ama işte çalışıyorum... Toprağa karşı bir çeşit görev duygusu bu."

Toprak sahibi devam etti:

"Bakın size başka bir şey söyleyeyim. Komşularımdan bir tüccar gelmişti bana. Ona çiftliği ve bahçeyi gezdirdim. Bana, 'Yok, Stepan Vasilyeviç,' dedi. 'Her şey iyi, bakımlı ama bahçeniz ihmal edilmiş.' Oysa bahçe de bakımlıydı aslında. 'Bana kalsa şu ıhla-

murları keserdim. Yalnız onları büyüme hâllerinde kesmek gerek. Sizin burada binlerce ıhlamur var, her ıhlamurdan iki esaslı kaplamalık kabuk çıkar. Bugünlerde bu kabuklar iyi para ediyor, üstelik bir yığın da kereste elde edersiniz.'"

Daha önce de bu gibi hesaplarla karşılaşmış olduğu anlaşılan Levin, gülümseyerek tamamladı.

"Evet, o parayla da sığır ya da toprak satın alır, hem de yok pahasına satın alır, köylülere kiralardı. Böylece de zengin olurdu. Siz ve ben elimizdekini koruyup çocuklarımıza bırakabilirsek, Tanrı'ya şükrederiz."

Büyük toprak sahibi:

"Duyduğuma göre evlisiniz?" dedi.

Levin gururlu bir iç rahatlığıyla:

"Evet," diye cevap verdi. "Ama yine de tuhaf," diye devam etti: "Eski çağlarda kutsal ateşi korumakla görevlendirilen Vesta rahibeleri gibi, biz de herhangi bir ateşi korumakla görevlendirilmişçesine, kendimizi hiç düşünmeden yaşamaya devam ediyoruz."

Büyük toprak sahibi beyaz bıyığının altından gülümsedi:

"Aramızda, dostunuz Nikolay İvanoviç Sviyajski gibi arkadaşlar var ki, bunlar, bir tarım endüstrisi kurmak hevesindeler; ama şimdiye kadar bu, sermaye kaybından başka bir sonuç vermedi."

Levin kendisini şaşırtan düşünceye dönerek sordu:

"Peki, ama niye biz de tüccarlar gibi yapmıyoruz? Niye kaplamalık kabuklar için bahçelerimizdeki ağaçları kesmiyoruz?"

"İşte, sizin dediğiniz sebepten, ateşi korumak için. Öte yandan bu bir soylunun yapacağı cinsten bir iş de değil. Bizim işimiz burada seçimlerde değil, kendi evimizde. Bir de bize neyi yapacağımızı, neyi yapmayacağımızı söyleyen bir sınıf içgüdümüz var. Köylüler de böyledir. Buna birçok sefer dikkat etmişimdir: İyi bir köylü elinden geldiğince çok toprağı kiralamaya çalışır. Toprak ne kadar kötü olursa olsun, sürmeye devam eder. Onun işinde de hesap yoktur. Düpedüz zararına çalışır."

Levin:

"Evet, tıpkı bizim gibi," dedi. Sviyajski'nin yaklaştığını görerek ekledi: "Sizi gördüğüme çok, pek çok sevindim."

Büyük toprak sahibi, Sviyajski'ye:

"Evinizdeki karşılaşmamızdan sonra ilk defa burada rastlaştık kendisiyle. Güzel çene çaldık," dedi.

Sviyajski gülümseyerek:

"Yeni düzeni mi çekiştirdiniz?" diye sordu.

"Bunsuz olmaz."

"İçinizi döktünüz!"

XXX

SVİYAJSKİ, Levin'in koluna girdi ve onunla birlikte kendi grubunun yanına gitti.

Bu sefer artık Vronski'den kurtulmaya imkân yoktu. Vronski, Stepan Arkadyeviç ve Sergey İvanoviç'le ayakta duruyor, dosdoğru kendilerine gelen Levin'e bakıyordu.

Levin'e elini uzatarak:

"Çok sevindim," dedi. "Yanılmıyorsam sizinle tanışmak zevkine, şey, Prenses Sçerbatskaya'larda ermiştim."

Levin:

"Evet, tanışmamızı çok iyi hatırlıyorum," dedi ve kıpkırmızı kesilerek, hemen dönüp kardeşiyle konuşmaya başladı.

Vronski, hafifçe gülümseyerek Sviyajski'yle konuşmaya devam etti; Levin'le bir konuşma kapısı açmaya hiç de hevesli olmadığı anlaşılıyordu, ama Levin, bir yandan kardeşiyle konuşurken, bir yandan da durmadan dönüp dönüp Vronski'ye bakıyor, kabalığını affettirecek bir söz bulmaya çalışıyordu.

Levin, Sviyajski'yle Vronski'ye bakarak:

"Şimdi ne bekleniyor?" diye sordu.

Sviyajski cevap verdi:

"Sniyetkov. Adaylığını koymayı kabul ya da reddetmesi gerek."

"Ee, razı oldu mu, olmadı mı?"

Vronski:

"Mesele burada zaten," dedi. "Ne razı oldu, ne de olmadı."

Levin, Vronski'ye bakarak:

"O reddederse, adaylığını kim koyacak?" diye sordu.

Sviyajski:

"Kim isterse," dedi.

Levin sordu:

"Siz mi koyacaksınız?"

Şaşıran Sviyajski, Sergey İvanoviç'in yanında durmakta olan alaycı yüzlü baya korkuyla bakarak:

"Ne münasebet!" dedi.

Levin, pot kırdığını hissederek sordu:

"Kim koyacak öyleyse? Nevedovski mi?"

Ne var ki, bu sefer daha da kötü bir pot kırmış oldu. Çünkü Sviyajski de Nevedovski de iki adaydılar.

Alaycı yüzlü bay:

"Ben mi?" dedi. "Kesin olarak asla!"

Bu, Nevedovski'nin ta kendisiydi. Sviyajski onu Levin'le tanıştırdı.

Stepan Arkadyeviç, Vronski'ye göz kırparak:

"Ne o, yoksa seni de mi sarmaya başladı?" dedi. "At yarışlarına benziyor. İnsan bunda da müşterek bahis oynayabilir."

Vronski:

"Evet, çok sarıyor insanı," dedi. "Bir sefer de başladı mı, insan sonunu getirmek istiyor bunun." Kaşlarını çatıp güçlü çenesini sıkarak ekledi: "Kavga!"

"Ne kadar da iş adamı kafası var bu Sviyajski'de: Her şeyi öylesine duru bir biçimde ortaya koyuyor ki."

Vronski, dalgın dalgın:

"Ah, evet," dedi.

Bir ara sessizlik oldu ve bu arada –sırf bir yere bakmak gerektiği için– Levin'e, onun ayaklarına, üniformasına, sonra yüzüne bakan ve Levin'in sıkıntılı gözlerinin kendisine dikili olduğunu gören Vronski, bir şey söylemiş olmak için konuştu:

"Hep köyde yaşayan siz nasıl oluyor da sulh yargıcı olmuyorsunuz? Yargıç üniforması giymemişsiniz."

Deminden beri, ilk tanışmalarındaki kabalığını tamir edebilmesi için bir fırsat çıkmasını bekleyen Levin, asık suratla cevap verdi:

"Sulh yargıçlığını saçma bir kurum sayıyorum da ondan."

Vronski şaşarak, ama istifini bozmadan:

"Ben bu düşüncede değilim," dedi. "Tam tersine."

Levin onun sözünü keserek:

"Bu bir oyuncak," dedi. "Sulh yargıçlığı bize gerekmez. Sekiz yıldan beri bir tek davam düşmedi onlara. Bir davam oldu, onu da ters karara bağladılar. Sulh yargıçlığı oturduğum yerden kırk verst uzakta. İki rublelik bir dava için bana on beş rubleye mal olan bir avukat göndermem gerekir."

Ondan sonra Levin, bir köylünün nasıl bir değirmenciden un çaldığını, değirmenci bunu kendisine söyleyince, köylünün nasıl değirmenci aleyhine iftira davası açtığını anlattı. Bütün bu anlattıkları hem yersiz, hem de budalacaydı. Levin kendi de anlatırken bunu fark etti.

Stepan Arkadyeviç en tatlı, en yumuşak gülümseyişiyle:

"Ah, ne antika çocuktur bu! Ama gitsek iyi olacak artık. Oylamaya başlamışlardır sanırım."

Böylece ayrıldılar.

Kardeşinin patavatsızlığını görmüş olan Sergey İvanoviç:

"Anlayamıyorum," dedi. "Bir insan her türlü politik sağgörüden nasıl böylesine yoksun olabilir, aklım almıyor, biz Ruslarda eksik olan budur işte. İl başkanı bizim rakibimiz, sen ise onunla *ami cochon** oluyor, adaylığını koymasını rica ediyorsun. Kont Vronski'ye gelince... Onu kendime arkadaş olarak seçmem; kendisi beni yemeğe çağırdı, ben gitmeyeceğim. Ama o da bizden biridir, ne diye kendimize düşman etmeli? Sonra tutup Nevedovski'ye adaylığını koyup koymayacağını soruyorsun. Olmaz böyle şey."

Levin asık bir suratla cevap verdi:

"Aman, hiçbir şey anlamıyorum! Bunların hepsi de önemsiz şeyler."

"Bütün bunların önemsiz şeyler olduğunu söylüyorsun ama kendin bununla ilgili bir işe kalkıştın mı yüzüne gözüne bulaştırıyorsun."

---

* (Fr.) Burada "sıkı fıkı" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

Levin cevap vermedi, birlikte salona girdiler.

İl başkanı, kendisine karşı bir komplo hazırlanmakta olduğunu sezmiş olmasına rağmen, adaylığı konusunda oy birliği olmamasına rağmen, yine de adaylığını koymaya karar vermişti. Salona derin bir sessizlik çöktü ve sekreter yüksek sesle, Atlı Muhafız Birliği Yüzbaşısı Mihail Stepanoviç Sniyetkov'un il başkanlığına adaylığını koyduğunu ve oylama yapılacağını bildirdi.

İlçe başkanları, içinde oy bilyelerinin bulunduğu küçük tabaklarla masalarından kalkıp il başkanının masasına gittiler ve oylama başladı.

Levin kardeşiyle birlikte kendi ilçe başkanının ardı sıra masaya giderken, Stepan Arkadyeviç, Levin'in kulağına fısıldadı:

"Sağa koy."

Ne var ki, Levin kendisine açıklanan planı unuttuğu için Stepan Arkadyeviç'in "sağa" demekle yanılmış olmasından korktu. Çünkü Sniyetkov onların düşmanı değil miydi? Oy sandığına yaklaşırken bilyeyi sağ elinde taşıyordu, ama bir yanlışlık olduğunu düşünerek, sandığın başına geldiğinde bilyeyi sol eline geçirdi ve besbelli, sol yanına koydu. Oy sandığının başında duran ve yalnız bir dirsek hareketinden bile kimin ne yana koyduğunu anlayan bu işin kurdu adam, hoşnutsuzlukla yüzünü buruşturdu. Bu sefer Levin'in sağgörüsünü kullanmasına da ihtiyaç kalmamıştı.

Ortalık yine sessizliğe gömüldü ve bilyeler sayılmaya başlandı. Sonra, bir tek ses, lehte ve aleyhte verilen oyların sayısını bildirdi.

Başkan, oldukça büyük bir çoğunlukla seçilmişti. Herkes konuşmaya başladı, herkes kapıya saldırdı. Sniyetkov içeri girdi, soylular onun çevresini alarak tebrik etmeye başladılar.

Levin, Sergey İvanoviç'e sordu:

"Ee, şimdi bu bitti mi?"

Sviyajski gülümseyerek, Sergey İvanoviç'in yerine cevap verdi:

"Daha bu başlangıç. Başka aday daha çok oy alabilir."

Levin yine bunu büsbütün unutmuştu. Burada bir incelik olduğunu ancak şimdi hatırladı, ama bunun ne olduğunu bulmak için kafa yormak ona sıkıcı göründü. Üzerine bir neşesizlik çökmüştü, kalabalıktan kurtulmak istedi.

Kimse ona dikkat etmediği ve görünüşe göre kimsenin ona ihtiyacı olmadığı için, sessiz sedasız doğruca, büfenin bulunduğu küçük odaya gitti ve tekrar garsonları görünce büyük bir ferahlık duydu. Yaşlı garson, Levin'e bir şeyler yemesini teklif etti, o da razı oldu. Levin fasulye garnili bir pirzola yiyip, garsonla eski efendileri üzerine konuştuktan sonra, içine sıkıntı veren büyük salona dönmek istemediğinden, salonun balkonuna çıktı. Balkon, parmaklıktan eğilmiş aşağıda söylenenlerin bir kelimesini bile kaçırmamaya çalışan, modaya uygun giyinmiş kadınlarla doluydu. Kadınların yanında oturan ya da ayakta duran şık giyimli avukatlar, gözlüklü lise öğretmenleri, subaylar vardı. Herkes seçimlerden, il başkanının ne kadar yorgun göründüğünden, tartışmaların ne kadar güzel geçtiğinden söz ediyordu; gruplardan birinde, kardeşini övdüklerini duydu.

Kadınlardan biri bir avukata:

"Koznişev'i dinlediğime çok mutluyum," diyordu. "Aç kalmaya değer doğrusu. Harika! Ne kadar açık konuşuyor! Söylediklerinin hepsi duyuluyor. Sizin mahkemede onun gibi konuşan yok! Bir Maydel var, o da Koznişev'in yanında sönük kalır."

Parmaklıkta boş bir yer bulan Levin, dayanıp aşağı eğildi ve seyrederek dinlemeye başladı.

Bütün soylular, kendi ilçelerine göre ayrı ayrı küçük bölmelerin ardında oturuyorlardı. Salonun ortasında üniformalı bir adam durmuş, ince, tiz bir sesle bir çağrıda bulunuyordu:

"Süvari Yüzbaşısı Yevgeni İvanoviç Apuhtin, soyluların il başkan adayı olarak teklif olunuyor."

Bir ölüm sessizliği baş gösteriyor, arkasından zayıf, ihtiyar bir erkek sesi duyuluyor:

"Kabul etmiyor!"

Aynı ses yine tekrarlıyor:

"Yedinci rütbeden Memur Piyotr Petroviç Bol, il başkanı adayı olarak teklif olunuyor."

Genç, tiz bir ses duyuluyor:

"Kabul etmiyor!"

Buna benzer çağrılar yapıldı ve her bir çağrıyı, "kabul etmiyor!" karşılığı izledi. Bu bir saat kadar böyle sürdü. Levin dirseklerini parmaklığa dayayarak seyrediyor ve dinliyordu. İlkin şaşırıp, bunların ne demek olduğunu anlamak istedi. Sonra bunu anlayamayacağına aklı yatınca, canı sıkıldı. Arkasından da, bütün yüzlerde gördüğü o heyecan ve öfkeyi hatırlayınca üzüldü: Kalkıp gitmeye karar verdi ve aşağı indi. Balkonun arkasındaki koridordan geçerken, gözleri şişmiş, bir aşağı bir yukarı dolaşan mahzun bir lise öğrencisine rastladı. Merdivende bir çiftle karşılaştı: Yüksek ökçeli pabuçlarıyla hızlı hızlı, koşarcasına yukarı çıkan bir kadın ve zarif savcı yardımcısı.

Tam Levin kadına yol vermek üzere kenara çekildiği sırada, savcı yardımcısı kadına:

"Geç kalmayacağımı söylemiştim size," dedi.

Levin ana kapıya çıkan merdiveni inip, yeleğin cebinden kürkünün vestiyer numarasını çıkardığı sırada, sekreter yakaladı onu:

"Buyurunuz, Konstantin Dmitriç, oylama yapılıyor."

Oylama, aday gösterilmekten o kadar kesin bir dille kaçınmış olan Nevedovski için yapılıyordu.

Levin salonun kapısına sokuldu. Kapı kilitliydi. Sekreter tıktıkladı, kapı açıldı ve yüzleri kıpkırmızı olmuş iki büyük toprak sahibi dışarı çıkıp Levin'in yanından geçip gittiler.

Yüzü kızarmış toprak sahiplerinden biri:

"Daha fazla dayanamam," dedi.

Bunun arkasından, kapı aralığından il başkanının yüzü göründü. Bu yüz, yorgunluktan ve korkudan korkunç bir hâl almıştı. Kapıcıya bağırdı:

"Kimseyi dışarı bırakmamanı söylemiştim sana!"

"Ben birisini içeri alıyordum, efendim!"

İl başkanı:

"Yarabbi!" dedi ve derin bir iç çekip, beyaz pantolonu içindeki bacaklarını yorgun yorgun sürükleyerek, başı öne eğik, odanın ortasındaki masasına doğru yürüdü.

Beklenildiği gibi, oy çokluğuyla Nevedovski seçilmiş, yeni il başkanı o olmuştu. Pek çok kimse neşeli, pek çoğu mutlu ve sevinç-

li, birçoğu kendinden geçmiş görünüyordu, birçoğu da hoşnutsuz, mutsuzdu. Eski il başkanı keder içindeydi ve bunu saklayamıyordu. Nevedovski salondan çıkarken, bir insan kalabalığı, tıpkı birinci gün açılış konuşmasını yapan valinin ardı sıra hevesle gittikleri gibi, tıpkı seçildiği zaman Sniyetkov'un ardına takıldıkları gibi onun da ardından yürümüş ve çevresini kuşatmıştı.

XXXI

YENİ seçilen il başkanı ve zafer kazanmış partinin üyelerinden çoğu o gün öğle yemeğini Vronski'de yediler.

Vronski seçimlere, bir yandan, köyde canı sıkıldığı ve Anna'nın önünde özgürlük haklarına sahip çıkmak zorunda olduğu için; öte yandan da, Zemstvo seçimlerinde Vronski için sarf ettiği çabaya karşılık, Sviyajski'yi seçimlerde destekleyerek ona olan borcunu ödemek ve en önemlisi de, bir büyük toprak sahibi ve bir soylu olarak benimsediği durumunun gerektirdiği bütün görevleri harfiyen yerine getirmek için gelmişti. Seçimlerin kendisini böylesine ilgilendireceğini, böylesine saracağını ve bu işi böylesine iyi başarabileceğini hiç ummamıştı. Vronski, soylular çevresinde büsbütün yeni bir sima olmakla birlikte, hiç şüphesiz büyük bir başarı kazanmıştı ve daha şimdiden onlar arasında sözü geçer bir kişi hâline geldiğini düşünmekle de yanılmamıştı. Vronski'nin, sözü geçer bir kişi olmasını sağlamakta, zenginliğinin, şöhretinin; para işleriyle uğraşan ve Kaşin'de, gittikçe gelişmekte olan bir banka kurmuş olan eski dostlarından Şirkov'un kendisine verdiği şehirdeki çok güzel evinin; köyden getirdiği çok iyi aşçısının; eski bir okul arkadaşı, hem de Vronski'nin koruduğu bir okul arkadaşı olan vali ile yakın dostluğunun büyük bir etkisi olmuştu. Hepsinden de çok, herkese karşı açık ve net davranması kısa bir süre içinde soylulardan çoğunu, Vronski'nin sözüm ona gururlu bir kişi olduğu hakkındaki yargılarını değiştirmek zorunda bırakmıştı. Kiti Sçerbatskaya ile evlenen ve durup dururken *â propos de bottes** kudurgan bir öfke

* (Fr.) "Damdan düşercesine." –*H. Âli Ediz*

ile bir sürü saçma sapan laf eden şu deli baydan başka; tanıştığı her soylunun, kendisine yakınlık duyduğunu Vronski de hissediyordu. Nevedovski'nin başarısına büyük yardımı dokunduğunu kendi de açıkça görüyor, başkaları da bunu kabul ediyordu. Şimdi, kendi sofrasında, Nevedovski'nin seçilişini kutlarlarken, Vronski, kendi adayının başarısından ötürü tatlı bir zafer sevinci duyuyordu. Seçimler onu öylesine imrendirmişti ki, Vronski, gelecek üç yıl içinde, evli olursa kendi de adaylığını koymayı aklından geçirdi. Bu tıpkı, yarışları kazandıktan sonra, gelecek yarışlarda, jokeyin yerine kendisinin yarışlara katılmak isteğini duyduğu zamankine benzer bir istekti.

Şimdi jokeyin zaferini kutluyorlardı. Vronski, sofrada baş köşede; sağında, imparator generali, genç vali oturuyordu. Seçimleri törenle açan, bir konuşma yapan ve Vronski'nin dikkat ettiği üzere; birçoklarında saygı ve yaltaklanma duygusu uyandıran bu genç vali, herkesin gözünde ilin efendisiydi. Ama Vronski'nin gözünde o, Vronski'nin önünde utanıp sıkılan ve Vronski'nin *mettre à son aise*'e* çalıştığı "*Maslov Katka*"dan** –soylular okulunda ona o adı takmışlardı– başka bir şey değildi. Vronski'nin solunda ise genç, inatçı ve alaycı yüzüyle Nevedovski oturuyordu. Vronski ona teklifsiz ve saygılı davranıyordu.

Sviyajski yenilgisini neşeyle karşılıyordu. Kendisinin de, şampanya kadehi elde, Nevedovski'ye dönerek söylediği gibi, bu aslında kendisi için bir yenilgi değildi; soyluların izlemeleri gereken yeni rotayı ondan iyi temsil edecek birini bulamazlardı. Her namuslu kişinin işte bundan ötürü bugünkü başarıdan yana olduğunu ve bunu kutladığını belirtti.

Stepan Arkadyeviç de böyle hoşça vakit geçirdiğine ve herkesin memnun olduğuna seviniyordu. Bu parlak ziyafette seçim olayları görüşüldü. Sviyajski, eski başkanın ağlamaklı konuşmasının gülünç bir taklidini yaptı ve Nevedovski'ye dönerek, Ekselansın, hesapların denetlenmesi için gözyaşlarından daha başka, daha kar-

* (Fr.) "Cesaretlendirmeye." –*H. Âli Ediz*

** Katka, Katya adının küçültülmüşüdür. Burada "Kız Maslov" anlamına gelir. –*H. Âli Ediz*

maşık bir metot seçmesi gerektiğini söyledi. Bir başka şakacı soylu, eski başkanın vermeyi tasarladığı balo için uzun çoraplı uşakların tutulduğunu ve tabii, yeni il başkanı bir balo vermezse bu uşakların kullanılmadan geri yollanmaları gerekeceğini anlattı.

Yemek boyunca Nevedovski'ye hep ya "bizim il başkanımız" ya da "Ekselans" diye hitap ettiler.

Bunu, yeni evli bir kadına "*madam*" derken ve kocasının adıyla seslenirken duydukları zevkle söylüyorlardı. Nevedovski bu unvanlara sadece ilgisizmiş gibi görünmekle kalmıyor, aynı zamanda bunları küçümsüyormuş gibi de davranıyordu, ama mutlu olduğu ve mutluluğunu belli etmemek için kendini tutmak zorunda kaldığı açıkça anlaşılıyordu. Çünkü bunun tersi bir davranış şimdi onların hepsinin içinde bulunduğu yeni liberal havaya uygun düşmezdi.

Yemek sırasında, seçimlerin sonuçlarıyla ilgilenen kişilere telgraflar çekildi. Çok neşelenmiş olan Stepan Arkadyeviç de, Darya Aleksandrovna'ya şöyle bir telgraf çekti: "Nevedovski on iki* oyla seçildi. Tebrikler. Haberi yay." Telgrafı yüksek sesle yazdırarak: "Onları da sevindirmek gerek," dedi.

Darya Aleksandrovna ise, telgrafı alınca, harcanan ruble için içini çekmekle yetindi ve bunun bir ziyafetin sonunda çekilmiş olduğunu anladı. Stiva'nın ziyafet sonralarında *faire jouer le télégraphe*** gibi zayıf bir yanı olduğunu biliyordu.

Nefis yemeklerle, Rus şarapçılarından alınma değil de, yabancı ülkelerden getirtilmiş şaraplarla birlikte, her şey seçkin, sade ve güzeldi. Hepsi de akıllı, ağırbaşlı, aynı düşünceyi paylaşan, liberal eğilimli, yenilerden olan bu yirmi kişilik topluluk, Sviyajski tarafından seçilmişti. Yine şaka ile karışık olarak, yeni il başkanı, vali, banka direktörü ve "nazik, sevimli ev sahibimiz" şerefine kadeh kaldırıldı.

Vronski memnundu. Taşrada böylesine sevimli bir hava bulabileceğini hiç ummamıştı.

---

* Bazı Rusça metinlerde ve kimi Fransızca çevirilerde "yirmi" diye yazılıdır. *–H. Âli Ediz*

** Burada "telgrafı kötüye kullanmak" ya da "telgrafla oynamak" anlamına gelir. *–H. Âli Ediz*

Yemekten sonra hava daha da çok renklendi. Vali, Vronski'yi, *Kardeşlerimiz** yararına verilen bir konsere davet etti; konseri valinin, Vronski'yle tanışmak isteyen karısı düzenlemişti.

"Daha sonra bir balo verilecek, orada buranın en güzel kadınını görürsünüz! Gerçekten de görülmeye değer."

Vronski, çok sevdiği bir İngilizce deyimi kullanarak:

"*Not in my line*,"** diye cevap verdi. Ama gülümsedi ve gelmeyi vadetti.

Hepsi de sigaralarını tellendirip masadan kalkmak üzere oldukları sırada, Vronski'nin oda uşağı ona, tepsi içinde bir mektup getirdi. Anlamlı bir bakışla:

"Vozdvijenskoye'den, özel bir ulakla," dedi.

Vronski kaşlarını çatarak mektubu okurken, misafirlerden biri Vronski'nin oda uşağından söz ederek, Fransızca:

"Şaşılacak şey! Ne kadar da savcı yardımcısı Sventitski'ye benziyor!" dedi.

Mektup Anna'dandı. Vronski daha mektubu okumadan ne yazdığını anlamıştı. Vronski seçimlerin beş gün süreceğini düşünüp, cuma günü döneceğine söz vermişti. Bugün cumartesiydi ve Vronski, zamanında dönmediği için mektubun sitemlerle dolu olduğunu biliyordu. Bir akşam önce yolladığı mektup herhâlde Anna'nın eline geçmemişti daha.

Mektup tam Vronski'nin beklediği gibi çıktı, yalnız hiç beklemediği bir biçimde yazılmıştı, üstelik de tatsızdı: "Annie çok hasta. Doktor zatürre olabileceğini söylüyor. Bir başıma ne yapacağımı şaşırıyorum. Prenses Varvara yardımcı olmaktan çok ayak bağı oluyor. Seni önceki gün ve dün bekledim, şimdi nerede olduğunu ve ne yaptığını öğrenmek için adam yolluyorum. Kendim gelmek istedim, ama hoşlanmayacağını bildiğim için vazgeçtim. Bana bir cevap yolla da ne yapacağımı bileyim."

Çocuk hasta, o ise buraya gelmeyi düşünmüş. Kızları hastayken, bu düşmanca ton!

---

* "Kardeşlerimiz" sözü burada, o çağın politik koşullarına göre çeşitli anlamlara gelebilir. Nitekim eserin Fransızca çevirilerinden bazıları "Slav Kardeşlerimiz", bazıları da "Sırp Kardeşlerimiz" diye yazmışlardır. *–H. Âli Ediz*

** Burada, "Bana göre değil" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

Seçimlerin verdiği masum neşe ve dönmek zorunda bulunduğu o kasvetli, sıkıcı aşk arasındaki karşıtlık Vronski'yi derinden etkiledi. Ama gitmek zorundaydı, nitekim o da, o gece ilk trenle evinin yolunu tuttu.

XXXII

VRONSKİ'NİN seçimlere gidişinden önce, onun her gidişinde aralarında tekrarlanan sahnelerin, Vronski'yi bağlamaktan çok, kendisinden soğutabileceğini akıl eden Anna, bu seferki ayrılığı sükûnetle karşılayabilmek için elinden gelen çabayı harcamaya karar vermişti. Ne var ki, Vronski'nin kendisine, gideceğini bildirmek için geldiği zamanki soğuk ve sert bakışı Anna'nın onurunu kırmış, daha yola çıkmadan onun bütün huzurunu kaçırmıştı.

Daha sonra, yalnızlığı sırasında, Vronski'nin, özgürlük hakkını belirten bu bakışları üzerinde uzun uzun düşünen Anna, her zamanki gibi aynı sonuca –kendisinin küçültülmüş olduğu sonucuna– vardı. 'İstediği zaman, istediği yere gitmek onun hakkı. Sadece gitmek değil, beni bırakmak da hakkı. Onun her hakkı var, benimse hiçbir hakkım yok. Ama bunu bildiği için böyle yapmamalıydı... Peki, ama ne yaptı ki? Bana soğuk baktı. Tabii, belli belirsiz bir şey bu, elle tutulur bir şey değil, ama daha önce hiç olmamıştı ve bu bakış çok şey anlatıyor,' diye düşündü Anna. 'Bu bakış, onun artık benden soğumaya başladığını gösteriyor.'

Gerçi Anna, Vronski'nin kendisinden soğumaya başladığına inanmıştı, böyle olmakla birlikte, yapılacak bir şey de yoktu. Vronski'yle olan ilişkilerini hiçbir biçimde değiştiremezdi. Eskiden olduğu gibi, onu sadece aşkıyla, çekiciliğiyle tutabilirdi. Ve yine eskiden olduğu gibi, Vronski artık kendisini sevmezse ne olabileceği korkunç düşüncesinden, ancak, gündüzleri bir şeylerle oyalanarak, geceleri de morfin alarak kurtulabiliyordu. Gerçi bir çare daha vardı: Onu tutmamak –Anna bunu onun aşkından başka bir şeyin yapmasını istemiyordu– ama onunla bir yakınlık kurmak, öyle bir duruma gelmek ki, Vronski onu bırakamasın. Bunun da çaresi boşanmak ve Vronski'yle evlenmekti. Anna bunu istemeye başladı

ve Stiva ya da Vronski bu konuyu kendisine açar açmaz, ilk defa, hemen razı olmaya karar verdi.

Anna, Vronski'siz geçen beş gününü, Vronski'nin bulunmayacağı bu beş gününü düşünceler içinde geçirdi.

Zamanını gezintiler, Prenses Varvara'yla konuşmalar, hastaneye yaptığı ziyaretler, en çok da birbiri ardınca okuduğu kitaplar dolduruyordu. Ama altıncı gün, arabacı Vronski'siz dönünce, Anna artık onunla ve orada ne yaptığı ile ilgili düşüncelerini hiçbir şeyle boğmak gücünde olmadığını hissetti. İşte tam bu sırada küçük kızı hastalandı. Anna kızına bakmaya başladı, ama özellikle hastalık tehlikeli olmadığından bu da onu oyalamadı. Kendini ne kadar zorlarsa zorlasın, küçük kızı bir türlü sevemiyor, seviyormuş gibi görünmek ise elinden gelmiyordu. O günün akşamına doğru yalnız başına kalınca, Anna, Vronski'yle ilgili olarak öyle bir paniğe kapıldı ki, kasabaya gitmek üzere yola çıkmaya karar verdi, ama sonradan, enine boyuna düşününce, Vronski'nin eline geçen o çelişik mektubu yazdı ve hiç okumadan, bir özel ulakla yolladı. Ertesi sabah Vronski'nin mektubunu aldı ve kendi mektubunu yazdığına pişman oldu. Vronski'nin, hele kızın hastalığının hiç de tehlikeli olmadığını öğrenince, kendisine, yine tıpkı ayrıldığı günkü sert bakışla bakacağı korkusu yüreğini kapladı. Ama yine de Vronski'ye o mektubu yazdığına memnundu. Şimdi Anna, artık Vronski'nin ondan bıktığını, ona dönmek için özgürlüğünü üzülerek feda ettiğini kendi kendine kabul ediyordu, buna rağmen onun geleceğine seviniyordu. Varsın Vronski ondan bıksındı, yeter ki, orada, Anna'nın yanında olsundu, yeter ki Anna onu görebilsin, ne yaptığını, ne ettiğini bilebilsindi.

Anna, elinde Taine'nin yeni bir cildi, misafir odasında pencerenin yanında, bir lambanın altında oturuyor, bir yandan okuyor, bir yandan da dışarıda uğuldayan rüzgârı dinleyerek, arabanın her an gelmesini bekliyordu. Birçok sefer tekerlek seslerini duyar gibi oldu, ama her seferinde de yanıldı. En sonunda, sadece tekerlek seslerini değil, arabacının bağırışını ve üstü kapalı merdivenlerin önünde boğuk bir gümbürtü de duydu. Pasyans açmakta olan Prenses Varvara da bunu doğruladı ve Anna kıpkırmızı kesilerek ayağa kalktı,

ama bundan önce iki sefer yaptığı gibi aşağı kata ineceğine, durdu. Vronski'yi aldattığı için birdenbire utanmıştı, ama asıl, Vronski'nin kendisini nasıl karşılayacağından korkuyordu. Kırgınlığı geçmişti; şimdi bütün korkusu, Vronski'nin kendisine surat asmasıydı. Kızının sağlığının önceki günden beri çok iyi olduğunu hatırladı. Hatta mektubu yollar yollamaz iyileştiği için kızına kızmıştı bile. Derken, Vronski'nin –elleriyle, gözleriyle Vronski'nin– aşağı katta bulunduğunu hatırladı. Onun sesini duydu. Ve Anna, her şeyi unutarak, sevinçle onu karşılamaya koştu.

Vronski, başını kaldırıp, kendisini karşılamak için merdivenleri koşa koşa inen Anna'ya bakarak, aşağıdan, çekingen bir eda ile sordu:

"Ee, nasıl oldu Annie?"

Vronski bir iskemleye oturmuştu, uşaklardan biri onun kürklü çizmelerini çekiyordu.

"Fena değil, daha iyi."

Vronski silkinerek:

"Ya sen?" diye sordu.

Anna, gözlerini ondan ayırmaksızın, iki eliyle elinden tutarak, beline doğru çekti.

Vronski, Anna'yı, saçlarını ve kendisi için giydiğini bildiği elbisesini soğuk bir bakışla süzerek:

"Eh, çok sevindim," dedi.

Bütün bunlar Vronski'nin hoşuna gidiyordu, ama artık kaç seferdir hoşuna gitmişti! Ve Anna'nın öylesine korktuğu o sert, taş gibi ifade Vronski'nin yüzüne yerleşti. Vronski nemli sakalını mendiliyle silip, Anna'nın elini öperek:

"Çok sevindim," dedi. "Senin sağlığın nasıl?"

Anna, 'Burada olsun da, gerisinin önemi yok,' diye aklından geçirdi, 'Çünkü burada olduğu sürece beni sevmemezlik edemez, buna cesaret edemez.'

Vronski'ye, akşam onun yokluğundan Anna'nın morfin alışından yakınan Prenses Varvara'nın yanında akşam, mutlu ve neşeli geçti.

‘Ne yapayım? Uyuyamıyordum... Düşünceler uyumama engel oluyordu. O burada olunca hiç almıyorum, hemen hemen hiç almıyorum.’

Vronski onlara seçimleri anlattı, Anna da sorularıyla Vronski’yi, onun en çok hoşlanacağı şey üzerinde –Vronski’nin başarısı üzerinde– konuşturmasını bildi. Vronski’ye, evde onu ilgilendiren her şeyi anlattı. Verdiği haberlerin hepsi de sevinçli haberlerdi.

Ama gece geç vakit, yalnız kaldıkları zaman, Vronski’yi yeniden tamamıyla avuçları içine aldığını gören Anna, yazdığı mektubun Vronski’de uyandırdığı ağır izlenimleri silmek istedi.

“Doğru söyle, mektubumu alınca canın sıkıldı ve bana inanmadın, değil mi?”

Anna, bunu söyler söylemez, Vronski’nin şu anda ona duyduğu yakınlığa rağmen, davranışını bağışlamamış olduğunu anladı.

“Evet. Oldukça tuhaf bir mektuptu. Hem Annie’nin hasta olduğunu söylüyorsun, hem gelmek istiyorsun.”

“Hepsi doğruydu.”

“Zaten şüphe de etmiyorum.”

“Hayır, ediyorsun. Hoşnut değilsin, görüyorum.”

“Bir an için bile etmedim. Ben sadece bazı ödevler bulunduğunu kabul etmek istemiyormuş gibi davranıyor olmandan hoşnut değilim, doğru olan bu.”

“Konsere gitmek ödevi...”

“Ama artık bunu konuşmayalım.”

“Niye konuşmayacakmışız?”

“Benim bütün söylemek istediğim, insanın kaçınamayacağı bazı işler olduğudur. Mesela, şimdi ev için Moskova’ya gitmem gerekecek... Ah, Anna, niye bu kadar sinirlisin? Sensiz yaşayamayacağımı bilmiyor musun?”

Anna, birdenbire değişen bir sesle:

“Eğer öyleyse, bu sadece senin böyle bir yaşayıştan bıktığın anlamına gelir,” dedi. “Evet, erkeklerin genellikle yaptıkları gibi, bir gün için gelip, sonra yine gideceksin.”

“Anna bu gaddarlıktır. Ben bütün hayatımı vermeye hazırım...”

Ne var ki, Anna onu dinlemiyordu.

“Sen Moskova’ya gidersen, ben de gelirim. Burada kalmam. Ya ayrılırız, ya birlikte yaşarız.”

“Biliyorsun ki benim de biricik isteğim bu. Ama bunun için...”

“Boşanmam mı gerek? Yazarım ona! Böyle yaşayamayacağımı anlıyorum... Ama Moskova’ya seninle birlikte gideceğim.”

Vronski gülümseyerek:

“Âdeta bana gözdağı veriyorsun!” dedi. “Senden ayrı kalmamak en büyük dileğimdir benim.”

Ne var ki, Vronski bu yumuşak sözleri söylerken, gözlerinde şimşeklenen bakış sadece soğuk değil, aynı zamanda, hep üzerine varılan ve çileden çıkarılan bir adamın kötü niyetli bakışıydı.

Anna bu bakışı gördü ve anlamını doğru tahmin etti.

Anna, bu bakıştan, “Eğer öyleyse, bu felaket demektir!” anlamını çıkardı. Bu, bir anlık bir izlenimdi, ama Anna bunu hiç unutmadı.

Anna kocasına yazıp, ondan boşanma kararı rica etti ve kasım ayı sonunda, Petersburg’a gitmek zorunda olan Prenses Varvara’dan ayrılarak, Vronski’yle birlikte Moskova’ya taşındı. Her gün Aleksey Aleksandroviç’ten gelecek cevabı ve bunu izleyecek olan boşanma kararını bekleyerek bir karı koca gibi birlikte yaşamaya başladılar.

YEDİNCİ BÖLÜM

I

LEVİN'LER üç aydır Moskova'daydılar. Bu işten anlayanların en doğru hesaplarına göre, Kiti'nin artık doğurmuş olması gerekiyordu. Ne var ki, Kiti hâlâ doğum yapmadığı gibi, iki ay öncesine göre doğuma daha çok yaklaştığını gösteren hiçbir belirti de yoktu. Doktor da, ebe de, Dolli de, annesi de ve özellikle, yaklaşmakta olan şeyi korku duymaksızın düşünemeyen Levin de, sabırsızlanmaya, meraklanmaya başlamışlardı; içlerinde mutlu olan ve meraklanmayan, yalnızca Kiti'ydi.

Kiti, gelecek olan ve bir bakıma onun için şimdiden var olan çocuğuna, içinde yeni bir sevgi uyandığını açık seçik anlıyor ve kendini zevkle bu duyguya bırakıyordu. Çocuk artık sadece Kiti'nin bir parçası olmaktan çıkmış, ara sıra kendi hayatını anasından bağımsız olarak yaşamaya başlamıştı. Bu bazen Kiti'ye acı veriyordu, ama aynı zamanda tuhaf bir sevinç duygusuyla gülmek de geliyordu içinden.

Bütün sevdikleri yanındaydı ve hepsi de ona öylesine iyi davranıyor, üstüne öylesine titriyor, onun için yaptıkları her şeyi öyle tatlı, öyle hoş bir biçimde yapıyorlardı ki, bunun yakında sona ereceğini bilmese, daha iyi, daha tatlı bir hayat istemezdi Kiti. Bu hayatın güzelliğini bozan biricik şey, kocasının, Kiti'nin onu sevdiği gibi, köyde olduğu gibi bir koca olmayışıydı.

Kiti, kocasının köydeki sakin, nazik ve konuksever hâlini seviyordu. Şehirde kocası, sanki birisinin ona, daha kötüsü de Kiti'ye kabalık etmesinden korkuyormuş gibi sürekli olarak hep huzursuz, hep tetikteydi.

Orada, köyde, herhâlde kendi ortamında bulunduğunu bilmenin rahatlığı ile hiçbir zaman acele etmez, hiç boş durmazdı. Burada, şehirde ise, sanki bir şey kaçırmaktan korkuyormuş gibi hep acele içindeydi, oysa yapacak hiçbir işi yoktu. Kiti ona acıyordu. Kocasının, başkalarının gözünde acınacak bir hâli olmadığını biliyordu. Tam tersine, Kiti ona başkalarının yanında, hani insanın bazen sevdiği birini gözlediği gibi, başkaları üzerinde bıraktığı izlenimi anlamak amacıyla, bir yabancı gözüyle baktığı zamanlar, kıskançlıkla karışık bir korku da duyarak, Levin'in, acıklı olmak şöyle dursun, terbiyesiyle, kadınlara karşı o biraz eski moda, çekingen nezaketiyle, güçlü vücut yapısı ve –Kiti'ye göre– olağanüstü denecek kadar derin yüzüyle son derece çekici olduğunu görüyordu. Ama Kiti onu dışından değil, içinden görüyordu; Levin'in burada gerçek Levin olmadığını görüyordu; yoksa kocasının tutumunu kendince başka türlü açıklayamazdı. Bazen içinden, şehirde yaşamasını bilmediği için kocasına sitemde bulunuyor; bazen de Levin'in, burada hayatını, hoşnut kalacak biçimde düzenleyebilmesinin çok zor olduğunu kendi kendine itiraf ediyordu.

Gerçekten de, Levin ne yapabilirdi? Kâğıt oyunlarını sevmezdi. Kulübe gitmezdi. Oblonski tipinde neşeli kişilerle dolaşmanın ne demek olduğunu şimdi artık Kiti biliyordu; bu, içki içmek, sonra da bir yerlere gitmek demekti. Erkeklerin bu durumlarda nerelere gittiğini Kiti, dehşete kapılmadan düşünemezdi. Sosyeteye mi katılsındı? Ama Kiti bunun için genç kadınlarla yakınlık kurmaktan hoşlanmak gerektiğini biliyordu; Kiti ise bunu isteyemezdi. Karısıyla, kaynanasıyla ve baldızlarıyla evde mi otursundu? Ama ihtiyar prensin deyimiyle, "Alinalar-Nadinalar" üzerine olan bu hiç değişmeyen konuşmalar Kiti'ye ne kadar tatlı, ne kadar eğlendirici gelirse gelsin, bunların Levin için sıkıcı olacağını, Kiti biliyordu. O zaman Levin'e yapılacak ne kalıyordu? Kitabını yazmaya devam etmek mi? Levin bunu yapmayı denemiş, kitabı için gerekli notları ve bilgileri almak üzere ilk zamanlar şehir kitaplığına gidip gelmişti; ama Kiti'ye söylediği gibi, ne kadar çok hiçbir şey yapmıyorsa, zamanı da o kadar az kalmış oluyordu. Levin ayrıca burada, kitabından pek çok güzel söz ettiğinden, bundan ötürü de kitabıyla ilgili

bütün düşüncelerinin karmakarışık olduğundan ve çekiciliklerini kaybettiğinden Kiti'ye yakınmıştı.

Bu şehir hayatının biricik iyi yanı, karı kocanın hiç kavga etmemeleriydi. İster şehir koşullarının başka türlü oluşundan, ister ikisinin de bu konuda daha ihtiyatlı, daha anlayışlı davranmalarından olsun, şehre gelirken öylesine korktukları kıskançlık kavgaları, Moskova'da hiç olmamıştı.

Hatta bu konuda, her ikisi için de büyük önem taşıyan bir olay da geçti, yani Kiti, Vronski'yle karşılaştı.

Kiti'yi her zaman çok seven vaftiz annesi, ihtiyar Prenses Marya Borisovna ille de Kiti'yi görmek istemişti. Durumu yüzünden hiçbir yere çıkamayan Kiti, babasıyla birlikte, saygıdeğer ihtiyar prensesi görmeye gitti ve orada Vronski'yle karşılaştı.

Kiti'nin bu karşılaşmada kendini suçlu sayabileceği biricik şey, Vronski'nin, bir zamanlar çok alışık olduğu endamını, sivil elbise içinde tanır tanımaz soluğunun kesilmesi, yüreğinin hızlı hızlı çarpmaya başlaması ve yüzünün –bunu iyice hissetmişti– kıpkırmızı kesilmesiydi. Ama bu, sadece birkaç saniye sürmüştü. Vronski'yle mahsus, yüksek sesle konuşmaya başlayan babası daha konuşmasını bitirmeden, Kiti Vronski'nin yüzüne bakabilecek, gerekirse, Marya Borisovna'yla konuştuğu gibi, hem de sesinin en ufak titreşimini ve gülümseyişini bile –göze görünmeyen varlığını şu anda yanı başında hisseder gibi olduğu– kocasının onaylayacağı biçimde konuşabilecek hâle gelmişti.

Kiti, Vronski'yle birkaç kelime konuştu, hatta onun "bizim parlamento" diye sözünü ettiği seçimler üzerine yaptığı bir şakaya güldü bile (espriyi anladığını göstermek için gülmek zorundaydı). Ama hemen, Prenses Marya Borisovna'ya döndü ve ta Vronski gitmek için kalkıncaya kadar bir daha ona bakmadı. Vronski ayrılırken Kiti ona baktı, ama kendisini eğilerek selamlayan bir kişiye bakmaması ayıp olacağı için baktığı besbelliydi.

Kiti, Vronski'yle bu karşılaşma üzerine kendisine hiçbir şey söylemediği için babasına müteşekkir kalmıştı; ama bu ziyaretten sonra, birlikte yaptıkları alışılmış yürüyüşleri sırasında babasının kendisine gösterdiği, her zamankinden değişik şefkatten de, baba-

sının ondan memnun kaldığını anladı; Kiti de kendinden memnun kalmıştı. Eskiden bu adama duyduklarıyla ilgili anıları yüreğinin derinliklerinde bir yerde sımsıkı kapatabilecek ve onun önünde görünüşte değil, gerçekte de çok ilgisiz ve sakin olabilecek gücü kendinde bulabileceğini hiç ummamıştı.

Kiti, Levin'e, Prenses Marya Borisovna'nın evinde Vronski'ye rastladığını söylediği zaman, Levin, Kiti'den çok kızardı.

Bu karşılaşmayı Levin'e anlatmak Kiti'ye çok zor geldi, ama Levin bir şey sormadan yalnız çatık kaşlarla Kiti'ye baktığı için ona bütün ayrıntıları anlatmak daha zor geldi.

Kiti:

"Orada olmadığına çok üzüldüm," dedi. "Yani, odada olmamana değil... Senin yanında o kadar tabii davranamazdım..." Yüzü kızarıp gözleri dolarak ekledi: "Şimdi, çok çok daha fazla kızarıyorum ama orada bulunup da bir delikten bizi gözetleyemediğine üzülüyorum."

Kiti'nin dürüst gözleri Levin'e, karısının kendi kendinden memnun kaldığını anlattı ve Kiti'nin kızarmasına rağmen Levin hemen sakinleşerek ona, Kiti'nin de istediği sorular sormaya başladı. Levin bütün ayrıntılarıyla her şeyi, yani Kiti'nin yalnız ilk saniyelerde kızardığını, ama sonra, ilk kez rastladığı biriyle konuşur gibi kendini rahat ve tabii hissettiğini öğrendikten sonra büsbütün neşelendi. Kendisinin de bundan sonra seçimler sırasındaki gibi budalaca davranmayıp, Vronski'yle bir dahaki karşılaşmasında ona elinden geldiği kadar dostça davranacağını söyledi ve:

"Neredeyse düşmanım saydığım bir adamın, –karşılaşmaktan tiksindiğim bir adamın– bulunduğunu bilmek ne acı," dedi. "Çok sevindim, çok sevindim!"

II

SAAT on birde, sokağa çıkmadan önce kendisini görmeye gelen kocasına, Kiti:

"Lütfen Bol'lere uğrayıver," dedi. "Öğle yemeğini kulüpte yediğini biliyorum, babam seni yazdırmış, ya sabahleyin ne yapacaksın?"

Levin:

"Yalnız Katavasov'u göreceğim," diye cevap verdi.

"Niye bu kadar erken?"

"Beni Metrov'la tanıştırmaya söz verdi. Eserim üzerine onunla biraz konuşmak istiyorum. Bu Petersburglu ünlü bir bilgindir."

"Ha, evet! O kadar övdüğün makale onundu, değil mi? Ee sonra?"

"Ondan sonra, kız kardeşimin işi için belki de mahkemeye uğrarım."

Kiti:

"Konsere gitmeyecek misin?" diye sordu.

"Yalnız başıma gidip ne yapayım!"

"Olsun git! O yeni parçaları çalacaklar... Eskiden ilgilendirirdi seni. Ben olsam ne olursa olsun giderdim."

Levin saatine göz atarak:

"Neyse yemekten önce herhâlde eve uğrarım," dedi.

"Doğruca Kontes Bol'lere uğrayabilmen için redingotunu giy!"

"Kesin gitmem gerek mi?"

"A, tabii. Çünkü adam bize geldi. Hem senin için o kadar zor mu ki? Uğrar, beş dakika oturur, havadan sudan konuşur, sonra kalkar gidersin."

"Bana inanmayacaksın, ama böyle şeyleri o kadar unuttum ki, bir ziyarette bulunmak beni bayağı utandırıyor. İşkence gibi geliyor bana! Yabancının biri kalkıp geliyor, bir şey yapmadan oturuyor, oturuyor, hem onlara engel oluyor, hem kendisi sinirleniyor, sonra çıkıp gidiyor!"

Kiti güldü:

"Ama bekârlığında ziyaretlerde bulunurdun?"

"Evet, ama her seferinde de utanırdım, hele şimdi alışkanlığımı da öyle kaybettim ki, vallahi, hani şu ziyareti yapmaktansa iki gün aç gezmeye razıyım! O kadar utanıyorum ki! Hem bana kızacaklarını, 'Ne diye geldin, burada işin ne senin?' diye içlerinden geçireceklerini şimdiden hissediyorum."

Kiti, kocasının yüzüne bakarak güldü:

"Hayır, hayır, kızmazlar. Ben senet veririm sana!" dedi. Levin'in elini tuttu: "Hadi, güle güle! Lütfen, uğrayıver onlara!"

Levin karısının elini öptükten sonra çıkacağı sırada, Kiti onu durdurdu:

"Kostya topu topu elli rublem kaldığını biliyorsun."

Levin, Kiti'nin tanıdığı, hoşnutsuz bir bakışla:

"Ah, peki, peki, bankaya uğrar para çekerim," dedi. "Ne kadar?"

Kiti onu elinden tutarak alıkoydu:

"Hayır, dur bir dakika. Konuşalım bunu: Bu beni üzüyor. Çarçur ettiğimi sanmıyorum, ama para su gibi gidiyor! Gerektiği gibi davranmadığımızı sanıyorum."

Levin, gırtlağını temizleyip, Kiti'ye kaşlarının altından bakarak:

"Hiç de değil," dedi.

Kiti, onun böyle gırtlağını temizlemesinin ne anlama geldiğini bilirdi. Bu, Levin için büyük bir hoşnutsuzluk belirtisiydi; Kiti'ye karşı değil, kendine karşı bir hoşnutsuzluk. Levin gerçekten de hoşnutsuzdu, ama çok para harcadıklarından değil, bu işte bir aksaklık olduğunu bildiği hâlde unutmak istediği bir şey kendisine hatırlatıldığı için hoşnutsuzdu.

"Sokolov'a buğdayı satmasını, değirmen için de avans almasını söyledim. Herhâlde paramız olacak."

"Evet, ama yine de çok para harcadığımızdan korkuyorum."

Levin tekrarladı:

"Hiç de değil, hiç de değil! Hadi, allahaısmarladık şekerim!"

"Ama sahiden de, bazen annemi dinlediğime üzülüyorum! Köyde kalsaydık ne iyi olurdu! Burada hem hepinizi üzüyorum, hem de çok para harcıyoruz..."

"Hiç de değil, hiç de değil! Evlendiğimden beri bir kez olsun, şimdikinden başka türlü olsaydı daha iyi olurdu, diye söylediğim olmamıştır."

Kiti, onun gözlerinin içine bakarak sordu:

"Sahi mi?"

Levin bunu hiç düşünmeden, sırf Kiti'nin içi rahat etsin diye söylemişti. Ama o sevgili, o dürüst gözlere bakıp da onların sorgu dolu bir ifadeyle kendisine dikildiklerini görünce aynı sözü bu sefer içinden, bütün kalbiyle tekrarladı. 'Kiti'yi büsbütün unutuyorum,' diye düşündü ve yakında kendilerini bekleyen şeyi hatırladı.

Kiti'nin her iki elini kendi elleri içine alarak fısıldadı:

"Yakında olacak mı? Nasıl hissediyorsun?"

"Bunu o kadar çok düşündüm ki, şimdi ne bir şey düşünüyorum, ne de bir şey biliyorum."

"Korkmuyorsun ya?"

Kiti küçümser yollu gülümsedi:

"Zerre kadar."

"İyi, eğer bir şey olursa, ben Katavasov'dayım."

"Hayır, hiçbir şey olmayacak, bunu aklına getirme. Babamla bulvarda gezintiye çıkacağım. Dolli'ye de uğrayacağız. Öğle yemeğinden önce bekleyeceğim seni... Ha, sahi! Dolli'nin durumunun gittikçe güçleştiğini biliyor musun? Gırtlağına kadar borç içinde, beş parası yok. Dün annemle ve Arseniy'le (Kiti, ortanca ablası Lvova'nın kocasını bu adla çağırırdı) konuştuk. Arseniy ile seni Stiva'nın başına bela etmeye karar verdik. Tutar yanı kalmadı artık. Babama söz edemiyoruz bundan... Ama eğer sen ve Arseniy..."

"Peki, ama bizim elimizden ne gelir?"

"Olsun, sen yine bir gör Arseniy'i! Onunla konuş, o sana neye karar verdiğimizi söyler."

"Arseniy'in bütün düşüncelerini peşin peşin kabul etmeye hazırım. Pekâlâ, öyleyse uğrarım ona... Ha, iyi aklıma geldi, eğer konsere gidersem, *Natalya** ile giderim. Allahaısmarladık."

Ana kapının merdivenleri başında, bekârlığından kalma ve şimdi şehirdeki evin işlerine bakan uşağı Kuzma, Levin'in yolunu kesti:

"Krasavçik (köyden getirilen iki araba atından, sol yana koşulanıydı bu) yeni nallandı, ama hâlâ topallıyor. Ne yapmamı emredersiniz?"

Moskova'ya ilk geldiklerinde Levin, köyden getirdikleri atları kullanmıştı. Ailenin harcamalarını, bu yönden elden geldiği kadar kısacak, en ucuza getirecek biçimde ayarlamaya çalışmıştı ama kendi atlarının onlara, kiralık araba atlarından pahalıya geldiği anlaşıldı ve araba kiralamaya da başladılar.

"Veteriner çağırt. Bir yeri berelenmiş olabilir."

---

* Kiti'nin ortanca ablası, Natalya Lvova. –*H. Âli Ediz*

Kuzma:

"Peki, Katerina Aleksandrovna için ne yapacağız efendim?" diye sordu.

Vozdvijenskoye'den Sivtsev-Vrajek'e gitmek için, ağır bir arabaya iki tane güçlü at koşup, çeyrek verst kadar, kar yığınları arasından araba sürmek, arabayı orada dörtnala bekletip bunun için beş ruble ödemek, Levin'e artık Moskova'ya ilk geldiği zamanki gibi tuhaf görünmüyordu. Şimdi her şey ona çok tabii geliyordu.

"Bizim araba için iki at getirmesini arabacıya söyle."

"Baş üstüne, efendim!"

Levin, köyde bizzat kendisinin uğraşmasını, dikkat harcamasını gerektirebilecek bir sorunu, şehir hayatının sağladığı kolaylıklar sayesinde böyle basit bir biçimde, rahatça çözdükten sonra merdiven başına çıktı, seslenip bir araba çağırdı ve binip Nikitska'ya gitti. Yolda artık parayı değil, sosyoloji ile uğraşan Petersburglu bilginle tanışacağını, kitabı üzerine onunla ne konuşacağını düşündü.

Köyde yaşayanlara çok tuhaf görünen, bununla birlikte dört bir yandan Levin'den istenen verimsiz, ama kaçınılmaz harcamalar Levin'i sadece Moskova'daki ilk günlerde ürkütmüştü. Şimdi artık bunlara alışmıştı Levin. Bu konuda, içkicilerin başına geldiği söylenen şey onun da başına gelmişti: Birinci kadeh boğazında kalmış, ikincisine alışmış, üçüncüsü yağ gibi kaymıştı. Levin uşakla kapıcı için üniforma satın almak üzere ilk yüz rublelik banknotu bozdurduğu zaman, elinde olmaksızın, bu faydasız –ama Levin'in, üniformasız da yapılabileceği iması üzerine ihtiyar prenses ile Kiti'nin şaşmalarına bakılırsa gerekli oldukları anlaşılan– üniformaların ona en aşağı, yaz ayları, yani Paskalya ile Noel'den bir ay öncesi arasında, her biri sabahtan akşama dek süren zorlu iş günleri olmak üzere aşağı yukarı üç yüz iş günü için iki işçiye ödenen paraya mal olacağını hesaplamıştı. O yüz rublelik banknot –ilk kadeh gibi– boğazında kalmıştı. Ama akrabalara verilen bir öğle yemeği için gerekli yirmi sekiz ruble tutarındaki erzakı almak üzere bozdurulan ikinci yüz rublelik banknot, her ne kadar Levin'in aklına, yirmi sekiz rublenin, bir sürü emek ve terle biçilen, demetlenen, dövülen, savru-

lan, kalburdan geçirilerek çuvallara doldurulan dokuz *çetvert*'lik* yulafın fiyatı olduğunu getirdiyse de, iki yüz rublelik banknottan daha kolay gitti. Şimdi artık Levin'in bozdurduğu banknotlar çoktandır bu gibi hesapları akla getirmiyor, boğazdan yağ gibi kayıyordu. Parayı elde etmek için harcanan emeğin, bu para ile satın alınan şeylerin sağladığı zevke uygun olup olmadığı düşüncesi çoktan bir kenara itilmişti. Belirli kalitedeki bir tahılın, daha aşağı satılmaması gereken belirli bir fiyatı bulunduğu yolundaki tarım hesapları da unutulmuştu. Çavdar –Levin o kadar uzun bir süre hep aynı fiyatta direndikten sonra– kendisine bir ay önce teklif edilen fiyata oranla, çetverti** elli kapik daha ucuza satılmıştı. Hatta harcamalar böyle giderse borca girmeden bir yıl bile yaşayamayacakları hesabı da artık anlamını kaybetmişti. Önemli olanı, yarın sığır eti satın alabilecek paralarının, nereden geldiğini sormadan, her zaman bankada bulunmasıydı. O güne kadar Levin, bankada daima para bulundurma kuralının hiç dışına çıkmamıştı. Ama şimdi bankada parası kalmamıştı ve nereden para bulacağını da bilmiyordu. Kiti ona parayı hatırlatınca bir an için sinirlenmesinin sebebi işte buydu; ama şimdi bunu düşünecek zamanı yoktu. Arabada giderken, Katavasov'u ve Metrov'la tanışmasını düşünüyordu.

III

LEVİN Moskova'ya bu seferki gelişinde, şimdi profesör olan, evlendiğinden beri görmediği üniversite arkadaşı Katavasov'la, yeniden sıkı fıkı bir dostluk kurdu. Levin, Katavasov'u açık ve duru dünya görüşünden ötürü seviyordu. Levin, Katavasov'daki açık ve duru dünya görüşünün, onun yaradılışının yoksulluğundan ileri geldiğini düşünüyordu. Katavasov ise, Levin'deki düşünce tutarsızlığını, onun kafa disiplininden yoksun oluşuna veriyordu. Ama Levin, Katavasov'un durgunluğunu, Katavasov da Levin'in disiplinsiz düşünce bolluğunu beğeniyor ve ikisi de birbiriyle görüşüp tartışmaktan hoşlanıyorlardı.

---

* Çetvert: 6 pud tutan bir tahıl ölçüsüdür. 1 pud 16 kilo olduğuna göre, 9 çetvert 864 kilo demektir. *–H. Âli Ediz*

** Yani, yaklaşık olarak 100 kilosu. *–H. Âli Ediz*

Levin kitabının bazı bölümlerini Katavasov'a okumuş, o da bunları beğenmişti. Bir gün önce bir konferansta Levin'e rastlayan Katavasov, ona, makalesini Levin'in çok beğendiği ünlü Metrov'un Moskova'da bulunduğunu, kendisine Levin'in eserinden söz ettiğini ve Metrov'un çok ilgilendiğini, kendisinin yarın on birde Katavasov'u görmeye geleceğini, Levin'le tanışmaktan zevk duyacağını söylemişti.

Levin'i küçük misafir odasında karşılayan Katavasov:

"Kesin olarak düzeliyorsunuz dostum, bunu görmek hoşuma gitti," dedi. "Zili duyduğum zaman, 'Hayır olamaz, böyle tam vaktinde gelemez!' diye düşündüm... Ee, şu Karadağlılara ne dersiniz? Anadan doğma savaşçı insanlar, değil mi?"

Levin sordu:

"Ne olmuş?"

Katavasov bir iki kelimeyle en son haberleri anlattıktan sonra, Levin'i çalışma odasına götürerek, kısa boylu, tıknaz yapılı, çok hoş görünüşlü bir adamla tanıştırdı. Bu Metrov'du. Konuşmalarında kısa bir süre siyaset ve Petersburg'daki yüksek çevrelerin son olaylara ne gözle baktıkları üzerinde durdular. Metrov, kendisince güvenilir bir kaynaktan edindiği bilgiye dayanarak, güya Çar'ın ve bakanlardan birinin bu konu ile ilgili olarak söylediklerini onlara anlattı. Buna karşılık Katavasov, yine güvenilir bir kaynaktan, Çar'ın büsbütün başka şeyler söylediğini duymuştu. Levin hem öteki hem beriki sözlerin söylenmiş olabileceği bir durumu gözleri önünde canlandırmaya çalıştı ve bu konu burada bırakıldı.

Katavasov:

"Evet, işte dostumuz, işçilerin toprakla ilişkileri bakımından içinde bulundukları tabii koşullar üzerine, hemen hemen bitirmek üzere olduğu bir kitap yazdı," dedi. "Ben bir uzman değilim, ama tabii bilimlerle uğraşan biri olarak, onun insanlığı, zoolojik kanunlar dışında bir şey gibi ele almayıp, tam tersine, insanı çevresiyle bağımlı görmesi ve bağımlılık içinde gelişim kanunlarını araması hoşuma gitti."

Metrov:

"Bu çok ilginç," dedi.

Levin kızardı:

"Aslına bakarsanız, ben tarım üzerine bir kitap yazmaya başlamıştım, ama tarımın başlıca aletini, yani işçiyi incelerken, elimde olmaksızın hiç beklenmedik sonuçlara vardım."

Levin, görüşlerini ihtiyatla, âdeta basacağı yeri kollar gibi açıklamaya başladı. Metrov'un, ekonomi politiğin genellikle kabul edilmiş kuramlarına karşı bir makale yazdığını biliyordu, ama kendi yenilik getiren görüşlerine Metrov'un ne derece yakınlık gösterebileceğini bilmiyor, bunu bilginin sakin, zeki yüz ifadesinden de anlayamıyordu.

Metrov sordu:

"Peki, ama sizce Rus işçisinin kendine özgü belirgin nitelikleri nelerdir? Deyim yerindeyse, onun zoolojik özelliklerinden mi yoksa içinde bulunduğu koşullardan mı kaynaklanıyor?"

Levin, Metrov'un daha bu sorusundan, paylaşamayacağı bir görüşün varlığını sezinledi. Ama yine de, Rus işçisinin başka uluslardan büsbütün özel bir toprak algısı olduğu yolundaki kendi düşüncesini açıklamaya devam etti. Bu durumu ispatlamak için de, Rus işçisinin bu algısının, doğudaki yurtlandırılmamış geniş toprakları yurtlandırma uğraşının bilincine varmasından doğduğu kanısında olduğunu eklemekte acele etti.

Metrov, Levin'in sözünü kesti:

"Halkın genel uğraşı üzerine sonuçlar çıkarılırken, kolaylıkla yanılgıya düşülebilir. İşçinin durumu her zaman, onun toprakla ve sermaye ile olan ilişkilerine bağlı kalacaktır."

Metrov, Levin'in düşüncelerini açıklamayı bitirmesine meydan vermeden, ona kendi görüşlerindeki özelliği açıklamaya girişti.

Levin, bu görüşteki özelliğin ne olduğunu anlamadı, çünkü anlamak zahmetine katlanmadı. Metrov'un da, ekonomistlerin görüşlerini kabul etmeyen makalesine rağmen, ötekiler gibi, Rus işçisinin durumuna hâlâ sermaye, ücret ve gelir açısından baktığını gördü. Gerçi Metrov Rusya'nın en büyük bölümü olan doğu Rusya'da gelirin henüz hiçbir değer taşımadığını, ücretlerin sadece seksen milyonluk Rusya'nın onda dokuzu için, ancak açlıktan ölmeyecek bir geçim imkânı sağladığını, sermayenin de, en ilkel

araçlar dışında henüz var olmadığını kabul etmek zorunda kalmıştı. Ama yine de –birçok alanda ekonomistlerin görüşlerini paylaşmamakla ve Levin'e de açıkladığı kendi yeni iş ücreti kuramı bulunmakla birlikte– her işçiyi yalnız bu açıdan ele alıyordu.

Levin isteksiz isteksiz dinledi ve ilkin itirazlarda bulundu. Metrov'un bundan sonraki açıklamalarını gereksiz kılacağını sandığı kendi düşüncelerini söyleyerek Metrov'un sözlerini kesmek istedi. Ama sonradan, soruna, birbirlerini asla anlayamayacak kadar değişik açılardan baktıkları kanısına varınca itirazlarda bulunmaktan vazgeçti, sadece dinledi. Şimdi artık Metrov'un söyledikleri onu zerre kadar ilgilendirmemekle birlikte, yine de Levin onu dinlemekten bir dereceye kadar zevk duyuyordu. Böylesine bilgili bir adamın, görüşlerini ona böyle istekle, böyle dikkatle, hele Levin'in bu konudaki bilgisine, bazen konunun bütün bir yönüne sadece ufacık bir göndermeyle işaret edecek derecede güvenerek anlatması, Levin'in gururunu okşuyordu. Bu konuyu bütün yakınlarıyla tartışıp bitirmiş olan Metrov'un aynı konuyu yeni bir insana anlatmaktan zevk duyduğunu, üzerinde uğraştığı, ama henüz kendi kafasında bile iyice durulaşmamış konuyu herkese seve seve açtığını bilmeyen Levin, bunu, Metrov'un onu değerli gördüğüne veriyordu.

Metrov açıklamasını bitirir bitirmez saatine bakan Katavasov:

"Korkarım geç kalacağız," dedi.

Levin'in sorması üzerine, Katavasov:

"Evet, Amatörler Derneği'nde Svintiç'in jübilesi onuruna bir toplantı var," dedi. "Piyotr İvanoviç'le (Metrov'u kastediyordu) gitmeyi kararlaştırdık. Onun zooloji çalışmaları üzerine bir söylev vermeye söz vermiştim. Birlikte gidelim, çok ilgi çekici."

Metrov:

"Evet, gerçekten de gitme zamanı geldi," dedi. "Bizimle gelin, ondan sonra da, eğer isterseniz bize gelirsiniz. Eserinizi dinlemeyi çok isterdim."

"Ah, hayır! Henüz bitmedi ki! Ama toplantıya seve seve gelirim."

Katavasov frakını giymekte olduğu bitişik odadan seslendi:

"Duydunuz mu? Ben ayrı bir rapor verdim."

Böylece üniversite sorunu üzerine bir konuşma kapısı açıldı. Üniversite sorunu bu kış Moskova'nın en önemli olayıydı. Kuruldaki üç yaşlı profesör, genç profesörlerin görüşünü kabul etmemişlerdi; genç profesörler de kendi başlarına, ayrı bir karar almışlardı. Bu karar, bazı kişilerin görüşüne göre korkunç, bazılarının görüşüne göre de çok basit ve haklı bir karardı. Profesörler iki kampa ayrılmışlardı.

Katavasov'un da içlerinde bulunduğu grup, karşı tarafı bayağı bir jurnalcilik ve ihanetle; karşı taraf da beri tarafı çocukça bir terbiyesizlik ve otoritelere saygısızlıkla suçluyordu. Levin, üniversiteden olmadığı hâlde, Moskova'ya geldiğinden beri bu sorun üzerine çok şey dinlemiş, çok konuşmuş ve konu üzerine kendine göre bir fikir edinmişti; üçü birlikte eski üniversite binasına gelene kadar yol boyunca sürüp giden konuşmaya Levin de katıldı.

Toplantı başlamıştı. Katavasov'la Metrov'un yerlerini aldıkları, çuha ile örtülü masada altı kişi oturuyordu; içlerinden biri, el yazması bir kâğıdın üzerine eğilmiş, bir şeyler okuyordu. Levin, masanın yanında duran boş iskemlelerden birine oturdu ve yanında oturmakta olan öğrenciye fısıltı ile konuşmacının ne okuduğunu sordu. Öğrenci, Levin'i hoşnutsuzca süzerek:

"Svintiç'in biyografisi," dedi.

Bilim adamının biyografisi kendisini ilgilendirmemekle birlikte, Levin yine de elinde olmaksızın dinledi ve bu seçkin insanın hayatı üzerine ilgi çekici yeni birkaç şey öğrendi.

Okuyucu, biyografiyi okumayı bitirince toplantı başkanı ona teşekkür etti ve şair Ment'in jübile için yolladığı bir şiiri yüksek sesle okuyup, şaire teşekkür yollu birkaç söz söyledi. Ondan sonra Katavasov, çın çın çınlayan yüksek sesiyle, jübilesi yapılan kişinin bilimsel çalışmaları üzerine yazdığı söylevi okudu.

Katavasov bitirdikten sonra, Levin saatine baktı, biri geçtiğini gördü ve konserden önce Metrov'a kitabını okuması için zaman kalmayacağını düşündü; aslında, artık canı okumak da istemiyordu. Svintiç'in biyografisi okunurken ve Katavasov söylevini okurken, Levin, Metrov'la aralarında geçen konuşmaları da düşünmüştü. Metrov'un görüşleri belki de önemliydi, ama kendi görüşleri de

önemliydi. Bu görüşlerinden her biri, ancak, kendi seçtiği yolda bir başına işlerse duruluğa kavuşabilir, bir sonuca varabilirdi. Bu görüşlerin bir araya getirilmesiyle bir şey kazanılmayacağını açıkça görüyordu. Metrov'un davetine gitmemeye karar veren Levin, toplantının sonunda onun yanına yaklaştı. Metrov, Levin'i, kendisiyle en son siyasal haberleri konuşmakta olduğu toplantı başkanıyla tanıştırdı. Bu vesileyle Metrov, toplantı başkanına da, daha önce Levin'e söylediklerini anlattı, Levin de sabahleyin ileri sürdüğü yorumların aynını tekrarladı, ama sırf bir değişiklik olsun diye, aklına yeni gelen, taptaze bir fikrini de belirtti. Ondan sonra yine üniversite sorununu tartışmaya başladılar. Levin daha önce de bunların hepsini dinlemiş olduğu için, Metrov'a, davetini kabul edemeyeceğine üzüldüğünü söylemekte acele etti, el sıkıştı ve arabaya binip Lvov'lara gitti.

IV

KİTİ'NİN ablası Natalya'yla evli olan Lvov, bütün hayatını, öğrenimini yaptığı ve diplomatlık görevinde bulunduğu, Rusya'nın iki başkentiyle yurt dışında geçirmişti.

Geçen yıl, herhangi bir tatsızlıktan ötürü değil de (hiç kimseyle, hiçbir zaman arasında bir tatsızlık çıkmamıştı), iki oğluna en iyi öğrenimi sağlayabilmek için diplomatik görevinden ayrılmış, saray bakanlığının Moskova dalında bir göreve geçmişti.

Aralarında pek belirgin alışkanlık ve görüş ayrılıklarına ve Lvov'un Levin'den yaşça büyük olmasına rağmen, o kış dostluklarını çok ilerletmişler, birbirlerini çok sevmişlerdi.

Levin, Lvov'u evde buldu ve geldiğinin bildirilmesini beklemeden içeri girdi.

Lvov, sırtında evin içinde giydiği kemerli bir ceket, ayağında ceylan derisinden terlikler olduğu hâlde bir koltuğa oturmuştu. Gözünde mavi camlı bir *pince-nez*,* güzel elinde, dikkatle uzakta tuttuğu yarı yarıya kül hâline gelmiş bir puro, önündeki sehpada duran bir kitabı okuyordu.

* "Kelebek gözlük." –*H. Âli Ediz*

Cilalanmış gibi parıldayan gümüşi dalgalı saçlarının daha da soylu bir hava verdiği yakışıklı, ince, hâlâ genç görünen yüzü, Levin'i görünce bir gülümsemeyle aydınlandı.

"Aman ne iyi ettiniz! Ben de size birini yollamaya hazırlanıyordum. Ee, Kiti nasıl? Şuraya oturunuz, daha rahattır."

Lvov ayağa kalktı, bir şezlongu öne doğru itti. Hafif bir Fransız aksanıyla:

"*Journal de St. Petersbourg*'daki* son genelgeyi okudunuz mu?" diye sordu. "Bence harika!"

Levin ona, Petersburg'da konuşulanlar üzerine, Katavasov'dan duyduklarını söyledi; biraz siyasetten söz ettikten sonra, Metrov'la tanışmasını, toplantıya gidişini anlattı. Bu Lvov'u çok ilgilendirdi:

"İşte, ben de sizin böyle ilgi çekici, bilimsel çevrelere girişinize imreniyorum," dedi ve bir kez konuşmaya başlayınca, her zaman yaptığı gibi, kendisine daha rahat gelen Fransızcaya geçti: "Gerçi buna ayıracak hiç vaktim yok; kendi işim, çocuklarla uğraşmam beni bundan yoksun bırakıyor, ayrıca hiç utanmadan söylemeliyim ki, öğrenimim de çok yetersiz."

Lvov'un asla yapmacık olarak alçakgönüllü görünmek, hatta alçakgönüllü olmak isteğiyle değil de, büsbütün içtenlikle söylenmiş olan bu kendisini küçük görme kanısı karşısında her zamanki gibi duygulanan Levin, gülümseyerek:

"Bunu sanmıyorum," dedi.

"Ah, evet, evet. Ne kadar kötü öğrenim gördüğümü şimdi anlıyorum. Çocuklarıma derslerini göstermek için bile çoğu zaman hafızamdakileri tazelemek, hatta birçok şeyi düpedüz öğrenmek zorunda kalıyorum. Çünkü çocukların sadece öğretmenlerinin bulunması yetmez, bir de denetçi gerek, tıpkı sizin çiftlikte işçilerin başında gözetici bulundurmak zorunluluğunuz gibi. Şunu okuyordum." Lvov, sehpanın üzerinde açık duran, Buslayev'in *Gra-*

---

* *Journal de St. Petersbourg*, 1842'de kurulan ve Fransızca yayımlanan, günlük bir gazeteydi. Hazineden ödenek alan bu gazete aslında Rus Dışişleri Bakanlığının bir organıydı. *–H. Âli Ediz*

mer'ini* işaret etti: "Mişa sözde bunu öğrenecek; o kadar zor ki... Şunu açıklar mısınız bana? Burada diyor ki..."

Levin onu anlamanın imkânsız olduğunu, ezberlenmesi gerektiğini anlatmak istedi, ama Lvov bu görüşü paylaşmadı:

"Evet, siz buna gülüyorsunuz!"

"Tam tersine! Hiç aklınıza gelmez, ama ben size bakarak hep ileride beni bekleyen sorunla –çocuklarımın eğitimiyle– ilgili bir şeyler öğreniyorum."

"Hadi canım! Sizin benden öğreneceğiniz bir şey yok!"

"Benim bildiğim, sizinkilerden daha iyi yetişmiş çocuk görmediğim ve sizinkilerden daha iyisini istemediğimdir."

Lvov'un, sevincini belli etmemek için kendini tutmak istediği belliydi, ama gözlerinin içi gülüyordu:

"Keşke benden daha iyi olsalar!" dedi. "Bütün istediğim bu. Benimkiler gibi, yurt dışında geçen hayatımız boyunca ihmal edilen çocuklarla uğraşmanın ne kadar zor olduğunu henüz daha bilmiyorsunuz."

"Bunların hepsini karşılarsınız. Çocuklarınız öylesine yetenekli ki... Önemli olan ahlaki eğitimdir. Çocuklarınıza bakarak işte ben bunu öğreniyorum."

"Ahlaki eğitim diyorsunuz! Bunun ne kadar zor olduğunu aklınıza getiremezsiniz. Bir kusuru düzeltirsiniz, yerden biter gibi bir başkası ortaya çıkar, haydi bakalım, savaşa yeni baştan başlarsınız. Din desteği olmasa –hatırlarsınız, hani sizinle konuşmuştuk bunu– hiçbir baba çocuğunu eğitemezdi."

Levin'i her zaman ilgilendiren konu üzerindeki konuşmaları, güzel Natalya Aleksandrovna'nın, sokağa çıkmak üzere giyinmiş olarak girmesiyle yarıda kesildi.

Eskiden beri dinleyip usandığı bir konuşmayı yarıda kesmiş olmasından ötürü, herhâlde üzülmek şöyle dursun, sevinmişe benzeyen Natalya Aleksandrovna:

---

* F. İ. Buslayev (1818-1897): Rus filolog ve profesör. Bilimler Akademisi üyesi ve birçok bilimsel kitabın yazarıydı. Burada adı geçen kitabın, onun *Slav Kilisesi Dili ile Karşılaştırmalı Rus Grameri Ders Kitabı* adlı eseri olduğuna şüphe yoktur. *–H. Âli Ediz*

"Ah, burada olduğunuzu bilmiyordum," dedi. "Kiti nasıl? Bugün yemeğe sizdeyim. Baksana, Arseniy," diyerek kocasına döndü: "Arabayı sen alırsın ..."

Karı koca o gün ne yapacakları konusunda konuşmaya başladılar. Koca, göreviyle ilgili olarak birini karşılamak, karısı ise konsere, oradan da Güneydoğu Komitesi* toplantısına gitmek zorunda olduğundan, tartışılıp karara bağlanması gereken pek çok şey vardı. Aileden biri olmak bakımından, Levin de bu konuşmalara katılmak zorundaydı. Levin, Natalya'yı arabayla konsere, oradan toplantıya götürecekti. Oradan arabayı, Arseniy'i almak üzere büroya yollayacaklardı. Arseniy'in de sonra, karısını almak için Kiti'lere uğraması ya da, işini bitiremezse, arabayı yollaması ve Levin'in Natalya'yı evine geri getirmesi kararlaştırıldı.

Lvov, Levin'i göstererek karısına:

"Beni şımartıyor," dedi. "Çocuklarımızın mükemmel olduğunu söylüyor, oysa ben onlarda daha pek çok eksik görüyorum."

"Kendisine de her zaman söylediğim gibi, Arseniy aşırılığa kaçar. En iyisini isteyen hiçbir zaman memnun olmaz. Babamın dediği ne kadar doğru; bizi yetiştirirlerken bir başka aşırılığa kaçmışlardı: Anamız babamız birinci katta otururken, biz çocukları tavan arasına atmışlardı; şimdi ise tersi oluyor; ana baba eski püskülerin durduğu odada, çocuklar da birinci katta! Şimdiki zamanda ana babalara yaşama hakkı kalmadı; her şey çocuklar için."

Lvov, o güzel gülümseyişiyle gülerek ve karısının eline dokunarak:

"Böylesi daha iyi olduktan sonra, ne çıkar?" dedi. "Seni bilmeyen biri, anne değil, üvey anne sanır."

Natalya Aleksandrovna, masanın üzerindeki kâğıt keseceğini yerli yerine koyarken:

"Hayır, aşırılığın hiçbir türlüsü iyi değil," dedi.

Lvov, odaya giren ve Levin'i eğilerek selamladıktan sonra, besbelli bir şey istemek amacıyla babalarına yaklaşan çok yakışıklı iki erkek çocuğa:

---

* Güneydoğu Komitesi'nden burada söz edilişi, Tolstoy'un, Türkiye'ye karşı girişilen savaş tahriklerini çok yakından gözlemlediğini gösteren çeşitli belirtilerden bir tanesidir. *–H. Âli Ediz*

"Hah, gelin bakalım, mükemmel çocuklar!" dedi.

Levin çocuklarla konuşmak, babalarına ne söyleyeceklerini duymak istedi, ama Natalya onunla konuşmaya başladı ve Lvov'un meslektaşlarından Mahotin, saray üniforması giymiş olarak, birisini karşılamak üzere Lvov'u almaya geldi. Hertsegovina, Prenses Korzinskaya, Duma ve Kontes Apraksina'nın ani ölümüyle ilgili sonu gelmez bir konuşma başladı.

Levin, kendisine verilmiş olan işi unutmuştu. Bunu ancak antrede hatırladı.

Karısıyla Levin'i geçirmekte olan Lvov merdiven başında durduğu sırada Levin:

"Hay Allah!" dedi. "Kiti seninle Oblonski üzerine konuşmamı istemişti."

Lvov, kızararak:

"Evet, evet, *maman* biz iki *les beaux-frères*'i* ona saldırtmak istiyor. Ama ille de niye ben?"

Sırtında beyaz köpek derisinden kapıyla orada onların konuşmalarının bitmesini beklemekte olan karısı, gülümseyerek:

"Eh, öyleyse ona ben saldırırım," dedi. "Hadi gidelim!"

V

SABAH konserinde çok ilgi çekici iki parça vardı.

Biri, *Bozkırda Bir Kral Lear*** adlı bir fantezi, öbürü de Bach'ın anısına adanmış bir kuartetti. Her iki parça da yeniydi ve yeni bir anlayışla bestelenmişti; Levin bunlar üzerine bir fikir edinmek istiyordu. Baldızını koltuğuna oturttuktan sonra bir sütunun yanında durarak, elinden geldiğince dikkatle ve hakkını vererek dinlemeye karar verdi. Her zaman dikkatini tatsız bir biçimde müzikten çelen beyaz kravatlı orkestra şefinin kol hareketlerine; konser için büyük bir özenle kurdelelerini kulaklarının üzerinden geçirmiş şapkalı ba-

* (Fr.) "Bacanak." –*H. Âli Ediz*

** M. A. Balakiryev'in *Kral Lear* süitinde ("yeni tarzda", 1860 sıralarında yazılmıştır) Cordelia teması yanı sıra, Lear ile Soytarı'yı fırtına sırasında fundalıkta temsil eden bir episod da vardır. –*H. Âli Ediz*

yanlara; ya hiçbir şeyle ilgilenmeyen ya da müzikten başka her şeyle ilgilenen bütün o insanlara bakarak dikkatini dağıtmamaya ve izlenimini bozmamaya çalıştı. Müzik uzmanlarından, konuşkan tanıdıklarından dikkatle kaçınıyor, dosdoğru önüne bakarak dinliyordu.

Ama *Kral Lear* fantezisini dinledikçe, belli bir düşünce edinemeyeceğini daha çok hissetmeye başladı. Bir duygunun müziksel ifadesi tam başlayacak gibi olurken, birdenbire yeni müziksel ifadelerin başlangıç kırıntıları hâlinde dağılıveriyordu. Kimi zaman da, son derece karmaşık olmakla birlikte, sadece bestecinin kendi gelip geçici duygularını işleyen seslerin anlatımı hâlini alıveriyordu. Ama bu müziksel ifade kırıntıları bile, bazıları iyi olmakla birlikte hiç beklenmedik bir biçimde, bir sebebe bağlı olarak alıştıra alıştıra verilmediğinden, kulağa tatsız geliyordu. Neşe, üzüntü, acı, incelik, zafer sevinci hep, hiçbir sebebe bağlı olmaksızın bir delinin duyguları gibi birbirini kovalıyordu. Ve yine bir delinin duyguları gibi, bunlar da birdenbire yok oluveriyordu.

Parça çalındığı sürece, Levin kendini, dans edenleri seyreden bir sağır gibi hissetti. Parça bittiği zaman, tam bir şaşkınlık içindeydi. Harcadığı aşırı dikkatten kendisini çok yorgun düşmüş hissediyordu. Her yandan müthiş bir alkış koptu. Herkes ayağa kalktı, dolaşmaya, konuşmaya başladı. Başkalarının izlenimlerinden kendi şaşkınlık ve anlayışsızlığının nedenlerini anlamak için, Levin de müzikten anlar birini bulmak amacıyla dolaşmaya başladı. Ünlü müzik erbaplarından birinin, tanıdıklarından Pestsov'la konuşmakta olduğunu görünce sevindi. Pestsov, o boru gibi çıkan sesiyle:

"Olağanüstü," diyordu. "Merhaba Konstantin Dmitriç. Hele Cordelia'nın yaklaştığını duyduğunuz, kadının *das ewig Weibliche*'nin* kaderle savaşa tutuştuğu yerdeki pasaj, çok canlı, hem dikkati çekecek kadar belirgin, renkçe zengin... Doğru değil mi?"

Fantezinin, bozkırda Kral Lear'i canlandırdığını büsbütün unutmuş olan Levin, çekine çekine sordu:

"Peki, ama yani, Cordelia'nın burada ne işi var?"

Pestsov elinden tuttuğu atlas programa parmaklarıyla vurarak:

* (Alm.) "Ölümsüz dişilik." –*H. Âli Ediz*

"Cordelia... işte burada ortaya çıkıyor!" dedi ve programı Levin'e verdi.

Levin ancak ondan sonra fantezinin adını hatırladı ve programın arka tarafına basılı olan, Shakespeare'in şiirinin Rusça çevirisini hızla okumaya başladı.

Pestsov, konuşmakta olduğu adam çekilip gidince, konuşacak başka biri de kalmayınca Levin'e döndü:

"Bu olmadan izleyemezsiniz eseri," dedi.

Antrakta Levin'le Pestsov, müzikte Wagner eğiliminin iyi ve kötü yanları üzerine tartışmaya başladılar. Levin, Wagner'in ve onu izleyenlerin, müziği başka bir sanatın alanı içine sokmaya çalışmakla yanıldıklarını, şiirin de, resmin yapması gereken bir işi yaptığı, yani yüz çizgilerini belirtmeye çalıştığı zaman aynı yanlışlığa düştüğü iddiasını ileri sürdü ve bu çeşit yanlışlara bir örnek olarak, yaptığı bir şair heykelinin tabanlığı çevresinde yukarı doğru çıkan, mermerden, şiirsel hayaletler yontan bir heykeltıraşın adını verdi.*

Levin: "Hayaletlerin hayalete benzer yanı o kadar azdı ki," dedi, "hatta bunlar bir merdivene tutunabiliyordu." Bu cümle Levin'in çok hoşuna gitti, ama bunu daha önce de kullanıp kullanmadığını, hatta Pestsov'a söyleyip söylemediğini hatırlayamadığı için, cümleyi söyledikten sonra utandı.

Pestsov sanatın bir bütün olduğunu ve en yüksek ifadesini, bütün sanat türlerini birleştirdiği zaman bulacağını ileri sürdü.

Levin müziğin ikinci bölümünü dinleyemedi. Çünkü yanı başında duran Pestsov hemen hemen hiç durmadan konuşuyor, müziği eleştiriyor, gereksiz, sulandırılmış, yapmacıklı basitliğinden ötürü esere kusur bularak bu basitliği, *pre-Raphaelite* resim okulunun basitlikleriyle kıyaslıyordu. Levin dışarı çıkarken daha birçok tanıdığıyla karşılaştı, bunlarla siyasetten, müzikten ve ortak dost-

---

* Tolstoy burada, 1880 yılında, Moskova'da Puşkin'i anma töreni vesilesiyle Antokolski'nin Sanat Akademisine sunduğu esere atıfta bulunuyor. Antokolski, Puşkin'i kayadan oyulma bir sırada oturur göstermiştir; kayanın basamaklarını andıran çıkıntılarda ise, kenarları korkuluklu bir merdivende, olduğu gibi, Puşkin'in eserlerindeki kişiler –Boris Godunov, Cimri Şövalye, Tatyana, Mazeppa, Pugaçev vb.– bulunmakta, bunlar basamaklardan yukarı doğru çıkmakta, hatta bazıları korkuluklara tutunmaktadır. *–H. Âli Ediz*

larından söz etti. Bu arada, Kont Bol'le de karşılaştı. Kont Bol'ün evine uğramak zorunda olduğunu büsbütün unutmuştu.

Bunu Natalya'ya söylediği zaman, Natalya.

"İyi ya, hemen gidiniz öyleyse," dedi. "Belki sizi kabul etmezler, sonra gelir beni toplantıdan alırsınız. Siz gelene kadar ben toplantıda olurum."

VI

LEVİN, Kontes Bol'ün evinin sofasına girerken sordu:

"Belki de bugün kabul etmiyorlardır?"

Hiç duraksamadan Levin'in kürkünü çıkarmasına yardım eden kapıcı:

"Ediyorlar efendim," dedi. "Buyurunuz."

Levin bir eldivenini çıkarıp, şapkasını düzeltirken, içini çekerek, 'Ne can sıkıcı şey!' diye düşündü. 'Ne işim var benim burada? Ne konuşacağım onlarla?'

Levin birinci salondan geçerken, kapı ağzında, telaşlı ve sert bir yüz ifadesiyle bir uşağa emirler vermekte olan Kontes Bol'le karşılaştı. Kontes, Levin'i görünce gülümsedi ve onu, içinden sesler gelmekte olan, bitişikteki daha küçük salona buyur etti. Bu odada, kontesin iki kızıyla, Levin'in tanıdığı, Moskovalı bir albay koltuklarında oturuyorlardı. Levin onlara yaklaştı, selamlaştı, kanepenin yanındaki bir iskemleye oturup, şapkasını dizlerinin üstünde tuttu.

"Karınız nasıl? Konsere gittiniz mi? Biz gidemedik. Annemin bir cenaze töreninde bulunması gerekiyordu."

Levin:

"Evet duydum... Ne kadar ani bir ölüm!"

Kontes içeri girdi, kanepeye oturdu, o da Levin'e karısını ve konseri sordu.

Levin cevap verdi ve Kontes Apraksina'nın ölümünün aniliği cümlesini tekrarladı.

"Ama zaten öteden beri sağlığı bozuktu."

"Dün gece operada var mıydınız?"

"Evet, vardım."

"Lucca* çok iyiydi."

Levin:

"Evet, çok iyiydi," diye cevap verdi ve kendisi için ne düşüneceklerini önemsemediğinden, onlara, şarkıcının yetenekleri üzerine, belki yüzlerce sefer dinlemiş olduğu şeyleri tekrarladı. Kontes Bol dinler gibi göründü. Levin yeteri kadar konuşup sustuktan sonra, o ana kadar susmuş olan albay konuşmaya başladı. Albay da operadan ve ışıklandırmadan söz etti. Nihayet Tiyurin'de hazırlanmakta olan *folle Journée*'den** söz eden albay güldü, gürültülü bir biçimde kalktı ve gitti. Levin de kalktı, ama kontesin yüzünden, henüz gitme zamanı gelmediğini anladı. Daha birkaç dakika buna katlanması gerekiyordu, o yüzden tekrar oturdu.

Ne var ki, durmadan bunun ne kadar saçma bir şey olduğunu düşündüğü için konuşacak bir şey bulamıyor, susuyordu.

Kontes konuşmaya başladı:

"Konferansa gitmiyor musunuz? Çok ilgi çekici olacağını söylüyorlar."

Levin:

"Hayır," dedi, "uğrayıp *belle-sour*'ümü*** oradan almaya söz verdim."

Bir sessizlik oldu ve kontes kızlarıyla bir kez daha bakıştı.

Levin, 'Eh, herhâlde artık vakit gelmiştir,' diye düşündü ve kalktı. Hanımlar Levin'le el sıkıştılar ve karısına kendilerinden *mille choses***** götürmesini söylediler.

Kapıcı, Levin'in kürkünü tutarken ona nerede oturduğunu sordu ve adresi hemen, güzel ciltli büyük bir deftere yazdı.

Levin, kendi kendini, bunu herkesin yaptığı düşüncesiyle avutarak, 'Bana göre hava hoş tabii, ama insan yine de utanıyor, son de-

---

* Pauline Lucca (1841-1908): Viyana'da İtalyan ana babadan dünyaya gelmiş ünlü bir soprano ve son derece yetenekli bir aktristti. Berlin'de saray şarkıcılığı görevinden istifa ederek, Londra'da İtalyan Operası'nda, Amerika Birleşik Devletleri'nde, bütün Avrupa'da ve –özellikle 1870'lerde– Rusya'da şarkılarıyla büyük bir başarı kazanmıştı. *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Çılgınca eğlenti." *–H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "Baldız." *–H. Âli Ediz*

**** (Fr.) "Kucak dolusu sevgi." *–H. Âli Ediz*

rece saçma bir şey,' diye içinden geçirdi ve baldızını kendi evlerine götürmek üzere alacağı toplantıya gitmek üzere çıktı.

Komite toplantısında büyük bir kalabalık ve sosyetenin hemen hemen tümü bulunuyordu. Levin, herkesin çok ilginç olduğunu söylediği raporun okunmasına yetişti. Raporun okunması bitince, sosyeteden olanlar buluştu, bu arada Levin de Sviyajski'yle karşılaştı; Sviyajski ona, bu akşam ünlü raporun okunacağı Tarım Derneği toplantısına ne yapıp edip gelmesini söyledi. Levin, yarışlardan yeni gelmiş olan Stepan Arkadyeviç'le ve daha birçok tanıdığıyla da karşılaştı. Levin, toplantı, yeni fantezi ve bir dava üzerine konuştu ve bu konuda çeşitli görüşler dinledi. Ama herhâlde duymaya başladığı kafa yorgunluğu yüzünden olacak, yargılamadan söz ederken bir falso yaptı; yaptığı bu falsoyu, sonradan birçok sefer, sinirlenerek hatırladı. Rusya'da yargılanmakta olan bir yabancıya* verilecek cezadan söz ederken ve onu sınır dışına çıkarmanın ne büyük bir haksızlık olduğunu söylerken, bir gün önce tanıdığı bir adamın ağzından duyduklarını tekrarlamıştı.

Levin:

"Bana öyle geliyor ki, onu sınır dışına çıkarmak, turna balığını suya atarak cezalandırmaktan farksızdır," demişti. Ama sonradan, kendisininmiş gibi ortaya attığı oysa tanıdığının ağzından duyduğu bu düşüncenin aslında Krilov'un masallarından birinde bulunduğunu ve tanıdığının bunu bir gazete fıkrasından aldığını hatırladı.

Levin, baldızıyla eve dönüp Kiti'yi neşesi ve sağlığı yerinde bulduktan sonra, kulübe gitti.

---

* Sözü edilen yabancı Strausberg'di. Strausberg hayata Londra'da gazete muhabiri ve sigorta ajanı olarak atılmış, 1840-45 yıllarında, demiryolları inşa teklifleriyle Almanya ve Avusturya'ya gönderilmişti. Strausberg kısa zamanda büyük bir servet elde etmiş ve "der Schienenkönig" diye ün kazanmıştı. Birçok fabrikanın yanı sıra, Berlin'deki şehir mezbahaları ile Viyana'daki nüfuzlu *Die Post* gazetesinin de sahibi olmuştu. İşte bu zat Rusya'da bir demiryolu yapmış ve çeşitli bankalara hissedar olmuştur. Faaliyetini Romanya'ya kadar genişleten Strausberg, büyük zararlara sebebiyet vermiş, kredisini kaybetmiş, buna paralel olarak da aldığı taahhüt işleri azalmıştı. 1875'te Moskova'da, yakından ilişkili olduğu Moskova Ticaret Bankası'nın iflası dolayısıyla tutuklanıp yargılanmıştı. Sibirya'ya sürgüne mahkûm edilmiş, ama yabancı uyruklu olduğu için sadece Rusya'dan çıkartılmıştı. Strausberg, Rusya'dan çıkartılışından birkaç yıl sonra tam bir yoksulluk içinde öldü. *–H. Âli Ediz*

VII

LEVİN kulübe tam zamanında vardı. Onun kulübe vardığı sırada üyeler ve misafirler arabalarla geliyorlardı. Levin uzun süreden beri –üniversiteden ayrılıp Moskova'da yaşamaya ve sosyeteye karışmaya başladığı zamandan beri– kulübe uğramamıştı. Kulübü ve kulüp odalarının dış ayrıntılarını hatırlıyordu, ama o zamanlar üzerinde bıraktığı izlenimi büsbütün unutmuştu. Lakin yarı daire biçimi avluya girip kızağından inerek, ona gürültüsüzce kapıyı açan ve eğilerek selamlayan hamailli kapıcının durduğu merdiven başına çıkar çıkmaz; yukarı kadar galoşlarla çıkmaktansa, galoşlarını ve kürklerini aşağıda çıkarmanın daha kolay olacağını düşünen kulüp üyelerinin paltolarıyla galoşlarını kapıcı odasında görür görmez; kendisinin yukarıya çıktığını haber veren zilin esrarlı sesini duyar duymaz; halı örtülü, alçak basamaklı merdivenden çıkarken sahanlıktaki heykeli ve üst katta, bir yandan içeri girenlere göz gezdirirken, bir yandan da ne acele ederek, ne de geç kalarak kendisine kapıyı açan kulübün üniforması içindeki, yaşlanmış, bildik üçüncü kapıcıyı gördüğü an, Levin kendini kulübün o eski, o tanıdık havası içinde – bir rahatlık, hoşnutluk, terbiye ve nezaket havası içinde– buldu.

Kapıcı, şapkaların girişte bırakılmasını gerektiren kulüp kuralını unutmuş olan Levin'e:

"Şapkanızı alayım, efendim," dedi. "Çoktandır gelmiyorsunuz! Prens, adınızı dün kaydettirdi. Prens Stepan Arkadyeviç henüz gelmediler."

Bu kapıcı yalnız Levin'i değil, Levin'in ilgili olduğu herkesi, bütün akrabalarını da tanıyordu; nitekim hemen Levin'in en yakın birkaç arkadaşının adını andı.

Önce, perdelerle bölüm bölüm ayrılmış dış holden, sonra meyve büfesinin bulunduğu bölmeden geçen Levin, ağır ağır yürüyen yaşlı bir adama yetişip onu geçtikten sonra, gürültülü, kalabalık yemek salonuna girdi.

Hemen hemen hepsi de dolu olan masaların arasından, misafirlere göz gezdire gezdire geçti. Şurada burada, kimi yaşlı, kimi genç, kimini yeni tanıdığı, kimiyle samimi olduğu çeşit çeşit tanıdıkları gözüne çarptı. Bunların arasında bir tane bile öfkeli ya da

tasalı yüz yoktu. Sanki hepsi de düşünce ve tasalarını şapkalarıyla birlikte vestiyerde bırakmışlar, tadını çıkara çıkara dünya nimetlerinden yararlanmaya hazırlanıyorlardı. Sviyajski de, Şçerbatski de, Nevedovski de, ihtiyar prens de, Vronski de, Sergey İvanoviç de hep oradaydılar.

İhtiyar prens, elini omzu üzerinden uzatıp gülümseyerek:

"Niye bu kadar geciktin?" diye sordu ve yeleğinin düğmelerinden birine iliştirdiği peçetesini düzelterek ekledi: "Kiti nasıl?"

"İyi, üçü birlikte yemek yiyorlar evde."

İhtiyar prens:

"Ah! Alinalar, Nadinalar! Bizim masada yer yok. Şu masaya git de, hemen bir yer kapmaya bak," dedi ve dönüp kendisine uzatılan bir tabak yayın balığı çorbasını dikkatle aldı.

Biraz öteden, tatlı bir ses bağırdı:

"Levin! Buraya!"

Bu Turovtsin'di. Genç bir subayın yanında oturuyordu ve masalarında iki iskemle kapatılmış duruyordu. Levin sevinçle onlara doğru yürüdü. Bu iyi yürekli Turovtsin, Kiti'ye evlilik teklifi edişinin anılarıyla bağlıydı; ama bugün, bir yığın akıllıca konuşmanın verdiği gerginlikten sonra, Turovtsin'in o iyi yüreklilik akan yüzü Levin'e, her zamankinden de tatlı geldi.

"Bu iskemleler sizinle Oblonski için. Neredeyse gelir."

Her zaman neşeli, gözlerinin içi gülen, gövdesi dimdik genç subay, Petersburglu Gagin'di. Turovtsin onu tanıştırdı.

"Oblonski her zaman gecikir."

"Hah, işte geldi!"

Hızlı adımlarla onlara doğru gelen Oblonski:

"Sen daha yeni mi geldin?" dedi. "Merhaba. Votka içtin mi? Hadi öyleyse gidelim."

Levin kalktı ve Oblonski ile birlikte üzerinde her marka votka ve çeşit çeşit meze bulunan büyük bir masanın yanına gitti. Yirmiyi aşkın meze çeşidine bakarak, bunlar içinde her zevke uygun meze bulunabileceği akla gelirdi, ama Oblonski yine de özel bir şey istedi, üniformalı bir garson da onun istediğini hemen getirdi. İkisi de birer kadeh içip, masaya döndüler.

Daha balık çorbalarını içerlerken, Gagin'e bir şişe şampanya getirdiler, o da garsona, dört kadehe doldurmasını emretti. Levin sunulan şarabı geri çevirmedi, bir şişe daha ısmarladı. Karnı acıkmıştı, büyük bir zevkle yiyip içiyor, arkadaşlarının basit, neşeli konuşmalarına katılmaktan daha da büyük bir tat duyuyordu. Gagin sesini alçaltarak, yeni bir Petersburg fıkrasını anlattı; fıkra açık saçık, saçma sapan bir şeydi, ama öylesine gülünçtü ki, Levin yüksek sesle kahkahayı bastı, etraftan dönüp dönüp ona baktılar.

Oblonski:

"Tıpkı, 'İşte buna dayanamam!' fıkrasına benziyor! Onu biliyor musunuz?" diye sordu. "Ah, çok tatlı bir fıkradır, bir şişe daha!" diye garsona seslendi ve fıkrasını anlatmaya başladı.

Bir tepsinin içinde, incecik kadehlerle, hâlâ ışıldayan iki kadeh şampanya getiren yaşlı bir garson, Stepan Arkadyeviç ile Levin'e seslenerek fıkrayı kesti:

"Piyotr İlyiç Vinovski kabulünü rica ediyorlar."

Stepan Arkadyeviç kadehlerden birini aldı, masanın öbür başında oturan dazlak kafalı, kızıl bıyıklı bir adamla bakıştı, gülümseyerek başıyla onu selamladı.

Levin:

"Kim bu?" diye sordu.

"Bizim evde bir sefer karşılaşmıştın onunla, hatırlamadın mı? İyi bir adamdır."

Levin de Stepan Arkadyeviç'in yaptığını yaptı ve kadehi aldı.

Stepan Arkadyeviç'in fıkrası da çok hoştu. Arkadan bir fıkra da Levin anlattı, onun fıkrası da beğenildi. Ondan sonra atlardan, o günkü at yarışlarından ve Vronski'nin atı Atlas'ın nasıl gösterişli bir koşu çıkararak birincilik ödülü aldığından söz ettiler. Levin yemeğin nasıl geçtiğinin farkında bile olmadı.

Tam yemeğin bitimine doğru, Stepan Arkadyeviç, iskemlesinin arkalığı üzerinden eğilip, yanında uzun boylu bir muhafız albayı ile yaklaşmakta olan Vronski'ye elini uzatarak:

"Hah, işte kendisi!" dedi.

Kulübün genel neşeli havası Vronski'nin yüzünü de aydınlatmıştı. Vronski, şen bir tavırla kolunu Stepan Arkadyeviç'in omzuna

dayayarak ona bir şeyler fısıldadı ve aynı neşeli gülümsemesiyle, elini Levin'e uzattı.

"Size rastladığıma çok sevindim," dedi. "O gün seçimlerde sizi aradım, ama gittiğinizi söylediler."

Levin:

"Evet, aynı gün hareket ettim. Biz de az önce atınızdan söz ediyorduk. Tebrik ederim sizi! Sıkı bir koşu çıkardı!"

"Ama sizin de yarış atlarınız var."

"Hayır; babam beslerdi, ben de oradan hatırlıyorum, az çok da anlıyorum."

Stepan Arkadyeviç:

"Siz nerede yemek yediniz?" diye sordu.

"Sütunların arkasındaki ikinci masada."

Uzun boylu albay:

"Kendisini kutladık," dedi. "İmparatorluk ödülünü ikinci sefer-dir alıyor. Onun yarış atlarındaki şansı kâğıt oyunlarında bende olsa!.. Ama altın dakikaları ne diye kaçırmalı? Bendeniz 'cehennemlikler diyarı'na gidiyorum," diye ekledi ve uzaklaştı.

Bir boş iskemleye, onların yanına oturan Vronski, Turovtsin'in sorusuna cevap olarak:

"Bu Yaşvin'dir," dedi. Kendisine ikram ettikleri bir kadeh şampanyayı içti, bir şişe de o ısmarladı.

Kulübün havası onu etkilediğinden midir, yoksa içtiği şaraptan mıdır nedir, Levin, Vronski'yle en iyi cins sığırlar üzerine uzun bir konuşmaya daldı ve bu adama karşı içinde en küçük bir düşmanlık duymayışına çok sevindi. Hatta başka şeylerin yanı sıra, Vronski'ye, Kiti ile Prens Marya Borisovna'nın evinde karşılaştıklarını karısından duyduğunu da söyledi.

Oblonski:

"Ah! Prenses Marya Borisovna! Ne cana yakın kadın değil mi?" dedi ve prensesle ilgili bir fıkra anlatarak hepsini güldürdü. Hele Vronski öyle candan, öyle yürekten bir kahkaha koyuverdi ki, Levin ona kanının iyice kaynadığını hissetti.

Stepan Arkadyeviç kalkıp gülümseyerek:

"Eh, bitirdiniz mi? Hadi, gidelim!" dedi.

VIII

LEVİN, masadan kalkınca, yürürken kollarının olağanüstü bir hafiflik ve düzenle sallandığını hissetti, Gagin'le birlikte yüksek tavanlı odalardan geçip bilardo salonuna gitti. Büyük salondan geçerlerken, Levin kayınbabasına rastladı.

Prens onun koluna girerek:

"Ee, bizim Aylaklar Tapınağını nasıl buldun bakalım?" diye sordu. "Gel seninle şöyle dolaşalım biraz."

"Ben de zaten şimdi şöyle bir dolaşıp görmek istiyordum. Çok ilgimi çekti burası."

Prens:

"Evet, ilgini çekti, ama benim ilgimi çeken şey seninkinden başka," dedi. Ve yumuşak çizmeler içindeki ayaklarını zorlukla sürüyerek karşıdan gelen kamburumsu, bir dudağı sarkmış ihtiyar bir kulüp üyesini işaret ederek ekledi: "Mesela şu ihtiyarlara bak; bunların *şliyüpik** olarak doğduklarını mı sanıyorsun?"

"*Şliyüpik* mi? O da nedir?"

"Bak, daha bu adı bilmiyorsun sen? Bu bizim kulüp deyimidir. Yumurtayı nasıl yuvarladıklarını bilirsin, işte, çok fazla yuvarlanan bir yumurta, sonunda *şliyüpik* olur. Bizler de öyleyiz: Biz de kulübe gide gele sonunda *şliyüpik* olur çıkarız. Ya! Sen şimdi gülersin, ama *şliyüpik* olmaya başlayacağımız tasası bizi almaya başladı bile!.. Prens Çeçenski'yi tanır mısın?"

Levin prensin yüzünden, onun gülünç bir şey anlatacağını anladı:

"Hayır, tanımam," dedi.

"Nasıl olur tanımazsın! Ünlü Prens Çeçenski'yi, ha? Neyse, önemi yok! Bu Prens Çeçenski hep bilardo oynar. Üç yıl öncesine kadar kendisi daha *şliyüpik* olmamıştı, başkalarına *şliyüpik* diye takılarak kurum satardı. Ee, bir sabah kulübe gelir ve kapıcı Vasili var ya bilirsin, şu bizim Vasili? Şişman olanı hani. Çok hazır cevap bir adamdır ha! İşte, Prens Çeçenski ona sorar: 'Ee, Vasili,

* Hiçbir Rusça sözlükte karşılığını bulamadım. Fransızlar da bulamamış olacaklar ki, iki çevirisinde atlanmış, birinde "*flie-flac* = çat-çut" diye uydurma bir deyimle verilmiştir. *–H. Âli Ediz*

kimler var bakalım? *Şliyüpik*lerden gelen var mı?' Vasili de cevap verir: 'Evet, efendim, siz üçüncü oluyorsunuz!' Ya, kardeş! İşte böyledir bu işler!"

Levin'le prens, konuşarak ve rastladıkları tanıdıklarıyla selamlaşarak bütün odaları dolaştılar: masaların daha şimdiden hazırlanmış olduğu ve her zaman bir arada oynayan eşlerin ufak kavlarla oynamaya başladıkları büyük salonu; Sergey İvanoviç'in oturup birisiyle konuşmakta olduğu, satranç oynanan divanlı odayı, oyuna verilen ara sırasında, bir kanepenin çevresinde, içlerinde Gagin'in de bulunduğu neşeli bir grubun salonun kıvrıntısında şampanya içmekte olduğu bilardo salonunu gezdiler. Yaşvin'in çoktan yerini aldığı bir masanın çevresinde bir seyirci kalabalığının toplanmış bulunduğu cehennem odasına da bir göz attılar.

Gürültü yapmamaya dikkat ederek, loş bir okuma odasına girdiler; burada, abajurlu lambaların altında, öfkeli yüzlü bir delikanlı, gazetelerin birini alıp birini bırakıyordu, dazlak kafalı bir general de kendini tamamıyla okuduğu kitaba vermişti. Prensin akıllılar odası adını verdiği bir odaya da girdiler. Burada üç kişi, ateşli ateşli son politik haberleri tartışıyorlardı.

Prensin oyun arkadaşlarından biri onu burada bularak:

"Buyurunuz, prens, her şey hazır," dedi ve prens gitti. Levin oturup bir süre konuşulanları dinledi, ama o gün yaptığı konuşmaları hatırlayarak birdenbire içini müthiş bir sıkıntı bastığını hissetti. Acele kalktı, Oblonski'yle Turovtsin'i aramaya çıktı; onların yanında neşesi yerine geliyordu.

Turovtsin, elinde içki dolu büyük bir bardakla, bilardo salonunda yüksek kanepede oturuyor, Stepan Arkadyeviç de uzak bir köşede, bir kapının yanında Vronski'yle konuşuyordu.

Levin'in kulağına şu sözler çalındı:

"Canı sıkılıyor değil de, durumun böyle belirsiz, istikrarsız oluşu..."

Levin oradan çabucak uzaklaşmak istedi; ama Stepan Arkadyeviç ona seslendi:

"Levin!"

Levin, Stepan Arkadyeviç'in gözlerinin yaşlı değil de –içtiği ya da duygulandığı her zaman görüldüğü üzere– ıslak olduğunu fark etti. Bugün Stepan Arkadyeviç hem içkiliydi hem de duygulanmıştı.

Ne olursa olsun Levin'i bırakmak istemediği anlaşılan Stepan Arkadyeviç, onu dirseğinden sımsıkı yakalayarak:

"Levin, gitme!" dedi ve Vronski'ye döndü: "Bu benim en samimi, hatta diyebilirim ki en iyi dostumdur. Sen de bana çok yakın, benim için çok değerli bir dostsun; iki yakın dost ve arkadaş olmanızı istiyor ve dost olmak zorunda olduğunuzu da biliyorum. Çünkü ikiniz de iyi insanlarsınız."

Vronski candan ve şakacı bir tavırla elini uzatarak:

"Eh, artık bizim için öpüşmekten başka bir şey kalmıyor," dedi.

Levin'in uzattığı eli çabucak tutup, kuvvetle sıktı.

Levin de Vronski'nin elini sıkarak:

"Çok, çok sevindim," dedi.

Stepan Arkadyeviç:

"Garson! Bir şişe şampanya!" diye seslendi.

Vronski:

"Ben de çok sevindim," dedi.

Ama Stepan Arkadyeviç'in isteğine ve her ikisinin de karşılıklı isteklerine rağmen, birbirlerine söyleyecek bir şeyleri yoktu ve bunu her ikisi de duyuyordu.

Stepan Arkadyeviç, Vronski'ye dönerek:

"Levin'in Anna'yla tanışmadığını biliyor musun?" dedi. "Levin'i alıp Anna'ya götürmeyi çok istiyorum. Gidelim, Levin."

Vronski:

"Sahi mi?" dedi. "Çok sevinecektir Anna. Hemen şimdi eve giderdim, ama Yaşvin'i merak ediyorum, o oyununu bitirene kadar burada kalmak istiyorum."

"Durumu kötü mü yoksa?"

"Hep kaybediyor, onu frenleyebilen bir ben varım."

Stepan Arkadyeviç:

"Öyleyse piramide ne dersiniz? Oynar mısın, Levin? Ah, mükemmel." Bilardo puantörüne dönerek ekledi: "Topları diziverin, lütfen."

Topları daha önceden üçgen biçiminde dizmiş, vakit geçirmek için kırmızı topu yuvarlamakta olan puantör:

"Çoktandır hazır duruyor efendim," dedi.

"Eh, hadi bakalım!"

Bilardo oyunundan sonra Vronski'yle Levin, Gagin'in masasına oturdular ve Stepan Arkadyeviç'in teklifi üzerine Levin aslara para basarak oynamaya başladı. Vronski kâh hiç durmadan yanına gelen dostlarıyla çevrelenmiş olarak masada oturuyor, kâh Yaşvin'e göz kulak olmak için cehennem odasına gidiyordu. Levin, sabahki kafa yorgunluğunu attığını hissediyor, büyük bir ferahlık duyuyordu. Vronski'yle aralarındaki düşmanlığın sona ermiş olmasına seviniyor, tatlı bir sükûnet, kibar bir hava içinde bulunma ve rahatlık duygusu onu hiç bırakmıyordu.

Oyun partisi bitince Stepan Arkadyeviç, Levin'in koluna girdi:

"Hadi, Anna'ya gidelim!" dedi. "Hemen şimdi olmaz mı? Evdedir. Seni getireceğime çoktandır ona söz vermiştim. Bu akşam nereye gitmeyi düşünüyordun?"

Levin cevap verdi:

"Belirli bir yere gidecek değildim. Tarım Derneği'nin toplantısına gelirim diye Sviyajski'ye söz vermiştim, ama istersen gidelim."

Stepan Arkadyeviç:

"Çok güzel, gidiyoruz!" dedi ve bir uşağa dönerek ekledi: "Bak bakalım, benim araba gelmiş mi?"

Levin masaya yaklaştı, kâğıt oyununda kaybettiği kırk rubleyi ödedi, kapıda dikilen ve esrarlı bir yoldan ödenecek para tutarını bilen yaşlı uşağa kulüp masraflarını ödedi ve kollarını tuhaf bir biçimde sallayarak bütün odalardan geçip çıkış kapısına geldi.

IX

KAPICI, öfkeli bas bir sesle bağırdı:

"Oblonski'nin arabası!"

Araba yanaştı, ikisi de bindi. Levin ancak ilk zamanlar, arabanın, kulübün avlusundan çıkmakta olduğu sürece, kulübün huzur dolu, rahat, kuşkusuzca terbiyeli çevresinin izlenimlerini duymaya

devam etti, ama araba caddeye çıkıp da Levin bozuk yolun sarsıntısını hissettiği, karşıdan gelen araba sürücüsünün öfkeli bağırışını duyduğu, sokağın donuk aydınlığında bir meyhaneyle küçük bir dükkânın kırmızı tabelalarını gördüğü anda bu izlenim dağılıverdi. Levin, kendi davranışları üzerinde düşünmeye ve Anna'yı görmeye gitmekle iyi edip etmediğini kendi kendine sormaya başladı. Kiti ne diyecekti? Ama, Stepan Arkadyeviç onun düşüncelere dalmasına meydan vermedi, onun kuşkularını sezmiş gibi:

"Onunla tanışacağına öylesine seviniyorum ki," dedi. "Biliyor musun, Dolli çoktandır bunu istiyordu. Lvov da Anna'yı ziyaret etti, hâlâ da onu görmeye gidiyor. Gerçi Anna benim kız kardeşimdir," diye devam etti Stepan Arkadyeviç, "ama onun harikulade bir kadın olduğunu cesaretle söyleyebilirim. Kendin de göreceksin ya! Durumu çok ağır, özellikle şimdi."

"Neden özellikle şimdi?"

"Boşanma işi ile ilgili olarak kocasıyla görüşmelerde bulunuyoruz; kocası boşanmaya razı, ne var ki, oğulları yüzünden ortaya birtakım güçlükler çıkıyor, bundan ötürü de çoktan bitmesi gereken iş üç aydır uzayıp gidiyor. Anna boşanır boşanmaz Vronski'yle evlenecek. Kimsenin inanmadığı, insanların mutluluğuna engel olan şu eski '*İşaya*,* *sevinçle coş*' diye ilahi söyleyerek dönüp durmak göreneği ne kadar saçma!" diye Stepan Arkadyeviç bir yorum sıkıştırdı araya. "Eh, ondan sonra Anna ve Vronski'nin durumu da seninkiyle benimki kadar normal olacak."

Levin:

"Peki, güçlük nereden geliyor?" diye sordu.

"Ah, bu uzun ve can sıkıcı bir hikâyedir. Bizde her şey öylesine belirsiz ki. Ama mesele şu ki, Anna burada şu boşanma işinin sonuçlanmasını bekleyerek, üç aydan beridir, herkesin onu ve Vronski'yi tanıdığı Moskova'da yaşıyor. Hiçbir yere çıkmıyor, kadınlardan, Dolli'den başka kimseyi görmüyor. Çünkü anlarsın ya, bir lütuf olarak ona gelmelerini istemiyor. Şu salak Prenses Varvara bile, onda kalmayı uygunsuz bularak, evinden ayrıldı. Başka bir kadın olsa, bu durumda, kendisinde buna dayanacak gücü bula-

* Eski İsrail'in ilk dört büyük peygamberinden biri. *–H. Âli Ediz*

mazdı. Ama o... onun hayatını nasıl düzenlediğini, ne kadar ağırbaşlı, ne kadar sakin olduğunu göreceksin!..” Stepan Arkadyeviç, arabanın penceresinden eğilerek bağırdı: “Sola, kilisenin karşısındaki yan sokağa!” Isının sıfırın altında on iki derece olmasına rağmen zaten önü açık kürkünü daha da açarak:

“Öf! Ne kadar sıcak!” dedi.

Levin:

“Ama bir kızı var ya; herhâlde onunla oyalanıyordur?”

Stepan Arkadyeviç:

“Bana öyle geliyor ki sen her kadına, bir dişi, *une couveuse** gözüyle bakıyorsun,” dedi. “Anna herhâlde çocuğuyla uğraşıyor. Yok, öyle sanıyorum ki, o kızını çok iyi yetiştiriyor, ama kimse çocuktan söz edildiğini duymuyor. Anna’nın uğraşıları arasında yazmak başta geliyor. Alay eder gibi gülümsediğini görüyorum, ama yanılıyorsun. Anna bir çocuk kitabı yazıyor, kimseye de sözünü etmiyor bunun, ama bana okudu kitabını, ben de müsveddeleri Vorkuyev’e gösterdim... Bilirsin, hani şu editör... Galiba kendisi de bir yazardır. Vorkuyev çok iyi anlar kitaptan; Anna’nın eserinin çok güzel olduğunu söyledi. Sen şimdi Anna’yı sadece bir kadın yazar olarak düşünüyorsundur, değil mi? Hiç de öyle değil, O her şeyden önce kalbi olan bir kadındır, kendin de göreceksin ya. Şimdi yanında küçük bir İngiliz kızı var, bütün ailesine de Anna bakıyor.”

“Yani, yardımseverlik duygusuyla mı yapıyor bunu?”

“İşte! Şimdi sen her şeyi kötü görmek istiyorsun. Bunun yardımseverlikle ilgisi yok, doğrudan doğruya yüreğinden geliyor bu onun. Bir İngiliz at terbiyecisi vardı yanlarında –yani Vronski’nin yanında– kendi alanında bir ustaydı bu adam, ama içkiciydi. Kendini iyiden iyiye içkiye kaptırdı, bu yüzden *delirium tremens*** oldu, ailesini sokağa attı. Anna onları gördü, ilgilendi, yardım etti, şimdi bütün aile onun eline bakıyor ve Anna bunu sırf para ile onları koruduğunu başlarına kakar gibi yapmıyor, oğlanları liseye hazırlamak için onlara Rusça çalıştırıyor, kızı da evine aldı. Neyse, kendin göreceksin.”

---

* (Fr.) “Bir kuluçka, kuluçka makinesi.” –*H. Âli Ediz*

** Doktorluk terimidir. Eskiden, Hezeyan-ı mürteiş denilirdi. –*H. Âli Ediz*

Araba avluya girdi, Stepan Arkadyeviç, önünde kızak duran ana kapının zilini hızla çaldı.

Stepan Arkadyeviç, kapıyı açan uşağa, Anna'nın evde olup olmadığını sormadan içeri girdi. Levin, yaptığının doğru olup olmadığı konusunda gittikçe daha büyük bir kuşkuya kapılarak onun ardı sıra yürüdü.

Aynaya bir göz atan Levin, yüzünün kırmızı olduğunu gördü, ama sarhoş olmadığına emindi; Stepan Arkadyeviç'in ardı sıra, halı döşeli merdivenleri çıktı.

Stepan Arkadyeviç, üst katta, aile üyelerinden biriymiş gibi eğilerek kendisini selamlayan uşağa, Anna Arkadyevna'nın yanında kimin bulunduğunu sordu ve Vorkuyev'in bulunduğu cevabını aldı.

"Neredeler?"

"Çalışma odasında."

Duvarları koyu lambri, küçük bir yemek odasından geçen Stepan Arkadyeviç'le Levin, kalın bir halının üzerinde yürüyerek çalışma odasına girdiler. Oda, geniş ve koyu renk abajurlu bir lambayla aydınlatılmıştı. Duvara asılı, reflektörlü bir başka lamba, elinde olmaksızın Levin'in dikkatini çeken büyük, tam boy bir kadın portresini aydınlatıyordu. Bu, Anna'nın İtalya'da Mihaylov'un yaptığı portresiydi. Stepan Arkadyeviç, sarmaşıkların sarıldığı kafesten bir bölmenin arkasına geçtiği ve konuşmakta olan erkek sesi sustuğu sırada Levin, parlak ışık altında çerçevesinden çıkacak gibi duran portreye baktı ve bir türlü portreden ayrılamadı. Nerede bulunduğunu bile unutmuştu, konuşmalara kulak vermeyerek, gözlerini bu olağanüstü portreden hiç ayırmıyordu. Bu bir tablo değil, kıvırcık siyah saçlarıyla, çıplak omuzlarıyla, çıplak kollarıyla, incecik tüylerle örtülü dudaklarındaki hülyalı yarım gülümseyişle, Levin'i rahatsız eden gözlerini muzaffer ve yumuşak bir edayla ona çevirmiş, eşsiz güzellikte canlı bir kadındı. Onun canlı olmadığını gösteren biricik şey, sahici bir kadının olabileceğinden çok daha güzel olmasıydı.

Birdenbire yanı başında bir ses, portresini hayran hayran seyrettiği kadının sesini duydu. Herhâlde kendisine sesleniyor olmalıydı:

"Çok sevindim!"

Anna, Levin'i karşılamak için sarmaşıklı kafesin arkasından çıkmıştı. Levin, çalışma odasının donuk ışığında, tablodaki aynı kadını, çeşitli mavi tonların serpiştirildiği koyu renk bir elbise içinde gördü. Gerçi kadının pozu, ifadesi aynı değildi, ama ressamın portrede yakaladığı aynı güzelliğin doruğundaydı. Gerçekte kadın daha az göz kamaştırıcıydı, ama buna karşılık onda, portrede bulunmayan bir şeyler, yeni bir çekicilik vardı.

X

ANNA, Levin'i görmekten duyduğu sevinci saklamaksızın, onu karşılamak için kalkmıştı.

Küçük, enerjik elini Levin'e uzatırken de, onu Vorkuyev'e tanıştırırken de, orada oturmuş iş işleyen, öğrencim dediği kızılımtırak saçlı cici bir kız çocuğunu işaret ederken de Anna'nın takındığı o telaşsız, rahat eda, bir yüksek sosyete kadınının, Levin'in hiç yabancısı olmadığı ve hoşlandığı, o her zamanki sakin ve tabii edasıydı.

Anna:

"Çok, çok sevindim!" diye tekrarladı ve bu basit sözler onun ağzında, nedense, Levin için özel bir anlam kazanmış oldu. "Hem Stiva ile arkadaşlığınız, hem karınız yüzünden sizi çoktandır tanıyor ve beğeniyorum... Karınızı çok kısa bir süre görebildim, ama üzerimde sevimli bir çiçek izlenimi bıraktı, özellikle bir çiçek! Yakında da anne olacakmış!"

Anna hiç acele etmeden, çok rahat ve arada sırada bakışlarını Levin'den ayırıp ağabeyi üzerinde durdurarak konuşuyordu. Levin, Anna üzerinde iyi bir izlenim bıraktığını hissetti ve hemen, sanki onu çocukluğundan beri tanıyormuş gibi, Anna'nın yanında bir hafiflik ve ferahlık duydu.

Stepan Arkadyeviç'in sigara içip içmeyeceği sorusuna karşılık olarak Anna:

"İvan Petroviç'le* ben Aleksey'in odasına, özellikle sigara içmek için geldik," dedi ve Levin'e bakarak, ona sigara içip içmediğini soracağı yerde, ötede duran bir kaplumbağa kabuğundan tabakayı yakınına çekti, içinden zıvanalı bir sigara aldı.

Ağabeyi:

"Bugün nasılsın?" diye sordu.

"Eh, fena değil. Sinirlerim her zamanki gibi!"

Levin'in ikide bir portreye baktığını fark eden Stepan Arkadyeviç:

"Olağanüstü güzel, değil mi?" dedi.

"Bundan daha iyi bir portre görmedim."

Vorkuyev:

"Aynı zamanda olağanüstü benziyor, değil mi?"

Levin gözlerini portreden ayırıp, aslına baktı, Levin'in gözlerini üzerinde hissedince, Anna'nın yüzüne bambaşka bir aydınlık vurdu. Levin kızardı ve duyduğu sıkılganlığı gizlemek için Anna'ya, Darya Aleksandrovna'yı göreli çok olup olmadığını sormak istedi, ama tam bu sırada Anna konuştu:

"Demin İvan Petroviç'le, Vaşçenko'nun son tablolarından söz ediyorduk. Gördünüz mü onları?"

Levin:

"Evet, gördüm," diye cevap verdi.

"Ama özür dilerim, sözünüzü kestim... bir şey diyecektiniz galiba..."

Levin, ona Dolli'yi göreli çok olup olmadığını sordu.

"Dün buradaydı. Grişa'dan ötürü okula çok kızmıştı. Anlaşılan Latince öğretmeni Grişa'ya haksızlık etmiş."

Levin, Anna'nın açtığı konuya dönerek:

"Evet, resimleri gördüm, ama pek beğenmedim," dedi.

Levin şimdi, bu sabah konuştuğu gibi, değindiği konu üzerine hiç de basmakalıp konuşmuyordu. Anna'yla konuşurken ağzından çıkan her söz özel bir anlam taşıyordu. Anna'yla konuşmak, hele onu dinlemek büyük bir zevkti.

---

* İvan Petroviç Vorkuyev. *–H. Âli Ediz*

Anna yalnız tabii ve zekice konuşmakla kalmıyor, aynı zamanda kendi düşüncelerine hiçbir değer vermeyerek, ama karşısındakinin düşüncelerine büyük bir değer vererek zekice ve önemsemeden konuşuyordu.

Konuşma, yeni sanat akımlarına ve bir Fransız resim sanatçısının* yeni İncil resimlerine geldi. Vorkuyev bu resim sanatçısını, kabalığa kadar vardırılan bir gerçekçilikle suçladı. Levin, Fransızların sanatta sembolizmi herkesten ileriye vardırdıklarını, bundan ötürü de gerçekçiliğe dönüşü özel bir erdem saydıklarını söyledi.

"Artık yalan söylememek Fransızlar için şiir oluyor."

Levin'in şimdiye kadar söylediği hiçbir zekice söz ona bunun kadar büyük bir zevk vermemişti. Levin'in bu düşüncesini beğenen Anna'nın yüzü hemen aydınlanıverdi. Güldü:

"İnsan aslına çok benzeyen bir portre ile karşılaştığı zaman nasıl gülerse, ben de öyle gülüyorum! Söylediğiniz şey bugünkü Fransız sanatını, resmini, hatta edebiyatını –Zola, Daudet– çok iyi anlatıyor.** Ama belki hep böyledir; sanatçılar hayal ürünü, sembolik figürlerden *conteptions*'larını*** kurarlar, mümkün olan bütün *combinaisons*'lar**** yapıldıktan sonra da hayalî figürlerden bıkıp, daha doğal, daha gerçek figürler icat etmeye başlarlar."

Vorkuyev:

"Çok doğru," dedi.

Anna ağabeyine dönerek:

"Demek kulüpteydiniz?" dedi.

Kendinden geçen ve ısrarla Anna'nın, şimdi birdenbire büsbütün değişmiş olan güzel, hareketli yüzüne bakan Levin: 'Evet, evet, işte bir kadın!' diye aklından geçirdi. Levin, ağabeyine eğilmiş olan Anna'nın neler söylediğini duymamıştı, ama onun yüz ifadesinde-

---

* Burada sözü edilen Fransız sanatçısı Gustav Dore'dir. Gustav Dore'nin İncil tasvirleri 1865'te yayımlanmıştır. Dore aynı zamanda dinsel ve tarihsel tablolar da yaptığı gibi, ayrıca başarılı bir heykeltraştı da. *–H. Âli Ediz*

** O sıralarda (1870'lerde) Zola ve Daudet daha sonraları kazandıkları üne henüz ulaşmamış bulunuyorlardı. Ama yine de daha ilk eserlerinde bile, olguların tamamıyla gerçekçi bir biçimde sunulması yolundaki çabaları açıkça belli oluyordu. *–H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "Kavram, anlayış." *–H. Âli Ediz*

**** (Fr.) "Düzenleme, tertip." *–H. Âli Ediz*

ki değişikliğe hayran olmuştu. Az önce, o sakin hâlinde olağanüstü güzel olan Anna'nın yüzüne, şimdi birdenbire tuhaf bir merak, öfke ve gurur ifadesi gelmişti. Ama bu sadece bir an sürdü. Anna, bir şey hatırlamaya çalışıyormuş gibi gözlerini kıstı.

"Evet, ama bununla birlikte bu, kimseyi ilgilendirmez," dedi ve küçük İngiliz kızına dönerek: "*Please order the tea in the drawing-room*,"* dedi.

Çocuk kalkıp gitti. Stepan Arkadyeviç sordu:

"Ee, sınavlarını verdi mi?"

"Hem de pek iyi! Çok yetenekli bir kız, çok da iyi huylu."

"Bu gidişle onu kendi kızından çok seveceksin."

"İşte erkek kafası! Sevginin azı çoğu olmaz. Kızımı başka türlü seviyorum, bunu da başka türlü."

Vorkuyev lafa karıştı:

"Ben de şimdi Anna Arkadyevna'ya diyorum ki, şu İngiliz kızına harcadığı enerjinin yüzde birini Rus çocuklarının genel eğitimine harcamış olsa çok yararlı, çok büyük bir iş yapmış olurdu."

"Evet, ama siz ne derseniz deyin, yapamadım. Kont Aleksey Kirilloviç beni çok özendirdi, (Anna, *Kont Aleksey Kirilloviç* sözlerini söylerken, Levin'e anlayış göstermesini diler gibi, yalvaran, çekingen bir bakışla baktı; Levin de elinde olmaksızın, saygılı ve Anna'nın içini rahatlatan bir bakışla ona karşılık verdi) köy okuluyla ilgileneyim diye çok üstüme düştü. Birkaç sefer gittim. Hepsi de çok cici çocuklar, ama bir türlü kendimi bu işe veremedim. Siz enerji dediniz. Enerji sevgiye dayanır; sevginin alınacağı bir yer yoktur, ısmarlanamaz. Mesela bu kızı sevdim, niçin sevdiğimi kendim de bilmiyorum."

Ve Anna yine Levin'e baktı. Anna'nın gülümseyişi de, bakışı da, her şeyi, Levin'e, Anna'nın onun görüşlerine değer verdiğini, bununla birlikte birbirlerini anladıklarını önceden bilerek, yalnız onun için konuştuğunu anlattı.

Levin cevap verdi:

"Bunu çok iyi anlıyorum. İnsanın bir okula ya da genellikle buna benzer bir kuruma yüreğiyle bağlanması imkânsızdır, yar-

* (İng.) "Lütfen çayı salona getirmelerini söyleyin." *–H. Âli Ediz*

dımsever kurumların her zaman böylesine yetersiz sonuçlar vermesi bu yüzdendir."

Anna, bir an sustuktan sonra gülümsedi:

"Evet, evet, bunu asla yapamazdım," diye doğruladı. "Sevimsiz küçük kızlarla dolu bütün bir öksüzler yurdunu sevebilecek kadar *je na'i pas le coeur assez large*.* *Cela ne m'a jamais réussi*.** Bu yoldan kendilerine *position sociale**** sağlamış pek çok kadın vardır." Anna, sözlerini görünüşte ağabeyine, ama aslında Levin'e yönelterek, üzgün, utangaç bir yüz ifadesiyle devam etti:

"Hele şimdi bir şeyle uğraşmaya böylesine ihtiyacım olduğu sırada bile yapamam bunu."

Anna, birdenbire kaşlarını çatarak (Levin onun; kendi kendinden söz ettiği için yine kendisine kaşlarını çattığını anladı) konuyu değiştirdi. Levin'e döndü: "Sizin için kötü bir yurttaş dediklerini duydum ve elimden geldiğince sizi savundum."

"Nasıl savundunuz beni?"

"Yapılan saldırılara göre. Ama çaya buyurmaz mısınız?"

Anna ayağa kalktı ve maroken ciltli bir kitabı eline aldı.

Vorkuyev, kitabı göstererek:

"Anna Arkadyevna, lütfen onu bana verin," dedi. "Gerçekten de almaya değer."

"Ah, hayır, daha düzeltemedim."

Stepan Arkadyeviç, Levin'i göstererek, kız kardeşine:

"Ona söyledim," dedi.

"Boşuna söylemişsin. Benim yazılarım, Liza Mertsalova'nın bana sattığı hani şu hapishanelerde yapılan oyma sepetlere benziyor." Anna Levin'e dönerek ekledi:

"Liza Mertsalova bir derneğin hapishane koluna bakardı. O mutsuz insanlar sabır mucizesi yaratıyorlardı."

Levin, böylesine çok beğendiği bu kadında yeni bir nitelik daha bulunduğunu gördü: Zeki, ince, güzel oluşundan başka bir de doğrucuydu. Durumunun ağırlığını Levin'den gizlemek istemiyordu.

---

* (Fr.) "Yüreğim böylesine geniş değil." –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Bunu asla başaramazdım." –*H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "Sosyal konum." –*H. Âli Ediz*

Anna bunları söyledikten sonra içini çekti ve yüzü birdenbire sert bir ifadeye büründü, âdeta taşlaştı. Anna, yüzündeki bu ifadeyle eskisinden de güzel olmuştu; ama bu yepyeni bir ifadeydi; bu, ressamın, onun portresini yaparken yakaladığı çevreye mutluluk yayan, mutlulukla pırıldayan ifadesinin dışında kalan bir ifadeydi. Levin tekrar bir portreye, bir de Anna'nın kendisine, onun ağabeyini elinden tutarak yüksek kapıdan geçişine baktı ve içinde ona karşı kendisini de şaşırtan bir acıma, bir şefkat duydu.

Anna, Levin'le Vorkuyev'den salona geçmelerini rica etti, kendisi ise ağabeyiyle bir şeyler konuşmak için geride kaldı. Levin: 'Boşanma üzerine mi, Vronski üzerine mi, Vronski'nin kulüpte ne yaptığı üzerine mi, benim üzerime mi konuşacaklar?' diye aklından geçirdi; Anna'nın Stepan Arkadyeviç'e ne söyleyebileceği sorunu onu öylesine meraklandırmıştı ki, Anna Arkadyevna'nın çocuklar için yazdığı romanın üstün niteliklerini anlatan Vorkuyev'i hemen hemen dinlemiyordu bile.

Çaylarını içerlerken, aynı hoş ve özlü konuşmaları devam etti. Konuşmak için bir dakika bile konu aramak zorunda kalmaları şöyle dursun, tam tersine, söylemek istediklerini söylemek için vakit bulamıyor, başkalarının söylediklerini dinlemek için de, seve seve kendilerini tuttuklarını hissediyorlardı. Ve Levin'e öyle geliyordu ki, onların bütün söyledikleri, Anna'nın dikkati ve yorumları yüzünden sanki özel bir anlam kazanıyordu.

Bu ilgi çekici konuşmayı izlerken Levin, Anna'ya, Anna'nın güzelliğine, zekâsına, kültürüne, bununla birlikte sadeliğiyle samimiliğine hayran olmaktan bir an bile geri kalmıyordu. Levin dinliyor, konuşuyor ve hep onu, onun iç dünyasını düşünüyor, duygularını tahmin etmeye çalışıyordu. Eskiden Anna'yı o kadar şiddetle suçlamış olan Levin, şimdi tuhaf bir düşünce kompleksiyle ona hak veriyor, aynı zamanda da ona acıyor ve Vronski'nin onu iyi anlayamamış olmasından korkuyordu. Saat on bire doğru Stepan Arkadyeviç gitmek üzere kalkınca (Vorkuyev daha önce gitmişti), Levin'e sanki oraya biraz önce gelmiş gibi geldi. Üzülerek o da kalktı.

Anna, Levin'in elini tutarak ve çekici bir bakışla onun gözlerinin içine bakarak:

"Güle güle!" dedi. "Çok sevindim *que la glace est rompue*."*

Levin'in elini bıraktı ve gözlerini kıstı:

"Karınıza, onu eskisi kadar sevdiğimi ve eğer durumumu bağışlayamıyorsa, beni hiç bağışlamamasını dilediğimi söyleyiniz. Bağışlayabilmek için, benim çektiklerimi çekmek gerekir, böyle bir durumdan da onu Tanrı korusun."

Levin kızararak:

"Olur, mutlaka söylerim," dedi.

XI

LEVİN, Stepan Arkadyeviç'le birlikte dışarının buz gibi havasına çıkarken, 'Ne harikulade, ne sevimli, ne zavallı bir kadın!' diye düşünüyordu.

Levin'in tamamıyla kazanıldığını gören Stepan Arkadyeviç sordu:

"Ee, nasıl? Ben sana demedim miydi?"

Levin düşünceli düşünceli cevap verdi:

"Evet, olağanüstü bir kadın! Yalnız zeki değil, eşsiz denecek kadar samimi... Ona çok acıyorum!"

Stepan Arkadyeviç, arabasının kapısını açarak:

"Şimdi Allah vere de her şey çabuk yoluna girse," dedi. "Bundan sonra da peşin yargıda bulunma. Allahaısmarladık! Yollarımız ayrı."

Levin Anna'yı, en basitine varıncaya kadar, onunla yapılan bütün konuşmaları hiç durmadan düşünerek, bu arada onun yüz ifadesinin bütün ayrıntılarını da hatırlayıp, gittikçe onun durumunu daha iyi anlayarak ve ona acıyarak evine geldi.

Evde, Kuzma ona Katerina Aleksandrovna'nın** iyi olduğunu, ablaları gideli çok olmadığını söyledi ve iki mektup verdi. Levin, sonradan oyalanmaması için mektupları hemen oracıkta, holde okudu. Mektuplardan biri kâhyası Sokolov'dandı; Sokolov, beş buçuk ruble fiyat biçtikleri için buğdayın satılamadığını bildiri-

* (Fr.) "Buzların çözüldüğüne." *–H. Âli Ediz*

** Kiti'nin. *–H. Âli Ediz*

yor, başka yerden de para bulamadığını ekliyordu. Öteki mektup kız kardeşindendi: Kız kardeşi, işini hâlâ yoluna koymadığı için Levin'e sitem ediyordu.

Levin: 'Eh, daha fazla vermiyorlarsa biz de beş buçuğa satarız,' diye, önceleri kendisine bu kadar çetin görünen birinci meseleyi, hemencecik, şaşılacak bir kolaylıkla çözüverdi. İkinci mektupla ilgili olarak, 'Şaşılacak şey, burası insanın bütün vaktini nasıl da yutuyor,' diye düşündü. Kız kardeşinin kendisinden rica ettiği işi hâlâ yapmadığı için kendini ona karşı suçlu buluyordu. 'Yine gitmedim adliyeye, ama bugün sahiden de vaktim olmadı.' Ertesi gün iki eli kanda olsa bu işe bakmaya karar vererek karısının yanına gitti. Giderken, o gün bütün olup biten şeyleri, çabucak aklından geçirdi. Günün bütün olayları, ya dinlediği ya da kendi yaptığı konuşmalardı. Bütün bu konuşmalar, bir başına ve köyde olsaydı onun hiç ilgilenmeyeceği konular üzerineydi, ama burada bunların hepsi de çok ilgi çekiciydi. Bütün konuşmalar güzel geçmişti, yalnız iki şey pek de hoş kaçmamıştı. Birincisi, turna balığı ile ilgili olarak söylediği sözler, ikincisi de Anna'ya duyduğu şefkatli acımanın doğru olmayan bir yanının bulunuşuydu.

Levin karısını üzgün ve canı sıkkın buldu. Üç kız kardeşin yemeği çok neşeli geçebilirdi. Ne var ki, Levin'i bekleye bekleye hepsinin canı sıkılmış, iki kız kardeş kalkıp evlerine gitmişler, Kiti yalnız kalmıştı.

Kiti, Levin'in kuşkulu birtakım pırıltılar tutuşan gözlerinin içine bakarak:

"Ee, sen neler yaptın bakalım?" diye sordu, ama Levin'in her şeyi anlatmasına engel olmamak için, merak ve dikkatini belli etmedi, Levin'in, akşamı nasıl geçirdiği ile ilgili açıklamayı uygun buluyormuş gibi bir gülümseyişle dinledi.

Levin:

"Vronski'ye rastladığıma çok sevindim," dedi. "Onun yanında kendimi çok rahat, çok tabii hissettim. Anlarsın ya, şimdi ben onunla hiç görüşmemeye çalışacağım. Ama işte bu sıkıntının büsbütün kalktığına da seviniyorum." Ama 'Onunla hiç görüşmemeye çalışırken', hemen Anna'ya gittiğini hatırladı ve kızardı.

"Biz, halk içiyor diyoruz, ama halk mı, yoksa bizim tabaka mı daha çok içiyor, bilmiyorum. Hiç değilse halk bayramdan bayrama içiyor, oysa..."

Ne var ki, halkın nasıl içtiği sorunu Kiti'yi hiç ilgilendirmiyordu. O Levin'in kızardığını görmüştü, bunun sebebini öğrenmek istiyordu.

"Ee, sonra nereye gittin bakalım?"

"Stiva ille de Anna Arkadyevna'yı görmeye gidelim diye tutturdu."

Bunu söyler söylemez, Levin daha da çok kızardı ve Anna'ya gitmekle doğru davranıp davranmadığı konusundaki kuşkuları kesin olarak ortadan kalktı. Bunu yapmaması gerektiğini şimdi biliyordu.

Anna'nın adını duyan Kiti'nin gözleri fal taşı gibi açıldı ve şimşeklendi, ama kendini tutup heyecanını gizledi, Levin'i kandırdı.

"Ya!" demekle yetindi.

Levin devam etti:

"Gittiğim için herhâlde bana kızmayacaksındır. Stiva yalvardı, Dolli de istiyordu bunu."

Kiti:

"Oh, hayır!" dedi, ama Levin, onun gözlerinden, kendini tutmak için ne büyük bir çaba harcadığını fark etti ve bunu hiç de iyiye yormadı.

"Çok sevimli, çok, çok acınacak ve iyi bir kadın," diyerek ona Anna'yı, Anna'nın nelerle uğraştığını ve Kiti'ye yolladığı haberi anlattı.

Levin konuşmasını bitirince, Kiti:

"Evet, tabii acınacak kadın," dedi. "Kimlerden mektup aldın?"

Levin ona mektupların kimlerden geldiğini söyledi ve onun sakin hâline kanarak soyunmaya gitti.

Levin, döndüğünde Kiti'yi yine aynı koltukta buldu. Yanına yaklaşınca, Kiti ona bir baktı ve hıçkırmaya başladı.

Levin, ne olduğunu önceden bildiği hâlde:

"Ne oldu? Nen var?" diye sordu.

"O korkunç kadına âşık oldun sen! Seni büyülemiş o! Gözlerinden anladım bunu. Evet, evet! Bunun sonu başka nasıl olacaktı

zaten? Kulüpte içtin, içtin, kumar oynadın, ondan sonra da gittin... Kime? Hayır, buradan gitmeliyiz. Yarın ben gidiyorum."

Levin karısını uzun süre yatıştıramadı. Ancak, şarapla birleşen acıma duygusunun onu yoldan çıkardığını, Anna'nın kurnaz etkisine kapıldığını itiraf ettikten ve bundan böyle Anna'dan kaçınacağına söz verdikten sonra Kiti yatışabildi. Levin'in hepsinden daha içtenlikle itiraf ettiği biricik şey, Moskova'da böyle uzun bir süre, hiçbir iş yapmadan, yalnız gevezelik ederek ve yiyip içerek vakit geçirmenin kendisini serseme çevirdiğini söylemesi oldu. Sabahın üçüne kadar konuştular, ancak sabahın üçünde uyuyabilecek kadar barıştılar.

XII

ANNA misafirleri geçirince, oturmayarak, odada bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladı. Gerçi Anna, bütün bu akşam süresince, Levin'in yüreğinde, kendisine karşı bir aşk duygusu tutuşturmak için (son zamanlarda bütün genç erkeklere yaptığı gibi) bilinçsiz olarak elinden gelen her şeyi yapmıştı; gerçi namuslu ve evli bir erkekte, bir akşamda böyle bir duyguyu uyandırabilmek ne kadar mümkünse bunu başardığını biliyordu; gerçi Levin onun çok hoşuna gitmişti (Levin'le Vronski arasında erkeklik açısından dağlar kadar fark olmasına rağmen, bir kadın olarak Anna, Kiti'nin hem Vronski'yi, hem Levin'i sevmesine sebep olan, ikisinin o ortak yanlarını görmüştü) ama Levin odadan çıkar çıkmaz, Anna artık onu düşünmez oldu.

Yalnız ve yalnız bir düşünce, çeşitli biçimlerde Anna'yı amansızca kovalıyordu: 'Öteki erkekleri, karısını seven bu evli erkeği böylesine etkileyebiliyorsam, o, neden bana karşı böyle soğuk davranıyor? Soğuk da değil, çünkü beni seviyor, bunu biliyorum. Ama şimdi bizi ayıran yeni bir şey var. Niye bütün akşam gelmedi eve? Stiva ile haber yollamış. Yaşvin'i yalnız bırakamazmış, ona göz kulak olmalıymış. Yaşvin çocuk mu? Hadi bunun doğru olduğunu tutalım. O asla yalan söylemez. Ama bu doğrunun ardında başka bir şey var. Bana, başka yükümlülükleri de olduğunu göstermek fırsatı

çıktığı için memnundur. Ben bunu biliyorum ve ona hak veriyorum. Ama bunu bana ispat etmesinin ne gereği var? Bana olan aşkının, özgürlüğünü engellememesi gerektiğini ispat etmek istiyor. Ama benim ispata ihtiyacım yok ki; aşka ihtiyacım var! Burada, Moskova'daki bu yaşamımın bütün ağırlığını anlaması gerekirdi. Sanki ben yaşıyor muyum? Ben yaşamıyorum, sadece, her gün geciken ve gecikmekte olan bir çözüm bekliyorum. Yine cevap yok! Stiva da Aleksey Aleksandroviç'i görmeye gidemeyeceğini söylüyor. Bense, bir daha yazamam. Hiçbir şey yapamam, hiçbir şeye başlayamam, hiçbir şeyi değiştiremem! Kendimi tutup bekliyor, oyalanmak için bir şeyler icat ediyorum. İngiliz ailesi, yazmak, okumak... ama bunların hepsi de aldatmaca, morfinden farksız şeyler.' Anna, kendi hâline acımaktan gözlerinin dolduğunu hissederek: 'Bana acıması gerekirdi,' dedi.

Vronski'nin hızlı kapı çalışını duydu, çabucak gözlerini kuruladı, hatta yalnız gözlerini kurulamakla yetinmedi, sakin görünmek için, bir lambanın yanına oturup bir kitap açtı. Vronski'ye söz verdiği saatte gelmediği için hoşnutsuzluğunu gösterecekti; ama sadece hoşnutsuz görünecekti, o kadar, üzüntüsünü hiç belli etmeyecekti, hele kendi kendine acıdığını, asla. Anna kendi kendine acıyabilirdi, ama Vronski ona acımamalıydı. Kendisi kavga çıkarmak istemiyor, Vronski'yi kavgacılıkla suçluyordu, ama yine de farkında olmadan kavgacı bir hal aldı.

Vronski, canlı ve neşeli bir hâlde onun yanına gelerek sordu:

"Canın sıkılmadı ya? Şu kumar da ne korkunç bir tutku."

"Hayır, sıkılmadım, sıkılmamayı öğreneli çok oluyor, Stiva ile Levin buradaydılar."

"Evet, seni görmeye geleceklerini biliyordum." Vronski, Anna'nın yanına oturarak sordu: "Ee, Levin'den hoşlandın mı?"

"Çok hoşlandım. Az önce gittiler. Yaşvin ne yaptı?"

"Önceleri on yedi bin kazanmıştı. Onu kaldırıp götürmek istedim, az daha da kaldırıyordum. Ama yine döndü, şimdi de bütün kazandıklarını verdikten başka üste de kaybetti."

Anna gözlerini birdenbire kaldırıp Vronski'nin yüzüne bakarak:

"Şu hâlde orada niye kaldın?" diye sordu. Yüz ifadesi soğuk ve düşmancaydı. "Stiva'ya, Yaşvin'i kaldırıp götürmek için kaldığını söylemişsin, oysa bıraktın onu."

Vronski'nin yüzünde de, Anna'nınki gibi soğuk, kavgaya hazır olduğunu belli eden bir ifade belirdi. Kaşlarını çatarak cevap verdi:

"Birincisi, sana bir haber iletmesi için Stiva'dan hiçbir ricada bulunmadım; ikincisi, ben hiçbir zaman yalan söylemem," Vronski kaşlarını çatarak, "ama asıl, kalmak istediğim için kaldım," dedi. Kısa bir süre sustuktan sonra Anna'ya doğru eğilip, Anna elini onun eli içine koyar umuduyla avucunu açarak sordu: "Anna! Niye? Niye?.."

Vronski'nin onu yumuşatmak için bu yalvarışı Anna'nın hoşuna gitti. Ama sanki mücadele koşulları onun yumuşamasına engel oluyormuş gibi, içindeki tuhaf bir kötülük gücü, duygularına uymasına engel oldu.

"Tabii, kalmak istedin ve kaldın. Her istediğini yaparsın sen. Ama bunu bana ne diye söylüyorsun?"

"Niçin?" diye gittikçe heyecanlanarak sordu Anna. "Senin haklarını inkâr eden mi var? Ama sen ille de haklı çıkmak istiyorsun, haklı ol bakalım öyleyse!"

Vronski avucunu kapadı, geriye yaslandı ve yüzüne daha da inatçı bir ifade geldi.

Anna onu dikkatle süzdükten sonra, sinirine dokunan bu ifadeye birdenbire bir ad bularak:

"Senin için bu sadece bir inat meselesi," dedi. "Sırf inat! Senin için önemli olan, bana açtığın bu savaşta üstün gelme meselesidir, oysa benim için..." Anna yine kendi hâline acıdı ve gözyaşlarını koyvermemek için kendini zor tuttu: "Bunun benim için ne demek olduğunu bir bilsen! Şimdi olduğu gibi, bana düşmanca davrandığını; evet, bana düşmanca davrandığını hissettiğim zaman bunun benim için ne demek olduğunu bir bilsen! Ah, bunun ne demek olduğunu bilsen! Böyle anlarda bir felakete ne kadar yakın olduğumu, kendimden ne kadar, ne kadar korktuğumu bir bilsen!"

Anna hıçkırıklarını gizlemek için öbür yana döndü.

Onun bu umutsuz hâlinden korkuya kapılan Vronski:

"Sen neler söylüyorsun kuzum?" dedi ve tekrar eğilerek onun elini tuttu, öptü. "Neden? Evimizin dışında gönül mü eğlendiriyorum? Kadın topluluklarından kaçınmıyor muyum sanki?"

"Pek tabii ki böyle olacak!"

"Peki, sen söyle öyleyse, içinin rahat etmesi için ne yapayım? Senin mutlu olman için ne yapmam gerekiyorsa hepsini yapmaya hazırım." Anna'nın o umutsuz hâlinden duygulanan Vronski: "Seni, şimdi içinde bulunduğun, şu nedenini bilmediğim acıdan kurtarmak için yapamayacağım şey yoktur Anna!"

Anna:

"Bir şey değil, bir şey değil," dedi. "Ben kendim de bilmiyorum, bir başıma yaşamaktan mıdır, yoksa sinirden mi... Neyse bundan söz etmeyelim artık!" diye ekledi ve ne de olsa kazandığı zaferin sevincini Vronski'den saklamaya çalışarak sordu: "Yarışlardan ne haber? Daha bana yarışları anlatmadın."

Vronski, akşam yemeğini istetti ve yarışların ayrıntılarını anlatmaya koyuldu. Ne var ki Anna, gerek onun ses tonundan, gerek gittikçe soğuklaşan bakışlarından, kazandığı zaferden ötürü Vronski'nin onu affetmediğini, Anna'nın savaştığı o inatçılık duygusunun, Vronski'yi yine pençesine aldığını fark etti. Vronski, boyun eğdiğine âdeta pişmanmış gibi, Anna'ya karşı eskisinden de soğuktu. Anna, kendisine zaferi sağlayan sözleri, özellikle: "Korkunç bir felaketin eşiğindeyim, kendimden korkuyorum," sözlerini hatırlayarak bu silahın tehlikeli olduğunu, bir başka sefere bunu kullanmaması gerektiğini anladı. Onları birbirine bağlayan aşkın yanı sıra, ne Vronski'nin yüreğinden, ne de özellikle kendi yüreğinden söküp atabildiği uğursuz bir kavgacılık ruhunun aralarına girmiş bulunduğunu hissetti.

XIII

Hele, çevresinde bulunan herkesin aynı biçimde yaşadığını görürse, insanın alışamayacağı koşul yoktur. Levin, üç ay önce, bugün içinde bulunduğu koşullar altında rahat bir uyku uyuyabileceğine inanmazdı. Avare, anlamsız, üstelik kendi maddi

olanakları dışında bir yaşayış sürerek sarhoşluk ettikten (kulüpte olanlara başka bir ad veremezdi), zamanla karısının âşık olduğu adamla, yakışık almayan arkadaşlık ilişkileri kurduktan ve ancak düşmüş denilebilecek bir kadına, daha da yakışık almayan bir ziyarette bulunduktan, bu kadının büyüleyici etkisine kapılıp karısını üzdükten sonra rahat bir uyku uyuyabileceğine asla inanmazdı. Ama Levin, yorgunluğun, bir gecelik uykusuzluğun, içtiği şarabın etkisiyle, derin ve rahat bir uykuya daldı.

Sabahın beşinde, açılan bir kapının gıcırtısı onu uyandırdı. Yatağından fırlayıp, çevresine bakındı. Kiti karyolada, yanında değildi. Ama bölmenin öbür yanında bir ışık dolaşıyor ve Levin, Kiti'nin ayak seslerini duyuyordu.

Levin, yarı uykulu bir hâlde mırıldandı:

"Ne var? Ne oldu?.. Kiti, ne oluyor?"

Elinde mumla, bölmenin arkasından çıkan Kiti:

"Bir şey yok," dedi ve çok sevimli, anlamlı bir gülümsemeyle ekledi: "Biraz sancılandım."

Levin, korkmuş bir hâlde:

"Ne? Başladı mı? Başladı mı? Hemen çağırtalım..." dedi ve acele acele giyinmeye başladı.

Kiti gülümseyerek ve eliyle Levin'i tutarak:

"Hayır, hayır," dedi. "Herhâlde bir şey değil. Azıcık sancılandım, ama şimdi bir şeyim kalmadı."

Kiti yatağına döndü, mumu söndürdü, yattı ve sesini kesti. Kiti'nin âdeta soluğunu tutuyormuş gibi bu sessizliği, hele bölmenin öbür yanından döndüğü zaman, "Bir şey yok!" dediği zamanki o olağanüstü yumuşak ve sevinçli hâli Levin'e her ne kadar şüpheli göründüyse de, o kadar uykusu vardı ki, hemen dalıverdi. Levin ancak sonraları, onun o sessizce soluk alışını hatırladı ve Kiti'nin, bir kadının hayatındaki en büyük olayı bekleyerek yanında yatarken, o sırada, aziz ve sevimli ruhunda bütün olup bitenleri anladı. Levin saat yedide, Kiti'nin omzuna dokunuşuyla ve yumuşacık fısıltıyla uyandı. Karısı bir yandan onu uyandırmaya kıyamıyor, bir yandan da onunla konuşmak istiyor ve âdeta bu iki çelişik duygu

arasında bocalıyordu. "Kostya, sakın korkma, önemli değil. Ama sanıyorum ki... Lizaveta Petrovna'yı çağırtmamız gerekiyor."

Mum yine yakılmıştı. Kiti karyolada oturuyor, son günlerde ördüğü bir yün işini elinde tutuyordu.

Levin'in yüzündeki korku ifadesini görünce:

"Sana yalvarırım, korkma, bir şey değil! Ben zerre kadar korkmuyorum," dedi ve kocasının elini önce göğsüne, sonra dudaklarına bastırdı.

Levin, aklı başından giderek yatağından fırladı, gözlerini Kiti'den ayırmadan ropdöşambırını giydi. Kiti'ye bakarak kıpırdamadan ayakta durdu. Levin'in gitmesi gerekiyordu, ama Kiti'nin bakışlarından bir türlü ayrılamıyordu. Kiti'nin yüzünü mü sevmemişti, bakışını mı, yüzündeki ifadeyi mi, bilmiyordu ama onu şimdiye kadar hiç böyle görmemişti. Kiti'nin dünkü üzüntüsünü hatırlayınca, karısının şimdiki hâli karşısında kendisini iğrenç ve korkunç buldu. Kiti'nin gece başlığının altından çıkmış yumuşacık saçlarıyla çevrili kızarmış yüzü, sevinçle ve kararlı bir ifadeyle ışıldıyordu.

Kiti'nin genel karakterinde yapmacıklar, görünüşe önem veren yanlar ne kadar az olursa olsun, şimdi birdenbire bütün örtüler sıyrılıp, Kiti'nin ruhunun özü gözlerinin önünde pırıldayınca, Levin ortaya çıkan gerçek karşısında, karısına yine hayran olmaktan kendini alamadı. Sevdiği kadın bu sadeliği içinde, bu çırılçıplak ruhuyla daha da duru görünüyordu. Kiti, Levin'e gülümseyerek baktı, ama birdenbire kaşları seğirdi, başını kaldırdı ve çabucak Levin'in yanına gelip onun elini tuttu, ona sımsıkı yaslanarak, sıcak soluğuyla onu kucakladı. Kiti acı çekiyordu ve çektiği acıdan sanki ona şikâyet ediyordu. İlk anda alışkanlıkla Levin'e sanki kabahat kendisininmiş gibi geldi. Ama Kiti'nin bakışında, Levin'i suçlamak şöyle dursun bu acılardan ötürü onu sevdiğini de anlatan bir şefkat ifadesi vardı. Levin, Kiti'nin çektiği acıdan ötürü cezalandırılacak bir suçlu ararken, elinde olmayarak 'eğer kabahat bende değilse, ya kimde?' diye düşündü; ama ortada suçlu yoktu. Kiti acı çekiyor, yakınıyor, çektiği acıdan ötürü bir zafer sevinci duyuyor, bu sevinçle taşıyor ve bu acıları seviyordu. Levin, onun ruhundan çok güzel bir

şeyler geçmekte olduğunu görüyor, ama bunun ne olduğunu anlayamıyordu. Bu, onun anlayışının dışında kalıyordu.

"Annemi çağırttım. Sen de çabucak gidip Lizaveta Petrovna'yı getir... Kostya! Yok yok, bir şey değil. Geçti."

Kiti, Levin'den uzaklaşarak zili çaldı.

"Eh, hadi git şimdi. Pâşâ geliyor. İyiyim ben."

Levin, onun geceleyin getirdiği örgüyü eline alıp yine örmeye başladığını şaşırarak gördü.

Levin bir kapıdan çıkarken, hizmetçinin öteki kapıdan girdiğini duydu. Kapının önünde durdu ve Kiti'nin hizmetçiye ayrıntılı birtakım emirler verdiğini ve hizmetçinin yardımıyla karyolanın yerini değiştirdiğini duydu.

Levin giyindi ve at arabaya koşulurken –çok erken olduğundan ortalıkta henüz araba yoktu– koşa koşa yatak odasına döndü: Levin'e sanki ayaklarının ucuna basarak koşuyormuş da, kanatlanmış gibi geldi. İki hizmetçi odada harıl harıl uğraşıyor, bir şey çekiyorlardı. Kiti, yünü şişin üzerinizden hızlı hızlı geçirerek hem yün örüyor hem de emirler vererek odada dolaşıyordu.

"Ben hemen doktora gidiyorum. Lizaveta Petrovna'ya gittiler bile, ama ben oraya da uğrarım yine. Başka bir şey gerekli mi? Ha, sahi, Dolli'ye uğrayayım mı?"

Kiti, Levin'in söylediklerini besbelli dinlemeden onun yüzüne baktı. Kaşlarını çatıp, eliyle onun çekilmesini işaret ederek, çabuk çabuk:

"Evet, evet, hadi git!" dedi.

Tam misafir salonuna girdiği sırada, birdenbire, yatak odasından bir an süren acıklı bir inilti geldi. Levin, olduğu yerde kala kaldı ve uzun bir süre bunun ne olduğunu anlayamadı.

"Evet, evet, bu Kiti," diye söylendi ve başını elleri arasına alarak merdivenleri koşa koşa indi.

Âdeta birdenbire, hiç beklenmedik bir biçimde dudaklarının ucuna gelen şu sözler ağzından dökülüverdi:

"Tanrı'm, bize acı! Bizi bağışla, bize yardım et!"

Ve o, o inançsız adam, bu sözleri yalnız ağzıyla tekrarlamıyordu. Şimdi, şu anda, yalnız şüpheleri değil, –kendisinde varlığını

bildiği– aklıyla bir inanca varmasının imkânsızlığı bile, Tanrı'ya seslenmesine engel olmuyordu. Bütün bunlar şimdi, toz gibi, ruhundan savrulup gitmişti. Kendini, ruhunu, sevgisini ellerinde hissettiği O'na yakarmazsa, kime yakaracaktı?

Araba daha hazırlanmamıştı, ama bütün beden gücünün ve dikkatinin, yapması gerekli iş üzerinde olağanüstü bir enerjiyle yoğunlaştığını hisseden Levin, bir dakika bile kaybetmemek için, arabayı beklemeden yaya olarak yola çıktı ve Kuzma'ya arkadan yetişmesini emretti.

Köşe başında, karşıdan hızla gelmekte olan bir gece arabası ile karşılaştı. Küçük bir kızağın içinde, kadife pelerinine sarınmış, başında şalı, Lizaveta Petrovna oturuyordu. Kadının şimdi özel bir ciddilik hatta sert bir ifade almış olan sarışın yüzünü tanıyarak, sevinçle: "Tanrı'ya şükürler olsun, Tanrı'ya şükürler olsun," diye mırıldandı. Arabayı durdurmadan, yanı sıra gerisin geriye koşmaya başladı.

Lizaveta Petrovna:

"Demek iki saat oldu? Fazla değil, öyle mi? Piyotr Dimitriç'e haber verin, ama onu sıkıştırmayın. Sonra, eczaneden de biraz afyon alın," dedi.

Arabasının avlu kapısından çıkmakta olduğunu gören Levin:

"Demek sizce her şey yolunda gidecek? Tanrı'm bize acı ve yardım et!" dedi. Kızağa, Kuzma'nın yanına atlayarak, doktorun evine çekmesini emretti.

XIV

DOKTOR daha kalkmamıştı. Uşağı: "Geç yattılar, uyandırılmamasını emrettiler, ama yakında kalkarlar," dedi. Uşak lamba şişelerini temizliyor ve kendini tamamıyla bu işe vermiş görünüyordu. Uşağın lamba şişelerine gösterdiği bu dikkat ve Levin'de olup bitenlere karşı gösterdiği bu ilgisizlik, önceleri Levin'i şaşırttı. Ama biraz düşününce, kimsenin onun duygularını bilmediğini ve bilmek zorunda olmadığını anladı. Üstelik bu ilgisizlik duvarını delip amacına ulaşabilmek için de soğukkanlılıkla,

düşüne taşına, kararlı olarak davranması gerekiyordu. Kendisini bekleyen şeyler karşısında fiziksel gücünün ve dikkatinin gittikçe arttığını hissederek, içinden, 'acele etmemek, hiçbir şeyi de unutmamak gerek,' diye düşündü.

Doktorun henüz kalkmadığını öğrenen Levin, aklına gelen çeşitli planlar içinden, şu planı uygulamaya karar verdi: Kuzma bir pusula ile başka bir doktora gidecek, kendisi de eczaneye gidip afyon alacaktı; döndüğünde doktoru kalkmamış bulursa, ya uşağın eline para sıkıştıracak ya da gerekirse yatak odasına zorla girip ne pahasına olursa olsun doktoru uyandıracaktı.

Eczanede sıska bir eczacı kalfası, tıpkı uşağın lamba şişelerini temizlerken Levin'e karşı takındığı bir umursamazlıkla, orada bekleyen bir arabacı için hazırladığı birtakım tozları şişelerin içine koyup paketledi ve Levin'e, afyon veremeyeceğini söyledi. Levin acele etmemeye, sinirlenmemeye çalışarak doktorla ebenin adlarını verdi, afyonun ne için gerekli olduğunu anlattı ve afyonu vermesi için kalfayı kandırmaya çalıştı. Kalfa Almanca, afyon verip veremeyeceğini sordu, bir bölmenin arasından olumlu bir cevap alınca, bir şişeyle bir huni çıkardı, afyonu büyük şişeden küçük bir şişeye dikkatle boşalttı, şişeye bir etiket yapıştırdı ve Levin'in bunu yapmamasını rica etmesine bakmayarak şişeyi mühürledi, üstelik bir kâğıda sarmaya da kalkıştı. Levin artık bu kadarına dayanamadı; şişeyi kalfanın elinden sert bir hareketle kaptığı gibi, büyük camlı kapıya doğru koştu. Doktor daha kalkmamıştı, şimdi yere halı sermekle uğraşan uşak da doktoru uyandırmak istemedi. Levin serinkanlılıkla cebinden on rublelik bir banknot çıkardı, ağır ağır, ama vakit kaybetmeksizin konuşarak banknotu uşağın eline sıkıştırdı ve Piyotr Dimitriyeviç'in (daha önce gözünde öylesine önemsiz biri olan bu Piyotr Dimitriyeviç, şimdi Levin'in gözünde ne kadar da büyümüştü!) ne zaman çağırılırsa çağırılsın geleceğine söz verdiğini, o bakımdan asla kızmayacağını, hemen kaldırılması gerektiğini anlattı.

Uşak razı oldu, Levin'i bekleme odasına alarak, kendisi koşa koşa yukarı çıktı.

Levin, bir kapının ardından doktorun öksürdüğünü, dolaştığını, yıkandığını ve konuştuğunu duydu; aradan üç dakika kadar bir za-

man geçti, ama Levin'e bir saatten fazla bir zaman geçmiş gibi geldi. Daha fazla bekleyemedi. Açık kapıdan, yalvaran bir sesle bağırdı:

"Piyotr Dimitriyeviç! Piyotr Dimitriyeviç! Allah rızası için beni bağışlayınız! Beni olduğunuz kılıkta kabul ediniz! İki saatten fazla oldu..."

Bir ses:

"Şimdi, şimdi!" diye cevap verdi ve Levin doktorun bu sözleri gülerek söylediğini büyük bir şaşkınlık içinde duydu.

"Bir dakikacık!"

"Şimdi."

Doktorun çizmelerini giymesi iki dakika sürdü, doktor elbisesini giyinceye ve saçlarını tarayıncaya kadar da iki dakika geçti.

Levin yine, acıklı bir sesle:

"Piyotr Dimitriyeviç!" diye başladı, ama tam o sırada doktor giyinmiş ve saçları taranmış olarak göründü. Levin, 'Bu adamlarda vicdan denen şey yok,' diye düşündü. 'Biz mahvolurken, onlar saçlarını tarıyor.'

Doktor elini uzatarak, o sakin hâliyle âdeta Levin'le alay edercesine:

"Günaydın!" dedi. "Acele etmeyiniz. Neymiş bakalım?"

Levin, elinden geldiğince ağır olmaya çalışarak, karısının durumu üzerine, en gereksiz ayrıntıları anlatmaya başladı. Bu arada da, doktorun hemen kalkıp kendisiyle birlikte gelmesi ricalarını tekrarlayarak, durmadan kendi sözlerini kesip durdu.

"O kadar acele etmeyiniz, canım. Ama siz bilmiyorsunuz. Herhâlde bana ihtiyaç olmasa gerek, ne var ki bir kere söz verdim, isterseniz gelirim. Yalnız aceleye hiç lüzum yok. Lütfen oturun. Bir kahve içmez misiniz?"

Levin doktora, kendisiyle alay edip etmediğini sorar gibi baktı. Ama alay etmek doktorun aklının köşesinden bile geçmemişti.

Doktor gülümseyerek:

"Bilirim, bilirim," dedi. "Ben de aile babasıyım. Ama biz kocalar bu gibi anlarda dünyanın en acınacak insanlarıyız. Bir müşterim var, böyle zamanlarda kocası hep ahıra kaçar!"

"Ne dersiniz Piyotr Dimitriyeviç? Sizce her şey yolunda gidecek mi?"

"Bütün belirtiler her şeyin yolunda olduğunu gösteriyor."

Levin, kahve getiren hizmetçiye öfkeyle bakarak, doktora sordu:

"Demek hemen gideceksiniz?"

"Bir saate kadar."

"Yapmayın, Allah aşkına..."

"Pekâlâ, yalnız izin verin de şu kahvemi içeyim bari!"

Doktor kahvesini içmeye başladı. Her ikisi de susuyordu.

Doktor, küçük bir francala parçası çiğneyerek:

"Savaş çok iyi gidiyor," dedi. "Dünkü telgrafı okudunuz mu?"

Levin ayağa fırlayarak:

"Hayır, dayanamayacağım!" dedi. "Öyleyse bir çeyrek saate kadar bizde olursunuz."

"Yarım saate kadar."

"Söz mü?"

Levin eve prensesle aynı zamanda vardı, ikisi birlikte yatak odasının kapısına geldiler. Prensesin gözleri yaşlıydı, elleri de titriyordu. Levin'i görünce hemen ona sarıldı ve ağlamaya başladı.

Prenses, ışıklı ve düşünceli bir yüzle karşılarına çıkan Lizaveta Petrovna'nın elini yakalayarak sordu:

"Lizaveta Petrovna, şekerim, nasıl?"

Ebe:

"Her şey yolunda," dedi. "Kandırın onu da yatağa yatsın; kendisi için daha kolay olur."

Levin o sabah uyandığı ve ne olduğunu anladığı dakikadan beri, düşünmeden ve aklından hiçbir şey geçirmeden, bütün düşünce ve duygularına gem vurup karısını sinirlendirmemeye, tam tersine onu yatıştırıp yüreklendirmeye çalışarak, ileride olacak şeylere kesinlikle katlanmaya kendini hazırlamıştı. Olacak şeyi ve bunun nasıl sonuçlanacağını düşünmekten bile kaçınarak, bu gibi şeylerin genellikle ne kadar sürebileceğini yaptığı soruşturmalardan çıkarıp, aklınca beş saat dayanmaya ve yüreğini pek tutmaya hazırlamıştı. Ama doktordan dönüp de Kiti'nin çektiği acıları tekrar görünce, gittikçe daha sık: "Tanrı'm bizi bağışla, bize yardım

et," diye tekrarlamaya, içini çekmeye, başını göğe kaldırmaya başladı. Buna katlanamayarak ağlayacağından ya da bir yerlere kaçacağından korkmuştu. Levin bu kadar acı çekiyordu. Oysa aradan topu topu bir saat geçmişti.

Ama bu bir saatten sonra bir saat daha geçti, iki saat, üç saat daha geçti, en uzun dayanma süresi diye kabul ettiği beş saatin hepsi geçti, durumda hâlâ bir değişiklik yoktu. Levin ise hep dayanıyordu. Çünkü dayanmanın son sınırına geldiğini, yüreğinin neredeyse acıdan çatlayacağını düşünerek, dayanmaktan başka yapılacak bir şey bulamıyordu.

Ne var ki, dakikalar dakikaları, saatler saatleri kovalıyor ve Levin'in acısı, korkusu yoğunlaştıkça yoğunlaşıyordu.

Onlarsız hiçbir şeyin düşünülemeyeceği, günlük yaşantının sıradan koşulları artık Levin için yok olmuştu. Zaman kavramını kaybetmişti. Kimi dakikalar –Kiti'nin onu yanına çağırıp, kâh o nemli eliyle Levin'in elini olağanüstü bir güçle sıktığı, kâh onu ittiği dakikalar– ona saatler gibi görünüyor, kimi saatler de, dakika gibi geliyordu. Lizaveta Petrovna ondan, bölmenin arkasındaki mumu yakmasını rica ettiği zaman Levin şaşırdı ve saatin akşamın beşi olduğunu öğrendi. Sabahın onu olduğunu söyleselerdi, bundan daha çok şaşmayacaktı. Bütün bu olanların ne zaman ve nerede geçtiğinin ne kadar az farkındaysa, bu süre içinde kendisinin nerede bulunduğunun da o kadar az farkındaydı. Kiti'nin kimi zaman şaşkın ve acı çeken, kimi zaman gülümseyerek onu yatıştıran alevler içindeki yüzünü görüyordu. Yüzü kızarmış, sinirleri gergin bir hâlde, bukleleri çözülmüş kır saçlarıyla, gözyaşlarını yutmak için, dudaklarını ısırarak büyük bir çaba harcayan ihtiyar prensesi de görüyordu. Dolli'yi, kalın purolar içen doktoru, sert, kararlı ve insanın içini rahatlatan bir yüzle Lizaveta Petrovna'yı, kaşları çatık bir hâlde salonda bir aşağı bir yukarı gezinen ihtiyar prensi görüyordu. Ama onların nasıl girip çıktıklarını ya da nerede olduklarını bilmiyordu. Prenses, kâh yatak odasında, doktorun yanında bulunuyor, bir dakika sonra, üzerine sofra kurulu bir masanın ortaya çıktığı çalışma odasında görünüyor; sonra prenses kayboluyor, Dolli ortaya çıkıyordu. Levin daha sonra bir yere gön-

derildiğini hatırladı. Bir ara ona bir masayla bir kanepe getirmesini söylediler. Kiti için gerekli diye bunu büyük bir zevkle yaptı ve neden sonra, kendisi için yatacak bir yer hazırlamış olduğunu öğrendi. Sonra onu bir şey sorması için çalışma odasına, doktorun yanına yolladılar. Doktor, Levin'e cevap verdi, sonra da şehir meclisindeki rezaletleri anlatmaya koyuldu. Daha sonra onu gümüş çerçeveli bir ikonu getirmesi için prensesin yatak odasına yolladılar, Levin'le prensesin ihtiyar hizmetçisi ikonu raftan almak için ufak bir dolabın üstüne çıktılar. Levin ikonu alırken kandili düşürüp kırdı; prensesin hizmetçisi onu gerek karısı, gerek kandil için avuttu. Levin ikonu getirdi, Kiti'nin karyolasının başucuna, yastıkların arasına dikkatle yerleştirdi. Ama bütün bunları nerede, ne zaman ve niçin yaptığını bilmiyordu. Prensesin onun elini tutup, yüzüne acıyarak baka baka, sakin olması için niye yalvardığını da bilmiyordu; Dolli'nin onu niye ille bir şey yemesi için kandırmaya çalıştığını, niye odadan dışarı çıkardığını da bilmiyordu; doktorun bile ona niye öyle ciddi bir edayla acıyarak baktığını, niye birtakım damlalar verdiğini de bilmiyordu.

Levin sadece, şimdi olmakta olanların, bir yıl önce bir taşra kasabası otelinde, ölüm döşeğindeki ağabeyi Nikola'nın başucunda olanlara benzediğini biliyor ve hissediyordu. Yalnız o zamanki acıydı, bu seferki sevinç. Ama o acı da, bu sevinç de aynı ölçüde, hayatın alışılagelmiş koşulları dışındaydı. Her ikisi de, alışılagelmiş hayatta açılan birer delikti ve bu deliklerden, hayatta daha yüksek olan bir şey görülebiliyordu. Şimdi olmakta olan şeye katlanmak da en az öbürüne katlanmak kadar zordu, acılıydı. Bunu anlamak da, en az öbürünü anlamak kadar imkânsızdı ve insanın ruhu, bunun üzerinde düşünürken de yine insanın daha önce mümkün olabileceğini düşünmediği, aklın alamayacağı yücelere çıkıyordu.

Böylesine uzun ve görünüşe göre tam bir uzaklaşmadan sonra tıpkı çocukluk ve ilk gençlik çağlarında olduğu gibi, safça ve inançla Allah'a döndüğünü hissederek, içinden, hiç durmadan: "Tanrı'm, bizi bağışla, yardımcımız ol," diye yalvarıyordu.

Bütün bu süre içinde Levin, birbirinden apayrı iki ruh hâli içinde bulunuyordu. Biri, Kiti'den uzakta, birbiri ardınca kalın sigara-

lar yakıp bunları ağzına kadar dolu kül tablasının kenarına bastırarak söndüren doktorla, Dolli ile prensle birlikte bulunduğu, yemekten, siyasetten, Marya Petrovna'nın hastalığından söz edildiği ve Levin'in birdenbire, bir an için neler olup bittiğini unutarak âdeta uykudan uyanıyormuş gibi olduğu zamanki ruh hâliydi; öbürü ise, Kiti'nin yanında, onun başucunda bulunduğu, acıma duygusundan yüreğinin çatlayacakmış gibi olup da çatlamadığı ve hiç durmadan Tanrı'ya dua ettiği zamanki ruh hâli. Yatak odasından gelen çığlıklar Levin'i bir anlık dalgınlığından her uyandırdığında, Levin hep, ilk anlarda düştüğü o tuhaf aldanışa kendini kaptırıyordu; çığlığı her duyuşunda yerinden fırlayarak, kendini temize çıkarmak için konuşuyor, ama yolda, kabahatin kendisinde olmadığını, Kiti'yi savunma, ona yardım etme isteğiyle tutuştuğunu hatırlıyordu. Ne var ki, Kiti'ye baktığı zaman ona yardım etmenin imkânsızlığını yine anlıyor, korkuya kapılıyor, "Tanrı'm bizi bağışla, yardımcımız ol!" diyordu. Bu böyle sürdükçe de Levin'in iki ruh hâli gittikçe daha şiddetli bir nitelik kazanıyordu: Kiti'nin yanında olmadığı zamanlar Levin daha sakinleşiyor, Kiti'yi büsbütün unutuyor, ama aynı zamanda gerek Kiti'nin çektiği acıları, gerek ona yardım edebilmenin imkânsızlığını gittikçe daha şiddetle duyuyordu. Bir yerlere kaçmak için yerinden fırlıyor, ama kaçacağına, Kiti'nin yanına koşuyordu.

Kimi zaman, Kiti onu üst üste çağırttığı vakitler, neredeyse Kiti'yi suçlayacak gibi oluyordu. Ama Kiti'nin kuzu gibi uysal yüzünü görüp de, onun, "Seni çok üzdüm," dediğini duyunca, Tanrı'yı suçluyordu; ne var ki, Tanrı'yı hatırlayınca, ondan hemen af ve yardım diliyordu.

XV

LEVİN vaktin geç mi, erken mi olduğunu bilmiyordu. Mumlar hep yanmış, dibe inmişti. Dolli az önce çalışma odasına gidip, doktora yatmasını tavsiye etmişti. Levin gözlerini doktorun sigarasının külüne dikmiş, onun, şarlatan bir manyetizmacı üzerine anlattığı hikâyeleri dinliyordu. Bu dinlenme dönemiydi. Levin kendini unutmuştu. Şu anda olup bitenleri büsbütün unutmuş

gitmişti. Doktorun anlattıklarını dinliyor ve onu anlıyordu. Birdenbire, Levin'in ömründe işitmediği bir çığlık koptu. Çığlık öyle korkunçtu ki, Levin yerinden sıçrayamadı bile, sadece soluğunu tutup, korku dolu soran bir bakışla doktora baktı; doktor, başını yana eğmiş, kulak veriyor, memnun memnun gülümsüyordu. Her şey öylesine olağanüstüydü ki, artık Levin'i hiçbir şey şaşırtmıyordu. 'Herhâlde böyle olması gerekiyor,' diye düşündü ve yerinden kıpırdamadı. Peki, ama çığlığı koparan kimdi? Levin yerinden fırladı, ayak uçlarına basarak telaşla yatak odasına koştu, Lizaveta Petrovna'yla prensesin yanından geçip, Kiti'nin yatağının başucunda, her zamanki yerinde durdu. Çığlık kesilmişti, ama şimdi değişen bir şeyler vardı; bu değişikliğin ne olduğunu göremiyor, anlayamıyor, görüp anlamak da istemiyordu. Ne var ki, bunun ne olduğunu, Lizaveta Petrovna'nın yüzünde okudu: Ebenin yüzü solgun, sert, eskisi gibi kararlıydı, ama çene adaleleri biraz seğiriyordu ve gözleri çivi gibi Kiti'nin üstüne dikiliydi. Saçının bir perçemi terli alnına yapışmış olan Kiti'nin yorgunluktan harap olmuş alev alev yanan yüzü Levin'e çevrilerek onun gözlerini yakalamaya çalıştı. Havaya kalkan elleri, Levin'in ellerini aradı. Levin'in buz gibi ellerini kendi nemli avuçlarına alan Kiti, onları yüzüne bastırdı:

"Sakın gitme! Sakın gitme! Korkmuyorum, korkmuyorum," diye hızlı hızlı konuştu. "Anne! Şu küpelerimi çıkarıver, rahatsız ediyor! Sen korkmuyorsun ya? Az kaldı, Lizaveta Petrovna, az..."

Kiti çabuk çabuk konuşuyor ve gülümsemeye çalışıyordu, ama birdenbire yüzü çarpıldı. Levin'i eliyle itip uzaklaştırdı.

"Hayır! Ah, korkunç bir şey bu! Ölüyorum! Ölüyorum! Sen git, git!.." diye bağırdı ve Levin yine ömründe duymadığı o çığlığı işitti.

Levin, başını iki eli arasına alarak, koşa koşa odadan dışarı çıktı.

Dolli onun arkasından seslendi:

"Bir şey yok, bir şey yok, her şey yolunda!"

Ama onlar ne derlerse desinler, Levin şimdi artık her şeyin mahvolduğunu biliyordu. Bitişik odada, başını kapının pervazına dayayarak durdu, birisinin şimdiye kadar hiç işitmediği bir biçimde çığlık kopardığını, inlediğini duydu ve bu seslerin, bir zamanlar Kiti olan varlıktan geldiğini anladı. Levin çocuğu çoktandır istemez ol-

muştu, şimdi ise ondan tiksiniyordu. Hatta şimdi Kiti'nin yaşamasını bile istemiyordu; bütün istediği, bu korkunç acıların bitmesiydi.

Tam o sırada içeri giren doktorun eline sarılarak bağırdı:

"Doktor, nedir bu? Nedir bu? Ah, Tanrı'm!"

Doktor:

"Artık bitiyor," dedi.

Doktorun yüzü öylesine ciddiydi ki, Levin bu *bitiyor** sözünü, ölüyor anlamına çekti.

Kendini bilmez bir hâlde, Kiti'nin odasına koştu. İlk gördüğü şey, Lizaveta Petrovna'nın yüzü oldu. Ebenin yüzü daha da sert, daha da asıktı. Levin, Kiti'nin yüzünü tanıyamadı. Onun yüzü gitmiş, yerine, gerek acının verdiği çarpılma, gerek çıkardığı korkunç sesler bakımından dehşet verici bir şey gelmişti. Levin, yüreğinin parçalanmakta olduğunu hissederek, başını önüne eğip, karyolaya dayandı. Korkunç çığlıklar dinmiyor, tam tersine, gittikçe daha korkunç bir hâl alıyordu derken, sanki dehşetin en son sınırına dayanmış gibi, birdenbire kesiliverdi. Levin kulaklarına inanamadı, ama şüpheye yer yoktu: Çığlıklar kesilmişti. Levin, kımıldayan bir şeyin çıkardığı sesi duydu, bir hışırtı duydu, hızlı hızlı alınıp verilen soluk sesi duydu ve Kiti'nin, kesik kesik çıkan, canlı, yumuşak, mutlu sesini duydu: "Bitti."

Levin başını kaldırdı. Kiti bitkin bir hâlde kollarını yorganın üstüne bırakarak, olağanüstü güzel ve sakin, sessizce Levin'e bakıyor, gülümsemek istiyor, ama gülümseyemiyordu.

Levin birdenbire, son yirmi iki saattir içinde yaşadığı o esrarlı, o korkunç, gerçek dışı dünyadan, tekrar o eski –ama şimdi kendisinin katlanamadığı kadar yepyeni bir mutluluk ışığıyla pırıldayan– o alışılmış dünyasına getirildiğini hissetti. Bütün gerilmiş teller koptu. Hıçkırıklar ve hiç beklemediği sevinç gözyaşları, öylesine bir güçle içinden boşandı ki, Levin'in vücudunu sarsarak, uzun bir süre konuşmasına engel oldu.

Levin, Kiti'nin yatağının önünde diz çöktü, karısının elini alıp dudaklarına götürdü, öptü ve o el, parmaklarının zayıf hareketle-

* Rusça "konçayetse" sözü, "bitiyor, sonuna geldi, ölüyor" anlamına gelir. *–H. Âli Ediz*

riyle Levin'in öpüşlerine karşılık verdi. Bu arada da yatağın ayak ucunda, Lizaveta Petrovna'nın becerikli elleri arasında, o ana kadar mevcut olmayan bir insanoğlunun hayatı, bir kandil alevi gibi titreşiyordu. Bu insanoğlu şimdi kendisine verilen aynı hak ve aynı önemle yaşayacak ve kendisi gibi döller yetiştirecekti.

Levin, Lizaveta Petrovna'nın, titreyen eliyle bebeğin sırtına şaplak atarken şöyle dediğini duydu:

"Yaşıyor! Yaşıyor! Hem de bir oğlan! İçiniz rahat etsin."

Kiti sordu:

"Doğru mu, anne?"

Prensesin, sadece hıçkırıkları buna cevap verdi.

Ve sessizliğin ortasında, âdeta annenin sorusuna olumlu bir cevapmış gibi, odada konuşmakta olan alçak seslerin hiçbirine benzemeyen bir ses işitildi. Bu, dünya umurunda olmayan, cesur, küstah, yaygaracı bir ses, nereden geldiği bilinmeyen bir yaratığın sesiydi.

Daha önce Levin'e, Kiti'nin öldüğünü, kendisinin de onunla birlikte öldüğünü, çocuklarının melek olduğunu, Tanrı'nın hemen oracıkta, karşılarında olduğunu söyleselerdi, hiç şaşmayacaktı. Ama şimdi, gerçekler dünyasına döndükten sonra, Kiti'nin sağ ve sağlıklı olduğunu, böyle çığlık çığlığa bağıran yaratığın kendi oğlu olduğunu anlayabilmek için çaba harcamak zorunda kalıyordu. Kiti yaşıyordu, acıları dinmişti. Ve Levin, anlatılamayacak kadar mutluydu. Levin bu kadarını anlıyor ve anladığı bu kadarcık şey, onun yüreğini sevinçle dolduruyordu. Ya çocuk? Nereden gelmişti, niye gelmişti? Kimdi o?.. Levin bunu bir türlü anlayamıyor, bu düşünceye alışamıyordu.

Bu, Levin'e, uzun süre alışamayacağı gereksiz bir şey, bir fazlalık gibi görünüyordu.

XVI

SAAT on sularında ihtiyar prens, Sergey İvanoviç ve Stepan Arkadyeviç, Levin'lerde oturuyorlardı. Lohusadan söz ettikten sonra başka şeyler konuşmaya başlamışlardı. Levin bir yandan onları dinliyor, bir yandan da bu konuşmalar arasında elinde ol-

mayarak geçmişi, o sabaha kadar olup bitenleri hatırlayarak, dün, bu olaydan önce kendisinin nasıl olduğunu aklına getiriyordu. O zamandan beri yüz yıl geçmiş gibiydi. Ulaşılmaz bir yüksekliğe çıkmış da, kendileriyle konuşmakta olduğu kişilerin duygularını incitmemek için oradan dikkatle iniyormuş gibi geliyordu ona. Konuşuyor, ama karısını, şimdiki durumunun ayrıntılarını ve varlığı düşüncesine kendini alıştırmaya çalıştığı oğlunu düşünmekten bir an bile geri kalmıyordu. Evlendiğinden bu yana kendisi için yeni ve değeri kuşku götürmez bir önem kazanan bütün kadın dünyası şimdi gözünde öylesine yücelmişti ki, Levin bunu hayaline sığdıramıyordu. Dün kulüpte yenilen yemekle ilgili bir konuşmayı dinliyor, bir yandan da düşünüyordu: 'Kiti'nin içinde şimdi neler oluyor acaba? Uyuyor mu? Nasıl? İyi mi? Neler düşünüyor? Oğlumuz Dimitri ağlıyor mu?' Levin konuşmanın orta yerinde cümlenin yarı yerinde fırladı, odadan çıkmaya koyuldu.

Prens:

"Birini yolla da Kiti'yi görüp göremeyeceğimi bildir bana," dedi.

Levin:

"Olur, hemen," dedi ve hiç durmadan odadan çıktı.

Kiti uyumuyor, alçak sesle annesiyle konuşuyor, çocuğun vaftizini planlıyordu.

Kiti, üstüne başına çeki düzen verilmiş, saçları güzelce taranmış, başında mavi dantelle süslü şık bir bone olduğu hâlde, kolları yorganın üstünde sırt üstü yatıyordu. Levin'in gözleriyle karşılaşan gözleri, bakışıyla onu kendine çekti. Kiti'nin zaten parlak olan gözleri, Levin ona doğru yaklaştıkça daha da parlaklaştı. Kiti'nin yüzünde de, ölülerin yüzünde görülen, dünya ile ilgili olandan dünya ile ilgili olmayana geçişin tıpkısı vardı; ne var ki, ölülerde bu bir veda, Kiti'de ise hoş geldin anlamı taşıyordu. Levin'in yüreğini yine, doğum sırasındakine benzer bir heyecan kapladı. Kiti onun elini tutarak, uyuyup uyumadığını sordu. Levin cevap veremedi ve güçsüzlüğüne kanaat getirerek yüzünü öbür yana çevirdi.

Kiti:

"Ben biraz kestirdim, Kostya! Şimdi çok iyiyim," dedi.

Kiti, Levin'e bakıyordu, ama birdenbire yüzü değişti. Bebeğin zayıf ağlamasını duyarak:

"Bana verin onu," dedi. "Bana ver, Lizaveta Petrovna, bana ver de babası da görsün!"

Lizaveta Petrovna, kırmızı, tuhaf, kıpır kıpır kıpırdanan bir şeyi kaldırıp getirerek:

"Hadi bakalım, babacığı da baksın," dedi. "Ama durun biraz, önce giyinelim."

Lizaveta Petrovna, kıpırdayan kırmızı şeyi yatağın üstüne koydu, kundağını çözdü, kaldırıp çevirerek bir şeyle pudraladı, yeniden kundağını bağladı.

Levin, bu mini mini acınacak yaratığa dikkatle bakarak, yüreğinde boş yere babalık duygusunun belirtisini aradı. Bu yaratığa tiksintiden başka bir şey duymuyordu. Ama bebeği soyup da, onun el parmakları da, ayak parmakları da, hatta öteki parmaklarından farklı başparmağı da olan safran sarısı mini minnacık kolları, bacakları ortaya çıkınca ve Levin, Lizaveta Petrovna'nın, yana açılmış bu mini minnacık kolları yumuşak bir yay gibi kapayarak keten çamaşırlar içine hapsettiğini görünce, bu küçük yaratığa öylesine acıdı, ebenin onun canını yakacağından öylesine korktu ki, Lizaveta Petrovna'nın elini tutmaya kalkıştı.

Lizaveta Petrovna güldü:

"Korkmayın, korkmayın!"

Bebek, kundaklanıp katı bir kukla hâlini aldıktan sonra, Lizaveta Petrovna onu âdeta eserinden gurur duyar gibi salladı ve Levin'in, oğlunu bütün güzelliğiyle görebilmesi için biraz geri çekildi.

Kiti de gözlerini indirmeden göz ucuyla aynı yana baktı.

"Bana verin onu, bana verin!" dedi. Hatta doğrulmaya bile kalkıştı.

"Ne yapıyorsunuz, Katerina Aleksandrovna? Öyle kıpırdamamalısınız! Durun birazcık, vereceğim onu size. Hele nasıl aslan gibi bir delikanlı olduğumuzu babamıza gösterelim de!"

Lizaveta Petrovna, başı kundak bezleri arasında kaybolan bu tuhaf, kırmızı, kıvranan yaratığı, bir eliyle (öbür elini bebeğin ensesi altında tutarak, sarsak başına hafifçe destek yapıyordu) Levin'e

uzattı. Bebeğin burnu da vardı, çekik gözleri, şapırdayan dudakları da vardı.

Lizaveta Petrovna:

"Çok güzel bir bebek!" dedi.

Levin acı acı içini çekti. Bu çok güzel bebek onda sadece bir tiksinme ve acıma duygusu uyandırıyordu. Bu, hiç de Levin'in beklediği duygu değildi.

Lizaveta Petrovna bebeği, emzirmeye alışmamış memeye yatırırken, Levin yüzünü öbür yana çevirdi.

Birden, bir kahkaha duyarak dönüp baktı. Gülen Kiti'ydi. Bebek memeyi almıştı.

Lizaveta Petrovna:

"Ee, hadi yeter! Hadi yeter!" dedi, ama Kiti bebeği bir türlü vermedi. Bebek, Kiti'nin kollarında uyudu.

Kiti, bebeği, Levin'in görebileceği biçimde, ona doğru çevirerek:

"Şimdi bak ona," dedi. İhtiyar görünüşlü minicik surat bir kat daha kırıştı ve bebek aksırdı. Levin gülümseyerek ve şefkatten ileri gelen gözyaşlarını tutmakta güçlük çekerek karısını öptü, ışıkları söndürülen odadan çıktı.

Levin'in bu minicik yaratığa beslediği duygular hiç de umduğu gibi çıkmamıştı. Bu duyguların mutlu, sevinçli hiçbir yanı yoktu; tam tersine, yeni ve insana acı veren bir korkuydu bu. Bu, insanın can alıcı yeni bir yeri bulunduğu bilincine varmasının yarattığı korkuydu. Bu bilinç ilk zamanlar öylesine ıstıraplı, şu zavallı yaratığın acı çekmesi ihtimali karşısında duyulan korku öylesine güçlüydü ki, bebek aksırdığı zaman Levin'in hissettiği o tuhaf, anlamsız sevinç, hatta gurur duygusu, tamamıyla bu korkunun altında gömülü kaldı.

XVII

STEPAN Arkadyeviç'in işleri kötü bir hâldeydi. Üçte ikisini sattığı ormandan eline geçen parayı çoktan harcamış, geri kalan üçte birinin parasının hemen hemen tamamını da, yüzde on eksiğine, peşin olarak tüccardan çekmişti. Ama tüccar, hele bu kış

Darya Aleksandrovna ilk defa kendi malı üzerinde açıkça hak iddia ederek, mukaveleye, ormanın üçte biri hesabına para alındığına dair imzasını atmak istemediğinden, artık para vermiyordu. Stepan Arkadyeviç'in bütün maaşı ev masrafına ve tez elden ödemeleri gereken ufak tefek borçların kapatılmasına gidiyordu. Paraları hiç yoktu.

Bu, tatsız, can sıkıcı bir durumdu ve Stepan Arkadyeviç'e göre, bunun böyle sürüp gitmemesi gerekirdi. Stepan Arkadyeviç'in kanısınca, bu durum maaşının çok az oluşundan ileri geliyordu. Bulunduğu iş, herhâlde, beş yıl önce çok iyiydi, ama şimdi artık yeterli değildi. Banka müdürü Petrov, on iki bin ruble alıyordu; bir şirketin idare meclisi üyesi olan Sventitski, on yedi bin ruble alıyordu; Mitin ise bir banka kurarak elli bin almaktaydı. Stepan Arkadyeviç: 'Herhâlde uyuyakalmışım, bu yüzden beni unutmuş olacaklar,' diye düşündü. Kulaklarını kabartıp gözlerini dört açtı; kış sonunda, dolgun maaşlı çok iyi bir işi gözüne kestirdi. İlkin, Moskova'dan, halaları, amcaları ve dostları kanalıyla saldırıya geçti. İş iyice tavına gelince, baharda kendisi Petersburg'a gitti. Bu iş, şimdi eskisine oranla çok daha fazla sayıda ortaya çıkan, yılda bin rubleden elli bin rubleye kadar kazanç getiren, aynı zamanda da çok hafif olan işlerden biriydi. Bu, bankalar ve Güney Demiryollarının karşılıklı kredi dengesini sağlayan birleşik bir acentenin komisyon üyeliğiydi. Bu da, bütün bu gibi işlerde olduğu gibi, bir tek adamda toplanmasına imkân olmayacak kadar geniş bir bilgi ve çaba gerektiren bu işti. Bu nitelikleri kendinde toplayan bir adam bulunamadığı için de, bu işe namussuz birini koymaktansa, namuslu birini koymak daha yerindeydi. Stepan Arkadyeviç ise yalnız namuslu (vurgusuz*) bir adam olmakla kalmıyordu, aynı zamanda bu kelimenin, namuslu bir politikacı, namuslu bir yazar, namuslu bir dergi, namuslu bir müessese, namuslu bir yol denildiği zaman Moskova'da taşıdığı özel anlama uygun olarak namuslu (vurgulu) bir insandı. Bu kelime, o insanın ya da o müessesenin

* Rusçada bu kelime, vurgusuz olarak söylendiği zaman, genellikle, para çalmayan, davranışlarında dürüst bir insan anlamına gelmektedir. Ama aynı kelime, vurgulu olarak üzerine basa basa söylendiği zaman, Türkçemizdeki deyimiyle sapına kadar namuslu, satın alınamayan, haksızlığa kafa tutabilen bir insan anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

namussuz olmadıktan başka, gerektiği zaman hükümete kafa tutabilecek nitelikte olduğu anlamını da taşıyordu.

Stepan Arkadyeviç Moskova'da, "namuslu" kelimesine bu özel anlamın verildiği çevrelerle düşüp kalkıyor ve bu çevrelerce namuslu sayılıyordu, o bakımdan başkalarına oranla o iş en çok onun hakkıydı.

Bu iş yılda yedi bin rubleyle on bin ruble arasında bir gelir sağlıyordu ve Oblonski, resmî devlet memurluğundan ayrılmadan bu işi yapabilirdi. Oblonski'nin bu işe atanması iki bakanın, bir bayanın ve iki Yahudinin elindeydi. Her ne kadar bunların kulakları önceden büküldüyse de, Stepan Arkadyeviç'in, hepsini Petersburg'da görmesi gerekiyordu. Ayrıca, kız kardeşi Anna'ya, Karenin'den boşanma için kesin bir cevap alacağına da söz vermişti. Böylece Oblonski, Dolli'den elli ruble alarak Petersburg'un yolunu tutmuştu.

Stepan Arkadyeviç, Karenin'in çalışma odasında oturmuş, onun "Rus Maliyesinin Kötü Durumunun Nedenleri" üzerine yazdığı tasarıyı dinliyor, kendi işiyle Anna'dan söz açmak için, Karenin'in sözünü bitireceği anı kolluyordu.

Karenin, artık onsuz kitap okuyamadığı kelebek gözlüğünü çıkarıp, kayınbiraderine düşüncesini sorar gibi bakınca, Stepan Arkadyeviç:

"Evet, bu çok doğru," dedi. "Ayrıntıları bakımından çok doğru, ama yine de zamanımızın prensibi özgürlüktür."

Karenin, "kapsayan" kelimesinin üstüne basa basa:

"Evet, ama ben özgürlük prensibini kapsayan başka bir prensip ortaya atıyorum," dedi ve bunun yazılı olduğu bölümü yeniden okumak üzere kelebek gözlüğünü tekrar taktı.

Güzel bir el yazısıyla yazılmış, çok geniş marjlı müsveddeleri çevirerek, inandırıcı bölümü yeniden okudu:

"Ben koruma sistemini, özel kişilerin çıkarları için değil, kamu yararı için –aşağı sınıflar için olduğu kadar yüksek sınıflar için eşit olarak– istiyorum," diyerek, kelebek gözlüğünün üzerinden Oblonski'ye baktı. "Ama *onlar* bunu anlamıyorlar, onlar sadece kendi özel çıkarlarını düşünüyor ve laf kalabalığına kapılıyorlar."

Karenin *onlar*ın –yani onun tasarılarını kabul etmek istemeyenlerin ve Rusya'daki bütün kötülüklere sebep olanların– yaptıklarından ve düşündüklerinden söz etmeye başlayınca, Stepan Arkadyeviç konuşmanın bitmek üzere olduğunu anladı; bu yüzden özgürlük ilkesini savunmaktan seve seve vazgeçerek, Karenin'in bütün dediklerini kabul etti. Aleksey Aleksandroviç Karenin, müsveddelerinin sayfalarını düşünceli düşünceli çevirerek sustu.

Stepan Arkadyeviç:

"Sırası gelmişken sizden bir ricada bulunacaktım," dedi. "Pomorski ile görüştüğün zaman, bir fırsatını bulup, Güney Demiryolları ve Banka Kuruluşları Karşılıklı Kredi Ödeme Birleşik Ajanlığının boşalan idare meclisi üyeliğini almayı çok istediğimi kendisine çıtlatıvermeni rica edeceğim."

Stepan Arkadyeviç, iyice benimsediği bu yerin unvanına artık kendisini öylesine alıştırmıştı ki, hiç yanılmadan bir solukta söyleyiverdi.

Aleksey Aleksandroviç bu yeni yönetim kurulunun işinin ne olduğunu sordu ve düşünceye daldı. Bu yönetim kurulunun çalışmalarında, kendi projelerine aykırı düşecek bir şey bulunup bulunmadığını düşünüyordu. Ama bu yeni kurumun çalışmalarının çok karmaşık olduğu, kendi projeleri ise çok geniş bir alanı içine aldığı için, bu konuda hemen bir karara varamadı, kelebek gözlüğünü çıkararak:

"Pek tabii, söyleyebilirim," dedi. "Yalnız, bu işi istemenin asıl sebebi nedir?"

"Dokuz bin rubleye kadar çıkan iyi bir maaş, benim olanaklarımsa..."

Aleksey Aleksandroviç:

"Dokuz bin," diye tekrarladı ve kaşlarını çattı.

Bu yüksek rakam ona, Stepan Arkadyeviç'in almak istediği işin bu bakımdan kendisinin her zaman tutumluluğa meyilli reform projelerinin ana düşüncesine aykırı olduğunu hatırlattı.

"Düşünüyorum da –bu konudaki görüşlerimi bir memorandumda belirtmiştim– bugünlerde ödenen çok yüksek maaşlar, hükümetimizin yanlış ekonomik *assiette*'inin* belirtileridir."

---

* (Fr.) "Politika, tutum." –*H. Âli Ediz*

Stepan Arkadyeviç:

"Sen nasıl olmasını istiyorsun?" dedi. "Bir banka müdürü on bin ruble alıyor diyelim, demek bu parayı hak ediyor; ya da bir mühendis yirmi bin alıyorsa... Ne olursa olsun, yaptıkları işin önemi var."

"Benim düşünceme göre, maaş, bir mala ödenen fiyattır ve maaşların da arz ve talep kanununa bağlı olması gerekir. Mesela benim gördüğüm kadarıyla, aynı okuldan çıkmış, aynı eğitimi görmüş, aynı derecede bilgili iki mühendisten biri kırk bin ruble alırken, öbürünün iki binle yetinmesi; ya da hiçbir özel nitelikleri bulunmayan avukatlarla süvari subaylarının banka direktörlüklerine, şirket direktörlüklerine atanıp büyük maaşlar alması durumunda olduğu gibi, maaş bağlanmasında bu kanun göz önünde tutulmazsa, ben bu maaşların arz ve talep kanununa göre değil, keyfe göre verildiği sonucuna varırım. Bu başlı başına, devlet hizmetleri üzerinde çok kötü etkileri olan bir kötüye kullanmadır. Benim düşünceme göre..."

Stepan Arkadyeviç enişteşinin sözünü kesmekte acele etti:

"Evet, ama yeni ve hiç şüphesiz yararlı bir müessesenin kurulmakta olduğunu da kabul et. Ne dersen de, sağlam iş bu!" Stepan Arkadyeviç, "namuslu" kelimesinin üstüne basa basa sözünü bağladı: "Üzerinde asıl önemle durdukları şey, işin namuslu bir biçimde yürütülmesi."

Ne var ki, *namuslu* kelimesine Moskova'da verilen anlam, Karenin'e bir şey anlatmıyordu.

"Namusluluk, sadece olumsuz bir niteliktir," dedi.

Stepan Arkadyeviç:

"Ama sen yine de, Pomorski'yi gördüğün zaman bir çıtlatsan, şöyle laf arasında, beni son derece sevindirirsin," dedi.

Aleksey Aleksandroviç:

"Yalnız bana kalırsa, bu iş daha çok Bolgarinov'a bağlıdır," dedi.

Stepan Arkadyeviç, kızarak cevap verdi:

"Kendi hesabına, Bolgarinov buna tamamıyla razıdır."

Bolgarinov'un adı geçince Stepan Arkadyeviç kızardı, çünkü o sabah Yahudi Bolgarinov'a uğramış ve bu ziyaret onda tatsız bir izlenim bırakmıştı.

Stepan Arkadyeviç girmek istediği işin, yeni, önemli ve namuslu bir iş olduğunu kesin olarak biliyordu; o sabah Bolgarinov onu bekleme odasında öteki başvuranlarla birlikte –herhâlde mahsus– iki saat bekletince, birdenbire güç bir duruma düşmüştü.

Bu ister Rurik sülalesinden gelme bir prens olan kendisinin, Oblonski'nin, bir *Çıfıt*'ın* bekleme odasında iki saat bekletilmesinden, ister atalarının çizdiği, sadece devlete hizmet etme yolundan ömründe ilk kez ayrılarak yeni bir alana adım atışından ileri gelmiş olsun, Oblonski'nin güç bir duruma düştüğü bir gerçekti. Bolgarinov'da geçirdiği bu iki saatlik bekleme sırasında, Stepan Arkadyeviç bekleme odasında harıl harıl dolaşarak, favorilerini sıvazlayarak, öteki bekleyenlerle konuşmalara girişerek, çıfıtı nasıl beklediği üzerine ileride anlatacağı fıkrayı kafasında tasarlayarak, duygularını başkalarından, hatta kendinden bile titizlikle gizlemişti.

Ne var ki, bütün bu süre içinde, nedenini kendi de bilmeden, canı sıkılmış, kendini güç bir durumda hissetmişti. Bu can sıkıntısı, uydurduğu "*Çıfıta gittim, çıfıt beni çifteledi*" nüktesinin başarısız oluşundan mı, yoksa başka bir şeyden mi ileri gelmişti? Nihayet Bolgarinov onu aşırı bir nezaketle ve hiç şüphesiz, Oblonski'nin küçük düşmesinden büyük bir haz duyarak, kabul edip de ricasını hemen hemen reddedince, Stepan Arkadyeviç, bunu elden geldiğince çabuk unutuverdi. İşte şimdi bunu hatırlar hatırlamaz kızarmıştı.

XVIII

STEPAN Arkadyeviç bir süre sustuktan ve bu tatsız izlenimi üzerinden silkip attıktan sonra:

"Şimdi seninle bir başka iş hakkında, bildiğin gibi, Anna hakkında konuşmak istiyorum."

Oblonski Anna'nın adını söyler söylemez, Aleksey Aleksandroviç'in yüzü tamamıyla değişti; o eski canlılığı gitti, yerine yorgun, ölü bir ifade geldi.

* Rusya'da, çarlık zamanında belli çevreler, "Yahudi" anlamına gelen "Yevrey" kelimesini değil, "Çıfıt" anlamına gelen "Jid" kelimesini kullanırlardı. Tolstoy, herhâlde, bu durumu belirtmek için olsa gerek, Stepan Arkadyeviç'e "Jid", yani "Çıfıt" kelimesini kullandırmıştır. *–H. Âli Ediz*

Karenin, iskemlesinde kımıldayıp, kelebek gözlüğünü katlayarak:

"Benden istediğiniz nedir?" dedi.

"Bir karar, Aleksey Aleksandroviç, herhangi bir karar! Şimdi ben sana... (Stepan Arkadyeviç, 'hakarete uğramış bir koca olarak değil' diyecekti, ama bunun ters bir tepki yaratmasından korktuğu için lafını değiştirip) bir devlet adamı olarak değil (ki bu da yersiz kaçmıştı), sadece bir insan olarak, iyi bir insan, bir Hristiyan olarak başvuruyorum!" dedi. "Ona acımalısınız."

Karenin yavaşça:

"Yani ne demek istiyorsunuz?" dedi.

"İşte, ona acı! Eğer onu sen de benim gibi görseydin –bütün kışı onunla geçirdim– sen de acırdın. Korkunç bir durumda! Kelimenin tam anlamıyla korkunç!"

Karenin daha ince, neredeyse ciyak ciyak çıkan bir sesle:

"Anna Arkadyevna'nın istediği her şeyi elde ettiğini sanıyordum."

"Aman Aleksey Aleksandroviç! Allah aşkına, suçlamalara kalkışmayalım şimdi! Geçen geçmiştir. Onun ne istediğini, ne beklediğini biliyorsunuz: Boşanma."

"Ama oğlumun bende kalmasını şart koştuğum sürece Anna Arkadyevna'nın boşanmaya yanaşmayacağını sanıyordum ben. Cevabımı da ona göre verdim ve meseleye kapanmış gözüyle baktım." Aleksey Aleksandroviç, ciyak ciyak çıkan sesiyle ekledi: "Zaten ben meseleyi kapanmış sayıyorum."

Stepan Arkadyeviç, eniştesinin dizine dokunarak:

"Hırslanma, Allah aşkına," dedi. "Mesele kapanmış değildir. Eğer tekrar özetlememe izin verirsen, durum şöyleydi: Ayrıldığınız zaman çok büyüklük, bir erkek için ne kadar mümkünse o kadar yüce gönüllülük göstermiştin her şeye, ona özgürlüğünü vermeye, hatta boşanmaya razı olmuştun. Anna buna değer vermişti. Yo, tersini düşünme! Gerçekten de değer vermişti! Öylesine değer vermişti ki, bu ilk anlarda kendini sana karşı suçlu hissederek her şeyi enine boyuna düşünmemişti, düşünememişti. Her şeyden vazgeçmişti. Ama hayat, zaman, ona durumunun katlanılmaz olduğunu, çekilmez olduğunu gösterdi."

Aleksey Aleksandroviç, kaşlarını kaldırarak onun sözünü kesti:

"Anna Arkadyevna'nın hayatı beni ilgilendirmez."

Stepan Arkadyeviç yavaşça itiraz etti:

"İzninizle buna inanmayacağım! Durumu onun için bir işkence, onun bu durumunun kimseye de bir faydası yok. Bunu hak etti, diyebilirsin. O da bunu biliyor ve senden hiçbir şey istemiyor. Hiçbir şey istemeye yüzü olmadığını açık açık söylüyor. Ama ben, bütün akrabaları, bütün onu sevenler senden rica ediyor, sana yalvarıyoruz! Niye bu kadar acı çeksin? Bundan kimin ne kazancı olacak?"

Aleksey Aleksandroviç:

"Özür dilerim, ama siz beni suçlu yerine koyuyorsunuz," diye itirazda bulundu.

Stepan Arkadyeviç, dokunuşunun eniştesini yumuşatacağından âdeta eminmiş gibi, yine Karenin'in eline dokunarak:

"Yo, hayır, hayır, hiç de değil! Lütfen beni anlamaya çalış!" dedi. "Ben sadece onun durumunun bir işkence olduğunu, senin bu durumu hafifletebileceğini ve bundan hiçbir şey kaybetmeyeceğini söylüyorum. Ben her şeyi öylesine düzenlerim ki, sen hiçbir şeyin farkında olmazsın. Hem sen, söz de vermiştin!"

Aleksey Aleksandroviç, dudakları titreyerek, benzi atarak, kelimeleri güçlükle ağzından çıkardı:

"O söz eskiden verilmişti. Oğlumun ortaya çıkardığı sorunun da meseleyi kökünden çözdüğü kanısındaydım. Ayrıca, Anna Arkadyevna'yı ben yüce gönüllü sanıyordum."

"O her şeyi senin yüce gönüllülüğüne bırakıyor! O sadece bir şey rica ediyor. İçinde bulunduğu dayanılmaz durumdan kurtarılması için yalvarıyor! Artık oğlunu istemiyor Aleksey Aleksandroviç!.. Sen iyi yürekli bir insansın. Bir an için kendini onun yerine koy. Boşanma meselesi onun için –onun bu durumunda– bir ölüm kalım meselesidir. Eğer daha önce söz vermemiş olsaydın, o da alın yazısına boyun eğer, köyde yaşardı. Ama sen söz verdin, o da sana yazdı ve Moskova'ya taşındı. Kiminle karşılaşsa kalbine bir bıçak saplanır gibi olduğu burada, Moskova'da, altı aydır her gün sizin kararınızı bekleyerek yaşıyor. Vallahi bu durum, bir idam

mahkûmunu, ilmek boynunda, belki idam, belki de affedileceği vaadiyle aylarca oyalamaya benziyor! Ona acı, ben her şeyi düzenlemeyi üzerime alıyorum. *Vos scrupules*..."*

Karenin, iğrenen bir tonla onun sözünü kesti:

"Ben ondan söz etmiyorum, ondan söz etmiyorum," dedi. "Yalnız belki de ben vadetmeye hakkım olmayan bir şeyi vadetmiş olabilirim."

"Demek sözünden dönüyorsun?"

"Mümkün olan bir şeyi yerine getirmeyi hiçbir zaman reddetmemişimdir, ben sadece söz verilen şeyin ne dereceye kadar mümkün olabileceğini düşünüp taşınmak için zaman istiyorum."

Oblonski ayağa fırlayarak:

"Hayır, Aleksey Aleksandroviç!" dedi. "Buna inanmak istemiyorum! O bir kadının düşebileceği en feci durumdayken, siz böyle reddedemezsiniz..."

"Söz verdiğim şey elverdiği kadar. *Vous professez d'etre un libre penseur;*** ama ben dinine bağlı bir insan olarak, böylesine önemli bir meselede Hristiyanlık yasasına aykırı davranamam."

Stepan Arkadyeviç:

"Ama Hristiyan toplumlarda ve bildiğim kadarıyla bizde boşanmaya izin vardır," dedi. "Bizim kilisemiz de boşanmaya izin veriyor. Ve görüyoruz ki..."

"İzin veriyor, ama bu anlamda değil."

Oblonski bir an sustuktan sonra:

"Aleksey Aleksandroviç, seni tanıyamıyorum!" dedi. "Her şeyi bağışlayan sen değil miydin ve hepimiz buna değer vermemiş miydik? Hristiyanlık duygularının etkisi altında her türlü fedakârlığı yapmaya hazır olan sen değil miydin? Sen kendin demiştin: 'Gömleğinizi alırlarsa, paltonuzu da verin!' Oysa şimdi..."

Aleksey Aleksandroviç, birdenbire ayağa kalkıp, yüzü bembeyaz olmuş bir hâlde, çene adaleleri seğirterek, tiz bir sesle:

"Rica ederim," diye başladı. "Rica ederim sizden, kesin... kesin bu konuşmayı."

---

* (Fr.) Burada; titizliğiniz, kuruntunuz anlamında kullanılmıştır. *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Siz serbest düşünceli bir insan olduğunuzu açıkça söylüyorsunuz." *–H. Âli Ediz*

Stepan Arkadyeviç, sıkılgan bir gülümsemeyle elini uzatarak:

"Yo, yo! Eğer seni incittimse lütfen bağışla beni," dedi. "Ben sadece elçilik görevimi yerine getirerek, bana verilen mesajı ilettim."

Aleksey Aleksandroviç, ona elini verdi, biraz düşündü, sonra:

"Bunu enine boyuna düşünüp, akıl danışmak zorundayım," dedi. Bir şeyler düşündükten sonra ekledi: "Öbür gün size kesin cevabımı bildiririm."

XIX

STEPAN Arkadyeviç tam gitmeye davrandığı sırada, Korney girip:

"Sergey Alekseyeviç!" diye haber verdi.

Stepan Arkadyeviç:

"Kim bu Sergey Alekseyeviç?" diyecek oldu ama birden hatırladı.

"Ah, Seryoja," dedi. 'Sergey Alekseyeviç deyince, ben de şube müdürü sandım. Anna benden onu görmemi rica etmişti,' diye düşündü.

Stepan Arkadyeviç, yanından ayrılırken Anna'nın, kendisine nasıl çekingen, acıklı bir yüz ifadesiyle bakarak: "Ne de olsa onu göreceksindir. Nerede olduğunu, ona kimin baktığını ayrıntılı olarak öğren. Hem Stiva... mümkün olsa... Acaba mümkün mü?" deyişini hatırladı. Stepan Arkadyeviç, bu "mümkün olsa" sözlerinin ne anlama geldiğini anlamıştı. Bu mümkün olsa da, boşanmayı, oğlu Anna'ya kalacak biçimde ayarlayabilse, anlamına gelmekteydi. Ama Stepan Arkadyeviç şimdi bunu düşünmenin bile boşuna olduğunu görüyordu; bununla birlikte, yeğenini göreceğine sevinmişti.

Aleksey Aleksandroviç kayınbiraderine, oğluna hiçbir zaman annesinin sözünü etmediklerini hatırlattı ve Anna üzerine bir kelime bile söylememesini rica etti:

"Gafletimizden yararlanarak annesiyle yaptığı o görüşmeden sonra çocuk çok hastalandı," dedi. "Hatta öleceğinden bile korktuk. Ama akıllıca bir tedavi ve yazın deniz banyoları sayesinde sağlığına kavuştu, şimdi doktorun öğüdü üzerine onu okula yolluyorum.

Gerçekten de okul arkadaşlarının onun üzerinde çok iyi bir etkisi oldu, sağlığı çok iyi, çok da iyi okuyor."

Stepan Arkadyeviç, canlı, serbest bir eda ile odaya giren mavi ceketli, uzun pantolonlu, geniş omuzlu yakışıklı çocuğa gülümseyerek bakıp:

"Vay, vay, vay! Ne yaman bir delikanlı olmuş! Gerçekten de o küçük Seryoja değil de, kocaman Sergey Alekseyeviç artık!" dedi.

Delikanlı sağlıklı ve neşeli görünüyordu. Dayısını, bir yabancıymış gibi eğilerek selamladı, ama onu tanıyınca âdeta bir şeye kırılmış ve sinirlenmişçesine kızararak hemen öbür yana döndü. Babasının yanına yaklaşıp ona okulda aldığı karnesini verdi.

Babası:

"Evet, oldukça iyi," dedi. "Gidebilirsin."

Stepan Arkadyeviç:

"İncelmiş, uzamış, çocukluktan çıkmış, bir delikanlı olmuş; ben bu hâli severim," dedi. "Beni hatırlıyor musun?"

Çocuk hızla babasına baktı. Sonra dayısına bakarak:

"Hatırlıyorum, *mon oncle*,"* diye cevap verdi ve yine gözlerini yere indirdi.

Dayısı onu yanına çağırıp elini tuttu. Bir konuşma kapısı açmaya çalışarak, ama söyleyecek laf da bulamayarak:

"Ee, işler nasıl gidiyor bakalım?" dedi.

Çocuk kızararak ve cevap vermeyerek elini, yavaşça dayısının avucundan çekmeye çalıştı. Stepan Arkadyeviç onun elini bırakır bırakmaz, Serjoya babasına soran bir bakışla baktıktan sonra, kafesinden salıverilmiş bir kuş gibi hızlı adımlarla odadan çıktı.

Seryoja'nın annesini son görüşünün üzerinden bir yıl geçmişti. O günden beri, bir daha annesinden hiçbir haber almamıştı. Aynı yıl okula verilmiş, okul arkadaşlarıyla kaynaşıp, onları sevmişti. Annesiyle yaptığı o görüşmeden sonra kendisini hasta eden, annesiyle ilgili kuruntular ve anılar artık kafasını uğraştırmıyordu. Bu anılar hafızasında belirdiği zaman, onları bir oğlan çocuğuna, hele okula giden bir oğlan çocuğuna değil de, ancak kızlara yaraşır, utanç verici şeyler sayarak, titizlikle kafasından uzaklaştırıyor-

* (Fr.) "Dayım." –*H. Âli Ediz*

du. Babasıyla annesi arasında, ayrılmalarına sebep olan bir kavga geçtiğini; babasının yanında kalması zorunluğu olduğunu biliyor, kendini bu düşünceye alıştırmaya çalışıyordu.

Annesine benzeyen dayısını görmek onu tedirgin etmişti, çünkü bu karşılaşma, Seryoja'nın kafasında, utanç verici saydığı o anıları uyandırmıştı. Bu karşılaşmanın Seryoja'yı daha da çok tedirgin eden yanı, çalışma odasının kapısı önünde beklerken kulak misafiri olduğu bazı sözlerden, özellikle de babasıyla dayısının yüzlerinde, onların annesinden söz etmiş olmaları gerektiğini tahmin etmesiydi. Seryoja, kendisiyle birlikte oturduğu, ona bakan babasını suçlamamak, daha da önemlisi, o kadar alçaltıcı bir şey saydığı duygusallığa kendini kaptırmamak için, buraya, onun rahatını bozmaya gelen bu dayının yüzüne bakmamaya, onun hatırlattığı şeyleri düşünmemeye çalışmıştı.

Ama onun arkasından dışarı çıkan Stepan Arkadyeviç, Seryoja'yı merdivende görerek yanına çağırdı, okulda ders aralarında vaktini nasıl geçirdiğini sordu, babası orada olmadığından, Seryoja dayısıyla konuşmaya başladı. Oblonski'nin sorusuna karşılık olarak:

"Trencilik oynuyoruz şimdi," dedi. "Oyun şöyle: İki kişi sırada oturuyor; bunlar yolcu. Bir kişi de sıranın üstünde ayakta duruyor. Ötekiler hep, kollarından ya da kemerlerinden sıraya bağlanıyor, ondan sonra bütün salonlardan yıldırım gibi geçiyorlar. Kapıları önceden açıyoruz tabii... Kondüktör olmak çok zor!"

Stepan Arkadyeviç gülümseyerek:

"Kondüktör ayakta duran mı?"

"Evet. Büyük cesaret ve çeviklik istiyor, hele birden dururlarsa ya da biri yere yuvarlanırsa."

Stepan Arkadyeviç, annesininkilere benzeyen o canlı gözlere –artık çocukluktan çıkmış, pek de masum olmayan o gözlere– üzüntüyle bakarak:

"Evet, işin şakası yok," dedi. Ve Aleksandroviç'e, Anna'dan söz etmemeye söz verdiği hâlde, kendini tutamadı.

Damdan düşer gibi soruverdi:

"Anneni hatırlıyor musun?"

Seryoja çabuk çabuk:

"Hayır, hatırlamıyorum!" dedi ve kıpkırmızı kesilerek, başını önüne eğdi. Dayısı artık onun ağzından bir laf alamadı.

Slav mürebbi, yarım saat sonra öğrencisini merdivende buldu, çocuk öfkeli mi, yoksa ağlıyor mu, uzun bir süre kestiremedi.

"Herhâlde düştüğün zaman bir yerini acıtmış olacaksın?" dedi. "Bunun tehlikeli bir oyun olduğunu sana söylemiştim. Müdüre bildirmem gerek."

"Canımı acıtmış olsaydım, bundan kimsenin haberi olmazdı, hiç kuşkunuz olmasın."

"Öyleyse nedir?"

"Bırakın beni! Hatırlıyorum ya da hatırlamıyorum... Bundan ona ne?" Seryoja bu sefer mürebbisine değil, bütün dünyaya seslenerek ekledi: "Niye hatırlayacakmışım? Rahat bırakın beni!"

XX

STEPAN Arkadyeviç, her zamanki gibi, Petersburg'da vaktini boş geçirmedi. Petersburg'da işlerini –kız kardeşinin boşanma işiyle kendi işini– gördükten sonra, her zaman yaptığı gibi, kendi deyimiyle, Moskova'nın kokmuş havasını üzerinden atması gerekiyordu.

Moskova, *Cafes-chantants*'larına, omnibüslerine rağmen, yine de pis kokulu bir bataklıktı. Stepan Arkadyeviç bunu her zaman duyuyordu. Moskova'da, hele ailesi ile burun buruna yaşayınca, moralce çöktüğünü hissediyordu. Moskova'da, başka bir yere gitmeden, uzun bir süre kalınca öyle bir duruma gelirdi ki, artık karısının huysuzluğuna, sitemlerine, çocuklarının sağlıklarına ve eğitim meselelerine, kendi işinin ufak tefek ayrıntılarına sinirlenmeye başlardı. Hatta borçlarının bulunuşu bile onu tasalandırırdı. Ama Moskova da bitkisel bir hayat sürenlerin tersine, insanların yaşadığı, ama gerçekten yaşadığı Petersburg'da, kendi düşüp kalktığı çevre içinde bir süre yaşaması ona yeterdi; o zaman bütün tasaları, ateş görmüş balmumu gibi hemen eriyip gidiverirdi.

Ya karısı? Daha bugün Prens Çeçenski'yle konuşmuştu. Prens Çeçenski'nin bir karısı, ailesi, saray hizmetinde çalışan yetişkin

oğulları, bir de gayrimeşru bir ailesi ve çocukları vardı. Birinci ailesi hiç de kötü olmadığı hâlde Prens Çeçenski ikinci ailesinin yanında kendini çok daha mutlu hissediyordu. En büyük oğlunu alır, ikinci ailesine götürürdü; Stepan Arkadyeviç'e de, bunu yararlı gördüğünü, böylelikle oğlunun kafaca daha iyi gelişeceğini söylemişti. Moskova'da olsa ne derlerdi buna?

Peki, ya çocuklar? Petersburg'da çocuklar babalarının hayatın tadını çıkarmasına engel olmazlardı. Çocuklar yatılı okullarda büyütülürdü ve çocukların her türlü lüks içinde yaşamaları gerektiği, anne ile babaya da sadece tasası ve çalışması kaldığı şeklinde, Moskova'da yaygın olan –bunun bir örneği de Lvov'lardı– barbarca görüşlerin hiçbirine Petersburg'da yer yoktu. Burada insanlar, kültürlü bir insanın yaşaması gerektiği gibi, bir adamın kendisi için yaşamak zorunda olduğunu anlamışlardı.

Ya resmî görev?.. Burada devlet görevi de Moskova'daki gibi ağır, sıkıcı bir yük değildi. Burada resmî görevin kârlı bir yanı vardı. Adam tanımak, bir hizmette bulunmak, yerinde bir söz, hoşa gidecek şakalar yapabilme yeteneği, tıpkı Stepan Arkadyeviç'in daha bir gün önce tanıştığı, şimdi en ileri gelen devlet memurlarından biri olan Bartniyanski örneğindeki gibi, insanı bir anda meslek hayatının doruğuna çıkarabilirdi.

Petersburgluların, özellikle para işindeki görüşleri, Stepan Arkadyeviç üzerinde çok yatıştırıcı bir etki yapmıştı. Sürdüğü yaşama biçimine göre en aşağı elli bin ruble harcayan Bartniyanski, dün kendisine bu konuda çok güzel bir laf etmişti.

Öğle yemeğinden önce, bir konuşma sırasında Stepan Arkadyeviç, Bartniyanski'ye:

"Yanılmıyorsam Mordvinski ile yakın bir dostluğun var. Benim için ona bir kelimecik söylesen bana büyük bir iyilik etmiş olursun. Göz koyduğum bir yer var. Güney Demiryolları..."

"Nasıl olsa aklımda kalmaz... Yalnız nereden aklına esti şu Yahudilerin burnunu soktuğu demiryolu işi?.. Nasıl istersen, ne de olsa iğrenç bir iş."

Stepan Arkadyeviç ona bunun "hayati" bir iş olduğunu söylemedi; Bartniyanski bunu anlayamazdı.

"Darda kaldım; geçinecek param yok."

"Ama geçiniyorsun işte!"

"Evet, ama borç harç içinde."

Bartniyanski onun hâline acıyarak sordu:

"Ne diyorsun? Çok mu?"

"Pek çok; yirmi bin ruble kadar!"

Bartniyanski şen bir kahkaha koyuverdi.

"Oh mutlu adam!" diye bağırdı. "Benim borçlarım bir buçuk milyona varıyor, cebimde de metelik yok. Ama gördüğün gibi, yine de yaşayabiliyorum!"

Stepan Arkadyeviç, yalnız duyduklarına göre değil, kendi gördüklerine dayanarak bunun doğru olduğunu biliyordu. Jivahov'un üç yüz bin ruble borcu vardı, beş parası da yoktu, ama işte yaşıyordu, hem de ne yaşama. Herkesin, çoktandır mahvolmuş gözüyle baktığı Kont Krivtsov hâlâ iki metres tutuyordu. Beş milyon rublenin altından girip, üstünden çıkmış olan Petrovski, hâlâ aynı yaşayışı sürdürüyor, hatta mali bir müessesenin başında olup, yirmi bin ruble de maaş alıyordu.

Ama bunun yanı sıra, Petersburg, Stepan Arkadyeviç'in üzerinde fiziksel bakımdan da hoş bir etki yapıyordu. Onu gençleştiriyordu. Moskova'dayken ara sıra saçlarında ak teller bulurdu; öğle yemeklerinden sonra hemen uyku bastırırdı; gerinmek ihtiyacını duyar, merdivenleri ağır ağır, soluyarak çıkardı; genç kadınlar arasında canı sıkılır, balolarda dans etmezdi. Petersburg'da kendisini her zaman on yaş gençleşmiş duyardı.

Stepan Arkadyeviç, yurt dışından yeni dönmüş olan altmışlık Prens Piyotr Oblonski'nin daha dün, kendisine anlattığı şeylerin aynını Petersburg'da hissediyordu.

Piyotr Oblonski:

"Biz burada yaşamasını bilmiyoruz," demişti. "İnanır mısın, yazı Baden'de geçirdim de kendimi tamamıyla bir delikanlı gibi hissettim. Bir genç kadın görecek olsam, düş gücüm hemen... Yemeğini yiyip, bir iki kadehçik de çektin mi, kendini gençleşmiş hissedersin. Rusya'ya döndüm, karımı görmek, işin kötüsü de, köye gitmek zorunda kaldım; inanmazsın, on beş gün için ropdöşam-

bırla dolaşmaya alışıverdim, yemeklere giyinik oturmayı bıraktım. Genç, güzel kadınları aklımın kenarından bile geçirmez oldum. Büsbütün ihtiyarlayıverdim. Artık bana, ruhumun ebedî kurtuluşa ermesi için çaba harcamaktan başka yapacak şey kalmamıştı... Sonra Paris'e gittim ve yine kendimi toparlayıverdim."

Stepan Arkadyeviç de burada, Petersburg'da, tıpkı Piyotr Oblonski'nin ona anlattığı başkalığı hissediyordu. Moskova'dayken kendini öyle bir kapıp koyuveriyordu ki, orada uzun bir süre yaşamaya devam edecek olsa, ruhunu kurtarmak tasasına düşmek durumuna bile girebilirdi; ama Petersburg'da yaşadığını yeniden hissetmeye başlamıştı.

Prenses Betsi Tverskaya ile Stepan Arkadyeviç arasında, çok eskiden beri süregelen, gayet tuhaf bir ilişki vardı. Stepan Arkadyeviç her zaman ona şakadan kur yapar, en hoşlandığı şeyin bu olduğunu bildiği için yine şakadan, ona en açık saçık şeyleri anlatırdı. Stepan Arkadyeviç, Karenin'le görüştüğünün ertesi günü Betsi Tverskaya'ya uğradı. Kendini son derece genç hissettiği için, bu şakalaşma ve aldatmaca niteliğindeki kurlarında farkında olmadan fazla ileri gitmiş, sonra da bu durumdan nasıl sıyrılacağını kara kara düşünmeye başlamıştı. Çünkü Stepan Arkadyeviç, Betsi'den yalnız hoşlanmamakla kalmıyor, ne yazık ki ondan tiksiniyordu da. İşin bu rengi almasına sebep, Betsi Tverskaya'nın Oblonski'yi çok çekici bulmasıydı. İşte bu yüzden, Prenses Miyagkaya gelip de aralarındaki baş başa duruma bir son verince, Stepan Arkadyeviç buna çok sevindi.

Prenses Miyagkaya, Stepan Arkadyeviç'i görünce:

"Ah, demek siz de buradasınız!" dedi. "Ee, zavallı kız kardeşiniz nasıl? Bana öyle bakmayın," diye ekledi. "Herkes –ondan yüz bin kat beter olanlar– ona saldırmaya başladığından beri, Anna'nın çok iyi davranmış olduğu kanısına geldim. Anna Petersburg'dayken Vronski bana haber vermediği için onu affedemeyeceğim. Onu görmeye gider, kendisini her yere götürürdüm. Lütfen ona sevgilerimi iletiniz... Ee, bana biraz ondan söz etsenize."

Prenses Miyagkaya'nın, "Kız kardeşinizden biraz söz etsenize" deyişini, yüreğinin saflığı yüzünden ciddiye alan Stepan Arkadyeviç:

"Evet, çok zor bir durumda," diye başladı. Ne var ki, Prenses Miyagkaya, âdeti olduğu üzere hemen onun sözünü kesip, kendisi konuşmaya başladı:

"Anna, benden başka herkesin, hem de gizli kapaklı yapmakta olduğu şeyi yaptı. Yalnız o aldatmak istemedi, böyle yapmakla da çok iyi etti. Hele şu sizin yarı deli enişteniz kaldırıp atmakla en iyi şeyi yapmış oldu! Özür dilerim. Herkes onun için, aman ne zeki, aman ne kafalı adam derken, bir ben onun budala olduğunu söylüyordum! Şimdi Lidya İvanovna ve Landau ile o kadar sıkı fıkı olunca, herkes onun kaçık olduğunu söylemeye başladı; herkesin düşüncesini paylaşmak hoşuma gitmez, ama bu sefer ister istemez paylaşmak zorundayım!"

Stepan Arkadyeviç:

"Bunun ne demek olduğunu lütfen bana açıklar mısınız?" dedi. "Dün ona kız kardeşimin işi için uğradım ve kesin bir cevap istedim. Bana cevap vermedi, biraz düşüneceğini söyledi; bu sabah da cevap yerine, akşama Kontes Lidya İvanovna'nın evine gitmem için bir davetiye aldım."

Prenses Miyagkaya, sevinçli bir eda ile:

"İşte, tamam, tamam!" diye başladı. "Landau'ya sorup, ondan akıl danışacaklar."

"Landau'ya mı soracaklar! Niye? Kim bu Landau?*"

---

* Tolstoy 1857'de Paris'te bulunduğu sırada ünlü medyum D. D. Hume'u görmüştü, işte bu pasajdaki Landau tasvirinde, oradan edindiği izlenimi kullanmıştır. Robert Browning, D. D. Hume'u "Mendebur Medyum" diye tasvir etmiştir. Hume, 1857'de Paris'te ortaya çıkmış, III. Napolyon ile İmparatoriçe Eugénie'nin dikkatini çekmiş ve hemen Fransız soylu salonlarının ünlü kişisi hâline gelivermiştir. Aynı yıl Roma Katolik akidesini kabul eden Hume, sonradan 1864 yılında, büyücülükle suçlanarak Roma'dan kovulmuştur. 1866 yılında Madam Lyon adında biri onu manevi evlat edinmiş, kendisine 60.000 İngiliz sterlini bağışlamış, ama sonradan bu parayı kendisinden zorla geri almıştır.
1859'da daha önce Floransa'da tanıştığı zengin Kont G. A. Kuşelov-Bezborodko ile birlikte Rusya'ya gelen Hume, bir Rus gazetecisinin dediği gibi, "temsillerini bırakmadan önce en mükemmel numarasını göstermiş," yani, Kont Kuşelov-Bezborodko'nun bir yakın akrabasıyla ve bu akraba ile birlikte "muazzam bir para ile" evlenmiştir.
Romanda kullanılan Bezzubov adı ile Bezborodko adı arasındaki benzerlik, Tolstoy'un Landau'yu Kont Bezzubov hâline soktuğu sırada, aklında bu olayın bulunduğunu göstermektedir.
Tolstoy'un eşi Aleksandra Tolstoy, bir mektubunda, kocası Tolstoy'un, adı geçen Medyum Hume'a ilk kez, Prens Trubetskoy'un konağında rastladığından söz etmektedir. *–H. Âli Ediz*

"Nasıl! Jules Landau'yu, *le fameux Jules Landau, clairvoyant*'ı* tanımıyor musunuz? O da kaçığın biridir, ama kız kardeşinizin alın yazısı ona bağlı. Bakın taşrada yaşamak insanı ne hâle koyuyor. Hiçbir şeyden haberiniz yok sizin! Landau, Paris mağazalarından birinde *commis*'**miş; bir gün doktora gitmiş. Doktorun bekleme odasında uyuyakalmış ve uykusunda hastalara öğütler, hem de çok tuhaf öğütler vermeye başlamış. Sonradan, Yuri Meledinski'nin –hani şu hasta olan– karısı, Landau'nun adını duymuş, onu, baksın diye kocasına götürmüş. Şimdi Landau onun kocasını tedavi ediyor. Bana kalırsa hiçbir faydası olmadı, çünkü adam yine eskisi gibi zayıf, ama ona inanıyorlar, hep yanlarında dolaştırıyorlar. Onu Rusya'ya getirdiler. Burada bir malmış gibi ona saldırdılar, şimdi o herkesi tedavi etmeye başladı. Kontes Bezzubova'yı iyileştirdi, kontes de onu öyle sevdi ki, tuttu Landau'yu evlat edindi."

"Nasıl evlat edindi?"

"Basbayağı evlat edindi işte! Artık o Landau değil, Kont Bezzubov. Neyse, asıl önemli olanı orası değil; tabii, Lidya da –kendisini çok severim, ama onun da kafasında bir tahta eksiktir– Landau'ya sarıldı ve artık gerek Lidya gerek Aleksey Aleksandroviç ona danışmadan hiçbir şey yapmıyorlar, bu bakımdan kız kardeşinizin alın yazısı da şimdi işte bu Landau'nun, öteki adıyla Kont Bezzubov'un elinde."

XXI

STEPAN Arkadyeviç, Bartniyanski'nin evinde, güzel bir öğle yemeği yedikten ve bolca konyak içtikten sonra, belirtilen randevu saatini biraz geçirerek Kontes Lidya İvanovna'nın evine geldi.

Portmantoda, Aleksey Aleksondroviç'in bildik paltosunu ve tuhaf biçimli, kopçalı ince bir paltoyu gören Stepan Arkadyeviç, kapıcıya sordu:

"Kontesin yanında daha kim var? Fransız mı?"

Kapıcı sert sert cevap verdi:

"Aleksey Aleksandroviç Karenin ile Kont Bezzubov!"

---

* (Fr.) "Gaipten haber verici, ünlü Landau." –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Mağaza tezgâhtarı." –*H. Âli Ediz*

Stepan Arkadyeviç, merdivenden çıkarken, 'Kontes Miyagkaya doğru tahmin etmiş,' diye aklından geçirdi. 'Tuhaf şey! Ama Kontes Lidya İvanovna'yla dost olabilsem çok iyi olurdu. Çok sözü geçer bir kadın. Pomorski'ye bir kelimecik söylese, benim iş oldu demektir.'

Dışarıda hava tamamıyla aydınlıktı, ama Kontes Lidya İvanovna'nın ufak salonunda storlar inik, lambalar yanıktı.

Bir lambanın altındaki yuvarlak masada Kontesle Aleksey Aleksandroviç oturmuşlar, alçak sesle bir şeyler konuşuyorlardı. Kısa boylu, zayıf, kadınsı kalçalı, paytak bacaklı, çok soluk yüzlü, yakışıklı, pırıl pırıl çok güzel gözlü ve redingotunun yakasının üstüne kadar inen uzun saçlı bir adam, odanın karşı tarafında durmuş, duvardaki portreleri seyrediyordu. Stepan Arkadyeviç, ev sahibesiyle ve Aleksey Aleksandroviç'le selamlaştıktan sonra, elinde olmayarak yabancıya bir kez daha baktı.

Kontes, adama, Oblonski'yi şaşırtacak kadar yumuşak bir sesle ve çekine çekine:

"*Monsieur Landau*!" diye seslendi ve onları tanıştırdı.

Landau telaşla döndü, gülümseyerek yaklaştı, nemli elini gevşek gevşek Stepan Arkadyeviç'in avucu içine bıraktı ve hemen eski yerine dönüp, portreleri seyre koyuldu. Kontesle Aleksey Aleksandroviç, manalı manalı bakıştılar.

Kontes Lidya İvanovna, Stepan Arkadyeviç'e Karenin'in yanında bir yer göstererek:

"Sizi gördüğüme, özellikle bugün gördüğüme çok sevindim," dedi.

Önce Fransızca, sonra yine Stepan Arkadyeviç'e bakarak, alçak sesle:

"Onu size *Landau* diye tanıttım, ama belki siz de biliyorsunuzdur, aslında Kont Bezzubov'dur. Kendisi bu unvandan hoşlanmıyor."

Stepan Arkadyeviç cevap verdi:

"Evet, duydum. Söylediklerine göre Kontes Bezzubova'yı tamamıyla iyileştirmiş." Kontes, Aleksey Aleksandroviç'e dönerek:

"Kontes Bezzubova bugün bana uğradı, çok acıklı bir hâldeydi," dedi. "Bu ayrılık yüreğine oturdu onun. Ona çok büyük bir darbe oldu."

Aleksey Aleksandroviç sordu:

"Yani, Landau kesin olarak gidiyor mu?"

Kontes, Stepan Arkadyeviç'e bakarak:

"Evet, Paris'e gidiyor. Dün bir ses duymuş," dedi.

Henüz bir ipucu yakalayamadığı tuhaf şeylerin döndüğü ya da döneceği bu toplulukta elden geldiğince dikkatli davranması gerektiğini hisseden Oblonski:

"Ya! Bir ses!" diye tekrarladı.

Kısa bir sessizlikten sonra, Kontes Lidya İvanovna konuşmalarının asıl konusuna geliyormuş izlenimini veren kibarca bir gülümsemeyle Oblonski'ye döndü:

"Sizi çoktandır tanıyorum, daha yakından tanımak fırsatını elde ettiğim için de çok sevinçliyim. *Les amis de nos amis sont nos amis*.* Ama gerçek dost olabilmek için, insanın, dostunun ruhsal durumunu dikkate alması gerekir, bense sizin, Aleksey Aleksandroviç'in ruhsal durumunu dikkate almamış olmanızdan korkuyorum," dedi. Güzel, hülyalı gözlerini kaldırarak ekledi: "Ne demek istediğimi anlıyorsunuz."

Bütün bunların ne demek olduğunu iyice kavrayamayan, bundan ötürü de yuvarlak sözlerden ayrılmak istemeyen Oblonski:

"Aleksey Aleksandroviç'in durumunu az çok anlıyorum, kontes," dedi.

Kontes Lidya İvanovna, kalkıp Landau'nun yanına gitmiş olan Aleksey Aleksandroviç'i sevdalı bakışlarla izleyerek, sert bir tonla:

"Değişiklik onun dış durumunda değil," dedi. "Onun kalbi değişti; ona yeni bir kalp verildi ve korkarım ki, siz onda meydana gelen bu değişikliği iyice kavrayamamış bulunuyorsunuz."

Stepan Arkadyeviç, kontesten, iki bakandan hangisi için aracılığını rica etmesi gerekeceğini anlamak üzere, kontesin, iki bakandan hangisiyle daha sıkı fıkı olduğunu kestirmeye çalışarak ve onun bakışına ılık bir bakışla karşılık vererek:

"Yani, genel çizgileriyle ben bu değişikliği gözümün önüne getirebiliyorum. Biz onunla her zaman dosttuk, şimdi de..."

---

* (Fr.) "Dostlarımızın dostları, bizim de dostlarımızdır." –*H. Âli Ediz*

"Onun içinde meydana gelen değişiklik, yakınlarına olan sevgi duygularını zayıflatamaz; tam tersine, bu değişikliğin, onun yüreğindeki sevgiyi arttırması gerekir. Ama korkarım ki, siz beni anlamıyorsunuz." Tepsinin içinde getirdiği çayları dağıtan uşağı gözleriyle işaret ederek sordu: "Çay almaz mıydınız?"

"Pek anlayamıyorum, kontes. Tabii, uğradığı felaket..."

Kontes Lidya İvanovna sevgi dolu bakışlarla Stepan Arkadyeviç'e bakarak:

"Evet, sonunda kendisi için büyük bir mutluluk hâlini alan felaket; zira bu sayede yüreği yenilendi ve O'nunla doldu," dedi.

Stepan Arkadyeviç: 'Bakanların ikisine de çıtlatmasını rica edebilirim,' diye düşündü.

"Ah, pek tabii, kontes," dedi. "Yalnız bana kalırsa bu gibi değişiklikler öyle gizlidir ki, hiç kimse hatta en yakın arkadaşlar bile bundan söz etmek istemezler."

"Tam tersine! Konuşmalı ve birbirimize böylece yardım etmeliyiz."

Oblonski yumuşak bir gülümseyişle:

"Evet, tabii, ama inançlar arasında öyle ayrılıklar olur ki, hem sonra."

"Kutsal Gerçek'in söz konusu olduğu yerde inanç ayrılığı olamaz!"

"Yo, tabii, tabii olamaz! Ama..." Ve şaşıran Stepan Arkadyeviç sustu. Meselenin dinle ilgili olduğunu anlamıştı.

Aleksey Aleksandroviç, Lidya İvanovna'ya yaklaşarak, anlamlı bir fısıltı ile:

"Bana öyle geliyor ki, hemen uyuyacak."

Stepan Arkadyeviç arkasına baktı. Landau, pencerenin yanında oturuyordu; dirseklerini koltuğun kenarına ve arkalığına dayamış, başı önüne sarkmıştı. Kendisine çevrilen bakışları fark ederek kaldırdı ve çocuksu bir saflıkla gülümsedi.

Lidya İvanovna:

"Onunla ilgilenmeyin," dedi ve çevik bir hareketle Aleksey Aleksandroviç'e bir iskemle sürdü. "Dikkat ettim..." diye başladı-

ğı sırada elinde mektupla bir uşak girdi içeriye. Kontes mektubu çabucak okudu, özür dileyerek, büyük bir çabuklukla yazıp yolladı ve masaya döndü. Yarıda kalan cümlesine devam ederek: "Dikkat ettim," dedi, "Moskovalılar, özellikle de Moskovalı erkekler dine karşı çok ilgisiz oluyorlar."

Stepan Arkadyeviç:

"Ah, hayır, kontes!" diye cevap verdi. "Bana kalırsa Moskovalılar dinlerine bağlılıkta sofu olarak ün yapmışlardır."

Aleksey Aleksandroviç, yorgun bir gülümsemeyle Stepan Arkadyeviç'e dönerek:

"Ama benim bildiğime göre, siz de, ne yazık ki o ilgisizlerden birisiniz," dedi.

Lidya İvanovna:

"İnsan nasıl ilgisiz olabilirmiş!" dedi.

Stepan Arkadyeviç, en yatıştırıcı gülümsemesiyle:

"Bu konuda ben pek ilgisiz değilim de, sadece bekleyiş hâli içindeyim," dedi. "Benim için henüz bu sorunlarla uğraşma zamanının geldiğini pek sanmıyorum."

Aleksey Aleksandroviç'le Lidya İvanovna'yla bakıştılar. Aleksey Aleksandroviç, sert bir tavırla:

"Bizim için zamanın gelip gelmediğini hiçbir vakit bilemeyiz," dedi. "Hazır olup olmadığımızı düşünmemeliyiz; Tanrı'nın inayeti insanların hesaplarına uymaz. Tanrı'nın inayeti bazen onu arayanlar üzerine, *Saul*'e* olduğu gibi, ona hazırlanmamışlar üzerine olur."

Bu sırada Fransız'ın davranışlarını gözlemekte olan Lidya İvanovna:

"Hayır, hayır, sanmıyorum, şimdi daha değil," dedi.

Landau kalkıp onların yanına geldi:

"Dinlememe izin verir misiniz?" diye sordu.

Lidya İvanovna, ona şefkatle bakarak:

"A, tabii," dedi. "Size engel olmak istememiştim. Buyurun, oturun yanımıza."

---

* İsrail'in ilk hükümdarı, Talat. *–H. Âli Ediz*

Aleksey Aleksandroviç devam etti:

"Yalnız, insanın ışıktan yoksun kalmaması için gözlerini kapatmaması gerekir."

Kontes Lidya İvanovna, mutlu bir gülümseyişle:

"Ah, O'nun ruhlarımızdan hiç eksik olmadığını hissetmenin bize verdiği mutluluğu bir bilseniz!" dedi.

Dinsel yüceliklerin varlığını kabul etmekle hiç de dürüst davranmadığını bilen, ama Pomorski'ye bir tek kelime söylemekle istediği işi ona sağlayıverecek birinin önünde şüpheciliğini açıklamaya cesaret edemeyen Stepan Arkadyeviç:

"Ama insan bazen böylesine yüceliklere çıkabilme yeteneğinden yoksun olduğunu da hissedebilir," dedi.

Lidya İvanovna:

"Yani günah mı engel olur insana, demek istiyorsunuz?" dedi. "Bu yanlış bir görüş. Dine bağlı bir insan için günah yoktur; günahın kefareti çoktan ödenmiştir..." Başka bir pusula ile içeri giren uşağa bakıp, "Pardon!" diye ekledi, notu okudu ve ağızdan cevap verdi: "Ona söyle, 'Yarın, Grand Düşes'in evinde...' İnanan insanlar için günah yoktur," diye devam etti.

Sorulu cevaplı din kuralları kitabından okuduğu bu cümleyi hatırlayan Stepan Arkadyeviç, bağımsızlığını bir gülümsemeyle savunarak:

"Evet, ama amelsiz iman ölüdür," dedi. Aleksey Aleksandroviç, biraz sitemli bir tonla Lidya İvanovna'ya:

"İşte, alın bakalım, havari *Jacque'ın Mektubu*'ndan," dedi. Karenin'le Lidya İvanovna'nın bu konu üzerinde birçok sefer konuştukları belliydi: "Bu sözün yanlış yorumlanması ne kadar zararlı olmuştur! Bu yorum kadar hiçbir şey insanı dinden imandan edemez: 'Amelim yoktur, bundan dolayı imanım da olamaz.' Oysa hiçbir yerde böyle bir şey söylenmemiştir; söylenen tam tersidir."

Lidya İvanovna, tiksinici bir küçümserlikle:

"Tanrı için çalışmak; amel ile oruçla ruhu kurtarmak, bunlar, bizim keşişlerin yabani görüşleridir," dedi. "Oysa hiçbir yerde böyle bir şey söylenmemiştir." Lidya İvanovna, sarayda yeni çevrelerinden utanan genç nedimeleri yüreklendirdiği gülümseyişinin tıpkı-

sıyla Oblonski'ye bakarak ekledi: "Söylenen bundan çok daha basit, çok daha kolaydır."

Aleksey Aleksandroviç, bakışlarıyla Lidya İvanovna'yı cesaretlendirerek onu doğruladı:

"Bizler, bizim için acı çekmiş olan Mesih tarafından kurtarıldık. Biz imanla kurtarıldık."

Lidya İvanovna:

"*Vous comprenez l'anglais*?"* diye sordu ve olumlu cevap alınca kalkıp, raftaki kitaplar arasında bir kitap aramaya başladı.

Soran bir bakışla Karenin'e bakarak:

"*Safe and Happy*'yi** ya da *Under the Wing*'i*** okumak istiyorum," dedi ve kitabı bularak yerine oturdu. Kitabı açtı, "Burada imana kavuşma yolu ve kavuşulan imanla birlikte ruhu dolduran, dünyada her şeyden yüce olan mutluluk anlatılır. Bir mümin mutsuz olamaz, çünkü yalnız değildir. Kendiniz de göreceksiniz ya..." Tam okumaya başlayacağı sırada uşak yine geldi. "Borajdina mı? 'Yarın saat ikide' deyin." Lidya İvanovna yerini kaybetmemek için parmağını kitabın arasında tutarak: "Evet," diye devam etti ve hülyalı güzel gözleriyle önüne bakarak içini çekti: "Gerçek iman böyle davranır. Marya Sanina'yı tanır mısınız? Uğradığı mutsuzluğu biliyor musunuz? Biricik çocuğunu kaybetmişti. Umutsuzluk içindeydi. Sonra ne oldu? Bu dostu buldu, şimdi çocuğu öldüğü için Tanrı'ya şükrediyor. İman insana böylesine mutluluk verir işte."

Kitabı okuyacaklarına, kendisine kafasını biraz toplamak fırsatı vereceklerine sevinen Stepan Arkadyeviç:

"A, evet, bu çok..." diye lafa başlamışken, 'hayır, bu gece ondan bir şey istememek herhâlde daha iyi olacak; işleri karıştırmadan şuradan bir kurtulsam, başka bir şey istemem!' diye düşündü.

Lidya İvanovna, Landau'ya dönerek:

"İngilizce bilmediğinizden, size sıkıcı gelecek, ama oldukça kısa bir şey," dedi.

Landau, aynı gülümsemeyle:

"Ah, ben anlarım," diye cevap verdi ve gözlerini kapadı.

---

* (Fr.) "İngilizce anlar mısınız?" –*H. Âli Ediz*

** (İng.) "Sağlam ve Mutlu." –*H. Âli Ediz*

*** (İng.) "Kanadın Altında." –*H. Âli Ediz*

Aleksey Aleksandroviç'le Lidya İvanovna anlamlı anlamlı bakıştılar ve okuma başladı.

XXII

STEPAN Arkadyeviç, dinlediği, kendisi için yepyeni ve tuhaf sözlerden iyice şaşkına dönmüştü. Petersburg hayatının karmaşası, onu Moskova'nın kokuşmuş havasından kurtararak, genellikle üzerinde kamçılayıcı bir etki yaratırdı. Ne var ki, Stepan Arkadyeviç, yaradılışına uygun, alışık olduğu alanlardaki karmaşıklıklardan hoşlanır, bu cins karmaşıklıkları anlardı; bu yabancı çevrede kendini şaşkına dönmüş, alıklaşmış hissediyor, yolunu yordamını kestiremiyordu. Bir yandan Lidya İvanovna'yı dinlemekte, bir yandan da Landau'nun güzel, saf ya da kurnaz –nasıl niteleyeceğini kendisi de bilemiyordu– gözlerini kendi üzerinde hissetmekte olan Stepan Arkadyeviç, başında tuhaf bir ağırlık fark etmeye başladı.

Kafasında binbir çeşit düşünce kaynaşıyordu. 'Marya Sanina, çocuğu öldüğü için seviniyor... Şimdi bir sigara içsem iyi olur... Ruhun kurtuluşu için sadece inanmak yeter; kişiler bunun nasıl olacağını bilmiyorlar da Kontes Lidya İvanovna biliyor... Başım niye bu kadar ağırlaştı? İçtiğim konyaktan mı, yoksa bütün bu tuhaflıklardan ötürü mü? Her neyse, henüz uygunsuz bir şey yapmadığımı sanıyorum. Ama yine de şimdi ondan ricada bulunamam. Bunların, insanı dua etmeye zorladıklarını söylüyorlar. İnşallah beni zorlamazlar! Çok saçma bir şey olur bu. Şu okuduğu da ne kadar saçma, ama okuyuşu iyi. Landau Bezzubov. Niye Bezzubov?..' Stepan Arkadyeviç birdenbire alt çenesinin esnemek için karşı konulmaz bir güçle aşağı çekildiğini hissetti. Esnemesini saklamak için favorilerini düzeltir gibi yaptı, silkindi. Ama bir an sonra içinin geçtiğini, neredeyse horlayacağını fark etti. Tam Kontes Lidya İvanovna, "Uyuyor," dediği sırada kendine geldi.

Stepan Arkadyeviç, kendini suçlu ve suçüstü yakalanmış hissederek korkuyla uyandı. Ama "uyuyor" sözünün kendisiyle ilgili olarak değil, Landau için söylendiğini anlayınca hemen içi rahatladı. Fransız da Stepan Arkadyeviç gibi uyuyakalmıştı. Ama Stepan

Arkadyeviç'in uyuması, kendi düşüncesine göre, onları gücendirirdi (açıkçası, o bunu da düşünmüyordu, çünkü her şey ona çok tuhaf görünüyordu), Landau'nun uyuması ise onları, özellikle Kontes Lidya İvanovna'yı çok sevindirmişti.

Lidya İvanovna, hışırdamasın diye ipekli entarisinin eteklerini dikkatle tutarak ve heyecanından, Karenin'e "Aleksey Aleksandroviç" diye değil de, "*mon ami*" diye seslenerek:

"*Mon ami, donnez-lui la main. Vouz voyez*?*" dedi. Tekrar gelen uşağa: "Şişşşt! Kimseyi kabul etmiyorum," diye ekledi.

Fransız, başını koltuğun arkasına yaslamış uyuyor ya da uyur gibi yapıyor, dizinde duran nemli eli de bir şey yakalar gibi zayıf hareketlerle kımıldıyordu. Aleksey Aleksandroviç kalktı ve o kadar ihtiyatlı hareket etmeye çalıştığı hâlde masaya takıldı. Fransız'ın yanına giderek elini onun avucu içine koydu. Stepan Arkadyeviç de ayağa kalktı ve eğer uykuda ise kendini uyandırmak için gözlerini iyice açarak kâh berikine, kâh ötekine baktı. Rüya değil her şey gerçekti. Stepan Arkadyeviç başının gittikçe kötüleştiğini hissediyordu.

Fransız, gözlerini açmadan:

"*Que la personne qui est arrivée la dernière, celle qui demande, qu'elle sorte! Qu'elle sorte*!"** dedi.

"*Vous m'excuserez, mais vouz voyez... Revenez vers dix heures, encore mieux demain*."*** Fransız, sabırsızlanarak tekrarladı:

*"Qu'elle sorte!"*****

"*C'est moi, n'est-ce pas*?"******

Olumlu cevap alan Stepan Arkadyeviç, Lidya İvanovna'dan bir ricada bulunmak istediğini de, kız kardeşinin işini de unutup, sadece oradan bir an önce kurtulmak arzusuyla ayaklarının ucuna basarak çıktı ve bulaşıcı hastalık bulunan bir evden kaçıyormuş gibi koşarak kendini sokağa attı. Ondan sonra elden geldiğince çabuk açılabilmek için, uzun süre bir arabacıyla konuşup şakalaştı.

---

* (Fr.) "Dostum, ona elinizi veriniz. Görüyorsunuz ya?" –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Son gelen kişi, sorular soran kişi dışarı çıksın! Dışarı çıksın!" –*H. Âli Ediz*

*** (Fr.) "Affınızı dilerim, ama görüyorsunuz... Saat ona doğru ya da iyisi mi yarın gelirsiniz." –*H. Âli Ediz*

**** (Fr.) "Dışarı çıksın!" –*H. Âli Ediz*

***** (Fr.) "Bu benim, değil mi?" –*H. Âli Ediz*

Stepan Arkadyeviç, son perdesine yetiştiği Fransız Tiyatrosunda, daha sonra biraz şampanya içtiği Tatar Lokantasında, alışık olduğu havayı az çok bulabildi, ama yine de o akşam pek kendine gelemedi.

Stepan Arkadyeviç, Petersburg'da kalmakta olduğu Piyotr Oblonski'nin evine döndüğü zaman Betsi'nin göndermiş olduğu bir pusula buldu. Betsi, başladıkları konuşmayı bitirmeyi çok istediğini, kendisine yarın uğramasını yazıyordu. Tam pusulayı okumayı bitirip de yüzünü buruşturduğu sırada, merdivenlerden ağır bir şey taşıyarak çıkan uşakların ağır ayak seslerini duydu.

Stepan Arkadyeviç, ne olduğunu anlamak için aşağıya indi. Bu, gençleşmiş olan Piyotr Oblonski'ydi. Öylesine sarhoştu ki, merdiveni bir başına çıkamamıştı, ama Stepan Arkadyeviç'i görünce uşaklara kendisini yere bırakmalarını emretti, Stepan Arkadyeviç'e tutunarak onunla birlikte odasına çıktı, o akşamı nasıl geçirdiğini anlatmaya başladı ve hemen orada sızdı.

Başına seyrek gelen bir şeydi, ama Stepan Arkadyeviç'in morali çok bozuktu; uzun bir süre uyuyamadı. Hatırladıklarının hepsi de iğrenç şeylerdi, ama hepsinden iğrenci, ona ayıp bir şey gibi geleni, Lidya İvanovna'nın evinde geçirdiği o akşamın anısıydı.

Ertesi gün Aleksey Aleksandroviç'den, Anna'yı boşamayı kesinlikle reddeden bir cevap aldı ve bu kararın, bir gün önce Fransız'ın gerçekten ya da yalancıktan uyuduğu sırada söylediği şeylere dayandığını anladı.

XXIII

AİLE hayatında kesin bir adım atılabilmesi için karı koca arasında ya tam bir anlaşmazlık ya da sevgiye dayanan bir anlaşma bulunması şarttır. Karı koca arasındaki ilişkilerde kesinlik yoksa yani tam bir anlaşmazlık veya tam bir anlaşma bulunmuyorsa, herhangi bir işe girişmek imkânsızdır.

Birçok aile, sırf karı koca arasında bu çeşit bir uyum bulunmadığı için, bıkıp usandıkları aynı yerde yıllar boyunca pinekleyip dururlar.

Güneşin artık bahardaki gibi parlamayıp, yaz aylarındaki gibi ortalığı yaktığı, bulvarlardaki bütün ağaçların çoktandır yapraklandığı ve yaprakların tozla kaplı olduğu sıcak ve tozlu Moskova hayatı, gerek Vronski, gerek Anna için çekilmez bir hâl almıştı. Ama onlar, çoktandır verdikleri kararı uygulayarak Vozdvijenskoye'ye taşınmıyorlar, son zamanlarda aralarında bir uyuşmazlık baş gösterdiği için her ikisinin de iğrenmeye başladığı Moskova'da kalmayı sürdürüyorlardı.

Onları ayıran sinirlilik hâlinin gözle görülür bir nedeni bulunmadığı gibi, bu durumu açıklama yolundaki bütün girişimler uyuşmazlığı ortadan kaldıracağına, daha da arttırıyordu. Anna'ya göre bu, Vronski'nin ona olan sevgisinin azalmış olmasına; Vronski'ye göre ise –Anna'nın hafifletmesi gerekirken daha da ağırlaştırdığı– Anna yüzünden kendini düşürmüş olduğu ağır durumdan duyduğu pişmanlığa dayanan gizli bir sinirlilikti. Hiçbiri sinirliliklerinin nedeninden söz etmiyor, ama her biri ötekini haksız buluyor ve her fırsatta bunun böyle olduğunu ispata çalışıyordu.

Anna'ya göre Vronski, bütün alışkanlıkları, düşünceleri, istekleri, ruhsal ve fiziksel yaradılışı ile bir tek şeyden, kadınlara duyduğu sevgiden ibaretti ve Anna'nın duygularına göre, yalnız kendisi üzerinde toplanması gereken bu sevgi azalmıştı; şu hâlde, Anna'nın düşüncesine göre, Vronski'nin sevgisinin bir bölümünü, başka kadınlara ya da bir başka kadına ayırmış olması gerekiyordu ve Anna kıskanıyordu. Anna, onu herhangi bir kadından değil, Vronski'nin sevgisinin azalışından kıskanıyordu. Henüz bir kıskançlık konusu bulamadığı için, böyle bir konu arıyordu. En küçük bir ima üzerine, kıskançlığını bir konudan başka bir konuya yöneltiyordu. Kâh Vronski'nin bekârlık zamanındaki bağlantıları yoluyla, kendileriyle kolayca ilişki kurabileceği bayağı kadınları; kâh karşılaşabileceği sosyete kadınlarını; kâh kendisini başından attıktan sonra evlenebileceği hayal ürünü bir kızı kıskanıyordu. Bu sonuncu kıskançlığı, hele Vronski samimi bir anında ihtiyatsızlık edip ona annesinin kendisini pek az anladığını, bu yüzden de genç Prenses Sorokina'yla evlenmesi için onu kandırmaya çalıştığını söylediğinden beri, Anna'ya hepsinden çok acı veriyordu.

Anna, kıskandığı için Vronski'ye kızıyordu ve kızgınlığını haklı göstermek için durmadan bir sebep arıyordu. Bulunduğu durumda ona ağır gelen her şeyden Vronski'yi suçluyordu. Anna, Moskova'da, umutla umutsuzluk arasında geçirdiği, acı dolu bekleme günlerinden, Aleksey Aleksandroviç'in ağır ve kararsız davranışından, kendi yalnızlığından hep, hep Vronski'yi sorumlu tutuyordu. Eğer Vronski onu sevseydi, Anna'nın durumunun ne kadar ağır olduğunu anlar, onu bundan kurtarırdı. Anna'nın köyde değil, Moskova'da oturuşundan da Vronski sorumluydu. Vronski, Anna'nın istediği biçimde mezara girmiş gibi köyde yaşayamıyordu. Onun sosyeteye ihtiyacı vardı ve Anna'yı bu yüzden, ağırlığını anlamak istemediği bu korkunç duruma o sokmuştu.

Anna'nın oğlundan sonsuza kadar ayrılışında da suç yine Vronski'nindi.

Aralarında seyrek görülen duygulu anlar bile Anna'yı yatıştırmıyordu. Anna bu sefer de Vronski'nin bu duygululuğunda, eskiden bulunmayan ve Anna'yı sinirlendiren, bir hâlinden hoşnutluk ve kendine güven eseri görüyordu.

Alacakaranlık çökmüştü. Vronski'nin gittiği bekârlar arası yemekli toplantıdan dönmesini bir başına bekleyen Anna, Vronski'nin çalışma odasında (sokağın gürültüsünün en az geldiği oda buydu) bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, dünkü kavgalarında geçen bütün konuşmaları kelimesi kelimesine, ayrıntılarıyla aklından geçiriyordu. Kavgalarının unutulmaz kırıcı sözlerinden geri geri giderek bunların nedenlerine geçen Anna, en sonunda konuşmalarının başlangıcına geldi. Aralarındaki anlaşmazlığın, hiçbirini yakından ilgilendirmeyen, böylesine masum bir konuşmadan çıkmış olduğuna uzun süre bir türlü inanamadı. Ne var ki, gerçek buydu. Her şey Vronski'nin, kendince gereksiz gördüğü, Anna'nın da savunduğu, kız lisesine gülmesinden çıkmıştı. Vronski, genellikle kadınların öğrenim görmelerine karşı saygısız bir dil kullanmış, Anna'nın koruduğu İngiliz kız Hannah'nın fizik bilmesinin hiç de gerekli olmadığını söylemişti.

Bu, Anna'yı sinirlendirmişti. Bu sözde, kendi bilgisine yöneltilmiş küçümseyici bir ima görmüştü. Bunun üzerine Anna,

Vronski'nin ona verdiği acının öcünü almak için bir karşılık arayıp bulmuş ve:

"Seven bir erkek gibi beni, benim duygularımı anlamanızı zaten beklemiyordum, ama doğrusu bir nezaket bekliyordum," demişti.

Vronski, gerçekten de öfkesinden kıpkırmızı kesilmiş, tatsız bir laf etmişti. Anna ona verdiği cevabı hatırlamıyordu şimdi, ama Vronski'nin de, besbelli, onu incitmek kastıyla şu karşılığı verdiğini hatırlıyordu:

"Bu kıza olan düşkünlüğünüzün beni ilgilendirmediği doğrudur, çünkü bunun anormal olduğunu görüyorum."

Anna'nın, bu ağır hayatına katlanabilmek için bunca acıyla kendine kurduğu dünyayı Vronski'nin böyle zalimce yıkışı, onu ikiyüzlülükle, anormallikle suçlayarak yaptığı haksızlık, Anna'yı çileden çıkartmıştı.

"Ne yazık ki siz yalnız kaba ve maddi şeylerden anlıyor ve bunları normal buluyorsunuz," demiş ve odadan çıkmıştı.

Akşamüstü Vronski onun yanına geldiği zaman kavganın lafını etmemişlerdi, ama her ikisi de kavganın bitmeyip, sadece yatıştığını hissetmekteydiler.

Bugün Vronski bütün gün evde değildi; Anna kendini öylesine yalnız hissediyor, Vronski'yle kavgalı olmak ona öylesine acı geliyordu ki, her şeyi unutmak, bağışlamak, Vronski'yle barışmak, suçu kendi üzerine almak, onu haklı çıkarmak bile istiyordu.

'Suç bende. Çok sinirliyim, deli gibi kıskancım. Onunla barışıp köye döneriz. Orada daha bir sükûnete kavuşurum,' diye düşündü.

Anna birden, onu en çok aşağılayan "anormal" sözünü hatırladı, ama ona asıl acı gelen, sözün kendisinden çok, Vronski'nin ona acı çektirmek niyetiydi: 'Onun ne demek istediğini biliyorum: insanın kendi kızını sevmeyip, başkasının çocuğunu sevmesinin anormal olduğunu söylemek istedi. O ne anlar çocuk sevgisinden; kendisi uğruna kıydığım Seryoja'ya olan sevgimden ne anlar o? Ya bana acı vermek için duyduğu istek! Hayır, o herhâlde başka bir kadına âşık; başka türlü olamaz.'

Sonra, daha önce de kaç sefer çevresinde dönüp dolaştığı aynı kısırdöngüyü, kendi kendini yatıştırmaya çalışırken bir kez daha

dolaşıp yine önceki, o aşırı sinirli hâline geldiğini fark ederek, kendi durumundan dehşete düştü. İçinden, 'Elimden gelmiyor olabilir mi? Kendimi suçlu görebilmek yeteneğinden yoksun olabilir miyım?' diye düşünerek, yine baştan başladı. 'O dürüst, namuslu, beni seviyor. Ben de onu seviyorum, birkaç güne kadar boşanma kararı da çıkacak. Daha başka ne istiyorum? Benim istediğim sükûnet, güven. Suçu da kendi üstüme alacağım. Evet, aslında ben suçlu değilim, ama geldiği zaman ona suçun bende olduğunu söylerim, ondan sonra da gideriz.'

Bunun üzerine Anna, daha fazla düşünüp de sinirlenmemek için zili çaldı, köye gitmek üzere eşyalarını toplamak için sandıklarının yukarı getirilmesini emretti.

Saat onda, Vronski geldi.

XXIV

ANNA, yüzünde uysal ve pişmanlık okunan bir ifadeyle Vronski'yi karşılamaya çıkarak sordu:

"Ee, iyi eğlendiniz mi bari?"

Bir bakışta Anna'nın keyfinin yerinde olduğunu anlayan Vronski:

"Her zamanki gibi," diye cevap verdi. Anna'nın bu değişikliklerine zaten alışıktı, ama bugün kendi keyfi de yerinde olduğu için buna daha çok sevindi.

Antredeki sandıkları işaret ederek:

"Neler de görüyorum," dedi. "Bak bu çok iyi doğrusu."

"Evet, gitmemiz gerek. Arabayla gezmeye çıktım, o kadar hoşuma gitti ki, köy burnumda tüttü. Seni burada alıkoyacak bir şey yok, değil, mi?"

"Benim de biricik isteğim bu. Şimdi gelirim, seninle konuşuruz. Gidip de üstümü değiştireyim. Sen çayı söyle."

Vronski odasına gitti.

Vronski'nin, kaprislerinden vazgeçen bir çocuğa söyler gibi, "Bak, bu çok iyi doğrusu!" deyişinde kinci bir yan vardı, hele Anna'nın suçlu edasıyla, onun kendine güvenen edası arasındaki zıtlık daha da kırıcıydı. Anna bir an, kavga isteğinin içinde ka-

bardığını duydu, ama çaba harcayarak bu isteğine gem vurdu ve Vronski'yi yine eski neşeli hâliyle karşıladı.

Vronski yanına döndüğü zaman Anna ona, az çok önceden hazırladığı sözleri tekrarlayarak, o günü nasıl geçirdiğini ve köye dönüş planlarını anlattı:

"Biliyor musun, ilham gibi birdenbire aklıma geliverdi," dedi. "Boşanma için niye burada bekleyelim? Biz köydeyken de olmaz mı bu? Daha fazla bekleyemeyeceğim. Umut beslemek, boşanma sözünün edildiğini duymak istemiyorum. Bundan sonra bunun hayatımın üzerinde hiçbir etkisi olmayacağına karar verdim. Kabul mü?"

Vronski onun heyecanlanmış yüzüne kaygı ile bakarak:

"Ah, tabii," dedi.

Anna, bir an sustuktan sonra sordu:

"Ee, neler yaptınız bakalım? Kimler vardı orda?"

Vronski, misafirlerin adlarını saydı:

"Öğle yemeği çok güzel, kayık yarışları filan, her şey iyiydi, ama Moskova'da ille de bir *ridicule** olmadan edemiyorlar... Kadının biri, İsveç Kraliçesinin yüzme öğretmeni miymiş neymiş, işte o çıktı ortaya ve sanatını gösterdi."

Anna, kaşlarını çatarak sordu:

"Ne? Yüzdü mü?"

"Evet, bir çeşit kırmızı *costume de natation*** ile iğrenç, kart karının biriydi. Ee, ne zaman gidiyoruz bakalım?"

Anna, onun sorusuna cevap vermeksizin: "Ne saçma bir merak! Bari yüzmesinde bir özellik var mı?" diye sordu.

"Hiçbir özellik yok. Orada da aynını söyledim ya, son derece budalaca bir şey... Ee, ne zaman gitmeyi düşünüyorsun?"

Anna, tatsız bir düşünceyi uzaklaştırmak ister gibi başını silkerek:

"Ne zaman mı gidiyoruz? Tabii, ne kadar erken gidersek, o kadar iyi. Yarına kadar hazırlanmalıyız. Öbür gün."

---

* (Fr.) "Maskaralık." –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Yüzme elbisesi." –*H. Âli Ediz*

Vronski:

"Evet... Hayır! Dur bakayım! Öbür gün pazar, gidip annemi görmem gerek," dedi ve annesinin lafını eder etmez Anna'nın kuşkulu gözlerle kendisine dik dik baktığını hissettiği için şaşırdı. Vronski'nin şaşırması, Anna'ya şüphelerinde haklı olduğunu anlattı. Anna parladı ve Vronski'nin yanından uzaklaştı. Anna'nın zihninde beliren, artık İsveç Kraliçesinin yüzme öğretmeni değil, Kontes Vronskaya ile birlikte Moskova yakınlarındaki bir köyde oturan Prenses Sorokina'ydı.

"Oraya yarın gidemez misin?"

"Hayır, olmaz! Oraya gitmemi gerektiren işin vekâletnamesi ile parası yarına alınamaz."

"Madem öyle, o hâlde hiç gitmiyoruz!"

"Peki, ama niye?"

"Daha sonra olursa gitmem. Ya pazartesi ya da hiç!"

Vronski şaşırmış gibi sordu:

"Peki, ama neden? Çok anlamsız bir şey bu!"

"Senin için anlamsız, çünkü bana hiç aldırış ettiğin yok. Hayatımı anlamak bile istemiyorsun. Burada ilgilendiğim biricik insan Hannah'ydı. Sen ise bunun yapmacık olduğunu söylüyorsun! Dün bana, kızımı sevmediğimi, o İngiliz kızı seviyor göründüğümü, bunun anormal olduğunu söyledin! Burada benim için nasıl bir hayatın normal olduğunu bilmek isterdim!"

Anna bir an için kendine geldi, verdiği kararı bozduğu için dehşete kapıldı. Ama kendisini mahvetmekte olduğunu bilmesine rağmen dayanamadı. Vronski'ye haksızlığını göstermekten kendini alamadı ve ona boyun eğmedi.

"Ben hiçbir zaman öyle bir şey söylemedim; sadece, bu ani sevgiyi paylaşamadığımı söyledim."

"Her zaman doğru sözlülüğünle övünürsün, niye şimdi doğruyu söylemiyorsun?"

Vronski, kabaran öfkesini tutarak, yumuşak bir sesle:

"Ben hiçbir zaman övünmedim, hiçbir zaman da yalan söylemedim," dedi. "Saygı duymuyorsan çok yazık..."

"Saygı, sevginin bıraktığı boşluğu doldurmak için uydurulmuş bir şeydir! Ama beni artık sevmiyorsan, bunu açık söylemen daha iyi, daha dürüstçe bir davranış olurdu!"

Vronski iskemlesinden kalkarak:

"Hayır, artık bu dayanılmaz bir hâl alıyor!" diye bağırdı. Anna'nın önünde durarak ağır ağır: "Niye sabrımı deniyorsun benim?" dedi. Sanki daha söyleyeceği varmış da, kendini tutmuş gibi baktı: "Benim sabrımın da bir sınırı vardır!"

Anna onun bütün yüzündeki, özellikle gaddar, korkutucu gözlerindeki apaçık nefret ifadesine dehşetle bakarak bağırdı:

"Bununla ne demek istiyorsun?"

Vronski:

"Demek istiyorum ki..." diye başladı, ama cümlesini tamamlamadı. "Asıl senin benden ne istediğini sormalıyım."

Vronski'nin yarım bıraktığı cümlesiyle ne demek istediğini tamamıyla anlayan Anna:

"Ne isteyebilirim? Sadece aklından geçirdiğin gibi beni bırakmamanı isteyebilirim," dedi. "Ama ben bunu istemiyorum; bu ikinci derecede kalıyor. Benim istediğim sevgi, o ise yok. Bundan ötürü her şey bitti demektir!"

Anna kapıya doğru yürüdü.

Vronski, kaşları hâlâ çatık bir hâlde, ama Anna'yı elinden yakalayarak:

"Dur! Dursana!" dedi. "Ne oluyor kuzum? Gidişimizi üç gün sonraya bırakmamız gerektiğini söyledim, hemen bana yalancı, şerefsiz olduğum cevabını verdin!"

Anna, daha önceki bir kavgalarında geçen sözleri hatırlayarak:

"Evet! Benim uğrumda her şeyi feda ettiği için bana sitem eden bir erkeğin, şerefsiz bir erkekten de beter olduğunu tekrar ediyorum! Böyle bir erkek, kalpsiz bir erkektir!"

Vronski:

"Yoo! Sabrın da bir sınırı vardır!" diyerek hemen Anna'nın elini bıraktı.

Anna, 'Benden nefret ediyor, burası açık,' diye aklından geçirdi ve sessizce, arkasına bakmadan kararsız adımlarla odadan çıktı.

Kendi odasına girerken, içinden, 'Başka bir kadını seviyor, burası daha da açık,' dedi. 'Benim istediğim aşk, oysa aşk yok. Demek ki, her şey bitti!' diye kendi sözlerini tekrarladı: 'Buna bir son vermek gerek!'

'Ama nasıl?' diye kendi kendine sordu ve aynanın karşısındaki bir koltuğa oturdu.

Şimdi nereye gidecekti: Onu büyüten halasına mı, Dolli'ye mi yoksa düpedüz bir başına yurt dışına mı? Şu anda Vronski yalnız başına odasında ne yapıyordu? Bu kavga son kavgaları mıydı, yoksa hâlâ barışma umudu var mıydı? Petersburg'daki bütün eski tanıdıkları şimdi onun için ne diyeceklerdi, Aleksey Aleksandroviç bu işe nasıl bir gözle bakacaktı? Şimdi ilişkileri kesildikten sonra ne olacaktı? Bu ve daha buna benzer birçok düşünce aklına geliyordu, ama o, bütün ruhuyla bu düşüncelere kendini veremiyordu. Kafasının içinde onu ilgilendiren sadece bir tek düşünce, belli belirsiz bir düşünce vardı, ama Anna bunu iyice kavrayamıyordu. Bir kez daha Aleksey Aleksandroviç aklına gelince, doğumdan sonraki hastalığını, o sıralarda yakasını bir türlü bırakmayan duyguyu hatırladı. O zaman söylediği, "Niye sanki ölmedim?" sözünü ve o zamanki duygularını hatırladı. Ve birdenbire ruhunun derinliğindeki şeyin ne olduğunu anladı. Evet, bu her şeyi çözecek olan tek düşünceydi. 'Evet, ölmek! Aleksey Aleksandroviç'in utancı, yüz karası, Seryoja'nın utancı, kendi korkunç utancım; ölümümle hepsi silinecek. Eğer ölürsem o da pişman olacak, bana acıyacak, beni sevecek, benim için yanacaktır!' Anna, dudaklarında asılı kalan kendi kendine acıma gülümsemesiyle, sol elindeki yüzükleri çıkarıp takarak koltukta oturuyor, kendisi öldükten sonra Vronski'nin neler hissedeceğini çeşitli yönlerden çabuk çabuk gözünde canlandırıyordu.

Yaklaşan ayak sesleri, Anna'nın düşüncelerini dağıttı. Yüzüklerini yerleştiriyormuş gibi yaparak, geriye dönmedi.

Vronski onun yanına yaklaştı, elini tutarak, yumuşak bir sesle:

"Anna, eğer istiyorsan, öbür gün gidelim. Ne istersen kabul ediyorum," dedi.

Anna sesini çıkarmadı.

Vronski üsteledi:

"Ne diyorsun?"

Anna:

"Kendin bilirsin," dedi ve aynı anda da, daha fazla kendini tutamayarak, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Hıçkırıkları arasında:

"At başından beni, at başından," diye mırıldanıyordu. "Yarın gideceğim. Daha başka şey de yapacağım... Neyim ben zaten? Ahlaksız kadının biri. Senin boynuna bağlanmış bir değirmen taşı! Sana acı çektirmek istemem, hayır istemem! Seni serbest bırakacağım. Sen beni sevmiyorsun, başkasını seviyorsun!"

Vronski yatışması için ona yalvardı, kıskançlığının hiç ama hiçbir temele dayanmadığını, onu sevmekten asla vazgeçmediğini, hiçbir zaman da vazgeçmeyeceğini, onu eskisinden çok sevdiğini söyledi. Onun ellerini öperek:

"Anna ne diye hem kendine, hem bana böyle işkence ediyorsun?" dedi. Vronski'nin yüzünde şimdi şefkatli bir ifade belirmişti; Anna onun sesinin ağlamaklı olduğunu sezer gibi oldu, elinin ise nemlendiğini hissetti. O umutsuz kıskançlığı bir anda umutsuz, tutkulu bir şefkate dönüştü. Vronski'ye sarıldı, onun başını, boynunu, ellerini öpücüklere boğdu.

XXV

BÜSBÜTÜN barıştıklarını hisseden Anna, daha sabahtan yolculuk hazırlıklarına hevesle koyuldu. Bir gece önce her ikisi de bu işi birbirlerinin isteklerine bıraktıklarından, pazartesi mi, yoksa salı günü mü yola çıkılacağı kararlaştırılamamış olmakla birlikte, artık bir gün önce ya da bir gün sonra yola çıkmayı hiç umursamayan Anna, harıl harıl yol hazırlığı yapıyordu. Anna odasında, açık bir sandığın önünde durmuş, elbiseleri ayırdığı sırada, Vronski her zamankinden erken giyinmiş olarak odaya girdi:

"Hemen anneme gidiyorum. O bana parayı Yegorov'la yollar. Ben yarın gitmeye hazırım."

Anna'nın keyfi ne kadar yerinde olursa olsun, Vronski'nin annesine, yazlığa gitmek lafını edişi ona battı:

"Yo, hayır, ben hazır olamam ki," dedi ve aynı anda kafasından şu düşünce geçti: 'Ya, demek ki işleri benim istediğim biçimde düzene koyması mümkünmüş!' Annuşka'nın kucağındaki bir yığın elbiseye birkaç tane daha ekleyerek, sözüne devam etti: "Sen yemek salonuna git, ben şu gereksiz şeyleri ayırır ayırmaz geliyorum."

Vronski bifteğini yerken, Anna yemek salonuna girdi. Vronski'nin yanı başına, kahvesini içmek için oturarak:

"Bu odalardan ne kadar nefret ettiğimi tasavvur edemezsin," dedi. "Şu *Chambres garnies*'den* daha korkunç bir şey olamaz! Böyle dairelerde ne bir kişilik var, ne de ruh. Şu saat, şu perdeler, hele şu duvar kâğıtları bir kâbus! Vozdvijenskoye burnumda tütüyor! Atları daha yollamıyorsun ya?"

"Hayır, onlar arkamızdan gelecek. Arabayla gideceğin bir yer mi var?"

Anna:

"Wilson'lara gitmek istiyordum," dedi "Kadıncağıza bir iki tane elbise götüreceğim." Sonra, neşeli bir sesle:

"Demek yarın kesin olarak gidiyoruz?" diye ekledi, ama yüzü birdenbire değişti.

Vronski'nin oda uşağı, Petersburg'dan gelen bir telgrafın makbuzunu almak üzere içeri girmişti. Vronski'nin telgraf alışının tuhaf karşılanacak bir yanı yoktu, ama o âdeta Anna'dan bir şey saklamak istermiş gibi uşağa makbuzun çalışma odasında olduğunu söyledi ve aceleyle Anna'ya dönerek:

"Yarına kadar herhâlde her şeyi bitirmiş olurum," dedi.

Anna, onu dinlemeyerek sordu:

"Telgraf kimdendi?"

Vronski istemeye istemeye cevap verdi:

"Stiva'dan."

"Niye bana göstermedin? Stiva ile senin aranda gizli ne olabilir?"

Vronski oda uşağını geri çağırdı ve ona telgrafı getirmesini söyledi.

---

* (Fr.) "Döşeli odalar, möbleli daire." –*H. Âli Ediz*

"Sana göstermek istemedim, çünkü Stiva'nın her şeyi ille de telgrafla bildirmek gibi bir tutkusu vardır. Henüz hiçbir şey sonuçlanmadan telgraf çekmenin ne anlamı var?"

"Boşanma üzerine mi?"

"Evet. Henüz bir sonuç alamadım. Yakında kesin bir cevap vereceğine söz verdi," diyor. "Al, kendin oku." Anna telgrafı elleri titreyerek aldı, Vronski'nin söylediğinin aynını okudu, yalnız sonuna şunlar eklenmişti: "Umut az, ama ben elde olan ve olmayan her şeyi yapacağım."

Anna, kıpkırmızı kesilerek:

"Dün sana, boşanma kararını ne zaman alacağımın, hatta olup olmayacağının benim için hiç önemi olmadığını söylemiştim," dedi. "Bunu benden saklamanın hiç gereği yoktu." Ve Anna, aklından şunu geçirdi: 'Bir kadınla olan mektuplaşmalarını da benden aynı biçimde saklayabilir, saklıyor da.'

Vronski:

"Ha, Yaşvin bu sabah Voytov'la birlikte gelmek istedi," dedi. "Kumarda Pestsov'un bütün varını yoğunu hatta ödeyebileceğinden de fazlasını aldığı anlaşılıyor; altmış bin ruble kadar."

Vronski'nin konuyu böyle değiştirmekle, apaçık bir biçimde onun huysuzlaşmakta olduğunu kendisine göstermesine sinirlenen Anna:

"Yok, ama bu haberin benden saklanmayı gerektirecek kadar beni ilgilendirdiğini nereden çıkarıyorsun?" dedi. "Sana bunu düşünmek bile istemediğimi söylemiştim, keşke sen de benim kadar az ilgi duysaydın."

Vronski:

"Ben ilgileniyorum, çünkü açıklığı seviyorum," dedi.

Gittikçe daha çok sinirlenmeye –Vronski'nin sözlerine değil, öyle sakin sakin, serinkanlılıkla konuşmasına sinirlenmeye– başlayan Anna:

"Biçimde değil, aşkta açıklık," dedi. "Sen bunu niçin istiyorsun?"

Vronski, yüzünü ekşiterek: 'Yarabbim! Yine aşktan söz ediyor!' diye düşündü. Anna'ya:

"Ne için istediğimi biliyorsun: Senin için ve ileride olacak çocuklarımız için!" dedi.

"Çocuğumuz olmayacak bizim!"

Vronski:

"Çok yazık öyleyse," dedi.

Vronski'nin, "*Senin için ve çocuklarımız için*" dediğini tamamıyla unutan ya da hiç duymamış olan Anna:

"Bu sana çocukların için gerekli, ama beni hiç düşünmüyorsun, değil mi?" dedi.

Çocukları olabilme meselesi uzun zamandır aralarında süregelen ve Anna'yı sinirlendiren bir tartışma konusuydu. Anna, Vronski'nin çocuk istemesini, Anna'nın güzelliğine değer vermeyişiyle açıklıyordu.

Vronski, acı çekiyormuşçasına yüzünü buruşturarak:

"Ah, *senin için* dedim ben! Hepsinden çok senin için, çünkü sinirliliğinin, hepsinden çok durumunun belirsizliğinden ileri geldiğine inanıyorum," dedi.

Anna onun söylediklerini dinlemeksizin, Vronski'nin gözlerinin içinden kendisini kışkırtıcı bir biçimde süzmekte olan o soğuk, o zalim yargıca gözlerini dehşetle dikerek: 'Evet, şimdi artık yapmacığı bir yana bıraktı da bana olan o soğuk nefreti apaçık ortaya çıktı,' diye düşündü. Vronski'ye:

"Sebep bu değil," dedi. "Hem tamamıyla senin elinde olmam, senin deyimince 'sinirliliğime' nasıl sebep olabilirmiş, doğrusu bunu anlayamadım. Burada nasıl bir durum belirsizliği olabilirmiş? Tam tersine."

Düşündüğünü anlatabilmek için çırpınan Vronski:

"Beni anlamak istemeyişine çok üzülüyorum," diye onun sözünü kesti. "Belirsizlik, senin beni serbest sanmandadır."

Anna:

"Bu bakımdan için tamamıyla rahat etsin!" diye karşılık verdi ve dönüp kahvesini içmeye başladı.

Serçe parmağını açarak fincanı tuttu, kaldırdı, ağzına götürdü. Bir iki yudum aldıktan sonra göz ucuyla Vronski'ye baktı ve yü-

zündeki ifadeden, Vronski'nin, onun elinden de, davranışından da, dudaklarının çıkardığı sesten de tiksindiğini açıkça anladı.

Eli titreyerek fincanı bırakan Anna:

"Annenin ne düşündüğü, seni nasıl evlendirmek istediği hiç de umurumda değil," dedi.

"Ama şimdi bunu konuşmuyoruz."

"Hayır, bunu konuşuyoruz işte! Ve inan bana, ister yaşlı, ister genç olsun, ister senin annen olsun, ister yabancı olsun, kalpsiz bir kadın beni hiç mi hiç ilgilendirmez; onu tanımak bile istemem."

"Anna, annemden saygısız bir dille söz etmemeni rica ederim!"

"Oğlunun mutluluk ve şerefinin nerede olduğunu kalbiyle sezemeyen bir kadının kalbi yoktur!"

Vronski sesini yükseltip, Anna'ya sert sert bakarak:

"Benim saygı duyduğum annemden saygısız bir dille söz etmemeni senden tekrar rica ediyorum," dedi. Anna cevap vermedi. Vronski'nin yüzüne ve ellerine dikkatle bakarken bütün ayrıntılarıyla bir gün önceki barışma sahnesini, Vronski'nin tutkulu okşayışlarını hatırladı. 'İşte başka kadınları da böyle tutkulu tutkulu okşamıştır, bundan sonra da okşayacaktır ve okşamak istiyordur!' diye aklından geçirdi.

Vronski'ye nefretle bakarak:

"Sen anneni sevmiyorsun," dedi. "Bunların hepsi de kuru bir laftan öteye geçmiyor."

"Böyle de olsa, gerekir ki..."

Anna:

"Karar vermek gerekir... Ben de verdim kararımı," dedi ve odadan çıkmaya davrandı, ama tam o sırada Yaşvin girdi. Anna onunla selamlaştı ve durdu.

İçinde fırtınalar estiği korkunç sonuçlara yol açabilecek hayatının bir dönüm noktasında olduğunu hissettiği bir sırada; böyle bir zamanda, er ya da geç her şeyi öğrenecek bir yabancının önünde neden görünüşü kurtarmak gereğini duymuştu, bilmiyordu; ama hemen, içindeki fırtınayı yatıştırarak tekrar oturdu ve misafirle konuşmaya başladı. Yaşvin'e:

"Ee, işleriniz nasıl gidiyor? Parayı ödediler mi?" diye sordu.

"Eh, fena değil; paranın hepsini alabileceğimi sanmıyorum, çarşambaya da yola çıkmam gerekiyor." Yaşvin, kısık gözleriyle Vronski'ye bakıp, herhâlde aralarında geçen kavgayı sezinleyerek sordu: "Ya siz?"

Vronski:

"Sanırım öbür gün," dedi.

"Zaten çoktandır gitmeyi tasarlıyordunuz."

Anna, barışabileceklerini ummaması gerektiğini anlatan bir bakışla, Vronski'nin gözlerinin içine bakarak:

"Evet, ama şimdi kesinlikle karar verildi," dedi. Yaşvin'le konuşmasına devam ederek sordu: "Zavallı Pestsov'a hiç acımıyor musunuz?"

"Acıyor muyum, acımıyor muyum, bunu kendime hiç sormadım, Anna Arkadyevna. İşte, benim bütün servetim burada..." Yaşvin, yan cebini gösterdi, "Şimdi zengin bir adamım; ama bugün yine kulübe gideceğim ve belki de kulüpten sadakaya muhtaç olarak ayrılacağım. Oyun masasında her karşıma oturan gömleğimi bile sırtımdan almak ister, eh ben de onun! Böylece mücadele ediyoruz; işin tadı da burada zaten!"

Anna sordu:

"Peki, ya evli olsaydınız? Karınız nasıl karşılardı bunu acaba?"

Yaşvin güldü.

"Ben de herhâlde bu yüzden evlenmedim, hiçbir zaman da evlenmeye kalkışmadım."

Konuşmaya katılan Vronski:

"Ya Helsingfors?"* diye sordu ve gülümsemiş olan Anna'ya baktı. Vronski'nin bakışını karşılayan Anna'nın yüzüne birdenbire, âdeta, 'Unutulmadı. Hiçbir şey değişmedi,' der gibi, soğuk ve sert bir ifade indi.

Anna, Yaşvin'e:

"Sahi, âşık oldunuz mu siz?" diye sordu.

"Aman Yarabbi! Kaç sefer! Ama bilirsiniz, bazı adamlar vardır, kumara otururlar, *rendez-vous* vakti geldi mi de, bırakıp kalkabi-

* Şimdiki Helsinki. –*H. Âli Ediz*

lirler! Oysa ben gönül işlerine girerim, ama akşama kumar partisine geç kalmamak şartıyla. İşi bu biçim idare ediyorum."

Anna:

"Hayır, ben onu sormuyorum, gerçek aşktan söz ediyorum," dedi. "*Helsingfors*'tan söz ediyorum," diyecekti, ama Vronski'nin sözünü tekrarlamak istemedi.

Vronski'den bir aygır satın almakta olan Voytov geldi; Anna kalkıp, odadan çıktı.

Vronski evden çıkmadan önce Anna'nın odasına geldi. Anna, masanın üstünde bir şey arıyormuş gibi yapmak istedi, ama bu yapmacık hâlinden utanarak, soğuk bir bakışla Vronski'nin yüzüne baktı. Fransızca olarak:

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"Gambetta'nın soy sop kâğıdını; sattım onu," diye cevap verdi.

Vronski, 'Benim hiç suçum yok,' diye içinden geçirdi. 'Eğer o kendi kendini cezalandırmak istiyorsa, *tant pis pour elle!*'* Ama tam dışarı çıkacağı sırada, Anna'nın bir şey söylediğini sanır gibi oldu ve birdenbire yüreğini derin bir acıma duygusu kapladı.

"Ne dedin, Anna?"

Anna, yine aynı soğuk, sakin tavrıyla cevap verdi:

"Yok, bir şey."

Vronski yine soğuyarak: '*Eh, bir şey yoksa tant pis*** o hâlde,' diye düşündü ve dönüp gitti. Dışarı çıkarken, aynada bir an için Anna'nın bembeyaz yüzünü, titreyen dudaklarını gördü. Durup, Anna'ya bir iki tatlı söz söylemeyi bile içinden geçirdi, ama daha ne söyleyeceğini kafasında tasarlayamadan, bacakları onu odadan dışarı çıkardı. Vronski o gün sabahtan akşama kadar dışarıda kaldı; akşam geç vakit eve geldiğinde de hizmetçi ona Anna Arkadyevna'nın başının ağrıdığını, yanına girmemesini rica ettiğini söyledi.

---

* (Fr.) "Onun için daha da kötü." –*H. Âli Ediz*

** (Fr.) "Daha da kötü." –*H. Âli Ediz*

XXVI

BUNDAN önce bütün günlerini dargın olarak geçirdikleri hiç olmamıştı. Bugün ilk defa böyle bir şey oluyordu. Hem bu, kavga da değildi. Bu, tam bir soğumanın açık itirafıydı. Nasıl olur da Vronski ona, atın soy sop kâğıdını almak için odaya girdiği zamanki gibi bakabilirdi? Ona baksın, umutsuzluktan yüreğinin parça parça olduğunu görsündü de, bir laf etmeden, ilgisiz, vurdumduymaz bir yüzle odadan çıkıp gitsindi, ha? Vronski ondan sadece soğumakla kalmamıştı, başka bir kadını sevdiği için, Anna'dan nefret de ediyordu; bu besbelliydi.

Anna, Vronski'nin ağzından çıkan bütün zalimce lafları hatırlayarak, kendi kafasından da ayrıca, Vronski'nin herhâlde ona söylemek istediği, söyleyebileceği daha başka laflar icat etti ve sinirliliği arttıkça arttı.

Vronski, 'Sizi tutmuyorum ya,' diyebilirdi, 'Canınızın istediği yere gidebilirsiniz. Kocanızdan boşanmak istemeyişiniz, herhâlde ona bir gün dönebilmek içindir. Dönünüz. Paraya ihtiyacınız varsa ben veririm size. Kaç ruble istiyorsunuz?'

Anna, hayalinde kaba bir erkeğin kendisine söyleyebileceği en zalimce sözleri Vronski'ye söyletti ve sanki gerçekten de bunları söylemiş gibi, bu sözlerinden ötürü onu affetmedi.

Anna, biraz sonra kendi kendine: 'Daha dün, bu dürüst, bu namuslu adam, beni sevdiğine yemin etmemiş miydi? Birçok sefer, boşu boşuna kendimi umutsuzluğa kaptırmamış mıydım?' diye aklından geçirdi.

Anna o gün iki saatini alan Wilson'lara gidişi dışında bütün vaktini acaba her şey bitti mi, yoksa hâlâ barışma umudu var mı, ya da hemen kalkıp gitmeli mi, yoksa Vronski'yi bir kez daha görmeli mi kuşkuları içinde geçirdi. Vronski'yi bütün gün bekledi ve akşamleyin, odasına giderken, hizmetçiye, başının ağrıdığını Vronski'ye söylemesini tembih etti. Kendi kendine de şöyle düşündü: 'Hizmetçiden alacağı habere rağmen yine de gelirse, beni hâlâ seviyor demektir. Yok, eğer gelmezse, her şey bitti demektir, ben de o zaman ne yapacağıma karar veririm!'

Akşama Vronski'nin arabasının kapıda durduğunu, onun kapıyı çaldığını, merdivenden çıkan ayak seslerini, hizmetçiyle konuştuğunu, kendisine söylenenlere inanıp, daha fazlasını öğrenmek istemeyerek odasına çekildiğini duydu. Demek ki, her şey bitmişti!

Ve ölüm, Vronski'nin yüreğinde kendisi için yeniden bir sevgi uyandırmak, onu cezalandırmak ve yüreğini pençesine alan kötü ruhun Vronski ile yaptığı savaştan zaferle çıkması için, biricik çare olarak ölüm, bütün duruluğuyla, bütün canlılığıyla Anna'nın kafasında belirdi.

Artık Anna için, Vozdvijenskoye'ye ha gitmiş, ha gitmemiş, boşanma kararı ha çıkmış, ha çıkmamış hepsi birdi, bunların hepsi de gereksizdi. Gerekli olan biricik şey, Vronski'yi cezalandırmaktı.

Anna, her zaman aldığı dozda afyonu bardağa koyup da, ölmek için sadece bütün şişeyi içmesinin yeteceğini düşündüğü zaman bu ona öylesine kolay, öylesine basit göründü ki, tekrar büyük bir zevkle, Vronski'nin nasıl acı çekeceğini, nasıl pişman olacağını, iş işten geçtikten sonra onun anısıyla nasıl yanıp tutuşacağını düşünmeye başladı. Gözleri açık, yatakta yatıyor, yanarak dibine kadar gelmiş bir tek mumun ışığında gözlerini dikmiş, tavandaki oymalı alçı kornişle, kornişin bir bölümünü kaplayan, paravananın gölgesine bakarak, kendisi yok olduğu zaman, kendisi Vronski için artık bir anıdan başka bir şey olmadığı zaman onun neler hissedeceğini gözünün önünde canlandırıyordu. 'Ona bu zalimce sözleri söylemeye dilim nasıl varabildi?' diyecekti Vronski. 'Ona hiçbir şey söylemeden odadan nasıl çıkabildim? Ama artık Anna yok! Bizden sonsuz olarak ayrılıp gitti! Anna orada...' Birdenbire paravananın gölgesi kımıldamaya, bütün kornişi, bütün tavanı kaplamaya başladı. Başka taraftan tavana başka gölgeler üşüştü; gölgeler bir an için geri çekilir gibi oldu, sonra yine, yeni bir hızla ileri atıldı, birbirine karıştı, titreşti ve ortalık kapkaranlık kesildi. Anna, 'Ölüm!' diye düşündü. Öyle bir dehşete kapıldı ki, uzun bir süre nerede olduğunu hatırlayamadı, biterek sönen mumun yerine bir yenisini yakabilmek için, titreyen elleri uzun bir süre kibriti bulamadı. Hayata dönüş sevinciyle gözlerinden yaşlar aktığını hissederek, 'Hayır, hiçbir şey, sadece yaşamak! Ah, onu seviyorum! O da beni seviyor!

Bunların hepsi eskidendi, ama geçecek,' dedi. Yüreğini saran korkulardan kurtulmak için kalktı, çabucak Vronski'nin yanına, onun çalışma odasına gitti.

Vronski çalışma odasında derin bir uykuya dalmıştı. Anna onun yanına yaklaştı, ışığı kaldırarak yüzüne uzun uzun baktı. Vronski şimdi böyle uyurken Anna onu öyle seviyordu ki, yüzünü seyrederken şefkatten ileri gelen gözyaşlarını tutamadı; ama uyanacak olsa, Vronski'nin kendi haklılığına olan inancıyla ona soğuk bakacağını, kendisinin de Vronski'ye, onu ne kadar çok sevdiğini daha söylemeden, asıl onun kendisine karşı kabahatli olduğunu ispat etmek zorunda kalacağını biliyordu. Anna, onu uyandırmadan odasına döndü, ikinci bir doz afyon alarak, sabaha karşı ağır bir uykuya daldı, ama uykusu bölük pörçük geçti ve bütün uyku boyunca Anna'nın bilinçaltı durmadan çalıştı.

Sabahleyin, daha Vronski'yle ilişki kurmadan önce rüyalarında birkaç sefer gördüğü müthiş bir kâbus Anna'yı yokladı ve onu uyandırdı. Karmakarışık sakallı bir ihtiyar, bir demir parçasının üzerine eğilmiş, Fransızca, anlaşılmaz birtakım sözler mırıldanarak bir şeyler yapıyordu. Anna da, bu kâbusta hep olduğu gibi (kâbusu korkunçlaştıran da buydu), ufak tefek ihtiyar köylünün ona hiç aldırış etmeksizin bu demir parçasıyla onun üzerinde dehşet verici bir şeyler yaptığını hissediyordu.

Anna, vücudu soğuk bir terle kaplı olarak uyandı.

Yataktan kalkınca, bir gün önceki olayları, bir sis içindeymiş gibi hayal meyal hatırladı.

İçinden, 'Kavga etmiştik. Birkaç sefer ettiğimiz kavgaların bir eşiydi bu. Ben başımın ağrıdığını söyledim, o ise beni görmeye gelmedi. Yarın yola çıkacağım, onu görmem ve yol hazırlıklarımı tamamlamam gerekiyor,' dedi. Vronski'nin çalışma odasında olduğunu öğrenerek, onun yanına gitti. Salondan geçerken, sokak kapısının önünde bir arabanın durduğunu duydu ve pencereden bakınca, menekşe rengi şapkalı genç bir kızın araba penceresinden başını uzatarak, kapıyı çalan uşağa birtakım emirler verdiğini gördü. Antrede birtakım konuşmalar olduktan sonra birisi üst kata çıktı ve Anna, salonun dışında Vronski'nin ayak sesini duydu. Vronski

hızlı hızlı alt kata iniyordu. Anna tekrar pencereye yaklaştı. İşte Vronski başı açık, sahanlığa çıkmış, basamakları inerek arabaya doğru gidiyordu. Menekşe rengi şapkalı genç kız Vronski'ye bir paket verdi. Vronski ona bir şey söyleyerek gülümsedi. Araba çekip gitti; Vronski merdivenleri yine koşarak çıktı.

Anna'nın ruhundaki her şeyi örten sis, birden dağılıverdi. Dünkü duygular, yeni bir acı ile hasta kalbine saldırdı. Bütün bir gün Vronski'nin evinde, onunla birlikte kalacak kadar nasıl kendini böylesine alçaltabilmiş olduğunu şimdi bir türlü anlayamadı. Kararını bildirmek için Vronski'nin çalışma odasına gitti.

Vronski, Anna'nın yüzündeki karanlık ve resmî yüz ifadesini görmek ve anlamak istemeyerek, sükûnetle:

"Prenses Sorokina ile kızıydı gelen. Bana, annemin yolladığı parayla kâğıtları getirdiler. Dün ben gidip alamadım. Başın nasıl, iyileşti mi?" dedi.

Anna, odanın ortasında durmuş, gözleri Vronski'ye dikili, sessizce bakıyordu. Vronski göz ucuyla ona baktı, bir an kaşlarını çattı ve bir mektubu okumaya devam etti. Anna döndü, ağır ağır kapıya doğru yürüdü. Vronski onu hâlâ geri çağırabilirdi, ama Anna kapıya vardığı hâlde Vronski'den ses çıkmadı, sadece bir sayfayı çevirdiği sırada çıkan hışırtı duyuldu.

Anna eşikten adımını attığı sırada, Vronski:

"Ha, aklımdayken, yarın kesin olarak gidiyoruz, değil mi?" dedi.

Anna ona doğru dönerek:

"Siz gidiyorsunuz, ama ben değil," dedi.

"Anna, böyle yaşanmaz ki..."

Anna tekrarladı:

"Siz gidiyorsunuz, ben değil."

"Artık dayanılmaz bir hâl almaya başladı bu!"

Anna:

"Buna... buna pişman olacaksınız," dedi ve odadan çıktı.

Bu sözleri söylerken Anna'nın takındığı umutsuz yüz ifadesinden korkan Vronski ayağa fırladı, onun ardından koşacak oldu, ama kendini toplayarak tekrar oturdu, dişlerini sıkıp, kaşlarını çattı. Bu uygunsuz korkutma, nedense onu çileden çıkarmıştı.

'Her şeyi denedim, geriye bir çare kaldı: Hiç aldırış etmemek,' diye düşündü ve önce şehre inmek, oradan da, vekâletname için annesinin imzasını alması gerektiğinden, annesine gitmek üzere hazırlanmaya başladı.

Anna, çalışma odasında ve yemek salonunda Vronski'nin ayak seslerini duydu. Vronski misafir salonunda bir süre durdu. Ne var ki, dönüp ona uğramadı, sadece, kendisi olmadan da aygırı Voytov'a vermeleri için emir verdi. Daha sonra Anna, arabanın kapıya nasıl yanaştığını, sokak kapısının nasıl açıldığını ve Vronski'nin evden çıktığını duydu. Ama bir dakika sonra Vronski yine antreye girdi ve birisi koşa koşa merdivenleri çıktı. Bu, efendisinin unuttuğu eldivenlerini almak için koşa koşa dönen, Vronski'nin oda uşağıydı. Anna pencerenin yanına gitti, Vronski'nin hiç bakmadan eldivenleri nasıl aldığını, arabacının sırtına dokunarak bir şey söylediğini gördü. Sonra Vronski, pencereye bakmadan her zamanki pozuyla, ayak ayak üstüne atarak arabaya yerleşti ve eldivenlerini giyerken, köşeyi dönerek gözden kayboldu.

XXVII

PENCERENİN yanında duran Anna: 'Gitti! Demek her şey bitti!' diye söylendi ve bu sorusuna bir karşılık olarak, mum söndüğü sıradaki karanlığın izlenimi ile gördüğü korkulu rüyanın izlenimi birbirine karışmış bir hâlde, buz gibi bir dehşetle yüreğini doldurdu.

"Hayır, bu olamaz!" diye bağırdı ve odanın öbür yanına giderek çıngırağı hızla çaldı. Yalnız kalmak şimdi onu öylesine korkutmuştu ki, uşağın gelmesini bekleyemeyerek, onu karşılamak üzere kendisi dışarı koştu.

"Kontun nereye gittiğini öğrenin," dedi.

Adam, kontun tavlaya gittiği cevabını verdi:

"Kont hazretleri, dışarı çıkmak isterseniz arabanın yakında döneceğini size bildirmemi emrettiler."

"Pekâlâ. Bekleyiniz. Bir pusula yazacağım. Bu pusulayı Mihail tavlaya götürsün. Ama çabuk!"

Anna, oturdu ve pusulayı yazdı: "Kabahat bende. Eve dön; konuşup anlaşmamız gerek. Allah aşkına gel! Korkuyorum."

Zarfa koydu, uşağa verdi.

Bu sefer de yalnız kalmaya korktuğu için, uşağın ardı sıra odadan çıkıp, çocuk odasına gitti.

O karmakarışık düşünceler içinde, çocuk odasında bulacağını umduğu Seryoja yerine, tombul, pespembe, kıvır kıvır siyah saçlı küçük kızını görünce aklına gelen ilk düşünce, 'Ah, o değil, Seryoja değil bu! Nerede onun o mavi gözleri, nerede onun tatlı, utangaç gülümsemesi?' oldu. Masanın başında oturan küçük kız, bir tapayla masaya durmadan, hızlı hızlı vurarak, bir çift frenküzümünü andıran kapkara gözleriyle annesine boş boş bakıyordu. İngiliz dadının sorularına cevap olarak, çok iyi olduğunu, ertesi gün köye gideceklerini söyleyen Anna, çocuğun yanına oturdu ve sürahinin tapasını onun önünde fırıldak gibi döndürmeye başladı. Ama çocuğun yüksek perdeden koyuverdiği çıngıraklı kahkahasıyla, kaşlarının bir hareketi Anna'ya Vronski'yi öylesine canlı bir biçimde hatırlattı ki, hıçkırıklarını tutarak hızla kalktı, odadan çıktı. 'Acaba her şey bitti mi? Hayır, bu olamaz,' diye düşündü. 'Geri dönecek. Ama o gülümsemeyi, o genç kızla konuştuktan sonraki canlılığını bana nasıl açıklayacak? Olsun, bana bunu açıklayamasa bile ona inanacağım. İnanmayacak olursam, benim için geriye bir tek yol kalıyor... Bense bu yolu istemiyorum.'

Anna saate baktı. On iki dakika geçmişti.

'Şimdi artık pusulamı almış, dönmek üzere yola çıkmıştır. Çok sürmez; bir on dakika daha... Ama ya gelmezse? Hayır, bu olamaz. Beni gözlerim kızarmış görmemeli. Gidip yüzümü yıkayayım. Ah! Saçlarımı yapmış mıydım, yoksa yapmadım mı?' diye kendi kendine sordu, ama hatırlayamadı. Başını eliyle yokladı, 'Evet, saçlarımı yapmışım, ama ne zaman yaptığımı hiç hatırlamıyorum.' Anna eline de güvenemedi, iki pencere arasındaki aynanın yanına gidip, saçlarının gerçekten yapılmış olup olmadığına baktı. Saçları yapılmıştı, ama ne zaman yaptığını hatırlamıyordu. Aynada, tuhaf tuhaf parlayan gözleriyle kendisine bakan kızarmış yüze gözlerini

dikerek. 'Bu da kim?' diye düşündü. Birdenbire anladı: 'Evet, bu benim!' dedi ve bütün vücuduna göz gezdirerek, birden Vronski'nin öpücüklerini hissetti, ürperdi, omuzlarını oynattı. Sonra elini dudaklarına götürdü, öptü.

'Ne oluyor, ben deliriyorum galiba,' diye düşündü ve Annuşka'nın toplamakta olduğu, kendi yatak odasına gitti.

Hizmetçinin önüne dikilip, ne diyeceğini bilmeksizin yüzüne bakarak:

"Annuşka!" dedi.

Görünüşe göre onun ne demek istediğini anlayan hizmetçi:

"Darya Aleksandrovna'ya gitmek istiyordunuz," dedi.

"Darya Aleksandrovna'ya mı? Evet, gideceğim."

'On beş dakika gidiş, on beş dakika dönüş; şimdi yoldadır, neredeyse gelir.' Anna saatini çıkarıp baktı. 'Ama beni bu durumda bırakarak nasıl gidebildi? Benimle barışmadan nasıl yaşayabilir?' Pencereye yaklaşıp, sokağa baktı. Şimdiye kadar Vronski'nin dönmüş olması gerekirdi; ama Anna hesabında yanılmış olabilirdi, o yüzden Vronski'nin ne zaman çıktığını yeniden hatırlamaya çalışıp, dakikaları saymaya başladı.

Anna tam kendi saatini, büyük saatle karşılaştıracağı sırada, kapıya bir araba yanaştı. Pencereden dışarı bir göz atan Anna, Vronski'nin arabasını gördü. Ama merdivenden çıkan olmadı, aşağı kattan birtakım sesler duyuldu. Arabayla, Anna'nın yolladığı haberci dönmüştü. Anna onu karşılamaya, aşağı indi.

Haberci:

"Kont hazretlerini bulamadım. Nijni Novgorod garına gitmiş," dedi.

Kendisine pusulayı geri vermek için uzatan kırmızı yanaklı, şen yüzlü Mihail'e:

"Ne istiyorsun? Ne?" dedi. 'Ha, sahi, Vronski pusulamı almadı ki,' diye hatırladı.

Mihail'e:

"Bu pusulayı al, Kontes Vronskaya'nın köydeki evine git; biliyorsun değil mi? Cevabını da bana hemen getir," dedi.

‘Peki, ama ben ne yapacağım?’ diye düşündü. ‘Evet, tabii ya, Dolli’ye gideceğim, yoksa aklımı kaçırırım! Bir telgraf da çekebilirim!’ Ve Anna bir telgraf yazdı:

“*Sizinle konuşmam gerek, hemen geliniz.*”

Telgrafı yolladıktan sonra giyinmeye gitti. Giyinmiş olarak, başında şapkasıyla, bir kez daha, şişmanlamış, telaşsız Annuşka’nın gözlerine baktı. Bu, iyilik okunan, küçük gri gözlerde açık bir acıma duygusu vardı.

Anna, hıçkırarak bir koltuğa yığılırken mırıldandı:

“Annuşka, sevgilim, şimdi ben ne yapayım?”

Hizmetçi:

“Niye kendinizi bu kadar üzüyorsunuz, Anna Arkadyevna?” dedi. “Olur böyle şeyler. Dışarı çıkın, biraz açılırsınız!”

Anna, kendini toparlayıp, ayağa kalkarak:

“Evet, çıkıyorum, eğer ben yokken bir telgraf gelirse, Darya Aleksandrovna’nın evine yolla... Hayır, ben kendim dönerim.”

Anna, korkunç bir yürek çarpıntısını dehşetle dinleyerek, ‘Evet, düşünmemeli, bir şeyler yapmalıyım, gitmeli, en önemlisi bu evden gitmeliyim,’ diye içinden geçirdi ve aceleyle sokak kapısından çıkıp, arabaya bindi.

Piyotr, arabacı yerine çıkmadan önce sordu:

“Nereye, hanımefendi?”

“Znamenka’ya, Oblonski’lere.”

XXVIII

HAVA açıktı. Bütün sabah inceden bir yağmur çiselemiş, ama şimdi, az önce hava açmıştı. Sac damlar, yaya kaldırımlarının geniş, yassı taşları, yolun parke taşları, arabaların tekerlekleri, meşin, bakır ve teneke bölümleri hep, mayıs güneşi altında ışıl ışıl parlıyordu. Saat üçtü ve sokakların en kalabalık zamanıydı.

Bir çift kıratın süratli ile gidişinden esnek yayları üzerinde çok az sarsılan rahat arabanın bir köşesinde oturan Anna, tekerleklerin hiç dinmeyen takırtıları ve temiz havada hızla değişen izlenimler

arasında son günlerin olaylarını tekrar kafasından geçirirken, kendi durumunu evdekinden bambaşka bir ışık altında görüyordu. Artık ne ölüm düşüncesi ona öylesine korkunç, öylesine duru geliyor, ne de ölümün kendisi öylesine kaçınılmaz görünüyordu. Şimdi, kendini öylesine küçük düşürdüğü için, kendi kendine sitem ediyordu. 'Beni bağışlaması için ona yalvarıyorum. Ona boyun eğdim. Suçun bende olduğuna kabul ettim. Niye? Sanki onsuz yaşayamaz mıyım?' Ve onsuz nasıl yaşayacağı sorusuna cevap vermeyerek tabelaları okumaya başladı. 'Büro ve Depo Diş Hekimi... Evet, Dolli'ye her şeyi anlatacağım. O, Vronski'yi sevmiyor. Bunun ayıp kaçacağını, bana acı vereceğini biliyorum, ama her şeyi anlatacağım. Dolli beni çok sever, ben de onun öğüdünü tutacağım. Vronski'ye boyun eğmeyeceğim; beni eğitmeye kalkışmasına izin vermeyeceğim... Filipov, francala... Dediklerine göre francala hamurunu Petersburg'a yolluyorlarmış. Moskova'nın suyu öylesine iyi ki. Ah, Mitişçen'in kuyuları, gözlemeleri!' Anna, çok eskiden, daha on yedi yaşında bir kızken, halasıyla nasıl Troitsa Manastırı'na gittiklerini hatırladı. 'Hem de at arabasıyla. Kırmızı kırmızı elleri olan o kız sahiden ben miydim acaba? O zamanlar gözüme çok güzel ve ulaşılmaz görünen ne kadar çok şey var ki, çoktan önemini yitirmiş bulunuyor, o zaman elimin erişeceği pek çok şey de şimdi ebedî olarak ulaşılmaz oldu! Böylesine küçülebileceğime o zamanlar hiç inanabilir miydim? Pusulamı alınca kim bilir ne kadar sevinecek, ne kadar gurur duyacaktır! Ama ben ona gösteririm... Şu boya da ne pis kokuyor! Niye hep boyarlar, bina yaparlar sanki? Modalar ve şapkalar,' diye okudu. Bir adam onu eğilerek selamladı. Annuşka'nın kocasıydı. Vronski'nin, "Bizim asalaklar," dediğini hatırladı. 'Bizim? Niye bizim oluyor? İşin kötü yanı, insanın bütün bir geçmişi kökünden söküp atamayışıdır. Kökünden söküp atamayız, ama onunla ilgili anımızı gizleyebiliriz. Ben de gizleyeceğim bunu!' Bu noktada Anna, Karenin'le olan geçmişini ve onun anısını nasıl kafasından silmiş olduğunu hatırladı. 'Dolli benim ikinci kocamı da bıraktığımı düşünecek, bundan ötürü de herhâlde beni haksız bulacak. Haklı görülmek mi istiyorum ben? Yapamam ki!' dedi kendi kendine ve içinden ağlamak geldi. Ama hemen, şuradaki iki genç kızın

niye gülümseyebileceklerini düşünmeye başladı. 'Herhâlde, aşkla ilgilidir? Nereden bilecekler aşkın ne korkunç olduğunu, ne aşağılık... Bulvar ve çocuklar. Üç küçük oğlan koşuyor, atçılık oynuyorlar. Seryoja! Her şeyi kaybedeceğim, onu da geri alamayacağım. Evet, eğer Vronski dönmezse, her şeyimi kaybedeceğim. Belki treni kaçırmış, şimdi dönmüştür bile. Yine kendini alçaltmak mı istiyorsun!' dedi kendi kendine. 'Hayır, Dolli'ye gideceğim, ona her şeyi açık açık anlatacağım. Mutsuzum, bunu hak ettim; suç bende, ama yine de mutsuzum işte. Bana yardım et!.. Bu atlar, bu araba; bu arabada oluşum ne korkunç şey! Hepsi onun, ama bir daha bunları görecek değilim.'

Anna, Dolli'ye söyleyeceklerini aklından geçirerek ve mahsus, yürek parçalayıcı şeyler kurarak merdiveni çıktı.

Antrede sordu:

"Yanında kimse var mı?"

Uşak:

"Katerina Aleksandrovna Levina var, efendim," diye cevap verdi.

Anna, 'Kiti! Vronski'nin vaktiyle âşık olduğu Kiti!' diye aklından geçirdi. 'Vronski'nin sevgiyle düşündüğü kız. Onunla evlenmediğine pişmandır Vronski. Beni ise nefretle düşünüyor, benimle ilişki kurduğuna üzülüyordur!'

Anna geldiğinde, iki kız kardeş baş başa vermiş, bebeğin beslenme sorununu konuşuyorlardı. Dolli, tam o sırada gelerek konuşmalarını kesen misafiri karşılamaya yalnız çıktı.

Dolli:

"Demek daha gitmedin?" dedi. "Ben de seni görmeye gelecektim. Stiva'dan bugün bir mektup aldım."

Anna, gözleriyle Kiti'yi araştırarak, cevap verdi:

"Biz de ondan bir telgraf aldık."

"Aleksey Aleksandroviç'in nihai olarak ne istediğini pek anlayamadığını, ama bir cevap almadan ayrılmayacağını yazıyor."

"Sende birileri var sanıyordum. Mektubu görebilir miyim?"

Dolli, utanarak:

"Evet, Kiti var," diye cevap verdi. "O çocuk odasında kaldı. Büyük bir hastalık atlattı."

"Haberim var. Mektubu görebilir miyim?"

"Hemen getireyim." Dolli, kapı ağzında duraklayarak ekledi: "Ama reddetmemiş; tam tersine, Stiva umutlu."

Anna:

"Benim umudum yok. Zaten istemiyorum da," dedi.

Anna yalnız kalınca, 'Bu da ne demek oluyor? Yani, Kiti benimle karşılaşmayı kendisi için küçüklük mü sayıyor?' diye düşündü. 'Belki de haklıdır. Ama bunu bana hissettirmek, doğru bile olsa, ona, bir zamanlar Vronski'ye âşık olan ona düşmez! Bu durumumda, hiçbir namuslu kadının beni kabul edemeyeceğini biliyorum. Bunu daha, onun uğrunda her şeyimi feda ettiğim an anlamıştım. İşte mükâfatı da bu! Ah, nasıl tiksiniyorum ondan! Hem, ben buraya ne diye geldim? Burada durumum daha da zor; her zamankinden zor!' Ama bitişik odada bir şey üzerine tartışan iki kız kardeşin seslerini duydu. 'Hem, Dolli'ye şimdi ne diyeceğim? Kiti'ye ne kadar mutsuz olduğumu göstererek onu sevindireyim mi? Beni kanadının altına almasına boyun mu eğeyim? Hayır, zaten Dolli de bir şey anlamayacaktır. Onunla konuşmamda fayda yok. Ama Kiti'yi görüp, nasıl her şeyi ve herkesi küçümsediğimi, nasıl hiçbir şeyi umursamadığımı ona göstermek ilgi çekici olacaktır.'

Dolli mektupla döndü. Anna mektubu okudu ve bir şey demeden geri verdi.

"Ben bunların hepsini biliyordum," dedi. "Bu beni zerre kadar ilgilendirmiyor."

Dolli, Anna'ya merakla bakarak:

"Ama neden? Ben, tam tersine, umutluyum," dedi, Anna'yı şimdiye kadar hiç böylesine tuhaf, böylesine sinirli görmemişti. Sordu: "Ne zaman hareket ediyorsun?"

Anna gözlerini kıstı, önüne, yere baktı ve cevap vermedi.

Kapıya doğru bakıp, kızararak sordu:

"Kiti niye benden saklanıyor?"

Yalan söylemeyi beceremeyen Dolli, bir tuhaf oldu:

"Ne saçma düşünce! Bebeğe bakıyor, elinden pek gelmiyor da, ona öğüt veriyordum... Çok sevindi. Şimdi gelecek. Hah, işte geldi," dedi.

Kiti, Anna'nın geldiğini duyunca, görünmek istememişti, ama Dolli onu kandırmıştı. Cesaretini toplayan Kiti içeri girdi, kızararak Anna'ya yaklaştı ve ona elini uzattı:

Titrek bir sesle:

"Çok sevindim," dedi.

Kiti, bu kötü kadına karşı içindeki düşmanlık ile onu hoş görme isteği arasındaki savaştan şaşkına dönmüştü; ama Anna'nın sevimli, güzel yüzünü görür görmez, içindeki düşmanlık bir anda kayboluverdi.

Anna:

"Beni görmek istemeseydiniz, hiç şaşmazdım," dedi. "Her şeye alıştım artık. Hastaymışsınız? Evet, değişmişsiniz."

Kiti, Anna'nın kendisine düşmanca baktığını hissetti. Bu düşmanlığı, bir zamanlar onu korumuş olan Anna'nın, şimdi kendini Kiti karşısında zor bir durumda hissedişine verdi ve ona acıdı.

Kiti'nin hastalığından, bebekten, Stiva'dan söz ettiler, ama görünüşe göre Anna hiçbir şeye ilgi duymuyordu.

Anna, kalkarak:

"Sana allahaısmarladık demeye geldim," dedi.

"Ne zaman gidiyorsunuz?"

Ama Anna, yine cevap vermeden, Kiti'ye döndü. Gülümseyerek:

"Evet, sizi gördüğüme çok sevindim," dedi. "Hakkınızda herkesten, hatta kocanızdan bile o kadar çok şey işittim ki!" Anna, apaçık bir kötü niyetle ekledi: "Kocanız bana gelmişti; ondan çok hoşlandım. Nerede kendisi?"

Kiti kızararak cevap verdi:

"Köye gitti."

"Kendisine selamlarımı söyleyiniz, ama mutlaka söyleyiniz."

Kiti onun gözlerinin içine merhametle bakarak, saf saf tekrarladı:

"Mutlaka söylerim."

"Eh, öyleyse allahaısmarladık, Dolli!"

Anna, Dolli'yi öpüp, Kiti'nin elini sıkarak aceleyle çıktı, gitti.

Ablasıyla yine yalnız kalan Kiti:

"Hâlâ aynı, hâlâ eskisi kadar güzel. Çekici! Ama insanın yüreğini sızlatan bir hâli var, içler acısı bir hâli!" dedi.

Dolli:

"Evet, bugün çok tuhaf bir hâl var üzerinde. Onu geçirdiğim sırada, orada, antrede, ağlayacak sandım."

XXIX

ANNA, evden ayrıldığı zamankinden de kötü bir durumda arabaya bindi. Eski acılarına şimdi bir de, Kiti'yle karşılaşması sırasında açıkça hissettiği hor görülme, istenmeme duyguları eklenmişti.

Piyotr sordu:

"Nereye emrediyorsunuz? Eve mi?"

Anna artık nereye gittiğini bile düşünmeyerek:

"Evet, eve," dedi.

Anna, yoldan geçen iki yayaya bakarak: 'Nasıl da korkunç, anlaşılmaz, meraklı bir şeye bakar gibi bana baktılar. Biri ötekine, böyle ateşli ateşli ne anlatabilir?' diye düşündü. 'İnsan duygularını bir başkasına anlatabilir mi? Ben Dolli'ye anlatmak istedim, ama anlatmamakla da çok iyi ettim. Mutsuzluğuma kim bilir ne kadar sevinecekti! Sevincini belli etmezdi; ama başlıca duygusu, kıskandığı zevklerimden ötürü cezamı bulduğum için hissedeceği sevinç olurdu. Kiti ondan da çok sevinirdi. Nasıl da onun içini dışını biliyorum! Kocasına, aşırı bir nezaket gösterdiğimi biliyor. Kiti beni kıskanıyor ve benden tiksiniyor. Üstelik beni küçümsüyor da. Onun gözünde ben, ahlaksız bir kadınım. Eğer ahlaksız olsaydım, kocasını kendime âşık edebilirdim... isteseydim. Ve istedim de.' Anna, karşı yönden arabayla gelmekte olan ve Anna'yı önce bir tanıdığına benzeterek parlak şapkasını pırıldayan dazlak başından çıkarıp selamlayan, ama sonra yanıldığını fark eden şişman, kanlı canlı bir adamı görerek, 'İşte hayatından memnun birisi!' diye düşündü. 'Beni tanıdığını sandı. Oysa o da beni dünyada herhangi bir insan kadar az tanıyor. Ben bile kendimi bilmiyorum! Fransızların dediği gibi, ben kendi isteklerimi biliyorum.' İki oğlan çocuğunun

bir seyyar dondurmacıyı durdurduğunu, dondurmacının başından dondurma kutusunu yere indirip, terli yüzünü havlunun kenarıyla sildiğini görerek, 'İşte, şu iki çocuğun canı bu pis dondurmadan istiyor; bunu istediklerini iyice biliyorlar,' diye düşündü. 'Hepimiz tatlı, lezzetli şeyler isteriz; şekerleme bulamazsak, pis dondurmaya razı oluruz! Kiti de böyle: Vronski olmayınca, Levin. Kiti bana hem imreniyor hem benden tiksiniyor. Hepimiz birbirimizden tiksiniyoruz: Kiti benden, ben Kiti'den! Bu bir gerçek. "*Tyutkin, Coiffeur...*" *Je me fais coiffer par Tyutkin*.* Döndüğü zaman ona bunu söyleyeceğim,' diye düşündü ve gülümsedi. Ama birdenbire, artık gülünç bir şey anlatabileceği kimsesi olmadığını hatırladı. 'Zaten gülünç, neşeli bir şey yok. Her şey iğrenç. Akşam duası çanları çalıyor. Bu tüccar da ne kadar dikkatli istavroz çıkarıyor; âdeta yere bir şey düşürmekten korkar gibi! Bu kiliseler, bu çanlar, bütün bu yalanlar niçin? Yalnız, hepimizin –tıpkı şu birbirlerine öfkeli öfkeli küfreden arabacılar gibi– birbirimizden tiksindiğimizi gizlemek için. Yaşvin diyordu ki: O benim sırtımdan gömleğimi almak ister, ben de onun. Bak bu doğru işte!'

Anna, kendi dertlerini unutturacak kadar kafasını meşgul eden bu düşüncelerle evinin sokak kapısı önüne vardı. Ancak kendisini karşılamaya çıkan kapıcıyı gördükten sonradır ki, pusula ile telgrafı yolladığı hatırına geldi.

"Bir cevap var mı?" diye sordu.

Kapıcı:

"Şimdi gider bakarım efendim," dedi ve antredeki yazı masasına göz atarak, ince, dört köşe bir zarf içindeki telgrafı alıp Anna'ya verdi. Anna telgrafı okudu: "Saat ondan önce gelemem, –Vronski."

"Haberci daha dönmedi mi?"

Kapıcı:

"Hayır, hanımefendi," diye cevap verdi.

Anna, içinden: 'Eh, öyleyse ben de yapacağımı bilirim,' dedi ve içinde belirsiz bir öfke dalgasının, öç alma isteğinin kabardığını hissederek merdivenleri koşa koşa çıktı. 'Kendim gideceğim ona.

* (Fr.) "Kadın Berberi, Tiyutkin... Saçlarımı Tiyutkin'e yaptırıyorum." *–H. Âli Ediz*

Onu büsbütün bırakmadan önce kendisine her şeyi söyleyeceğim. Şu adamdan tiksindiğim kadar hiçbir zaman hiç kimseden böylesine tiksinmedim!' diye düşündü. Vronski'nin, portmantonun rafında duran şapkasını görerek, nefretle ürperdi. Vronski'nin telgrafının, kendi telgrafına cevap olduğunu, yolladığı pusulayı henüz almadığını düşünmedi. Vronski'yi şimdi, annesi ve Prenses Sorokina'yla rahat rahat konuşur ve onun çektiği acılara sevinir bir hâlde gözleri önüne getirdi. Nereye gideceğini henüz iyice bilmeksizin, 'Evet, hemen gitmeliyim,' diye düşündü. Bu korkunç evde hissettiği duygulardan bir an önce kurtulmak istiyordu. Uşaklar, duvarlar, evin içindeki eşya, her şey, her şey onu tiksindiriyor, hırslandırıyor ve bir ağırlık gibi ruhunu eziyordu.

'Evet, istasyona gitmeliyim, eğer orada yoksa anasının evine gidip onu suç üstü yakalamalıyım.' Günlük gazetelerdeki tren tarifelerine baktı. Tren, akşam saat sekizi iki geçe kalkıyordu. 'Evet, yetişirim.' Arabaya başka bir çift at koşulması için emir verdi ve bir el çantasına, bir iki gün için kendisine gerekli olacak öteberisini yerleştirmeye başladı. Artık geri dönmeyeceğini biliyordu. Kafasından geçirmiş olduğu planlardan biri üzerinde, belli belirsiz karar kılmıştı. İstasyonda ya da kontesin evinde olacaklardan sonra Nijni demiryoluyla yoluna devam edip şehirde inecek, orada kalacaktı.

Sofra kurulmuştu. Yemek masasına yaklaştı, ekmekle peyniri kokladı, bütün yiyecek kokularından iğrendiğini görerek arabayı çağırttı ve çıktı. Evin gölgesi daha şimdiden sokağa düşmüştü; ama hava açıktı ve akşam olmasına rağmen güneş hâlâ sıcaklığını kaybetmemişti. Anna'nın eşyasını taşıyarak çıkan Annuşka, eşyayı arabaya yerleştiren Piyotr, neşesinin kaçtığı her hâlinden anlaşılan arabacı, hepsi de Anna'yı itiyor, konuşmalarıyla davranışlarıyla onu sinirlendiriyorlardı.

"Bana gerekli değilsin, Piyotr."

"Ama biletiniz, hanımefendi?"

Anna, can sıkıntısıyla cevap verdi:

"Pekâlâ, nasıl istersen, benim için önemli değil."

Piyotr arabacının yanına sıçradı ve elleri böğründe, arabacıya, gara çekmesini söyledi.

XXX

ARABA hareket edip de hafifçe sarsılarak, kaldırım taşları üzerinde takur tukur ilerlemeye başlar başlamaz, Anna kendi kendine, 'İşte, yine o kız! Yine her şeyi anlıyorum!' dedi ve yine beyninin içinde çeşitli izlenimler birbirini kovalamaya başladı.

'Son olarak o kadar iyi düşündüğüm şey neydi bakayım?' Anna hatırlamaya çalıştı. 'Tiyutkin, *Coiffeur* mü? Hayır, o değil. Hah tamam! Yaşvin'in söylediği: İnsanları birbirine bağlayan biricik şey, hayat kavgası ve kindir.' Dört atlı bir arabayla, herhâlde şehir dışına, eğlenmeye giden bir gruba içinden seslenerek: 'Hayır, boşuna gidiyorsunuz,' dedi. 'Yanınızda götürdüğünüz köpeğin de size bir yardımı olamaz! Kendinizden kaçamazsınız!' Piyotr'ın baktığı yöne bakan Anna, bir polisin, kolundan tutup bir yerlere götürdüğü, bulut gibi sarhoş, başını dik tutamayan bir fabrika işçisi gördü. 'Bak, işte bu daha çabuk bir yol bulmuş,' diye düşündü. 'Kont Vronski'yle ben de, ondan çok şey beklediğimiz hâlde bu tadı bulamadık.' Anna, ona her şeyi gösteren güçlü ışığını (projektörünü) ilk defa olarak, düşünmekten öylesine kaçındığı Vronski'yle ilişkileri üzerine çevirdi. 'Bende ne aradı Vronski? Aşktan çok, zevk aradı, kendi gururunu doyurmayı aradı.' İlişkilerinin ilk günlerinde Vronski'nin söylediği sözleri, uysal, bir av köpeğini andıran yüz ifadesini hatırladı. Şimdi her şey bunu doğruluyordu. 'Evet, onda başarı gururu vardı. Onu sevinçle öylesine coşturan buydu. Tabii, aşk da vardı, ama başarısından duyduğu gurur payı daha büyüktü. Benimle övünüyordu. Şimdi bu geçti artık. Artık övüneceği bir şey kalmadı. Övüneceği değil, utanacağı şey var şimdi! Benden alabildiğinin hepsini aldı, şimdi artık bana ihtiyacı kalmadı. Benden bıktı, ama bana karşı şerefsizce davranmamaya çalışıyor. Dün baklayı ağzından çıkardı: Benim boşanmamı, benimle evlenmeyi sırf gemilerini yakmış olmak için istiyor. Beni seviyor, ama nasıl? *The zest is gone*.'* Kiralık bir atla gezmeye çıkmış, kırmızı yüzlü bir tezgâhtara bakarak: 'Şu adam herkesi kendine baktırmak istiyor,

* Aslında İngilizce yazılmıştır. Burada, "Tadı tuzu kalmadı" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

kendini çok beğeniyor,' diye düşündü. 'Hayır, artık bende eski tadı bulamıyor Vronski. Eğer gidersem, içinden sevinecektir.'

Bu bir tahmin değildi. Anna bunu, şimdi ona hayatın ve insan ilişkilerinin anlamını açan bu keskin ışığın altında açıkça görüyordu.

'Benim aşkım gittikçe daha tutkulu, daha bencil oluyor, onun aşkı ise gittikçe sönüyor, sönüyor ve işte bu yüzden birbirimizden uzaklaşıyoruz,' diye düşünmeye devam etti. 'Bunun çaresi de yok. Benim her şeyim yalnız onda toplanıyor ve ben onun gittikçe daha çok kendisini bana vermesini istiyorum. O ise gittikçe benden daha çok uzaklaşmak istiyor. Birleşmemizden önce gerçekten de birbirimize doğru koşuyorduk, oysa şimdi, karşı konulmaz bir güçle birbirimizden uzaklaşıyoruz; bunu değiştirmek de elde değil. O benim, aklın almayacağı kadar kıskanç olduğumu söylüyor, ben de kendi kendime, aklın almayacağı kadar kıskanç olduğumu söyledim; ama bu doğru değil. Ben kıskanç değilim, hoşnutsuzum. Ama...' Anna birdenbire aklına gelen bir düşüncenin heyecanıyla ağzını açtı, arabada yerini değiştirdi. 'Yalnız onun okşamalarını delice seven bir metresten başka bir şey olabilseydim keşke! Ama başka bir şey olamam, olmak da istemem. Ve bu isteğimle gene onda tiksinti uyandırıyorum. O da beni çileden çıkarıyor; bu da başka türlü olamaz. Onun beni aldatmaya kalkışmayacağını, Sorokina'da gözü olmadığını, Kiti'ye tutkun olmadığını, bana ihanet etmeyeceğini sanki bilmiyor muyum? Ben bunların hepsini biliyorum, ama bunu bilişim durumumu kolaylaştırmıyor ki. Beni artık sevmeden, bir çeşit *görev duygusuyla* bana nezaket, şefkat gösterse de, benim aradığım şey eksik olsa; ah, bu benden nefret etmesinden bile bin kat kötüdür! Bu cehennemdir. İşte şimdi olan da budur. O çoktandır beni artık sevmiyor. Aşkın bittiği yerde ise nefret başlar... Bu sokakları hiç tanımıyorum. Birtakım tepeler, sonra evler, evler, evler... Evlerde insanlar, insanlar, her zaman insanlar... Ne kadar da çok insan var, sonu yok ve hepsi de birbirinden nefret ediyor. Mutlu olmak için ne istediğimi düşünüp bulduğumu varsayalım. Evet? Boşandım. Aleksey Aleksandroviç, Seryoja'yı bana bıraktı, ben de Vronski'yle evlendim.' Anna, Aleksey Aleksandroviç'i aklına geti-

rir getirmez, onu hemen, olağanüstü bir canlılıkla; yumuşak, cansız, feri kaçmış gözleriyle, beyaz ellerindeki mavi damarlarıyla, sesinin alçalıp yükselişiyle, parmak çıtlatmalarıyla, âdeta karşısında duruyormuşçasına, gözlerinin önünde canlandırdı. Bir zamanlar aralarında bulunan ve ona da aşk adı verilen o duyguyu hatırlayınca tiksintiden ürperdi. 'Eh, boşandım ve Vronski'nin karısı oldum diyelim! Sonrası? Kiti bana bu akşamki gibi bakmayacak mıdır bir daha? Hayır! Ya Seryoja, iki kocam üzerine soru sormaktan, bunları düşünmekten vaz mı geçecek? Ya Vronski'yle aramda nasıl bir yeni duygu yaratabilirim? Mutlu olmak bir yana, bu işkenceden kurtulmanın bile imkânı var mı? Hayır! Hayır!' Bu sefer zerre kadar duraksamadan kendi kendine cevap verdi. 'İmkânsız bir şey! Hayat bizi birbirimizden çekip ayırıyor, onun mutsuzluğuna ben sebep oluyorum, benim mutsuzluğuma ben sebep oluyorum, benim mutsuzluğuma o ve ne benim değişmem mümkün, ne de onun değişmesi. Her çareye başvuruldu, ama cıvata yalama olmuş bir kere... İşte bebeğiyle bir dilenci kadın. Ona acıdığımı sanıyordur. Hepimiz dünyaya sırf birbirimizden tiksinmek ve dolayısıyla hem kendimize, hem de başkalarına acı vermek için getirilmedik mi? İşte lise öğrencileri gidiyor, gülüyorlar. Ya Seryoja?' diye aklına geldi. 'Onu da sevdiğimi sanıyordum ve ona gösterdiğim yufka yüreklilikten duygulanıyordum. Ama onsuz yaşayabildim, onu başka birine olan aşkımla değiştim ve bu aşkla doyurulduğum sürece bu değiş tokuştan yakınmadım.' Anna, bu aşkla neyi kastettiğini tiksinerek aklına getirdi. Şimdi kendi hayatını, başkalarının hayatını böylesine açıkça görebilmek onu sevindiriyordu. Araba, hamalların onu karşılamak için dışarı koştukları, Nijni istasyonunun alçak yapısı önüne yanaşırken, Anna, 'Bu benim için de böyle, Piyotr için de, arabacı Fiyodor için de, şu tüccar için de, reklamların herkesi gitmeye davet ettiği o Volga boyunda yaşayan bütün insanlar için de, herkes için ve her zaman için böyledir,' diye düşünüyordu.

Piyotr sordu:

"Obiralovka'ya kadar mı bilet alayım?"

Anna nereye gittiğini, niye gittiğini büsbütün unutmuştu, soruyu büyük bir çaba harcayarak anlayabildi.

Piyotr'a para kesesini vererek:

"Evet," dedi ve küçük, kırmızı el çantasını koluna takarak, arabadan indi.

Birinci mevki bekleme salonuna doğru kalabalığın arasından ilerlerken, yavaş yavaş durumunun bütün ayrıntılarını ve aralarında duraksadığı çeşitli kararlarını aklına getirdi. Ve yine, umutla umutsuzluk onu acı dolu, şiddetle çarpan yüreğinin en hassas noktalarını nöbetleşe dağlayarak, eski yaralarını deşti. Yıldız biçimi kanepeye oturan Anna, treni beklerken, girip çıkanlara tiksinerek bakıyor (hepsini de iğrenç buluyordu) ve istasyona nasıl varacağını, Vronski'ye nasıl bir pusula yazacağını, ne yazacağını, şu anda Vronski'nin nasıl (onun çektiklerini hiç anlamadan) annesine kendi durumundan dert yanmakta olduğunu, odaya nasıl gireceğini, Vronski'ye ne diyeceğini düşünüyordu. Bazen de, hayatın, yine de ne kadar mutlu olabileceğini, Vronski'yi ne büyük bir tutkuyla sevdiğini, ondan ne kadar tiksindiğini ve yüreğinin ne müthiş çarpmakta olduğunu düşünüyordu.

XXXI

KAMPANA çaldı, çirkin ve terbiyesiz birkaç delikanlı acele acele, ama bir yandan da çevrede nasıl bir izlenim yarattıklarına dikkat ederek geçtiler. Piyotr da sırtında uşak üniforması, ayağında potinleri, o donuk bakışlı hayvansı suratıyla salonu geçip, Anna'yı vagona kadar geçirmek üzere onun yanına geldi. Gürültücü birkaç erkek, Anna peronda yanlarından geçerken sustular ve içlerinden biri ötekinin kulağına, Anna üzerine bir şey –pek tabii, iğrenç bir şey– fısıldadı. Anna, vagonun yüksek basamağına adımını atıp çıktı, boş bir kompartımanda, bir zamanlar beyaz olduğu anlaşılan kirli bir örtüyle örtülü, yaylı kanepeye oturdu. Yanında duran el çantası, yaylı kanepenin üstünde bir hopladı, sonra hareketsiz kaldı. Piyotr, yüzünde budalaca bir gülümseme ile onu uğurlamak için sırmalı kasketini çıkarıp vagonun penceresine doğru tuttu; küstah bir kondüktör kapıyı çarparak kapadı, sürgüsünü çekti. Yastıkla kabartılmış eteklik giyen çirkin bir kadın (Anna ka-

fasından bu kadını çırılçıplak soydu ve vücudunun biçimsizliğine şaştı) ve anormal bir gülüşle gülen küçük bir kız vagonun penceresi önünden geçtiler. Küçük kız:

"Katerina Andreyevna'da, hepsi onda *ma tante*,"* diye bağırdı.

Anna, 'Küçücük bir kız, ama bozulmuş, daha şimdiden kırıtmasını biliyor,' diye aklından geçirdi. Kimseyi görmemek için, yerinden kalkıp, hemen boş kompartımanda karşı kanepeye oturdu. Suratsız, kılıksız, kasketinin altından taraz taraz saçları çıkmış bir köylü vagonun tekerleklerine doğru eğilerek, o pencerenin önünden geçti. Anna, 'Bu kılıksız köylüde bana bildik gelen bir yan var,' diye düşündü. Rüyasını hatırlayınca korkudan tir tir titreyerek, karşı kapıya gitti. Kondüktör bir karı kocayı içeri almak için o kapıyı açtı.

"Dışarı mı çıkmak istiyorsunuz?"

Anna cevap vermedi. Anna'nın, tülün altındaki yüzünün dehşet ifadesini ne kondüktör, ne de içeri giren yolcular fark etti. Anna köşesine dönüp oturdu. Anna'nın karşısına oturan çift, dikkatle, ama gizliden gizliye onun elbisesini inceliyorlardı. Adam da, karısı da Anna'ya iğrenç göründü. Adam sigara içmek istediğinden değil, besbelli Anna'yla konuşma kapısı açmak için, sigara içmesine izin verip vermeyeceğini sordu. Anna'dan izin aldıktan sonra, sigara içmek isteğinden de az bir konuşma isteği duyduğu konular üzerinde, karısıyla Fransızca konuşmaya başladı. Konuşmak istediklerinden değil, sırf Anna onları duysun diye en olmadık, en saçma sapan şeylerden söz ediyorlardı. Anna onların birbirinden ne kadar bıkmış olduğunu, birbirinden ne kadar tiksindiklerini açıkça görüyordu. Böylesine iğrenç yaratıklardan da tiksinmemek elde değildi hani.

Anna, ikinci kampananın çaldığını, arkasından gidiş gelişleri, bagajların yüklendiğini, gürültüler, bağrışlar, kahkahalar duydu. Kimsenin neşeli olması için hiçbir sebep bulunmadığı düşüncesi Anna'nın kafasında öylesine açık yer etmişti ki, bu kahkaha âdeta fiziksel bir acı uyandıracak derecede onu çileden çıkardı ve

* (Fr.) "Halacığım" ya da "teyzeciğim." –*H. Âli Ediz*

Anna'nın içinden, bu kahkahayı işitmemek için kulaklarını tıkamak geldi. Nihayet üçüncü kampana çaldı, bir düdük sesi duyuldu, lokomotif pufladı, kavrama zincirleri sarsıntıyla gerildi ve kompartımandaki koca, istavroz çıkardı. Anna ona öfkeli öfkeli bakarak, 'İstavroz çıkarmasının ne anlama geldiğini ona sormak çok ilginç olurdu,' diye düşündü. Kompartımandaki kadının üzerinden, treni geçirmekte olan ve peronda duran, ama sanki hep geri geri kayan insanlara baktı. Anna'nın oturmakta olduğu vagon, düzenli aralarla, rayların bağlantı noktalarına geldikçe sarsılarak, peronu geride bıraktı, bir taş duvarın, işaret direklerinin ve başka vagonların yanından geçti; raylar üzerindeki tınlamaları hafifçe yankılan tekerlekler daha sarsıntısız, daha gürültüsüz dönmeye başladı; parlak akşam güneşi pencereden içeri doluyor, bir meltem, storu kımıldatıyordu. Anna kompartımandaki komşularını unuttu; vagonun salıntısına uyup hafif hafif sallanarak, temiz havayı ciğerlerine çekerken yeniden düşünmeye başladı.

'Nerede kalmıştım? Hayatın işkence olmadığı hiçbir durumu göz önüne getiremeyeceğimde; hepimizin acı çekmek için yaratılmış olduğumuzda, hepimiz bunu bildiğimiz hâlde, yine hepimizin kendi kendimizi kandırmak için çareler icat ettiğimizde. Peki, ama insan gerçeği gördüğü zaman ne yapacak?'

Kompartımandaki bayan Fransızca olarak:

"İnsana akıl, dertlerinden kurtulabilmesi için verilmiştir," dedi ve besbelli söylediği cümle hoşuna giderek, yapmacıklı bir kibarlık gösterisiyle dilinin ucunu, büzdüğü dudakları arasında hafifçe çıkarıp içeri çekti.

Bu sözler, âdeta Anna'nın düşüncesine cevap veriyordu.

Anna, 'Dertlerinden kurtulması için,' diye içinden tekrarladı. Kırmızı yanaklı kocaya ve zayıf karısına bir göz atan Anna, hastalıklı kadının, kendisini anlaşılmamış bir kadın saydığını, kocasının onu aldattığını ve karısının, kendisi üzerine olan bu görüşü desteklemekte olduğunu anladı. Anna, ışığını onların üzerine tutmakla sanki onların bütün serüvenlerini, ruhlarının en gizli kapaklı köşelerini görmüş gibi oldu. Ama orada ilgi çekici hiçbir şey yoktu, yine kendi düşüncelerine daldı.

‘Evet, bu benim için büyük bir dert, oysa dertlerimizden kurtulmamız için bize akıl verilmiş; o hâlde ben de kurtulmalıyım! Artık bakacak bir şey kalmadıysa, bakılan her şey insanı tiksindiriyorsa, ışığı niye söndürmemeli? Ama nasıl? O kondüktör niye öyle koşarak geçti koridordan? Bitişik kompartımandaki şu gençler niye bağırıyor? Niye konuşup gülüşüyorlar? Bunların hepsi sahte, hepsi yalan, hepsi kandırmaca, hepsi kötülük!’

Tren istasyona gelince, Anna yolcu kalabalığıyla birlikte indi ve sanki cüzzamlıymışlar gibi onlardan sakınarak peronda durdu, oraya niçin geldiğini, ne yapmak niyetinde olduğunu hatırlamaya çalıştı. Daha önce gözüne mümkün görünen şeylerin hepsini şimdi, hele ona hiç rahat vermeyen bu uygunsuz insanların gürültücü kalabalığı arasında düşünmek ona çok güç geliyordu. Kâh hamallar yanına gelerek eşyalarını götürmeyi teklif ediyor, kâh delikanlılar topuklarını peronun tahtalarında takırdatarak ve yüksek sesle konuşarak ona bakıyor; kâh karşı karşıya geldiği kişiler, hep geçecekleri yanı şaşırıyorlardı. Anna, cevap gelmemişse daha uzaklara gitmek istediğini hatırlayarak, bir hamalı durdurdu ve oraya Kont Vronski’ye mektup getiren bir arabacı gelip gelmediğini sordu.

“Kont Vronski mi? Şimdi onlardan birileri buradaydı. Prenses Sorokina ile kızını karşıladılar. Nasıl biriydi arabacı?”

Anna hamalla konuşurken, arabacı Mihail, saat kösteği takılı şık, koyu mavi ceketi içinde, yanakları al al, şen bir yüzle yanına geldi ve besbelli görevini böylesine iyi bir biçimde yerine getirmiş olmaktan gururlanarak, Anna’ya bir pusula verdi. Anna zarfı açtı ve daha okumadan yüreğine ateş düştü.

Vronski, gelişigüzel bir yazı ile şunu yazmıştı: “Pusulanın elime geçmeyişine çok üzüldüm. Saat onda geleceğim.”

Anna, kinli bir gülümsemeyle, ‘Böyle! Bunu bekliyordum!’ diye içinden geçirdi. Mihail’e dönerek, yavaşça:

“Pekâlâ, sen eve git,” dedi. Hızlı hızlı çarpan kalbi soluğunu kestiği için, alçak sesle konuşuyordu. Tehdidini Vronski’ye ya da kendine değil, onu acı çekmeye zorlayan güce yönelterek: ‘Hayır, bana acı çektirmene izin vermeyeceğim,’ diye düşündü ve peron boyunca yürüyüp, istasyon binalarını geçti.

Peronda dolaşan iki hizmetçi kız başlarını çevirip Anna'ya baktılar ve elbisesi üzerine yüksek sesle bir şeyler söylediler. Anna'nın üstündeki dantellerden, "sahici" diye söz ettiler. Delikanlılar Anna'ya rahat vermiyorlardı. Yüzüne baka baka, gülerek ve tabii olmayan bir sesle bağıra bağıra bir şeyler söyleyerek tekrar onun yanından geçtiler. İstasyon şefi, yanından geçerken Anna'ya, trenle yoluna devam edip etmeyeceğini sordu. Kvas satan bir oğlan çocuğu, gözlerini ondan ayırmıyordu. Anna, peronda uzağa, daha uzağa giderek, 'Yarabbi! Nereye gideyim?' diye aklından geçirdi. Peronun sonunda durdu. Gözlüklü bir beyi karşılamaya gelen ve yüksek sesle konuşup gülüşen kadınlarla çocuklar, Anna hizalarına geldiği zaman sustular ve Anna'yı süzdüler. Anna daha hızlı yürüyerek onlardan uzaklaştı, peronun ta ucuna kadar gitti. Bir marşandiz yaklaşıyordu. Peron sarsıldı, Anna kendini yine trende gidiyormuş gibi sandı.

Birdenbire, Vronski'yle ilk karşılaştığı gün trenin altında ezilen adamı hatırlayarak, ne yapması gerektiğini anladı. Su kulesinin bulunduğu yerden raylara giden basamakları hafif adımlarla çabucak inip, önünden geçmekte olan marşandize iyice sokularak durdu. Vagonların alt yanına, cıvatalarına, zincirlerine ve ağır ağır ilerleyen en öndeki vagonun kocaman, dökme demir tekerleklerine baktı, ön tekerleklerle arka tekerleklerin ortasını, bu orta noktanın tam kendisinin karşısına geleceği anı göz kararıyla kestirmeye çalıştı.

Traversleri örten kum ve kömür tozu karışımı üzerine düşen vagonun gölgesine bakarak içinden: 'Oraya!' dedi. 'Oraya, tam ortasına. Onu cezalandıracağım ve hem herkesten, hem de kendimden kurtulmuş olacağım!'

Anna, tam kendi hizasında geçmekte olan ön vagonun altına, onun orta yerine düşmek istiyordu. Ama kolundan çıkarmaya uğraştığı küçük kırmızı el çantası onu oyaladı ve Anna geç kaldı! Vagonun orta yeri onun hizasını geçmişti. İkinci vagonu beklemek gerekiyordu. Banyo yaparken suya ilk dalacağı sırada her zaman duyduğuna benzer bir duyguya kapıldı ve istavroz çıkardı. Yapmaya alışık olduğu istavroz işareti bir yığın çocukluk ve genç kızlık anısının ruhunda canlanmasına yol açtı ve ondan her şeyi gizleyen

karanlık birdenbire parçalanarak, bir an için hayat, bütün aydınlık geçmişinin sevinçleriyle, gözünün önünde belirdi. Ama Anna gözlerini, yaklaşmakta olan ikinci vagonun tekerleklerinden ayırmadı. Tekerlekler arasındaki orta nokta tam hizasına geldiği anda, kırmızı çantasını fırlattı, başını omuzlarının arasına kısarak vagonun altına, ellerinin üzerine düştü ve hafif bir davranışla âdeta hemen kalkmaya hazırlanıyormuş gibi, dizlerinin üstünde doğruldu. Aynı anda, yaptığından dehşete kapıldı. 'Neredeyim? Ne yapıyorum? Neden?' Kalkmak, kendini geriye atmak istedi; ama koskocaman, karşı konulmaz bir şey kafasına çarptı ve onu sırtından sürükledi. Savaşmanın boşuna olduğunu hissederek: "Allah'ım, bütün günahlarımı bağışla!" diye mırıldandı. Ufak tefek bir köylü, bir şeyler mırıldanarak, bir demirin üzerinde çalışıyordu. Anna'nın, okumakta olduğu, üzüntülerle, aldatmalarla, acılarla, kötülüklerle dolu kitabı aydınlatan mum, her zamankinden daha parlak bir ışıkla parladı, Anna için eskiden karanlıkta kalan her şeyi aydınlattı, sonra, titremeye, kararmaya başladı ve ebedî olarak söndü.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

I

NEREDEYSE hemen iki ay geçmişti. Sıcak yaz mevsimi artık yarılanmıştı. Sergey İvanoviç ise, ancak şimdi Moskova'dan ayrılmaya hazırlanıyordu.

Bu süre içinde Sergey İvanoviç'in hayatında kendisiyle ilgili birtakım olaylar meydana gelmişti. Altı yıllık emeğinin ürünü olan *Avrupa ve Rusya'da Devletin Temelleri ve Biçimleri Üzerine Bir Deneme* adlı eseri bir yıl kadar önce bitmişti. Bu kitabın bazı bölümleriyle önsözü dergilerde yayımlanmış, öteki bölümlerini de Sergey İvanoviç çevresindekilere okutmuştu, bu bakımdan eserdeki düşüncelerin kamuoyu için bir yenilik taşıması söz konusu değildi. Ama buna rağmen Sergey İvanoviç, kitabının yayımlanmasının toplumda önemli bir ilgi uyandırmasını ve bilim dünyasında, tam bir ihtilal değilse bile, hiç olmazsa büyük bir heyecan yaratmasını bekliyordu.

Kitap, çok titiz bir çalışmayla yeniden gözden geçirildikten sonra geçen yıl yayımlanmış ve kitapçılara gönderilmişti.

Sergey İvanoviç, kitabı üzerine kimseye bir şey sormadığı, arkadaşlarının kitabın nasıl gittiği sorularına, istemeye istemeye ve yapmacık bir ilgisizlikle cevap verdiği, hatta kitabının iyi satılıp satılmadığı konusunda kitapçıların ağzını bile aramadığı hâlde, kitabının toplumda ve edebiyat dünyasında uyandıracağı ilk izlenimi, büyük bir dikkatle gözlüyordu.

Ne var ki, bir hafta geçti, iki hafta, üç hafta geçti, ama toplumda hiçbir etki göze çarpmadı; ara sıra arkadaşları, uzmanlar ve bilginler, besbelli nezaket gereği ona kitabından söz ediyorlardı. Geri kalan tanıdıkları, bilimsel nitelikteki bir kitapla ilgilenmediklerinden, bu konuda onunla hiç konuşmuyorlardı bile. Şimdi özellikle

başka şeylerle ilgilenen toplum da, kitaba karşı tam bir umursamazlık gösteriyordu. Basında da, bir ay boyunca kitabı üzerine tek kelime çıkmadı.

Yalnız, *Kuzey Böceği* adlı dergide, sesini kaybeden şarkıcı Drabanti üzerine çıkan alaycı bir fıkrada, Sergey İvanoviç'in kitabıyla ilgili olarak aşağılayıcı bir iki söze yer verilmiş, kitabın çoktan herkes tarafından mahkûm edilip alaya alındığı ima edilmişti.

Nihayet, üçüncü ay, ciddi bir dergide bir eleştiri yazısı çıktı. Sergey İvanoviç, makalenin yazarını da tanıyordu. Onunla bir sefer Golubtsov'larda karşılaşmıştı.

Makalenin yazarı çok genç, hastalıklı bir fıkra yazarıydı; yazar olarak çok atılgan, ama kültürce çok zayıf ve kişisel ilişkilerinde çok çekingendi.

Sergey İvanoviç, yazarı tamamıyla küçümsemesine rağmen, makaleyi tam bir saygıyla okumaya koyuldu. Makale korkunçtu.

Eleştirmenin bütün kitabı, anlaşılması mümkün olmayan bir biçimde anladığı besbelliydi. Ama kitaptan aktardığı parçaları öyle ustaca seçmişti ki, kitabı okumayanların (görünüşe göre hemen hemen hiç kimse okumamıştı) bütün eserin, ağdalı, üstelik yerli yerinde kullanılmamış (zaten soru işaretleri de bunu gösteriyordu) laf kalabalığından başka bir şey olmadığı, kitap yazarının ise, sırılsıklam bir cahil olduğu kanısına varacakları apaçıktı. Bütün bunlar öylesine bir incelikle düzenlenmişti ki, Sergey İvanoviç'in kendisi bile böyle bir incelikten yoksun olmak istemezdi; ama işte korkunç olan da buydu.

Sergey İvanoviç, eleştirmenin iddialarının doğruluğunu büyük bir vicdan titizliğiyle kontrol etmesine rağmen, alaya alınan yetersizlikler ve yanlışlar üzerinde bir an bile durup düşünmedi –bütün bunların mahsus bir araya getirildiği apaçıktı– onun yerine hemen, elinde olmaksızın, eleştiri yazısının yazarıyla karşılaşmasını, yaptıkları konuşmaları en küçük ayrıntısına kadar hatırlamaya çalıştı.

'Sakın herhangi bir biçimde onu kırmış olmayayım?' diye düşündü.

Tanıştıkları sırada, genç adamın cahilliğini ortaya koyacak biçimde yanlış kullandığı bir kelimeyi düzelttiğini hatırlayınca, Sergey İvanoviç, makalenin yazılış nedenini de bulmuş oldu.

Bu yazıdan sonra, gerek basında, gerek konuşmalarda, kitapla ilgili olarak yine bir ölüm sessizliği baş gösterdi ve Sergey İvanoviç, öylesine bir sevgi ve emekle meydana gelen altı yıllık eserinin, hiçbir iz bırakmadan kaybolduğunu anladı.

Kitabı bitirdikten sonra elinde, eskiden olduğu gibi zamanının büyük bölümünü alacak olan bir başka eser bulunmayışı, Sergey İvanoviç'in durumunu daha da ağırlaştırmaktaydı.

Sergey İvanoviç, zeki, kültürlü, sağlıklı ve çalışkan bir insandı, fazla enerjisini nereye harcayacağını bilemiyordu. Salonlarda, konferanslarda, toplantılarda, komitelerde ve insanın konuşabileceği her yerde yaptığı konuşmalar zamanının bir bölümünü alıyor; ama hayatının büyük bir bölümünü şehirde geçirmiş bir insan olduğundan, tecrübesiz kardeşinin Moskova'ya geldiği zaman yaptığı gibi, bütün enerjisini konuşmaya harcamaya kıyamıyordu; bu bakımdan elinin altında daha harcayacak bol bol boş vakti ve kafa enerjisi vardı.

Kitabının başarısızlığa uğraması yüzünden, onun için bu en zor dönemde, Sergey İvanoviç'in şansına, ayrı dinden olanlar, Amerikalı dostlarımız,* Samara kıtlığı, sergiler ve spiritizma gibi sorunların yerini, o güne kadar toplumu çok hafiften ilgilendirmiş olan Slav sorunu aldı, vaktiyle bu davanın** destekleyicilerinden biri olan Sergey İvanoviç kendini büsbütün buna verdi.

---

* "Amerikalı dostlarımız." Bununla, II. Aleksandr'ın Karakazov'un suikastından kurtuluşunu tebrik etmek ve Rusya'nın federal hükümete manevi desteğinden ötürü Amerika'nın şükranlarını sunmak üzere 1866 yılı Temmuz ayında Amerika Birleşik Devletleri'nden Rusya'ya gelen özel heyet kastediliyor. (Amerikan iç savaşı sırasında, 1863 yılında Rusya bir dostluk jesti olarak Amerika'ya bir bölük asker yollamıştı.) Heyetin başı Yüzbaşı Fox, 27 Temmuz günü II. Aleksandr tarafından büyük bir kalabalık huzurunda kabul edilmiş ve bütün Amerikan delegasyonu gerek hükümet gerek kamu örgütleri tarafından büyük bir hararetle karşılanmış, candan ilgi görmüştü. Rusya ile Birleşik Devletler arasındaki dostça ilişkiler, o tarihten sonra daha on beş, yirmi yıl kamuoyunu ilgilendiren bir konu olmaya devam etmişti. *–H. Âli Ediz*

** Slav davası: Slav aslından gelme uluslardan yana olup da 1875'te Bosna-Hersek'teki ayaklanma ile başlayan, 1876'da Bulgarların isyanıyla genişleyen Osmanlı-Sırp Savaşı'yla büsbütün gelişen bu gerici, ırkçı, istilacı akını, o dönemde en şiddetli noktasına ulaşmış bulunuyordu.
Bu akımı Rusya'daki Slavofil çevreler (J. S. Aksakov, Yuri Samarin vb.) gayretle körüklüyorlar ve bunun tepkileri Rus toplumunda açıkça görülüyordu; hatta bu tepkilerden biri de, "gönüllü hareketi"ne girişilmesi olmuştu. Çeşitli sınıflardan yüzlerce Rus, Sırp ordusuna gönüllü yazılmış ama bunlar disiplinsizlikleri yüzünden, eğitim görmüş Türk birlikleri karşısında hiçbir başarı sağlayamamışlardı. Bu akım en sonunda Rusya'nın 1877'de Türkiye'ye savaş ilan etmesine yol açmıştır. *–H. Âli Ediz*

Sergey İvanoviç'in bulunduğu çevrede o zamanlar, Slav sorunundan ve Sırp Savaşı'ndan başka şey konuşulmuyor, başka şey yazılmıyordu. Aylak kalabalık genellikle zaman öldürmek için yaptığı şeylerin hepsini şimdi Slavlar yararına yapıyordu. Balolar, konserler, ziyafetler, söylevler, hanımların tuvaletleri, biralar, kısa ziyafet konuşmaları, meyhaneler hep, Slavlara duyulan sempatiye tanıklık ediyordu.

Sergey İvanoviç, bu konuda yazılıp söylenenlerin çoğuyla bire bir aynı düşüncede değildi. Slav sorununun, sosyetenin zaman geçirmek için birbiri arkasından el attığı moda eğlencelerden biri hâline geldiğini görüyordu; birçok kişinin bu sorunu kendi bencil çıkarları için, kendilerini reklam etmek için benimsediklerini de görüyordu. Gazetelerin sırf dikkat çekmek ve birbirlerini bastırmak kaygısıyla birçok gereksiz ve aşırı şey yazdıklarının pekâlâ farkındaydı. Bu genel heyecan arasında, başarısız kişilerin ve hıncı olanların –ordusuz başkomutanların, makamsız bakanların, gazetesiz gazetecilerin, üyesiz parti liderlerinin– öne atılıp, başkalarından daha çok bağırdıklarını görüyordu. Bu işte, birçok hafiflik, birçok gülünç şey bulunduğunu görüyordu; ama aynı zamanda, açık seçik, gittikçe gelişen ve sempati duymamasına imkân olmayan heyecanı, toplumun bütün sınıflarını birleştiren heyecanı da görüyor ve buna hak veriyordu. Büyük dava uğruna çarpışan Sırplarla Karadağlıların gösterdikleri yararlık ise, bütün ulusta, kardeşlerine sadece lafla değil, işle de yardım etmek isteği uyandırıyordu.

Bunun dışında, Sergey İvanoviç'i son derece sevindiren bir şey daha vardı: Bu, kamuoyunun meydana çıkmasıydı. Halk, isteklerini kesinlikle dile getirmişti. Halkın ruhu, Sergey İvanoviç'in deyimiyle, dile gelmişti. Sergey İvanoviç bu işte ne kadar fazla çalışırsa, bu hareketin, her geçen gün daha geniş ölçüler almak, bütün bir çağa damgasını vurmak zorunda olacağını, gittikçe daha açık görüyordu.

Sergey İvanoviç kendini büsbütün bu büyük davanın hizmetine vererek, kitabını düşünmeyi unuttu.

Şimdi bütün zamanı öylesine doluydu ki, kendisine gönderilen bütün mektuplara, kendisine yapılan başvurulara cevap vermeye bile yetişemiyordu.

Bütün ilkbaharı ve yazın bir bölümünü çalışarak geçirdikten sonra, ancak temmuz ayında köye, kardeşine gitmeye hazırlandı.

Rusya'nın iki başkentiyle büyük şehirlerinde oturanlarla birlikte kendisinin de uyandığına inandığı ulusal ruhun coşmasını görme zevkini tatmak ve iki haftalığına dinlenmek üzere, halkın içine, ücra köylere gidiyordu. Levin'i ziyaret etmek için verdiği sözü çoktandır yerine getirmeye hazırlanan Katavasov da Sergey İvanoviç'le birlikte yola çıktı.

II

SERGEY İvanoviç'le Katavasov, bugün özellikle çok canlı ve kalabalık olan Kursk demiryolu istasyonuna varıp, arkalarında eşyalarıyla birlikte gelmekte olan uşağa bakmak için arabalarından indikleri sırada istasyona, dört arabayla gönüllüler* de geldi. Hanımlar, çiçek buketleriyle bunları karşıladı ve peşlerine takılan bir halk kalabalığının eşliğinde istasyona girdiler.

Gönüllüleri karşılayan hanımlardan biri, bekleme salonundan çıkıp, Sergey İvanoviç'e dönerek Fransızca sordu:

"Siz de geçirmeye mi geldiniz?"

Sergey İvanoviç hafifçe gülümseyerek:

"Hayır, ben kendim yolcuyum, prenses. Dinlenmeye, kardeşime gidiyorum. Siz hep onları geçirmeye gelir misiniz?" diye sordu.

Prenses:

"Ne yaparsınız?" diye cevap verdi. "Yolladıklarımızın daha şimdiden sekiz yüzü bulduğu doğru mu? Malvinski bana inanmıyor."

Sergey İvanoviç:

"Sekiz yüzü aşkın," dedi. "Doğrudan Moskova'dan gitmeyenleri de hesap edersek, bini geçmiş olması gerekir."

Hanım sevinçle bağırdı:

"Bak işte! Benim dediğim çıktı! Bir milyon rubleye yakın bağış toplandığı da doğru, değil mi?"

---

* Kitabın bundan sonraki bölümlerinde, Levin ile ağabeyi arasında sert tartışmalara yol açacak olan bu gönüllülerin çoğu, toplumda yerlerini kaybetmişlerden, içkicilerden, kişisel yaşantılarında mutsuzluğa uğramış (Vronski gibi) kişilerden kuruluydu. Tolstoy, Levin'in ağzıyla, gerici, ırkçı ve istilacı bir nitelik taşıyan ve daha çok kişisel çıkarlara dayanan bu akımı şiddetle yermektedir. *–H. Âli Ediz*

"Daha fazla, prenses."

"Bugünkü telgrafa ne dersiniz? Türkler yine yenilmiş."

Sergey İvanoviç.

"Evet, okudum," diye cevap verdi.

Türklerin bütün mevzilerinden geri çekildiklerini, ertesi gün de kesin bir savaşın beklendiğini bildiren son telgraftan söz ediyorlardı.

"Ah, hazır sırası gelmişken söyleyeyim, çok iyi bir delikanlı var, o da gönüllü yazılmak istiyor; nedense ona zorluk çıkarmışlar. Sizden rica edeyim dedim; kendisini tanırım, lütfen onun için bir mektup yazar mısınız? Delikanlı, Kontes Lidya İvanovna tarafından gönderilmiş."

Gönüllü yazılmak isteyen delikanlı üzerine, prensesin verebildiği bütün ayrıntılı bilgileri alan Sergey İvanoviç, birinci mevki bekleme salonuna gitti, gerekli kişiye bir mektup yazdı.

Sergey İvanoviç, prensesi tekrar bulup da ona mektubu verdiği zaman, kadın muzaffer bir tavırla ve çok anlamlı bir edayla gülümseyerek sordu:

"Kont Vronski'nin, hani şu... ünlü kişinin de bu trenle gittiğini biliyor musunuz?"

"Gideceğini duymuştum, ama ne zaman gideceğini bilmiyordum. Bu trenle mi gidiyor?"

"Gördüm kendisini. Burada. Onu geçirmeye sadece annesi gelmiş. Vronski yapabileceği en iyi şeyi yapmış oluyor."

"Ah, evet, tabii."

Onlar konuşurken, kalabalık oluk gibi yanlarından geçerek yemek masasına üşüştü. Onlar da o yana gittiler ve bir bayın, elde kadeh, gönüllülere nutuk çektiğini duydular. Adam, sesini gittikçe yükselterek, "Din uğruna, insanlık uğruna ve kardeşlerimiz uğruna," diye bağırıyordu. Tiz, ağlamaklı bir sesle sözünü, "Bu büyük davada Moskova Ana sizi kutsuyor. *Jiviyo*!"* diye bitirdi.

Herkes "*Jiviyo*" diye bağırdı ve salona akın eden yeni bir kalabalık az kaldı prensesi deviriyordu. Kalabalığın ortasında yerden bitercesine beliriveren Stepan Arkadyeviç, bütün yüzünü aydınlatan şen bir gülümsemeyle:

---

* Sırpça, "Yaşasın!" anlamına gelmektedir. *–H. Âli Ediz*

"Ah, prenses! Ne dersiniz bu işe! Çok güzel, çok yürekten konuştu değil mi?" dedi. "Bravo doğrusu!" Sevgi dolu, saygılı ve sıkıntılı bir gülümseyişle Sergey İvanoviç'i kolundan öne doğru hafifçe iterek ekledi: "Siz de Sergey İvanoviç, birkaç söz söyleseniz, şöyle yüreklendirici birkaç söz... bu işi iyi yaparsınız siz."

"Hayır, ben gidiyorum şimdi."

"Nereye?"

Sergey İvanoviç:

"Köye, kardeşime," diye cevap verdi.

"O hâlde karımı göreceksiniz. Ben ona mektup yazdım, ama siz daha önce göreceksiniz. Lütfen kendisine beni gördüğünüzü söyleyiniz ve *allright** deyiniz. O, anlar. Ha, ayrıca, lütfen komisyon üyeliğine atandığımı da kendisine söyleyiniz, şey komisyonu... Ah, her neyse, o anlayacaktır." Sonra prensese dönerek, âdeta özür diler gibi: "*Les petites miséres da la vie humaine*,**" dedi. "Miyagkaya da, Liza değil, Bibiş, bin tüfekle on iki hemşire yolluyor. Bilmem, size söyledim miydi?"

Koznişev isteksizce:

"Evet, duydum," diye cevap verdi.

Stepan Arkadyeviç:

"Yazık ki, gidiyorsunuz," dedi. "Gönüllü giden iki kişi onuruna, Petersburg'dan Dimer-Bartniyanski ile bizim Grişa Veselovski onuruna, yarın bir öğle yemeği veriyoruz. İkisi de gidiyor. Veselovski yeni evlenmişti. Aferin adama! Doğru değil mi, prenses," diye hanıma dönerek söyledi.

Prenses cevap vermeksizin, Koznişev'e baktı. Ama Sergey İvanoviç'le prensesin, bir an önce kendisinden kurtulmaya can attıkları her hâllerinden anlaşılmasına rağmen, Oblonski hiç istifini bozmadı. Gülümseyerek, bazen prensesin şapkasındaki tüye, bazen, dönüp, bir şeyler hatırlatmak ister gibi çevresine bakıyordu. Bağış kutusu taşıyan bir kadının geçmekte olduğunu görünce, onu çağırıp, kutuya beş rublelik bir banknot attı.

---

* (İng.) "Her şey yolunda." *–H. Âli Ediz*

** (Fr.) "İnsan hayatının küçük hesapları, tatsız yanları." *–H. Âli Ediz*

"Cebimde para varken bu bağış kutularını gördüm mü, duygulanmamak elimden gelmiyor," dedi. "Ya bugün gelen telgraf nasıl? Aferin şu Karadağlılara doğrusu!"

Prenses ona Vronski'nin de bu trenle gitmekte olduğunu söyleyince, Stepan Arkadyeviç:

"Ne diyorsunuz!" diye bağırdı.

Stepan Arkadyeviç'in yüzünde bir anlık üzüntülü bir ifade belirdi. Ama bir dakika sonra, her iki ayağı üzerinde hafifçe yaylanarak ve favorilerini sıvazlayarak Vronski'nin bulunduğu odaya girdiği zaman, kız kardeşinin ölüsü üzerindeki kendi umutsuzca hıçkırıklarını büsbütün unuttu, Vronski'yi sadece bir kahraman ve eski bir dost olarak gördü.

Oblonski yanlarından ayrılır ayrılmaz, prenses, Sergey İvanoviç'e dönerek:

"Bütün kusurlarına rağmen, onun da hakkını vermemek elde değil," dedi. "Onda safkan bir Rus, bir Slav karakteri var! Yalnız, korkarım ki, Vronski için onu görmek hoş olmayacaktır. Siz ne derseniz deyiniz, şu adamın alın yazısı dokunuyor bana. Yolculukta konuşun onunla."

"Bir fırsatını bulursam, belki."

"Oldum olası onu sevmezdim. Ama bu davranışıyla birçok kusurunu affettiriyor. Yalnız kendisi gitmekle kalmıyor, masrafını çektiği bütün bir süvari bölüğünü de yanında götürüyor."

"Evet, ben de öyle duydum."

Kampana çaldı. Herkes kapılara üşüştü.

Prenses, sırtında uzun bir palto, başında geniş kenarlı siyah bir şapka, annesi kolunda olduğu hâlde geçen Vronski'yi işaret ederek:

"İşte kendisi," dedi.

Oblonski, canlı canlı bir şeyler anlatarak Vronski'nin yanında yürüyordu.

Vronski, kaşları çatılmış bir hâlde, Stepan Arkadyeviç'in söylediklerini duymuyormuş gibi önüne bakıyordu.

Herhâlde Oblonski'nin göstermesi üzerine, dönüp, prensesle, Sergey İvanoviç'in durdukları yana baktı ve hiç konuşmadan şap-

kasını kaldırdı. Yaşlanmış, acıyla dolu yüzü, taşlaşmış gibi görünüyordu.

Perona çıkan Vronski, annesinin öne geçmesine izin vererek, sessizce kompartımanlardan birine girip, gözden kayboldu.

Peronda "*Tanrı Çar'ı Korusun*" çalındı, bunu "Hurra!", "*Jiviyo*!" bağrışmaları izledi. Gönüllülerden biri, uzun boylu, basık göğüslü, çok genç bir delikanlı, keçe şapkasını ve bir buket çiçeği başı üzerinde sallayarak, özellikle göze çarpacak bir biçimde selam veriyordu. Onun arkasından başlarını uzatan iki subayla, kocaman sakallı, yağlı şapkalı, yaşlıca bir adam da başıyla selam veriyordu.

III

PRENSESLE vedalaşan Sergey İvanoviç, yanına gelen Katavasov'la birlikte, tıklım tıklım dolu vagona bindi, tren kalktı.

Tsaritsino'da treni, delikanlılardan kurulu, *Slavsiya*'yı* söyleyen, anlaşmış bir koro karşıladı. Gönüllüler yine halkı selamladılar ve pencerelerden başlarını çıkardılar, ama Sergey İvanoviç, onlarla hiç ilgilenmedi. Gönüllülerle o kadar çok uğraşmıştı ki, onların genel tiplerini biliyor ve artık bu onu ilgilendirmiyordu. Öbür yandan, bilimsel çalışmalarından ötürü gönüllüleri inceleme fırsatını bulamayan Katavasov ise, onlarla çok ilgileniyor, gönüllüler üzerine Sergey İvanoviç'e sorular soruyordu.

Sergey İvanoviç ona, ikinci mevki vagonlara gidip, gönüllülerle konuşmasını öğütledi. Katavasov ilk istasyonda bu öğüdü yerine getirdi.

Tren durur durmaz Katavasov ikinci mevki vagonlardan birine geçti ve gönüllülerle tanıştı. Gönüllüler, kompartımanın bir köşesinde oturmuş, yolcularla yeni gelen Katavasov'un dikkatlerinin kendi üzerlerinde toplandığını besbelli bilerek, yüksek sesle konuşuyorlardı. Basık göğüslü genç, ötekilerin hepsinden daha yüksek sesle konuşuyordu. Sarhoş olduğu her hâlinden anlaşılan genç,

* O çağ marşlarından biri. *–H. Âli Ediz*

gönüllülere, okulda başından geçen bir olayı anlatıyordu. Onun karşısında, Avusturya ordusu muhafız üniforması ceketi giymiş, orta yaşlı bir subay oturuyordu. Subay, genç gönüllüyü gülümseyerek dinliyor, arada sırada da onu susturmaya çalışıyordu. Topçu üniformalı üçüncü gönüllü, onların yanında, bir sandığın üstünde oturuyordu. Dördüncüsü uyuyordu.

Genç gönüllüyle konuşmaya girişen Katavasov onun Moskovalı zengin bir tüccar olduğunu, ama daha yirmi ikisine basmadan, büyük bir servetin altından girip üstünden çıktığını öğrendi. Genç gönüllü kadınsı, şımarık ve çelimsiz hâliyle Katavasov'un hoşuna gitmedi; delikanlı, hele şimdi içkili de olduğu için, anlaşılan kahramanca bir iş yaptığı inancındaydı ve çok tatsız bir biçimde böbürlenip duruyordu.

İkinci gönüllü emekli subay da Katavasov üzerinde olumsuz bir izlenim bıraktı. Her kalıba girdiği anlaşılan biriydi bu adam. Demiryolu işinde çalışmış, vekilharçlık etmiş, fabrika işletmişti ve bütün bunlardan hiç gereği olmadan, üstelik bilgiçlik taslayıp teknik terimlerle, ama bu terimleri tamamıyla yersiz kullanarak söz ediyordu.

Topçu üniformalı üçüncü gönüllü, tam tersine Katavasov'un çok hoşuna gitti. Bu, emekli muhafız subayının bilgisine, genç tüccarın kahramanca fedakârlığına hayran kaldığı anlaşılan mütevazı, kendi hâlinde bir adamdı ve kendinden hiç söz etmiyordu.

Katavasov ona Sırbistan'a niye gittiğini sorunca, alçakgönüllülükle cevap verdi:

"Vallahi, herkes gidiyor işte. Sırpların yardımına koşmamız da gerek. İnsan acıyor onlara."

Katavasov:

"Evet," dedi. "Özellikle sizin gibi topçuları az onların."

"Ben topçu sınıfında çok bulunmadım. Belki de beni piyadeye ya da süvariye verirler."

Topçunun yaşından, onun oldukça yüksek bir rütbeye ulaşmış bulunması gerektiği sonucunu çıkaran Katavasov:

"Hepsinden çok topçuya ihtiyaçları varken, nasıl olur da sizi piyadeye ayırırlar," dedi?

Topçu:

"Benim topçuluğum uzun sürmedi. Subay çıkmadan emekliye ayrıldım," dedi ve sınavlarını neden geçemediğini anlatmaya başladı.

Bütün bunlar bir araya gelince, Katavasov'da çok olumsuz bir izlenim bıraktı ve gönüllüler bir istasyonda içki içmek için trenden inince, Katavasov bir başkasıyla konuşup bu izleniminin doğruluğunu anlamak istedi. Yolculardan biri, askerî kaput giymiş yaşlı bir adam, Katavasov'un gönüllülerle konuşmasını dikkatle dinlemekteydi. Katavasov onunla kompartımanda yalnız kalınca, ona döndü. Kendi görüşünü belli etmemek, ama aynı zamanda ihtiyar adamın ağzını aramak için, üstü kapalı bir biçimde konuştu:

"Oraya giden şu adamların hepsinin ne kadar da başka başka durumları var," dedi.

İhtiyar adam, iki savaşa katılmış eski bir askerdi. Bir askerin nasıl olması gerektiğini biliyordu, bu bayların görünüşlerinden, konuşmalarından ve yolculuk sırasında içki şişelerine fazlasıyla farfaracı bir biçimde sarılışlarından da, onların kötü askerler oldukları kanısındaydı. Ayrıca, bir taşra şehrinde oturan bu ihtiyar adam, sarhoşluğundan, hırsızlığından ötürü hiç kimsenin işe almadığı bir erin nasıl gönüllü yazıldığını Katavasov'a anlatmaya koyuldu. Ama toplumun o sıradaki ruh hâli içinde, herkesin desteklediği bir görüşe karşı bir görüşle ortaya çıkmanın, hele gönüllüleri yermenin tehlikeli olacağını tecrübesiyle bildiğinden, o da Katavasov'u dikkatle kolluyordu.

İhtiyar adam, gözlerinde alaycı bir gülümsemeyle:

"Ee, ne yaparsınız, orada insana ihtiyaç var," dedi.

Cepheden gelen son savaş haberlerinden söz ettiler ve ikisi de, son haberlere göre, mademki Türkler bütün cephelerde yenilgiye uğramışlardır, o hâlde yarın olması beklenen kesin savaşın kime karşı verileceği konusundaki şaşkınlıklarını birbirinden gizlediler. Böylece hiçbiri görüşünü belli etmeden, birbirlerinden ayrıldılar.

Katavasov kendi kompartmanına döndüğünde, elinde olmaksızın yalan söyleyerek, gönüllülerle ilgili gözlemlerini Sergey İvanoviç'e anlatırken, hepsinin de iyi çocuklar olduğu izlenimi uyanacak biçimde konuştu.

Bu şehrin büyük istasyonunda, gönüllüler yine şarkılarla, haykırışlarla karşılandılar, yine bağış kutuları taşıyan erkekler, kadınlar ortaya çıktı, ilin hanımları, gönüllülere çiçek buketleri getirip, onları büfeye götürdüler; yalnız bütün bunlar, Moskova'dakine oranla çok daha sönük ve zayıf oldu.

IV

TRENİN bir taşra kentinde duruşu sırasında Sergey İvanoviç büfeye gitmeyip, peronda bir aşağı bir yukarı dolaştı.

Vronski'nin kompartımanının önünden ilk geçişinde, storun inik olduğuna dikkat etti. Ama ikinci geçişinde ihtiyar kontesi pencerede gördü. Kontes onu çağırdı.

"Ben de gidiyorum," dedi. "Kursk'a kadar onu geçiriyorum."

Sergey İvanoviç, kontesin penceresi önünde durup, içeriye göz atarak:

"Evet, duydum," diye cevap verdi. Vronski'nin orada olmadığını görerek ekledi: "Onun payına çok güzel bir davranış!"

"Evet, başına gelen felaketten sonra başka ne yapabilirdi ki?"

Sergey İvanoviç:

"Ne korkunç bir olay!" dedi.

"Ah, neler çektim ben! Ama içeri gelsenize..."

Sergey İvanoviç içeri girip onun yanına oturduktan sonra, kontes: "Ah, neler çektim!" diye tekrarladı. "Tasavvur edemezsiniz! Altı hafta kimseyle konuşmadı ve ancak benim yalvarmalarımla yemek yedi. Onu bir an bile yalnız bırakmaya gelmezdi. Canına kıyabileceği ne varsa hepsini kaldırdık ortadan. Alt katta oturuyorduk, ama ne yapacağı belli olmazdı ki. Tabii biliyorsunuz bir seferinde o kadın yüzünden kendini vurmuştu," dedi ve hatırladığı şeyle, kontesin kaşları çatıldı: "Evet, tam böyle bir kadının layık olduğu biçimde öldü. Seçtiği ölüm bile aşağılıktı, bayağıydı."

Sergey İvanoviç içini çekerek:

"Onu yargılamak bize düşmez, kontes. Ama sizin için ne kadar üzücü olduğunu anlıyorum," dedi.

"Ah, bana bundan söz etmeyiniz! Malikânemde oturuyordum, oğlum da o sırada benim yanımdaydı. Bir mektup getirdiler. Oğlum oturup cevabını yazdı ve gönderdi. Onun orada, istasyonda olduğunu hiç bilmiyorduk. Akşamleyin, daha yeni odama çekilmiştim, hizmetçim Meri, bir kadının kendini trenin altına attığını söyledi. Beynimden vurulmuşa döndüm! O olduğunu anlamıştım! İlk ağzımdan çıkan laf, 'Sakın konta söylemeyin!' oldu. Ama ona söylemişlerdi bile. Arabacısı oradaymış, hepsini görmüş. Odasına koştuğum zaman, kont deli gibiydi, onu görmek korku veriyordu insana. Bir kelime söylemeden, dörtnala istasyona gitti. Orada neler geçtiğini bilmiyorum, ama onu eve getirdikleri zaman ölü gibiydi. Neredeyse tanıyamayacaktım. Doktor, '*Prostration complète*'* dedi. Ondan sonra da âdeta bir delilik hâli başladı!.." Kontes, bir el işareti yaparak: "Ah, konuşmak neye yarar!" dedi. "Korkunç anlardı! Korkunç! Hayır, siz ne derseniz deyiniz, kötü bir kadındı o. Böyle gözü dönmüşçesine tutkunun anlamı neydi sanki? Tabii hep, hiç görülmemiş bir şey yapmış olmak için. Yaptı da maşallah! Hem kendini, hem de çok değerli iki erkeği, kocasıyla benim mutsuz oğlumu mahvetti."

Sergey İvanoviç sordu:

"Peki, ya kocası?"

"Anna'nın kızını aldı. İlk günlerde Aleksey her şeye razı oldu. Ama şimdi, kızını bir yabancıya verdiği için çok üzülüyor. Ne var ki sözünden de dönemez. Karenin cenazeye geldi. Ama Aleksey'le karşılaşmaması için elimizden geleni yaptık. Onun için, kocası için ne de olsa daha kolay. Anna onu özgürlüğüne kavuşturdu. Oysa benim zavallı oğlum kendini büsbütün ona vermişti. Her şeyi tepmişti: mesleğini, beni. Anna ise bütün bunlara rağmen ona acımadı, mahsus, büsbütün mahvetti. Hayır, ne derseniz deyiniz, onun ölümü iğrenç bir kadının, dinsiz bir kadının ölümüdür. Tanrı beni bağışlasın, ama oğlumu mahvolmuş gördükçe, o kadının anasından tiksinmemek elimden gelmiyor."

"Peki, oğlunuz şimdi nasıl?"

"Tanrı'nın bize bir lütfu oldu şu Sırbistan Savaşı. Ben yaşlı bir kadınım, bunlardan bir şey anlamam, ama Aleksey için Tanrı'nın

* (Fr.) "Tam bir bitkinlik hâli." –*H. Âli Ediz*

bir lütfudur bu. Tabii, bir anne olarak benim için korkunç bir şey bu; üstelik duyduğuma göre, *ce n'est pas trés bien vu à Pétersburg.** Ama elden ne gelir! Onu kendine getirecek biricik şey buydu. Aleksey'in en yakın arkadaşlarından Yaşvin, kumarda varını yoğunu kaybetmiş ve Sırbistan'a gitmeye karar vermiş. Aleksey'i görmeye geldi, onu da kendisiyle birlikte gitmeye kandırdı. Şimdi bu onu oyalıyor. Lütfen, gidip onunla konuşunuz. Oyalanmasını istiyorum. Öylesine üzgün ki. Üstelik diş ağrısı da tuttu. Ama sizi görürse çok sevinecektir. Lütfen konuşun onunla biraz. Öbür tarafta geziniyor."

Sergey İvanoviç, seve seve konuşacağını söyledi ve trenin öbür yanına geçti.

V

VRONSKİ, perona yığılmış hasır çuvalların eğri akşam gölgeleri arasında, sırtında uzun paltosu, başında, gözlerinin üzerine kadar indirilmiş şapka ile elleri ceplerinde, her yirmi adımda keskin dönüşler yaparak, kafeste yırtıcı bir hayvan gibi, bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Sergey İvanoviç, ona yaklaşırken, Vronski'nin kendisini gördüğü, ama görmezlikten geldiği kanısına kapıldı. Ancak, Sergey İvanoviç buna aldırmadı. Vronski ile ilişkisinde, bütün kişisel hesapların üstündeydi.

O anda Vronski, Sergey İvanoviç'in gözünde büyük davada rol alan önemli bir kişiydi ve Koznişev, onu desteklemeyi, onu yüreklendirmeyi kendisi için bir borç sayıyordu.

Vronski durakladı, dikkatle Sergey İvanoviç'e baktı, onu tanıdı ve karşılamak üzere birkaç adım atıp, elini büyük bir içtenlikle sıktı.

Sergey İvanoviç:

"Belki benimle görüşmek istemezdiniz, ama acaba size yararlı olamaz mıyım?" dedi.

Vronski:

"Sizinle görüşmek kadar hiç kimse ile görüşmek, beni böylesine az hoşnutsuz kılabilir," diye karşılık verdi. "Beni bağışlayınız. Hayatta beni hoşnut edecek bir şey kalmadı."

* (Fr.) "Petersburg'da pek hoş karşılanmıyor bu." –*H. Âli Ediz*

Sergey İvanoviç, Vronski'nin apaçık acı belirtileri taşıyan yüzüne dikkatle bakarak:

"Çok iyi anlıyorum," dedi. "Ben de size yararlı olabilir miyim diye düşündüm. *Ristiç*'e* ya da *Milan*'a** bir mektup istemez miydiniz?"

Vronski, söylenenleri güçlükle anlamış gibi:

"Ah, hayır!" dedi. "Sizce bir sakınca yoksa burada gezinelim. Vagonun havası çok bozuk. Bir mektup mu? Hayır, teşekkür ederim. Ölmek için tavsiye mektubuna hiç ihtiyaç yok..." diye yalnız dudaklarının ucuyla gülümseyerek ekledi. Gözlerindeki o öfkeli acı ifadesi değişmedi.

"Evet, ama ne de olsa, ilişki kurmak zorunda olduğunuz birisi ile –buna önceden hazırlanmış ise– ilişki kurmanız daha kolay olur. Bununla birlikte, siz nasıl isterseniz. Kararlarınızı duyunca çok sevindim. Gönüllülere sağdan soldan o kadar çok saldıran oldu ki, sizin gibi bir insan onları toplumun gözünde yükseltecektir."

Vronski:

"Bir insan olarak, biricik üstün niteliğim, hayatıma değer vermeyişimdir," dedi. "Çalakılıç bir bölüğün içine dalıp öldürecek ya da ölecek kadar enerjim var, bundan eminim. Sadece işime yaramamakla kalmayan, aynı zamanda benim için iğrenç hâle gelen hayatımı uğruna vereceğim bir şey bulunduğuna sevinçliyim. Bari başkasına yararı dokunsun hayatımın."

İstediği mimiklerle konuşmasına bile izin vermeyen aralıksız diş ağrısı yüzünden, Vronski'nin yanak adaleleri bıkkınlık belirten bir ifadeyle oynadı.

Duygulanan Sergey İvanoviç:

"Yepyeni bir insan olacaksınız, bunu şimdiden görüyorum," dedi. "İnsanın, kardeşlerini kurtarması, ölmeye de, yaşamaya da değen bir amaçtır." Sergey İvanoviç, elini uzatarak ekledi: "Tanrı'dan size dışarıdan başarı, kendi içinizde de huzur dilerim."

Vronski, Sergey İvanoviç'in uzattığı eli hararetle sıktı. Ağır ağır:

---

* Sırp devlet adamı, o sıralarda Sırbistan Dışişleri Bakanı. *–H. Âli Ediz*

** Prens Milan Obrenoviç, sonradan Sırbistan Kralı. 1882'de tahta çıktı. 1889'da tahtını ve memleketini bıraktı. *–H. Âli Ediz*

"Evet, bir silah olarak bir işe yarayabilirim, ama bir insan olarak yıkıntıdan başka bir şey değilim."

Ağzını tükürükle dolduran sağlam dişindeki dayanılmaz zonklama, konuşmasına engel oluyordu. Vronski sustu ve gözleri, rayların üzerinde, ağır ağır, âdeta kayarak yaklaşmakta olan *tender*'in* tekerleklerine daldı.

Ve birden, bambaşka, acıdan değil, içindeki azap verici huzursuzluktan gelen bir duygu, ona bir an için dişinin ağrısını unutturdu. Tenderi, rayları görünce, felaketten beri karşılaşmadığı biriyle konuşmuş olmasının da etkisiyle, birdenbire onu hatırladı; daha doğrusu, bir çılgın gibi istasyon kışlasına koştuğu zaman, kışlanın bir masası üstüne, yabancıların gözleri önüne utanmazcasına serilmiş olarak gördüğü kanlı cesedi, az önce taşıdığı hayatın sıcaklığıyla hâlâ dopdolu, ondan arta kalanları hatırladı; ağır örgüleriyle ve şakaklarındaki bukleleriyle, geriye kaykılı sağlam kalmış başı hatırladı; yarı açık pembe ağızlı o harikulade güzel yüzdeki, o güzel yüzün dudaklarındaki acınacak, açık gözlerindeki o korkunç ifadeyi –kavga ettikleri zaman, Vronski'nin pişman olacağı üzerine söylediği o korkunç sözleri sanki kelimeler hâlinde tekrarlayan– o tuhaf ifadeyi hatırladı.

Vronski, Anna'yı ona ilk defa –yine bir istasyonda– rastladığı hâliyle; son gördüğü zamanki gibi zalim ve kinci hâliyle değil, o esrarlı, o büyüleyici, seven, mutluluk arayan ve mutluluk veren hâliyle hatırlamaya çalıştı. Onunla geçirdiği en güzel anları hatırlamaya çalıştı; ama bu anlar, artık ebedî olarak zehirlenmişti. Vronski artık onu sadece ve sadece, kendisine savurduğu tamamıyla faydasız, ama ebedî olarak silinmeyecek olan pişmanlık tehdidini yerine getirdikten sonraki muzaffer hâliyle hatırlayabiliyordu. Vronski dişinin ağrısını duymaz oldu, yüzü hıçkırıklarla çarpıldı.

Çuval yığınlarının önünden bir aşağı bir yukarı iki sefer geçip, kendini tuttuktan sonra, sakinleşmiş bir yüzle Sergey İvanoviç'e döndü:

"Dünkünden sonra yeni bir telgraf görmediniz, değil mi? Yarın kesin bir savaş bekleniyormuş!"

---

* Tender: Lokomotifin arkasındaki su ve kömür taşımaya yarayan vagon. –*H. Âli Ediz*

Milan'ın kral ilan edilmesi ve bunun çok büyük sonuçlar doğurabileceği ihtimali üzerine bir iki kelime konuştuktan ve ikinci kampana da çaldıktan sonra, vagonlarına döndüler.

VI

SERGEY İvanoviç, Moskova'dan ne zaman ayrılabileceğini bilmediğinden, kendisini istasyonda karşılamaları için kardeşine telgraf çekmemişti. Katavasov'la Sergey İvanoviç, istasyonda kiraladıkları üstü açık, ufak bir *tarantas* içinde, tozdan mahvolmuş bir hâlde, saat on ikiye doğru Pokrovskoye'deki evin kapısı önündeki taş merdivene vardıklarında Levin evde değildi. Babası ve kız kardeşiyle balkonda oturmakta olan Kiti, kayınbiraderini tanıdı ve karşılamak için koşa koşa aşağı indi.

Kiti, Sergey İvanoviç'e, sıkması için elini, öpmesi için de alnını uzatırken:

"Geleceğinizi haber vermemekle ne kadar da ayıp ettiniz," dedi.

Sergey İvanoviç:

"Buraya kadar çok güzel geldik, sizi de rahatsız etmemiş olduk," diye cevap verdi. "Toz içindeyim, size dokunmaktan korkuyorum. Öylesine çok işim vardı ki, yakamı ne zaman kurtarabileceğimi bilemiyordum." Gülümseyerek sözlerine devam etti: "Siz hep eskisi gibi, akıntıdan uzak, kendi sakin koyunuzda sessiz mutluluğun tadını çıkarıyorsunuz. İşte, nihayet dostumuz Fiyodor Vasilyiç de geldiler."

Katavasov, kararmış yüzünden ötürü özellikle parlak görünen dişlerini meydana vuran gülümseyişiyle elini uzatarak o her zamanki şakacılığıyla:

"Bak, ben zenci değilim, yıkanınca adama dönerim," dedi.

"Kostya çok sevinecek. Çiftliğe gitti. Şimdiye kadar dönmesi gerekirdi."

Katavasov:

"Her zamanki gibi çiftçilikle uğraşıyor! Tam sakin bir koy," dedi. "Bizler ise şehirde Sırbistan Savaşı'ndan başka bir şey göremiyoruz! Ee, dostumuz ne düşünüyor bu konuda? Herhâlde başkaları gibi değil?"

Biraz sıkılarak Sergey İvanoviç'e bakan Kiti:

"Bilmem, herhâlde o da herkes gibi düşünüyordur," diye cevap verdi. "Birisini gönderip onu çağırtayım. Babam da bizde misafir olarak bulunuyor. Yurt dışından daha yeni geldi."

Kiti, Levin'e bir adam gönderilmesi, toza bulanmış konuklara yıkanacakları yerlerin –biri Levin'in çalışma odasında, ötekisi de Dolli'nin odasında– gösterilmesi ve konuklara kahvaltı hazırlanması için gerekli emirleri verdikten sonra, gebeliği sırasında yoksun olduğu hızlı hareket etmek hakkını kullanarak balkona koştu.

"Sergey İvanoviç ile Profesör Katavasov," dedi.

Prens:

"Aman, bu sıcakta da çekilmez yani!" dedi.

Babasının yüzündeki alaycı ifadeyi fark eden Kiti, ona bir şey için yalvarıyormuş gibi gülümseyerek:

"Yok, babacığım, çok iyi bir insandır, Kostya da onu çok seviyor," dedi.

"Ben bir şey demedim."

Kiti, ablasına:

"Sen de gidip onlarla ilgileniver şekerim," dedi. "İstasyonda Stiva'yı görmüşler, çok iyiymiş. Ben de Mitya'nın yanına koşmalıyım. Aksi gibi kahvaltıdan beri emzirmedim onu. Belki de uyanmış, ağlıyordur şimdi."

Göğüslerinin süt dolduğunu hisseden Kiti, bir koşu çocuk odasına gitti.

Gerçekten de, Kiti'ninki bir tahmin değildi (Çocuğuyla ilişkisi henüz kesilmemişti). Göğüslerinin sütle doluşundan, çocuğunun aç olduğunu kesin olarak biliyordu.

Kiti, daha çocuk odasına varmadan, çocuğun ağladığını biliyordu. Çocuk gerçekten de ağlıyordu. Kiti onun ağlamasını duydu, adımlarını sıklaştırdı. Ama Kiti ne kadar acele ederse, çocuk da o kadar yüksek sesle ağlıyordu. Sesi tatlı, sağlıklı ama aç ve sabırsızdı.

Kiti bir iskemleye oturup, çocuğa meme vermeye hazırlanırken telaşla sordu:

"Çoktan beri mi ağlıyor, dadısı? Çabuk, ver onu bana. Aman, dadı! Usanç veriyorsun; bırak şimdi, sonra bağlarsın takkesini!"

Bebek açlıktan feryat ede ede katılacak hâle gelmişti.

Hemen hemen hiç çocuk odasından çıkmayan Agafya Mihaylovna:

"Ama olmaz, hanımcığım," dedi. "Üstüne başına bir çeki düzen vermek gerek." Agafya Mihaylovna, Kiti'ye aldırmadan bebekle cilveleşti. "Agucuk, agucuk!"

Dadı, bebeği anasına getirdi. Yüzü şefkatten eriyecek hâlde olan Agafya Mihaylovna da dadının ardı sıra geldi.

Agafya Mihaylovna, sesi bebeğin feryadını bastırarak:

"Tanıdı beni, tanıdı beni. Vallahi de billahi de, Katerina Aleksandrovna, tanıdı beni!" diye çığlığı bastı.

Ne var ki, Kiti onun söylediklerini dinlemiyordu. Onun da sabırsızlığı, bebeğinkiyle birlikte artıyordu.

Onların sabırsızlıkları yüzünden, işlerin yoluna koyulması bir süre gecikti. Bebek memeyi gerektiği gibi alamıyor ve fena hâlde hırslanıyordu.

Nihayet, umutsuzca haykırışlardan, katıla katıla ağlamalardan, hava yutmalardan sonra, işler yoluna girdi, bebek de anası da aynı anda yatışıp, sustular.

Kiti, çocuğu eliyle yoklayarak:

"Yavrucak ter içinde kalmış," diye fısıldadı.

Ona, öne kayan takkesinin altından çapkın çapkın kendisini süzüyormuş gibi gelen bebeğin gözlerine, düzenli bir biçimde şişip inen yanaklarına, havada daireler çizen pembe avuçlu eline yan gözle bakan Kiti ekledi:

"Seni tanıdığını nereden çıkardın?"

Kiti, Agafya Mihaylovna'nın aynı şeyi tekrarlaması üzerine, cevap olarak:

"Olamaz," dedi ve gülümsedi. "Tanıyacak olsa, beni tanırdı."

Kiti gülümsedi, çünkü bebeğin Agafya Mihaylovna'yı tanıyamayacağını söylemesine rağmen, içinden bebeğin Agafya Mihaylovna'yı sadece tanımakla kalmayıp, her şeyi anladığını, hatta başka hiç kimsenin bilmediği birçok şeyi bildiğini ve anladığını, bebeğin anası olan kendisinin de birçok şeyi ancak bebek sayesinde anlamaya, öğrenmeye başladığını biliyordu. Agafya Mihaylovna

için, dadı için, dedesi, hatta babası için Mitya, sadece maddi bakım isteyen canlı bir yaratıktı; oysa annesi için o, Kiti'nin, kendisiyle çoktandır bir sürü manevi ilişki kurduğu ruhsal bir varlıktı.

Agafya Mihaylovna:

"Eh, uyanıncaya kadar bekleyin de, kendi gözünüzle görün," dedi. "Böyle yaptığım zaman hemen bana gülümsüyor, yavrucağım! Yüzü güneşli bir sabah gibi aydınlanıveriyor."

Kiti fısıltıyla:

"Pekâlâ, pekâlâ, görürüz. Hadi şimdi sen git buradan, uyuyacak."

VII

AGAFYA Mihaylovna parmaklarının ucuna basarak dışarı çıktı; dadı storu indirdi, bebeğin karyolasının muslin cibinliği altından sinekleri ve camda vızıldayıp duran iri bir arıyı kovdu, oturup, bebeğiyle birlikte anneyi solmuş bir kayın ağacı dalıyla yelpazelemeye başladı.

"Aman, ne sıcak! Ne sıcak! Allah vere de yağmur yağsa!" dedi.

Kiti, hafif hafif sallanarak ve Mitya'nın, gözlerini açıp kaparken gevşek gevşek hâlâ oynatmakta olduğu bileği boğumlu minnacık, tombul elini usulcacık indirerek, sadece şu cevabı verdi:

"Evet, evet, şişşş..."

Bu minnacık el, Kiti'nin huzurunu kaçırıyordu. Onu öpmek geliyordu içinden, ama bebeği uyandırmaktan korkuyordu. El, nihayet oynamaz oldu ve bebeğin gözleri kapandı. Yalnız ara sıra, bir yandan emmeye devam ederken, uzun kıvrık kirpiklerini kaldırıp, odanın loşluğunda nemli ve siyah görünen gözleriyle annesine bakıyordu. Dadı yelpazelemeyi bırakmış, kestiriyordu. Yukarı kattan ihtiyar prensin gürleyen sesiyle, Katavasov'un kahkahaları geliyordu.

Kiti, 'Ben olmayınca kendi aralarında konuşmaya başladılar herhâlde ama Kostya'nın bulunmayışı yine de can sıkıcı bir şey,' diye düşündü. 'Herhâlde yine arı kovanlığına gitmiştir. Oraya o kadar sık gitmesi beni üzmüyor değil, ama yine de buna seviniyorum. Bununla oyalanıyor. İlkbahardakine oranla şimdi neşesi daha yerinde. O vakit öylesine neşesiz, öylesine tasalıydı ki, korkmaya

başlamıştım onun için.' Kiti gülümseyerek fısıldadı: "Ne gülünç adamdır şu Kostya!"

Kocasını üzen şeyin ne olduğunu biliyordu. Onu üzen şey inançsızlığıydı. Kiti'ye, Tanrı'ya inançsızlığından ötürü, kocasının öbür dünyada azap çekip çekmeyeceğini sorsalardı, Kiti onun azap çekeceğini kabul etmek zorunda kalmasına rağmen, kocasının inançsızlığı onu mutsuz kılmıyordu. İnançsızlar için kurtuluş olamayacağını kabul eden ve dünyada her şeyden çok kocasının ruhunu seven Kiti, onun inançsızlığını gülümseyerek düşünüyor ve kendi kendine onun gülünç bir adam olduğunu söylüyordu.

'Bütün yıl ne diye hep felsefe kitapları okudu durdu?' diye düşündü. 'Bunların hepsi bu kitaplarda yazılı ise Kostya bunları anlayabilir. Yok, eğer kitapların yazdıkları doğru değilse, o zaman bunları ne diye okumalı? Kendisi, inanmak isterdim, diyor. Peki şu hâlde niçin inanmıyor? Yoksa çok düşündüğü için mi? Çok düşünmesi ise yalnızlığından ileri geliyor. Hep yalnız, hep yalnız. Bizimle her şeyi konuşamıyor. Öyle sanıyorum ki konuklara, hele Katavasov'a sevinecektir. Onunla konuşmaktan hoşlanıyor,' diye aklından geçirdi ve hemen düşünceleri, Katavasov'u bir başına mı, yoksa Sergey İvanoviç'le bir arada mı yatırmasının daha uygun olacağı konusuna takıldı. Bunun arkasından, birdenbire, heyecandan irkilmesine, hatta bundan rahatsız olan Mitya'nın ona sert sert bakmasına yol açan bir düşünce aklına geldi: 'Galiba çamaşırcı kadın çamaşırları daha getirmedi. Konuklara koyacağımız yatak çarşaflarının hepsi de kullanılmış bulunuyor. Eğer gerekli emirleri vermezsem, Agafya Mihaylovna, Sergey İvanoviç'e kullanılmış çarşafları yayar.' Bunu düşünmek bile, Kiti'nin kanını yüzüne çıkardı.

'Evet, benim emir vermem gerek,' diye karar verdi ve az önceki düşüncelerine dönerek, bu düşünceleri içinde, henüz tamamlanmamış olduğu çok önemli, onu derinden ilgilendiren bir düşüncenin bulunduğunu hatırladı, bunun ne olduğunu bulmaya çalıştı. Yine gülümseyerek, 'Ha, evet, Kostya'nın Tanrı'ya inanmadığını,' diye düşündü.

'Ne yapalım, inanmasın Tanrı'ya! Madam Stahl gibi olacağına, yurt dışındayken benim olmak istediğim gibi olacağına, varsın böyle olsun. Hayır, o asla yapmacık olamaz.'

Ve Levin'in, iyiliksever karakteriyle ilgili son zamanlardaki canlı bir tablo, Kiti'nin gözünün önüne geldi. Dolli, iki hafta önce Stepan Arkadyeviç'den bir pişmanlık mektubu almıştı. Kocası, şerefini kurtarması, Dolli'nin kendi malikânesini satarak onun borçlarını ödemesi için karısına yalvarıyordu. Dolli umutsuzluk içindeydi; kocasından tiksiniyor, onu hor görüyor, ona acıyordu ve ondan ayrılmaya, isteklerini reddetmeye karar veriyordu, ama iş, Dolli'nin malikânesinin bir bölümünü satmaya razı oluşuyla sonuçlandı. Kiti, elinde olmaksızın, şefkatle gülümseyerek, ondan sonra Levin'in, besbelli uzun zamandır kafasında evirip çevirmekte olduğu düşünceyi utana sıkıla nasıl birkaç sefer art arda beceriksizce açmaya çalıştığını ve nasıl en sonunda, Dolli'yi incitmeden ona yardım etmenin biricik yolunu bularak Kiti'ye, onun aklına gelmemiş olan bir çareyi, Kiti'nin malikâneden kendine düşen bölümü ablasına vermesini teklif ettiğini hatırladı.

'O nasıl inançsız bir adam olurmuş? Bu yürekle, herhangi bir insanı, hatta bir çocuğu bile incitmekten korkan bu hareketleriyle! Her şey başkası için, kendisine hiçbir şey yok. Sergey İvanoviç ona, tezgâhtarı gözüyle bakıyor, bunu, onun görevi olarak sayıyor. Kız kardeşi de öyle. Şimdi Dolli ile çocukları da onun kanadı altında. Sonra, sanki onlara hizmet etmek Kostya'nın göreviymiş gibi, her gün ona gelir bütün şu köylüler.'

Kiti Mitya'yı dadısına verip, dudaklarıyla yanağına dokunarak: "Evet, yalnız baban gibi ol, yalnız baban gibi," diye fısıldadı.

VIII

ÖLMEKTE olan sevgili ağabeyini gördüğü zamandan beri Levin, ilk defa olarak yaşam ve ölüm sorunlarına –yirmi ile otuz dört yaş arasındaki dönemde, hiç farkında olmadan çocukluk ve gençlik inançlarının yerini alan– yeni adını verdiği inançların ışığı altında baktı. Ve ölümden çok, nereden geldiği, niçin geldiği, neden geldiği, ne olduğu üzerine en küçük bir bilgisi olmadığı yaşamdan dehşete kapıldı. Organizma, organizmanın harap olması, maddenin yok edilemeyişi, evrim, enerjinin korunması kanunu hep, eski

inancının yerini alan kelimelerdi. Bu kelimeler ve bu kelimelere bağlı kavramlar, düşünce dünyasında çok işe yarıyordu ama hayatı anlamak bakımından yol göstermedikleri için, Levin birdenbire kendini, kalın bir kürk paltoyu, muslinden bir elbiseyle değiş tokuş eden ve ayaza ilk defa çıkıp da, bu hâliyle bile çırılçıplak sayıldığına, eninde sonunda mutlaka feci bir biçimde öleceğine akıl yoluyla değil, bütün benliğiyle tamamıyla inanan bir insan gibi hissetmişti.

O andan itibaren, kendisi de farkında olmamakla ve eskisi gibi yaşamakla birlikte Levin, bilgisizliğinden duyduğu korkuyu bir an bile kaybetmedi.

Ayrıca Levin, kendi inançları adını verdiği şeylerin sadece bilgisizlik olmayıp, kendisine gerekli olan herhangi bir bilgiyi imkânsız kılan bir çeşit düşünce düzeni olduğunun da belli belirsiz farkındaydı.

Evlilik, kendisiyle birlikte gelen yeni sevinçler, yeni görevlerle başlangıçta bu düşünceleri tamamıyla boğmuştu. Ama son zamanlarda, karısı doğum yaptıktan sonra Moskova'da aylak aylak gezdiği sıralarda çözüm aradığı sorun, kafasını gittikçe daha sık, gittikçe daha şiddetle kurcalar olmuştu.

Bu sorun, Levin için şöyle özetlenebilirdi: "Yaşamımla (yaradılışımla) ilgili sorunlara, Hristiyanlığın verdiği cevapları kabul etmiyorsam, hangi cevapları kabul ediyorum?" Ve Levin, kendi bütün inanç depoları içinde, sadece herhangi bir cevap değil, cevaba benzer bir şey bile bulamadı.

Levin, bir oyuncakçı dükkânında ya da bir silah dükkânında yiyecek arayan bir adam durumundaydı.

Elinde olmayarak ve bilinçsizce, şimdi her kitapta, her konuşmada, tanıştığı her insanda bu sorulara karşı kesin bir tutum ve bu soruların çözümünü arıyordu.

Bununla ilgili olarak onu hepsinden çok şaşırtan ve üzen şey, kendi çevresinde, kendi yaşıtlarından çoğunun, tıpkı kendisi gibi, eski inançlarını yeni inançlarla değiştirdikleri hâlde, bunda hiçbir kötülük görmemeleri ve büyük bir gönül rahatlığı içinde yaşamalarıydı. Bu aslî sorundan başka, Levin'i başka sorular da tasalandırıyordu: Bu adamlar samimi miydiler? Rol yapmıyorlar mıydı? Yoksa

onu ilgilendiren bu sorulara bilimin verdiği cevapları kendisinden daha başka, daha duru bir biçimde mi anlıyorlardı? Levin durup dinlenmeksizin, bu adamların düşüncelerini ve bilimsel açıklamaları ele alan kitapları inceliyordu.

Bu sorular onu rahatsız etmeye başladığından beri bulduğu şeylerden biri de, gençlik çağlarından, üniversite öğrenciliği sıralarından aklında kaldığına göre, dinin devrini tamamladığını, artık onun bulunmadığını varsaymakla, yanılmış olmasıydı. Kendisine yakın, bütün iyi insanların hepsi Tanrı'ya inanıyorlardı. İhtiyar prens de, öylesine sevdiği Lvov da, ağabeyi Sergey İvanoviç de, ailenin bütün kadınları da Tanrı'ya inanıyorlardı. Karısı da, kendisinin çocukluğunda inandığı gibi, inanıyordu, Rus halkının yüzde doksan dokuzu, yaşayışlarına en çok saygı duyduğu insanların tümü inanıyordu.

Birçok kitap okuduktan sonra bulduğu bir başka şey de, onun görüşlerini paylaşan adamların bu görüşlere ekleyecek bir şeyleri olmadığı ve bunların, Levin'in cevaplandırmadan yaşayamayacağı kadar önemsediği sorulara hiç cevap vermeyip, hatta bu soruların varlığını görmezden gelerek, sadece organizmanın evrimleşmesi (tekâmülü), ruhun mekanikçilik yoluyla açıklanması vs. gibi kendisini hiç mi hiç ilgilendirmeyen başka soruları açıklamaya kalkıştıklarıydı.

Bunun dışında, karısı doğururken Levin'e olağanüstü gelen bir şey de olmuştu. Tanrı'ya inanmayan biri olduğu hâlde, dua etmeye başlamış ve dua ettiği sürece inanmıştı. Ama o an gelip geçmiş ve o, o andaki ruh hâline, hayatında kalıcı bir yer verememişti. O sırada gerçeği bildiğini, şimdi ise yanıldığını kabul edemiyordu; çünkü bunun üzerinde serinkanlılıkla düşünmeye başlar başlamaz, her şey tuzla buz oluyordu. O sırada yanıldığını da kabul edemiyordu, zira o zamanki manevi durumu Levin için büyük bir değer taşıyordu ve bunu, zayıflığın bir delili olarak kabul etmekle, o anların kutsallığını bozmuş olurdu. Levin, kendisiyle acı verecek derecede uyumsuzluk içindeydi ve bu durumdan kurtulmak için bütün manevi gücünü zorluyordu.

IX

BU düşünceler, kimi zaman güçlenip, kimi zaman zayıflayarak Levin'i üzüyor, onun sinirlerini bozuyor, ama onu hiç bırakmıyordu. Levin okuyor, düşünüyor, okuyup düşündükçe de, ardına düştüğü amaçtan uzaklaştığını hissediyordu.

Levin, Moskova'da ve köyde geçirdiği son aylar içinde, materyalistlerde hiçbir cevap bulamayacağına iyice aklı yatınca, Platon'u, Spinoza'yı, Kant'ı, Schelling'i, Hegel'i ve Schopenhauer'u, hayatı maddeci olmayan bir görüşle açıklayan filozofları baştan aşağı, tekrar tekrar okudu.

Bu filozofların başka doktrinleri çürüten delillerini okuduğu ya da kendisi başka doktrinler, özellikle materyalist düşünürlerin doktrinlerini çürüten deliller ortaya koyduğu zamanlar, Levin'e bu filozofların düşünceleri yararlı gibi görünüyordu, ama sorunların çözümüyle ilgili bir şey okumaya ya da kendisi bu sorunlara bir çözüm yolu aramaya başlar başlamaz, hep aynı şey oluyordu. *Ruh, irade, özgürlük ve töz (cevher)* gibi kapalı kelimelerin belirli tanımlanışlarını izleyerek ve filozofların ona kurduğu ya da kendi kendine kurduğu söz tuzaklarına bile bile girerek, bir şeyler anlar gibi oluyordu. Ama bu yapay düşünce zincirini unutup, doğrudan doğruya gerçek hayatın içinden, belirli bir düşünce zincirine bağlı kaldığı sürece kendisine doyurucu görünen şeye dönmesi yetiyordu o zaman, bütün bu suni yapı, iskambil kâğıtlarından bir şato gibi yıkılıveriyor ve bu yapının, hayattaki en önemli şey olan akıl göz önünde bulundurulmadan, değişik bir biçimde bir araya getirilmiş kelimelerden kurulduğu ortaya çıkıveriyordu.

Bir ara, Schopenhauer'u okurken, *irade* kelimesinin yerine *aşk* kelimesini koydu ve bu yeni felsefe, Levin ondan birazcık uzaklaşana kadar, birkaç gün onu avuttu; ama daha sonra, ona gerçek hayatın içinden baktığı zaman, bu felsefe de yıkılıp gitti ve bunun ısıtmayan, muslin bir elbise olduğu anlaşıldı.

Ağabeyi Sergey İvanoviç ona, Homyakov'un* din bilimi ile ilgili eserlerini okumasını öğütledi. Levin, Homyakov'un toplu eserleri-

* Homyakov (1804-1860): Slavofil bir Rus yazarıdır. En önemli eseri *Kilise Teorisi* adını taşımaktadır. *–H. Âli Ediz*

nin ikinci cildini okudu ve eserin ona ilk bakışta itici gelen tartışmacı, süslü, nükteli üslubuna rağmen, eserdeki, kilise üzerine olan öğretilere hayran kaldı. İlkin, tanrısal gerçeklere erişme yeteneğinin birey olarak insanoğluna değil, sevginin birleştirdiği insanların tümüne, kiliseye verildiği düşüncesi onu etkiledi. İnsanların bütün inançlarını kapsayan, başında Tanrı'nın bulunduğu, dolayısıyla kutsal, yanılmaz olan, şimdi yaşayan ve var olan bir kiliseye inanıp, buradan da Tanrı'ya, yaratılışa, günaha ve kurtuluşa inanmanın, Tanrı'yla, esrarlı, çok uzaklardaki bir Tanrı'yla, yaratılışla vs. başlamaktan çok daha kolay olduğu düşüncesi Levin'i çok sevindirdi. Ama sonradan, bir Katolik yazarın kilise tarihiyle bir Ortodoks yazarın kilise tarihini okuyup, aslında her ikisi de yanılmaz olan bu kilisenin karşılıklı olarak birbirlerini çürüttüklerini görünce, Homyakov'un kilise doktrininde de hayal kırıklığına uğradı ve bu yapı da filozofların yapıları gibi, yerle bir oldu.

Bütün o ilkbahar süresince Levin, aklı başından gitmiş gibiydi, korkunç, dehşet verici anlar yaşadı.

Kendi kendine, 'Ne olduğumu, niye var olduğumu bilmeden yaşayamam,' diyordu. 'Bunu ise bilemem, bilemediğime göre de yaşayamam. Zamanın, maddenin ve mekânın sonsuzluğu içinden bir canlı habbecik çıkıyor, bir süre habbecik olarak kalıyor, sonra patlıyor ve ben, bu habbeciğim işte!'

Bu acı verici bir yalandı, ama yüzyıllar boyunca bu yönde çalışan insan düşüncesinin son ve biricik sonucuydu.

Bu, hemen hemen her dalda, insanların bütün düşünce sistemlerinin dayandırıldığı son inançtı. Bu, geçerli olan bir inançtı ve Levin ne zaman olduğunu, nasıl olduğunu bilmeden, bütün öteki açıklamalar içinden yine de en açığı diye bunu seçmiş, bunu benimsemişti.

Ne var ki, bu sadece bir yalan olmakla kalmıyordu, aynı zamanda insanın boyun eğemeyeceği kötü bir gücün, kötülük taşıyan, iğrenç bir gücün zalim alayıydı. Bu güçten kurtulmak gerekti. Kurtulma çareleri her insanın kendi elindeydi. Kötü gücün boyunduruğuna bir son vermek gerekiyordu; bunun da bir tek çaresi vardı: ölüm.

Mutlu bir aile babası, sağlıklı bir adam olan Levin birkaç sefer intihara öylesine yaklaştı ki, kendini asmamak için ipleri sakladı, kendini vurmamak için tüfekle dolaşmaz oldu.

Ama Levin kendini ne vurdu, ne de astı; yaşamaya devam etti.

X

LEVİN ne olduğunu, niye yaşadığını düşündüğü zaman bir cevap bulamıyor ve umutsuzluğa kapılıyordu; ama bu konuda kendi kendine sorular sormayı bıraktıktan sonra, ne olduğunu niye yaşadığını anlar gibi oldu, çünkü kesin ve kararlı olarak davranıyor ve yaşıyordu, hatta bu son zamanlarda eskisine göre çok daha kesin ve kararlı olarak yapıyordu bunu.

Haziran başlarında köye döndükten sonra kendini her zamanki uğraşlarına verdi. Çiftlik işleri, köylülerle ve komşularıyla olan ilişkileri, kendi evinin ve kız kardeşiyle ağabeyinin işlerinin de ona düşen idaresi, karısı ve akrabalarıyla ilişkileri, bebeğin bakımı, o bahar büyük bir hevesle sarıldığı yeni merakı arıcılık, bütün zamanını alıyordu. Bu şeylerin şimdi onu meşgul edişi, Levin'in bunları eskiden olduğu gibi herhangi bir genel ilkeyle kendi kendine haklı göstermesinden ileri gelmiyordu; tam tersine, bir yandan, kamu yararına giriştiği eski işlerinde hayal kırıklığına uğradığı, bir yandan da kendi düşünceleriyle fazlasıyla dolu olduğu ve her yandan üzerine dağ gibi iş yığıldığı için, kamu yararına düşünmeyi büsbütün bırakmış, sırf, yapmakta olduğu şeyleri yapması gerektiği, başka türlü de yapamayacağı görüşüne vardığından kendini tamamıyla bu işlere vermişti.

Daha önceleri –bu hemen hemen çocukluğundan başlayıp gittikçe artarak ta olgunluk çağına kadar sürmüştü– herkesin yararına, insanlık yararına, Rusya'nın yararına, bütün köy yararına bir şeyler yapmayı düşündüğü zamanlar, bu düşüncelerin hoş olduğuna, ama eylemin her zaman yetersiz kaldığına, bu çalışmaların gerçekten de zorunlu olduğu konusunda inandırıcı deliller bulunmadığına ve gözüne o zamanlar pek büyük görünerek başlayan çalışmanın gittikçe azala azala sonunda tamamıyla yok olduğuna

dikkat etmişti. Oysa şimdi, evlendiğinden beri, kendini gitgide daha çok özel hayatına vermeye başladıktan sonra, artık yaptığı işleri düşünmekten zevk duymakla birlikte, çalışmasının zorunlu olduğundan emin bulunuyor, çalışmalarının eskisine oranla çok daha başarılı olduğunu ve gittikçe büyüdüğünü görüyordu.

Şimdi, âdeta elinde olmaksızın, bir pulluk gibi toprağa gittikçe daha çok, yarılan toprak yana devrilmeden çıkarılamayacak kadar çok, gömülüyordu.

Ailesinin de babalarının ve dedelerinin yaşamaya alıştıkları gibi, yani aynı kültür koşulları içinde yaşaması, çocukların da aynı biçimde yetiştirilmesi tartışma götürmeyecek kadar zorunluydu. Bu, insanın acıktığı zaman yemek yemesi kadar zorunluydu; bunu sağlamak için de tıpkı önceden yemeğin hazırlanması gibi, Levin'in, Pokrovskoye'de tarım mekanizmasını verimli bir hâlde tutması gerekiyordu. Bir insanın borcunu ödemesi nasıl zorunluysa, baba toprağını da, onu miras olarak alacak oğlunun, babasına –tıpkı Levin'in, her diktiği ve her yaptığı şey için beslediği şükran duygusu gibi– bir şükran duygusu beslemesini sağlayacak durumda bulundurması, aynı biçimde zorunluydu. Bunun içinse, Levin'in toprağını kiralaması, onu kendi ekip biçmesi, davar beslemesi, tarlaları gübrelemesi, ağaç dikmesi gerekiyordu.

İnsanın kucağında taşıdığı çocuğu yere atması nasıl imkânsızsa, Levin için de Sergey İvanoviç'in işleriyle, kız kardeşinin işleriyle, kendisine akıl danışmaya gelen ve bunu bir alışkanlık hâline getirmiş olan köylülerin işleriyle ilgilenmemesi de o kadar imkânsızdı. Yanlarında oturması için kendisinin davet ettiği baldızıyla çocuklarının, karısıyla bebeğinin rahatlarını sağlamak zorundaydı ve günün hiç değilse küçük bir bölümünü onlarla geçirmemek imkânsızdı.

Ara sıra ava çıkmaya yeni merakı olan arıcılık da eklenince, Levin'in –düşündüğü zaman, kendisi için hiçbir anlamı olmayan– hayatı tamamıyla doluyordu.

Ama ayrıca Levin ne yapması gerektiğini çok iyi bilmesinin yanı sıra, bütün bunları nasıl yapması gerektiğini ve hangi işin ötekinden önemli olduğunu da çok iyi biliyordu.

Elden geldiğince ucuza işçi tutması gerektiğini, ama ücretlerinin tamamını avans olarak vermek yoluyla onları bağlamanın, dolayısıyla değerinden az ücret ödemenin, bu çok kârlı da olsa, yapmaması gereken bir şey olduğunu biliyordu. Yem kıtlaştığı zaman köylüye sattığı samanın parasını, onlar hesabına üzülse de isteyebilirdi; ne var ki, birer gelir kaynağı olmakla birlikte han ile meyhaneyi kaldırmak gerekiyordu. Ağaç kesen köylüler şiddetle cezalandırılmalıydı, ama hayvanları Levin'in tarlalarına girdi diye, Levin onlardan para cezası kesmemeli ve bu bekçileri kızdırsa da, korkuyu ortadan kaldırsa da, tarlaya giren hayvanlara el konulmamalıydı.

Tefeciye ayda yüzde on faiz ödeyen Piyotr'a ödünç para vererek onu tefecinin pençesinden kurtarmalıydı; ama vergilerini ödemeyen köylülerin ne vergilerini indirmeli, ne de borçlarını ertelemeliydi. Küçük otlağı biçtirmeyip, otları ziyan eden vekilharcın bu ihmali bağışlanmamalıydı; ama yeni bir fidanlığın dikildiği seksen desyatinlik bölümdeki çayırlar da biçilemezdi. Babası öldü diye, işlerin sıkı olduğu bir sırada işini bırakıp giden işçiyi –adama acısa da– bağışlayamazdı, iş başında bulunmadığı değerli ayların ücret tutarını, işçiden hemen kesmek gerekirdi; ama artık hiçbir işe yaramayan yaşlı uşak ve hizmetçilerin aylığını her ay vermeyi ihmal edemezdi.

Levin, eve geldiği zaman her şeyden önce, biraz rahatsız olan karısının yanına gitmesi gerektiğini biliyordu; kendisini görmek için üç saattir bekleyen köylüler biraz daha bekleyebilirlerdi. Arı oğlunun kovana yetiştirilmesi ona büyük bir zevk verdiği hâlde, bu zevkten kendisini yoksun ederek bu işi, kendisi olmadan yapması için ihtiyar arıcıya bırakmasının ve onu görmek için ta arıhaneye kadar gelen köylülerle gidip konuşması gerektiğini de biliyordu.

Levin, doğru mu, yoksa yanlış mı davrandığını bilmiyordu ve bu konuda tutamaklar bulmaya kalkışmak şöyle dursun, şimdi bunun üzerinde konuşmaktan, hatta düşünmekten bile kaçınıyordu.

Bu konudaki düşünceleri, onu şüphelere götürüyor ve ne yapması, ne yapmaması gerektiğini görmesine engel oluyordu. Ama düşünmeyip de, sadece yaşadığı zaman, ruhunda, yapılabilecek iki

davranıştan hangisinin daha iyi, hangisinin daha kötü olduğuna karar veren yanılmaz bir yargıcın varlığını her an hissediyordu; yapmaması gerekeni yaptığı zaman da, bunu hemen hissediyordu.

Levin böylece, ne olduğunu, niye yaşadığını bilmeden, bilebilme olanaklarını da görmeden yaşıyor, bu bilgisizliğinden ötürü, kendini öldürmeye kalkışmaktan korkacak kadar büyük üzüntü duyuyor, ama yine de kendi özel, kesin hayat yolunu sağlam olarak açıyordu.

XI

SERGEY İvanoviç'in Pokrovskoye'ye geldiği gün, Levin en sıkıntılı günlerinden birini yaşıyordu.

Bütün halkın, hayatta başka hiçbir koşul altında asla göstermediği, olağanüstü yoğun, kendini verircesine bir çalışma gösterdiği, yılın en sıkı iş zamanıydı. Bu niteliği gösteren insanlar bu çalışmayı kendileri değerlendirebilseler ve bu sıkı çalışma her yıl tekrarlanmasa ve bu sıkı çalışmanın sonuçları böylesine basit olmasa, bu çalışma, çok daha büyük bir değer kazanabilirdi.

Çavdarları, yulafları biçmek, arabalarla çekmek, çayırların biçilmesini bitirmek, nadasa bırakılmış tarlaları yeniden sürmek, harman dövüp tohumluk tahılı almak, kışlık ekini ekmek, bütün bunlar basit, sıradan işler gibi görünebilir; ama bunların zamanında yapılıp bitirilmesi için, en yaşlısından en gencine kadar bütün köy halkının o üç dört hafta süresince hiç durmadan, her zamankinden üç kat sıkı –kara çavdar ekmeği, soğan ve kvasla yetinip harman döverek, ekin demetlerini geceleri taşıyıp yirmi dört saatte topu topu iki üç saatçik uyuyarak– çalışmaları gereklidir. Ve bu işler her yıl bütün Rusya'da yapılır.

Hayatının büyük bir bölümünü köyde ve köylülerle yakın bir ilişki içinde geçiren Levin her zaman, sıkı iş mevsiminde, köylüler arasındaki bu genel heyecanın kendisine de bulaştığını duyardı.

Sabah erkenden atına atlayıp, önce çavdarın biçilmekte olduğu yere, sonra yulafların arabalarla çekilip yığın hâlinde istif edilişini görmeye gitti ve karısıyla baldızının kalktıkları saatte eve döndü,

onlarla kahve içtikten sonra yürüye yürüye yeni harman makinesinin tohumluk ekinleri dövmeye başlayacağı çiftliğe gitti.

Levin, o gün bütün gün, kâhyasıyla olsun, köylülerle olsun ya da evde karısıyla, Dolli'yle, Dolli'nin çocuklarıyla, kayınbabasıyla olsun, konuşurken hep çiftlik işlerinin dışında, yalnız ve yalnız bir şey düşünüyor ve her şeyde, kendi sorusuyla bir ilişki arıyordu. 'Öyleyse ben neyim? Neredeyim? Neden buradayım?'

Levin, kabukları soyulmuş taze akçaağaç sırıklarına dayalı, güzel kokulu yaprakları henüz dökülmemiş fındık ağacı dallarıyla daha yeni örülmüş, damı sazdan samanlığın serin gölgesinde dururken, kâh içinde kuru ve acı saman tozlarının girdaplandığı kapı boşluğundan, harman yerinin çevresindeki, kızgın güneş ışığı altında ışıl ışıl parlayan otlarla, samanlıktan yeni çıkarılmış taze samanlara, kâh çatının altında cıvıldaşarak uçuşup, kapı boşluğundaki ışıkta kanat çırparak duraklayan beyaz göğüslü kırlangıçların renk renk kafalarına, kâh karanlık ve tozlu samanlıkta telaşla gidip gelen köylülere bakıyor ve bütün bu süre içinde kafasından tuhaf düşünceler geçiyordu:

'Bütün bunlar niye yapılıyor?' diye düşünüyordu. 'Niye burada durup bunları çalıştırıyorum? Niye hepsi de telaşlı telaşlı gidip gelerek bana ne kadar çalışkan olduklarını göstermek istiyorlar? Şu Matriyona (yangında üzerine çatı kirişi düştüğü zaman ona ben bakmıştım) niye bu kadar didiniyor?' diye düşünürken, girintili çıkıntılı harman yerindeki sert toprağa güneşte yanmış çıplak ayaklarıyla, güçlükle basarak, elindeki tırmıkla tahılları bir araya toplayan zayıf, ihtiyar kadına bakıyordu. 'O zaman iyileşmişti, ama bugün, yarın ya da on yıl sonra, gömülecek, ne ondan ne de becerikli, ince hareketlerle harman savuran şu kırmızı eteklikli güzel kızdan bir şey kalacak.' Kabarmış burun deliklerinden derin derin soluyarak, karnı inip çıkarak, altından dönen eğik su çarkı* üzerinde yürüyen ata bakarak: 'Şu alaca iğdiş de öyle, o da çok yakında ölecek,' diye düşündü. 'Onu da gömecekler; kıvırcık sakalı saman tozu içinde, beyaz omzu üzerinden gömleği yırtılmış, harman ma-

* Su çekmeye yarayan bir çeşit su dolabı. *–H. Âli Ediz*

kinesini besleyen* Fiyodor'u da. Ama o yine de ekin demetlerini çözüyor, sağa sola emirler veriyor, kadınlara bağırıp çağırıyor. Dahası var; sadece onları değil, beni de gömecekler, benden de geriye bir şey kalmayacak. Bütün bunlar niye?'

Levin hem bunu düşünüyor, hem de bir yandan, bir saatte ne kadar tahıl dövdüklerini anlamak için saate bakıyordu. Onlara vereceği günlük işi buna göre belirlemek için bunu bilmesi gerekiyordu.

Levin, 'Neredeyse bir saat olacak, onlarsa üçüncü ekin yığınına daha yeni başlıyorlar,' diye aklından geçirerek, makineyi besleyen adama yaklaştı ve makinenin gürültüsünde sesini duyurmak için bağıra bağıra, makineyi azar azar beslemesini söyledi.

"Bir seferde çok fazla koyuyorsun Fiyodor. Görmüyor musun sıkışıyor, iyi işlemeyişi işte o yüzden. Hep bir kararda besle makineyi!"

Terli yüzüne yapışan tozdan simsiyah kesilmiş Fiyodor, karşılık olarak bağıra bağıra bir şeyler söyledi, ama yine de Levin'in istediği gibi yapmadı.

Levin silindire yaklaştı, Fiyodor'u kenara itti ve makineyi kendisi beslemeye başladı.

Köylülerin, pek de fazla bir şey kalmayan öğle yemeği zamanına kadar çalıştıktan sonra, samanlıktan Fiyodor'la birlikte ayrıldı ve harmana hazır, tertemiz, sarı bir çavdar yığınının yanında durarak onunla konuşmaya başladı.

Fiyodor bir zamanlar Levin'in, ortaklık (artel) prensibine göre topraklarını kiraya verdiği uzak bir köyden gelmeydi. Şimdi orası bir kapıcıya kiralanmıştı.

Levin, Fiyodor'la bu toprak üzerine konuşmaya başladı ve ona gelecek yıl, aynı köyden varlıklı ve iyi bir köylü olan Platon'un bu toprağı kiralayıp kiralamayacağını sordu.

Fiyodor, ıslak gömleğinin içine girmiş çavdar başaklarını ayıklayarak cevap verdi:

"Kira çok yüksek, efendim. Platon'u kurtarmaz."

"Ya Kirilov'u nasıl kurtarıyor?"

---

* Makineye demetleri veren adam. *–H. Âli Ediz*

"Mityuha'yı (Fiyodor kapıcıdan aşağılayıcı bir dille böyle söz ediyordu) hiç kurtarmaz olur mu, Konstantin Dmitriç? O, adamın derisini yüzer de yine kendi çıkarını sağlar. O Hristiyanın gözünün yaşına bakmaz! Oysa Fokaniç dayı (ihtiyar köylü Platon'dan böyle söz ediyordu) hiç kimsenin derisini yüzer mi? Ona kim borçlu olursa olsun, bazen kendisi dara düşer de, yine de adamın yakasına yapışmaz. Ya, böyle bir adamdır işte o!"

"Peki, ama niye ödemesin borcunu?"

"Vallahi, çeşit çeşit insan vardır işte. Kimi adam vardır, sırf kendisi için yaşar –mesela Mityuha'yı alın, o sırf kendi midesini doldurmaya bakar. Oysa Fokaniç çok dürüst bir ihtiyardır. O, ruhu için yaşar. Tanrı'yı hatırlar."

Levin, neredeyse bağıra bağıra:

"Nasıl Tanrı'yı hatırlar? Nasıl ruhu için yaşar?" diye sordu.

"Nasıl olduğu belli: Dürüst yaşayarak, Tanrı'nın yolunda giderek. Mesela kendinizi alın, bey. Siz de kimseye kötülük etmezsiniz."

Levin, heyecanından soluk soluğa:

"Evet, evet! Allahaısmarladık!" dedi ve dönüp bastonunu alarak, hızla evine doğru yürüdü. Köylünün, Fokaniç'in ruhu için, dürüst olarak ve Tanrı yolunda giderek yaşadığını belirten sözleriyle birlikte, birçok belirsiz, ama önemli düşünce âdeta kapalı bulundukları yeri patlatarak Levin'in kafasının içine üşüşmüş, hepsi de bir amaca doğru atılan bu kelimeler beyninin içinde girdaplanarak, ışıklarıyla onun gözlerini kamaştırmışlardı.

XII

LEVİN, kendini düşüncelerinden çok (henüz bu düşünceler yumağını çözememişti), daha önce hiç yaşamadığı, o andaki ruh durumuna vererek, şosede uzun adımlarla yürüyordu.

Köylünün söylediği sözler, Levin'in ruhunda, kafasından bir an bile çıkmayan, dağınık, kısır, ayrı bir yığın düşünceyi, birdenbire birbirine kaynatan, bir bütün hâline dönüştüren bir elektrik kıvılcımı etkisi yapmıştı. Bu düşünceler, toprağı kiraya vermek işini konuştuğu sırada, kendisi farkında olmadan onun kafasını kurcalamaktaydı.

Levin ruhunda yepyeni bir şey hissediyor, ne olduğunu henüz bilmemekle birlikte, bu yeni şeyi inceden inceye, derinlemesine yoklamaktan tat duyuyordu.

'Kendi beden isteklerimizi gidermek için değil, Tanrı için yaşamak. Hangi Tanrı için? Fiyodor'un söylediğinden daha anlamsız ne söylenebilir? Fiyodor, kendi beden isteklerimiz, yani anladığımız, bize çekici gelen isteklerimiz için değil, anlaşılmaz bir şeyler için, kimsenin ne anladığı ne de tanımlayabildiği Tanrı için yaşamamız gerektiğini söyledi. Peki yani? Fiyodor'un o anlamsız sözlerini anlamadım mı ben? Anlayıp da, bu sözlerin haklı olduğundan şüphe mi ettim? Onları saçma, kapalı, belirsiz mi buldum?

Hayır, ben onları tıpkı Fiyodor'un anladığı gibi anladım: Onları tamamıyla ve hayatta anladığım herhangi bir şeyden çok daha açık olarak anladım, anladığımdan ise hayatımda hiçbir zaman şüphe etmedim ve edemem. Hem yalnız ben değil, herkes, bütün dünya yalnız bunu tamamıyla anlıyor, yalnız bu şeyden kimsenin hiçbir zaman şüphesi olmamıştır, herkes bu konuda birleşmiştir.

Fiyodor, kapıcı Kirilov'un kendi midesi için yaşadığını söylüyor. Bu anlaşılabilir, akla yakın bir şey. Hepimiz akıllı yaratıklar olduğumuza göre, midelerimiz için yaşamaktan başka türlü yapamayız. Ama birdenbire, aynı Fiyodor, insanın midesi için yaşamasının doğru olmadığını, gerçek için, Tanrı için yaşamamız gerektiğini söylüyor ve ben daha kelimelerin altındaki ilk anlamdan, onun ne demek istediğini anlıyorum! Ben ve yüzyıllar önce yaşamış, şimdi yaşamakta olan milyonlarca insan –köylüler, ruhça yoksul olanlar, o kapalı kelimeleriyle hep aynı şeyi söyleyerek bu konuda yazmış, düşünmüş olan bilgeler– hepimiz bu bir tek şey üzerinde; ne için yaşamamız gerektiği ve iyinin ne olduğu üzerinde birleşegelmişizdir. Ben ve bütün öteki insanlar sadece bir tek sağlam, tartışmasız, duru bilgiye sahibiz ve bu bilgi akılla açıklanamaz; bu, aklın dışındadır ve bunun hiçbir nedeni yoktur ve hiçbir sonucu olamaz.

Eğer iyiliğin bir nedeni varsa, artık o iyilik değildir, eğer sonuçları yani ödülü varsa, yine iyilik değil demektir. Bundan ötürü iyilik, sebep ve sonuç zincirinin dışındadır.

Bunu ben de biliyorum, hepimiz de biliyoruz. Bense mucize aradım, beni inandıracak mucize göremediğime üzüldüm, işte o mucize, biricik olabilen, her zaman var olan, beni dört bir yanımdan kuşatan mucize! Bense onun farkında bile olmamıştım. Bundan daha büyük bir mucize nasıl olabilir? Her şeyin çözümünü bulmuş olabilir miyim acaba? Çektiklerim gerçekten de sona mı erdi?'

Uzun süre acı çektikten sonra yüreğini bir ferahlığın doldurduğunu hisseden Levin, ne sıcağı, ne yorgunluğu fark ederek, tozlu yolda uzun adımlarla yürürken işte böyle düşünüyordu. Bu duygu öylesine tatlıydı ki, ona inanılmaz gibi görünüyordu. Heyecandan soluğu kesildi, daha fazla yürüyemedi; yoldan ormana saptı, bir akçakavak ağacının gölgesinde, biçilmemiş otların üzerine oturdu. Terli başından şapkasını çıkarıp, geniş yapraklı, özlü orman otlarının üzerine, dirseğine dayanarak uzandı.

Önünde duran ayak değmemiş otlara dikkatle bakıp, bir ayrıkotunun sapına tırmanmakta olan ve tırmanışı bir dağ maydanozunun yaprağınca engellenen yeşil bir böceği izlerken, 'Evet, aklımı başıma toplayıp iyice düşünmeliyim,' diye aklından geçirdi. Böceğin önünü kesmemesi için yaprağı geriye çevirip, bir başka yaprağı da, böcek üstünden geçsin diye kıvırarak, kendi kendine sordu: 'Beni sevindiren nedir? Ne keşfettim ben?

Eskiden, kendi vücudumda, şu otta, şu böcekte (bak işte, o ota çıkmak istemedi, kanatlarını açıp uçtu gitti), fizik, kimya ve psikoloji kanunlarına göre bir madde değiş tokuşunun yer aldığını söylerdim. Şu akçakavaklarla, şu bulutlarla, şu nebülözlerle birlikte, hepimizde bir gelişim meydana gelmektedir. Nereden, nereye bu gelişim? Sonu gelmeyen bir gelişim ve mücadele mi? Sanki sonsuzluğun içinde bir yön, bir mücadele olabilirmiş gibi! Bu yolda en büyük düşünce çabalarını harcadığım hâlde, hayatın anlamının, içtepilerimin ve umutlarımın anlamının bana açıklanmayışına bir de şaşıp duruyordum. Oysa içimdeki içtepilerimin anlamı, öylesine duru ve açık ki, ben sürekli olarak onlarla yaşıyorum. Köylü bana, Tanrı için, ruhum için sözleriyle açıkladığı zaman şaşmış ve sevinmiştim.

Ben hiçbir şey keşfetmedim. Sadece bildiğim şeyin ne olduğunu anladım. Bana sadece geçmişte hayat vermekle kalmayıp, şimdi

de hayat vermekte olan gücü anladım. Aldanmaktan kurtuldum, efendimi buldum.'

Sevgili ve umutsuzca hasta ağabeyini gördüğü zamanki duru ve apaçık ölüm düşüncesinden başlayarak, son iki yıl içinde düşüncelerinin izlediği yolu baştan sona kadar kısaca kendi kendine tekrarladı.

O zaman, ilk defa olarak her insanın önünde, kendi önünde de ileride, acıdan, ölümden ve sonsuz bir unutmadan başka bir şey bulunmadığını açıkça anlayıp, bu koşullar altında yaşanmayacağına; insanın ya kendi hayatını, herhangi bir şeytanın kötü alayı gibi görünmeyecek biçimde açıklaması ya da kendini vurması gerektiği sonucuna varmıştı.

Ama o, ne birini, ne de ötekini yapmış, yaşamaya, düşünmeye, hissetmeye devam etmiş, hatta tam o sırada evlenmiş, sevinçli pek çok an yaşamış, hayatının anlamını düşünmediği zamanlar mutlu olmuştu.

Bu neyi anlatıyordu? Bu iyi yaşadığını, ama kötü düşündüğünü anlatıyordu.

O (bunun farkında bile olmadan), anasının sütüyle birlikte emdiği manevi gerçekleri yaşamıştı; ama düşüncelerinde, bu gerçekleri sadece tanımamakla kalmamış, titizlikle bunlardan kaçınmıştı da.

Şimdi, sadece içinde büyüdüğü inançlar sayesinde yaşayabildiğini açıkça anlamıştı.

'Eğer bu inançlarım olmasaydı, kendi nefsim için değil, Tanrı için yaşamam gerektiğini öğrenmeseydim ben ne olurdum, ömrümü nasıl geçirirdim? Hırsızlık eder, yalan söyler, adam öldürürdüm. Hayatımın başlıca sevinçlerini meydana getiren şeylerin hiçbiri olmazdı benim için.' Levin, hayalini alabildiğine zorlamasına rağmen, ne için yaşadığını bilmese nasıl hayvansı bir yaratık olacağını bir türlü gözünün önünde canlandıramadı.

'Soruma bir cevap aradım. Ama düşüncem bana cevap vermedi. Düşüncem, benim sorumla ölçüştürülemez. Sorumun cevabını bana, neyin iyi, neyin kötü olduğu konusundaki bilgim içinde, hayatın kendisi verdi. Bu bilgiyi ise ben herhangi bir şeyle kazanmış

değilim; bu, herkese olduğu gibi, bana da verildi, çünkü ben onu hiçbir yerden alamazdım.

Nereden aldım ben bunu? Başkalarını sevmek, onları boğazlamamak gerektiğine akıl yolu ile mi ulaştım? Bana bunu çocukluğumda söylediler, ben de buna seve seve inandım, çünkü bana, ruhumda olan bir şeyi söylemişlerdi. Bunu kim buldu? Herhâlde akıl değil? Akıl, hayat mücadelesini, isteklerimin yerine getirilmesini engelleyen herkesi öldürmeyi emreden kanunu keşfetti. Bu, aklın çıkardığı sonuçtur. Ama başkalarını sevmeyi akıl bulmuş olamaz, çünkü bu, akıl dışı bir şeydir.'

Levin, yüzükoyun dönüp, otları koparmamaya çalışarak, saplarını düğümlerken kendi kendine, 'Evet, gurur,' dedi.

'Hem yalnız aklın gururu değil, aynı zamanda aklın budalalığı da. En önemlisi aklın namussuzluğu, özellikle namussuzluğu. Ve özellikle aklın düzenbazlığı,' diye tekrarladı.

XIII

LEVİN, geçenlerde Dolli ile çocukları arasında geçen bir sahneyi hatırladı. Yalnız kalan çocuklar, mum üzerinde ahududu pişirmeye, birbirlerinin ağzına süt fışkırtmaya kalkışmışlar. Çocukları suçüstü yakalayan anneleri, Levin'in önünde, ziyan etmekte oldukları emeklerin büyüklere neye patladığını, bu emeklerin onlar için harcandığını, bardakları kırarlarsa çay içmek için bir şey bulamayacaklarını, sütleri döküp ziyan ederlerse, yiyecek bir şey bulamayıp açlıktan öleceklerini çocukların kafalarına sokmaya çalıştı.

Çocukların, annelerinin bu sözlerini dinlerken yüzlerinde beliren o kaygısız, neşesiz inanmazlık ifadesi, Levin'i şaşırtmıştı. Çocuklar sadece eğlenceli oyunlarının sona erişine üzülmüşler, ama annelerinin söylediklerinin bir kelimesine bile inanmamışlardı. Aslında inanamazlardı da, çünkü bir alışkanlık hâlinde tükettikleri şeylerin tüm hacmini gözleri önünde canlandıramazlar, bundan ötürü de kendi yaşamlarını sağlayan şeyleri ziyan ettiklerini düşünemezlerdi.

'Bunların hepsi de kendiliğinden gelen şeyler,' diye düşünürdü çocuklar. 'Hiç ilgi çekici veya önemli de değil, çünkü bunlar öte-

den beri böyle gelmiş, böyle gidecektir. Hep aynı şey, hep aynı şey tekrarlanır durur. Bunlar üzerinde düşünmemiz gereksiz; bizim için hepsi hazırlop bunların. Biz asıl kendimiz, bizim olan yeni bir şeyler düşünüp bulmak isteriz. Şimdi işte biz, ahududuları tasa koyup mum üzerinde pişirmeyi, birbirimizin ağzına fıskiye gibi süt fışkırtmayı düşünmüştük. Bu eğlenceli ve yeni bir şey, üstelik bardaktan içmekten de kötü değil.'

Levin, 'Bizler de, ben de, akıl yoluyla, doğa güçlerinin anlamını ve insan hayatının amacını aramakla aynı şeyi yapmadık mı?' diye düşünmeye devam etti.

'Sanki bütün felsefe teorileri de, insanı, ona yabancı, tuhaf birtakım düşünce yollarıyla, onun çoktandır bildiği, hem de bunsuz yaşayamayacağı kadar iyi bildiği bir bilgiye götürerek aynı şeyi yapmıyorlar mı? Her filozofun, köylü Fokaniç gibi, kuşkusuzca, hem de ondan bir parçacık bile daha duru olmamak üzere, hayatın başlıca anlamını önceden bildiği, yalnız tartışma götürür bir akıl yolu ile herkesin bildiği şeye dönmek istediği, her filozofun teorik gelişmesinde açıkça görülmüyor mu?

Şimdi, çocukların ihtiyaçlarını kendilerinin sağlamaları, çanak çömleklerini kendilerinin yapmaları, sütlerini kendilerinin sağmaları için bir başlarına bırakıldıklarını varsayalım. O zaman yaramazlık ederler miydi? Hayır, açlıktan ölürlerdi! Düşüncelerimiz ve tutkularımızla bizim de, Tanrı kavramına, bir Yaradan kavramına sahip olmadan, iyiyle kötüyü ayırt edemeden, ahlaksal kötülük kavramına sahip olmadan kaldığımızı kabul edelim!

Bu kavramlar olmadan bir şey kurmaya çalışın bakalım!

Biz yıkmaktan başka bir şey bilmiyoruz, çünkü manevi yönden tıpkı bu çocuklar gibi gırtlağımıza kadar doymuş bulunuyoruz!

Bana gönül rahatlığı veren, köylü ile paylaştığım bu biricik sevinçli bilgim nereden geliyor? Ben onu nereden aldım?

Bir Hristiyan olarak Tanrı kavramıyla büyütülen, hayatı Hristiyanlığın verdiği manevi nimetlerle dolu olan ve bunlarla beslenen ben, çocuklar gibi, bunları anlamayarak mahvediyorum, daha doğrusu beslediğim bu şeyleri mahvetmek istiyorum. Ama çocukların üşüdükleri, acıktıkları zamanki gibi, hayatın önemli bir anı gelip

çatar çatmaz hemen O'na koşuyorum. Ve her şeye fazla doymaktan ileri gelen, çocukça zor beğenme yaramazlıklarımın bağışlanacağını –çocukça yaramazlıklarından ötürü annelerinin azarladığı çocuklardan– daha az hissediyorum.

Evet, bu bildiğimi aklımla bilmiyorum, bu bilgi bana verildiği, bana açıklandığı için biliyorum, kalbimle biliyorum, kilisenin öğrettiği başlıca şeye inanarak biliyorum.'

Levin öbür yanına dönerek: 'Kilise? Kilise!' diye içinden tekrarladı. Dirseğine dayanarak, öbür taraftan ırmağa inmekte olan uzaktaki bir sürüye bakmaya başladı.

Kendini yoklayıp, şimdiki gönül rahatlığını bozabilecek herhangi bir şey olup olmadığını düşünerek, 'Ama kilisenin öğrettiği her şeye inanabilir miyim?' diye aklından geçirdi. Kilisenin öğretileri içinde, mahsus, her zaman kendisine aykırı gelen, kendisini sinirlendirenleri aklına getirdi. 'Yaratılış? Peki, bu olmasa neyle açıklardım varoluşu ben? Varoluşla mı? Hiçbir şeyle mi? Şeytan ve günahla mı? Peki, ama kötülüğü neyle açıklıyorum?.. Kurtarıcı ile mi?

Ama ben hiç, hiçbir şey bilmiyorum ve bütün öteki insanlarla birlikte bana anlatılandan ötesini bilemem de.'

Ve şimdi onda, kilise inançlarından hiçbirinin, temel inanç olan Tanrı inancını ve insanın biricik amacı olan iyilik inancını sarsmadığı izlenimi vardı.

Çünkü kilise dogmalarından her biri yerine, kendi ihtiyaçlarından çok doğruluğa ve hakka hizmet etmeye olan inanç konulabilirdi. Bu dogmaların her biri sadece bu inancı yok etmemekle kalmıyordu, yeryüzünde sürekli olarak yer alan o en büyük ve temelli mucizenin çeşit çeşit milyonlarca insanoğluyla birlikte herkesin, bilgelerin, meczupların, çocukların, ihtiyarların, köylülerin, Lvov'un, Kiti'nin, dilencilerin ve kralların bir ve aynı olan şeyi tam bir kesinlikle anlamalarını, yaşamaya değer olan, üstün tuttuğumuz biricik hayat olan manevi hayatı yaşamalarını mümkün kılan mucizenin gerçekleşmesi için zorunluydu da.

Sırtüstü yatan Levin şimdi yüksek, bulutsuz gökyüzünü seyrediyordu. 'Bunun yuvarlak bir kubbe olmayıp, sonsuz bir boşluk olduğunu bilmiyor muyum ben? Ama gözlerimi ne kadar kısarsam

kısayım, görme gücümü ne kadar zorlarsam zorlayayım, gökyüzünü yine de sadece yuvarlak ve sınırlı olarak görüyorum, başka türlü göremiyorum ve uzayın sınırlılığını bilmekle birlikte, onu değişmez bir mavi kubbe gibi görmekte haklıyım, hem de, onun ötesini görmek için gözlerimi zorladığım zamankinden çok daha haklıyım.'

Levin artık düşünmekten vazgeçti ve sanki aralarında neşeli neşeli, heyecanlı heyecanlı konuşmakta olan esrarlı birtakım sesleri dinlemeye koyuldu.

Mutluluğuna inanmaktan korkarak, 'Yoksa inanç bu mu?' diye düşündü. Yükselen hıçkırıklarını tutup, gözlerine dolan yaşları iki eliyle silerken, ağzından şu kelimeler döküldü: "Tanrı'm! Sana şükürler olsun!"

XIV

LEVİN ileriye doğru baktı, sürüyü, sonra da kendi atı Kuzgun'un koşulu olduğu dört tekerlekli hafif köylü arabasını ve sürüye yaklaşıp sığırtmaçla bir şeyler konuşan arabacıyı gördü, ondan sonra, hemen yakınında tekerlek gürültüsüyle, besili atın homurtusunu duydu; ama kendini düşüncelerine öylesine kaptırmıştı ki, arabacının niye onu aramaya geldiğini düşünmedi bile.

Ancak arabacı kendisine yaklaşıp da seslendikten sonra bunu hatırladı:

"Beni hanımefendi yolladı, efendim. Ağabeyinizle, bir başka bey geldi."

Levin arabaya bindi, dizginleri eline aldı.

Sanki uykudan uyandırılmış gibi, uzun bir süre kendini toparlayamadı. Apış arası ve dizginlerin sürtündüğü yerlerde boynunun iki yanı köpürmüş olan besili ata baktı, yanında oturan arabacı İvan'a baktı ve ağabeyinin beklemekte olduğunu, eve geç kaldığı için karısının büyük bir ihtimalle meraklanmış olacağını hatırladı, konuğun, ağabeyiyle gelenin kim olabileceğini tahmin etmeye çalıştı. Ağabeyi, karısı ve bilinmeyen konuk şimdi Levin'e bambaşka bir ışık altında görünüyordu. Ona şimdi, bütün insanlarla ilişkileri başka türlü olacakmış gibi geliyordu.

‘Ağabeyimle aramızda öteden beri süregelen soğukluk kalmayacak artık; hiçbir anlaşmazlık kalmayacak; Kiti’yle aramızda artık hiç ağız kavgası olmayacak; konuk kim olursa olsun, ona nazik ve iyi davranacağım; uşaklara, İvan’a da, yumuşak ve iyi davranacağım, her şey başka türlü olacak.’

Levin, hızlanmak istediği için sabırsız sabırsız homurdanan yavuz atın başını zorlukla tutarak, dönüp dönüp, yanında oturan ve boş kalan elleriyle ne yapacağını bilmediğinden, durmadan rüzgârda kabaran gömleğini aşağı çekiştiren İvan’a bakıyordu. İvan’la bir konuşma kapısı açmak için söyleyecek bir şey düşünmeye çalışıyordu. İvan’a, hayvanın kolanını fazla sıkmasının yazık olduğunu söyleyecekti, ama adam bunu azarlama sanabilirdi, oysa Levin samimi, dostça bir konuşma yapmak istiyordu. Başka bir şey de aklına gelmiyordu. Arabacı dizginlere el atarak:

“Sağa alın efendim, şurada bir kütük var,” dedi.

Arabacının, işine karışmasına kızan Levin:

“Rica ederim karışma, bana da akıl öğretme!” dedi.

İşine karışılması, her zamanki gibi Levin’i sinirlendirmişti ve Levin, içinde bulunduğu yeni ruh hâlinin, onu hemen değiştirebileceği tahmininin, gerçekle bu ilk temasında, ne kadar yanlış olduğunu üzülerek hemen hissetti.

Eve bir çeyrek verst kala Levin, Grişa’yla Tanya’nın kendisine doğru koştuklarını gördü.

Çocuklar arabaya tırmanarak bağırıştılar.

“Kostya enişte! Annem geliyor, dedem geliyor, Sergey İvanoviç, sonra birisi daha geliyor.”

“Kimmiş o?”

Tanya arabanın içinde ayağa kalkıp:

“Çok korkunç bir adam!” dedi. Katavasov’un taklidini yaparak ekledi: “Kollarını böyle yapıyor.”

Tanya’nın tarifi ona birisini hatırlattığı için Levin gülerek sordu:

“Genç mi, yaşlı mı?”

‘İnşallah can sıkıcı biri değildir!’ diye içinden geçirdi.

Levin ancak yolun dönemecini kıvrıldıktan sonradır ki, ona doğru gelmekte olanları gördü ve başında hasır şapkasıyla, kolla-

rını tıpkı Tanya'nın tarif ettiği gibi sallayarak yürüyen Katavasov'u tanıdı.

Felsefe bilgisini, felsefeyi hiç incelememiş tabiat bilginlerinden alan Katavasov, felsefe üzerine konuşmayı çok severdi ve Levin son zamanlarda, Moskova'da onunla bu konuda birçok tartışma yapmıştı.

Katavasov'u tanır tanımaz Levin'in ilk aklına gelen, bu tartışmalardan biri oldu; Katavasov o tartışmada besbelli kendisini galip saymıştı.

Levin, 'Hayır,' diye düşündü, 'bu sefer onunla tartışmayacağım, görüşlerimi patavatsızca ileri sürmeyeceğim.'

Levin arabadan inip, ağabeyiyle ve Katavasov'la el sıkıştıktan sonra, karısının nerede olduğunu sordu.

Dolli:

"Mitya'yı Kolok'a (evin yanındaki koruluk) götürdü," dedi. "Evin içi çok sıcak da, Mitya'yı orada uyutabileceğini umuyor."

Levin, bunu tehlikeli bulduğu için, karısını, çocuğu koruluğa götürmekten hep caydırmaya çalışırdı; şimdi bu haberi almak hoşuna gitmedi.

İhtiyar prens gülümseyerek:

"Çocuğu oradan oraya taşıyıp duruyor," dedi. "Bir kez de buz kilerine götürmesini söyledim ona."

Dolli:

"Arıhaneye gelecekti," dedi. "Senin orada olduğunu sanıyordu; biz oraya gidiyoruz."

Sergey İvanoviç geride kalıp, kardeşiyle birlikte yürüyerek sordu:

"Ee, sen ne yapıyorsun bakalım?"

Levin:

"Önemli bir şey yaptığım yok," diye cevap verdi. "Her zamanki gibi çiftlikle uğraşıyorum. Ya sen ne yapıyorsun? Uzun bir süre kalmak üzere mi geldin? Seni çoktandır bekliyorduk."

"İki hafta kadar kalacağım. Moskova'da bir sürü işim var."

Bu sözler üzerine iki kardeş göz göze geldiler ve Levin, öteden beri, hele şimdi her zamankinden güçlü olarak duyduğu, ağabeyiyle aralarında bir dostluk, daha da önemlisi bir samimiyet kurma

isteğine rağmen, ona bakarken rahatsız oldu. Ne diyeceğini bilemeyerek, gözlerini indirdi.

Sergev İvanoviç'in hoşuna gidebilecek ve onu Moskova'daki çalışmalarından söz ederken ima ettiği, Sırbistan Savaşı ile Slav Davası'ndan uzaklaştırabilecek konuşma konularını aklından geçiren Levin, ağabeyinin kitabından söz açarak sordu:

"Şey, kitabın üzerine eleştiri yazıları çıktı mı?"

Sergey İvanoviç, sorunun altında yatan apaçık maksadı anlayarak gülümsedi:

"Kimsenin bununla ilgilendiği yok, bense herkesten az ilgileniyorum," dedi.

Sonra akçakavak ağaçlarının tepelerinde beliren beyaz bulutları şemsiyesinin ucuyla işaret ederek ekledi:

"Şuraya bakın Darya Aleksandrovna, yağmur geleceğe benzer."

Bu sözler, Levin'in öylesine kaçınmak istediği, iki kardeş arasındaki tam anlamıyla düşman değilse bile, soğuk denilebilecek o eski ilişkiyi yeniden kurmaya yetti.

Levin, Katavasov'un yanına gitti.

"Kalkıp gelmekle ne iyi ettiniz," dedi.

"Çoktandır gelmek istiyordum. Şimdi sizinle oturup gevezelik edebiliriz artık. Spencer'ı okudunuz mu?"

Levin:

"Daha bitirmedim," dedi. "Artık ona ihtiyacım kalmadı."

"Bu nasıl olur? Çok ilgi çekici. Neden?"

"Yani, beni ilgilendiren sorunların çözümünü onda ya da ona benzer kişilerde bulamayacağıma kesin olarak inandım. Şimdi..."

Ama Katavasov'un yüzündeki sakin ve neşeli ifade birdenbire onu şaşırttı ve bu konuşmasıyla, kendi keyfini bozduğuna öylesine üzüldü ki, vermiş olduğu kararı hatırlayarak, sözünü yarım bıraktı.

"Bunu sonra konuşuruz," diye ekledi. Sonra herkese seslenerek:

"Eğer arıhaneye gidiyorsak, bu patikayı izlememiz gerek," dedi.

Dar bir patika boyunca ilerleyerek, bir yanı sık hercai menekşe kümeleri ve bunların arasına serpilmiş koyu yeşil, uzun harbak çalılarıyla örtülü, biçilmemiş ufak bir çayırlığa geldiler. Levin konuklarını genç akçakavak ağaçlarının serin gölgesindeki bir sıraya ve arı-

haneyi ziyarete gelip de arıdan korkanlar için özel olarak hazırlanmış birkaç ağaç kütüğüne oturtup, kendisi, çocuklara ve büyüklere ekmek, hıyar, taze bal getirmek için çitle çevrilmiş bölüme yöneldi.

Elinden geldiğince hızlı ve sert hareketler yapmamaya dikkat ederek ve kulağının dibinden gittikçe daha sık geçmeye başlayan arıların vızıltılarını dinleyerek, dar patikadan yürüye yürüye kulübeye geldi. Tam kapının ağzında, Levin'in sakalına takılan bir arı deli gibi vızıldamaya başladı, ama Levin, arıyı dikkatle kurtardı. Kulübenin gölgelik koridoruna girince, duvardaki bir askıda duran koruyucu peçesini indirip başına geçirdi, ellerini cebine sokup, tel örgü içine alınmış olan arıhaneye girdi. Burada, otları biçilmiş bir çayırlıkta düzgün sıralar hâlinde ve hasırla sırıklara bağlanmış olarak, her birinin ayrı bir tarihçesi olan ve Levin'in her birini yakından tanıdığı eski kovanlar, çalı çırpıdan yapılmış çit boyunca da içlerine o yıl oğul yerleştirilmiş yeni kovanlar duruyordu. Kovanların ağızlarında, Levin'in gözleri önünde balarıları, erkek arılar kıvıl kıvıl kaynaşıyor, aynı noktanın üzerinde itişiyor, öte yandan işçi arılar onların arasından havalanıp hep aynı yöne, ıhlamur ağaçlarının çiçek açtığı ormana doğru uçuyor ve bal özüyle yüklü olarak yine kovanlarına dönüyorlardı.

Levin'in kulaklarında çeşitli seslerden, kâh hızla uçan bir işçi arının, kâh tembel tembel vızıldayan bir erkek arının ya da hazinelerini düşmandan koruyan, sokmaya hazır, heyecanlanmış nöbetçi arıların vızıltılarından meydana gelen, hiç dinmeyen bir uğultu vardı. Çitin öbür yanında, yaşlı arıcı bir fıçı kasnağı rendeliyordu; Levin'i fark etmemişti, Levin, arı kovanlarının ortasında hareketsiz duruyor, arıcıya seslenmiyordu.

Ruh hâlini daha şimdiden bozan gerçeğin etkisinden kurtulmak için bu yalnız kalma fırsatının çıkışına sevinmişti.

İvan'a kızdığını, ağabeyine soğuk davrandığını, Katavasov'la düşüncesizce konuştuğunu hatırladı.

'Hiçbir iz bırakmadan geçecek anlık bir ruh hâli olabilir miydi?' diye aklından geçirdi.

Ama o anda yine kendi ruh durumuna dönerek, içinde yepyeni ve önemli bir değişikliğin yer almış olduğunu sevinçle hissetti.

Gerçek, bulduğu manevi huzuru sadece bir süre için gizlemişti; o huzur, kendi içinde hâlâ sapasağlam duruyordu.

Çevresinde dönüp duran, onu tehdit eden, dikkatini dağıtan arılar nasıl şimdi onu tam bir fiziksel sükûnetten yoksun bırakıyor, onu nasıl sakınma içgüdüsüyle büzülmeye zorluyorlarsa, aynı biçimde, arabaya bindiği anda başına üşüşen tasalar da onu manevi özgürlüğünden yoksun bırakmıştı; ama bu sadece, Levin onların arasında bulunduğu sürece devam etmişti. Arılara rağmen fiziksel gücü nasıl sapasağlam kalıyorsa, aynı biçimde, yeni eriştiği manevi gücü de sapasağlamdı.

XV

DOLLİ, hıyarları ve balı çocuklara dağıttıktan sonra:

"Ağabeyin trende kiminle yolculuk etmiş, biliyor musun, Kostya?" dedi. "Vronski'yle! Sırbistan'a gidiyormuş."

Katavasov:

"Evet, hem yalnız da değil," dedi. "Masrafını kendi çekerek yanında bir de süvari bölüğü götürüyor."

Levin:

"Ondan da bu beklenirdi," dedi, Sergey İvanoviç'e bakarak ekledi: "Oraya hâlâ gönüllü gidiyor mu?"

Sergey İvanoviç cevap vermedi, çünkü bir bıçağın sırtıyla, içinde bir parça beyaz bal gümeci bulunan bir çanaktan, akan bala yapışmış canlı bir arıyı dikkatle çıkarmaya çalışıyordu.

Katavasov, elindeki salatalığı sesli sesli ısırarak:

"Hem de nasıl!" dedi. "Dün istasyonda olanları görmeliydiniz."

Levin yokken başlayan bir konuşmayı sürdürdüğü anlaşılan ihtiyar prens sordu:

"Peki, buna ne anlam vermeli? Allah aşkına Sergey İvanoviç, anlatsanıza bana, nereye gidiyor bütün bu gönüllüler, kiminle dövüşüyorlar?"

Baldan siyah bir renk almış, bacaklarını çaresizlik içinde oynatan arıyı nihayet çıkaran Sergey İvanoviç, onu bıçaktan ayırıp

sağlam bir akçakavak yaprağı üzerine koymaya çalışarak sakin bir gülümseyişle cevap verdi:

"Türklerle."

"Peki, ama Türklere kim savaş açtı? Madam Stahl'le İvan İvanoviç Ragozov ve Kontes Lidya İvanovna mı?"

Sergey İvanoviç:

"Kimse savaş açmadı, ama halk acı çeken yakınlarına acıyor ve onlara yardım etmek istiyor," dedi.

Kayınbabasını savunarak lafa karışan Levin:

"Prens yardımdan söz etmiyor ki, savaştan söz ediyor!" dedi. "Prens, sivil kişilerin, hükümetin izni olmadan savaşa katılamayacaklarını söylüyor."

Dolli, bir eşekarısını kovarak çığlık attı:

"Kostya, baksana! Bir arı! Sokacak bizi, vallahi!"

Levin:

"O balarısı değil, eşekarısı," dedi. Katavasov, besbelli Levin'e tartışma için meydan okumak amacıyla, gülümseyerek sordu:

"Pekâlâ, sizin teoriniz neymiş bakalım? Sivil kişilerin niye hakkı olmuyormuş?"

"Benim teorim şu: Bir yandan, savaş öylesine hayvanca, öylesine kanlı, öylesine korkunç bir şey ki, Hristiyanlar şöyle dursun, hiç kimse, tek kişi olarak savaşa başlama sorumluluğunu üzerine alamaz; bunu ancak kendisine meydan okunan, ister istemez savaşa sürüklenen bir hükümet yapabilir. Öbür yandan, gerek bilim, gerek sağduyu bize devleti ilgilendiren, özellikle savaşla ilgili konularda, sivillerin kendi bireysel iradelerini bir kenara bırakmaları gerektiğini söyler," dedi Levin.

Sergey İvanoviç'le Katavasov, hazır itirazlarla aynı anda konuşmaya başladılar.

Katavasov:

"Mesele şurada ki dostum, hükümetin, vatandaşların iradesini yerine getirmediği durumlar olabilir, işte o zaman toplum, kendi iradesini ortaya sürer," dedi.

Ama görünüşe göre Sergey İvanoviç bu cevabı beğenmemişti. Katavasov'un söylediklerine kaşlarını çattı ve başka bir şey söyledi:

"Meseleyi böyle koymayacaktın," dedi. "Burada bir savaş ilanı değil, düpedüz insan duygularının, Hristiyanlık duygularının belirtilmesi söz konusudur. Kan ve din kardeşlerimiz öldürülmektedir. Öldürülenlerin bizim din ve kan kardeşlerimiz olmayıp da, sadece çocuk çoluk, kadın, ihtiyar olduklarını varsaysak bile, yine de insanın duyguları kabarır, yine de Ruslar bunu durdurmak için yardıma koşarlar. Sokakta giderken sarhoşların bir kadını ya da bir çocuğu dövdüğünü görsen, bu adama savaş açılıp açılmadığını sormaya kalkışacağını sanmıyorum. Hemen adamın üzerine atılır, saldırıya uğrayanı kurtarırdın."

Levin:

"Ama öldürmezdim," dedi.

"Hayır, öldürürdün."

"Bilmiyorum. Böyle bir şeyle karşılaşsam, belki o anda içimden gelen duygulara kapılırdım. Ama önceden bir şey söyleyemem. Ne var ki, Slavlara yapılan baskıda, böyle içten gelen duygular diye bir şey yoktur ve böyle bir şey olamaz da."

Sergey İvanoviç, hoşnutsuzlukla kaşlarını çatarak:

"Belki senin için yoktur, ama başkaları için var," dedi. "Halk arasında, boyunduruk altındaki Hristiyanların çektikleri çile ile ilgili söylentiler hâlâ yaşıyor. Halk, kardeşlerinin çektiği çileleri duydu ve sesini yükseltti."

Levin, kaçamaklı olarak:

"Belki," dedi. "Ama ben görmüyorum. Ben de halktan biriyim, ama böyle bir şey hissetmiyorum."*

İhtiyar prens:

"Alın benden de o kadar," dedi. "Yurt dışında yaşıyor, okuyordum, ama ne yalan söyleyeyim, daha Bulgaristan olaylarından önce, ben Slavlara karşı en küçük bir sempati bile duymazken, Rusların niye böyle birdenbire Slav kardeşlerini aşırı derecede sevmeye başladıklarını bir türlü anlayamamıştım. Buna çok üzülmüş, ya ben bir canavarım ya da Carlsbad'ın bendeki etkisi bu, diye düşün-

* Tolstoy, 1877 yılında Rusya'yı Osmanlılara karşı savaşa sürükleyen gerici ve ırkçı "Slav Birliği"ne ve bunun kışkırtmalarına karşıydı. Bu düşüncelerini bu eserinde de Levin'in ve ihtiyar Prens Şçerbatski'nin ağzıyla belirtmektedir. *–H. Âli Ediz*

müştüm! Ama yurda dönünce yüreğim ferahladı, çünkü Slav kardeşleriyle değil de, sadece Rusya ile ilgilenen benden başkalarının da bulunduğunu gördüm. İşte Konstantin bunlardan biridir."

Sergey İvanoviç:

"Bu meselede kişisel düşüncelerin hiçbir önemi yoktur," dedi. "Bütün Rusya; halk, kendi isteğini, iradesini belirtince, kişisel düşüncelerin hiçbir değeri olmaz."

Prens:

"Özür dilerim, ama ben böyle bir şey göremiyorum," dedi. "Halk bu konuda hiçbir şey bilmiyor."

Konuşmaları dinlemekte olan Dolli:

"Aman, babacığım! Bilmez olurlar mı? Ya pazar günü, kilisede..." Çocuklara gülümseyerek bakan yaşlı uşağa döndü: "Lütfen bana bir havlu versenize," dedi. "İmkânı yok hepsinin..."

Prens devam etti:

"Pazar günü kilisede ne olmuş ki? Papaza onu okumasını emrettiler, o da okudu. Halk hiçbir şey anlamamış ve bütün vaazlarda olduğu gibi esneyip durmuştur. Sonra onlara hayırlı bir iş için bağışta bulunmalarını söylediler, onlar da ceplerinden birer kapik çıkarıp verdiler. Ama bu bağışın ne için olduğundan haberleri bile yoktu."

Sergey İvanoviç, yaşlı arıcıya bakıp, kelimelerin üstüne basa basa konuştu:

"Halk bilmemezlik edemez; halk her zaman alın yazısının bilincine ermiştir ve şimdiki gibi anlarda bu bilinçleri daha da durulaşır."

Yer yer kırlaşmaya yüz tutmuş siyah sakalıyla ve gümüşi gür saçlarıyla, elinde bal kâsesi, ayakta kımıldamadan durmakta olan yakışıklı ihtiyar, besbelli konuşulanları ne anlayarak, ne de anlamak isteyerek, soylu beylere iyilik dolu bir ifadeyle tepeden bakıyordu.

Başını anlamlı bir eda ile iki yana sallayarak, Sergey İvanoviç'in sözlerine karşı:

"Evet, öyledir," dedi.

Levin:

"Niye sormuyorsunuz ona?" dedi. "Onun böyle bir şeyden ne haberi vardır, ne de düşünür bunu."

İhtiyar köylüye dönerek sordu:

"Savaşı duydun mu, Mihayliç? Hani kilisede okudukları şeyi diyorum. Sen ne düşünüyorsun? Hristiyanlar için savaşmamız gerekiyor mu?"

"Biz ne diye düşünelim? İmparatorumuz Aleksandr Nikolayeviç bizi düşünür, her işte o bizi düşünür. O bizden iyi bilir."

Elindeki ekmek kabuğunu bitirmekte olan Grişa'yı işaret ederek, Darya Aleksandrovna'ya sordu:

"Delikanlıya biraz daha ekmek getireyim mi?"

Sergey İvanoviç:

"Sormam gerekmez," dedi. "Hak yolunda hizmet etmek için her şeylerini bırakarak Rusya'nın dört bir yanından gelen, düşünce ve amaçlarını açık ve duru bir biçimde belirten yüzlerce insan gördük ve görüyoruz. Son meteliklerini getirip veriyorlar ya da kendileri gidiyorlar, bunu niçin yaptıklarını da düpedüz söylüyorlar. Bu neyi gösterir?"

Yavaş yavaş kızmaya başlayan Levin:

"Bana kalırsa bu, seksen milyonluk bir ulusun içinde, şimdiki gibi yüzlerce değil, sosyal durumlarını kaybetmiş, hayatta başarıya ulaşamamış, her zaman nereye olsa –Pugaçev çapulcular sürüsüne de, Hive'ye de, Sırbistan'a da– gitmeye hazır, on binlerce, insanın bulunabileceğini gösterir," dedi.

Sergey İvanoviç, varlığının son zerresini savunuyormuş gibi bir sinirlilik hâli içinde:

"Ben sana yüzlerce kişiden, hayatta başarıya ulaşamamış insanlardan değil, halkın en iyi temsilcilerinden söz ediyorum," dedi. "Ya bağışlar? Burada bütün halk doğrudan doğruya kendi isteğini (iradesini) gösteriyor."

Levin:

"Bu 'halk' kelimesi çok belirsiz," dedi. "Bucak kâtipleri, öğretmenler ve bin köylüden biri, belki neyin söz konusu olduğunu bilebilir. Geri kalan, Mihayliç gibi, seksen milyon kişi, yalnız kendi isteğini belirtmemekle kalmıyor, ne istemesi gerektiği konusunda bile en küçük bir bilgiden yoksundur. Bunun halkın dileği (iradesi) olduğunu söylemeye ne hakkınız var?"

XVI

TARTIŞMA sanatında tecrübeli olan Sergey İvanoviç, itiraz etmeyerek konuşmayı hemen bir başka alana kaydırdı:

"Evet, halkın ruhunu aritmetik yolu ile öğrenmek istiyorsan, buna erişmek, tabii çok zordur. Ülkemizde halk oyuna başvurmak henüz uygulanmıyor, uygulanamaz da... Çünkü bu yol, halkın isteğini (iradesini) belirtmez, bunun için başka yollar vardır. Bu, havadan hissedilir, yüreklerde hissedilir. Durgun halk denizinde, ön yargısı olmayan herkesin açıkça gördüğü, su altı akıntılarından söz etmiyorum. Dar anlamda topluma bir göz at! Düşünce dünyasının eskiden birbirine öylesine düşman olan partileri bile bugün, bir vücut hâlinde birleşmiş bulunuyor. Aradaki bütün ayrılıklar sona erdi, bütün toplumsal organlar hep aynı şeyi söylüyor, hepsi de, onları kavrayıp aynı yöne sürükleyen tabii bir gücün varlığını hissediyorlar."

Prens:

"Evet, bütün gazeteler aynı şeyi söylüyorlar," dedi. "Doğrudur. Ama bu tıpkı kurbağaların fırtınadan önceki hâline benziyor! Onların sesinden başka bir şey duyamıyor insan!"

Sergey İvanoviç kardeşine dönerek:

"Kurbağaymışlar veya değilmişler, ben gazete çıkarmıyorum, onları savunmak da istemiyorum, ben sadece aydınlar dünyasının düşünce birliğinden söz ediyorum."

Levin cevap verecek oldu, ama ihtiyar prens onun sözünü kesti:

"Onların düşünce birliği konusunda başka bir şey daha söylenebilir," dedi. "İşte benim damadım Stepan Arkadyeviç, tanırsınız onu. Şimdi –hatırlamıyorum– bilmem ne komisyonu yönetim kurulu üyeliğine atanıyor. Gel gör ki orada yapılacak hiçbir iş yok –Ne var sanki Dolli, bu bir sır değil!– ama yıllığı sekiz bin ruble. Hele ona, işinin yararlı olup olmadığını bir sorun, size işinin en yararlı iş olduğunu ispat edecektir. Doğru sözlü bir adamdır üstelik, ne var ki, sekiz bin rublenin yararlı olmadığına inanmak da zordur."

Prensin, yersiz bulduğu bu konuşmasından memnun kalmayan Sergey İvanoviç:

"Ha, evet, o yere atandığını karısına söylememi benden rica etmişti," dedi.

"Gazetelerin düşünce birliğine gelişleri de bunun gibi işte. Bana söylemişlerdi: Ne zaman savaş çıksa, gazetelerin geliri iki kat artarmış. Halkın, Slavların ve bunun gibi şeylerin alın yazılarıyla nasıl olur da ilgilenmezler?"

Sergey İvanoviç:

"Ben gazetelerin birçoğunu sevmem, ama bu kadarı da haksızlık artık."

Prens devam etti:

"Ben olsam bir şart koşardım. Alphonse Karr,* Prusya Savaşı'ndan önce bunu çok güzel belirtmişti. 'Savaşı zorunlu mu görüyorsunuz? Pekâlâ! Öyleyse, savaşı öğütleyenlerin hepsini özel bir alayda toplayın, ileri hatlarda, en önde savaşa sürün, hücuma kaldırın!'"

Yakından tanıdığı başyazarları, yazı işleri müdürlerini bu seçme alayda gözünün önüne getiren Katavasov, gürültülü bir kahkaha koyuvererek:

"Hani bunlar da bu işe çok yakışırlar ya!" dedi.

Dolli atıldı:

"Ah, onların hepsi de kaçarlar, ayak bağı olmaktan başka bir işe yaramazlar."

Prens:

"Kaçarlarsa, arkadan top ateşine tutarsın ya da gerilerinde kamçılı Kazaklar bekletirsin," dedi.

Sergey İvanoviç:

"Bu bir şaka, ama beni bağışlayın prens, iyi bir şaka değil," dedi.

Levin:

"Ben bunda bir şaka görmüyorum, bu..." diye başlayacak oldu, ama Sergey İvanoviç onun sözünü kesti:

"Toplumun her üyesi, kendi payına düşen işi yapmaya çağrılmıştır. Aydınlar kamuoyunu yansıtarak ödevlerini yaparlar. Aynı

---

* Alphonse Karr (1808-1890): Fransız romancı ve gazeteci. Türk çeviri edebiyatına *Ihlamurlar Altında* eseriyle girmiştir. Burada söz konusu olan, 1870 Alman-Fransız Savaşı'dır. *–H. Âli Ediz*

görüşte birleşmesi ve kamuoyuna tam anlamıyla duyurması, basının yaptığı iştir ve hepimizi sevindirmesi gereken bir olaydır. Yirmi yıl önce olsa sesimiz çıkmazdı, oysa şimdi, bir tek beden hâlinde kalkıp, kendilerini kardeşleri için feda etmeye hazır Rus halkının sesini duyuyoruz; bu çok büyük bir adım ve güçlülüğün belirtisidir."

Levin, çekingen bir eda ile:

"Ama bu yalnız kendini feda etmek değil, aynı zamanda Türkleri öldürmektir," dedi. Elinde olmayarak bu konuşmayı, kendi kafasını dolduran düşüncelere bağlayıp ekledi: "Halk kendi ruhu için fedakârlık yapar, yapmaya da hazırdır, ama cinayet için değil."

Katavasov, gülümseyerek:

"Nasıl ruhu için? Bu, doğa bilimleriyle uğraşan bir kişi için zor bir deyim. Ne biçim bir şey bu ruh?"

"Ah, bilirsiniz pekâlâ!"

Katavasov, gürültülü bir kahkaha atarak:

"Yemin ederim ki, en küçük bir fikrim bile yok!"

Sergey İvanoviç, kendi payına itiraz ederek, sanki en anlaşılır yermiş gibi, İncil'in, öteden beri Levin'i en çok şaşırtan bir pasajını rahatlıkla okudu:

"İsa diyor ki: 'Ben barış değil kılıç getirdim.'"*

Orada dikilmekte olan köylü, bir rastlantı ile kendisine yöneltilen bakışa karşılık olarak tekrarladı:

"Evet, öyledir."

Katavasov, neşeli neşeli bağırdı:

"Yok, dostum, yenildiniz! Hem de tam bir yenilgiye uğradınız."

Levin sinirinden kıpkırmızı oldu; yenildiğine değil, kendini tutamayıp tartışmaya giriştiğine sinirlenmişti.

'Hayır,' diye düşündü, 'onlarla tartışmamalıyım, çünkü onların bir şey işlemez zırhları var, ben ise çıplağım.'

Ağabeyiyle Katavasov'u yola getirmenin imkânsız olduğunu, kendisinin onların görüşlerine katılmasının ise daha da imkânsız olduğunu görüyordu. Onların savundukları şey, Levin'i mahvet-

* "Yeryüzüne selamet getirmeye geldim sanmayın; ben selamet değil, kılıç getirmeye geldim." Matta İncil'i: 10-34. *–H. Âli Ediz*

mesine kıl payı kalan aklın gururuydu. Şehre gelen birkaç yüz ağzı kalabalık gönüllünün söylediklerine dayanarak, aralarında ağabeyinin de bulunduğu birkaç düzine adamın, kendileriyle gazetelerin, halkın istek ve düşüncelerini –hem de intikam ve cinayet biçiminde belirtilen istek ve düşüncelerini– dile getirdiklerini iddia etmeye hakları olduğunu kabul edemezdi. Bu görüşü paylaşamazdı, çünkü ne bu düşüncelerin, aralarında kendisinin de yaşadığı halkın içinde belirdiğini görüyor, ne de kendinde (Levin kendisini, Rus halkını meydana getiren insanların dışında biri olarak sayamıyordu) bu gibi düşünceler buluyordu. Bu görüşü paylaşamazdı, çünkü en önemlisi, halkla birlikte o da kamu yararına (genel mutluluk) olan şeyin ne olduğunu bilmiyor, bilemiyordu. Ama bu genel mutluluğa, herkese açık olan iyilik kanunlarını harfiyen yerine getirmekle erişebileceğini, bundan ötürü de, savaşı istemeyeceğini ve hangi genel amaç için olursa olsun, savaşı öğütlemeyeceğini kesin olarak biliyordu. Levin de, Mihayliç'le ve Varyaglara* yapılan davetlerde söylendiği rivayet olunan sözlerde kendi düşüncelerini belirten halkla birlikte şöyle diyordu: "Bize prenslik edip bizleri idare ediniz. Size tamamıyla boyun eğeceğimize seve seve söz veriyoruz. Bütün çalışmaları, bütün küçülmeleri, bütün fedakârlıkları üzerimize alıyoruz; ama yargıda bulunup biz karar vermeyelim." Şimdi ise halk, Sergey İvanoviç'in sözlerine göre, böylesine yüksek bir fiyatla satın alınan bu haktan vazgeçiyordu.

Levin şunu da söylemek istiyordu: Eğer kamuoyu yanılmaz bir yargıç ise, ihtilal ve Komün** niye Slavlardan yana olan bu hareket kadar meşru sayılmasın? Ama bunlar, hiçbir şey çözemeyen düşüncelerdi. Su götürmeyen biricik şey, bu tartışmanın Sergey İvanoviç'i sinirlendirdiğiydi. Bu yüzden tartışmayı kesmek en doğru davranıştı. Levin de sustu ve konukların dikkatini, bulutların toplanmakta olduğunu ve yağmur başlamadan eve dönmelerinin iyi olacağı gerçeğine çekti.

---

* Varyaglar: Normanlar, İskandinavya'nın en eski hâli. İlk Slav (Rus) devletinin başı olduğu rivayet edilen Rürik, Varyaglardan gelmeydi. *–H. Âli Ediz*

** *Anna Karenina* romanındaki bu son olaylar 1877 yılında geçmektedir. Burada söz konusu edilen Komünün 1871 yılındaki ünlü Paris Komünü olması gerek. *–H. Âli Ediz*

XVII

PRENS ve Sergey İvanoviç arabaya binip gittiler; geri kalanlar adımlarını sıklaştırıp, yaya olarak evin yolunu tuttular.

Ama kâh beyaz, kâh siyah renk alan fırtına bulutları öyle hızla yaklaşıyordu ki, yağmur inmeden eve varabilmek için, adımlarını daha da hızlandırmak zorundaydılar. Alçalmış ve kurumlu duman kadar kara olan ön taraftaki bulutlar, gökyüzünden olağanüstü bir hızla geçiyordu. Eve varmalarına iki yüz adımlık bir yol kalmıştı, ama rüzgâr da çıkmıştı, her an sağanağın boşanması beklenebilirdi.

Çocuklar, korkulu ve sevinçli çığlıklar atarak önden koşuyorlardı. Bacaklarına dolaşan etekleriyle başa çıkamayan Darya Aleksandrovna, artık yürüyemiyor, gözleri çocuklarının üzerinde koşuyordu. Erkekler, şapkalarını bastırarak uzun adımlarla yürüyorlardı. Tam ana kapının merdivenlerine geldikleri sırada, iri bir yağmur damlası demirden oluğun üstüne düşüp parçalanarak dağıldı. Çocuklar, arkalarında büyükler olduğu hâlde, neşeli neşeli konuşarak, koşa koşa saçağın altına sığındılar.

Levin, şallarla, yol battaniyeleriyle onları holde karşılayan Agafya Mihaylovna'ya sordu:

"Katerina Aleksandrovna nerede?"

"Sizin yanınızda sanıyorduk."

"Ya Mitya?"

"Koruda olması gerek, dadısı da yanında."

Levin, yol battaniyelerini kaptığı gibi doğru koruya koştu.

Bu kısacık süre içinde bulutlar güneşi öylesine kapamıştı ki, ortalık, güneş tutulmuş gibi kararmıştı. Rüzgâr, âdeta ısrarla yol hakkı ister gibi, inatla Levin'i geri geri itiyor, ıhlamur ağaçlarının yapraklarını, çiçeklerini koparıyor, akçakavak ağaçlarının dallarını tuhaf ve çirkin bir biçimde çırılçıplak bırakarak, her şeyi –akasyaları, çiçekleri, dulavratotlarını, çimenleri, ağaçların tepelerini– hep bir yana eğiyordu. Bahçede çalışan köylü kızları çığlık çığlığa, uşaklar dairesinin saçağı altına kaçışıyorlardı. Sağanak daha şimdiden beyaz bir perde gibi uzaktaki ormana, bitişikteki tarlanın yarısına inmeye başlamıştı ve hızla koruya doğru yaklaşıyordu.

Damlaları parçalanarak mini mini serpintiler hâlini alan yağmurun nemi bütün havada duyuluyordu.

Başını öne eğerek, elinden yol battaniyelerini koparıp alacak gibi olan rüzgârla boğuşarak ilerleyen Levin tam koruya varmak üzereyken ve bir meşenin arkasında beyaz bir şeyin parladığını görür gibi olduğu sırada, birdenbire her yer alev aldı sanki, dünya tutuştu ve gök kubbe tam tepesinde parçalanarak yarıldı.

Kamaşan gözlerini açtığı zaman, şimdi onu korudan ayıran yoğun yağmur perdesinin arkasından Levin'in dehşetle gördüğü ilk şey, korunun tam ortasındaki, iyi bildiği bir meşe ağacının yeşil tepesinin tuhaf bir biçimde değişmiş durumu oldu. Ancak, 'Yoksa yıldırım mı düştü?' diye düşünebilecek kadar geçen bir zaman süresi içinde, meşenin tepesi gittikçe hızlanan bir hararetle, öteki ağaçların arkasında gözden kayboldu ve Levin, büyük bir ağacın, başka ağaçlar üzerine düşerken çıkardığı çatırtıyı duydu.

Şimşeğin parıltısı, gök gürültüsü ve bütün vücudunu saran soğuk ürperti Levin'in içinde birleşerek, bir tek dehşet duygusu hâlini aldı.

"Tanrı'm! Tanrı'm! İnşallah onların üstüne düşmez!" dedi.

Şu anda artık düşmüş bulunan meşe ağacının onları öldürmemesi için ettiği duanın ne kadar anlamsız olduğunu hemen düşünmekle birlikte, bu anlamsız duadan daha iyi bir şey yapamayacağını bildiğinden bunu yine tekrarladı.

Onların çoğu zaman bulundukları yere koşan Levin, onları orada bulamadı.

Onlar, korunun öbür yanında, yaşlı bir ıhlamur ağacının altındaydılar, oradan Levin'e sesleniyorlardı. Koyu renk elbiseler içinde (elbiseler daha önce açık renkti) iki gövde, bir şeyin üzerine eğilmiş duruyordu. Bunlar, Kiti ile dadıydı. Levin koşa koşa onların yanına yaklaşırken, sağanak geçmeye, hava açmaya başlamıştı bile. Dadının elbisesinin alt yanı kuru kalmıştı, ama Kiti baştan aşağı sırılsıklamdı ve elbisesi bedenine yapışmıştı. Yağmur dindiği hâlde, onlar hâlâ, fırtına başladığı zaman aldıkları pozda duruyorlardı. Her ikisi de, yeşil tenteli bir çocuk arabasının üzerine eğilmişlerdi.

Ayakkabısının teki yarı yarıya ayağından çıkmış ve suyla dolmuş olan Levin, su birikintilerine basa basa, koşup onların yanına gelince:

"Sağsınız? Hiçbirinize bir şey olmadı ya? Tanrı'ya şükürler olsun!" dedi.

Kiti'nin ıslak, pembe yüzü, biçimini kaybetmiş şapkasının altından, utangaç utangaç gülümseyerek Levin'e döndü.

Levin sinirli bir hâlde karısına çıkıştı:

"Sen hiç utanmıyor musun kuzum? İnsan nasıl bu kadar tedbirsiz davranabilir, aklım almıyor!"

Kiti kendini savunmaya başladı:

"Vallahi benim suçum yok. Tam buradan gitmeye hazırlandığımız sırada, Mitya'nın altını değiştirmemiz gerekiverdi. Daha bitiremeden..."

Mitya'ya hiçbir şey olmamıştı; kupkuruydu ve mışıl mışıl uyuyordu.

"Neyse, Tanrı'ya şükür! Ne dediğimin farkında değilim!"

Bebeğin ıslak bezlerini topladılar, dadı da bebeği kaldırıp kucağına aldı. Levin sinirlendiği için suçlu suçlu karısının yanında yürüyor ve dadı görmeden gizli gizli Kiti'nin elini sıkıyordu.

XVIII

BÜTÜN gün sürüp giden, sanki sadece aklının dış yüzüyle katıldığı çeşitli konuşmalar sırasında Levin, kendisinde meydana geleceğini umduğu değişikliğin olmayışından duyduğu hayal kırıklığına rağmen, yüreğinin sevinçle dolu olduğunu duymaktan bir an bile geri kalmadı.

Yağmurdan sonra her yer ıslandığı için gezmeye çıkılamazdı. Ayrıca, kâh o yana, kâh bu yana kayıp giden, yer yer gökyüzünü karartan şimşekli fırtına bulutları daha iyice dağılmamıştı. O yüzden, günün geri kalan bölümünü, hep birlikte evde geçirdiler.

Bir daha tartışmaya girişmediler; tam tersine, yemekten sonra herkesin keyfi iyice yerine geldi.

Önce Katavasov, onunla ilk tanışanların her zaman çok hoşuna giden kendi orijinal şakalarıyla hanımları güldürdü. Daha sonra Sergey İvanoviç'in açtığı söz üzerine, erkek ve dişi karasineklerin karakterleri, hatta fizyonomileri arasındaki ayrılıklar ve bunların yaşayışları üzerine çok ilginç gözlemlerini anlattı. Sergey İvanoviç'in de neşesi yerindeydi ve kardeşinin bir sorusu üzerine, çay içerlerken onlara, Doğu sorununun geleceği üzerine kendi görüşlerini anlattı; hem öylesine güzel, öylesine yalınlaştırarak anlattı ki, herkes ilgi ile onu dinledi.

Yalnız Kiti sonuna kadar onu dinleyemedi; Mitya'ya banyosunu yaptırması için kendisini dışarı çağırdılar.

Kiti gittikten bir iki dakika sonra, Levin'i de çocuk odasına, Kiti'nin yanına çağırdılar.

Levin çayını bırakıp, ilgi çekici konuşmanın yarı yerinde kalktığına üzülerek, ama kendisini ancak önemli bir şey olduğu zaman çağırdıkları için, niye çağrıldığını da merak ederek, çocuk odasına gitti.

Levin'in sonuna kadar dinleyemediği, Sergey İvanoviç'in, özgürlüğe kavuşmuş kırk milyonluk bir Slav dünyasının, Rusya ile birlikte, tarihte nasıl yeni bir çığır açmak zorunda olduğu planı, Levin için büsbütün yeni bir şey olduğundan onu çok ilgilendirmesine; öte yandan çocuk odasına niçin çağrıldığının merak ve tasası, kendisini telaşlandırmasına rağmen, salondan çıkarak bir başına kalınca, hemen o sabahki düşüncelerini hatırladı. Ve dünya tarihinde Slav unsurunun önemiyle ilgili bütün o görüşler, kendi ruhunda olup bitenlerin yanında, ona öylesine önemsiz göründü ki, bir anda hepsini unuttu ve kendini bu sabahki ruh hâline kaptırdı.

Bu sefer, daha önce yaptığı gibi düşüncelerinin izlediği yolu baştan sona kadar aklından geçirmedi (şimdi buna ihtiyacı yoktu). Hemen, kendisine yön veren, bu düşüncelerle ilgili duyguya döndü ve ruhundaki bu duyguyu eskisinden de güçlü, eskisinden de belirli buldu. Şimdi, eskiden olduğu gibi iç huzurunu sağlamak için birtakım yollar arayıp bulmak, o duyguya varmak için bütün bir düşünce zincirini yeniden özetlemek durumunda değildi. Şimdi tam tersine, sevinç ve huzur duyguları eskisine oranla çok daha canlıydı ve düşünceleri bunlara ayak uyduramıyordu.

Verandadan yürüdü, kararmaya başlayan gökyüzünde beliren iki yıldıza baktı ve birden hatırladı: 'Evet, gökyüzüne baktığım zaman, gördüğüm gök kubbenin bir aldanış olmadığını, kafamın içinde iyice billurlaştırmadığım, kendimden gizlediğim bir şey bulunduğunu aklımdan geçirmemiştim,' diye düşündü. 'Ama bu her ne olursa olsun, onu çürütmek söz konusu olamaz! Bunun üzerine sadece iyice düşünmem yeter; o zaman her şey aydınlanacaktır!'

Tam çocuk odasına girerken, kendinden sakladığı şeyin ne olduğu aklına geldi. Bu şuydu: Eğer Tanrı'nın varlığının başlıca delili, O'nun iyilik diye ilham ettiği şeydiyse, bu ilham niye sadece Hristiyan Kilisesi içinde kalıyordu? Yine, iyiliği ve iyilik yapmayı öğütleyen Budizm ve Müslümanlık ile bu ilham arasında ne gibi bir ilişki vardı?

Levin'e, kendisinde bu soruya bir cevap varmış gibi geldi; ama bu cevabı kendi kendine belirtmeye vakit bulamadan çocuk odasına girdi.

Kiti, kollarını sıvamış, bebeğin bulunduğu banyonun başında duruyordu; bebek sularla oynuyor, etrafa su sıçratıyordu. Kocasının ayak seslerini duyan Kiti, gülümseyerek ona döndü, yanına gelmesini işaret etti. Bir eliyle, sırtüstü suyun üstünde durarak tepinen tombul bebeği başının altından tutup, öteki eliyle bebeğin üzerine tuttuğu süngeri kol adalelerinin düzenli kasılışlarıyla sıkarak su akıtıyordu.

Kocası yanına gelince:

"Gel de bak! Şuna bak! Agafya Mihaylovna haklıymış. Gerçekten de tanıyor!" dedi.

Mitya o gün, yakınlarını, kuşkuya yer bırakmayacak bir biçimde tanıdığını belli etmişti.

Levin banyonun yanına gelir gelmez, hemen bir deneme yaptılar ve deneme tam bir başarıyla sonuçlandı. Sırf bu iş için çağırttıkları aşçı kadın, bebeğin üzerine eğildi. Mitya yüzünü buruşturdu ve olumsuzca sağa sola çevirdi. Bebeğin üzerine bu sefer Kiti eğildi, Mitya'nın yüzü hemen bir gülümseyişle aydınlandı, elini süngere daldırdı ve dudaklarıyla öyle sevinçli, öyle tuhaf sesler çıkardı ki, yalnız Kiti ile dadı değil, Levin bile beklenmedik bir hayranlığa kapıldı.

Dadı bebeği bir eliyle banyodan çıkarıp, öteki eliyle duruladı, sonra bebek kurulandı, sarılıp sarmalandı ve çın çın öten bir çığlık attıktan sonra anasına verildi.

Kiti, meme emen bebeğiyle her zamanki yerine oturduktan sonra, kocasına:

"Onu sevmeye başladığına çok sevindim," dedi. "Çok sevindim, çünkü yavaş yavaş üzülmeye başlamıştım. Onun için hiçbir duygu beslemediğini söylemiştin."

"Hiçbir duygu beslemediğimi mi söyledim? Sadece hayal kırıklığına uğradığımı söyledim."

"Yani nasıl? O mu hayal kırıklığına uğrattı seni?"

"Hayır, daha çok kendi duygularım hayal kırıklığına uğrattı beni. Ben daha çoğunu bekliyordum. Hani bir sürpriz gibi, yepyeni, tatlı bir duygu uyanacağını sanmıştım içimde. Derken onun yerine bir iğrenme ve acıma duygusu..."

Kiti, bebeği yıkadığı sırada çıkardığı yüzüklerini ince parmaklarına takarken, Levin'i can kulağıyla dinliyordu.

"Biliyor musun, tasa ve acıma duygusu, zevkten daha fazla yer tutuyordu. Bugün fırtına sırasında çektiğim korkudan sonra onu sevdiğimi anladım."

Kiti'nin yüzü bir gülümseyişle aydınlandı:

"Sen çok korktun mu? Ben de korktum, ama geçip giden bu olay şimdi gözüme daha dehşet verici görünüyor. Gidip şu meşeye bakacağım. Şu, Katavasov da ne hoş adam! Genel olarak çok güzel bir gün geçirdik! Sen de canın istediği zaman Sergey İvanoviç'e çok iyi davranıyorsun... Neyse sen şimdi onların yanına git. Banyodan sonra burası hep sıcak ve buharlı olur."

XIX

LEVİN çocuk odasından çıkıp da yalnız kalınca, hemen içinde aydınlanmamış bazı yanları bulunan düşüncesini hatırladı.

Konuşma seslerinin geldiği salona gideceği yerde verandaya çıktı, dirseklerini parmaklığa dayayarak gökyüzünü seyre koyuldu.

Hava iyice kararmıştı ve Levin'in bakmakta olduğu güney yönünde hiç bulut kalmamıştı. Bulutlar karşıt yöne kaymıştı. Oradan şimşeklerin parıltısı ve uzaktan uzağa duyulan gök gürlemeleri geliyordu. Levin bahçedeki ıhlamur ağaçlarından düzenli olarak damlayan yağmur damlalarının sesine kulak veriyor, üçgen biçimi, bildiği bir burca, dalları bu burcun içine giren Samanyolu'na bakıyordu. Her şimşek çakışta yalnız Samanyolu değil, parlak yıldızlar bile görünmez oluyordu; ama hemen sonra, sanki bir el dikkatle nişanlayarak onları fırlatmış gibi, yıldızlar yine aynı yerde beliriyordu.

Levin, bunu henüz iyice bilmemekle birlikte, şüphelerinin çözümünün ruhunda bulunduğunu önceden sezerek kendi kendine sordu: 'Peki, kafamı karıştıran nedir?

Evet, tanrılığın biricik açık ve kuşku götürmez belirtisi, içimde de hissettiğim –ve bunu itiraf etmekte, Kilise denilen inanmışlar topluluğunun insanlarıyla, kendiliğimden değil de, daha çok ister istemez birleştiğim– vahiy yoluyla dünyaya bildirilen iyilik kanunudur. Peki, ya Yahudiler, Müslümanlar, Konfüçyüs dininden olanlar, Budistler ne olacak?' diye, gözüne tehlikeli görünen soruyu kendi kendine sordu. 'Bütün bu yüzlerce milyon insanın, hayata anlam veren bu en büyük mutluluktan yoksun bulunmaları mümkün mü?' Derin derin düşündü, ama hemen kendi kendini düzeltti. 'Peki, ama ben ne soruyorum?' dedi kendi kendine. 'İnsanlığın, birbirinden ayrı bütün dinlerinin Tanrı ile ilişkisini soruyorum. Tanrı'nın, bütün bu buğulu nebülözleriyle evrende herkese kendini açık edip etmediğini soruyorum. Ne yapıyorum ben? Akıl yoluyla ulaşılmaz olan bir bilgi, bir kişi olarak bana, benim kalbimde hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde sunuldu. Bense kalkmış bu bilgiyi inatla, akıl ve kelimeler yoluyla belirtmeye çalışıyorum.'

Bir akçakavak ağacının en üst dalının yanındaki yerini değiştirmiş olan parlak gezegene bakarak, kendi kendine soruyordu: 'Yıldızların yer değiştirmediğini sanki ben bilmiyor muyum? Ama yıldızların hareketini seyrederken, dünyanın dönüşünü gözümün önüne getiremiyorum, onun için de yıldızların hareket ettiğini söylemekte haklıyım.

Astronomlar, dünyanın karmaşık ve değişik bütün hareketlerini hesaplamaya kalksalar, acaba bir şey anlayabilir, bir şey hesap edebilirler miydi? Astronomların, gök cisimlerinin uzaklıkları, ağırlıkları, hareketleri ve yer değiştirmeleriyle ilgili olarak çıkardıkları bütün o harikulade sonuçlar hep o gök cisimlerinin durağan bir dünya çevresindeki görünebilir hareketlerine –şimdi işte benim gözümün önünde olan, yüzyıllar boyunca milyonlarca insana da aynı biçimde görünmüş olan, hep aynı olmuş, hep aynı olacak olan ve her zaman doğruluğu ispatlanabilen şu hareketedayanmaktadır. Astronomların çıkardıkları sonuçlar, görülebilen gökyüzünün bir meridyen ve bir ufka göre gözlemlenmesine dayanmasa nasıl boş ve asılsız kalıyorsa, benim vardığım sonuçlar da, ezelden beri herkes için aynı kalmış, ebediyete kadar aynı kalacak olan, Hristiyanlığın bana açık ettiği ve doğruluğu benim ruhumda her zaman ispatlanabilir olan şu iyilik anlayışına dayanmasa aynı biçimde boş ve asılsız kalırdı. Öbür dinler ve Tanrı ile ilişkileri hakkındaki soru üzerinde ne karar verme hakkına, ne de olağanına sahibim.'

Salona gitmekte olan Kiti, birdenbire sordu:

"Ah, sen daha gitmedin mi?" Yıldızların aydınlığında Levin'in yüzüne dikkatle bakarak ekledi: "Bir şeye canın sıkılmadı ya?"

Ama eğer yıldızları gökyüzünden silen bir şimşek Levin'in yüzünü aydınlatmasaydı, Kiti onun yüzündeki ifadeyi seçemezdi. Çakan şimşeğin aydınlığında Levin'in yüzünü olduğu gibi gördü ve bu yüzün sakin, mutlu olduğunu fark ederek, Levin'e gülümsedi.

Levin: 'Anlıyor,' diye düşündü. 'Neler düşündüğümü biliyor. Acaba ona söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi? Evet, söyleyeceğim...' Ama tam Levin konuşacağı sırada, Kiti konuşmaya başladı:

"Ah, Kostya! Ne olur bana bir iyilik et de köşedeki odaya git bak bakalım, Sergey İvanoviç'in her şeyini hazır etmişler mi? Benim gitmem tuhaf olur. Bak bakalım, yeni lavaboyu koymuşlar mı odaya?"

Levin doğrularak ve onu öperek cevap verdi:

"Olur tabii, bakarım."

Kiti önünden çekilip gidince, 'Hayır, söylemem gerekmez,' diye düşündü. 'Yalnız benim için gerekli, yalnız benim için önemli ve kelimelerle belirtilemeyen bir sırdır bu.

Bu yeni duygu beni değiştirmedi, beni mutlu kılmadı, hayalimden geçirdiğim gibi beni birdenbire aydınlatmadı da; tıpkı oğlum için duyduğum hisse benziyor. Benim için bir sürpriz de olmadı. Adı ister inanç olsun, ister olmasın –ne olduğunu bilmiyorum– bu duygu ruhuma acı ile usul usul sokuldu ve iyice kök saldı.

Yine eskisi gibi arabacı İvan'a kızacağım, yine eskisi gibi tartışacağım, yine düşüncelerimi patavatsızca belirteceğim; ruhumun en gizli köşesiyle başka insanlar arasında yine bir duvar bulunacak; kendi korkularım yüzünden karıma çıkışmaya ve bundan pişmanlık duymaya bile devam edeceğim. Niye dua ettiğimi akıl yolu ile yine anlamayacağım ama dua edeceğim; ne var ki bütün hayatım, başıma gelebilecek herhangi bir şeyden tamamıyla bağımsız olarak, her dakikasıyla, artık eskiden olduğu gibi anlamsız olmak şöyle dursun, ona katmak gücünde olduğum, tartışma götürmez bir iyilik anlamı taşıyacak.'

SON